DUMITRU I. HÂNCU

DICȚIONAR EXPLICATIV ȘCOLAR

DUMITRU I. HÂNCU

DICȚIONAR EXPLICATIV ȘCOLAR

Spor la învățătură, și un călduros „Să mulți ani" îți urează colegul și prietenul tău Andrei Albert.

8 Octombrie 1997

CHIȘINĂU
ȘTIINȚA
1996

Scanned with OKEN Scanner

CZU 805.90—321.1(075)

Autorul acestui dicţionar a selectat şi a dat explicarea a unui număr de circa 13 000 de cuvinte-titlu din fondul de bază al limbii cu aproximativ 20 000 de sensuri, care vor ajuta tineretul la însuşirea tezaurului limbii materne.

H 4306010000—28
M—004—96 Fără anunţ

ISBN 9975—67—156—X

© Dumitru I. Hâncu, 1995.
© Prezentare grafică:
V. Ciupin, 1995.

Scanned with OKEN Scanner

PREFAȚA

„Limba noastră îi aleasă
Să ridice slavă-n ceruri,
Să ne spuie-n hram ș-acasă
Veșnicele adevăruri".
Al. Mateevici, *Limba noastră*

Nimic nu unește mai mult pe membrii unei colectivități de oameni, și mai ales pe membrii unui popor, ca limba națională sau limba de stat oficială, care asigură înțelegerea și comunicarea normală între toți cetățenii țării, indiferent de etnia din care provin.

Tezaurul de cuvinte al limbii naționale, spre deosebire de alte bunuri, nu se moștenește de-a gata, ci se învață. Și dacă în trecutul îndepărtat, într-un stadiu mai puțin dezvoltat al culturii, numărul relativ mic de cuvinte care formau limba națională făceau posibil ca familia să poată transmite singură, din tată în fiu, sîmburele prețios de limba strămoșească, la etapa actuală a vieții sociale, cînd schimbările din viața materială și spirituală a oamenilor au dezvoltat în așa măsură limba națională, încît aceasta a ajuns să numere zeci de mii de cuvinte, munca de transmitere sistematică a limbii a fost încredințată **școlii.**

Se cunosc eforturile pe care corpul profesoral din toate tipurile de școli le depune pentru o tot mai bună cunoaștere a limbii, pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului elevilor, pentru însușirea limbii literare de către toți elevii. Dacă totuși problema cultivării limbii n-a fost rezolvată mulțumitor în unele școli, aceasta se datorește faptului că temeinica cunoaștere și însușire a limbii nu se obține chiar așa de ușor, că se cere pentru aceasta o muncă susținută și de durată, care nu se poate mărgini numai la activitatea școlară din orele de clasă. Sînt necesare în acest scop și alte forme de activitate care să antreneze cît mai mult munca individuală, stăruitoare și sistematică a fiecărui elev.

Una dintre aceste forme noi de muncă este *cercetarea sistematică a dicționarului,* considerat ca un instrument absolut necesar formării omului societății contemporane. Căci dacă în epoca noastră dezvoltarea științei, a tehnicii și a relațiilor sociale crește într-un ritm accelerat, iar timpul de lucru de care dispunem rămîne același, succesul înțelegerii unor cunoștințe atît de vaste nu mai depinde numai de volumul de cunoștințe însușite cîndva, ci și de spiritul de organizare a muncii, de priceperea de a ști cum și unde să găsești singur sensul unor cuvinte, explicația unor probleme care te preocupă, de a ști să apelezi la cunoștințele adunate cu migală în dicționare și enciclopedii, în zeci de ani de studii și cercetare, cunoștințe mereu completate cu tot ce apare nou în știința și tehnica mondială.

Ținînd seama de această stare de lucruri, ca și de faptul că deprinderea de a munci într-un anumit fel se formează de timpuriu, școala trebuie să-l educe astfel pe elev, încît acesta să se obișnuiască să cerceteze singur încă din clasa a III-a sau a IV-a, să știe cum și unde

Scanned with OKEN Scanner

să găsească singur informaţiile de care are nevoie, să ştie să folosească dicţionarul, aşa cum va trebui să facă mai tîrziu, după terminarea şcolii, cînd va trebui să-şi însuşească mereu cunoştinţele noi şi să înţeleagă cuvinte şi probleme despre care azi se ştie prea puţin sau nu se ştie încă nimic.

In această nouă orientare a şcolii, în care alături de metoda de acumulare de cunoştinţe se adaugă metoda cercetării proprii, se are în vedere şi faptul că deprinderea de a folosi cu regularitate dicţionarul explicativ al limbii are şi un important rol educativ. Obişnuind pe elev să cerceteze de timpuriu şi dîndu-i satisfacţia de a descoperi prin propria cercetare atîtea lucruri noi, studiul dicţionarului îi dezvoltă încrederea în forţele proprii, îl obişnuieşte cu spiritul de ordine care domneşte în lucrare şi îi educă trăsături de caracter ca voinţa, precizia, punctualitatea etc.

Dacă folosirea dicţionarului explicativ al limbii naţionale are un important rol instructiv şi multiple aspecte educative, este necesar ca fiecare elev să aibă propriul său dicţionar, uşor de folosit, întocmit pe măsura puterii sale de muncă şi de înţelegere, un dicţionar care pentru a nu fi prea voluminos şi greu de folosit să lase deoparte explicaţia cuvintelor cunoscute, căci au fost învăţate intuitiv încă din familie sau din clasele primare şi să explice numai cuvintele noi, mai greu de înţeles, cum sînt termenii ştiinţifici şi tehnici folosiţi în predarea unor obiecte de învăţămînt din gimnaziu sau din liceu, neologismele de largă circulaţie în vorbire, cuvintele-titlu care pot avea înţeles multiplu, sens figurat sau care prezintă greutăţi deosebite de scriere.

Un astfel de dicţionar este prezentul DICŢIONAR EXPLICATIV ŞCOLAR, care va fi folositor nu numai elevilor, ci şi cadrelor didactice, studenţilor şi oricărui tînăr care doreşte să cunoască vocabularul cel mai uzitat, în sensul cel mai propriu care trebuie conferit cuvintelor.

Am inclus în dicţionar explicarea unor cuvinte-titlu care privesc cultura generală a oamenilor şi a căror cunoaştere este necesară pentru orice om cultivat al epocii noastre, indiferent de profesia pe care o are sau o va avea în viitor.

Dorim din toată inima ca *Dicţionarul explicativ şcolar* să nu fie o carte inactivă, închisă în rafturile unei biblioteci, ci cuvintele explicate în dicţionar să prindă viaţă în corecta şi frumoasa vorbire a tineretului, în convorbirile interesante din mediul familial, din colectivele de elevi, din cercurile de lectură şi fiecare vorbitor al limbii noastre să se convingă de bogăţia şi capacitatea acesteia de a exprima orice idei şi gînduri înalte, orice adevăruri.

Profesor *Dumitru I. Hâncu.*
Chişinău, 5 februarie 1995.

Scanned with OKEN Scanner

ÎNDRUMĂRI
PENTRU FOLOSIREA DICȚIONARULUI

Cuvintele-titlu au fost înregistrate în dicționar după cum urmează:
substantivele la forma pentru nominativ singular (uneori și la forma de nominativ plural, cînd se folosește numai această formă);
adjectivele la forma pentru nominativ singular;
verbele la forma pentru infinitiv, fără prepoziția „a", care precede infinitivul în limba română și care trebuie subînțeleasă (ex. *abandona=a abandona*).

După cuvîntul-titlu se dau următoarele indicații gramaticale:
— categoria morfologică a cuvîntului explicat (s., adj., vb. etc.);
— terminația pentru plural la unele substantive (ex. tranșă, -e);
— terminația pentru feminin la substantivele mobile și la adjectivele variabile cu două terminații (ex. inovator, -oare);
— genul substantivului și uneori și al adjectivului (m., f., n.);
— persoana I singular a indicativului prezent la verbele personale regulate sau persoana a III-a singular a indicativului prezent la verbele care se conjugă numai la această persoană.

Uneori se dau, între paranteze, forme gramaticale care constituie excepții, ca de exemplu: forma de genitiv-dativ a unor substantive, forma de plural a unor adjective, forme verbale neobișnuite etc.

S-a acordat o atenție deosebită pronunțării recomandate de Academia Română, element important în formarea limbii unice a întregului popor. De aceea la cuvintele formate din mai multe silabe s-a arătat silaba pe care cade accentul, notîndu-se printr-un accent vocala accentuată a acesteia *(accent care nu se întrebuințează în scrierea limbii române).* In același scop s-a dat la unele cuvinte și pronunțarea (pusă între paranteze, după prescurtarea pr.) notîndu-se, pentru economie de spațiu, numai silabele care trebuie pronunțate separat.

La unele cuvinte s-a dat (într-o paranteză pusă înaintea definiției) domeniul de folosire a cuvîntului (fil., ist., chim. etc.), epoca de care este legat (ant., evul mediu etc.) și uneori explicații de natură gramaticală sau stilistică (loc. adv., fig., peior. etc.).

Pentru explicarea sensurilor cuvintelor s-au folosit următoarele semne grafice:
— cifre romane (I, II, III) pentru grupările principale de sensuri ale cuvîntului;
— cifre arabe (1, 2 etc.) pentru sensurile principale ale cuvîntului;
— punct și virgulă (;) cînd diferențierile de sens sînt minime;
— litere mici (a, b, c) pentru mai multe sensuri ale aceleiași expresii;
— cerc cu litera X în interior (⊗) pentru separarea unei nuanțe de sens cu definiție proprie din cuprinsul aceluiași sens.

Pentru explicarea cuvintelor-titlu s-au folosit peste tot litere mici, scriindu-se cu literă mare numai prima literă a substantivelor propriu și prima literă a substantivelor din limba germană, care se scriu astfel în limba respectivă.

Scanned with OKEN Scanner

Etimologia cuvintelor s-a arătat între paranteze drepte, în partea finală a fiecărui articol. Cuvintele străine din care provine sau cu care se aseamănă cuvîntul românesc au fost scrise cu alfabetul latin chiar în cazul limbilor care folosesc alte alfabete (vechea slavă, greaca, turca, araba etc.). Notăm că în cazul transcrierii cuvintelor din limbile slave litera *c* se citeşte ca un sunet apropiat de ţ, litera *j* ca litera i, iar pentru unele sunete se folosesc semne grafice speciale: *č*=ce, ci; *š*=ş; *ž*=j etc.

Scanned with OKEN Scanner

LISTA DE PRESCURTĂRI

acc. = accentuat
adj. = adjectiv
adv. = adverb
alb. = limba albaneză
americ. = americanism
anat. = anatomie
ant. = antic, antichitate
ar. = limba arabă
arit. = aritmetică
art. = articulat
astr. = astronomie
bg. = limba bulgară
biol. = biologie
bot. = botanică
Bucov. = Bucovina
cf. = confer, compară cu
chim. = chimic
depr. = depreciativ
dial. = dialect, dialectal
ebr. = limba ebraică
econ. = economie
electr. = electricitate
ec. pol. = economia politică
engl. = limba engleză
et. nec. = etimologie necunoscută
ex. = exemplu
expr. = expresie, expresii
f. = feminin
fam. = familiar
fig. = sens figurat
fil. = filozofie
filol. = filologie
fiz. = fizică
fon. = fonetică
fr. = limba franceză
geom. = geometrie
ger. = gerunziu
germ. = limba germană
gr. = limba greacă veche
gram. = gramatică
hind. = limba hindusă
ind. = indicativ
interj. = interjecție
iron. = ironic
ist. = istorie
it. = limba italiană
invar. = invariabil
înv. = învechit
jur. = științe juridice
lat. = latina literară
lit. = literatură
livr. = livresc
loc. adj. = locuțiune adjectivală
loc. adv. = locuțiune adverbială
m. = masculin
magh. = limba maghiară
mat. = matematică
mec. = mecanică
med. = medicină
mit. = mitologie
Mold. = Moldova
Munt. = Muntenia
muz. = muzică
n. = neutru
ngr. = limba neogreacă (greaca modernă)
nr. = număr
ort. = ortografie
peior. = peiorativ
pers. = persoană
p. ext. = prin extensiune
pl. = plural
pol. = limba polonă
pop. = popular, populară
pr. = pronunțat
p. restr. = prin restrîngere
pron. = pronume
psih. = psihologie
reg. = regional
rus. = limba rusă
s. = substantiv
sas. = dialectul săsesc
sil. = silabă
sg. = singular
sp. = limba spaniolă
srb. = limba sîrbă
suf. = sufix
tc. = limba turcă
țig. = limba țigănească
Trans. = Transilvania
ucr. = limba ucraineană
v. = vezi
var. = variantă, variante
vb. = verb
v. slav. = limba veche slavă
* = cuvînt presupus, neatestat de texte

A

abandoná (-ez) vb. — a părăsi; a renunța. /fr. *abandonner*/

abatáj, -e, s. n. — 1. extragerea minereului dintr-un zăcămînt; (p. ext.) locul unde se face extragerea. 2. doborîrea arborilor. /fr. *abattage*/

abáte (abát) vb. — 1. a se îndepărta (de la ceva). 2. a încălca o regulă, o normă etc. 3. a se năpusti. /cf. fr. *abattre*/

abatór, -oáre, s. n. — instalație pentru tăierea vitelor. /fr. *abatoire*/

abcés, -e, s. n. — acumulare de puroi sub piele sau într-un organ intern. /fr. *abcès*/

abdicá (abdic) vb. — 1. a renunța (la tron). 2. (fig.) a renunța la ceva. /lat. *abdicare*/

abdomén, -e, s. n. — pîntece, burtă. /fr., it. *abdomen*/

aberáție, -ii, s. f. — 1. îndepărtare de la normal. 2. absurditate. /fr. *aberration*/

abíl, -ă, adj. — 1. priceput, îndemînatic, dibaci. 2. șmecher. /fr. *habile*/

abiogenéză s. f. — teorie care explică nașterea vieții din materia minerală (anorganică). (pr. -bi-o-) /fr. *abiogenèse; a* = fără, *bios-* = viață, *genesis* = origine/

abís, -uri, s. n. — adîncime foarte mare; prăpastie. /fr. *abysse*/

abjéct, -ă, adj. — josnic, respingător. /fr. *abject*/

ablatív, -e, s. n. — caz al declinării care indică, în unele limbi, punctul de plecare, iar în limba latină și instrumentul, cauza etc. /fr. *ablatif*/

abnegáție s. f. — dăruire pentru binele altora sau al societății, care nu șovăie în fața nici unui sacrificiu. /lat. *abnegatio*/

abolí (-esc) vb. — a anula o lege, o hotărîre etc. printr-un act al puterii de stat. /fr. *abolir*/

abominábil, -ă, adj. — înfiorător, înspăimîntător. /fr. *abominable*/

abonaménț, -e, s. n. — obținerea, în schimbul unei sume de bani plătite înainte, a unui anumit serviciu (primirea unui ziar, a unui aliment etc.) pe timpul stabilit. /fr. *abonnement*/

abordá (-ez) vb. — 1. a începe studiul sau tratarea unei probleme, a începe o discuție etc. 2. (despre nave) a trage la țărm. /fr. *aborder*/

abordábil, -ă, adj. — posibil de realizat, accesibil. /fr. *abordable*/

abracadabránt, -ă, adj. — cu totul neobișnuit; extraordinar. /fr. *abracadabrant*/

abraziúne, -i, s. f. — roadere a unui corp prin frecarea lui cu alt corp mai dur. /fr. *abrasion*/

abreviá (-iéz) vb. — a prescurta un cuvînt, un titlu. /lat. *abbreviare*/

abrogá (abróg) vb. — a scoate din folosință o lege sau un decret printr-o hotărîre a puterii de stat. /lat. *abrogare*/

abrúpt, -ă, adj. — 1. cu pantă foarte înclinată, prăpăstios. 2. (despre stil) cu o exprimare fără legătură; (fig.) colțuros. /fr. *abrupt*/

abrutizá (-ez) vb. — a pierde calitățile omenești, devenind ca o brută; a îndobitoci. /după fr. *abrutir*/

abscísă, -e, s. f. — distanța pe o axă, de la origine pînă la un punct dat. /fr. *abscisse*/

abscóns, -ă, adj. — greu de înțeles; obscur. /fr. *abscons*/

absolút[1] s. n. — principiu veșnic, imuabil, infinit, necondiționat și perfect (care exprimă caracterul infinit al materiei în mișcare). /lat. *absolutus*/

absolút[2], -ă, adj. — total, complet, fără nici o limită. /fr. *absolu/*

absolút[3] adv. (folosit la formarea superlativului) — cu totul, cu desăvîrșire; întocmai. /lat. *absolutus/*

absolutísm s. n. — formă de conducere a statului bazată pe puterea nelimitată a unui monarh și pe totala lipsă de drepturi a poporului. /fr. *absolutisme/*

absolví, (1) -esc, (2) absólv, vb. — 1. a termina un anumit ciclu de învățămînt. 2. a scoate de sub acuzare, a scuti de pedeapsă. /germ. *absolvieren/*

abstráct, -ă, adj. (opus *concret*) — 1. care este gîndit în mod separat de obiectul real din care face parte și nu poate fi perceput cu simțurile. 2. care este exprimat (prea) general, (prea) teoretic. /germ. *abstrakt/*

abstractizáre, -i, s. f. (opus *concretizare*) — operație mintală prin care, lăsînd la o parte laturile și însușirile neesențiale ale lucrurilor și fenomenelor, reținem laturile și caracterele esențiale, generale și comune, în vederea formării noțiunilor sau categoriilor de gîndire, a descoperirii legilor generale care guvernează natura și societatea. /din *abstractiza/*

abstrácție, -ii, s. f. — 1. (fil.) abstractizare. 2. (în expr.) *a face abstracție de...* = a nu lua în considerare, a nu ține seama. /fr. *abstraction/*

absúrd, -ă, adj. — care contrazice gîndirea logică, care nesocotește legile naturii și ale societății, fără sens. /fr. *absurde/*

abundență s. f. — belșug, îndestulare, bogăție. /fr. *abondance/*

abúz, -uri, s. n. — 1. depășirea măsurii în folosirea unui lucru, a unei legi; 2. faptă incorectă, ilegală. /fr. *abus/*

académic, -ă, adj. — 1. care ține de academie; 2. distins, solemn. /fr. *académique/*

academíe, -ii, s. f. — 1. instituție superioară de cultură care contribuie la dezvoltarea științelor și artelor. 2. școală de grad superior. /lat. *academia*, fr. *académie/*

acalmíe s. f. — 1. timp mai liniștit (după furtună). 2. (fig.) moment de liniște într-o perioadă de frămîntări. /fr. *accalmie/*

acapará (-ez) vb. — a pune stăpînire pe ceva în dauna altora. /fr. *accaparer/*

acatíst, -e, s. n. — imn de mulțumire închinat Sfintei Treimi, Sfintei Cruci și unora dintre sfinți. /gr. *akathistos/*

accelerá (-ez) vb. — a iuți, a grăbi. /fr. *accélérer/*

accént, -e, s. n. — 1. scoaterea în relief a unei silabe, a unui cuvînt etc. printr-o intonație specială sau prin intensitatea vocii. 2. semn grafic care se pune uneori deasupra unei vocale pentru a marca această intonație. 3. semn grafic întrebuințat în scrierea unor limbi pentru a marca timbrul unor vocale. 4. fel particular de a pronunța sunetele sau cuvintele într-o limbă sau într-un dialect. /fr. *accent/*

accentuá (-ez) vb. — 1. a însemna printr-un accent o silabă sau un cuvînt; a scoate în relief prin intonație. 2. (fig.) a scoate în evidență, a sublinia o idee. /fr. *accentuer/*

acceptá (accépt) vb. — a primi să...; a admite, a aproba. (pr. ac-cep-) /fr. *accepter/*

accépție, -ii, s. f. — înțeles al unui cuvînt, sens, semnificație. /lat. *acceptio, -onis*, fr. *acception/*

accés[1] s. n. — posibilitate sau drept de a intra, de a ajunge pînă undeva sau pînă la cineva. /lat. *accessus*, fr. *accès/*

accés[2], -e, s. n. — 1. (med.) ivire sau revenire bruscă a unei stări vizibile de boală. 2. (fig.) izbucnire violentă a unei stări sufletești (de mînie, de plîns etc.). /fr. *accès/*

accesíbil, -ă, adj. — la care se poate ajunge; (p. ext.) ușor de

înțeles. (pr. ac-ce-) /fr. *accessible*/

accesóriu, -ie, adj. — care poate fi adăugat la un lucru principal, de care depinde. /lat. *accesorius*/

accidént, -e, s. n. — întîmplare neplăcută care întrerupe în mod neprevăzut mersul normal al lucrurilor. /fr. *accident*/

accidentá (-ez) vb. — a (se) răni, a suferi un accident. /din *accident*/

accidentál, -ă, adj. — întîmplător. /fr. *accidentel*/

acetát, -ți, s. m. — sare a acidului acetic. /fr. *acétate*/

achitá (achít) vb. — 1. a declara nevinovat printr-o hotărîre judecătorească pe cineva care fusese dat în judecată. 2. a-și plăti o datorie bănească, a-și îndeplini o datorie morală. 3. (fam.) a omorî, a ucide. /fr. *acquitter*/

achiziție, -ii, s. f. — procurarea (prin cumpărare) a unor produse, a unor materiale etc. /fr. *acquisition*/

acíd, acízi, s. m. (chim.) — substanță chimică cu gust acru, care înroșește hîrtia albastră de turnesol. /lat. *acidus*=acru/

acidulá (-ez) vb. — a amesteca cu un acid, a da aciditate unui lichid, a înăcri; a acri ușor. /fr. *aciduler*/

aciuá (-ez) vb. — 1. a-și găsi adăpost sau refugiu la cineva, a se stabili. 2. a se culca într-un ascunziș (pr.-ciu-a) /lat.* *accubiliare*/

aclamá (aclám) vb. — a aproba prin urale, prin aplauze etc. /fr. *acclamer*/

aclimatizá (-ez) vb. — a obișnui o plantă sau un animal cu un climat sau mediu nou; (fig., despre oameni) a se obișnui cu condiții noi de viață. /după germ. *akklimatisieren*/

acnée s. f. — boală de piele care se manifestă prin apariția de coșuri pe obraz sau pe spate. /fr. *acné*/

acolít, -ți, s. m. — persoană care urmează pe cineva și-l ajută într-o acțiune. /fr. *acolyte*/

acomodá (-ez) vb. — a se obișnui cu noi condiții de viață. /fr. *accommoder*/

acompaniá (-iez) vb. — 1. a însoți o melodie cu altă melodie, în armonie cu cea dintîi. 2. a întovărăși, a însoți pe cineva. /fr. *accompagner*/

acónt, -uri, s. n. — parte dintr-o datorie bănească care se plătește înainte, ca garanție pentru respectarea obligațiilor stabilite. /it. *acconto*/

acórd, -uri, s. n. — 1. înțelegere, învoială. 2. convenție, pact. 3. concordanță; armonie. /fr. *accord*/

acordá [(1, 2) acord, (3) -ez] vb. — 1. a da ceva cu bunăvoință. 2. a stabili un acord gramatical. 3. a aduce tonurile unui instrument muzical la înălțimea normală. /fr. *accorder*/

acostá (-ez) vb. — 1. (despre nave) a se opri în port; a se apropia și a se lipi de o altă navă, de țărm, de chei sau de un alt corp solid de la mal sau din largul apei. 2. a opri pe cineva din drum și a-i vorbi în mod supărător. /fr. *accoster*/

acreditá (-ez) vb. — 1. a împuternici pe cineva ca reprezentant al unui stat pe lîngă guvernul unui stat străin. 2. a face ca o știre, un fapt nedovedit pînă atunci să apară demn de crezare. /fr. *accréditer*/

acrobație, -ii, s. f. — 1. exercițiu greu de echilibristică. 2. (fig.) sforțare riscantă pentru a ieși dintr-o situație grea. /fr. *acrobatie*/

acrostíh, -uri, s. n. — poezie în care literele de la începutul versurilor, citite vertical, alcătuiesc un cuvînt sau o propoziție. /cf. fr. *acrostiche*/

act, -e, s. n. — 1. document eliberat de o autoritate. 2. acțiune, faptă. 3. diviziune mai mare într-o piesă de teatru. /fr. *acte*/

actínic, -ă, adj. (despre radiații

Scanned with OKEN Scanner

luminoase)— cu efect chimic puternic. /fr. *actinique*, cf. gr. *aktis*=rază/

activ[1] s. n. — 1. colectiv de membri ai unei organizaţii colective ori obşteşti care îşi consacră o parte a activităţii lor sprijinirii organizaţiilor respective. 2. totalitatea bunurilor materiale aflate la dispoziţia unei întreprinderi, asociaţii etc. 3. parte a bilanţului în care sînt înscrise, în expresie valorică, aceste bunuri. /fr. *actif*/

activ[2], -ă, adj. (opus *pasiv*) — care ia parte la o acţiune, care dă dovadă de iniţiativă şi de interes. /fr. *actif*/

activá (-ez) vb. — 1. a lucra, a munci, a acţiona. 2. a înviora o activitate, a intensifica. 3. a intra în cadrele active ale armatei. /fr. *activer*/

activíst, -ă, -şti, -te, s. m. şi f. — membru al unei organizaţii de partid sau obşteşti, care îndeplineşte anumite sarcini mai importante în acea organizaţie. /rus. *aktivist*/

activitáte, -tăţi, s. f. — manifestare a energiei, a forţei cuiva; muncă. /fr. *activité*/

activizá (-ez) vb. — 1. a face pe cineva să lucreze mai cu spor. 2. a pune în mişcare. (din *activ*[2]/

actór, -i, s. m. — artist care interpretează roluri în piese de teatru sau în filme. /fr. *acteur*/

actríţă, -e, s. f. — artistă care interpretează roluri în piese de teatru sau în filme. /fr. *actrice*/

actuál, -ă, adj. — de acum; la ordinea zilei. (pr. -tu-al) /fr. *actuel*/

actualizá (-ez) vb. — a face ca ceva să fie actual. (pr.-tu-a-) /fr. *actualiser*/

acţioná (-ez) vb. — 1. a pregăti şi a începe o acţiune. 2. a exercita o influenţă asupra cuiva sau a ceva. 3. (mec.) a pune în mişcare, a face să funcţioneze. /fr. *actionner*/

acţíúne, -i, s. f. — 1. desfăşurare a unei activităţi. 2. desfăşurarea întîmplărilor într-o operă literară sau într-un film. 3. (jur.) proces. 4. (în economia de piaţă) hîrtie de valoare care reprezintă o anumită parte a capitalului social al unei întreprinderi. /fr. *action*/

acuitáte s. f. — posibilitate a simţurilor de a percepe excitaţii foarte slabe şi de a deosebi excitaţii foarte asemănătoare între ele. /după fr. *acuité*/

acumulá (-ez) vb. — a aduna bunuri materiale, a înmagazina. /fr. *accumuler*, lat. *accumulare*/

acumulatór, -oáre, s. n. — aparat pentru înmagazinarea energiei electrice. /după fr. *accumulateur*/

acuratéţe s. f. — grijă deosebită în executarea unui lucru. /it. *accuratezza*/

acústic, -ă, adj. — privitor la acustică; care emite, transmite sau recepţionează sunete. /fr. *accustique*/

acústică s. f. — 1. parte a fizicii care studiază sunetele. 2. calitatea de a asigura o bună propagare şi percepere a sunetelor. /fr. *accustique*/

acút, -ă, adj. — 1. ascuţit, pătrunzător. 2. (despre boli) cu mers foarte repede; brusc. 3. (muz.; despre sunete) ascuţit, înalt. /cf. it. *acuto*/

acuzá (acúz) vb. — a învinui, a învinovăţi. /fr. *accuser*/

acvátic, -ă, adj. — 1. care trăieşte în apă. 2. de apă. /fr. *aquatique*/

ácvilă, -e, s. f. — pajură, vultur. /lat. *aquila*/

acvilín, -ă, adj. — vulturesc, de vultur; (în expr.) *privire acvilină*=privire pătrunzătoare; *nas acvilin*=nas coroiat (ca ciocul vulturului). /fr. *aquilin*/

adágiu, -ii, s. n. — maximă. /lat. *adagium*/

adăstá (adăst) vb. (astăzi poetic) — a aştepta. /lat. *ad-astare*/

addénda s. f. — ceea ce se adaugă la o lucrare pentru a o com-

pleta. /lat. *addenda*, din *addo*= a adăuga/

adecvát, -ă, adj. — potrivit, corespunzător. /fr. *adéquat*/

adépt, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană care se alătură convingerilor cuiva și le susține. /fr. *adepte*/

aderá (adér) vb. — a se alipi, a se lipi strîns. /fr. *adhérer*/

adeziúne, -i, s. f. — 1. solidarizare conștientă cu ceva. 2. cerere de primire într-o organizație. 3. (în expr.) *forță de adeziune*= forță care datorită atracției moleculare ține lipite două corpuri. /fr. *adhésion*/

adezív, -ă, adj. — care lipește două suprafețe. /fr. *adhésif*/

ad-hóc adv. — anume pentru acest scop. /lat. *ad hoc*/

adiá (adíi) vb. — 1. (despre vînt) a sufla lin, ușor; (despre un miros) a veni în unde ușoare. 2. a murmura, a șopti. /lat. **adiliare*/

adiacént, -ă, adj. — alăturat. (pr. -di-a-) /fr. *adjacent*/

ad-ínterim adj. invar. — provizoriu, interimar (ex. ministru ad-interim). /lat. *ad interim*/

adipós, -oásă, adj. — gras; de grăsime. /după fr. *adipeux*/

adițiónál, -ă, adj. — care se adaugă la urmă (ca supliment). /fr. *additionnel*/

adjudecá (adjúdec) vb. — a atribui (prin hotărîre judecătorească) un bun aceluia care a oferit prețul cel mai mare la vînzarea unui bun pus la licitație (sau la o concurență). /lat. *adjudicare*/

adjúnct, -ă, adj. — care are funcția imediat subordonată șefului unei instituții (ex. director adjunct). /lat. *adjunctus*/

administrá (-ez) vb. — 1. a conduce, a gospodări. 2. a da unui bolnav un anumit medicament. /lat. *administrare*/

admirá (admír) vb. — a privi ceva cu încîntare, cu respect. /fr. *admirer*/

admirábil, -ă, adj. — încîntător, minunat. /fr. *admirable*/

admonestá (-ez) vb. — a mustra, a dojeni. /fr. *admonester*/

adnotá (-ez) vb. — a face însemnări sumare pe marginea unui text. /lat. *adnotare*/

adolescénță s. f. — perioadă de viață cuprinsă între preadolescență (care se încheie în jurul vîrstei de 15 ani) și tinerețe (care începe în jurul vîrstei de 18 ani). /fr. *adolescence*/

adoptá (adópt) vb. — 1. a înfia un copil. 2. a însuși felul de a fi al cuiva; a respecta o hotărîre în urma unui vot. /lat. *adoptare*/

adorá (adór) vb. — 1. a iubi foarte mult. 2. a slăvi, a diviniza. /fr. *adorer*/

adorábil, -ă adj. — minunat, admirabil, plin de farmec, fermecător. /fr. *adorable*/

adresánt, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană căreia i se trimite ceva; destinatar. /germ. *Adressant*/

adsórbție, -ii, s. f. — fixare a moleculelor unui gaz sau ale unui corp dizolvat pe suprafața unui corp solid. /fr. *adsorption*/

adúcție, -ii, s. f. — aducere; îndreptarea apelor către un anumit loc. /cf. fr. *adduction*/

adulá (-ez) vb. — a linguși pe cineva din interes, a flata. /fr. *aduler*/

adúlt, -ă, -ți, -te, adj. (adesea substantivat) — care a ajuns la deplină dezvoltare, la maturitate. /fr. *adulte*/

adultér, -e, s. n. — delictul de înșelare a soțului sau a soției. /fr. *adultère*/

adulterín, -ă, adj. — născut dintr-un adulter, nelegitim. /fr. *adultérin*/

adumbrí (-esc) vb. — a umbri; a sta la umbră. /lat. *adumbrare*/

advécție s. f. — mișcare orizontală a aerului atmosferic. /fr. *advection*/

adventív, -ă, adj. (despre părțile unei plante) — care crește în alt loc decît cel normal. /fr. *adventif*/

advérs, -ă, adj. — 1. aşezat în faţă, opus. 2. (fig.) potrivnic, duşmănos. /fr. *adverse*/

adversár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care luptă împotrivă. /fr. *adversaire*/

adversatív, -ă, adj. — care exprimă o opunere, o opoziţie. /fr. *adversatif*/

adversitáte, -ăţi, s. f. — împrejurare potrivnică. /fr. *adversité*/

aéd, aézi, s. m. — cîntăreţ şi poet la vechii greci care recita şi cînta singur cîntece epice de mare întindere, acompaniindu-se de un instrument muzical cu coarde. /fr. *aède*/

áer s. n. — 1. amestec de gaze care alcătuiesc partea de jos a atmosferei. 2. văzduh, atmosferă. 3. climă, climat. 4. (fig.) înfăţişare, aspect. /lat. *aer*/

aeráj s. n. — introducere de aer curat într-o mină, într-o sală de spectacole etc. /fr. *aérage*/

aero- — element de compunere a cuvintelor cu înţelesul „aer". /fr. *aéro-*/

aerób, -ă, adj. — care nu poate trăi fără oxigenul din aer. /fr. *aérobe*/

aerodinám, -uri, s. n. — tren automotor rapid. /din *aerodinamic*/

aerodinámic, -ă adj. (despre aparate) — construit în aşa fel încît să întîmpine în deplasare rezistenţă cît mai mică din partea aerului. /fr. *aérodynamique*/

aerodinámică s. f. — studiul care se ocupă cu mişcarea aerului, a gazelor şi a corpurilor într-un mediu gazos. /fr. *aérodynamique*/

aerodínă, -e, s. f. — vehicul aerian care se menţine în aer datorită mişcării lui de înaintare (ex. avion, elicopter etc.) /fr. *aérodyne*/

aerolít, -ţi, s. m. — corp de origine cosmică care cade pe pămînt din spaţiile interplanetare. /fr. *aérolithe*; gr. *aer*=aer, *lithos*=piatră/

aerometríe s. f. — parte a fizicii care studiază proprietăţile aerului şi ale gazelor. /fr. *aérométrie*/

aeronaút, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană care conduce un vehicul aerian. /după fr. *aéronaute*/

aeronaútică s. f. — tehnică a construirii şi a conducerii aeronavelor; ştiinţă care se ocupă cu navigaţia aeriană. /fr. *aéronautique*/

aeronávă, -e, s. f. — vehicul care se poate deplasa sau menţine în aer cu forţe proprii. /it. *aeronave*/

aerosól, -i, s. m. — suspensie în aer sau într-un gaz a unor particule foarte mici dintr-un corp solid sau lichid. /fr. *aérosol*/

aerostát, -e, s. n. — balon umplut cu un gaz mai uşor decît aerul; aeronavă mai uşoară decît aerul dislocat. /fr. *aérostat*/

aerostátică s. f. — 1. studiul care se ocupă cu echilibrul gazelor şi echilibrul solidelor în aer. 2. tehnica construirii baloanelor. /fr. *aérostatique*/

aeroterapíe s. f. — metodă de tratare a unor boli cu ajutorul expunerii corpului la aer. /fr. *aérothérapie*/

afábil, -ă, adj. — binevoitor. /fr. *affable*/

afazíe s. f. — pierderea parţială sau totală a posibilităţilor de a vorbi şi de a înţelege vorbirea (din cauza îmbolnăvirii unor centri ai creierului). /fr. *aphasie*; gr. *aphasia*=neputinţa de a vorbi/

aféct, -e, s. n. — izbucnire emotivă deosebit de puternică (cum este furia, groaza, disperarea etc.). /germ. *Affekt*/

afectá (-ez) vb. — I. a destina ceva unui scop precis. II. 1. a îndurera, a întrista, a mîhni. 2. a se comporta altfel decît este în realitate, a se preface. /fr. *affecter*, lat. *affectare*/

afectát, -ă, adj. — 1. mîhnit, îndurerat. 2. care se arată altfel decît este, prefăcut. /din *afecta* (II)/

afectív, -ă, adj. — 1. privitor la sentimente (la afect). 2. care arată sentimente bune pentru cineva; sensibil, simţitor. /fr. *affectif*/

afectivitáte s. f. — sensibilitate. /fr. *affectivité*/

afectuós, -oásă, adj. — prietenos. /lat. *affectuosus*/

afecţiúne, -i, s. f. — 1. simpatie, dragoste pentru cineva. 2. boală a unui organ. /fr. *affection*/

aféliu s. n. — punctul cel mai depărtat de Soare de pe orbita unei planete. /fr. *aphélie*/

aferát, -ă, adj. — care se comportă ca şi cum ar fi copleşit de treburi. /după fr. *affairé*/

aferént, -ă, adj. — 1. care depinde de ceva sau decurge din ceva. 2. care se cuvine sau revine cuiva. /fr. *afferent*/

aferéză, -e, s. f. — cădere a vocalei de la începutul unui cuvînt (ex. forma Leana — din Ileana). /fr. *aphérèse*/

afét, -uri, s. n. — suport pe care se fixează un tun, o mitralieră etc., pentru a permite ochirea şi tragerea în direcţia dorită. /rus. *lafeti*/

afiliá (-ez) vb. — a se alătura unei organizaţii, instituţii etc. (pr. -li-a) /fr. *affilier*/

afiná (-ez) vb. — 1. a separa de impurităţi o masă metalică. 2. a subţia firele de lînă, de bumbac etc. /fr. *affiner*/

afinitáte, -tăţi, s. f. — 1. potrivire, asemănare, apropiere. 2. proprietate a unor substanţe de a intra uşor în combinaţii chimice cu altele. 3. înrudire (creată prin căsătorie) între unul din soţi şi rudele celuilalt soţ. /fr. *affinité*/

afirmá (afírm) vb. — 1. a declara cu tărie ceva. 2. a se face cunoscut prin ceva. /fr. *affirmer*, lat. *affirmare*/

afirmatív, -ă, adj. — care afirmă sau susţine ceva. /fr. *affirmatif*/

afíx, -e, s. n. — nume generic pentru sufixe, prefixe şi infixe. /fr. *affixe*/

afînà (-ez) vb. — a face să fie mai puţin îndesat. /lat. **affenare*/

afluénţă s. f. — 1. mulţime de oameni; îmbulzeală; 2. cantitate mare. (cf. fr. *affluence*/

aflúx, -uri, s. n. — îngrămădire, îmbulzeală, afluenţă. /fr. *afflux*/

afón, -ă, adj. — care şi-a pierdut aproape cu totul vocea din cauza unei boli, care n-are voce frumoasă. /fr. *aphone*/

aforísm, -e, s. n. — judecată care redă pe scurt şi într-o formă expresivă o părere despre viaţă, despre oameni etc.; cugetare, maximă. /fr. *aphorisme*/

afrónt, -uri, s. n. — jignire adusă cuiva în public. /fr. *affront*/

áftă, -e, s. f. — mică rană dureroasă, care apare pe pieliţa gurii sau a faringelui. /fr. *aphte*/

afúnd, -ă, adj. — adînc, profund. /din *a*+*fund*/

agále adv. — fără grabă, domol. /ngr. *agalia*/

agápă, -e, s. f. — 1. ospăţ. 2. masă comună. /fr. *agape*/

agasá (-ez) vb. — a enerva, a irita; a plictisi cu insistenţele. /fr. *agacer*/

ágă, agi, s. m. (ist.) — 1. ofiţer în vechea armată otomană. 2. şeful agiei, avînd funcţia şefului de poliţie de mai tîrziu. /tc. *aga*/

ageamíu, -ie, adj. — nepriceput, neştiutor. /tc. *acami*/

agéndă, -e, s. f. — 1. carnet cu foi de calendar, în care se pot nota lucrările ce trebuie făcute la anumite date. 2. ordine de zi. /fr. *agenda*, lat. *agenda*= ceea ce trebuie să faci)

agént, -ţi, s. m. — 1. reprezentant oficial al unei instituţii, al unei întreprinderi etc. 2. factor care provoacă un fenomen fizic, chimic etc. /fr. *agent*/

agentúră, -i, s. f. — 1. casă de afaceri. 2. grupare de spionaj. /germ. *Agentur*/

agenţíe, -ii, s. f. — 1. birou care reprezintă interesele unei instituţii, ale unei întreprinderi

comerciale, de transport etc. 2. reprezentanţă diplomatică. /it. *agenzia/*

agíe, -ii, s. f. (ist.) — organ însărcinat cu menţinerea ordinii publice (în sec. al XIX-lea). /din *agă*+suf. *-ie/*

agíl, -ă, adj. — 1. sprinten în mişcări. 2. isteţ. /fr. *agile/*

agitá (agít) vb. — 1. a(se) mişca repede încoace şi încolo, a se frămînta. 2. a răzvrăti, a revolta. /fr. *agiter/*

agitatór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană care duce muncă de lămurire, de convingere etc. /fr. *agitateur/*

aglomerá (-ez) vb. — a se aduna în număr mare; a se îngrămădi. /fr. *agglomérer/*

aglutiná (-ez) vb. (despre materiale) — a se împreuna; a se lipi. /fr. *agglutiner/*

agnosticísm s. n. — doctrină filozofică idealistă care susţine că lumea obiectivă (realitatea care există în afara conştiinţei omului) nu poate fi cunoscută în esenţa ei, deoarece puterea de judecată a omului este limitată şi că dincolo de cunoaşterea fenomenelor prin simţuri, prin senzaţii, omul nu poate cunoaşte mai mult. /fr. *agnosticisme/*

agonie s. f. — starea unei persoane bolnave, care precede moartea. ⊗ (loc. adj.) *în agonie*= pe moarte. /fr. *agonie/*

agonisí (-ésc) vb. — a cîştiga (prin muncă). /ngr. *agonizomai/*

agramát, -ă, adj. — 1. care face greşeli elementare de scriere şi de vorbire, ignorant. 2. (despre texte) care conţine multe greşeli de ortografie şi de gramatică. /gr. *agrammatos/*

agrár, -ă, adj. — care se referă la proprietatea particulară asupra pămîntului şi la problemele legate de această proprietate. /lat. *agrarius/*

agravá (-ez) vb. — a (se) înrăutăţi. /fr. *aggraver/*

agreá (agreéz) vb. — 1. a vedea cu ochi buni; a simpatiza. 2. (în diplomaţie) a primi, a accepta (pe un reprezentant diplomatic). /fr. *agréer/*

agreábil, -ă, adj. — plăcut. /fr. *agréable/*

agregá (pers. 3 agrégă) vb. — a se uni într-un tot. /lat. *aggregare/*

agregát, -e, s. n. — grup de maşini care lucrează împreună la aceleaşi operaţii tehnice. /fr. *agrégat/*

agrement, -e, s. n. — 1. plăcere, distracţie. 2. consimţămînt. /fr. *agrément/*

agresiúne, -i, s. f. — atac neprovocat. /fr. *agression/*

agresív, -ă, adj. — care atacă neprovocat; (fig.) provocator. /fr. *agressif/*

agrícol, -ă, adj. — 1. care ţine de agricultură. 2. care se ocupă cu agricultura. /fr. *agricole/*

agricultúră, -i, s. f. — ramură a producţiei care urmăreşte cultivarea pămîntului şi creşterea animalelor. /lat. *agricultura/*

agro- — element de compunere a cuvintelor cu semnificaţia „agricol" sau „agricultură". /fr. *agro-/*

agrobiologíe s. f. — studiu al legilor de dezvoltare a plantelor cultivate şi al mijloacelor de transformare a naturii organismelor vegetale, în vederea obţinerii unor seminţe şi plante superioare. /rus. *agrobiologhia/*

agronomíe s. f. — ştiinţă care cercetează problemele referitoare la cultivarea sistematică a pămîntului. /fr. *agronomie;* gr. *agros*=cîmp, *nomos*=lege/

agrotéhnică s. f. — ştiinţă care se ocupă cu tehnica menţinerii şi creşterii rodniciei pămîntului arabil. /rus. *agrotehnika/*

agurídă s. f. — strugure necopt, cu gust foarte acru. /ngr. *agurida/*

ahtiá (-ez) vb. — a se lăcomi la ceva. (pr. -ti-a) /din *aht/*

aídoma adv. — 1. la fel, întoc-

mai. 2. într-adevăr. (pr. a-i-) /din *a*+v. slav. *vidomŭ*=vizibil/

aievea adv. — 1. în realitate; cu adevărat, într-adevăr; ca și cum s-ar întîmpla în realitate; (adj.) real, concret. 2. pe față, deschis. /slav/

áisberg, -uri, s. n. — bloc mare de gheață care plutește pe mările și oceanele polare; ghețar plutitor. /engl. *iceberg*/

ajustá (-ez) vb. — a face să se potrivească. /fr. *ajuster*/

alabástru s. n. — varietate de ghips din care se fac obiecte de ornament. /it. *alabastro*/

alái, -uri, s. n. — 1. mulțime de oameni care însoțesc o paradă, o persoană de seamă etc. 2. mulțime de oameni care se iau după cineva. /tc. *alay*/

alámă, (2) alămuri, s. f. — 1. aliaj de cupru și zinc, galben-auriu. 2. (la pl.) obiecte din alamă (1). /cf. it. *lama*/

alambíc, -uri, s. n. — aparat pentru distilarea lichidelor. /fr. *alambic*/

alambicá, (-chéz) vb. — a distila cu ajutorul unui alambic; a rafina. /fr. *alambiquer*/

alambicát, -ă, adj. — prea rafinat, greu de înțeles. /din *alambica*/

alarmá (-ez) vb. — a neliniști, a speria, a tulbura. /fr. *alarmer*/

alármă, -e, s. f. — 1. spaimă la apropierea unei primejdii. 2. semnal prin care se anunță o primejdie. /fr. *alarme*/

albúm, -e, s. n. — 1. caiet dintr-o hîrtie specială, în care se păstrează fotografii, ilustrate etc. 2. caiet în care se scriu versuri, citate etc. /fr. *album*/

albumínă, -e, s. f. — substanță organică care intră în compoziția albușului de ou și a serului din sînge. /fr. *albumine*/

albuminoíd, -ă, (-izi, -ide) adj. — de felul albuminei. /fr. *albuminoïde*/

alcalín, -ă, adj. — care are, în soluție, o reacție bazică, albăstrind hîrtia roșie de turnesol și neutralizînd acizii. /fr. *alcalin*/

alcáliu, -ii, s. n. — compus chimic care, în unire cu un acid, formează o sare. /fr. *alcali*/

alcaloíd, -izi, s. n. — substanță de origine vegetală, otrăvitoare (ca nicotina, morfina, atropina etc.), folosită în doze mici ca medicament. /fr. *alcaloïde*/

alchimíe s. f. — chimie din evul mediu amestecată cu anumite doctrine mistice, în încercarea de a transforma metale în aur. /fr. *alchimie*/

alcoól (1) -i, s. m. (2) -uri, s. n. — 1. produs obținut prin înlocuirea unui atom de hidrogen din molecula unei hidrocarburi cu un oxidril. 2. lichid incolor, cu miros și gust specific, obținut prin distilarea zahărului fermentat din cereale, fructe etc.; spirt. (pr. -co-ol) /fr. *alcool*/

aldehídă, -e, s. f. (chim.) — compus organic obținut prin oxidarea alcoolilor. ⊗ *aldehidă formică*=formol. /fr. *aldéhyde*/

aldín, -ă, (pl. -e), adj. și s. f. — (literă tipografică) cu conturul mai plin decît al literelor obișnuite. /it. *aldino*/

aleán, -uri, s. n. — 1. suferință, durere sufletească din cauza unei dorințe neîmplinite. 2. melancolie, dor. /magh. *ellen*=contra/

alée, aléi, s. f. — 1. drum într-o grădină sau parc. 2. stradă mărginită de arbori. 3. stradă îngustă și scurtă. /fr. *allée*/

alegóric, -ă, adj. — exprimat printr-o imagine, prin pilde. /fr. *allégorique*/

alegoríe, -ii, s. f. — 1. exprimare a unei idei printr-o imagine, printr-un tablou etc. 2. (lit.) figură de stil alcătuită dintr-un șir de metafore, comparații și personificări, care sugerează noțiuni abstracte prin mijloace concrete (ex. ideea abstractă a morții, în balada populară „Miorița", este sugerată de procedeul comparării înmormîntării cu nunta, iar a morții cu mireasa.

expresia „a căzut o stea" în creaţia populară însemnînd „a murit cineva". /fr. *allégorie;* gr. *allegoria*=a vorbi altfel/

aleléi interj. — exclamaţie care exprimă mînia, părerea de rău sau entuziasmul. /et. nec./

alelúia — cîntec de bucurie folosit la rugăciunile şi serviciile religioase din Vechiul Testament, expresie care s-a transmis şi în cultul bisericii creştine, cîntîndu-se la liturghie înainte de citirea Evangheliei şi la sfîrşitul imnului „Heruvimilor". /din cuvîntul ebraic *aleluia*=lăudaţi pe Domnul/

alergíe, -ii, s. f. — stare bolnăvicioasă provocată de creşterea sensibilităţii organismului la introducerea unor medicamente, a unor alimente etc. /fr. *allergie/*

alértă, -e, s. f. — alarmă; (p. restr.) cuvînt convenţional prin care se atrage atenţia astronomilor asupra unor fenomene cereşti ieşite din comun, care trebuie urmărite. /fr. *alerte/*

alexandrín, -ă, adj. — 1. care ţine de civilizaţia elenistă din Alexandria. 2. *vers alexandrin* = vers iambic de 12 silabe, cu cezura după silaba a şasea. /fr. *alexandrin/*

alezá (-ez) vb. — a prelucra interiorul unei piese cilindrice sau conice, pentru a-l netezi şi a-i da diametrul cerut. /fr. *aléser/*

álfa s. m. — numele primei litere din alfabetul grecesc, corespunzînd sunetului „a". ⊗ *de la alfa la omega*=de la început la sfîrşit. /ngr. *alfa/*

alfabetizáre s. f. — acţiunea de a învăţa pe neştiutorii de carte să scrie şi să citească. /din *alfabetiza/*

algébră s. f. — parte a matematicii care studiază legile celor patru operaţii (adunare, scădere, înmulţire şi împărţire) independent de valorile numerice care intervin în aceste operaţii, numerele fiind înlocuite cu litere. /lat. *algebra/*

aliá (-ez) vb. — 1. a (se) uni cu un anumit scop. 2. a topi împreună anumite metale pentru a obţine un aliaj. /fr. *allier/*

aliáj, -e, s. n. — produs metalic obţinut din topirea laolaltă a unor metale sau a unor metale cu metaloizi. /fr. *alliage/*

aliánţă, -e, s. f. — 1. legătură de colaborare între state, stabilită pe baza unui tratat. 2. colaborare stabilită între două sau mai multe grupuri sociale, în vederea realizării unui scop comun. 3. (în expr.) *rudă prin alianţă*=persoană devenită rudă cu rudele soţului sau ale soţiei, în urma căsătoriei. /fr. *alliance/*

álias adv. — cuvînt latin însemnînd „zis şi", „odinioară", folosit pentru a arăta o variantă. (pr. -li-as) /lat. *alias/*

alibí, -uri, s. n. — probă prin care un învinuit dovedeşte justiţiei că în momentul săvîrşirii faptei de care e acuzat, el se afla în altă parte. /lat. *alibi* = în altă parte/

alienă (-ez) vb. — a înstrăina; a transmite cuiva un drept sau un lucru prin vînzare, cedare etc. /fr. *aliéner;* lat. *alienare* = a vinde/

alienát, -ă, -ţi, -e, s. m. şi f. — bolnav mintal; dement, nebun. /fr. *aliéné/*

alimán, -e, s. n. — 1. apă adîncă. 2. (fig.) necaz mare. /srb. *alaman/*

aliménţ, -e, s. n. — orice produs care serveşte ca hrană. /fr. *aliment/*

alimentá (-ez) vb. — 1. a (se) hrăni; a mînca. 2. a aproviziona. /fr. *alimenter/*

alinâ (alín) vb. — 1. a (se) potoli, a (se) linişti, a (se) domoli. 2. a uşura, a calma. 3. a mîngîia. /lat.* *allenare/*

alineát, -e, s. n. — 1. rînd într-un text care începe mai la dreapta decît celelalte rînduri din text, pentru a marca schimbarea ideii; fragment de text care începe cu astfel de rînd. 2.

pasaj în articolul unei legi. (pr. -ne-at) /după fr. *alinéa*/

alínt, -uri, s. n. — 1. dezmierdare, mîngîiere. 2. (rar) legănare uşoară, răsfăţare în umblet. /din *alinta*/

aliotmán, s. n. (ist.) — turcime. (pr. -li-ot-) /din tc. *Ali Osman*=dinastia lui Osman/

aliteráţie, -ii, s. f. — procedeu stilistic care constă din repetarea unui sunet sau a unui grup de sunete în două sau mai multe cuvinte care se succed într-un vers, într-o propoziţie sau frază cu scopul de a sugera mai bine o mişcare sau a crea o armonie imitativă. (ex. „Prin vîrfuri vîntul viu vuia...” — G. Coşbuc). /fr. *allitération*/

alizéu, -ee, s. n. pl. — vînturi cu direcţie constantă care suflă în tot timpul anului în regiunile tropicale, de la NE spre SV, în emisfera nordică, şi de la SE spre NV, în emisfera sudică. /fr. (vent) *alizé*/

almanáh, -uri, s. n. — 1. (odinioară) calendar; (azi) calendar care cuprinde şi material literar, ştiinţific, informativ etc. 2. publicaţie periodică care cuprinde articole dintr-un anumit domeniu de activitate. /fr. *almanach*/

alocá (alóc) vb. — a prevedea o sumă de bani, materiale etc. într-un anumit scop. /lat. *allocare*/

alocáţie, -ii, s. f. — sumă dată de stat pentru un anumit scop; ajutor în bani. /fr. *allocation*/

alocuţiúne, -i, s. f. — scurtă cuvîntare ocazională. (pr. -ţi-u-) /fr. *allocution*/

alogén, -ă, adj. — 1. (despre populaţii) deosebit prin natură şi origine de mediul în care se află. 2. venit din altă parte, de altă origine. /fr. *allogène*/

alotropíe s. f. — posibilitate a unor elemente chimice de a exista în mai multe forme, cu proprietăţi fizice diferite. /fr *allotropie*/

alpacá s. f. — aliaj inoxidabil de nichel, cupru şi zinc. /germ. *Alpaka*/

alpín, -ă, adj. — 1. caracteristic munţilor Alpi. 2. caracteristic regiunilor muntoase înalte. /fr. *alpin*/

alpinísm s. n. — sport al urcuşurilor de culmi muntoase înalte şi greu accesibile. /fr. *alpinisme*/

alterá (-ez) vb. — 1. (despre materii) a se descompune sub influenţa unor agenţi externi; (despre alimente) a se strica. 2. a falsifica. 3. (despre sunete) a se schimba. /lat. *alteraré*/

altercáţie, -ii, s. f. — schimb violent de cuvinte supărătoare. /fr. *altercation*/

alternă (-ez) vb. — a lua pe rînd unul locul altuia. /fr. *alterner*/

alternatívă, -e, s. f. — posibilitate de alegere între două sau mai multe situaţii. /fr. *alternative*/

altimétru, -e, s. n. — instrument pentru măsurarea altitudinii. /fr. *altimètre*/

altitúdine s. f. — înălţime a unui punct de pe suprafaţa pămîntului în raport cu nivelul mării. /fr. *altitude*/

álto s. m. — voce joasă de femeie sau de copil. /it. *alto*/

altruísm s. n. (opus *egoism*) — dispoziţie sufletească a omului de a lucra dezinteresat pentru binele altora. /fr. *altruisme;* lat. *alter*=altul/

alumínă s. f. — oxid natural de aluminiu. /fr. *alumine*/

alúră s. f. — 1. felul de a se mişca al cuiva; înfăţişare. 2. ritm de desfăşurare a unei probe sportive (pr. -liu-) /fr. *allure*/

aluviúne, -i, s. f. — material format din nămol, nisip şi pietriş, adus de apele curgătoare. /fr. *alluvion*/

alúzie, -ii, s. f. — cuvînt, expresie sau propoziţie prin care se sugerează o idee, fără a o exprima direct. /fr. *allusion*/

Scanned with OKEN Scanner

amábil, -ă, adj. — prietenos, binevoitor; politicos. /it. *amabile*/

amalgám, -e, s. n. — 1. aliaj din mercur cu un alt metal. 2. (fig.) amestec de elemente fără legătură între ele. /fr. *amalgame*/

amán interj. (strigăt al turcilor aflați în primejdie de moarte) — îndurarel iertarel ⊗ (expr.) *a fi la aman*=a fi la mare strîmtoare. /tc. *aman*/

amatór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — 1. persoană căreia îi place ceva în mod deosebit. 2. persoană care se ocupă din propria plăcere de o artă, de un sport etc. fără a avea o pregătire profesională specială pentru aceasta. /lat. *amator*/

amazoánă, -e, s. f. — 1. femeie dintr-un trib războinic, arcașă iscusită dintr-un trib în care nu erau primiți bărbații. 2. femeie care practică sportul călăriei. /fr. *amazone*/

ambalá (-ez) vb. — I. a împacheta ceva în material protector. II. 1. (despre cai) a scăpa din frîu. 2. (despre mașini) a depăși turația obișnuită. 3. (despre oameni) a se înflăcăra. /fr. (s')*emballer*/

ambarcáție, -ii, s. f. — mic vas plutitor cu vîsle, cu pînze sau cu motor. /fr. *embarcation*/

ambasádă, -e, s. f. — reprezentanță diplomatică pe lîngă o țară străină. /fr. *ambassade*/

ambiánță, -e, s. f. — mediu înconjurător. (pr. -bi-an-) /fr. *ambiance*/

ambidéxtru, -ă, adj. — care se slujește cu aceeași îndemînare de amîndouă mîinile. /fr. *ambidextre*/

ambiguitáte, -ți, s. f. — lipsă de precizie sau de claritate echivocă. (pr. -gu-i-) /fr. *ambiguité*/

ambíguu, -uă, (pl. -ui, -ue) adj. (despre cuvinte) — neclar, neprecis, cu mai multe înțelesuri. /lat. *ambiguus*/

ambranșaménț, -e, s. n. — ramificație secundară a unei linii ferate, a unei conducte de gaz, de apă etc. /fr. *embranchement*/

ambreiáj, -e, s. n. — dispozitiv prin care se unesc strîns pe anumit timp, două mecanisme. /fr. *embrayage*/

ambulánt, -ă, adj. — care își exercită profesiunea deplasîndu-se dintr-un loc în altul. /fr. *ambulant*/

ambulánță, -e, s. f. — 1. formație medicală mobilă care dă primele ajutoare răniților pe cîmpul de luptă; spital militar de front. 2. vehicul special amenajat care transportă răniții la spital. /fr. *ambulance*/

ambulatóriu[1], -ie, (pl. -ii), adj. (despre un tratament medical) — care nu cere internare în spital, bolnavul venind de acasă la tratament. /lat. *ambulatorius*/

ambulatóriu,[2] -ii, s. n. — dispensar pentru consultații și tratamente medicale. /lat. *ambulatorius*/

ambuscádă, -e, s. f. — acțiune de luptă în care inamicul, pîndit din vreme, este atacat prin surprindere. /fr. *embuscade*/

ameliorá (-ez) vb. — 1. a îmbunătăți, a îndrepta. 2. a obține soiuri mai bune. (pr. -li-o-) /fr. *améliorer*, cf. lat. *melior*=mai bun/

amenajá (-ez) vb. — a aranja, a pune în ordine. /fr. *aménager*/

amendaménț, -e, s. n. — 1. corectare a anumitor erori sau omisiuni strecurate într-un proiect de lege. 2. propunere de modificări ce urmează să fie aduse unui proiect de lege, de hotărîre etc. 3. text introdus într-o convenție internațională pentru a preciza, a completa sau a modifica unele prevederi ale acesteia. /fr. *amendament*/

amerizá (pers. 3 -zează) vb. (despre hidroavioane) — a coborî și a aluneca pe suprafața apei pînă la oprire. /după fr. *amerrir*/

ametíst, -e, s. n. — varietate de cuarț de culoare violetă, întrebuințată ca piatră semiprețioasă. /fr. *améthyste*/

Scanned with OKEN Scanner

amfíbiu, -ie, (pl. -ii) adj. (despre animale) — care trăieşte şi pe uscat şi pe apă; (despre un vehicul) care se poate deplasa şi pe uscat şi pe apă (pl. -biu) /fr. *amphibie/*

amfibráh, -i, s. m. — unitate metrică alcătuită din trei silabe, o silabă lungă între două silabe scurte, în poezia antică (⏑ — ⏑) şi o silabă accentuată între două silabe neaccentuate în poezia modernă (— ⏑ —). /fr. *amphibraque/*

amfiteátru, -e, s. n. — 1. clădire circulară având la mijloc o arenă înconjurată de locurile pentru spectatori aşezate în trepte. 2. sală de spectacole, de conferinţe etc. cu locurile aşezate pe un plan înclinat. /fr. *amphithéâtre/*

amfitrión, -oánă, -i, -oane, s. m. şi f. — stăpînul casei în raport cu oaspeţii săi; gazdă. (pr. -tri-on) /fr. *amphitryon/*

ámforă, -e, s. f. (în antichitate) — vas de lut cu două toarte, înalt şi subţire, în care se păstra vinul sau untdelemnul. /lat. *amphora/*

amidón s. n. — substanţă organică aflată în seminţele, tuberculele sau fructele unor plante. /fr. *amidon/*

amilacéu, -ée (pl. -ei, -ée) adj. — care conţine amidon. /fr. *amylacé/*

amiláză, -e, s. f. — substanţă secretată de pancreas, care transformă amidonul în maltoză şi glucoză. /fr. *amylase/*

amilóză, -e, s. f. — compus organic solubil al amidonului. /fr. *amylose/*

amín — formulă de întărire şi de acceptare a celor spuse în Evanghelie ca adevăr veşnic şi înseamnă: „aşa să fie", „în adevăr". /cuvînt ebraic/

aminoacíd, -izi, s. m. (chim.) — acid organic care stă la baza proteinelor, constituenţi de bază ai materiei vii. /din *amino-* + *acid/*

amirál, -i, s. m. — cel mai înalt grad în marina militară. /fr. *amiral/*

amnezíe, -ii, s. f. — pierderea totală sau parţială a memoriei. /fr. *amnésie/*

amnístie, -ii, s. f. — scoaterea de sub sancţiunile legii, printr-un act al puterii de stat, a unui fapt pedepsit pînă atunci. /fr. *amnistie/*

amoniác s. n. — gaz incolor, cu miros înţepător, foarte solubil în apă, obţinut din combinarea hidrogenului cu azotul /fr. *ammoniaque/*

amónte adv. (opus *aval*) — (în expr., în legătură cu situaţia unui punct de pe cursul unei ape) *în amonte*=mai la deal, mai spre izvor (în comparaţie cu alt punct). /it. *a monte,* lat. *ad montem*=către munte/

amór, -uri, s. n. — iubire, dragoste. ⊗ *amor propriu*=preţuire (uneori exagerată) a propriilor calităţi. /lat. *amor/*

amorál, -ă, adj. — nepăsător faţă de normele morale sau ale bunului simţ. /fr. *amoral/*

amórf, -ă, adj. — 1. (despre corpuri) care nu cristalizează (nu are o formă precisă). 2. (fig.) moale, neorganizat. /fr. *amorphe/*

amórsă, -e, s. f. — 1. (la pescuit) momeală pentru peşti. 2. dispozitiv de aprindere a unei încărcături de exploziv; capsă. /fr. *amorce/*

amortisméntt, -e, s. n. — stingere treptată, cu plată în rate, a unei datorii. /fr. *amortissement/*

amortizáre, -zări, s. f. — stingere treptată, cu plată în rate, a unui şoc etc.; slăbire, micşorare. /din *amortiza/*

amortizór, -oáre, s. n. — dispozitiv care face mai puţin simţite şocurile, vibraţiile, zgomotul produs de un motor etc. /cf. fr. *amortisseur/*

amovíbil, -ă, adj. — care poate fi mutat sau schimbat. /fr. *amovible/*

ampenáj, -e, s. n. — dispozitiv pentru schimbarea sau stabilirea direcţiei unui avion. /fr. *empennage/*

ampér, -i, s. m. — unitate pentru măsurarea intensităţii curentului electric. /fr. *ampère/*

amperáj, -e, s. n. — intensitatea curentului electric măsurată în amperi. /fr. *ampérage/*

amplasá (-ez) vb. — a aşeza, a fixa ceva într-un anumit loc. /fr. *emplacer/*

amplificá (amplífic) vb. — a mări, a lărgi, a dezvolta, a intensifica. /lat. *amplificare/*

amplitúdine, -i, s. f. — 1. distanţa între poziţiile cele mai îndepărtate ale unui corp care oscilează. 2. (mat.) mărimea unui arc de cerc. 3. (fig.) întindere, amploare. /fr. *amplitude/*

amploáre s. f. — întindere, dezvoltare, extindere. /fr. *ampleur/*

ámplu, -ă, adj. — larg, întins, dezvoltat. /fr. *ample/*

ampréntă, -e, s. f. — 1. urmă lăsată de un obiect prin presare pe o suprafaţă netedă. 2. (fig.) urmă lăsată de o idee, de o boală etc. /fr. *empreinte/*

amputá (-ez) vb. — a tăia, pe cale chirurgicală, un membru sau o parte a unui membru al corpului, grav lovită sau suferindă de o boală nevindecabilă; (fig.) a tăia, a scurta. /fr. *amputer*, lat. *amputare/*

amulétă, -e, s. f. — mic obiect păstrat de oamenii superstiţioşi cu credinţa că le aduce noroc. /fr. *amulette/*

amurgí (pers. 3 -eşte) vb. — a se însera, a se întuneca. /din *amurg/*

amuzá (amúz) vb. — a (se) distra, a (se) înveseli. /fr. *amuser/*

anabolísm s. n. — totalitatea proceselor biochimice prin care se produc în organismele vii substanţele necesare vieţii; asimilaţie. /fr. *anabolisme/*

anacolút, -e, s. n. — construcţie gramaticală greşită constînd din lipsa de legătură dintre începutul şi sfîrşitul unei idei sau în întreruperea construcţiei sintactice începute şi continuarea frazei cu altă construcţie, practică folosită în literatură ca mijloc de caracterizare a unor personaje sau pentru a marca oralitatea stilului. /fr. *anacoluthe;* gr. *anakoluthos*=fără legătură/

anacronísm, -e, s. n. — 1. greşeală în fixarea datei unei întîmplări. 2. obicei sau opinie învechită. /fr. *anachronisme/*

anacrúză s. f. (lit.) — 1. (în metrica antică) o silabă iniţială slabă care precede primul picior al unui vers. 2. (în metrica modernă) una sau mai multe silabe neaccentuate la începutul unui vers, care nu fac parte din metrica versului respectiv. /fr. *anacrouse/*

anaerób, -ă, adj. — care trăieşte fără aer. /fr. *anaérobie/*

anafóră, -e, s. f. — procedeu stilistic constînd în repetarea unuia sau a mai multor cuvinte la începutul mai multor versuri sau mai multor propoziţii succesive. /lat. *anaphora;* gr. *ana*=înapoi, *fora*=întoarcere/

anagrámă, -e, s. f. — schimbarea ordinii literelor dintr-un cuvînt pentru a obţine alt cuvînt (ex. car, arc, rac). /fr. *anagramme/*

anále s. f. pl. — 1. scriere cu caracter istoric în care evenimentele sînt povestite an de an. 2. publicaţie ştiinţifică periodică. /lat. *annales/*

analfabét, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană care nu ştie să scrie şi să citească. /fr. *analphabète/*

analfabetísm s. n. — neştiinţă de carte. /fr. *analphabétisme/*

analgézic, -ă, adj. — care înlătură temporar durerea. /fr. *analgésique/*

analític, -ă, adj. — care se bazează pe analiză. /fr. *analytique/*

analizá (-ez) vb. — 1. a cerceta un obiect descompunîndu-l în părţile lui componente. 2. a examina cu atenţie o situaţie, un fapt etc. 3. a cerceta un text din

punct de vedere gramatical, stilistic etc. /fr. *analyser*/

analizatór, -oáre, s. n. — 1. instrument pentru determinări analitice. 2. parte a sistemului nervos constituită dintr-un segment periferic (receptorul), un segment aferent de conducere (nervi) şi un segment din creier, care culege, transmite, analizează şi sintetizează senzaţiile; organ de simţ. /din *analiza*+suf. *-tor*/

analíză, -e, s. f. (opus *sinteză*) — metodă generală de cercetare a realităţii, bazată pe descompunerea unui întreg (obiect sau proces) în părţile lui componente şi pe studierea fiecăreia dintre acestea. /fr. *analyse*/

analóg, -ă, adj. — asemănător. /fr. *analogue*/

analogíe, -ii, s. f. — asemănare între obiecte, situaţii etc., considerate din anumite puncte de vedere. /fr. *analogie*; gr. *analogia*=legătură/

anánghie s. f. — situaţie grea, necaz; nevoie bănească. /ngr. *ananki*/

anapést, -şti, s. m. — 1. (în poezia antică greacă) unitate metrică compusă din trei silabe: două scurte, urmate de una lungă (∪ ∪ ⊥). 2. (în poezia modernă) picior de vers trisilabic în care accentul cade pe silaba a treia, prima şi a doua silabă rămînînd neaccentuate (∪ ∪ ⊥). /fr. *anapeste*/

anápoda adv. — pe dos, de-a-ndoaselea; în altă direcţie decît trebuie. /ngr. *anapoda*/

anarhíe s. f. — dezordine, dezorganizare. /it. *anarchia*/

anastrófă, -e, s. f. — schimbarea ordinii obişnuite a cuvintelor într-o propoziţie. /fr. *anastrophe*/

anatomíe s. f. — ştiinţă care studiază structura fiinţelor. /fr. *anatomie*/

anatoxínă, -e, s. f. — toxină microbiană slabă, devenită neotrăvitoare, folosită la imunizarea organismului faţă de anumite boli sau otrăvuri. /fr. *anatoxine*/

ancestrál, -ă, adj. — provenit de la strămoşi mai îndepărtaţi. /fr. *ancestral*/

anchétă, -e, s. f. — 1. cercetare făcută de o autoritate publică. 2. cercetare ştiinţifică făcută pe teren. /fr. *enquête*/

anchilóză, -e, s. f. — înţepenire a unei încheieturi. /fr. *ankylose*/

ancorá (-ez) vb. — 1. a fixa un vapor cu ajutorul ancorei; (p. ext.) a se opri din plutire. 2. a lega un sistem tehnic, format din stîlpi sau construcţii înalte, de altul sau de pămînt, pentru o mai bună stabilitate. /it. *ancorare*/

áncoră, -e, s. f. — piesă grea de metal cu mai multe braţe cu gheare, care se înfig în pămîntul din fundul apei, pentru a fixa nava în loc. /lat. *ancora*/

andánte adv. (muz.) — cu o mişcare rară, liniştită. /it. *andante*/

androcéu, -ee, s. n. — totalitatea staminelor unei flori. /fr. *androcée*/

androgín, -ă, adj. — 1. (despre plante) care are în aceeaşi inflorescenţă flori masculine şi feminine. 2. (despre animale) care are semnele distinctive ale ambelor sexe; hermafrodit. /fr. *androgyne*/

anecdótă, -e, s. f. — scurtă istorioară hazlie, cu un sfîrşit neaşteptat. /fr. *anecdote*/

anemíe s. f. — slăbiciune a organismului cauzată de scăderea numărului de globule roşii din sînge sau de scăderea cantităţii normale de hemoglobină din globulele roşii. /fr. *anémie*; gr. *an*=fără, *haima*=sînge/

anemométru s. n. — instrument pentru măsurarea vitezei gazelor în conducte, a aerului în atmosferă, a unui avion în zbor (în raport cu aerul). /fr. *anémomètre*/

anemoscóp, -oápe, s. n. — instrument care arată direcţia vîntului; giruetă. /fr. *anémoscope*/

Scanned with OKEN Scanner

anemostát, -e, s. n. — aparat care, în instalaţiile de încălzire centrală cu aer cald, difuzează aerul în locuinţe. /fr. *anémostat*/

anestezíe, -ii, s. f. — suprimare temporară a sensibilităţii corpului sau a unui organ al corpului cu ajutorul unor substanţe medicinale. /fr. *anesthésie*/

anéx, -ă, (pl. -cşi, -xe) adj. — alăturat unui lucru principal. /fr. *annexe*/

anexá (-ez) vb. — 1. a alipi. 2. a încorpora cu forţa un teritoriu străin. /fr. *annexer*/

angajá (-ez) vb. — 1. a primi pe cineva într-un serviciu, a încadra într-o muncă, 2. a se obliga (la ceva). 3. a începe o acţiune. /fr. *engager*/

angará, -le, s. f. — greutate, necaz. /ngr. *angaria*/

angélic, -ă, adj. — îngeresc; de înger; pur. /fr. *angélique*/

anghínă s. f. — inflamaţie a mucoasei din fundul gîtului, care împiedică înghiţirea şi respiraţia. /fr. *angine*, lat. *angina*/

angínă s. f. — (în expr.) *angină pectorală*=boală de inimă caracterizată prin dureri în regiunea inimii, crize de înăbuşire, puls accelerat etc. /lat. *angina*/

anglicísm, -e, s. n. — expresie specifică limbii engleze. /fr. *anglicisme*/

angoásă s. f. — 1. sentimentul înstrăinării omului. 2. nelinişte, tulburare (sufletească); teamă. /fr. *angoisse*/

angrenáj, -e, s. n. — sistem de roţi dinţate care se îmbucă una într-alta în scopul de a transmite mişcarea. /fr. *engrenage*/

angró adv. (opus *în detaliu;* referitor la vînzarea şi cumpărarea mărfurilor) — în cantitate mare; cu ridicata. /fr. *en gros*/

angstróm, -i, s. m. (fiz.) — unitate de măsură pentru lungimi de undă egală cu a zecea milioana parte dintr-un milimetru. /fr. *angstroem*/

anhidrídă, -e, s. f. — compus chimic obţinut prin eliminarea apei dintr-un acid. /fr. *anhydride*/

anihilá (-ez) vb. — a reduce la nimic; a anula. /fr. *annihiler*, cf. lat. *nihil*=nimic/

animá (anim) vb. — a însufleţi, a înviora, a face mai activ. /fr. *animer*/

animát, -ă, adj. — însufleţit, viu; vioi. ⊗ *desene animate*=film în care peisajele, decorurile şi personajele sînt desenate. /din *animá*/

animáţie s. f. — mişcare, însufleţire. „Dar deodată pe coline/ Scade animaţia..." (G. Topârceanu). /fr. *animation*/

animísm s. n. — formă primitivă a religiei, cînd oamenii credeau în existenţa unor duhuri ale obiectelor şi că obiectele şi fenomenele naturii ar fi însufleţite. /fr. *animisme*/

animozitáte, -tăţi, s. f. — duşmănie, ură; înverşunare. /fr. *animosité*/

aniversáre, -ări, s. f. — zi în care se aminteşte sau se sărbătoreşte împlinirea unui număr de ani de la un eveniment, un fapt etc. /cf. fr. *anniversaire*/

anód, -zi, s. m. — electrod pozitiv al unei pile electrice, al unui aparat de electroliză etc. /fr. *anode*/

anodín, -ă, adj. — 1. fără importanţă, neînsemnat. 2. inofensiv. /fr. *anodin*/

anomalíe, -ii, s. f. — 1. îndepărtare sau deviere de la regula obişnuită. 2. defect grav, meteahnă. /fr. *anomalie*/

anoním, -ă, -i, -e, adj., s. m. şi f. — (persoană) care nu-şi dă pe faţă numele, al cărei nume este necunoscut. /fr. *anonyme;* gr. *an*=fără şi *onoma*=nume/

anorgánic, -ă, adj. — de origine minerală. /fr. *anorganique*/

anormál, -ă, adj. — neobişnuit, nefiresc, nenormal. /fr. *anormal*/

anóst, -ă, adj. — plicticos, neinteresant. /ngr. *anostos*/

ansámblu, -uri, s. n. — 1. tot unitar, alcătuit din elemente izolate aparţinînd aceluiaşi domeniu. ⊗ (loc. adv.) *în ansamblu*=în general, în linii mari. 2. colectiv de artişti. /fr. *ensemble*/

antagónic, -ă, adj. — în opoziţie, în antagonism (unul faţă de altul). /fr. *antagonique*/

antagonísm, -e, s. n. — opoziţie de neîmpăcat între părţi, elemente, clase sociale sau forţe opuse care se află în luptă. /fr. *antagonisme*; gr. *anti*=contra, *agonizomai*=lupt/

antárctic, -ă, adj. — de la Polul Sud; austral. /fr. *antarctique*/

ante- — element de compunere a cuvintelor însemnînd „înainte". /lat. *ante*/

antebélic, -ă, adj. — de dinaintea unui război, înainte de război. /cf. lat. *ante*=înainte, *bellum*=război/

antecedént, -e, s. n. — 1. faptă desfăşurată înaintea stării actuale. 2. (fil.) orice fenomen care precede alt fenomen. /fr. *antécédente*/

antecesór, -oáre, -i, -oáre, s. m. şi f. — premergător, predecesor. /lat. *antecessor*/

antedatá (-ez) vb. — a pune o dată mai veche decît cea reală. /din *ante*+*dată*/

antediluvián, -ă, adj. — care aparţine unei epoci străvechi a omenirii; (fig.) foarte vechi. /fr. *antédiluvien*/

antemeridián, -ă, adj. — de dinainte de amiază. /lat. *antemeridianus*/

anténă, -e, s. f. — 1. organ de simţ la capul insectelor, al crustaceelor etc. în formă de firişor mobil. 2. conductă electrică aeriană. /fr. *antenne*/

anteriór, -oáră, adj. (opus *posterior*) — 1. (cu sens temporal) care a avut loc înaintea altui fapt; precedent. 2. (cu sens local) care este situat în partea din faţă. /lat. *anterior*/

antét, -uri, s. n. — indicaţie tipărită în partea de sus a unei hîrtii, conţinînd numele, adresa etc. unei instituţii sau ale unei persoane. /fr. *en-tête*=în frunte/

antetrén, -uri, s. n. — căruţă pe două roţi, care se poate lega cu un tun, cu o bucătărie de campanie etc. /din *ante*+*tren*/

antevorbitór, -oáre, -i, oare, s. m. şi f. — persoană care vorbeşte într-o adunare înainte de vorbitorii următori. /din *ante-*+*vorbitor*/

anti- — element de compunere a cuvintelor cu înţelesul de „împotrivă", „în contra", „opus", „contra". /fr. *anti-*/

antibiótic, -ă, adj. —care are proprietatea de a opri creşterea şi înmulţirea unor bacterii sau microbi, fără a vătăma organismul în care au pătruns. /fr. *antibiotique*/

ántic, -ă, -i, -e, adj., s. m. şi f. — 1. (adj.) din trecutul îndepărtat, străvechi; care aparţine popoarelor din antichitate sau este caracteristic culturii lor. 2. (s. m. şi f.) persoană aparţinînd popoarelor din antichitate. /fr. *antique*/

antíhrist s. m. — cel care este împotriva lui Hristos; întruchiparea răului; „fiara care va apărea înainte de venirea lui Hristos în slavă pretinzînd că ea este Domnul". /din *ante-*+*Hristos*/

anticámeră, -e, s. f. — cameră în care aşteaptă cei ce urmează să fie primiţi într-o audienţă. /it. *anticamera*/

anticár[1], -i, s. m. — 1. persoană care cumpără şi vinde cărţi vechi. 2. colecţionar de lucruri vechi de artă. /fr. *antiquaire*/

anticár[2] adj. invar. — care luptă contra tancurilor; antitanc. /din *anti-*+*car* (de luptă)/

antichitáte, (2) -ăţi, s. f. — 1. epoca civilizaţiilor vechi; vechime. 2. monument vechi, obiect antic, rămăşiţă istorică. /fr. *antiquité*/

anticipá (-ez) vb. — a face ceva înaintea timpului cuvenit; a spu-

ne dinainte; a preveni. /fr. *anticiper*/

antidót, -uri, s. n. — 1. substanţă care anulează puterea unei otrăvi intrate în organism; contraotravă. 2. (fig.) leac, remediu. /fr. *antidote*/

antifascíst, -ă, adj. (adesea substantivat) — care este împotriva fascismului. /din *anti-* + *fascist*/

antifrázǎ, -e, s. f. — procedeu stilistic care, folosind ironia sau o îndulcire a sensului, dă cuvîntului sau expresiei întrebuinţate un sens contrar celui obişnuit. /fr. *antiphrase;* gr. *anti* = contra, *phrasis* = expresie/

antilogíe, -ii, s. f. — contradicţie între două idei sau două expresii. /fr. *antilogie*/

antinomíe, -ii, s. f. — categorie care exprimă contradicţia dintre două teze care se exclud reciproc, dar care pot fi demonstrate logic în aceeaşi măsură, cînd nu se ţine seama de realitatea obiectivă (ex.: „Fiecare substanţă complexă este alcătuită din părţi *simple*. Nu există nimic *simplu*". Kant). /fr. *antinomie*/

antipátic, -ă, adj. (opus *simpatic*) — nesuferit, respingător. /fr. *antipathique*/

antipirétic, -ă, adj. (despre o substanţă) — care combate febra. /fr. *antipyrétique*/

antipód, -ozi, s. m. — 1. loc de pe pămînt cu totul opus ca aşezare faţă de alt loc. 2. (fig.) ceva cu totul opus. /fr. *antipode*/

antirábic, -ă, adj. — care combate turbarea. /fr. *antirabique*/

antisemitísm s. n. — atitudine duşmănoasă faţă de evrei, întemeiată pe discriminare rasială sau religioasă. /fr. *antisémitisme*/

antiséptic, -ă, adj. — care previne sau înlătură infecţiile microbiene. /fr. *antiseptique*/

antistrófă, -e, s. f. (lit.) — a doua stanţă (strofă) a unei poezii lirice cîntată de cor în teatrul antic grec, după ce se cînta mai întîi strofa. /fr. *antistrophe*/

antitétic, -ă, adj. — 1. care conţine o antiteză sau foloseşte antiteza. 2. opus. /fr. *antithétique*/

antitézǎ, -e, s. f. — 1. opoziţie între două idei, două fenomene, două teze etc. exprimînd caracterul dialectic al oricărui proces de dezvoltare din natură şi societate. 2. procedeu stilistic constînd în opoziţia dintre două cuvinte, dintre două idei, dintre două situaţii, dintre două teze care se pun în relief una pe cealaltă. /fr. *antithèse;* gr. *antithesis* = opoziţie/

antologíe, -ii, s. f. — culegere de lucrări alese dintr-unul sau mai mulţi autori. /fr. *anthologie*/

antoním, -e, s. n. — cuvînt care, considerat în raport cu altul, are sensul exact contrar (ex. antonimul lui „alb" este „negru"). /fr. *antonyme*/

antonomázǎ, -e, s. f. — figură de stil prin care un nume propriu este folosit în locul unui substantiv comun sau o perifrază şi invers (ca de ex.: Neron, pentru tiran; Mecena, pentru protector al artelor, poetul ţărănimii, pentru G. Coşbuc). /fr. *antonomase*/

antráct, -e, s. n. — pauză între două acte ale unei reprezentaţii teatrale sau între două părţi ale unei reprezentaţii. /fr. *entracte*/

antráx s. n. — boală infecţioasă gravă, mortală la animale şi la oameni, fără folosirea medicamentelor potrivite, boală manifestată prin abcese care cuprind toate straturile pielii; dalac. /fr. *anthrax*/

antrená (-ez) vb. — 1. a (se) pregăti prin exerciţii speciale, multiple pentru o anumită activitate sportivă. 2. a atrage după sine într-o acţiune. /fr. *entraîner*/

antrenór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană calificată care se ocupă de antrenarea sportivilor. /cf. fr. *entraîneur*/

antrepózit, -e, s. n. — clădire pen-

tru depozitarea stocurilor de mărfuri sau materiale. /cf. fr. *entrepôt*/

antrepríză, -e, s. f. — conducere (particulară) a unor lucrări de construcţii, pe baza unui deviz dinainte întocmit. /fr. *entreprise*/

antreprenór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană care conduce o antrepriză. /fr. *entrepreneur*/

antréu, -uri, s. n. — prima încăpere (de dimensiuni mici) a unei locuinţe, în care se intră venind de afară; vestibul. /fr. *entrée*/

antropocentrísm s. n. — concepţie idealistă care susţine că omul este centrul universului. /fr. *anthropocentrisme*/

antropofág, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — sălbatic care se hrăneşte cu carne de om, canibal. /fr. *anthropophage;* gr. *anthropos*=om, *phagein*=a mînca/

antropogenéză s. f. — procesul apariţiei şi dezvoltării omului, a speciei umane. /germ. *Anthropogenese;* gr. *anthropos*=om, *genesis*=origine/

antropogenie s. f. — antropogeneză. /fr. *anthropogénie*/

antropoíd, -ă, (pl. -izi, -ide), adj. (despre unele maimuţe) — care se aseamănă cu omul. /fr. *anthropoïde;* gr. *anthropos*=om, *eidos*=formă/

antropologíe s. f. — ştiinţă care studiază apariţia omului şi a raselor umane şi evoluţia biologică a omului. /fr. *anthropologie;* gr. *anthropos*=om, *logos*=studiu/

antropometríe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu tehnica măsurării corpului omenesc şi interpretarea ştiinţifică a acestor măsurători. /fr. *anthropométrie*/

antropomórf, -ă, adj. — cu formă de om. /fr. *anthropomorpher;* gr. *anthropos*=om, *morphe*=formă/

antropomorfísm s. n. — 1. (fil.) concepţie mistică specifică unui stadiu înapoiat al cunoaşterii, care atribuie lucrurilor şi fenomenelor naturii forme şi sentimente omeneşti. 2. superstiţie după care se atribuie divinităţilor născocite (zei, spirite etc.) chip omenesc şi sentimente de milă, de îndurare etc. /fr. *anthropomorphisme*/

antúm, -ă, adj. (opus *postum*) — publicat în timpul vieţii autorului. /cf. lat. *ante*/

anturáj, -e, s. n. — persoane cu care cineva întreţine în mod obişnuit legături. /fr. *entourage*/

anuár, -e, s. n. — publicaţie anuală care cuprinde date asupra activităţii unei instituţii, a unei întreprinderi etc. sau conţine studii ştiinţifice. /după fr. *annuaire*/

anuitáte, -ăţi, s. f. — procedeu prin care o sumă de bani împrumutată se restituie într-un număr de ani, printr-o serie de plăţi periodice care cuprind pe lîngă dobîndă şi o sumă destinată a acoperi capitalul primit. /fr. *annuité*/

anuríe s. f. — încetare a urinării, din cauza unei boli de rinichi. /fr. *anurie*/

ánus, -uri, s. n. — orificiu cu care se termină aparatul digestiv. /lat. *anus*/

anvelópă, -e, s. f. — înveliş protector al unei camere cu aer. /fr. *enveloppe*/

anvergúră, -e, s. f. — 1. desfăşurare, amploare. ⊗ *de mare anvergură*=pe plan mare. 2. distanţa dintre extremităţile unui avion, a unei păsări cu aripile întinse etc. /fr. *envergure*/

anxietáte s. f. — stare de nelinişte, de teamă, de îngrijorare. (pr. -xi-e-) /cf. fr. *anxiété*/

aórtă, -e, s. f. — cea mai mare arteră a corpului, care duce sîngele oxigenat de la inimă în tot corpul. /fr. *aorte*, cf. gr. *aorte*=vînă/

apanáj, -e, s. n. — 1. bun material sau spiritual care se atribuie cuiva sau este acaparat de

cineva. 2. (fig.) ceea ce este propriu cuiva. /fr. *apanage*/

aparatáj, -e, s. n. — termen general pentru aparatele care compun o instalaţie industrială, tehnică etc. /după fr. *appareillage*/

aparént, -ă, adj. — 1. nereal, înşelător; 2. care se vede; vizibil. /fr. *apparent*/

apárte adv. şi adj. — 1. (adv.) deosebit de ..., separat ⊗ (în teatru) ca şi cum ar vorbi cu sine însuşi, dar cu glas tare, ca să audă publicul. 2. (adj.) deosebit, special. /din *parte* (după fr. *à part*)/

apartenénţă, -e, s. f. — faptul de a ţine de cineva sau de ceva. /cf. it. *appartenenza*/

apáş, -i, s. m. — 1. derbedeu, huligan, haimana. 2. tîlhar, hoţ. /fr. *apache*/

apatíe s. f. — indiferenţă, nepăsare faţă de tot ce e în jur. /fr. *apathie*/

apatríd, -ă, -izi, -de, s. m. şi f. — persoană fără cetăţenie. /fr. *apatride*/

apedúct, -e, s. n. — sistem de conducte şi instalaţii prin care se aduce apa de la punctul de adunare pînă la punctul de folosinţă. /lat. *aquaeductus*/

apél, -uri, s. n. — 1. strigare (a numelor). 2. chemare (la acţiune); cerere, rugăminte, îndemn. 3. cerere pentru anularea unei sentinţe judecătoreşti. 4. semnul sonor sau luminos la un aparat telefonic, telegrafic etc. /fr. *appel*/

apelá (-ez) vb. — a se adresa cuiva cu o cerere. /fr. *appeler*/

apéndice, -e, s. n. — 1. mică prelungire a tubului intestinal. 2. (fig.) adaos, anexă. /fr. *appendice*/

apendicítă, -e, s. f. — inflamare a apendicelui. /fr. *appendicite*/

apercépţie s. f. — procesul de intervenţie în perceperea umană a experienţei individuale din trecut. /fr. *aperception*/

apetisánt, -ă, adj. — atrăgător, ispititor. /fr. *appétissant*/

apetít, -uri, s. n. — 1. poftă de mîncare. 2. (fig.) poftă, dorinţă de ceva. /fr. *appétit*/

ápex s. n. — 1. punctul boltei cereşti spre care se îndreaptă sistemul solar. 2. (geom.) creştet, vîrf. /fr. *apex*/

apícol, -ă, adj. provenit din albinărit, de albinărit. /fr. *apicole*/

apicultúră s. f. — ştiinţă care se ocupă cu creşterea albinelor. /fr. *apiculture*; lat. *apis*=albină, *cultura*=cultivare/

aplaná (-ez) vb. — a înlătura, a potoli (un conflict). /fr. *aplanir*/

aplicá (aplíc) vb. — 1. a pune, a aşeza, a fixa ceva. 2. a pune în practică; a întrebuinţa, a folosi. /fr. *appliquer*/

aplicáţie, -ii, s. f. — 1. punere în practică. 2. (fig.) talent, aptitudine, aplicare. /fr. *application*/

aplómb s. n. — atitudine dîrză, îndrăzneală, sfidare. /fr. *aplomb*/

apocalíps s. n. — ultima carte a Noului Testament (din Biblie) scrisă de evanghelistul Ioan din Patmos în anul 91, în care sînt arătate persecuţiile împotriva creştinilor dezlănţuite de imperiile acestei lumi, care „fac război sfinţilor". /din gr. *apocalipsa*=descoperire, relevaţie/

apocalíptic, -ă, adj. — 1. fantastic. 2. înspăimîntător, îngrozitor. /fr. *apocalyptique*/

apocópă, -e, s. f. — lăsarea la o parte a unei litere sau a unei silabe la sfîrşitul unui cuvînt (ex. Lasă, bade, las' să fie...). /fr. *apocope*; gr. *apo*=afară, *kopto*=tai/

apocríf, -ă, adj. — 1. (despre scrieri) cu autor nesigur; atribuit altui autor decît cel adevărat. 2. neautentic. /fr. *apocryphe*/

apodíctic, -ă, adj. — 1. (despre judecăţi, demonstraţii etc.) care exprimă raporturi şi legături necesare între obiecte sau fenomene şi însuşirile lor. 2. care exclude posibilitatea unei opoziţii;

neîndoielnic, de netăgăduit. /fr. *apodictique*/

apofíză, -e, s. f. — ridicătură pe suprafaţa unui os. /fr. *apophyse*/

apogéu, -gée, s. n. — 1. punctul cel mai înalt în dezvoltarea unei situaţii, a unui fenomen etc. 2. punctul cel mai depărtat de Pământ la care se află un astru pe orbita sa. /fr. *appogée*; gr. *apo*=departe de, *ge*=pământ/

apologíe, -ii, s. f. — laudă aprinsă şi exagerată la adresa cuiva; apărare (adesea interesată) a cuiva sau a ceva. /fr. *apologie*/

apologétică s. f. — ramură a teologiei care încearcă dovedirea existenţei lui Dumnezeu prin probe raţionale sau argumente logice. (lat. *apologeticum*=apărare, justificare/

apométru, -e, s. n. — aparat pentru măsurarea volumului de apă trecută printr-o conductă; contor de apă. /din *apă*+*metru*/

apoplexíe, -ii, s. f. — pierdere totală şi bruscă a cunoştinţei, din cauza, mai ales, a unei hemoragii cerebrale, fără ca respiraţia şi circulaţia sîngelui să fie întrerupte. /fr. *apoplexie*/

apórt, -uri, s. n. — contribuţie adusă de cineva la o acţiune. /fr. *apport*/

apostát, -ă, adj. — 1. care a renunţat la convingerile anterioare. 2. răzvrătit, revoltat. /fr. *apostat*/

aposterióri adv., adj. (opus *aprióri*; fil., despre cunoştinţe) — căpătat în urma experienţei, după cercetarea faptelor. /lat. *a posteriori*=din ceea ce urmează/

apostílă, -e, s. f. — scurtă recomandaţie; hotărîre notată pe marginea unei cereri, a unui raport etc.; semnătură pusă pe un asemenea act. /fr. *apostille*/

apostróf, -uri, s. n. — semn ortografic în formă de virgulă, care arată absenţa întîmplătoare în rostire a unor sunete (ex.: Las' pe mine. Un' te duci? Dom'le!). /fr. *apostrophe*/

apostrofá (-ez) vb. — a vorbi cuiva aspru, a mustra pe cineva cu un ton violent. /fr. *apostropher*/

apostrófă, -e, s. f. — 1. mustrare făcută cuiva pe un ton violent. 2. (lit.) procedeu stilistic prin care scriitorul sau vorbitorul, întrerupîndu-şi cursul povestirii, se adresează direct cuiva (ex. „Cum nu vii tu, Ţepeş Doamne, ca, punînd mîna pe ei...” (M. Eminescu). /fr. *apostrophe*/

apoteóză, -e, s. f. — 1. (în antichitatea greco-romană) aşezare a unui împărat sau erou în rîndul zeilor; divinizare. 2. (fig.) slăvire, preamărire, glorificare. (pr. -te-o-) /fr. *apothéose*/

apozíţie, -ii, s. f. — atribut substantival pus în cazul nominativ, indiferent de cazul substantivului, sau, mai rar, în acelaşi caz cu substantivul determinat. /fr. *apposition*/

apreciá (-ez) vb. — a preţui la justa valoare; a judeca. (pr. -ci-a) /fr. *apprécier*/

apreciábil, -ă, adj. — destul de mare. (pr. -ci-a-) /fr. *appréciable*/

apreciát, -ă, adj. — preţuit, stimat, respectat. (pr. -ci-at) /din *aprecia*/

aprét, -uri, s. n. — scrobeală. /fr. *apprêt*/

áprig, -ă, adj. — 1. iute, înflăcărat, nestăpînit. 2. aspru, crunt, nemilos; înverşunat.

aprióri adv., adj. (opus *aposterióri*; fil., despre cunoştinţe) — care nu provin din experienţă nemijlocită şi pentru explicarea cărora simpla experienţă nu este suficientă; anterior experienţei, bazat numai pe raţiune. (pr. -pri-o-) /lat. *a priori*=de la început/

apród, -zi, s. m. — 1. (în trecut) slujbaş care păzea sălile şi introducea publicul în unele instituţii. 2. (ist.) fecior de boier care slujea pe lîngă domnitor ca paj sau scutier; ostas din garda

domnească. /magh. *apród*=paj, ucenic/

aprofundá (-ez) vb. — a cerceta în adîncime, amănunţit; a adînci, a studia temeinic, a pătrunde în miezul lucrurilor. /după fr. *approfondir*/

apropó[1] adv. — fiindcă a venit vorba (de asta); bine că mi-am adus amintel /fr. *à-propos*/

apropó[2], -uri, s. n. (de obicei la pl.) — vorbe spuse pe ocolite la adresa cuiva. /fr. *à-propos*/

aprovizioná (-ez) vb. — a procura la timp cele necesare (hrană, materiale, provizii etc.). /fr. *approvisionner*/

aproximatív, -ă, adj. — aproape exact, aproape adevărat. ⊗ (adv.) cam, aproape, cu aproximaţie. /fr. *approximatif*/

apt, -ă, adj. — bun pentru ceva, vrednic, capabil, potrivit. /fr. *apte*/

aptér, -ă, adj. (despre insecte) — lipsit de aripi. /fr. *aptère*/

aptitúdine, -i, s. f. — 1. pricepere de a face ceva; înclinare către ceva; destoinicie. 2. (psih., la pl.) însuşiri ale persoanei care, în ansamblul lor, asigură posibilitatea asimilării anumitor cunoştinţe, priceperi şi deprinderi. /fr. *aptitude*/

arabésc, -uri, s. n. — ornament de origine arabă, constînd din diferite figuri (linii, frunze, flori etc.) împletite simetric. /fr. *arabesque*/

arábil, -ă, adj. (despre pămînt) — bun pentru arat şi cultivat. /fr. *arable*/

aráp, -i, s. m. — 1. (pop.) om cu pielea şi părul de culoare neagră. 2. arab. (var. haráp). /bg. *arap*/

arár adv. — rar, rareori. /din (prep.) *a*+*rar*/

arbalétă, -e, s. f. (ist.) — arc din oţel montat pe un pat de lemn, prevăzut cu un mecanism pentru aruncarea săgeţilor. /fr. *arbalète*/

arbitrál, -ă, adj. — 1. hotărît de arbitru (ex. hotărîre arbitrală). 2. format din arbitri (ex. comisie arbitrală). /fr. *arbitral*/

arbitrár, -ă, adj. — făcut numai după propria apreciere; samavolnic, făcut la întîmplare. /fr. *arbitraire*/

arbítru, -i, s. m. — 1. persoană aleasă sau numită pentru cercetarea şi rezolvarea unor neînţelegeri. 2. persoană care conduce un joc sportiv. /fr. *arbitre*/

arborá (-ez) vb. — 1. a ridica sus, a înălţa. 2. (fig.) a manifesta provocator o anumită atitudine sau ţinută. /fr. *arborer*/

arborádă, -e, s. f. — schelet de susţinere a pînzelor unei nave. /din *arbore*/

árbore, -i, s. m. — 1. copac; pom. ⊗ *arbore genealogic*=figură care (sub forma unui arbore cu ramuri pornite din acelaşi trunchi) reprezintă înrudirea în linie descendentă (de la strămoşi la urmaşi) a membrilor unei familii şi gradele de înrudire dintre ei. 2. organ de maşină care primeşte şi transmite o mişcare prin rotaţie în jurul axei sale. 3. catarg. /lat. *arbor*/

arborescént, -ă, adj. — care are înfăţişare de arbore. /fr. *arborescent*/

arcádă, -e, s. f. — partea de sus a unei construcţii în formă de arc, care se sprijină pe coloane. /fr. *arcade*/

arcán, -e, s. n. — laţ pentru prinderea sau priponirea vitelor. ⊗ (expr.) *a prinde cu arcanul*= a prinde sau a lua cu forţa pe cineva. /tc. *arcan*=funie, laţ/

árcă s. f. (rar) — corabie. /lat. *arca*/

archebúză, -e, s. f. — veche armă de foc, asemănătoare cu puşca. /fr. *arquebuse*/

árctic, -ă, adj. — situat în regiunea Polului Nord. /fr. *arctique*/

ardént, -ă, adj. — plin de pasiune, înfocat, înflăcărat. /fr. *ardent*/

ardézie, -ii, s. f. — piatră argiloasă care se desface în foi subţiri, folosită la acoperirea clădirilor,

Scanned with OKEN Scanner

fabricarea tăbliţelor de scris etc. /it. *ardesia*/

ardoáre s. f. — înflăcărare, înfocare, avînt. /fr. *ardeur*; lat. *ardor*/

aréic, -ă, adj. (despre terenuri) — lipsit de rîuri; secetos. /fr. *arrhéique*/

arénă, -e, s. f. — 1. spaţiu circular din mijlocul unui circ, amfiteatru etc. amenajat pentru reprezentaţii. 2. teren de sport înconjurat cu tribune pentru public; stadion. 3. (fig.) domeniu de activitate. /fr. *aréne*; lat. *arena*/

arendá (-ez) vb. — a da sau a lua în arendă. /din *arendă*/

arendáş, -i, s. m. — persoană care ia în arendă un teren, o întreprindere etc. /din *arendă*+ suf. *-aş*/

aréndă, -rénzi, s. f. — 1. cedare pentru un anumit timp a dreptului de folosire a unor bunuri materiale, în schimbul unei sume de bani. 2. sumă plătită proprietarului pentru arendarea bunului. /rus., pol. *arenda*/

areométru, -e, s. n. — instrument pentru măsurarea densităţii unui lichid sau a concentraţiei unei soluţii. (pr. -re-o-) /fr. *aréomètre*/

areopág, -uri, s. n. — consiliu şi tribunal suprem la vechii atenieni, care judeca crimele grave. (pr. -re-o-) /fr. *aréopage*/

argăsí (-esc) vb. — a tăbăci. /ngr. *argazo*/

argón s. n. — gaz incolor, fără miros, întrebuinţat la umplerea becurilor electrice şi a tuburilor luminescente. /fr. *argon*/

argonaút, -ţi, s. m. — 1. (mit.) nume dat unor eroi legendari greci care au călătorit pe corabia lui Argo spre Colchida spre a aduce lîna „de aur". 2. (fig.) navigator îndrăzneţ. 3. specie de moluscă. /fr. *argonaute*/

argóu, -uri, s. n. — limbaj convenţional, folosit de un grup social care, spre a nu fi înţeles de restul societăţii, dă cuvintelor cunoscute un înţeles nou sau foloseşte cuvinte speciale (regionale, străine, anagramate). /fr. *argot*/

argumént, -e, s. n. — 1. dovadă; probă. 2. (mat.) variabila independentă a unei funcţiuni. /fr. *argument*/

arhaíc, -ă, adj. — 1. străvechi, foarte vechi, din altă epocă. 2. (despre cuvinte) care nu mai este folosit în limba contemporană; ieşit din uz, învechit. /fr. *archaïque*/

arhaísm, -e, s. n. — cuvînt, expresie sau construcţie ieşită din uz. /fr. *arhaïsme*/

arhánghel, -i, s. m. — căpetenie a îngerilor. /slav. *arhanghelŭ*/

arheologíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul vieţii şi culturii popoarelor din trecutul omenirii, pe baza monumentelor istorice, a urmelor materiale descoperite prin săpături. /fr. *archéologie*/

arhetíp, -uri, s. n. — model sau tip iniţial după care se călăuzeşte cineva în alcătuirea unei lucrări materiale sau spirituale; original. /fr. *archétype*/

arhi- — element de compunere a cuvintelor cu înţeles de „foarte", care dă substantivelor înţeles de superioritate (arhimilionar, arhiduce etc.), iar adjectivelor sens superlativ (arhiplin, arhicunoscut). /fr. *archi-*/

arhidúce, -i, s. m. — titlu dat prinţilor din fosta casă imperială a Austriei. /după fr. *archiduc*/

arhiepíscop, -i, s. m. — episcop cu grad superior; (în biserica ortodoxă) mitropolit. /slav/

arhiereú, -ei, s. m. — denumire pentru gradele superioare ale clerului. /slav/

arhipelág, -uri, s. n. — grup de insule. /ngr. *archipelagos*/

arhitéct, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — specialist în proiectarea şi construirea clădirilor. /fr. *architecte*/

arhitectónică s. f. — îmbinarea artistică a elementelor constitutive ale unei construcţii. /germ. *Ar-*

chitectonik, fr. *architectonique*/

arhitectúră s. f. — 1. știința și arta de a proiecta și construi clădiri. 2. stilul, caracterul, planul arhitectural al unei clădiri sau al unei epoci. /lat. *architectura*/

arhitrávă, -e, s. f. — parte a construcției formată din bîrne, grinzi etc., care se sprijină direct pe ziduri sau pe coloane și susține acoperișul clădirii. /fr. *architrave*/

arhívă, -e, s. f. — depozit de acte, de documente privitoare la trecutul unei instituții, al unui oraș etc.; totalitatea acestor documente; locul unde se păstrează. /fr. *archives,* lat. *archivum*/

arhondaríc, -e, s. n. — cameră sau casă specială într-o mănăstire folosită pentru găzduirea oaspeților. /ngr. *arhontariki*/

arhónte, -ți, s. m. (ist.) — titlu dat în antichitate magistraților din conducerea republicii Atena. /fr. *archonte*/

arián, -ă, -eni, -ene, s. m. și f. — 1. denumire dată în trecut popoarelor care vorbesc limbi indo-europene. 2. denumire dată de rasiștii germani din vremea lui Hitler așa-zisei rase nordice, pe care o proclamau rasă superioară și ai cărei reprezentanți se considerau. /fr. *aryen*/

arid, -ă, adj. — 1. uscat, neroditor, sterp. 2. (fig.) sărac în idei, în imagini etc. /fr. *aride,* lat. *aridus*=sec/

árie[1], -ii, s. f. — 1. loc neted și bătătorit; bătătură. 2. suprafață; (fig.) întindere. /lat. *area*/

árie[2], -ii, s. f. — 1. compoziție vocală dintr-o operă, operetă etc. 2. cîntec, melodie. /it. *aria*/

arierát, -ă, adj. — înapoiat mintal. /fr. *arriéré*/

ariergárdă, -gărzi, s. f. — detașament de ostași care se deplasează imediat după altă unitate militară, pentru a apăra partea din urmă sau spatele acestei unități. (pr. -ri-er-) /fr. *arrière-garde*/

aristocrație, -ii, s. f. — nobilime, boierime; (fig.) vîrfurile privilegiate ale unei clase sociale sau ale unui grup social care s-au desprins de clasa din care fac parte și se bucură de avantaje speciale. /fr. *aristocratie*/

arítmic, -ă, adj. (opus *ritmic*) — fără ritm. /fr. *arythmique*/

aritmíe s. f. — tulburare a ritmului normal al contracțiilor inimii. /fr. *arythmie*/

aritmográf, -e, s. n. — aparat care face și înregistrează automat operații aritmetice; mașină de calculat. /fr. *arithmographe;* gr. *arithmos*=număr, *graphein*=a scrie/

arivíst, -ă, -ști, -e, s. m. și f. — persoană care caută să ajungă la o situație foarte bună în societate, folosind orice mijloace. /fr. *arriviste*/

armá (-ez) vb. — 1. a pune o armă de foc în situația de a lovi capsa cartușului la simpla atingere a trăgaciului. 2. a fixa armătura de fier a unei construcții de beton armat; a consolida cu o armătură galeria unei mine. 3. a echipa o navă cu tot ce e necesar pentru a pleca în largul apelor. /lat. *armare*/

armáș, -i, s. m. (ist.) — 1. rang de boierie în trecut. ⊗ *vel-armaș* sau *armaș-mare*=mare dregător care îngrijea de artilerie, supraveghea închisorile și executarea pedepselor date. 2. om înarmat care se îngrijea de paza domnitorului sau a boierilor. 3. slujbaș cu însărcinări administrative și judiciare. /din *armă*+ suf. *-aș*/

armatór, -i, s. m. — 1. persoană care echipează o navă cu cheltuiala sa; proprietar de navă. 2. miner specializat în întărirea pereților galeriilor subterane. /cf. fr. *armateur*/

armătúră, -i, s. f. — 1. totalitatea de bare metalice care întăresc o construcție de beton. 2. construcție care susține pereții unei

galerii subterane. /fr. *armature*/

armínden, -i, s. m. — 1. nume popular al sărbătorii tradiţionale de 1 mai, considerată începutul primăverii. 2. pom sau crengi care se pun, în ziua de 1 mai, la poarta caselor. /slav/

armistíţiu, -ii, s. n. — oprire temporară a luptelor prin înţelegerea dintre adversarii în luptă. /lat. *armistitium* (din *arma*=armă şi *sistere*=a înceta)/

armoníe, -ii, s. f. — 1. potrivire, bună înţelegere. 2. concordanţă fonică între sunetele unui acord muzical; studiul acordurilor muzicale. 3. calitate particulară a stilului literar rezultînd din folosirea cuvintelor în aşa fel, încît să încînte auzul. /fr. *harmonie*/

armonizá (-ez) vb. — 1. a (se) potrivi, a pune în armonie. 2. a compune corect acompaniamentul la o melodie. /fr. *harmoniser*/

armúră, -uri, s. f. — 1. apărătoare din oţel care proteja corpul unui războinic din evul mediu. 2. înveliş protector pentru cablu electric. /fr. *armure*/

arnăút, -ţi, s. m. —soldat cu plată angajat de domnii fanarioţi (de obicei dintre albanezi); servitor înarmat, ţinut de boieri mai ales pentru paza personală. /tc. *arnaut*/

arogá (aróg) vb. — a-şi lua cu de la sine putere un drept sau o calitate. /fr. *s'arroger*/

arogánţă s. f. — purtare obraznică şi sfidătoare. /fr. *arrogance*/

arómă, -e, s. f. — miros plăcut al anumitor substanţe; mireasmă. /fr. *arome*/

aromân, -ă, -i, -e, s. m. şi f., adj. — 1. (s. m. şi f.) persoană care face parte din populaţia de origine română din sudul Dunării (din Macedonia şi Epir). ⊗ (s. f.) dialectul vorbit de această populaţie. 2. (adj.) care aparţine aromânilor. /din *armân*; lat. *romanus*/

arsenál, -e, s. n. — 1. întreprindere (adesea cu caracter militar) în care se fabrică, se repară şi se depozitează arme. 2. totalitatea armelor de luptă într-un domeniu oarecare. /fr. *arsenal*/

arşín, -i, s. m. — veche unitate de măsură egală cu 0,711 m. /rus. *aršin*/

ártă, -e, s. f. — 1. oglindire în imagini estetice a realităţii. ⊗ *arte frumoase*=pictură, sculptură, gravură, poezie, muzică şi dans. 2. îndemînare, pricepere şi măiestrie. /fr. *art*, cf. lat. *ars, -tis*/

artéră, -e, s. f. — 1. vas sanguin care duce sîngele oxigenat de la inimă spre corp; (fig.) cale importantă de comunicaţie. 2. conductă de apă, linie electrică. /fr. *artère*/

arteriosclerózǎ s. f. — boală caracterizată prin îngroşarea şi pierderea elasticităţii pereţilor arterelor. (pr. -ri-o-) /fr. *artériosclérose*/

arterítă s. f. — inflamarea unei artere. /fr. *artérite*/

artícol, -e, s. n. — 1. compoziţie cu caracter ideologic, ştiinţific, informativ etc. tipărită într-un ziar sau într-o revistă. 2. diviziune într-o lege, într-un document etc. 3. obiect de comerţ. 4. (gram.) cuvînt sau particulă întrebuinţată pentru a individualiza obiectul denumit de substantiv sau de un echivalent al acestuia. /lat. *articulus*/

artículáre, -ări, s. f. — rostire, pronunţare. /din *articulá*/

articulaţie, -ii, s. f. — încheietură; legătură mobilă. /fr. *articulation*, lat. *articulatio*/

artificiál, -ă, adj. (opus *natural*) — 1. care imită numai un produs al naturii, nenatural. 2. nesincer, prefăcut, făţarnic; forţat. (pr. -ci-al) /fr. *artificiel*, lat. *artificialis*/

artificiér, -i, s. m. — 1. lucrător specializat în fabricarea artificiilor. 2. specialist în mînuirea explozivelor. (pr. -ci-er) /fr. *artificier*/

Scanned with OKEN Scanner

artifíciu, -ii, s. n. — 1. procedeu ingenios folosit pentru a schimba realitatea; podoabă (adesea inutilă). 2. (mat., în expr.) *artificiu de calcul*=procedeu de calcul pe o cale mai scurtă. 3. (la pl.) materii inflamabile care, aruncate în aer, se aprind şi produc jocuri de lumină şi de culori. /fr. *artifice*/

artilérie, -ii, s. f. — ansamblu de arme de foc cu care se aruncă proiectile grele; unitate militară care mînuieşte aceste arme. /fr. *artillerie*/

artíst, -ă, s. m. şi f. — 1. persoană care lucrează creator într-un domeniu al artei, care dă dovadă de mult talent într-o îndeletnicire. 2. actor. /fr. *artiste*, lat. *artista*/

artístic, -ă, adj. — care aparţine artei; făcut cu talent. /fr. *artistique*/

artizán, -i. s. m. — persoană care face obiecte lucrate artistic. /fr. *artisan*/

artizanát, -e, s. n. — 1. meşteşug făcut cu pricepere, cu artă. 2. obiecte lucrate artistic de meşteşugari. /fr. *artisanat*/

artrítă, -e, s. f. — inflamare a unei articulaţii. /fr. *arthrite*/

artritísm s. n. — stare generală bolnăvicioasă provocată de tulburarea proceselor nutritive din organism. /fr. *arthritisme*/

as, aşi, s. m. — persoană care se distinge în mod deosebit într-un domeniu de activitate. /fr. *as*/

asált, -uri, s. n. — 1. atac hotărîtor; (fig.) acţiune de luptă hotărîtă. 2. luptă, exerciţiu, întrecere de floretă. /it. *assalto*/

asamblá (-ez) vb. — a reuni, a îmbina două sau mai multe piese, mecanisme etc. /fr. *assembler*/

asaná (-ez) vb. — 1. a înlătura surplusul de apă dintr-o regiune prin lucrări speciale; a curăţa un lac, o baltă etc. 2. (fig.) a însănătoşi, a îmbunătăţi. /după fr. *assainir*/

asasín, -ă, s. m. şi f. — persoană care ucide cu voinţă o fiinţă omenească. /fr. *assassin*/

asasiná (-ez) vb. — a ucide cu premeditare. /fr. *assassiner*/

ascarídă, -e, s. f. (zool.) — limbric. /fr. *ascaride*, lat. *ascarida*/

ascendént[1], -ă, adj. (opus *descendent*) — 1. care urcă; suitor. 2. (fig.) care se dezvoltă progresiv. /lat. *ascendens*/

ascendént[2], -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — rudă în linie directă din generaţia anterioară; strămoş. /lat. *ascendens*/

ascensiúne, -i, s. f. — 1. mişcare de jos în sus; suire, urcare. 2. (fig.) dezvoltare, creştere pe linie profesională, înălţare. (pr. -si-u-) /lat. *ascensio, -onis*/

ascensór, -oáre, s. n. — cabină electrică sau platformă pentru transport de oameni şi mărfuri pe verticală la etaje; lift. /lat. *ascensor*/

ascét, -ă, s. m. şi f. — 1. sihastru, pustnic. 2. persoană care îşi impune o viaţă aspră şi retrasă. /fr. *ascète*/

asediá (-ez) vb. — a încercui, a împresura (o cetate, un oraş etc.). (pr. -di-a) /it. *assediare*/

aselenizá (pers. 3 -zează) vb. (despre navele cosmice) — a se aşeza pe Lună (venind din spaţiul cosmic); a aluniza /fr. *asseleniser*; gr. *selene*=Lună/

asentiménţ s. n. — consimţămînt, aprobare, învoire. /fr. *assentiment*/

asepsíe s. f. — metodă de înlăturare a microbilor de pe un obiect chirurgical sau de pe materialele care vin în contact cu rana, pentru a evita o infecţie. /fr. *asepsie*; gr. *a*=fără, *sepsis*=infecţie/

aserţiúne, -i, s. f. — (fil.) enunţ dat ca adevărat; (p. ext.) afirmaţie, părere. (pr. -ţi-u-) /fr. *assertion*/

aserví (-esc) vb. — 1. a subjuga, a înrobi o ţară sau un popor. 2. a supune un grup social sau un popor unor atentate străine. /fr. *asservir*/

asesór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. —

reprezentant al oamenilor muncii în completele de judecată. /lat. *assessor*/

asezoná vb. — a pune substanțe accesorii (pătrunjel, mărar) într-o mîncare. /fr. *assaisonner*/

asexuát, -ă, adj. (despre plante și animale) — care nu are caractere (vizibile) de apartenență la unul din sexe. *Reproducere asexuată*=reproducere prin diviziune. (pr. -xu-at) /după fr. *asexué*/

asfixíe, -ii, s. f. — oprire a respirației provocată de înec, de gîtuire etc.; înăbușire. /fr. *asphyxie*/

asigurá (asígur) vb. — 1. a pune în siguranță, a garanta. 2. a (se) încredința. /din (prep.) *a+sigur*/

asimétric, -ă, adj. — nesimetric, neregulat. /fr. *asymétrique*/

asfixiá vb. — a se înăbuși prin lipsă de aer. (pr. -xi-a) /fr. *asphyxier*/

asiduitáte s. f. — stăruință dovedită în urmărirea unui scop; perseverență, tenacitate. /fr. *assiduité*, lat. *assiduitas*/

asíduu, -dună, (pl. -dui, -due), adj. — care dovedește asiduitate; stăruitor, perseverent. /lat. *assiduus*/

asimilá (-ez) vb. — 1. a transforma în propria substanță materiile hrănitoare absorbite de organism. 2. a face asemănător cu sine (un popor, o naționalitate) prin ștergerea trăsăturilor caracteristice (limbă, obiceiuri etc.). 3. a-și însuși idei, cunoștințe, deprinderi etc. 4. (fon.) a transforma un sunet prin influența unui alt sunet din apropiere. /fr. *assimiler*/

asimilație, -ii, s. f. — 1. absorbție și încorporare în celule a substanțelor transformate prin procesul de digestie. 2. (fon.) transformarea unui sunet sub influența altui sunet aflat în apropiere. /fr. *assimilation*/

asín, -i, s. m. — măgar. /lat. *asinus*/

asindét s. n. (opus *polisindeton*) — figură de stil care constă în suprimarea conjuncțiilor copulative, pentru a da exprimării mai multă vioiciune. (var. *asindeton*). /lat. *asyndetus*; gr. *asyndetos*=nelegat/

asistá (asíst) vb. — 1. a fi de față, a lua parte. 2. a sta lîngă cineva pentru a-l ajuta. /fr. *assister*/

asistență, -e, s. f. — 1. persoane care sînt de față, care asistă. 2. ajutor, sprijin. /după fr. *assistance*/

asociá (-ez) vb. — a se întovărăși, a se grupa, a se alătura. (pr. -ci-a) /fr. *associer*/

asociatív, -ă, adj. (despre memorie) — care readuc în conștiință imagini prin asociație. /fr. *associatif*/

asociație, -ii, s. f. — 1. asociere, unire, întovărășire. 2. (psih.) proprietate a fenomenelor psihice de a se atrage între ele și a se grupa unele cu altele în cîmpul conștiinței. /fr. *association*/

asolaméntt, -e, s. n. — împărțirea terenului agricol în mai multe loturi pe care, prin rotație, se cultivă plante diferite. /fr. *assolement*/

asonánță, -e, s. f. — rimă imperfectă, realizată prin potrivirea sau numai aprecierea ultimei vocale accentuate, fără potrivirea și cu consoanele din aceeași silabă sau după accentul tonic. /fr, *assonance*/

asortá (-ez) vb. — 1. a potrivi ca înfățișare. 2. a aproviziona un magazin cu mărfuri variate. /fr. *assortir*/

asortimént s. n. — totalitatea produselor de aceeași categorie (de ex. pantofi), dar de fapt cu calități diferite. /fr. *assortiment*/

aspéct, -e, s. n. — fel de a se prezenta, înfățișare. /fr. *aspect*/

aspectuós, -oásă, adj. — cu aspect

plăcut. (pr. -tu-os) /din *aspect*+ suf. *-os*/

asperitáte, -tăți, s. f. — 1. asprime. 2. (fig.) lipsă de delicatețe. /fr. *aspérité*/

aspersiúne s. f. — stropire sub formă de ploaie artificială. /fr. *aspersion*/

aspíc s. n. — substanță gelatinoasă preparată din carne și oase; gelatină, piftie. /fr. *aspic*/

aspirá (aspír) vb. — 1. a trage aer în plămîni; a absorbi un lichid cu o pompă. 2. (fig.) a năzui, a tinde, a spera. /fr. *aspirer*/

aspirăție, -ii, s. f. — 1. dorință puternică, năzuință, rîvnă. 2. sorbire de aer; aspirare. /fr. *aspiration*/

astenie s. f. — slăbire generală a organismului, lipsă de putere fizică sau psihică. /fr. *asthénie*/

asterísc, -uri, s. n. — semn în formă de steluță, care trimite la o explicație sau care se pune înaintea cuvintelor nedovedite prin texte, ci numai reconstituite. /fr. *astérisque*/

asteroíd, -izi, s. m. — nume dat micilor planete ale sistemului solar. /fr. *astéroïde*/

astigmatism s. n. — 1. defect al unei lentile care dă o imagine deformată, datorită curburii sale neegale (ceea ce face ca razele unui fascicul paralel să nu se întîlnească toate în focar). 2. defect al vederii cauzat de inegalitatea curburii corneei sau a cristalinului. /fr. *astigmatisme*/

ástmă s. f. — boală manifestată prin greutate în respirație. /fr. *asthme*/

astrál, -ă, adj. — al aștrilor (al corpurilor cerești), care vine de la aștri. /fr. *astral*/

astringént, -ă, adj. — care produce strîngerea țesuturilor organismului. /fr. *astringent*/

astrobiologíe s. f. — știință care se ocupă cu studiul vieții de pe alte planete ale universului. /rus. *astrobiologhia*, fr. *astrobiologie*/

astrofizică s. f. — disciplină care studiază, cu ajutorul metodelor experimentale și teoretice ale fizicii, fenomenele ce se produc în spațiul cosmic, în stele, pe planete, în comete etc. /fr. *astrophysique*/

astrologíe s. f. — pretinsă știință de a prezice soarta omului după poziția stelelor, a corpurilor cerești. /fr. *astrologie*/

astronaút, -ă, -ți, -e, s. m. și f. — pilot sau călător pe navele cosmice, cosmonaut. /din gr. *astron*=astru și lat. *nauta*=navigator/

astronaútică s. f. — știință care studiază cosmonautica. (pr. -na--u-) /fr. *astronautique*/

astronomíe s. f. — știință care se ocupă cu studiul aștrilor și cu legile mișcării lor. /fr. *astronomie*/

ástru, aștri, s. m. — corp ceresc; stea, planetă. (var. pl. și n. astre). /fr. *astra*/

asumá (asúm) vb. — a lua asupra sa obligația de a face ceva. /fr. *assumer*/

asuprí (-esc) vb. — a nedreptăți, a chinui, a exploata. /din prep. *asupra*/

atác, -uri, s. n. — 1. asalt, năvală, iureș. 2. apariția neașteptată a unei boli. /fr. *attaque*/

atacá (atác) vb. — 1. a începe un atac; a lovi, a izbi, a năvăli. 2. (fig.) a critica. 3. a distruge, a vătăma. 4. (fig.) a se ocupa de o problemă. 5. a începe executarea unei compoziții muzicale. /fr. *attaquer*/

ataraxíe s. f. — 1. concepție filozofică în Grecia antică după care omul trebuie să tindă spre o perfectă liniște și seninătate sufletească, liberă de griji și temeri. 2. (med.) stare bolnăvicioasă de lenevire, de inactivitate a unui organ sau a unei funcțiuni a organismului. /fr. *ataraxie*; gr. *a*=fără, *taraxis*=tulburare/

atáre adj. invar. — asemenea; astfel de... ⊗ (loc. conj.) *ca atare*=deci, în consecință. /lat. *eccum-talem*/

atáș, -e, s. n. — anexă metalică pe roți care se leagă de o motocicletă, pentru a transporta pachete sau persoane; piesă adăugată la ceva. /fr. *attache*/

atașá (-ez) vb. — a se alătura; (fig.) a se lega sufletește de cineva sau de ceva. /fr. *attacher*/

atavísm s. n. — transmitere prin naștere a unor caractere neobișnuite pe care le-a avut un strămoș îndepărtat; (p. ext.) sălbăticie, primitivism. /fr. *atavisme*; lat. *atavus*=strămoș/

ateísm s. n. — concepție filozofică care constă în respingerea religiei, a credinței în minuni și în viața de apoi, pe baza datelor oferite de știință. /fr. *athéisme*; gr. *a*=fără, *theos*=zeu/

ateláj, -e, s. n. — 1. animalele împreună cu vehiculul pe care îl trag. 2. echipament de legătură între două vehicule. /fr. *attelage*/

atemporál, -ă, adj. — fără legătură cu timpul de acum. /din *a*=(fără)+*temporal*/

atenánsă, -e, s. f. — anexă a unei case folosită pentru bucătărie, spălătorie etc. /după fr. *attenance*/

atenéu, -ée, s. n. — 1. templul zeiței Atena. 2. clădire în care au loc manifestații cultural-artistice. /fr. *athénée*, lat. *Athenaeum*/

atentát, -e, s. n. — 1. încercare de omor. 2. (fig.) încercare de a necinsti pe cineva, de a distruge o stare de fapt, o concepție etc. /fr. *attentat*/

aténție s. f. — 1. proces psihic prin care din mai multe impresii simultane percepem deosebit de clar numai una sau numai cîteva. 2. interes, grijă. /fr. *attention*, lat. *attentio*/

atenuá (-ez) vb. — a micșora, a slăbi (puterea, intensitatea unui fenomen, a unui fapt etc.). (pr. -nu-a) /fr. *atténuer*/

aterizá (-ez) vb. (despre avioane) — a se așeza pe pămînt, coborînd din zbor. /după fr. *atterrir*/

atestá (atést) vb. — a adeveri, a dovedi, a confirma. /fr. *attester*/

atestát, -e, s. n. — act doveditor; certificat de studii. /germ. *Attestat*/

atéu, -ée, -ei, -ee, s. m. și f. — persoană care nu are nici o credință religioasă, care neagă orice divinitate. /fr. *athée*/

aticísm s. n. — 1. împletire de măsură, eleganță, puritate în stil și limbă, care caracteriza scrierile vechilor atenieni. 2. (astăzi) rafinament artificial, formalism în modul de exprimare. /fr. *atticisme*/

atitúdine, -i, s. f. — 1. poziție a corpului, ținută. 2. fel de a se purta, purtare, comportare. 3. (în expr.) *a lua atitudine*=a-ți spune cu hotărîre părerea. /fr. *attitude*/

atlét, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — 1. sportiv(ă) care face atletism (exerciții de alergare, sărituri și aruncări). 2. (fig.) om robust, puternic; luptător din arena unui circ. /fr. *athlète*/

atmosféră, -e, s. f. — 1. înveliș de aer care înconjură Pămîntul. 2. (fig.) mediul înconjurător în care trăiește cineva. 3. stare de spirit. 4. (fig.) unitate de măsură a presiunii gazelor. /fr. *atmosphère*/

atól, -i, s. m. — insulă în formă de inel, în mările calde, formată din resturi de corali. /fr. *atoll*/

atóm, -i, s. m. — 1. cea mai mică particulă a unui element chimic care păstrează toate proprietățile elementului respectiv. 2. (fig.) lucru infinit de mic. /fr. *atome*; gr. *atomos*=indivizibil/

atómic, -ă, adj. — privitor la atomi, al atomilor. /fr. *atomique*/

atón, -ă, adj. — 1. (despre țesuturile corpului) lipsit de putere, moale, slăbit. 2. (despre sunete, silabe etc.) neintonat, fără accent. /fr. *atone*/

atracție, -ii, s. f. — 1. înclinare

spre cineva sau ceva; atragere, farmec exercitat asupra cuiva. 2. forță care tinde să apropie între ele corpurile între care se exercită. /fr. *attraction*/

atribuí (atríbui) vb. — 1. a da, a acorda ceva. 2. a pune pe seama cuiva. /fr. *attribuer*/

atribút, -e, s. n. — 1. însușire esențială a unui obiect, fără de care acesta nu poate exista. *Mișcarea este atributul materiei.* 2. semn distinctiv, simbol. 3. (gram.) partea secundară a propoziției care determină un substantiv sau un echivalent al acestuia. /fr. *attribut*/

atribúție, -ii, s. f. — sferă de competență, de activitate; muncă dată spre îndeplinire, sarcină, obligație. /fr. *attribution*/

atróce adj. invar. — crud, sîngeros, cumplit; groaznic. /fr. *atroce*/

atrofíe, -ii, s. f. — pierdere a puterii din cauza lipsei de activitate sau a unei tulburări de nutriție; închircire, degenerare. /fr. *atrophie*/

atú, -uri, s. n. — element care oferă cuiva, în anumite împrejurări, un avantaj sau o șansă în plus. /fr. *atout*/

audiá (-ez) vb. — a asculta ceva sau pe cineva. (pr. a-u-di-a) /după lat. *audire*/

audiénță, -e, s. f. — întrevedere oficială acordată de un funcționar superior unei persoane care cere legal acest lucru. (pr. a-u--di-en-) /fr. *audience*/

auditív, -ă, adj. — privitor la auz. (pr. a-u-) /fr. *auditif*/

auditóriu, (2) -ii, s. n. — 1. totalitatea auditorilor; asistență. 2. sală de curs (pr. a-u-) /fr. *auditoire*/

augmentá (-ez) vb. — a mări, a crește, a spori. (pr. aug-men-) /fr. *augmenter*/

augmentatív, -ă, adj. (despre sufixe sau cuvinte) — care dă cuvîntului o nuanță depreciativă, prin creșterea dimensiunilor obiectului numit sau a însușirilor acestuia. (pr. aug-men-) /fr. *augmentatif*/

augúr s. n. — prevestire, prezicere. (pr. au-gur) /fr. *augure*/

áulă, -e, s. f. — sală mare destinată serbărilor, festivităților etc. /lat. *aula*/

áură s. f. — 1. boare de vînt, adiere. 2. nimb. 3. stare premergătoare crizei, într-o boală, mai ales în epilepsie. /lat. *aura*/

aureólă, -e, s. f. — 1. cerc luminos cu care pictorii înconjură capetele unor personaje considerate sfinte. 2. (fiz.) zonă luminoasă care înconjură flacăra propriu-zisă. 3. (fig.) glorie, strălucire, faimă. (pr. a-u-re-o-) /fr. *auréole*, lat. *aureola*=de aur/

aurícul, -e, s. n. — fiecare dintre cele două despărțituri de sus ale inimii. (pr. a-u-) /lat. *auricula*/

aurículă, -e, s. f. — partea externă a urechii. (pr. a-u-) /fr. *auricule*/

auróră, -e, s. f. — 1. lumina soarelui înainte de a răsări; zori de zi. 2. (fig.) început al unei epoci, al unei ere etc. (pr. a-u-) /lat. *aurora*/

auspíciu, -ii, s. n. — (la romani) prevestire făcută după zborul sau cîntecul păsărilor; (astăzi, în expr.) *sub (cele mai) bune auspicii*=în împrejurări favorabile; *sub auspiciile cuiva*=sub protecția cuiva. (pr. a-us-) /lat. *auspicium*/

austér, -ă, adj. — aspru, sever, (pr. a-us-) /fr. *austére*/

austrál, -ă, adj. — sudic, dinspre Polul Sud. /fr. *austral*/

aústru s. n. — vînt din sud sau sud-vest, vara secetos, iarna aducător de ploaie și zăpadă. /lat. *auster, -tri*/

autarhíe, -ii, s. f. — politică economică prin care un stat își produce singur toate bunurile de care are nevoie. /fr. *autarchie*/

auténtic, -ă, adj. — 1. sigur, neîndoielnic; original. 2. (despre acte) întocmit cu toate formele legale. /fr. *autentique*/

autentificá (autentífic) vb. — a

face ca un act să devină autentic (legal întocmit, cu toate drepturile date de lege). /cf. fr. *authentifier*/

auto¹- — element de compunere a cuvintelor care arată că noţiunea conţinută în a doua parte a cuvîntului se referă la subiect sau că acţiunea exprimată de această parte se îndeplineşte de la sine, cu mijloace proprii (ex.: autoamăgire, autocritică, autoconducere etc.). /fr. *auto-*; gr. *autos*=însuşi/

auto²- — element de compunere a cuvintelor însemnînd „automobil", „automat", folosit la formarea unor substantive (ex.: autobuz, autocar etc.). /fr. *auto-*/

auto³ adj. invar. — făcut cu un autovehicul; de automobil (ex. transportul auto). /după fr. *auto*/

autobiografíe, -ii, s. f. — datele principale din viaţă pe care o persoană şi le scrie ea însăşi. ⊗ compunere literară în care autorul îşi povesteşte viaţa. /it. *autobiografia*, fr. *autobiographie*; gr. *autos*=însuşi, *bios*=viaţă, *graphein*=a scrie/

autoclávă, -e, s. f. — vas care poate fi închis ermetic, folosit la sterilizări, la experienţe chimice etc. /fr. *autoclave*/

autocrát, -ţi, s. m. — cîrmuitor al unui stat cu puteri nelimitate, care concentrează în mîna sa toată puterea, nesocotind interesele şi voinţa poporului; despot. /fr. *autocrate*/

autocrítică s. f. — examinare critică a propriei activităţi, cu recunoaşterea greşelilor făcute şi cu analiza cauzelor acestora. /din *auto-*¹+*critică*/

autodafé, -uri, s. n. — ardere pe rug, la care erau condamnaţi de către inchiziţie cei socotiţi eretici; (p. ext.) nimicire prin foc. /fr. *autodafé*/

autodeterminăre, -ări, s. f. — principiu potrivit căruia o naţiune îşi poate hotărî singură destinul. /din *auto-*¹+*determinare*/

autodidáct, -ă, -ţi, te, s. m. şi f. — persoană care şi-a însuşit cunoştinţele de nivel ridicat prin propriile puteri; care a învăţat singur. /fr. *autodidacte*; gr. *autos*=însuşi, *didaskeln*= a învăţa/

autogén, -ă, adj. — care există prin sine însuşi. ⊗ *sudură autogenă*=lipirea a două obiecte metalice prin topire, fără adaos de material străin. /fr. *autogène*/

autogenéză s. f. — teorie care susţine că viaţa a apărut de la sine pe Pămînt, în mod spontan. /fr. *autogenèze*/

autogír, -e, s. n. — aeronavă prevăzută cu o elice care se roteşte în jurul unui ax vertical, permiţînd decolarea şi aterizarea în plan vertical. /fr. *autogire*/

autográf, -e, s. n., adj. — (text) scris de autor cu mîna proprie. /fr. *autographe*/

autoguvernă (-ez) vb. — a se conduce singur. /din *auto*¹-+*guverna*/

autohtón, -ă, adj. — aflat acolo din moşi strămoşi, băştinaş, originar din regiune. /fr. *autochtone*/

automát¹, -e, s. n. — 1. mecanism care execută anumite mişcări sau operaţii fără intervenţia omului. 2. (fig.) persoană lipsită de voinţă şi fără iniţiativă. /fr. *automate*/

automát², -ă, adj. — 1. maşinal. 2. (fig.) făcut mecanic, fără intervenţia voinţei. /fr. *automate*/

automatizá (-ez) vb. — a înzestra cu material automat; a face (să fie) automat. /fr. *automatiser*/

autonomíe, -ii, s. f. — dreptul cuiva de a se conduce singur; libertate de guvernare după propriile legi în cadrul unui stat condus de o putere centrală. /fr. *autonomie*/

autoportrét, -e, s. n. — reprezentare a propriei persoane în pictură, în desen, într-o operă literară. /din *auto*¹-+*portret*/

autopsíe, -ii, s. f. — disecare (tăiere sistematică) a unui cadavru

și cercetarea organelor lui interne pentru a stabili cauza morții. /fr. *autopsie*/

autór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — 1. persoană care compune o operă (literară, artistică, științifică etc.). 2. persoană care produce ceva. (pr. a-u-) /fr. *auteur*/

autoritár, -ă, adj. — 1. care vrea să-și impună voința proprie. 2. cu prestigiu. /cf. fr. *autoritaire*/

autoritáte, (2, 4) -tăți, s. f. — 1. putere de a comanda sau de a impune cuiva ascultare. 2. cîrmuire; organ al puteriii de stat, instituție. 3. prestigiu, considerație. 4. persoană care se impune prin prestigiul sau cunoștințele sale. /fr. *autorité*/

autorizá (-ez) vb. — a da dreptul, a împuternici; a permite, a da voie. /fr. *autoriser*/

autorizáție, -ii, s. f. — permisiune oficială de a face ceva; împuternicire scrisă. /după fr. *autorisation*/

autostóp, -uri, s. n. — instalație de semnalizare luminoasă pentru reglementarea circulației. /fr. *autostop*/

autostrádă, -ăzi, s. f. — șosea modernă, largă, pentru circulația autovehiculelor. (pr. a-u-) /fr. *autostrade*/

autotúrn, -uri, s. n. — autovehicul cu o platformă care se poate înălța și roti, folosit la lucrări electrice aeriene. /din *auto*²-+ *turn*/

autumnál, -ă, adj. — de toamnă, tomnatic. /lat. *autumnalis*/

auxiliár, -ă, adj. — care ajută, ajutător. /fr. *auxiliaire*/

avál adv. (opus *amonte*) — (în expr., în legătură cu situația unui punct de pe cursul unei ape) *în aval*=mai aproape de vărsare (în comparație cu un alt punct); urmînd cursul de apă. /fr. *aval*/

avalánșă, -e, s. f. — 1. cantitate mare de zăpadă (amestecată cu pietre, butuci etc.) desprinsă de pe coasta unui munte și alunecînd la vale. 2. (fig.) cantitate uriașă și năvalnică; potop. /fr. *avalanche*/

avangárdă, -gărzi, s. f. — grup care merge în frunte pentru a deschide drumul. /fr. *avant-garde*/

avangardísm s. n. — curent artistic care luptă împotriva formelor și tradițiilor consacrate. /din *avangardă*+suf. *-ism*/

avanpóst, -uri, s. n. — postul cel mai înaintat într-o poziție de apărare. /fr. *avant-poste*/

avanpremiéră, -e, s. f. — repetiție generală a unui spectacol, înainte de premieră. (pr. -mi-e-) /fr. *avant-première*/

avansá (-ez) vb. — 1. a înainta; a progresa, a se dezvolta. 2. a înainta în grad, a trece într-o funcție superioară. 3. a da cu anticipație bani, obiecte etc. /fr. *avancer*/

avanscénă, -e, s. f. — 1. parte din fața scenei cuprinsă între cortină și rampă. 2. fiecare din cele două loji de lîngă scenă. /fr. *avant-scène*/

avantáj, -e, s. n. (opus *dezavantaj*) — 1. împrejurare prielnică din care cineva are un folos mai mare, o situație mai bună (în raport cu altcineva). 2. drept excepțional; favoare. /fr. *avantage*/

avantrén, -uri, s. n. — partea anterioară a unei mașini agricole pe roți, care asigură stabilitatea mașinii. /fr. *avant-train*/

avár, -ă, adj. — zgîrcit. /fr. *avare*/

avariá (-ez) vb. — a (se) strica, a (se) deteriora. (pr. -ri-a) /fr. *avarier*/

aventúră, -uri, s. f. — 1. acțiune îndrăzneață cu multe pericole. 2. acțiune necinstită, dubioasă. 3. legătură amoroasă întîmplătoare. /fr. *aventure*/

avérs s. n. (opus *revers*) — fața unei monede sau a unei medalii, înfățișînd chipul emițătorului, stema țării etc. /fr. *avers*/

avérsă, -e, s. f. — ploaie puternică de scurtă durată, venită pe

neașteptate. /fr. *averse*/

aversiúne, -i, s. f. — sentiment de neplăcere, de dezgust, de ură față de cineva sau de ceva. (pr. -si-u-) /cf. fr. *aversion*/

avertisménț, -e, s. n. — 1. pedeapsă administrativă pentru o abatere. 2. semnal de atragere a atenției pentru prevenirea unei greșeli; prevenire. /fr. *avertissement*/

avertizá (-ez) vb. — a atrage atenția, a preveni. /după fr. *avertir*/

avertizór, -oáre, s. n. — aparat care semnalizează automat un pericol. /cf. fr. *avertisseur*/

aviáție, -ii, s. f. — 1. zborul cu ajutorul avioanelor; tehnica acestui zbor. 2. totalitate a avioanelor de care dispune cineva. (pr. -vi-a) /după fr. *aviation*/

avicultúră s. f. — știință care studiază creșterea sistematică a păsărilor de curte. /fr. *aviculture*/

avíd, -ă, adj. — 1. plin de interes, pasionat pentru lucruri folositoare. 2. lacom, nesățios. /fr. *avide*/

avitaminóză s. f. — boală provocată de lipsa îndelungată a vitaminelor din alimentație. /fr. *avitaminose*/

avíz, -e, s. n. — 1. înștiințare oficială. 2. părere dată într-o problemă de o persoană competentă; rezoluție a unei autorități. /fr. *avis*/

avînt, -uri, s. n. — 1. însuflețire, elan. 2. înflorire, dezvoltare, progres. /din *avînta*/

avîntá (avînt) vb. — 1. a se repezi plin de însuflețire; (fig.) a se înflăcăra, a se entuziasma. 2. a porni cu însuflețire într-o acțiune. /din prep. *a*+*vînt*/

avórt, -uri, s. n. — întrerupere a sarcinii, din cauza eliminării fătului din cavitatea uterină cu mult timp înainte de termen. /din *avorta*/

avortón, -i, s. m. — 1. (biol.) făt mort, născut înainte de termen 2. (fig.) om cu mari scăderi fizice sau intelectuale; stîrpitură. /fr. *avorton*/

avút[1], -uri, s. n. — avere, avuție. /din vb. *avea*/

avút[2], -ă, adj. — care are o stare materială bună; bogat. /din vb. *avea*/

ax, -e, s. n. — organ de mașină ce susține diferite fusuri care se rotesc; osie (la vehicule). (var. *axă*). /fr. *axe*, lat. *axis*/

axá (-ez) vb. — a centra, a fixa, a echilibra. /fr. *axer*/

áxă, -e, s. f. — 1. linie dreaptă, reală sau închipuită, care trece prin mijlocul unui corp și împrejurul căreia acel corp se rotește sau se poate roti. 2. linie dreaptă care delimitează părți simetrice pe un corp, pe o suprafață etc. 3. ax. /fr. *axe*/

axiál, -ă, adj. — care se referă la o axă. /fr. *axial*/

axilár, -ă, adj. — 1. care se află la subsuoară. 2. care se află la locul unde se împreună o ramură cu trunchiul sau o frunză cu ramura. /fr. *axillaire*/

axiologíe s. f. (fil.) — teorie generală a valorii; disciplină care studiază valoarea (geneza, structura, ierarhizarea, funcțiile valorilor în viața socială etc.). (pr. -xi-o-) /fr. *axiologie*/

axiómă, -e, s. f. — adevăr fundamental acceptat ca real fără demonstrație (fiind evident prin el însuși). /fr. *axiome*/

azbést, -uri, s. n. — mineral fibros neinflamabil. /fr. *asbeste*/

azíl, -uri, s. n. — 1. loc de ocrotire și adăpost; refugiu. 2. instituție pentru ocrotirea bătrînilor, a infirmilor etc. fără adăpost, fără familie. /fr. *asile*/

azimút s. n. — unghi format de planul meridianului unui loc cu planul vertical al direcției respective. /fr. *azimut*/

azót s. n. — gaz incolor și inodor, parte componentă a aerului atmosferic; nitrogen. /fr. *azote*/

azúr, -uri, s. n. — 1. albastrul cerului senin. 2. albastru-deschis. /fr. *azur*/

Scanned with OKEN Scanner

B

babilonie, -ii, s. f. — încurcătură, învălmăşeală, încîlceală. /din *Babilon* (oraş antic)+suf. *-ie*/

babórd, -uri, s. n. — 1. partea stîngă a unui vapor privind spre partea dinainte a navei (de la pupă spre proră). 2. marginea din stînga a fuselajului unui avion privind spre partea dinainte a acestuia. /fr. *bâbord*/

bac, -uri, s. n. — 1. pod umblător; ambarcaţie pentru serviciile auxiliare ale unei nave. 2. organ de maşină în formă de falcă în care se fixează materialul ce va fi prelucrat. /(1) fr. *bac,* (2) germ. *Backe*/

bacalauréat s. n. — examen general de absolvire a liceului. (pr. -la-u-re-at) /fr. *baccalauréat*/

bacántă, -e, s. f. — 1. preoteasă a zeului Bachus (zeul vinului). 2. (fig.) femeie destrăbălată. /lat. *bacchans, -tis*/

bácă, -e, s. f. — fruct cărnos, cu pieliţa subţire şi miezul zemos în care se află seminţele. (it. *bacca*/

bachelítă s. f. — răşină (sintetică) folosită ca material izolator în electrotehnică, ca material pentru fabricarea pieselor necesare construcţiei de maşini (roţi dinţate, lagăre etc.) sau a obiectelor de uz comun. /fr. *bakélite*/

bacíl, -i, s. m. — bacterie în formă de bastonaş. /fr. *bacille*/

bacilóză, -e, s. f. — boală provocată de bacili; tuberculoză pulmonară. /fr. *bacillose*/

bactericíd, -ă, adj. (despre substanţe) — care distruge bacteriile. /fr. *bactéricide*/

bactérie, -ii, s. f. — organism microscopic unicelular, de natură vegetală, care poate provoca boli molipsitoare. /fr. *bactérie*/

bacteriofág, -i, s. m. — vietate microscopică care distruge bacterii. /fr. *bactériophague*/

bacteriologíe s. f. — studiul bacteriilor. (pr. -ri-o-) /fr. *bactériologie*/

badijoná (-ez) vb. — a unge cu un preparat farmaceutic pentru a preveni o boală sau a o vindeca. /fr. *badigeonner*/

bagatélă, -e, s. f. — lucru neînsemnat, fleac. /it. *bagattella*/

báhic, -ă, adj. — al lui Bachus; de băutură. /fr. *bachique*/

baiadéră, -e, s. f. — dansatoare (indiană). /fr. *bayadère*/

báie, băi, s. f. — 1. îmbăiere. 2. cadă, vană. 3. recipient. 4. (la pl.) staţiune balneară. 5. (Trans.) mină. /(1—4) slav (5) magh. *bánya*/

baládă, -e, s. f. — 1. poezie epică de o mică întindere, în care se povesteşte o întîmplare însemnată (de obicei eroică) sau o legendă. 2. compoziţie muzicală cu caracter narativ. /fr. *ballade*/

balamúc, -uri, s. n. — 1. casă de nebuni. 2. (fig.) gălăgie, dezordine mare. /din *Malamuc*/

balansoár, -e, s. n. — scaun sau fotoliu cu tălpi curbate care poate balansa. (pr. -soare) /fr. *balançoire*/

balást, -uri, s. n. — 1. greutate formată din saci cu nisip, pietriş etc. care asigură echilibrul unei nave sau potriveşte înălţimea unui balon. 2. (fig.) ceea ce este împovărător; greutate, povară. 3. amestec de pietriş şi de nisip întrebuinţat la diferite lucrări tehnice (pietruirea şoselelor, prepararea betoanelor etc.). /fr. *ballast*/

balastiéră, -e, s. f. — locul de unde se extrage nisip sau pietriş. (pr. -ti-e-) /fr. *ballastière*/

baldachín, -uri, s. n. — acoperământ decorativ, împodobit cu perdele şi aşezat deasupra unui pat, a unui catafalc etc. /fr. *baldaquin*/

baleniéră, -e, s. f. — navă pentru

vînătoare de balene. (pr. -ni-e-) /fr. *baleinière*/

balerín, -ă, -i, -e, s. m. și f. — dansator (dansatoare) din corpul de balet al unui teatru. /it. *ballerino*, fr. *ballerine*/

balét, -e, s. n. — 1. dans artistic cu figuri executate după o compoziție muzicală; reprezentație teatrală constînd din dansuri și mișcări mimice însoțite de muzică. 2. ansamblu de balerini și balerine. /fr. *ballet*/

baletíst, -ă, -ști, -e, s. m. și f. — balerin (-ă). /din *balet*+suf. *-ist*/

balístică s. f. — ramură a fizicii aplicate care studiază mișcarea corpurilor grele (ex. proiectile, rachete etc.) aruncate în cîmpuri gravitaționale. /fr. *balistique*/

balivérnă, -e, s. f. — vorbă de clacă; palavră, născocire. /fr. *baliverne*/

balíză, -e, s. f. — semn indicator, semnalizator care marchează poziția unui punct de pe teren sau mărginește zonele navigabile pe mare. /fr. *balise*/

balneo- — element de compunere a cuvintelor cu înțelesul „balnear", „de băi". /fr. *balnéo-*/

balneologíe s. f. — ramură a medicinei care studiază acțiunea de prevenire și de vindecare a unor boli cu ajutorul nămolurilor și a apelor termale sau minerale. (pr. -ne-o-) /fr. *balneologie*/

balneoterapíe s. f. — tratarea unor boli cu ajutorul nămolurilor și al băilor de ape termale sau minerale. /fr. *balnéotherapie*/

balón, -oáne, s. n. — 1. aerostat fără echipament de propulsie, format dintr-o nacelă și dintr-o învelitoare impermeabilă umplută cu un gaz mai ușor decît aerul. 2. vas sferic de sticlă. 3. (sport) minge. /fr. *ballon*/

balotáj, -e, s. n. — situație în care nici unul dintre candidații la o alegere n-a întrunit numărul necesar de voturi cerut de lege și este necesară o nouă alegere. /fr. *ballottage*/

balsám, -uri, s. n. — 1. preparat farmaceutic aromat, doctorie, leac. 2. miros plăcut, mireasmă, parfum. 3. (fig.) mîngîiere, alinare. /it. *balsamo*/

baltág, -e, s. n. — 1. topor mic, întrebuințat ca armă. 2. topor cu două tăișuri și cu coadă lungă. /tc. *balta*/

balustrádă, -e, s. f. — 1. construcție de forma unui perete sau gard scund care mărginește un balcon, o scară etc. sau formează o trecere obligatorie. 2. rezemătoare. /fr. *balustrade*/

balústru, -ștri, s. m. — fiecare din stîlpii unei balustrade. /fr. *balustre*/

ban, -i, s. m. (ist.) — 1. primul boier din fruntea sfatului domnesc al Țării Românești, delegat ca guvernator al Olteniei. 2. funcționar superior împuternicit de regele Ungariei cu conducerea unor provincii. 3. titlu purtat de administratorii unor județe din Oltenia. /srb. *ban*/

banál, -ă, adj. — lipsit de originalitate; obișnuit, de rînd. /fr. *banal*/

banc, -uri, s. n. — 1. îngrămădire de nisip, pietriș sau nămol la vărsarea rîurilor în mare sau pe fundul mărilor, care se ridică uneori pînă aproape de nivelul apei și formează un obstacol pentru navigație. 2. cîrd de pești marini. 3. postament pentru o mașină-unealtă. 4. (fam.) glumă; anecdotă, minciună. /(1—3) fr. *banc*, (4) germ. *Bank*/

báncă, bănci, s. f. — instituție care primește și face plăți, schimbă banii din diferite țări în bani din țara unde se află banca, primește bani pentru păstrare, face împrumuturi etc. /it. *banca*/

banchér, -i, s. m. — posesor de sume mari de bani pe care le împrumută cu dobîndă altor capitaliști; proprietar sau mare acționar al unei bănci. /fr. *banquier*/

banchét, -e, s. n. — masă cu ca-

racter sărbătoresc. /fr. *banquet*/

banchíză, -e, s. f. — bloc de gheaţă din mările polare, format de-a lungul coastelor. /fr. *banquise*/

bancnótă, -e, s. f. — hîrtie de valoare, folosită ca mijloc de plată; bani de hîrtie. /germ. *Banknote*, fr. *bank-note*/

bancrútă, -e, s. f. — situaţie a unui comerciant falit (în neputinţă de a-şi plăti datoriile) care s-a făcut vinovat de administraţie rea şi necinstită în paguba creditorilor săi. /fr. *banqueroute*/

banduliéră, -e, s. f. — bandă de piele, de stofă etc. care se poartă pe umăr sau de-a curmezişul pieptului pentru a susţine o armă. (loc. adv.) *în bandulieră*= de-a curmezişul spatelui. /fr. *bandoulière*/

bániţă, -e, s. f. — veche unitate de măsură pentru cereale, avînd 21,50 l în Moldova şi 33,96 l în Muntenia. /cf. bg. *banica*/

bar, -uri, s. n. — 1. local public în care consumatorii stau în picioare sau pe scaune speciale, în faţa unei mese înalte. 2. (p. restr.) tejghea la care se servesc băuturi. 3. local luxos de petrecere; cabaret. /fr. *bar*/

bará (-ez) vb. — 1. a opri, a întrerupe sau a împiedica trecerea. 2. a trage o linie peste ceva scris pentru a anula. /fr. *barrer*/

baráj, -e, s. n. — 1. obstacol special construit pentru a opri complet curgerea unei ape; stăvilar, zăgaz. 2. piedică, barieră. /fr. *barrage*/

barát, -ă, adj. — 1. (despre o intrare, un drum etc.) care este închis, a cărui trecere este oprită. 2. (despre un text scris) peste care s-a tras o linie pentru a-l anula sau pentru a-l deosebi de altă indicaţie. /din vb. *bará*/

báră, -e, s. f. — 1. drug, stîlp, bîrnă. 2. barieră. 3. semn grafic. /fr. *barre*/

barbár[1], -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. nume dat de greci şi de romani populaţiilor străine, pe care ei le considerau inferioare din punct de vedere cultural; străin. 2. nume dat în trecut popoarelor migratoare care s-au aşezat în Europa la începutul evului mediu (ex.: goţi, huni etc.). /lat. *barbarus*/

barbár[2], -ă, adj. — sălbatic, necivilizat; crud. /lat. *barbarus*/

barbaríe, -ii, s. f. — 1. sălbătăcie, primitivism; cruzime. 2. nomadism. /fr. *barbarie*/

barbarísm, -e, s. n. — 1. cuvînt împrumutat în limba noastră din altă limbă fără a fi necesar. 2. cuvînt stîlcit prin exprimare necorectă. /fr. *barbarisme*/

barcánă, -e, s. f. — dună de nisip în formă de potcoavă, cu curbura în bătaia vîntului. /fr. *barkhane*/

barcarólă, -e, s. f. — 1. cîntec de barcagiu sau de marinar. 2. compoziţie muzicală care imită mişcarea valurilor şi sunetul produs de cadenţa lopeţilor. /it. *barcarola*/

bard, barzi, s. m. — 1. (la vechii celţi) poet care recita cîntecele compuse de el în slava eroilor sau zeilor. 2. poet naţional. /fr. *barde*/

barém[1], -e, s. n. — culegere de tabele cu calcule gata făcute, care pot fi aplicate în diferite sectoare de activitate. /fr. *barème*/

bárem[2] adv. — măcar, cel puţin. (var.: *báremi*, *bárim*) /bg., srb. *barem*/

baricádă, -e, s. f. — 1. întăritură, zid sau fortificaţie care să oprească trecerea. 2. (fig.) piedică, obstacol. 3. (în expr.) *a muri pe baricadă*=a lupta pînă la sfîrşitul puterilor; *a fi de cealaltă parte a baricadei*=a fi în tabăra duşmană. /fr. *barricade*/

baríe, -ii, s. f. — unitate de măsură pentru presiune. /fr. *barye*/

baríl, -i, s. m. — unitate de măsură pentru volume, în special pentru produse petroliere. (pre-

scurtat Bbl.; 1. Bbl.=158,75748 l) /fr. *baril/*

barisféră s. f. — sîmburele globului pămîntesc format din metale cu greutate specifică mare, ca nichelul, fierul, platina etc. /fr. *barysphère;* gr. *barys*=greu, *sphaira*=sferă/

baritón, -i, s. m. — cîntăreț cu voce intermediară între bas și tenor. /fr. *baryton/*

bárіu s. n. — metal moale, de culoare albă-argintie. /fr. *baryum/*

baróc, -ă, adj. — 1. cu formă neregulată; ceva neașteptat, straniu, bizar. 2. (în expr.) *stilul baroc*=stilul decorativ cu ornamente complicate, plin de înfloriturі, care preferă în locul liniilor drepte pe cele curbe sau neregulate, stil dezvoltat în sec. XVII—XVIII. /fr. *baroque/*

barométru, -e, s. n. — instrument pentru măsurarea presiunii atmosferice. /fr. *baromètre;* gr. *baros*=greutate, *metron*=măsură/

barón, -i, s. m. — mare proprietar (senior) feudal, în apusul și centrul Europei, cu drepturi absolute pe pămînturile sale. /fr. *baron/*

baróu, -uri, s. n. — asociația avocaților dintr-un județ. /fr. *barreau/*

bas (1) s. n., (2) -și, s. m. — 1. registrul cel mai de jos al vocii bărbătești. 2. cîntăreț care cîntă în registrul de bas. /it. *basso/*

bascúlă, -e, s. f. — 1. cîntar de cîntărit greutăți mari cu ajutorul unor greutăți de o sută de ori mai mici. 2. scîndură sau pîrghie mobilă în cumpănă pe un suport. /fr. *bascule/*

basoreliéf, -uri, s. n. — sculptură în care figurile ies în relief pe un fond cu care fac corp comun. /it. *bassorelievo/*

básta adv. — destul! gata! ajunge! /it. *basta/*

bastiment, -e, s. n. — vas de război de dimensiuni mari. /it. *bastimento/*

bastión, -oáne, s. n. — lucrare de fortificație de formă poligonală, construită de obicei la colțurile unei fortărețe (pr. -ti-on) /fr. *bastion/*

başbuzúc, -i, s. m. — 1. (ist.) voluntar turc din trupele neregulate. 2. (fig.) om rău, crud, violent. /tc. *başibozuk*=trupe neregulate/

báștină, s. f. — 1. origine. 2. proprietate stăpînită din părinți, moșie strămoșească. 3. patrie. ⊗ (loc. adj.) *de baștină*=autohton. /bg., srb. *bastina/*

batál, -i, s. m. — berbec castrat. /tc. *battal/*

batalión, -oáne, s. n. — 1. subunitate militară de infanterie formată din mai multe companii. 2. (fig.) mulțime. /it. *battaglione/*

batardóu, -uri, s. n. — construcție cu pereți etanși, făcută în apă, în care, după scoaterea apei, se pot executa săpături și zidării pentru fundații de poduri sau alte lucrări. /fr. *bâtardeau/*

baterіe, -ii, s. f. — 1. cea mai mică unitate din armata de artilerie, compusă din 4—8 tunuri; (în marină) grupare de tunuri din armamentul de pe vasele de război. 2. (fiz.) grup de elemente galvanice și acumulatoare. 3. grupul instrumentelor de percuție dintr-o orchestră. 4. vas cu gheață în care se pun la răcit sticle cu băutură. /fr. *batterie/*

batiscáf, -e, s. n. — navă submarină pentru scufundarea la mari adîncimi. /fr. *bathyscaphe/*

bazá (-ez) vb. — 1. a se sprijini, a se rezema. 2. (fig.) a se încrede, a se bizui, a se lăsa în nădejdea cuiva. /fr. *baser/*

bazár -uri, s. n. — loc în care se vînd tot felul de obiecte, mai ales mărunțișuri; (p. ext.) piață, tîrg. /fr. *bazar/*

báză, -e, s. f. — I. 1. temelie, fundament. 2. temei, esență, valoare. 3. (fil.) orînduirea economică, structura economică, baza

economică a societății într-o etapă dată a dezvoltării ei; totalitatea relațiilor de producție într-o etapă determinată a dezvoltării sociale. 4. loc de concentrare a unor rezerve de oameni și materiale în vederea începerii unei acțiuni. 5. origine, izvor, rădăcină. II. corp chimic cu gust leșietic, care albăstrește hîrtia de turnesol. /fr. *base*/

bazílică, -i, s. f. — 1. biserică medievală; catedrală. 2. (la romani) edificiu public cu interiorul împărțit în trei sau cinci părți prin șiruri de coloane. /lat. *basilica*/

bazín, -e, s. n. — 1. rezervor de apă. 2. ținut udat de un fluviu. 3. regiune geografică bogată în minereuri sau cărbuni. 4. cavitate formată de cele două oase iliace. /fr. *bassin*/

băjenár, s. m. — persoană care își părăsea vremelnic casa și locurile natale din pricina invaziilor dușmane, a asupririi etc.; pribeag, fugar, refugiat. /slav *bězenije*/

băjénie, -ii, s. f. (ist.) — fuga populației din cauza dușmanului care invada țara sau din cauza persecuțiilor; refugiu, pribegie. /slav/

bărăgán, -uri, s. n. — șes întins, cîmpie, pustă.

bărbăție s. f. — 1. vîrsta de maturitate a bărbatului. 2. putere, energie. /din *bărbat*+suf. *-ie*/

bătăiáș, -i, s. m. — om care stîrnește vînatul; gonaci. /din *bătaie*+suf. *-aș*/

beatitúdine s. f. — stare de fericire deplină. (pr. -be-a-) /lat. *beatitudo*, fr. *béatitude*/

becísnic, -ă, adj., s. m. și f. — 1. slăbănog, neputincios; nepriceput. 2. netrebnic, nemernic. (var. *bicisnic*) /slav/

beduín, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană care aparține unei populații nomade din Arabia sau din nordul Africii. /fr. *bédouin*/

bei, bei, s. m. — guvernator al unui oraș, al unei provincii turcești sau al unui ținut supus turcilor. /tc. *bey*/

beilíc, -uri, s. n. (ist.) — 1. clădire în care se găzduiau trimișii Turciei în țările românești. 2. cumpărătură de oi în folosul sultanului, făcută cu de-a sila, la prețuri foarte mici. 3. muncă gratuită în folosul beiului sau al stăpînirii. /tc. *beylik*/

beizadeá, -ele, s. f. — titlu care se dădea altădată fiilor de domn; prinț. (var. *beizadé*) (pr. bei-) /tc. *beyzade*/

bej adj. invar. — cafeniu-deschis (apropiat de culoarea cafelei cu lapte). /fr. *beige*/

beladónă, -e, s. f. — mătrăgună; medicament fabricat din foile acestei plante. /fr. *belladone*/

bele-árte s. f., pl. (rar) — arte frumoase (pictură, sculptură etc.). /it. *belle arti*/

beletrístic, -ă, adj. — care aparține literaturii artistice; artistic, literar, estetic. /germ. *belletristisch*/

belicós, -oásă, adj. — care are o atitudine agresivă; războinic; amenințător. /lat. *bellicosus*/

beligeránt, -ă, adj. — care se află în stare de război. /fr. *belligérant*; lat. *belligerans*, din *belum*=război, *gerere*=a purta/

belinográf, -e, s. n. — aparat de transmis imaginile la distanță prin telegrafie cu fir sau fără fir. /fr. *bélinographe*/

belinográmă, -e, s. f. — imagine transmisă prin belinograf. /fr. *belinogramme*/

belvedére s. f. — foișor sau terasă în partea superioară a unei clădiri, de unde se poate vedea o privelițte frumoasă. /fr. *belvédère*, it. *belvedere*/

bénă, -e, s. f. — 1. ladă a unui camion în care se încarcă diferite materiale. 2. cupă metalică fixată la o macara, pe un cablu metalic care trece peste o apă, o prăpastie etc., în care se transportă diferite materiale. /fr. *benne*/

benéfic, -ă, adj. — binefăcător, favorabil. /fr. *bénéfique*/

beneficiá (-ez) vb. — a se bucura de un drept, de un folos; a profita de ceva. (pr. -ci-a) /fr. *bénéficier*/

beneficiu, -ii, s. n. — cîştig, profit, folos pe care îl are cineva din ceva. /lat. *beneficium,* fr. *benefice*/

benevól, -ă, adj. — făcut de bună voie. /fr. *bénévole*/

bengál, -e, adj. — (în expr.) *foc bengal*=foc de artificii, puternic şi viu colorat. /fr. (feu de) *Bengale*/

benígn, -ă, adj. (despre boli) — fără gravitate, care nu dă complicaţii grave; uşor, trecător. /lat. *benignus*/

béntos s. n. — totalitatea organismelor care trăiesc pe fundul mărilor. /fr. *benthos*/

berbéc, -i, s. m. — 1. (ist.) maşină de război întrebuinţată pentru spargerea zidurilor şi porţilor unei cetăţi. 2. dispozitiv cu o piesă grea care acţionează prin cădere, folosit la baterea stîlpilor, spargerea bucăţilor mari de fontă etc. (lat. *berbex, -cis*/

berc, beárcă, adj. — 1. (despre animale) cu coada scurtă sau scurtată; fără coadă. 2. (despre căciuli) fără vîrf, teşită. /et. nec./

bérnă s. f. — (în expr.) (drapel) *în bernă*=(drapel) coborît pe jumătate, în semn de doliu. /fr. (pavillon en) *berne*/

bestiál, -ă, adj. — crud, sălbatic, monstruos. (pr. -ti-al-) /fr. *bestial*/

béstie, -ii, s. f. — animal sălbatic; fiară. (fig.) om crud cu apucături de fiară. (pr. -ti-e) /lat. *bestia*/

betón s. n. — material de construcţie alcătuit dintr-un amestec de pietriş, nisip, un liant (de obicei cimentul) şi apă, care, prin întărire, se transformă într-un material foarte rezistent. /fr. *béton*/

betoniéră, -e, s. f. — maşină pentru prepararea betonului. (pr. -ni-e-) /fr. *bétonnière*/

béucă, -i, s. f. — văgăună săpată de apă; loc prăpăstios. (pr. bé-u-)

bezeá, -ele, s. f. (fam.) — 1. gestul de a trimite o sărutare cu vîrful degetelor. 2. prăjitură din albuş de ou bătut cu zahăr. /fr. *baiser*/

béznă, -e, s. f. — 1. întuneric mare. 2. (fig.) neştiinţă, ignoranţă. /slav/

bi- — element de compunere a unor cuvinte cu înţelesul „de două ori", „dublu". /cf. fr. *bi-;* lat. *bis*=de două ori/

bianuál, -ă, adj. — care apare sau se întîmplă de două ori pe an; care poate da de două ori recolte într-un an. (pr. -nu-al) /din *bi-+anual*/

bibelóu, -uri, s. n. — mic obiect de artă. /fr. *bibelot*/

Bíbiie, -ii, s. f. — denumire dată sfintelor scripturi, adică colecţiei de scrieri religioase ale Vechiului şi Noului Testament, pe care Biserica creştină le-a adunat şi le-a declarat ca fiind scrise sub inspiraţia Duhului Sfînt. Vechiul Testament cuprinde revelaţia lui Dumnezeu, făcută prin Moise şi profeţi, iar Noul Testament revelaţia făcută prin însuşi Iisus Hristos şi transmisă prin apostoli. /lat. *Biblia,* gr. *Biblia*/

bibliofíl, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — iubitor şi colecţionar de cărţi frumoase, preţioase şi rare. (pr. -bli-o-) /fr. *bibliophile;* gr. *biblion*=carte, *philos*=prieten/

bibliografíe, -ii, s. f. — 1. listă a scrierilor existente sau folosite într-o problemă; totalitatea operelor unui autor. 2. ştiinţă care se ocupă cu studiul tipăriturilor, al ediţiilor apărute etc. 3. material informativ într-o problemă. /fr. *bibliographie;* gr. *biblion*=carte, *graphein*=a scrie/

biblioráft, -uri, s. n. — mapă de carton cu un dispozitiv metalic interior cu care se prind actele, corespondenţa etc. /fr. *biblio-*

rapht; gr. *biblion*=carte, *raphtein*=a coase/

bibliotécă, -i, s. f. — 1. colecţie de cărţi, reviste etc. 2. cameră, sală sau mobilă cu rafturi în care se păstrează cărţile. 3. colecţie de cărţi identice ca aspect, tipăriie de aceeaşi editură. (ex. Biblioteca pentru toţi, Biblioteca şcolarului etc.). /fr. *bibliothèque*/

bicefál, -ă, adj. — cu două capete. /fr. *bicéphale*/

bíceps, -pşi, s. m. — muşchi care are la partea superioară două ligamente; muşchiul dintre umăr şi cot. /fr. *biceps;* lat. *biceps*=cu două capete/

biconcáv, -ă, adj. — care are două feţe concave, opuse. /fr. *biconcave*/

biconvéx, -ă, adj. (pl. -cşi, -xe) — care are două feţe convexe, opuse. /fr. *biconvexe*/

bidéu, -uri, s. n. — vas de toaletă aşezat pe un suport. /fr. *bidet*/

bidiviu, -ii, s. m. — cal tînăr, frumos şi iute la fugă. /tc. *bedevi*/

biéf, -uri, s. n. — porţiune de canal sau de rîu cuprinsă între două baraje. /fr. *bief*/

biélă, -e, s. f. — organ de maşină în formă de bară, făcînd parte dintr-un mecanism care pune în mişcare roţile, prin transformarea mişcării rectilinii în mişcare de rotaţie şi invers. /pr. bi-e-) /fr. *bielle*/

bienál, -ă, adj. — 1. care durează doi ani; 2. care se face sau apare la doi ani. (pr. bi-e-) /fr. *biennal*/

bifá (-ez) vb. — a însemna cu un semn (în formă de „V") anumite cuvinte sau cifre dintr-o listă, dintr-o carte etc. /fr. *biffer*/

bíftec, -uri, s. n. — friptură de muşchi de vacă, mai puţin friptă la mijloc. /fr. *bifteck*/

bifurcá (pers. 3 bifúrcă) vb. — a se despărţi în două ramuri. /fr. *bifurquer*/

bigám, -ă, adj., s. m. şi f. — căsătorit legal cu două persoane în acelaşi timp. /fr. *bigame;* lat. *bis*=de două ori, gr. *gamos*=căsătorie/

bígă, bigi, s. f. — macara de ridicat greutăţi, instalată pe bordul unei nave. /fr. *bigue*/

bigót, -ă, adj. — peste măsură de religios; habotnic. /fr. *bigot*/

bihúncă, -i, s. f. — trăsurică uşoară. /ucr. *bihunki*/

bijuterie, -ii, s. f. — obiect de podoabă din aur, argint sau platină (şi din pietre preţioase). /fr. *bijouterie*/

bilánţ, -uri, s. n. — 1. act de contabilitate din care rezultă situaţia financiară pe o anumită perioadă. 2. (fig.) rezultatul unei activităţi dintr-o perioadă de timp. /germ. *Bilanz*/

biliár, -ă, adj. — care se referă la fiere (bilă). (pr. -li-ar) /fr. *biliaire*/

biliárd, -e, s. n. — joc în care o serie de bile sînt deplasate prin lovirea uneia dintre ele cu tacul. (pr. -li-ard) (cf. fr. *billiard*/

bilíngv, -ă, adj. — 1. care vorbeşte în mod obişnuit două limbi. 2. scris în două limbi. /fr. *bilingué*, cf. lat. *bilinguis*/

bilión, -oáne, s. n. — miliard. (pr. -li-on) /fr. *billion*/

bilunár, -ă, adj. — care se face sau apare de două ori pe lună. /din *bi-*+*lunar*/

bimán, -ă, adj. — cu două mîini. /fr. *bimane*, cf. lat. *bis*=de două ori; *manus*=mînă/

bimestriál, -ă, adj. — care se întîmplă din două în două luni. (pr. -tri-al) /fr. *bimestriel*, it. *bimestriale*/

bimilenár, -ă, adj. — vechi de circa două mii de ani. /din *bi-*+*milenar*/

biná, -le, s. f. — clădire în curs de construcţie sau în reparaţie; şantier. /tc. *bina*/

binár, -ă, adj. — compus din două părţi, din două elemente. /fr. *binaire*/

binecuvîntá (-ez) vb. — 1. a blagoslovi; a dori fericire cuiva invocînd numele lui Dumnezeu. 2. a

lăuda pe Dumnezeu. /din *bine+cuvînta/*

binefácere s. f. — faptă bună; ajutor dat cuiva. */bine+facere/*

binemeritá vb. — a cîştiga dreptul la recunoştinţa cuiva. /din *bine+merita/*

binéţe s. f. — (în expr.) *a da bineţe*=a saluta. /din *bine aţi venit/*

bio- — element de compunere a cuvintelor care exprimă ideea de „viaţă", „în legătură cu viaţa". /fr. *bio-;* gr. *bios*=viaţă/

biocenóză s. f. — totalitatea organismelor animale şi vegetale care populează un anumit mediu, formînd un tot unitar. (pr. bi-o-) /fr. *biocénose/*

biogenéză s. f. — teorie a răspîndirii fiinţelor, potrivit căreia orice fiinţă provine numai din altă fiinţă care i-a dat naştere. (pr. -bi-o-) /fr. *biogenèse/*

biografíe, -ii, s. f. — scriere care cuprinde datele principale despre viaţa şi activitatea unei persoane. /fr. *biographie;* gr. *bios*=viaţă, *graphein*=a scrie/

biologíe s. f. — ştiinţă care studiază viaţa şi legile ei; studiul vieţuitoarelor şi a diferitelor aspecte ale vieţii. (pr. bi-o-) /fr. *biologie;* gr. *bios*=viaţă; *logos*=studiu/

biopsíe, -ii, s. f. — tăiere a unei porţiuni de ţesut viu din corpul unei fiinţe, pentru a fi examinată la microscop. (pr. bi-o-) /fr. *biopsie;* gr. *bios*=viaţă, *psao*=a tăia/

biosféră s. f. — înveliş al Pămîntului în care se desfăşoară viaţa (cuprinzînd partea de jos a atmosferei, partea superioară a straturilor pămînteşti şi apele). (pr. bi-o-) /fr. *biosphère;* gr. *bios*=viaţă, *sphaire*=sferă/

biótic, -ă, adj. — de viaţă, în legătură cu viaţa. (pr. bi-o-) /fr. *biotique/*

bipartít, -ă, adj. — la care participă două părţi. /fr. *biparti/*

bipéd, -ă, adj. — care umblă pe două picioare. /fr. *bipède/*

bir, -uri, s. n. (ist.) — 1. dare, impozit. 2. tribut. /magh. *bér/*

birău, -răi, s. m. (Trans., înv.) — primar al unui sat; judecător comunal. /magh. *biró/*

birocrát, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — funcţionar care dă prea multă importanţă formalităţilor, tărăgănînd prin aceasta rezolvarea problemelor cetăţeneşti care depind de el. /fr. *bireaucrate/*

birocratísm s. n. — metodă de conducere sau de muncă în care precumpăneşte formalismul, cu tărăgănarea lucrurilor şi întîrziere în rezolvarea lor, în urma complicării nejustificate a formalităţilor. /din *birocrat*+suf. *-ism/*

biróu, -uri, s. n. — I. 1. masă de scris cu sertare şi compartimente pentru păstrat hîrtii, acte etc. 2. local sau cameră în care lucrează funcţionarii; cancelarie. II. 1. comitet de conducere, consiliu. 2. grup de persoane alese să conducă o adunare. /fr. *bureau/*

bis adj. invar. — a doua oară, repetat. /fr., lat. *bis/*

bisséct, -ţi, adj. m. — (în expr.) *an bisect*=an de 366 de zile, cu luna februarie de 29 de zile. /lat. *bissextus/*

bisectóare, -oáre, s. f. — linie dreaptă dusă prin vîrful unui unghi, în aşa fel ca să împartă unghiul în două părţi egale. /din *bisector/*

bisextíl adj. m. — (în expr.) *an bisextil*=an bisect. /fr. *bisextil/*

bisexuál, -ă, adj. — care are caracterele ambelor sexe. (pr. -xu-al) /fr. *bisexuel/*

bisturíu, -ie, s. n. — cuţitaş special întrebuinţat în operaţii chirurgicale. /fr. *bistouri/*

bitúm s. n. — produs solid, de culoare neagră, obţinut din reziduurile de petrol. /fr. *bitume/*

biurétă, -e, s. f. — tub de sticlă gradat, cu robinet la capătul inferior, folosit în experienţele de

laborator. (pr. bi-u-) /fr. *burette*/

bivuác, -uri, s. n. — adăpost de trupe militare în afara localităţilor, în corturi sau sub cerul liber. (pr. -vu-ac) /fr. *bivouac*/

bizantín, -ă, adj. — 1. de la Bizanţ, din vremea împărăţiei bizantine. 2. (fig.) corupt, perfid, intrigant. /fr. *byzantin*/

bizár, -ă, adj. — ciudat, neobişnuit. /fr. *bizarre*/

bizón, -i, s. m. — animal din familia bovinelor, din America de Nord. /fr. *bison*/

bîntuí (bîntui) vb. — a aduce pagubă, a pustii, a devasta; (fig.) a asupri, a năpăstui. /magh. *bántani*/

bîrsán, -ă, adj. — cu lînă lungă şi aspră. /din *Bîrsa*+suf. *-an*/

blajín, -ă, adj. — bun la inimă; blînd, binevoitor. /slav/

blam, -uri, s. n. — dezaprobare în public a unei purtări urîte, a unei fapte rele. /fr. *blâme*/

blánă[1], blăni, s. f. — I. piele de animal viu. II. scîndură groasă. /bg. *blana*/

blánă[2], blănuri, s. f. — 1. piele de animal cu păr cu tot, tăbăcită. 2. haină îmblănită. /bg. *blana*/

blanchétă, -e, s. f. — formular tipărit pentru telegrame, mandate poştale etc., în care se completează numai locurile indicate prin linii punctate. /germ. *Blankett*/

blasfemíe s. f. — batjocorire a credinţei creştine. /lat. *blasphemie*/

blazáre s. f. — plictiseală şi dezgust de toate; indiferenţă. /din *blazá*/

blazón, -oáne, s. n. — semn distinctiv al unui stat, al unui oraş, al unei familii nobile; stemă. /fr. *blason*/

blefarítă, -e, s. f. — inflamaţie a marginilor libere ale pleoapelor. /fr. *blépharite*/

blenoragíe, -ii, s. f. — boală venerică infecţioasă care provoacă inflamarea mucoasei organelor genitale. /fr. *blennorragie*/

blindáj, -e, s. n. — 1. înveliş metalic care apără o piesă sau o instalaţie. 2. înveliş de plăci groase de oţel care protejează părţile exterioare ale unei maşini, ale unui vapor, avion etc. împotriva proiectilelor. /fr. *blindaje*/

bliţ, -uri, s. n. — lampă specială (electronică) pentru fotografiere. (germ. *Blitzlicht*/

bloc, -uri, s. n. — 1. bucată mare dintr-o materie solidă. 2. clădire mare cu etaje. 3. înţelegere sau alianţă între ţări, partide etc. /(1) fr. *bloc*, (2) germ. *Block*-(haus)/

blocá (-ez) vb. — 1. a izola o localitate prin blocadă. 2. a opri circulaţia; a împiedica pe cineva sau ceva în mers. 3. (despre un mecanism) a se înţepeni. 4. a opri folosirea unor mărfuri, a unor fonduri băneşti etc. /fr. *bloquer*/

blocádă, -e, s. f. — izolare a unui stat prin încercuire militară, prin măsuri economice, politice etc. spre a-l sili să capituleze sau să primească anumite condiţii. /germ. *Blockade*/

blocnótes, -uri, s. n. — carnet pentru însemnări. /fr. *bloc-notes*/

blúes, -uri, s. n. — cîntec al negrilor din America; dans lent şi melancolic care se execută în ritmul acestui cîntec. (pr. blus, blusuri) /engl. *blues*/

bluf, -uri, s. n. — acţiune neizbutită, făcută cu scopul de a înşela sau de a speria pe cineva; lăudăroşenie. (pr. blöf) /engl., fr. *bluff*/

blúming, -uri, s. n. — laminor puternic care lamineaza blumurile de oţel. /engl. *blooming*/

boácă s. f. — (în expr.) *a nu şti boacă* = a nu şti nimic. /et. nec./

boáre s. f. — 1. adiere de vînt lină şi răcoritoare. 2. (fig.) mireasmă, parfum. /lat. *boreas*/

bob, -uri, s. n. — 1. sanie joasă cu volan. 2. instalaţie pentru ridicarea la înălţime a materialelor

de construcție. /(1) fr., engl. *bob* (sleigh), (2) engl. *bob*/

bobiná (-ez) vb. — a înfășura un fir, un cablu etc. pe o bobină (piesă cilindrică, mosor, ghem etc.); a depăna. /fr. *bobiner*/

bócnă s. f. — (în expr.) *a îngheța bocnă*=a îngheța tare.

boém, -ă, -i, -e, s. m. și f.— 1. locuitor din Boemia (Cehia) care vorbește limba cehă. 2. persoană care duce o viață dezordonată, privind cu nepăsare ziua de mîine și disprețuind regulile de purtare impuse de societate. /fr. *bohème*/

boémă s. f. — lumea în care trăiesc boemii (2); viață dezordonată și lipsită de siguranța zilei de mîine pe care o duc aceștia. /fr. *bohème*/

bogdaprόste interj. (pop.) — cuvînt de mulțumire celui care dă pomană. /din bg. *bog da prosti*/

boicót, -uri, s. n. — refuz organizat de a avea legături de orice fel cu cineva, în semn de protest față de felul de a se purta al acestuia, în scopul de a-l obliga să-și schimbe atitudinea. /postverbal al lui *boicotá*/

boiangíu s. m. — vopsitor de textile. /tc. *boyaci*/

boierésc s. n. (ist.) — muncă agricolă pe care țăranul era obligat s-o facă în folosul boierului proprietar, pentru a putea primi în folosință de la acesta o porțiune de pămînt. /din *boier*+suf. *-esc*/

bóiler, -e, s. n. — rezervor de apă cu sistem de încălzire automată, folosit la instalațiile de calorifer din clădiri. /pr. boi-ler) /germ. *Boiler*/

bóiște, -ști, s. f. — depunerea și fecundarea icrelor. (pr. bo-iș-) /bg. *boište*/

bojdéucă, -i, s. f. — casă mică, simplă, sărăcăcioasă. (pr. -deu--că; pl. -déuci) /cf. *bujdă*/

boleró, -óuri, s. n. — 1. haină femeiască fără mîneci, scurtă pînă mai sus de talie, care se poartă peste bluză. 2. dans național spaniol. /fr. *boléro*/

bolíd, -izi, s. m. — 1. corp ceresc provenind din spațiul interplanetar care, datorită vitezei cu care cade spre pămînt, se aprinde cînd trece prin atmosfera terestră, formînd fenomenul puternic luminos al unei stele căzătoare. 2. (fig.) obiect care se deplasează cu mare viteză. /fr. *bolide;* gr. *bolis*=obiect azvîrlit/

bombá (-ez) vb. — 1. a (se) arcui, a (se) bolti. 2. a se umfla. /fr. *bomber*/

bombardá (-ez) vb. — a trimite sau a arunca bombe (proiectile) asupra unei ținte. /fr. *bombarder*/

bombárdă, -e, s. f. (ist.) — mașină de război cu care, în evul mediu, se aruncau bolovani; tun de calibru mare. /fr. *bombarde*/

bombardiér, -e, s. n. — avion de bombardament. /fr. *bombardier*/

bombástic, -ă, adj. (despre vorbe, stil etc.) — „înflorit" cu fraze și figuri nefolositoare. /fr. *bombastique*/

bómbă, -e, s. f. — proiectil de tun, de avion etc. ⊗ *bombă atomică*=bombă nucleară care folosește energia eliberată în reacțiile de fuziune a nucleelor grele (de uraniu, de plutoniu etc.), producînd o reacție explozivă în lanț, echivalentă cu explozia a zeci de mii de tone de trinitroluen. /fr. *bombe*/

bomfáier, -e, s. n. — ferăstrău de mînă pentru tăiat metale. /germ. *Bogenfeilen*/

boniér, -e, s. n. — carnet din care se dau bonuri de ridicat mărfuri, obiecte etc. (pr. -ni-er) /din *bon*+suf. *-ier*/

bonificá (bonífic) vb. — a face reducere la suma de bani cuvenită pentru marfă, pentru o pierdere sau nepotrivire de calitate; a face scăzămînt. /cf. fr. *bonifier*/

bonóm, -i, s. m. — om blînd, de mare bunătate sufletească, îngăduitor și credul, gata să facă

sacrificii pentru alţii. /fr. *bonhomme/*

bont, -ă, adj. — fără vîrf; ciuntit, retezat; (despre degete, mîini etc.) scurt şi gros.

bord, -uri, s. n. — 1. partea laterală a punţii unei nave; (p. ext.) nava însăşi. ⊗ (loc. adv.) *pe bord*=pe puntea unui vapor. (p. ext.) în avion. (⊗) (expr.) *a arunca peste bord*=a da la o parte pe cineva. 2. ţărm de mare. /fr. *bord/*

bordél s. n. — casă de prostituţie. /fr. *bordel/*

borderóu, -uri, s. n. — listă sau tabel în care se trec cheltuielile pentru o lucrare, numele unor datornici sau depunători, hîrtiile dintr-un dosar etc. /fr. *bordereau/*

bordó adj. invar. — roşu-închis. /fr. *bordeaux/*

bordúră, -i, s. f. — dungă sau fîşie de podoabă pe marginea unui obiect. /fr. *bordure/*

boreál, -ă, adj. — de (la) nord, nordic. (pr. -re-al) /fr. *boréal/*

bormaşínă, -i, s. f. — maşină cu burghiu de perforat metale, marmură, piatră etc. (germ. *Bohrmaschine/*

bórnă, -e, s. f. — 1. piatră sau stîlp care marchează un hotar, o margine de drum etc. 2. parte a maşinilor sau a aparatelor electrice prin care se realizează legătura electrică. /fr. *borne/*

boroánă, -e, s. f. — grapă. /ucr. *borona/*

bort s. n. — diamant de calitate inferioară, folosit pentru burghie, pentru unelte de tăiat sticla, de tăiat sau şlefuit metalele etc. /fr. *bort/*

boscár s. m. — scamator. /din Bosco (n. propriu)+suf. *-ar*)/

boschét, -e, s. n. — grup izolat de arbori sau arbuşti într-o grădină sau într-un parc. /fr. *bosquet/*

bos s. m. (în S.U.A. — 1. supraveghetor peste muncitorii dintr-o întreprindere; şef. 2. şef al unui partid politic sau grup electoral. /americ. *boss/*

bostón[1] s. n. — vals cu mişcări încete, domoale; vals lent. /fr. *boston/*

bóston[2] s. n. — presă mică de imprimat tipărituri în tipografii. /germ. *Boston* (presse)/

botánică s. f. — ştiinţă care studiază plantele. /fr. *botanique/*

bótă, -e, s. f. — mic vas de lemn, înfundat la amîndouă capetele, cu o mică deschidere în fundul de deasupra. /et. nec./

botéi, -ie, s. n. — cîrd (de oi, de cerbi etc.) /et. nec./

botfór, -i, s. m. — cizmă cu turetci tari şi încreţite. /rus. *botfort/*

botriocefál, -i, s. m. — vierme care trăieşte ca parazit în intestinul gros al omului sau al unor animale, putînd ajunge la o lungime de cîţiva metri. (pr. -tri--o-) /fr. *bothriocéphale/*

bóur, -i, s. m. — 1. taur sălbatic care trăia pe vremuri în ţara noastră. 2. vechea stemă a Moldovei, închipuind un cap de bour. /lat. *bubalus/*

boureán, -ă, adj. — cu coarne ca ale bourului. (pr. bo-u-) /din *bour*+suf. *-ean/*

bovín, -ă, adj. — de bou, din speţa boului. /fr. *bovin/*

bóxă, -e, s. f. — despărţitură sau compartiment mic înăuntrul unui local public, a unei clădiri, case etc. /engl., fr. *box*(e)/

braconáj, -e, s. n. — vînat sau pescuit fără permis. /fr. *braconnage/*

bractée, -ee, s. f. — frunză modificată care se află la baza unei flori. /fr. *bractée/*

brahiál, -ă, adj. — de (la) braţ, privitor la braţe. (pr. -hi-al) /fr. *brachial/*

brahilogíe s. f. — exprimare eliptică, în care un termen al frazei, exprimat anterior, nu se mai repetă (ex. Ieri a plecat unul, azi altul.). /fr. *brachylogie;* gr. *brachis*=scurt şi *logos*=cuvînt/

brahmanísm s. n. — religie de origine indiană, al cărei zeu suprem este Brahma, considerat

sufletul universului. /fr. *brahmanisme*/

brancárdă, -e, s. f. — targă (pentru transportarea răniților). /fr. *brancard*/

brand, -uri, s. n. — aruncător de bombe sau de proiectile. /germ. *Brand*/

brandenbúrg, -uri, s. n. — șnur, găitan. /fr. *brandenbourg*/

brânhie, -ii, s. f. — organ extern de respirație la pești, raci etc. /fr. *branchies*/

brâniște, -i, s. f. — pădure bătrînă și rară, în care, uneori, este oprită tăierea copacilor. (p. ext.) pădure. /bg. *branište*/

branșá (-ez) vb. — a face un branșament sau un racord electric. /fr. *brancher*/

branșaméntt, -e, s. n. — porțiune de conductă (de apă, de gaz etc.) care face legătura dintre o conductă mai mare și o conductă mai mică. /fr. *branchement*/

brânșă, -e, s. f. — ramură sau domeniu de activitate; meserie, ocupație, profesiune. /fr. *branche*/

brant, -uri, s. n. — talpa interioară a încălțămintei. /după germ. *Brandsohle*/

bras s. n. (sport) — mod de înot în care se vîslește în același timp cu mîinile și cu picioarele în plan orizontal, în mișcări largi, egale ca distanță față de corp. /fr. *brasse*/

brasárdă, -e, s. f. — fîșie de pînză purtată în jurul brațului, ca semn al unei anumite funcții sau munci de răspundere. /fr. *brassard*/

brașoveáncă, -ce, s. f. — căruță mare cu coviltir. /din *brașovean*+suf. *-că*/

brav, -ă, adj. — 1. viteaz, curajos; îndrăzneț. 2. vitejesc, eroic. /fr. *brave*/

bravá (-ez) vb. — 1. a înfrunta cu curaj o primejdie. 2. a se expune fără rost unei primejdii; a sfida. /fr. *braver*, it. *bravare*/

bravádă, -e, s. f. — atitudinea cuiva care vrea cu orice preț să-și dovedească curajul, prițeperea etc. /fr. *bravade*/

bravúră, -uri, s. f. — 1. vitejie, curaj, îndrăzneală. 2. faptă vitejească, curajoasă. /fr. *bravoure*/

brázdă, -e, s. f. — 1. fîșie de pămînt răsturnată cu plugul. 2. bucată de pămînt desprinsă cu iarbă cu tot. 3. rînd de iarbă sau de cereale cosite. 4. strat de legume sau de flori. 5. urmă, dîră, pîrtie; (fig.) zbîrcitură a feței, cută, îndoitură. /slav/

brăzdár, -e, s. n. — fierul plugului care taie brazda. /din *brazdă*+suf. *-ar*/

breáslă, brésle, s. f. — (în orînduirea feudală) organizație a meseriașilor de aceeași profesiune, care urmărea să înlăture concurența dintre ei și să le apere drepturile împotriva exploatării feudalilor și negustorilor; (în orînduirea capitalistă) organizație a meșterilor care exploatează calfele și ucenicii din ateliere. /slav/

breaz, -ă, adj. — 1. (despre animale) cu pată albă în frunte sau cu dungă albă pe bot. 2. (fig., iron.) deștept, grozav, iscusit. /bg. *brjaz*/

brelóc, -uri, s. n. — mic obiect de podoabă purtat la gît, la ceasornic sau la brățară. /fr. *breloque*/

bréșă, -e, s. f. — spărtură într-un zid, într-un dispozitiv de luptă etc. /fr. *brèche*/

brevét, -e, s. n. — act care recunoaște cuiva anumite drepturi sau calitatea de autor, de creator al unei invenții. /fr. *brevet*/

breviár, -e, s. n. — scurtă expunere privitoare la unele probleme dintr-un anumit domeniu. (pr. -vi-ar) /fr. *bréviaire*/

bric, -uri, s. n. — navă cu pînze și cu două catarge, uneori și cu motor. /fr. *brick*/

brigádă, -ăzi, s. f. — 1. grupă de muncitori care îndeplinesc o muncă sub comanda unui șef. 2. mare unitate militară, forma-

tă din două sau mai multe regimente din aceeaşi armată. 3. subunitate silvică formată din mai multe cantoane. /fr. *brigade*/

brigadiér, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. membru al unei brigăzi de muncă. 2. tehnician care conduce o brigadă silvică. (pr. di-er) /fr. *brigadier*/

briliánt, -e, s. n. — diamant şlefuit, folosit ca podoabă aplicată la bijuterii. (pr. -li-ant) /fr., engl. *brillant*/

brío s. n. — 1. însufleţire, căldură, vioiciune. 2. (expr.) *cu brio* = cu mare succes. (pr. bri-o) /it., fr. *brio*/

brístol s. n. — hîrtie de calitate superioară, groasă şi netedă, din care se fac copertele de cărţi, cărţile de vizită etc. /fr. *bristol*/

británic, -ă, adj., s. m. şi f. — englez, anglo-saxon. /fr. *britannique*/

brizánt, -ă, adj. (despre explozive) — care se descompune într-un timp foarte scurt, dezvoltînd gaze sub presiune, iar acestea provoacă explozia bombei sau a proiectilului. /fr. *brisant*/

bríză, -e, s. f. — boare de vînt, vîntuleţ, adiere. /fr. *brise*/

brizbíz, -e, s. n. — perdeluţă transparentă care acoperă numai partea de jos a unei ferestre. /fr. *brise-bise*/

brîncă[1] s. f. — 1. boală molipsitoare specifică porcilor, caracterizată prin lipsa poftei de mîncare şi apariţia pe corp a unor pete violacee. 2. nume popular pentru erizipel.

brîncă[2], -i, s. f. — 1. (reg.) mînă. ⊗ (în limba literară, numai în expresii) *a merge pe brînci* = a merge pe mîini şi pe picioare; *a cădea pe brînci* = a cădea de oboseală; *a munci pe brînci* = a munci pînă la istovire. /lat. *branca*/

brocárt, -uri, s. f. — stofă cu flori sau ornamente ţesute cu fir de aur, de argint sau de mătase. (var. *brocard* şi *brocat*). /fr. *brocart*/

bromúră, -uri, s. f. — 1. medicament folosit drept calmant al sistemului nervos. 2. sare a acidului bronhidric cu un metal (ex. bromură de argint, folosită în fotografie). /fr. *bromure*/

bronhopneumonie, -ii, s. f. — boală care provoacă inflamaţia bronhiilor şi a plămînilor. /fr. *bronchopneumonie*/

bronşítă, -e, s. f. — inflamaţie a mucoasei bronhiilor. /fr. *bronchite*/

broşá (-ez) vb. — 1. a coase împreună foile unei broşuri, ale unui caiet etc., punîndu-le o copertă moale. 2. a prelucra prin aşchiere o piesă de metal, găurind-o sau şănţuind-o. /fr. *brocher*/

broşúră, -i, s. f. — carte cu puţine foi. /fr. *brochure*/

bruiá (-ez) vb. — a perturba o emisiune radiofonică; a împiedica înţelegerea celor transmise de un post de radio. /fr. *brouiller*/

brumărél s. m. — numele popular al lunii octombrie. /din *brumar* + suf. *-el*/

brun, -ă, adj. — 1. cafeniu-închis. 2. (despre oameni cu părul negru şi cu tenul negricios) brunet. /fr. *brun*/

bruschéţe s. f. — comportare aspră, grosolană; violenţă. /it. *bruschezza*/

brut, -ă, adj. — 1. (despre materii) care se găseşte în stare naturală, încă neprelucrat (ex. petrol brut, piei brute etc.). 2. (despre o greutate) din care nu s-a scăzut ambalajul. 3. (despre un venit, un salariu) din care nu s-au scăzut cheltuielile sau impozitul. /fr. *brut*/

brútă, -e, s. f. — om brutal, crud, violent. /fr. *brute*/

brúto adv. (opus *neto*) — în total, fără a fi scăzută daraua (dintr-o greutate), fără a fi scăzute impozitele şi cheltuielile (dintr-un venit). /it. *brutto*/

Scanned with OKEN Scanner

bucál, -ă, adj. — privitor la gură. /fr. *buccal/*

bucălái, -áie, adj. — bucălat, grăsuliu. /din *bucă* (lat.)+suf. *ăl--ai/*

bucăláie, -lăi, s. f. — oaie cu botul negru. /din. *bucă+laie/*

buceá, -cele, s. f. — 1. manşon de metal care se aşază între două piese, fie pentru a le proteja de uzură cînd sînt în mişcare, fie pentru a uşura desfacerea lor, dacă sînt fixe; bucşă; 2. dispozitiv care prinde o parte a unei unelte. /lat. *bucella*=guriţă/

bucelá (-ez) vb. — a monta (a pune) o bucea. /din *bucea/*

búche, buchi, s. f. — a doua literă a alfabetului chirilic; (p. ext.) literă; alfabet; cunoştinţe elementare de scris şi citit. ⊗ (în expr.) *a nu şti buche*=a nu şti nimic; *a fi (tot) la buchi*=a fi (tot) începător. (var.: *bucheá, búchie*). /slav/

buchér, -i, s. m. — 1. (înv.) începător la învăţătură (care învaţă buchile). 2. (azi) persoană care învaţă pe dinafară, în mod mecanic (ca în carte, fără să înţeleagă bine cele învăţate). /din *buche*+suf. *-ar/*

buchetiéră, -e, s. f. (înv.) — florărească. /fr. *bouquetière/*

buchisí (-esc) vb. — 1. a face un lucru cu mare trudă şi migală, dar fără spor; a citi cu greutate. 2. (fig.) a bate pe cineva cu pumnii. /din. *buche/*

buciárdă, -e, s. f. — ciocan special, cu dinţişori în formă piramidală pe cele două feţe de izbire, folosit pentru a da pietrelor de construcţie sau tencuielilor adînciturі regulate, după forma dinţilor de ciocan. /fr. *boucharde/*

bucoávnă, -e, s. f. (ist. literaturii) — 1. abecedar tipărit cu litere chirilice. 2. carte tipărită cu litere chirilice. /slav/

bucólic, -ă, adj. — privitor la viaţa de la ţară (văzută idilic). /fr. *bucolique/*

bucólică, -e, s. f. — poezie pastorală; idilă. /lat. *bucolica/*

budísm s. n. — religie avînd ca divinitate supremă pe Buddha şi drept principiu fundamental renunţarea la frămîntările şi plăcerile vieţii. /fr. *bouddhisme/*

budoár, -e, s. n. — cameră intimă a unei femei. (pr. bu-doar) /fr. *boudoir/*

buf, -ă, adj. (despre o comedie, o operă muzicală) — exagerat de comic; hazliu, vesel. /fr. *bouffe/*

búfă, -e, s. f. — cută înfoiată la îmbrăcăminte, fald.

bufón, -i, s. m., adj. — 1. personaj comic care trebuia să-şi înveselească stăpînii cu glumele şi strîmbăturile lui; măscărici. 2. persoană care face pe alţii să rîdă (prin glume, gesturi caraghioase etc.). 3. (adj.) comic, caraghios. /fr. *bouffon/*

búged, -ă, adj. (Mold.) — buhăit, umflat, puhav. (var. *búget,* -ă). /lat. **buccidus/*

bugét, -e, s. n. — plan cuprinzînd bilanţul veniturilor şi cheltuielilor probabile ale unui stat, ale unei societăţi, întreprinderi etc. pe o perioadă de timp. /fr. *budget/*

bugetivór, -ă, adj. — care trăieşte ca un parazit din bugetul statului, fără a depune o muncă corespunzătoare salariului ce-l primeşte. /fr. *budgétivore/*

buh s. n. — (în expr.) *a-i merge buhul*=a-i merge vestea, a ajunge de pomină.

buiác, -ă, adj. — 1. zburdalnic. 2. îmbelşugat. („Descălecat-au ţară domnul Dragoş-Vodă, / Fericită, buiacă, cu tot felul de roadă". Dosoftei) /slav/

buiandrúg, -i, s. m. — grindă de susţinere a zidului de deasupra unei uşi, a unei ferestre, a unei porţi.

buiéstru[1] s. n. — umblet special al acelor animale care calcă deodată cu amîndouă picioarele din aceeaşi parte, ceea ce dă mersului lor un aspect legănat;

mers rapid și legănat al calului.

buiéstru[2], -iáștră, adj. — 1. care merge în buiestru. 2. zburdalnic, neastîmpărat, 3. nărăvaș.

buimác, -ă, adj. — amețit; zăpăcit, năuc (de somn).

bujíe, -ii, s. f. — dispozitiv cilindric al unui motor cu explozie, înzestrat cu doi electrozi, între care se produce scînteia electrică necesară aprinderii amestecului de aer și vapori de benzină sau de gaze combustibile aflate în cilindrul motorului. /fr. *bougie*/

búlă, -e, s. f. — 1. bășică de aer sau gaz. 2. sferă de metal, de sticlă etc. 3. denumire veche pentru un act de stat întărit cu pecete; (azi) act oficial dat de papa de la Roma. /fr. *bulle*, lat. *bulla*/

bulboácă, -ce, s. f. — vîltoare, vîrtej de apă. /din *bulb*(oană)+ suf. *-oacă*/

buldóg, -i, s. m. — cîine cu cap mare și bot turtit. /fr. *bouledogue*/

buldózer, -e, s. n. — mașină formată dintr-un tractor pe șenile prevăzut în față cu o lamă puternică, care poate fi folosit la săparea și nivelarea terenurilor, la deszăpezire etc. /engl. *bulldozer*/

buletín, -e, s. n. — 1. act de identitate. 2. comunicat oficial, anunț, înștiințare. 3. publicație periodică. 4. listă cu numele candidaților la alegeri, cu ajutorul căreia votează alegătorul. /fr. *bulletin*/

bulevardiér, -ă, adj. — 1. de bulevard. 2. (fig.) neserios, superficial, ușuratic. (pr. -di-er) /fr. *boulevardier*/

bulón, -oáne, s. n. — tijă cilindrică cu filet (șanț de înșurubare) la un capăt și cu un cap la celălalt, care servește la legarea a două piese. /fr. *boulon*/

bulúc, -uri, s. n. — 1. număr de oameni strînși la un loc. ⊗ (adverbial) cu grămada; (p. ext.) iute, repede. 2. (în trecut) unitate militară cuprinzînd aproximativ 100 de ostași; (p. ext.) ceată de oameni înarmați. /tc. *bolluk*)

bumeráng, -uri, s. n. — armă a locuitorilor din Australia, construită din lemn astfel încovoiat încît, dacă prin aruncare nu atinge ținta, se întoarce prin aer, căzînd la picioarele aruncătorului. /fr. *boumerang*/

bună-credință s. f. — 1. convingere că ceea ce faci este bine. 2 sinceritate. (gen. dat.: bunei-credințe). /din *bună+credință*/

búncăr, -e, s. n. — 1. depozit de înmagazinare a cărbunilor, minereurilor etc. 2. pîlnie de alimentare cu cărbuni a locomotivelor. 3. mic adăpost militar blindat. /germ. *Bunker*/

bungalóv, -uri, s. n. — locuință de lemn sau din împletitură de trestie, fără etaj, înconjurată de verdeață. /engl. *bungalow*/

burduși (-esc) vb. — 1. a îndesa, a ticsi. 2. (fig., fam.) a bate bine pe cineva. 3. a se crăpa, a se scoroji, a se coșcovi. /din *burduș*/

burét s. n. — 1. fir de mătase naturală, gros și neregulat. 2. țesătură fabricată din fir gros, neregulat, poros, provenit din deșeurile din industria mătăsii și din destrămarea gogoșilor. /fr. *bourette*/

burg, -uri, s. n. — castel medieval; oraș medieval; (p. ext.) oraș vechi. /germ. *Burg*/

burghezíe, -ii, s. f. — 1. clasă socială care, în orînduirea capitalistă, stăpînește principalele mijloace de producție și deține puterea de stat; clasa capitaliștilor. ⊗ *marea burghezie*=vîrfurile societății burgeze (industriași, bancheri); *mica burghezie*=pătură socială intermediară între burghezie și proletariat, formată, în cea mai mare parte, din micii producători de mărfuri, micii proprietari ai mijloacelor

de producție (meseriași, țărani cu proprietate mică și mijlocie) și micii comercianți. 2. (în orînduirea feudală) populația de la orașe, tîrgoveți. /it. *borghesia*/

burlésc, -ă, adj. — de un comic exagerat și adesea necuviincios. /fr. *burlesque*/

búrsă[1], -e, s. f. — ajutor bănesc lunar dat unui elev sau student pentru a-și acoperi cheltuielile de întreținere în timpul studiilor; întreținere gratuită dată unui elev sau student. /fr. *bourse*/

búrsă[2], -e, s. f. — instituție unde se vînd sau se cumpără acțiuni, hîrtii de valoare etc. ⊗ *bursă neagră*=comerț clandestin. /fr. *bourse*/

busólă, -e, s. f. — 1. instrument de orientare, al cărui ac magnetic arată direcția nord. 2. (fig.) călăuză, conducător. /fr. *boussole*/

bust, -uri, s. n. — 1. partea superioară a corpului unei persoane. 2. sculptură sau pictură care reprezintă partea superioară a corpului omenesc. /fr. *buste*/

busón, -oáne, s. n. — 1. dop (prevăzut cu ghivent). 2. piesă cilindrică de porțelan care conține siguranța unui circuit electric, adică firul care se poate topi, al unei siguranțe electrice. /fr. *bouchon*/

butádă, -e, s. f. — vorbă de duh (de obicei ironică). /fr. *boutade*/

butáș, -i, s. m. — porțiune dintr-o plantă (de lăstar, de frunză sau de rădăcină) care săditā în pămînt poate forma o plantă nouă. /cf. magh. *bujtás*/

búte, buți, s. f. — 1. butoi. 2. rezervor de benzină la lămpile de siguranță folosite în mine. 3. stîlp de susținere din scheletul de susținere al unui tunel în construcție. 4. butucul roții. /lat. *buttis*/

butíric adj. (chim.) — (în expr.) *acid butiric*=acid organic care se găsește în grăsimile animale (mai ales în unt). /fr. *butyrique*/

butirométru, -e, s. n. — instrument pentru stabilirea procentului de unt din lapte. /fr. *butyromètre*/

buzdugán, -e, s. n. — măciucă sau ghioagă de fier, folosită în trecut ca armă de luptă. /tc. *bozdogan*/

C

cabalínă, -e, s. f. — (la pl.) numele ştiinţific al familiei de animale din care face parte calul. /lat. *caballus*=cal/

cabalístic, -ă, adj. — tainic, misterios; neclar. /fr. *cabalistique*/

cabánă, -e, s. f. — casă la munte pentru adăpostirea turiştilor şi a vînătorilor. /fr. *cabane*/

cabarét, -e, s. n. — local de petrecere luxos, cu muzică, dans şi diferite programe artistice. /fr. *cabaret*/

cabinét, -e, s. n. — 1. cameră de lucru pentru exercitarea unei profesiuni; biroul unei persoane cu muncă de răspundere. 2. (în organizaţii politice, instituţii de învăţămînt etc.) secţie sau serviciu pentru studii şi consultaţii de specialitate. /fr. *cabinet*/

cablogramă, -e, s. f. — telegramă transmisă prin cablu submarin. /fr. *câblogramme*/

cáblu, -uri, s. n. — 1. funie, fir răsucit. 2. fir electric. /fr. *câble*/

cabotáj s. n. — navigaţie pe distanţă mică de-a lungul coastei. /fr. *cabotage*/

cabotín, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. actor (actriţă) fără talent. 2. persoană nesinceră, prefăcută, care urmăreşte succese uşoare. /fr. *cabotin*/

cabrá (pers. 3 -eázã) vb. — 1. (despre cai, cîini etc.) a se ridica în două picioare, stînd pe picioarele dinapoi. 2. (despre avioane) a se ridica în aşa fel ca botul să fie mai sus decît coada; a urca. /fr. *cabrer*/

cabriolétă, -e, s. f. — trăsurică uşoară cu două roţi. (pr. -bri-o-; var. *gabriolétă*) /fr. *cabriolet*/

cacealmá, -le, s. f. — înşelătorie; păcăleală, tragere pe sfoară. /tc. *kaçirma*/

cacofoníe, -ii, s. f. — alăturarea neplăcută de sunete; urîţenie; lipsă de armonie. /fr. *cacophonie*; gr. *kakos*=rău, *phone*=sunet/

cadástru s. n. 1. totalitatea de măsurători şi calcule pentru determinarea exactă a unor proprietăţi funciare. 2. formă de inventar, cuprinzînd date tehnico-economice asupra terenurilor agricole. /fr. *cadastre*/

cadavéric, -ă, adj. — ca de cadavru; galben, palid. /fr. *cadavérique*/

cadénţă, -e, s. f. — 1. repetare regulată a unei mişcări; ritm. 2. (în poezie) succesiunea regulată a unor silabe, a unor unităţi metrice, a unor versuri. /fr. *cadence*/

cadrá (pers. 3 -eázã) vb. — a se potrivi, a corespunde cu ceva. /fr. *cadrer*/

cadrán, -e, s. n. — 1. placă circulară cu un ac care arată ora, gradele etc. 2. arc sau sector de un sfert de cerc. /fr. *cadran*/

cádre s. n. (pl.) — 1. întregul efectiv al unei instituţii, al unei întreprinderi etc. 2. elemente de conducere. /fr. *cadre*/

cádru, -e, s. n. — 1. ramă, pervaz. 2. suprafaţă, întindere, spaţiu. 3. mediu. 4. schelet al unei construcţii. /fr. *cadre*/

cadúc, -ă, adj. — lipsit de trăinicie; trecător; şubred, pieritor. /fr. *caduc*/

caiác, -e, s. n. — barcă de sport, ascuţită la capete. /fr. *kayak*/

caíc, -e, s. n. — 1. navă mică cu vele. 2. luntre încovoiată la capete. /tc. *kayik*/

caimacám, -i, s. m. (ist.) — locţiitor al domnului. ⊗ locţiitor al unui înalt funcţionar turc. /tc. *kaymakam*/

calambúr, -uri, s. n. — joc de cuvinte bazat pe deosebirea de sens a unor cuvinte asemănătoare ca pronunţare (ex. *oroare* şi *eroare*). /fr. *calembour*/

calamitáte, -ăţi, s. f. — nenoroci-

re mare, dezastru care loveşte un mare număr de persoane; (fig.) năpastă. /fr. *calamité*/

calapód, -oáde, s. n. — formă, model, tipar. /ngr. *kalapodi*/

cálă, -e, s. f. — încăpere din fundul unei corăbii în care se îmbarcă mărfuri, bagaje etc.; magazia unei corăbii. /fr. *cale*/

calc, -uri, s. n. — 1. traducere din altă limbă a elementelor de formare a unui cuvînt sau a unei expresii; adăugarea la un cuvînt a unui sens nou, după modelul unui cuvînt străin (ex. germ. „Kindergarten" tradus „grădină de copii", după cele două elemente componente: *Kinder*=copil, *Garten*=grădină). 2. (în expr.) *hîrtie de calc*=hîrtie specială, transparentă, folosită pentru copiat desene, schiţe etc. /fr. *calque*/

calcár, -e, s. n. — rocă din carbonat de calciu; (pop.) piatră de var. /fr. *calcaire*/

calchiá (-ez) vb. — 1. a copia un desen cu hîrtie de calc. 2. a forma cuvinte sau expresii transpunînd din altă limbă elementele de formare; a da unui cuvînt un sens nou, după modelul unui cuvînt străin. (pr. chi-a) /după fr. *calquer*/

calcifiá (pers. 3 -fiáză) vb. — a se calcifica. (pr. -fi-a) /fr. *calcifier*/

calcificá (pers. 3 -fică) vb. — a se întări prin depunere de săruri de calciu; (despre substanţe) a se îmbogăţi în carbonat de calciu. /după fr. *calcification*/

calciná (-ez) vb. — a supune o substanţă la o temperatură înaltă pentru a obţine unele reacţii chimice, pentru a o usca etc. /fr. *calciner*/

cálciu s. n. — element chimic metalic cu simbolul Ca, metal alb aflat în natură sub formă de carbonat (calcar, marmură şi cretă), sulfat (ghips) şi numeroşi alţi compuşi. (pr. -ciu) /fr. *calcium*/

cálcul, (1—2) -e, s. n., (3) -i, s. m — 1. socoteală, măsurare. 2. plan, combinaţie, aranjament. 3. piatră (la rinichi). /fr. *calcul*/

calculatór[1], -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană specializată în calculul preţurilor produselor, al categoriilor de salarizare etc. /fr. *calculateur*/

calculatór[2], -oáre, s. n. — 1. tabel care cuprinde rezultatele unor calcule. 2. instalaţie (aparat) cu ajutorul căreia se fac operaţii matematice şi logice. /fr. *calculateur*/

caleidoscóp, -oápe, s. n. — 1. aparat format dintr-un tub în care se găsesc mai multe oglinzi, aşezate în aşa fel, încît mici obiecte colorate, situate între ele, să formeze o mulţime de desene (simetrice). 2. (fig.) amestec, combinaţie, amalgam. (pr. -lei-) /fr. *caléidoscope*/

cálfă, -e, s. f. — lucrător calificat într-o meserie, după o perioadă de ucenicie la patron. /tc. *kalfa*/

calíbru, -e, s. n. — 1. diametrul intern al unei ţevi, al unui tub etc. 2. instrument cu care se măsoară precis dimensiunile pieselor fabricate. 3. (fig.) mărime, proporţie, calitate; (fam.) fel, soi. /fr. *calibre*/

calíf, -i, s. m. (ist.) — titlu purtat de şefii musulmani (după moartea lui Mahomed), şefi care deţineau atît puterea religioasă, cît şi pe cea politică. /fr. *calife*/

califát, -e, s. n. (ist.) — 1. numele statelor întemeiate sau cucerite de arabi după moartea lui Mahomed. 2. rangul de calif. 3. durata guvernării unui calif. /fr. *califat*/

calificá (calífic) vb. — 1. a căpăta (sau a ajuta pe altul să capete) o pregătire corespunzătoare într-un domeniu de activitate, împreună cu actul oficial care dovedeşte această pregătire. 2. a trece o probă, a urca un grad. 3. a aprecia, a caracteriza. /fr. *qualifier*, lat. *qualificare*/

calificatív, -e, s. n. — apreciere, notă. /fr. *qualificatif*/

caligráf, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană cu scriere frumoasă; (în trecut) copist de cărți, manuscrise, acte etc. /fr. *calligraphe*/

calitáte, -ăți, s. f. — 1. însușire, fel de a fi al unui obiect, fenomen etc. 2. (p. restr.) însușire bună. /lat. *qualitas, -atis*/

calmá (-ez) vb. — a liniști, a potoli; a se astîmpăra. /fr. *calmer*/

calomniá (-ez) vb. — a face afirmații mincinoase cu scopul de a știrbi onoarea și reputația cuiva. (pr.-ni-a) /fr. *calomnier*/

calóric, -ă, adj. — de căldură. /fr. *calorique*/

caloríe, -ii, s. f. — 1. unitate de măsură a căldurii, egală cu cantitatea de căldură necesară pentru a ridica temperatura unui gram de apă cu un grad. 2. (sens curent) cantitatea de energie pe care o produc în corpul omului alimentele, măsurată cu kilocaloria. /fr. *calorie*/

calorimétru, -e, s. n. — aparat care poate măsura cantitatea de căldură pe care o produce sau o absoarbe un corp. /fr. *calorimètre*/

calótă, -e, s. f. — 1. fiecare dintre cele două părți ale unei sfere, obținute prin tăierea sferei cu un plan. 2. parte a unei pălării care acoperă capul. /fr. *calotte*/

calp, -ă, adj. — fals, falsificat. /tc. *kalp*/

calvár, -uri, s. n. — chin, suferință; încercare grea. /fr. *calvaire*/

calvíție s. f. — chelie. /fr. *calvitie*/

camarílă, -le, s. f. — clică, grup de persoane necinstite, cu trecere pe lîngă un suveran, care fac ca hotărîrile acestuia să slujească interesele lor personale și nu interesele colectivității. /fr., sp. *camarilla*/

cámătă, -mete, s. f. — dobîndă foarte mare pe care o primește cineva pentru banii împrumutați. /slav/

cámbie, -ii, s. f. — act prin care cel ce semnează se obligă să plătească la un anumit termen o sumă de bani în folosul celui ce-l împrumută; bilet la ordin. (pr.-bi-e) /it. *cambio*/

cambrá vb. — a îndoi în formă de arc. /fr. *cambrer*/

cambrát, -ă, adj. — îndoit, încovoiat, arcuit. /cf. fr. *cambré*/

cambrián s. n. (geologie) — prima perioadă a erei paleozoice, în care au apărut viețuitoarele. /fr. *cambrien*/

cameleón, -i, s. m. — 1. specie de șopîrlă care-și schimbă culoarea pielii potrivit mediului înconjurător. 2. (fig.) persoană care-și schimbă purtarea și convingerile după împrejurări. (pr.-le-on) /lat. *camaeleon*/

campá (-ez) vb. (despre unități militare) — a sta pe cîmp, în corturi. /fr. *camper*/

campánie, -ii, s. f. — 1. totalitatea luptelor duse de forțele armate într-o anumită perioadă de timp, pentru obținerea rezultatelor urmărite. 2. acțiune de masă organizată în vederea realizării unor sarcini însemnate într-o anumită perioadă de timp. /după fr. *campagne*/

cámping, -uri, s. n. — loc în aer liber în care sînt instalate corturi și căsuțe pentru adăpostirea turiștilor. (pr. chém-ping) /engl. *camping*/

campión, -oánă, oni, -oane, s. m. și f. — 1. fruntaș situat pe primul loc într-un concurs, într-o întrecere sportivă cu caracter național sau internațional. 2. apărător de frunte al unei cauze. /it. *campione*/

camuflá (-ez) vb. — 1. a ascunde vederii inamicului. 2. (fig.) a ascunde, a masca ceva cu scopul de a înșela. /fr. *camoufler*/

canálie, -ii, s. f. — netrebnic, ticălos, (pr.-li-e) /it. *canaglia*/

canalizá (-ez) vb. — 1. a îndrepta mersul unui rîu pe o albie săpată pe un canal etc.; (fig.) a îndrepta, a dirija într-un anumit scop, într-o anumită direcție. 2. a instala canale de scurgere a

apei şi a altor lichide. /fr. *canaliser*/

canavá, -le, s. f. — pînză rară pe care se fac broderii; urzeală. /fr. *canevas*/

cancelár, -i, s. m. — 1. prim-ministru în Germania şi în Austria. 2. înalt funcţionar de stat în unele ţări ca Franţa, Anglia etc. /lat. *cancellarius*/

cáncer s. n. — tumoare malignă care provoacă distrugerea ţesuturilor atinse; neoplasm; (pop.) rac. /fr. *cancer*, lat. *cancer*=rac/

cancerigén, -ă, adj. (despre substanţe sau agenţi) — care provoacă boala canceroasă. /fr. *cancérigène*/

cancerologíe s. f. — ramură a medicinei care studiază tumorile canceroase; oncologie. /fr. *cancérologie*; lat. *cancer*=cancer, gr. *logos*=studiu/

candelábru, -e, s. n. — suport cu mai multe braţe, pentru lumînări sau becuri, atîrnat de obicei de tavan. /fr. *candélabre*/

candíd, -ă (pl. -izi, -de) adj. — nevinovat, curat. /fr. *candide*/

candidá (-ez) vb. — 1. a se prezenta la un concurs, la un examen; a aspira la ceva. 2. a-şi pune candidatura sau a fi propus candidat în alegeri. /din *candidat*/

candoáre s. f. — 1. curăţenie morală, nevinovăţie. 2. naivitate. /fr. *candeur*/

canelúră, -i s. f. — 1. fiecare din şănţuleţele înguste care brăzdează (de obicei) vertical corpul unei coloane, al unui stîlp de susţinere etc. 2. şănţuleţ pe suprafaţa unor maşini, servind la îmbucarea cu alte piese. /fr. *cannelūre*/

cánge, căngi, s. f. — prăjină cu cîrlig de fier la vîrf. /tc. *kanca*/

cangrénă, -e, s. f. — distrugere prin putrezire a unei părţi din ţesutul unui corp viu. (var. *gangrénă*). /fr. *gangréne*/

canibál, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. persoană care se hrăneşte cu carne de om. 2. (fig.) om crud, setos de sînge. /fr., it. *cannibale*, sp. *canibal*/

caniculă, -e, s. f. — căldură dogoritoare; arşiţă. /lat. *canicula*/

canín, -ă, adj. — de cîine, cînesc. /fr. *canin*/

canístră, -e, s. f. — bidon cu închidere ermetică pentru transportat lichide. /germ. *Kanister*/

canóe, canóe, s. f. — barcă uşoară, cu prora şi pupa ascuţite, folosită pe rîuri repezi şi în sport. (pr. -no-e) /fr. *canoë*/

canón, -oáne, s. n. — 1. regulă bisericească. 2. pedeapsă pentru nerespectarea unui canon (1). 3. (fig.) suferinţă, chin. 4. (în artă) regulă fixă, obligatorie. 5. compoziţie muzicală în care două sau mai multe voci, intrînd succesiv, cîntă împreună aceeaşi melodie. /slav/

canonádă, -e, s. f. — bombardament de artilerie cu mai multe tunuri deodată. /fr. *cannonade*/

canoniéră, -e, s. f. — mic vas de război înarmat cu unul sau mai multe tunuri, folosit pentru pază, patrulare etc. /fr. *canonnière*/

canotáj s. n. — vîslitul practicat ca sport. /fr. *canotage*/

cantalúp, -i, s. m. — pepene galben cu coaja dungată. /fr. *cantaloup*/

cantátă, -e, s. f. — compoziţie muzicală solemnă, ocazională, pentru voci, solo, cor şi orchestră, avînd la bază un poem epic. /it. *cantata*/

cantilénă, -e, s. f. — 1. melodie gravă şi sentimentală. 2. poezie lirică sau epică cu subiect grav şi sentimental. /it. *cantilena*=cîntec/

cantitáte, -ăţi, s. f. — 1. mărime, greutate. 2. număr, sumă. /fr. *quantité*/

cantitatív, -ă, adj. — privitor la cantitate. /fr. *quantitatif*/

cánto s. n. — muzică vocală; cînt, cîntare. /it. *canto*/

cantón, -oáne, s. n. — 1. clădire de unde se supraveghează şi se întreţine o cale de comunicaţie. 2. cea mai mică unitate în administraţia pădurilor. 3. unitate teritorial-administrativă în unele ţări. /fr. *canton*/

Scanned with OKEN Scanner

cantoná (-ez) vb. — a (se) adăposti vremelnic, a găzdui, /fr. *cantonner/*

cantonétă, -e, s. f. — 1. mic cîntec popular italian; (p. ext.) cîntec scurt. 2. poezie lirică medievală formată din versuri scurte; (p. ext.) poezie simplă, uşoară /it. *canzonetta/*

canúlă, -e, s. f. — tub de sticlă sau de ebonită folosit pentru spălături interne. /fr. *canule/*

cánură s. f. — fire scurte de lînă rămase, după dărăcit, în dinţii pieptenelui, folosite pentru ţesături mai groase. /lat. *cannula/*

caolín s. f. — mineral argilos alb folosit la fabricarea porţelanului. /fr. *kaolin/*

cap[1], (I, III) capete, s. n., (II) capi, s. m. — I. 1. ţeastă, căpăţînă. 2. căpătîiul patului. 3. individ, ins, om. *Cîte poate un cap.* 4. minte, gîndire, judecată; memorie. 5. viaţă. *A plătit cu capul.* II. 1. căpetenie, şef, conducător. 2. iniţiator. III. 1. vîrf, sfîrşit, capăt. 2. început. 3. rămăşiţă dintr-un obiect. /lat. *caput/*

cap[2], -uri, s. n. — bucată de uscat care înaintează în mare. /fr. *cap/*

capábil, -ă, adj. — 1. în stare să facă ceva. 2. destoinic. /fr. *capable/*

capacitáte, -ăţi, s. f. — 1. pricepere de a face ceva; posibilitate. 2. îndemînare, talent. 3. mărime care arată cantitatea maximă din mărimea acumulată. 4. (în expr.) *măsuri de capacitate* = măsuri cu care se stabileşte volumul lichidelor, al cerealelor etc. /fr. *capacité/*

cápă, -e, s. f. — 1. pelerină scurtă de blană sau de stofă. 2. dispozitiv de protecţie la maşini, la ferăstraie etc. pentru a împiedica accidentele de muncă. /fr. *cape/*

capélă, -e, s. f. — biserică mică; paraclis. /din it. *cappella/*

cápie s. f. — boală a oilor, caprelor şi a bovinelor (cauzată de localizarea teniei la creier) care provoacă ameţeli, mişcări repezi şi dezordonate. /slav/

capilár, -ă, adj. — 1. subţire, îngust (ex. *vas capilar*). 2. privitor la capilaritate. /fr. *capillaire/*

capilaritáte s. f. — proprietate a lichidelor de a se urca sau coborî în tuburi foarte subţiri, fără nici o intervenţie din afară. /după fr. *capillarité/*

cápişte, -işti, s. f. — 1. (ist.) templu sau altar închinat zeităţilor păgîne din antichitate. 2. (înv., fig.) local de petrecere, de desfătare. /slav/

capitál[1], (1) -uri, s. n. — 1. valoare care, prin exploatarea muncitorilor salariaţi, aduce capitaliştilor plusvaloare. 2. (fig.) clasa capitaliştilor; capitalism. 3. sumă mare de bani pusă într-o afacere. /fr. *capital/*

capitál[2], -ă, adj. — 1. foarte important, de căpetenie, de bază, 2. care priveşte viaţa sau moartea cuiva; de moarte (ex. *pedeapsă capitală* = pedeapsă cu moartea). /fr. *capital/*

capitálă, -e, s. f. — oraş în care îşi au reşedinţa (sediul) organele centrale de conducere ale unei ţări; oraş în care este sediul organelor de conducere ale unei unităţi administrative teritoriale (judeţ, regiune, provincie etc.). /fr. (ville) *capitale/*

capitalísm s. f. — orînduire socială bazată pe proprietatea privat-capitalistă asupra mijloacelor de producţie; orînduire socială care înlocuieşte orînduirea feudală /fr. *capitalisme/*

capitalíst[1], -ă, -şti, -ste, s. m. şi f. — 1. persoană care posedă capital (plasat într-o întreprindere, afacere şi îşi însuşeşte plusvaloarea rezultată din munca muncitorilor salariaţi. /fr. *capitaliste/*

capitalíst[2], -ă, adj. — care are trăsăturile capitalismului sau aparţine capitalismului. /fr. *capitaliste/*

capitalizá (-ez) vb. — a transforma o valoare în capital. /fr. *capitaliser/*

capitél, -uri, s. n. — partea de sus,

de obicei ornată, a unei coloane sau a unui stîlp de susținere sau de înfrumusețare a unei clădiri. /it. *capitello*/

capítol, -e, s. n. — diviziune a unei lucrări științifice de mare întindere. /it. *capitolo*/

capitoná (-ez) vb. — a acoperi un perete sau o ușă cu un strat izolator, care împiedică pătrunderea zgomotelor. /fr. *capitonner*/

capitulá (-ez) vb. — 1. a se preda, a se supune învingătorului. 2. (fig.) a da înapoi în fața greutăților; a se da învins. /fr. *capituler*/

cápiu, -ie, adj. — 1. bolnav de capie. 2. (fig., despre oameni) zăpăcit; nebun. /din *cápie*/

capodóperă, -e, s. f. — operă artistică de valoare excepțională; creație genială. /it. *capo d'opera*/

capotá (pers. 3 -ează) vb. — (despre autovehicule) a se răsturna, dîndu-se peste cap; (despre avioane) a se prăbuși, intrînd cu botul în pămînt. /fr. *capoter*/

capótă, -e, s. f. — 1. acoperiș al unui vehicul care poate fi ridicat sau mișcat. 2. înveliș metalic care acoperă motorul unui automobil și care poate fi ridicat. /fr. *capote*/

capríciu, -ii, s. n. — 1. dorința nejustificată, susținută cu încăpățînare; toană, moft; gust schimbător. 2. compoziție muzicală instrumentală fără formă precisă, cu caracter ritmic pronunțat și cu tempo viu. /fr. *caprice*/

captá (-ez) vb. — 1. a aduna lichide sau gaze într-un tub sau într-un rezervor. 2. (fig.) a atrage, a ademeni pe cineva prin șiretlicuri. /fr. *capter*/

captív, -ă, adj. — lipsit de libertate; prizonier. /fr. *captif*/

captivá (-ez) vb. — a cuceri; a fermeca, a atrage (pe cineva). /fr. *captiver*/

capturá (-ez) vb. — 1. a prinde, a lua prizonier, a lua materiale aparținînd dușmanului. 2. a prinde un răufăcător sau un animal sălbatic. /fr. *capturer*/

capucheháie s. f. (ist.) — reprezentant al unui domnitor din țările românești pe lîngă guvernul Turciei. /var. *capicheháie*). /tc. *kapikâhyaşi*/

carabínă, -e, s. f. — 1. pușcă cu țeavă mai scurtă, ghintuită. 2. cîrlig închis cu arc, fixat la capătul unui lanț sau al unei curele, cu care se prind diferite obiecte. /fr. *carabine*/

caractér, -e, s. n. — 1. (psih.) totalitatea însușirilor psihice stabile ale omului, privit ca membru al societății, care formează felul său de a fi și de a se comporta; fire. 2. trăsătură particulară, distinctivă, care formează specificul unui lucru (forma, înfățișarea obiectului etc.). 3. semn grafic (scris sau tipărit); literă. /fr. *caractère*/

caracteristícă, -i, s. f. — notă distinctivă care diferențiază o ființă de alta, un obiect de altul. /fr. *caractéristique*/

caracterizá (-ez) vb. — 1. a forma caracteristica cuiva. 2. a arăta trăsăturile caracteristice, a descrie, a înfățișa. /fr. *caractériser*/

carantínă s. f. — 1. punct sanitar pentru izolarea persoanelor, vapoarelor, mărfurilor etc. venite dintr-o regiune bîntuită de o boală molipsitoare; menținere în izolare a persoanelor bănuite că ar putea răspîndi o boală molipsitoare. 2. (fig.) izolare. /fr. *quarantaine*/

carát, -e, s. n. — 1. unitate de măsură a proporției de aur dintr-un aliaj, reprezentînd a 24-a parte din masa totală a aliajului; 2. unitate de greutate pentru diamante și alte pietre prețioase, egală cu 205,5 mg. /fr. *carat*/

caravánă, -e, s. f. — 1. șir (convoi) de oameni care străbat pustiul ajutîndu-se de cămilele rezistente la căldură și sete, care transportă proviziile de hrană, bagajele și mărfurile. 2. șir de care, de mașini etc. care merg împreună spre același loc. 3. (rar)

căruță sau car mare pentru transport. /fr. *caravane*/

caravélă, -e, s. f. — corabie cu pînze folosită în trecut de spanioli și portughezi. /fr. *caravelle*/

carbón s. n. — element chimic tetravalent, component de bază al tuturor substanțelor organice, aflat în natură în grafit, în cărbunii de pămînt etc. ⊗*hîrtie carbon*= hîrtie indigo, plombagină. /fr. *carbone*/

carbonizá (-ez) vb. — a preface în cărbuni prin ardere; (despre materii organice) a se descompune prin ardere. /fr. *carboniser*/

carburánt, -ți, s. m. — combustibil (în general lichid, mai ales benzină) folosit la motoarele cu ardere internă. /fr. *carburant*/

carburatór, -oáre, s. n. — aparat în care se amestecă aerul cu combustibilul lichid (la motoarele cu explozie). /fr. *carburateur*/

carcásă, -e, s. f. — 1. totalitatea oaselor care formează scheletul unei viețuitoare. 2. schelet al unei mașini, al unei construcții etc. 3. înveliș, acoperitoare. /fr. *carcasse*/

cárdă, -e, s. f. — mașină de dărăcit și de prelucrat mecanic un material textil. /fr. *carde*/

cardiác, -ă adj. — de (la) inimă, privitor la inimă; care suferă de o boală de inimă. /fr. *cardiaque*, cf. gr. *kardia*=inimă/

cardinál[1], -i, s. m. — cel mai înalt titlu din ierarhia bisericii catolice după cel de papă. /fr. *cardinal*/

cardinál[2], -ă, adj. — principal, esențial, fundamental. /fr. *cardinal*/

cardiologíe s. f. — ramură a medicinei care se ocupă de bolile inimii și ale vaselor sanguine. (pr. -di-o-) /fr. *cardiologie*; gr. *kardia*=inimă, *logos*=studiu/

carénță, -e, s. f. — lipsă, neajuns; deficiență. /fr. *carence*/

caréță, -e, s. f. — trăsură elegantă, închisă, cu patru roți. /rus. *kareta*/

cargobót, -uri, s. n. — vapor pentru transportul mărfurilor. /fr. *cargo-boat*/

cargóu, -uri s. n. — cargobot. /fr. *cargo*/

cariatídă, -e, s. f. — 1. fecioară-preoteasă a zeiței Diana. 2. (în arhitectură) statuie reprezentînd o femeie care susține o cornișă, un acoperiș etc., înlocuind o coloană. (pr.-ri-a-) /fr. *cariatide*/

caricatúră, -i, s. f. — desen în care se exagerează intenționat unele trăsături ale persoanei sau situației prezentate (mai ales cele negative), portret satiric. 2. (fig.) imitație nereușită. /fr. *caricature*/

cariéră, -e, s. f. — 1. loc de unde se scoate piatră, pietriș, nisip, marmură. 2. profesiune, ocupație, meserie. 3. situație bună în societate. (pr. -ri-e-) /fr. *carrière*/

carierísm s. n. — preocuparea de a-și aranja o situație bună folosind orice mijloace, fără a ține seama de interesele societății. (pr. -ri-e-) /din *carieră* (3)/

caritábil, -ă, adj. — milos, generos. /fr. *charitable*/

carímb, -i, s. m. — 1. partea cizmei care îmbracă pulpa piciorului de la genunchi pînă la gleznă. 2. partea care împreună cu spatele alcătuiește coșul căruței. /cf. lat. **calamulus*/

carlíngă, -i, s. f. — cabină în care stă pilotul unui avion și unde se află comenzile de zbor. /fr. *carlingue*/

carmín s. n. — culoare roșie vie. /fr. *carmin*/

carnivór, -ă, adj. — care se hrănește cu carne. /fr. *carnivore*; lat. *carnivorus*<*caro*=carne, *vorare*=a sfîșia/

caroiáj, -e, s. n. — rețea de drepte perpendiculare, desenată pe o foaie de hîrtie, care ajută la transpunerea pe această foaie a unui desen, a unei hărți etc. /fr. *carroyage*/

carosábil, -ă, adj. (despre un drum) — care permite circulația vehiculelor; (despre o parte a unui drum) rezervat circulației vehiculelor. /fr. *carrossable*/

caroserie, -ii, s. f. — parte a unei căruțe, mașini etc. așezată deasu-

pra osiilor destinată pentru transportul oamenilor sau al materialelor. /fr. *carrosserie/*

carpétă, -e, s. f. — covoraș. /fr. *carpette/*

cart, -uri, s. n. — serviciu de patru ore pe bordul unui vapor, făcut de o parte din echipaj. /fr. *quart/*

cartá (-ez) vb. — a repartiza scrisorile sosite la poștă după adresele la care trebuie date. /din *cartă/*

cártă, -e, s. f. — 1. act dat de suveran (mai ales în evul mediu) prin care se dădeau poporului anumite drepturi sau libertăți (act care ținea loc de constituție). 2. pact, înțelegere, convenție. (ort.: scris cártă, nu chartă). /lat. *charta/*

cartél, -uri, s. n. — 1. formă de monopol în cadrul căreia întreprinderile (capitaliste) asociate stabilesc cota de producție, prețurile, piețele de desfacere etc., dar își păstrează independența de producție și de vînzare. 2. alianță între două sau mai multe partide politice burgheze. /fr. *cartel/*

cartiér, -e, s. n. — 1. parte a unui oraș. 2. comandamentul unei mari unități militare. (pr.-ti-er) /fr. *quartier*, germ. *Quartier/*

cartiláj, -e, s. n. — țesut animal rezistent și elastic; zgîrci. /fr. *cartilage/*

cartofór, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană care are patima jocului de cărți. /ngr. *chartophoros/*

cartografíe s. f. — tehnica întocmirii hărților și planurilor topografice. /fr. *cartographie/*

cartotécă, -ci, s. f. — totalitatea fișelor de evidență a cititorilor dintr-o bibliotecă, a materialelor dintr-o instituție etc.; cutie sau dulap în care se păstrează aceste fișe. /germ. *Kartothek/*

carusél, -e, s. n. — instalație constînd din mai mulți căișori de lemn (pe care pot încăleca copiii) și care se învîrtesc în jurul unui ax; călușei. /fr. *carrousel/*

casá (-ez) vb. — a anula o hotărîre judecătorească. /fr. *casser/*

casábil, -ă, adj. — 1. care se poate sparge ușor. 2. (despre hotărîri judecătorești) care poate fi casat (anulat). /fr. *cassable/*

casátă, -e, s. f. — înghețată specială dispusă în straturi. /it. *cassata/*

cascádă, -e, s. f. — torent de apă care cade de la mare înălțime. /fr. *cascade/*

cascadór, -i, s. m. — actor specializat care înlocuiește, în turnarea unui film, pe actorul principal în secvențele periculoase. /fr. *cascadeur/*

cásnic, -ă, adj. — 1. care ține de gospodăria unei familii. 2. (despre femei) care se ocupă cu gospodăria (nefiind salariată). /din *casă* + suf. *-nic/*

casolétă, -e, s. f. — vas metalic pentru sterilizarea și păstrarea pansamentelor și instrumentelor medicale. /fr. *cassolette/*

cast, -ă, adj. — neprihănit, nepătat, curat sufletește. /lat. *castus/*

cástă, -e, s. f. — grup social închis și strict delimitat prin originea comună, profesia și privilegiile deosebite ale membrilor săi; (p. ext.) grup social închis care își păzește interesele sale egoiste. /fr. *caste/*

castél, -e, s. n. — clădire mare din evul mediu, de obicei cu turnuri și înconjurată cu ziduri și șanțuri; (azi) casă mare, luxoasă, imitînd arhitectura evului mediu. /lat. *castellum/*

castitáte s. f. — nevinovăție, virtute, feciorie. /lat. *castitas/*

castrá (-ez) — a scoate pe cale chirurgicală glandele sexuale ale unui animal, făcîndu-l inapt pentru reproducere. /lat. *castrare/*

cástru, -e, s. n. (ist. la romani) — tabără militară întărită. /lat. *castra/*

cașétă, -e, s. f. — capsulă din foiță de amidon în care se închid prafurile medicamentoase cu gust neplăcut. /fr. *cachet/*

catabolísm s. n. — dezasimilare care are loc în organismele vii, însoțită de eliberare de energie. /fr. *catabolisme/*

cataclísm, -e, s. n. — 1. schimbare bruscă în natură, pe o mare întindere din suprafaţa pămîntului, cauzată de un cutremur de pămînt, de o erupţie vulcanică etc. 2. (fig.) răsturnare distrugătoare în viaţa socială; dezastru. /fr. *cataclysme*/

catacómbă, -e, s. f. — galerie sub pămînt în formă de coridor lung şi îngust. /fr. *catacombe*/

catafálc, -uri, s. n. — postament înalt pe care se aşază sicriul unui mort pînă la înmormîntare. /fr. *catafalque*/

catahréză, -e, s. f. — figură de stil constînd în folosirea, în sens metaforic, a unui cuvînt, căruia i se dă înţelesul altui cuvînt oarecum apropiat ca sens (ex.: picior de plai, gura cămăşii, pierde-vară etc.). /fr. *catachrése;* lat. *catachresis*/

cataléctic adj. n. (în versificaţia greco-latină) — (în expr.) *vers catalectic* = vers care se termină cu un picior metric incomplet. /fr. *catalectique*/

catalepsíe s. f. — stare bolnăvicioasă manifestată printr-o înţepenire bruscă a muşchilor şi printr-o tulburare a funcţiilor creierului. /fr. *catalepsie*/

catalític, -ă, adj. — care se produce prin cataliză. /fr. *catalytique*/

catalizatór, -oáre, s. n. — substanţă care grăbeşte o reacţie chimică fără ca ea însăşi să sufere modificări. /din *cataliza*/

catalíză, -e, s. f. — grăbire a unei reacţii chimice cu ajutorul unor catalizatori. /fr. *catalyse*/

catalogá (-ghez) vb. — 1. a înscrie într-un catalog; (p. ext.) a înşira. 2. (fig.) a considera pe cineva drept ceea ce este. /fr. *cataloguer*/

catapeteásmă, -e, s. f. (în biserica ortodoxă) — perete care desparte altarul de naos şi care este împodobit cu icoane; iconostaş. /gr. *Katapétasma*/

cataplásmă, -e, s. f. — pastă medicamentoasă care se pune pe o parte bolnavă a corpului; bandaj pe care se întinde pasta medicamentoasă. /fr. *cataplasme*/

catapúltă, -e, s. f. — 1. maşină de război în antichitate, folosită la aruncarea bolovanilor de piatră asupra inamicului. 2. dispozitiv pentru lansarea avioanelor de pe bordul vapoarelor portavion sau pentru lansarea planoarelor. /lat. *catapulta*/

catár, -uri, s. n. — inflamaţie a mucoasei unui organ (mai ales a nasului) însoţită adesea de secreţie. /fr. *catarrhe;* gr. *katarrhein* = a curge/

cataráctă, -e, s. f. — cascadă, boală de ochi, cauzată de tulburarea cristalinului; (pop.) albeaţă. /fr. *cataracte*/

catárg, -e, s. n. — stîlp fixat vertical pe un vapor pentru a susţine pînzele sau antenele de telegrafie fără fir. /ngr. *katarti*/

catastíf, -e, s. n. — registru, condică. (var.: *catastih*) /ngr. *katastihon*/

catastrófă, -e, s. f. — nenorocire foarte mare, dezastru. /fr. *catastrophe*/

catédră, -e, s. f. — 1. masă specială, aşezată de obicei pe un postament, de unde profesorul, oratorul etc. explică ceva. 2. funcţie de profesor. 3. unitate de bază într-o instituţie de învăţămînt superior. /lat. *cathedra*/

categóric, -ă, adj. — necondiţionat; precis, hotărît. /fr. *catégorique*/

categoríe, -ii, s. f. — 1. grup de fiinţe, de obiecte sau de fenomene de acelaşi fel sau asemănătoare între ele; grupare, clasă, specie. 2. (fil.) noţiune filozofică fundamentală care exprimă proprietăţile esenţiale, laturile şi legăturile cele mai generale ale obiectelor şi proceselor existenţei obiective şi subiective în continuă transformare. /fr. *catégorie*/

catehísm, -e, s. n. — carte ce cuprinde învăţăturile religiei creştine date în formă de întrebări şi răspunsuri. /ngr. *Katehismos*/

caténă, -e, s. f. — 1. şir de încreţituri ale scoarţei pămînteşti. 2.

lanţ de atomi. /lat. *catenă*=lanţ/

caterpilár, -e, s. n. — tractor puternic pe şenile. /fr. *caterpillar*/

catifelát, -ă, adj. — 1. mătăsos, moale, delicat. 2. (fig.) (despre sunete sau voce) plăcut, mîngîietor. /din *catifele* (pl. s. catifea) + suf. *-at*/

catihét, -eţi, s. m. — profesor de religie; persoană care explică elevilor catehismul. /ngr. *katihitis*/

catrén, -e, s. n. — strofă (sau poezie) de patru versuri. /fr. *quatrain*/

caudíne adj. pl. — (în expr.) *a trece sub furcile caudine*=a impune celui învins condiţii umilitoare; (fig.) a supune unei critici foarte aspre, severe. /după fr. *(fourches) Caudines*/

caústic, -ă, adj. — 1. (despre substanţe) care distruge ţesutul animal sau vegetal; care arde. 2. (fig.) muşcător, satiric, ironic; răutăcios. (pr. ca-us-) /lat. *causticus*; gr. *kaustikos*=arzător/

cauţiúne, -i, s. f. — bani sau obiecte date în păstrare cuiva drept garanţie pentru îndeplinirea unei obligaţii luate; (p. ext.) garanţie în obiecte (pr. ca-u-ţi-u-ne) /fr. *caution*/

cavál, -e, s. n. — fluier mare ciobănesc. /tc. *kaval*/

cavalcádă, -e, s. f. — grup de călăreţi în goană, în plimbare; alergare de cai. /fr. *cavalcade*/

cavalér, -i, s. m. — 1. nobil feudal primit într-un ordin militar printr-o solemnitate specială; membru într-o organizaţie militar-religioasă, posesor al unor decoraţii etc. 2. ostaş, luptător. 3. om amabil, binevoitor; generos. 4. bărbat care însoţeşte o femeie în societate. 5. tînăr necăsătorit. /fr. *cavalier*, rus. *kavaler*/

cavalérie, -ii, s. f. — parte a armatei compusă din soldaţi călări. /fr. *cavalerie*/

cavalerísm s. n. — 1. faptă vitejească, eroism. 2. sinceritate. 3. bunăvoinţă, politeţe, amabilitate. /din *cavaler*+suf. *-ism*/

cavatínă, -e, s. f. — arie lirică de mici proporţii, dintr-o operă, care se cîntă solo. /it. *cavatina*/

cavérnă, -e, s. f. — 1. peşteră, hrubă. 2. (med.) cavitate în plămîn sau într-un ţesut al corpului, din cauza unei boli. /fr. *caverne*/

caviár s. n. (franţuzism) — icre negre. (pr.-vi-ar) /fr. *caviar*/

cavitáte, -ăţi, s. f. — 1. scobitură, gaură într-un corp solid. 2. spaţiu din interiorul unui corp viu unde se găsesc diferite organe. /cf. fr. *cavité*/

cazá (-ez) vb. — a instala pe cineva provizoriu într-o locuinţă; a găzdui, a încartirui. /fr. *caser*/

cazánie, -ii, s. f. — 1. predică. 2. carte de predici religioase. /slav/

cazarmamént s. n. — totalul efectelor de pat ce se dau unui soldat cînd se încazarmează. /din *cazarmă*+(echipa)*ment*/

cazemátă, -e, s. f. — încăpere cu pereţi de oţel sau beton armat care protejează personalul şi armamentul aflat înăuntru împotriva artileriei şi împotriva bombardamentelor aeriene; fortificaţie. /fr. *casemate*/

caziér, -e, s. n. — 1. (în expr.) *cazier judiciar*=evidenţa cercetărilor penale şi a condamnărilor suferite de o persoană. 2. dulap cu rafturi sau sertare în care se grupează acte, dosare etc. /fr. *casier*/

cazinóu, -uri, s. n. — local public (în staţiunile balneare şi climaterice) cu restaurante, săli pentru spectacole şi dans etc. /fr. *casino*/

cáznă, -e, s. f. — 1. tortură, chinuire; (fig.) ceea ce produce suferinţă, chin. 2. nedreptate, asuprire, împilare. 3. osteneală, trudă. /slav/

cazón, -ă, adj. — 1. de cazarmă; milităresc. 2. (peior.) aspru, rigid. /rus. *kazënnyj*/

cazuál, -ă, adj. — 1. întîmplător; neprevăzut. 2. care arată cazul gramatical; flexionar. (pr. -zu-al) /lat. *casualis*/

căimăcămíe, -ii, s. f. (ist., înv.) —

formă de guvernămînt provizorie pe timpul cît lipseşte un domnitor titular; locotenenţă domnească; regenţă. /din *caimacam*+suf. *-ie*/

călău, -i, s. m. — 1. bărbat angajat să omoare pe cei condamnaţi la moarte; gîde. 2. (fig.) om cîinos la inimă, tiran şi ucigaş. /ţig. *kalo*=negru/

călăuzí (-esc) vb. — 1. a conduce pe un drum. 2. a învăţa, a îndruma, a povăţui. 3. a se conduce (după ceva). /din *călăuză*/

călí (-esc) vb. — 1. a mări duritatea şi rezistenţa unui metal sau a unui aliaj prin răcire bruscă după o încălzire la o temperatură înaltă. 2. (fig.) a (se) întări; a (se) oţeli. /slav/

cămín, (1, 3) -uri, (2) -e, s. n. — 1. sobă joasă de zid, cu vatra larg deschisă. 2. (fig.) casă părintească; familie. 3. încăpere subterană zidită, care permite accesul la o conductă de canalizare de apă etc. /slav/

căpătîi, -ie, s. n. — 1. parte a patului sau a culcuşului pe care se pune capul. 2. pernă sau alt obiect pe care-şi pune capul cel ce se culcă. ⊗ (loc. adj. şi adv.) *fără căpătîi*=fără ocupaţie precisă; *carte de căpătîi*=carte de bază; carte preferată. /lat. *capitaneum*/

căpătuí (-iésc) vb. — 1. a-şi face o situaţie. 2. (fam.) a (se) căsători. /din *capăt*/

căpcăún, -i, s. m. — 1. fiinţă închipuită în popor ca un mîncător de oameni; monstru. 2. (fig.) om rău, crud, sălbatic. /din *cap*+*cîine*/

cărbúne, -i, s. m. — 1. rocă sedimentară, de culoare neagră, formată prin infiltrarea carbonului în resturile unor plante rămase în pămînt în epocile geologice, folosită drept combustibil, ca materie primă în industria metalurgică sau chimică etc. 2. cărbune de lemn (mangal). 3. jăratic. ⊗ (în expr.) *a sta ca pe cărbuni*=a fi foarte nerăbdător; *a se face cărbune*=a se arde. 4. boală a plantelor cauzată de un parazit care transformă ţesutul vegetal atacat într-un corp negru, sfărîmicios. 5. (reg.) antrax. /lat. *carbo, -onis*/

cărturár, -i, s. m. — om învăţat, erudit. /ngr. *hartularios*/

cărturăreásă, -rése, s. f. — femeie care ghiceşte în cărţi, în bobi etc. /din *cărturar*+suf. *-easă*/

căsnicíe, -ii, s. f. — viaţa în comun a soţilor. /din *casnic*+suf. *-ie*/

căşuná (-ez) vb. — 1. a-i veni cuiva o idee sau o poftă ciudată, a i se năzări. 2. a prinde necaz pe cineva. 3. a se năpusti asupra cuiva. 4. a pricinui ceva. /lat. **occasionare*/

cătáre, -ări, s. f. — piesă metalică la ţeava unei arme care serveşte pentru ochire. /din *cătá* (=căuta, cu sensul a privi)/

cătinél adv. — încetişor, lin, domol; tiptil. /lat. **cautelinus*/

cătún, -e, s. n. — aşezare umană mai mică decît un sat. /alb. *katun*/

căuzáş, -i, s. m. (ist.) — susţinător al unei cauze politice (secrete); revoluţionar. /din *cauză*+suf. *-aş*/

ceacîr, -ă, adj. — cu ochi de culori diferite. /tc. *çakir*/

ceaslóv, -oáve, s. n. — carte bisericească cu anumite rugăciuni şi cîntări, folosită la noi într-o vreme şi ca abecedar. /slav/

cec, -uri, s. n. — document prin care posesorul unui cont curent la o bancă dispune plata sumei înscrise pe ordinul de plată persoanei care prezintă documentul. /engl. *check*/

cecitáte s. f. — orbire. /fr. *cécité*/

cedá (-ez) vb. — 1. a lăsa cuiva un bun. 2. a se supune. 3. (despre dureri, boli) a descreşte, a scădea. 4. (despre lucruri) a nu rezista, a se rupe. /fr. *céder*/

cefálic, -ă, adj. — de la cap; al capului. /fr. *céphalique*/

cefalée s. f. — durere de cap. /fr. *céphalée*/

cefalorahidián, -ă, adj. — din jurul măduvei spinării şi al creierului

(pr. -di-an) /fr. *céphalo-rachidien*/

ceferíst, -ă, -şti, -ste, s. m. şi f. — persoană în serviciul căilor ferate române din iniţialele *C. F. R.* + suf. *-ist*/

celebrá (-ez) vb. — 1. a săvîrşi sărbătoreşte un act important din viaţă. 2. a sărbători un eveniment important. /fr. *célébrer*/

celébru, -ă, adj. — renumit, vestit. /fr. *célèbre*/

celést, -ă, adj. — 1. ceresc. 2. (fig.) foarte frumos, minunat, splendid. /fr. *céleste*/

celibatár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană necăsătorită. /după fr. *célibataire*/

celofíbră, -e, s. f. — fibră textilă artificială fabricată din celuloză şi folosită ca materie primă în filatură. /fr. *cellofibre*/

celúlă, -e, s. f. — 1. cea mai simplă unitate din structura unei fiinţe vii. 2. fiecare din cămăruţele unui fagure de albine. 3. încăpere foarte strîmtă dintr-o închisoare, pentru ţinerea separată a unor deţinuţi. /fr. *cellule*/

celulóid s. m. — material plastic incolor, uneori transparent, lucios şi flexibil, folosit la fabricarea filmelor şi altor obiecte. /fr. *celluloïd*/

celulóză s. f. — substanţă organică care formează pereţii celulari ai plantelor, întrebuinţată la fabricarea hîrtiei, a celofibrei, a lacurilor etc. /fr. *cellulose*/

cenáclu, -uri, s. n. — grupare de literaţi sau de artişti care au o ideologie comună şi o îndrumare critică comună. /fr. *cénacle*/

cens s. n. (ist.) — 1. (la romani) recensămînt al locuitorilor şi al averii lor, făcut din cinci în cinci ani. 2. (în orînduirea feudală) rentă în bani sau în natură datorată seniorului de către posesorul pămîntului. 3. (în unele ţări capitaliste) cîtimea de impozit stabilit de legea electorală, care dă unui cetăţean dreptul de a alege sau de a fi ales. /lat. *census*/

cent, -ţi, s. m. — monedă din S.U.A., egală cu o sutime de dolar. /engl. *cent*/

centáur, -i, s. m. (în mitologia greacă) — monstru, om în jumătatea de sus a corpului, cal de la abdomen în jos. /lat. *centaurus*/

centenár, -e, s. n. — împlinirea a o sută de ani de la un eveniment important; amintirea sau sărbătorirea acestui eveniment. /lat. *centenarius*/

centi- — element de compunere a cuvintelor care înseamnă «a suta parte». /fr. *centi-*/

centezimál, -ă, adj. — care reprezintă a suta parte dintr-un întreg. /fr. *centésimal*/

centímă, -e, s. f. — a suta parte dintr-un franc, dintr-un leu vechi etc. /fr. *centime*/

centrá (-ez) vb. — 1. a fixa în centru sau într-o poziţie corectă o piesă ce trebuie prelucrată. 2. (fig.) a grupa, a strînge în jurul unui nucleu. /fr. *centrer*/

centrál, -ă, adj. — 1. care se află în mijloc; care provine dintr-un centru. 2. (fig.) care ocupă o poziţie principală, dominantă, în jurul căreia se grupează elementele secundare. 3. care conduce de la un centru. /fr. *central*/

centralísm s. n. — sistem de conducere potrivit căruia instituţiile locale se află în subordinea instituţiilor centrale şi lucrează după instrucţiunile primite de la acestea. /fr. *centralisme*/

centralizá (-ez) vb. — 1. a aduna într-un loc, a strînge într-un centru, a concentra. 2. a face să depindă de o singură conducere. /fr. *centraliser*/

centrifugál, -ă, adj. — care tinde să se depărteze de centru. /fr. *centrifugal*/

centripetál, -ă, adj. — care tinde să se apropie de centru; centripet. /fr. *centripétal*/

centúrie, -ii, s. f. (ist., în armata romană) — subunitate formată din 100 de ostaşi. (pr. -ri-e) /lat. *centuria*/

centurión, -i, s. m. (ist., în arma-

ta romană) — comandant de centurie; sutaș. /lat. *centurio*/

cenzitár, -ă, adj. — care are la bază censul, adică averea cetățenilor. /fr. *censitaire*/

cénzor, -i, s. m. — 1. persoană care verifică gestiunea unei organizații, unei asociații etc. 2. persoană care cenzurează tipăriturile, publicațiile, corespondența etc. /lat. *censor*/

cenzúră, -i, s. f. — control exercitat în unele state asupra publicațiilor, tipăriturilor, spectacolelor etc.; organ de stat care face acest control. /lat. *censura*/

cerámică s. f. — tehnica și arta de a face obiecte din argilă, caolin etc., întărite prin încălzire în cuptor; obiect fabricat prin această tehnică. /fr. *céramique*/

cérber, (2) -i, s. m. — 1. (în mitologia greacă) animal fantastic, imaginat ca un câine cu trei capete, care păzește intrarea la porțile infernului. 2. (fig.) gardian (paznic) sever. /fr. *cerbère*, gr. *Cerber*/

cerbice s. f. — ceafă. /lat. *cervix, -icis*/

cerbicie s. f. (rar) — dîrzenie, rezistență, împotrivire. /din *cerbice* + suf. *-ie*/

cercetá (-ez) vb. — 1. a observa cu atenție, a controla. 2. a se informa, a iscodi. 3. a întreba; a ancheta. /lat. *circitare*/

cereálă, -e, s. f. — plantă cultivată ale cărei semințe servesc în alimentarea oamenilor, a animalelor sau în diferite industrii (ex. grîu, secară, orz, ovăz, porumb). (pr. -re-a-) /fr. *céréale*, lat. *cerealis*/

cerebél, -e, s. n. — creierul mic. /lat. *cerebellum*/

cerebrál, -ă, adj. — privitor la creier; mintal, intelectual. /fr. *cérébral*/

ceremoniál, -e, s. n. — totalitate de reguli sau rînduieli ce trebuie respectate la o solemnitate. (pr. -ni-al) /fr. *cérémonial*/

ceremonie, -ii, s. f. — 1. solemnitate; paradă. 2. ansamblu de reguli, de forme obișnuite la solemnități, slujbă religioasă. /fr. *cérémonie*/

cerință, -e, s. f. — nevoie, pretenție, exigență. /din *cere* + suf. *-ință*/

cernít, -ă, adj. — 1. de culoare neagră; de doliu. 2. (fig.) mîhnit, trist; posomorît, mohorît. /din *cerni*/

cernozióm, -uri, s. n. — pămînt de culoare închisă, foarte roditor. (pr. -ziom) /rus. *černozëm*/

cert, -ă, adj. — 1. de care nu te poți îndoi. 2. concret, real. /lat. *certus*/

certificá (certific) vb. — a dovedi printr-un act sau printr-o semnătură că ceva este sigur, exact sau valabil. /lat. *certificare*/

certitúdine, -i, s. f. — siguranță, încredere deplină. /lat. *certitudo*/

cerúmen s. n. — materie cleioasă care se formează în urechi. /fr. *cérumen*/

cervicál, -ă, adj. — de la ceafă. /fr. *cervical*/

cesioná (-ez) vb. — a trece asupra altuia un drept al său; a renunța la un drept, în avantajul cuiva. (pr. -si-o-) /din *cesiune*/

cetacéu, -ée, s. n. — animal care naște pui vii și îi hrănește cu lapte, dar are formă de pește și trăiește în apă (ex. balena, delfinul), (pr. -ce-e) /fr. *cétacé*/

cetáte, -ăți, s. f. — oraș întărit cu ziduri; loc întărit prin fortificații. /lat. *civitas, -atis*/

cetățéan, -ă, -țeni, -țene, s. m. și f. — 1. locuitor cu drepturi depline al unui stat. 2. cuvînt cu care denumim o persoană al cărei nume nu-l cunoaștem. /din *cetate* + suf. *-ean*/

cétină, -i, s. f. — ramură de brad; (p. ext.) brad. /bg., srb. *četina*/

cetluí (-esc) vb. — 1. a lega strîns, a fereca. 2. a bate. /magh. *csatolni*/

cezár, -i, s. m. (ist.) — titlu dat împăraților romani; (p. ext.) împărat. /lat. *caesar*/

cezúră, -i, s. f. — pauză ritmică înăuntrul unui vers, care împarte versul (mai lung) în două părți, de obicei egale. /lat. *caesura*—

tăietură/

chefír s. n. — lapte uşor acidulat, obţinut prin fermentarea artificială a laptelui dulce. /fr. *kéfir, képhir*/

chei, -uri, s. n. — 1. construcţie pe malul unei ape navigabile care are rolul de a permite acostarea navelor, încărcarea şi descărcarea de mărfuri, debarcarea pasagerilor etc. 2. construcţie care apără de distrugere malul unei ape. 3. platformă construită lîngă o cale ferată, pentru a uşura încărcarea şi descărcarea vagoanelor (var. *cheu*) /fr. *quai*/

chéie, chei, s. f. — 1. obiect care serveşte pentru a încuia sau a descuia o broască sau un lacăt. 2. (fig.) procedeu prin care se poate explica sau dezlega ceva. ⊗ *cheia şi lăcata* = totul; începutul şi sfîrşitul; *poziţie cheie* = poziţie de primă importanţă. 3. unealtă cu care se strînge sau se desface un şurub, o piuliţă etc. 4. sistem convenţional pentru scrierea şi descifrarea corespondenţei secrete. 5. (muz.) semn convenţional pus la începutul portativului, pentru a arăta numele notelor şi gradul de înălţime al sunetelor. 6. (la pl.) vale strîmtă între pereţi înalţi de stîncă (ex. Cheile Bicazului). 7. (în expr.) *cheie de boltă* = piatră din mijlocul unei bolţi, care susţine construcţia. /lat. *clavis*/

chepéng, -uri, s. n. — 1. uşă de pivniţă aşezată orizontal. 2. oblon la o fereastră, la o uşă de prăvălie etc. care se poate ridica şi lăsa vertical. /tc. *kepenk*/

cheratínă s. f. — substanţă proteică care intră în componenţa epidermei, a unghiilor, a coarnelor, a copitelor etc., cărora le dă rezistenţa şi elasticitatea caracteristică. /fr. *kératine*/

cherhaná, -nale, s. f. — instalaţie pentru prepararea şi conservarea peştelui. /tc. *kerhane*/

chesón, -oáne, s. n. — 1. vehicul pentru transportul muniţiei, format dintr-o ladă de tablă cu despărţituri. 2. construcţie sub apă, de forma unei cutii, în care, după secarea interiorului cu pompe speciale, se fac lucrări de fundaţie. 3. fiecare din încăperile în care nu pătrunde apa, făcute prin împărţire în compartimente a pereţilor dubli ai unui vapor, cu scopul de a împiedica pătrunderea masivă a apei în cazul producerii unei spărturi în pereţii acestuia. /fr. *caisson*/

chestúră, -i, s. f. — organ poliţienesc (în occident), imediat superior unui comisariat de poliţie. /lat. *quaestura*/

chezáş, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care îşi ia răspunderea pentru cineva, care garantează pentru altul. /magh. *kezes*/

chicinétă, -e, s. f. — încăpere mică dintr-un apartament de bloc care serveşte ca bucătărie. /din engl. *Kitchen* (= bucătărie) + suf. *-etă*/

chihlímbár, -e, s. n. — răşină fosilă în diferite culori folosită la fabricarea unor obiecte de artă. (var. *chilimbár, chihlibar*) /tc. *kehlibar*/

chil s. n. — produs al digestiei intestinale, în forma unui lichid lăptos, absorbit de organism prin mucoasa intestinală. /lat. *chylus* = suc/

chilíe, -ii, s. f. — odăiţă din cuprinsul unei mănăstiri în care locuieşte un călugăr; (p. ext.) cameră mică de locuit; cămăruţă. /slav/

chilím, -uri, s. n. — 1. covor (turcesc) cu două feţe; scoarţă înflorită. 2. broderie pe etamină. /tc. *kilim*/

chimíe s. f. — ştiinţă care studiază compoziţia, structura şi proprietăţile substanţelor, transformările lor prin regruparea atomilor componenţi şi modificarea legăturilor dintre ei. /fr. *chimie*/

chimonó, -uri s. n. — 1. îmbrăcăminte japoneză în formă de halat, cu mîneci largi. 2. haină femeiască cu mîneca dintr-o singură bucată cu talia. /fr. *kimono*/

chindíe, -ii, s. f. — 1. timp către

asfinţitul soarelui. 2. turn de stajă la curţile domneşti şi boiereşti. 3. numele unui dans popular asemănător cu sîrba. /tc. *ikindi*= după amiază/

chinestezíe s. f. — totalitatea senzaţiilor de mişcare pe care ni le dă corpul nostru. /fr. *kinesthésie*/

chíngă, -i, s. f. — 1. fîşie cu care se strînge şaua calului. 2. cingătoare. 3. bară de întărire /lat. **clinga*/

chinoróz s. a. — funingine foarte fină, din care se fabrică cerneala de tipar, unele vopsele etc. /germ. *Kienruss*/

chintál, -e, s. n. — măsură de greutate egală cu o sută de kilograme. /fr. *quintal*/

chintesénţă, -e, s. f. — ceea ce formează esenţa, principalul, esenţialul din ceva. /după fr. *quintessence*/

chip, -uri, s. n. — 1. înfăţişare a unei persoane. 2. mod, fel, gen; modalitate. /magh. *kép*/

chirílic adj. (în expr.) — *alfabet chirilic*=vechiul alfabet slav, compus de Chiril în sec. al IX-lea, folosit şi în scrisul oficial din ţara noastră pînă la 1860. /din *Chiril*+suf. *-ic*/

chirurgíe, -ii, s. f. — ramură a medicinei care studiază şi aplică metodele de tratare a bolilor prin operaţii. /fr. *chirurgie*/

chist, -uri, s. n. — tumoare benignă (creştătură anormală fără gravitate) constînd dintr-o pungă cu un conţinut lichid sau semilichid. /fr. *kyste*/

chiulásă, -e, s. f. — 1. capac care închide cilindrii unui motor cu ardere internă. 2. partea de dinapoi a ţevii unei arme de foc, pe unde se încarcă arma. (pr.. chiu-) /fr. *culasse*/

chívără, -ere, s. f. — chipiu militar foarte înalt, adesea de metal, folosit în luptă. /rus. *kiver*/

chivúţă, -e, s. f. (Munt.) — muncitoare care spoieşte cu bidineaua sau practică un mic comerţ ambulant. /din *Chiva*+suf. *-uţă*/

cian s. n. — gaz otrăvitor, cu miros de migdale amare. /germ. *Cyan*/

cianúră, -i, s. f. — sare a acidului cianhidric. /fr. *cyanure*/

cibernétică s. f. — ştiinţă sintetică ce are ca obiect studiul matematic al funcţionării sistemelor caracterizate prin existenţa comenzilor şi a reglării, indiferent dacă sînt sisteme naturale, sociale sau tehnice. /fr. *cybernétique*/

cicatríce, -e, s. f. — semn, urmă lăsată de o rană; (fig.) urmă a unei nenorociri. /lat. *cicatrix*/

cicatrizá (pers. 3 -eázǎ) vb. — 1. a se vindeca, a se închide o rană. 2. (fig.) a se linişti, a uita. /fr. *cicatriser*/

cíclic, -ă, adj. — care se desfăşoară în cicluri sau aparţine unui ciclu; periodic. /fr. *cyclique*/

ciclísm s. n. — sport cu bicicleta. /fr. *cyclisme*/

ciclocrós, -uri, s. n. — întrecere sportivă combinată: ciclism şi cros.

ciclón, -oáne, s. n. — 1. furtună cu vîrtejuri, însoţită de ploi torenţiale şi de descărcări electrice, care bîntuie adesea în regiunile tropicale. 2. aparat pentru îndepărtarea prafului din aer sau dintr-un gaz cu ajutorul forţei centrifuge. /fr. *cyclone*/

ciclóp, -i, s. m. (în mitologia greacă) — uriaş cu un singur ochi în frunte. /fr. ***cyclope***/

ciclópic, -ă, adj. — 1. de ciclop. 2. (fig.) uriaş, gigantic /din *ciclop*/

ciclotrón, -oáne, s. n. — aparat pentru accelerarea particulelor grele pozitive (ca: protoni, deuteroni, ionii altor atomi etc.), folosit la producerea radioactivităţii artificiale şi la studiul structurii nucleului atomic. /fr. *cyclotrón*/

cíclu, -uri, s. n. — 1. serie, lanţ de întîmplări, de stări, de fenomene etc. care se produc totdeauna în aceeaşi ordine, în acelaşi interval de timp. 2. totalitatea fenomenelor sau a faptelor legate între ele. /lat. *cyclus*/

cídru s. n. — băutură alcoolică obţinută prin fermentarea mustului de mere sau a altor fructe. /fr. *cidre*/

cifóză, -e, s. f. — încovoiere înapoi a coloanei vertebrale; gheb, cocoașă. /fr. *cyphose*/

cífră, -e, s. f. — 1. numerele de la zero pînă la nouă. 2. sumă, cantitate, mărime. 3. volumul unor operații financiare, comerciale etc. exprimat prin cifre. /it. *cifra*/

cífru, -uri, s. n. — 1. alfabet special pentru comunicări secrete; vocabular secret în care cuvintele sînt înlocuite cu cifre, potrivit unei înțelegeri dinainte stabilite. 2. combinație de cifre sau de litere și cifre cu care se deschide o încuietoare secretă. 3. (fig.) secret, ascunziș, convenție. /după fr. *chiffre*/

cimentá (-ez) vb. — 1. a lega cu ciment. 2. (fig.) a uni strîns, a consolida, a întări. /din *ciment*/

cimilitúră, -i, s. f. — ghicitoare. /din *cimili*+suf. *-(i)tură*/

cincinál, -ă, adj. — care se întinde pe timp de cinci ani. /după fr. *quinquennal*/

cineást, -ă, -ști, -ste, s. m. și f. — specialist în tehnica sau arta cinematografică. (pr. -ne-ast) /fr. *cinéaste*/

cinefíl, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană care vizionează multe filme și cunoaște bine spectacolele de cinematografie. /fr. *cinéfil*/

cinegétic, -ă, adj. — de vînătoare, vînătoresc. /fr. *cynégétique*/

cinemátică s. f. (fiz.) — ramură a mecanicii care studiază mișcarea corpurilor, independent de cauzele care o produc. /fr. *cinématique*; gr. *kinema*=mișcare/

cinepanorámic s. n. — procedeu cinematografic care permite proiectarea filmelor pe un ecran foarte lat, cu sunet stereofonic și care dă spectatorului senzația că este în mijlocul acțiunii. /din *cine-*(matograf)+*panoramic*/

cinerár, -ă, adj. — în care se păstrează cenușa unui mort. /fr. *cinéraire*/

cinescóp, -oápe, s. n. — tub catodic folosit pentru reproducerea imaginilor într-un aparat de televiziune. /fr. *cinéscope*/

cinétic, -ă, adj. — privitor la mișcare; mișcare /fr. *cinétique*/

cínic, -ă, adj. — 1. care dă pe față, fără jenă, fapte și gînduri condamnabile; nerușinat, sfidător. /fr. *cynique*; gr. *kynikos*=cînesc/

cinísm, -e, s. n. — sfidare a opiniei curente; înfruntare a normelor morale. /fr. *cynisme*/

cioclovínă s. f. — termen de dispreț pentru exploatatori. /din *ciocl*(oavă)+suf. *-ovină*/

ciocói, ciocoi, s. m. — 1. termen de dispreț pentru un exploatator ridicat din rîndurile arendașilor, vătafilor etc.; (p. ext.) boier, moșier. 2. fecior în casă, servitor la un boier. /din *cioc*+suf. *-oi*/

cioflingár, -i, s. m. — om de nimic, secătură; pierde-vară, vagabond. /cf. germ. *Schuhflicker*=cîrpaci/

ciopór, -oáre, s. n. — 1. grup de animale de același fel; cîrd, cireadă, turmă. 2. grup de oameni; ceată, mulțime. /magh. *csopor(t)*/

ciórnă, -e, s. f. — lucrare scrisă într-o primă formă, care mai trebuie îmbunătățită. /rus. *cornyj*=negru/

cirác, -i, s. m. — 1. ucenic, discipol. 2. (depr.) om lipsit de personalitate, care urmează orbește pe cineva. /tc. *çirak*/

círca adv. — aproximativ, cam, aproape, ca la. /lat. *circa*/

circuít, -e, s. n. — 1. traseu închis pentru trecerea curentului electric. 2. mișcare a capitalului de la forma bănească la forma productivă (marfă) și înapoi la forma bănească. 3. drum în cerc. /fr. *circuit*/

circulá (círcul) vb. — 1. a se mișca, a umbla, a merge. 2. a fi în mișcare neîntreruptă. 3. (despre știri, idei) a se răspîndi. 4. a avea valoare (întrebuințare). *Banii aceștia nu mai circulă.* /fr. *circuler*/

circumfléx adj. n. — (în expr.) *accent circumflex*=semn în formă de unghi ascuțit cu vîrful în sus, care se pune deasupra vocalei ce trebuie rostită lung sau, în ortografia română, spre a nota su-

netul î (â). /fr. *circonflexe*/

circumpolár, -ă, adj. — în jurul polului. /fr. *circumpolaire*/

circumscríe (-scriu) vb. — 1. a preciza marginile sau cadrul unei probleme. 2. (geom.) a descrie o figură în jurul alteia, atingînd limitele acesteia din urmă. *Cerc circumscris unui triunghi.* /lat. *circumscribere*/

circumscripție, -ii, s. f. — 1. diviziune administrativă teritorială. 2. instituție sau serviciu în cadrul acestei diviziuni (circumscripție de miliție, sanitară, financiară etc.). /fr. *circonscription*/

circumspéct, -ă, adj. — prudent, precaut. /fr. *circonspect*/

circumstánță, -e, s. f. — împrejurare; ocazie. /lat. *circumstantia*/

circumvolúție, -ii, s. f. — fiecare dintre cutele de pe suprafața creierului. /fr. *circonvolution*/

ciróză, -e, s. f. — boală cronică a ficatului, caracterizată prin mărirea anormală și distrugerea treptată a celulelor acestui organ. /fr. *cirrhose*/

císlă, -e, s. f. — 1. sfat. 2. (înv.) parte de impozit sau de cheltuială repartizată unui locuitor din suma totală plătită în comun de obștea satului. /slav/

cisternă, -e, s. f. — rezervor mare de metal pentru transportat lichide; vehicul prevăzut cu astfel de rezervor. /lat. *cisterna*/

cistítă, -e, s. f. — boală care provoacă inflamarea membranei interne a vezicii urinare. /fr. *cystite*/

cistoscopíe, -ii, s. f. — examinarea interiorului vezicii urinare cu ajutorul unui aparat special numit cistoscop. /fr. *cystoscopie*/

citá (-ez) vb. — 1. a arăta pe cineva sau ceva care poate face o dovadă; a reaminti ceva ce poate servi ca exemplu. 2. a reproduce întocmai ceea ce a spus cineva; a da un citat. 3. a chema pe cineva în fața unei instanțe de judecată. /fr. *citer*, lat. *citare*/

citadélă, -e, s. f. — 1. (ist.) fortăreață din interiorul unei cetăți în care se organiza ultima rezistență în caz de nevoie; cetate sau castel care apăra un oraș; întăritură. 2. (fig.) centru, focar. /it. *cittadella*=cetățuie/

citadín, -ă, adj. — orășenesc. /fr. *citadin*/

citát, -e, s. n. — fragment dintr-o scriere reprodus întocmai (cu arătarea operei și a autorului). /din *cita*/

citáție, -ii, s. f. — invitație oficială scrisă prin care o persoană este chemată în fața unei autorități. /fr. *citation*/

citoplásmă s. f. (biol.) — materie de bază a celulei vii, formată dintr-o aglomerație de albumine, grăsimi, compuși azotoși, săruri neorganice și 70—80% apă (situată în jurul nucleului). /fr. *cytoplasme*/

cítric, -ă, adj. — (în expr.) *plante citrice*=arbori și arbuști ale căror fructe au o aromă specifică și conțin multă vitamină C (ex. lămîiul, portocalul etc.). /fr. *citrique*/

ciuciuléte, -ți, s. m. — 1. boț, cocoloș, 2. (în expr.) *ud ciuciulete*=leoarcă; ud pînă la piele. /din *ciuciuli*+suf. *-et*/

ciulamá, -le, s. f. — mîncare de pasăre (sau de ciuperci) cu sos alb și gros de făină. ⊗ (fam.) *a face pe cineva ciulama*=a bate, a zdrobi. /tc. *çulama*/

ciuleándră s. f. — dans popular din Muntenia.

ciúmă, -e, s. f. — 1. boală epidemică extrem de contagioasă și de gravă. 2. (fig.) persoană foarte urîtă și foarte rea. /lat. *cyma*=umflătură/

ciung, -ă, adj. — cu mîna sau brațul retezat; (despre copaci) cu crengi rupte sau tăiate. (cf. it. *cionco*/

ciúnt, -ă, adj. — ciung. /et. nec./

ciuntí (-esc) vb. — 1. a tăia o parte a corpului. 2. a rupe plante. arbori etc. /din *ciunt*/

ciut, -ă, adj. — fără coarne. /cf. alb. *shut*/

ciútă, -e, s. f. — 1. cerboaică. 2. sălbătăciune. /cf. alb. *shutë*/

Scanned with OKEN Scanner

ciútură, -e, s. f. — găleată sau vas de lemn scobit, care se foloseşte la scos apa din fîntînă. /lat. **cytola/*

cívic, -ă, adj. — cetăţenesc. /fr. *civique/*

civíl, -ă, adj. — care priveşte pe cetăţenii unui stat. /fr. *civil/*

civilizaţíe, -ii, s. f. — nivel de dezvoltare a culturii spirituale şi a vieţii economice a unui popor sau a unei epoci. /fr. *civilisation/*

civísm s. n. — atitudine de bun cetăţean. /fr. *civisme/*

cizelá (-ez) vb. — 1. a prelucra în mod minuţios, cu unelte potrivite, diferite obiecte; a şlefui. 2. a finisa, a înfrumuseţa. /fr. *ciseler/*

cîrmuí (-iesc) vb. — a guverna, a administra, a conduce. /din *cîrmă/*

clácă, clăci, s. f. — 1. (în regimul feudal) muncă gratuită obligatorie în folosul stăpînilor moşiei (ca o formă caracteristică a rentei feudale, a raporturilor de producţie care stau la baza orînduirii feudale). 2. (pop.) muncă colectivă benevolă pe care o fac ţăranii pentru a-şi ajuta un consătean, însoţită de obicei de o mică petrecere, cu glume, povestiri etc. ⊗ (expr.) *vorbă de clacă*= flecăreală. 3. prestaţie ocazională pentru diferite lucrări de interes public. /bg., srb. *tlaka/*

cláie, clái, s. f. — 1. grămadă (de fîn, de snopi etc.) aşezată de obicei în formă conică. 2. (fig.) mulţime; îngrămădire. /bg., srb. *kladnja/*

clan, -uri, s. n. — 1. comunitate de oameni din comuna primitivă legaţi între ei prin rudenie şi limba comună; grup de familii înrudite la unele popoare. 2. (depr.) clică. /fr. *clan/*

clandestín, -ă, adj. — făcut în ascuns; oprit de lege. /fr. *clandestin/*

clasá (-ez) vb. — 1. a aranja ceva pe clase, pe categorii. 2. a clasifica (2). 3. a închide dosarul unei urmăriri judiciare. /fr. *classer/*

clásă, -e, s. f. — 1. mulţime de elemente care au anumite însuşiri comune. 2. grup; categorie. 3. grad, ierarhie. /fr. *classe/*

clásic, -ă, adj. — 1. (despre opere literare, ştiinţifice, artistice) care îndeplineşte condiţiile perfecţiunii şi poate fi luat drept model în oricare epocă; care îşi păstrează importanţa de-a lungul veacurilor. 2. care aparţine lumii şi culturii antice greco-latine. 3. care ţine de curentul literar şi artistic al clasicismului. 4. tipic, caracteristic, reprezentativ. /fr. *classique/*

clasicísm s. n. — 1. curent literar şi artistic european din sec. al XVII-lea care tindea spre imitarea modelelor antichităţii greco-romane. 2. totalitatea trăsăturilor de armonie, echilibru, puritate şi sobrietate pe care le întruneşte o operă perfectă, clasică. /fr. *classicisme/*

clasificá (clasífic) vb. — 1. a împărţi sau a repartiza pe clase, pe grupe, pe categorii. 2. a stabili locul cuvenit unor elevi, studenţi etc, după notele obţinute. /după fr. *classifier/*

clasór, -oáre, s. n. — album, mapă, cutie cu despărţituri pentru păstrarea unor timbre, fotografii etc., aranjate după un anumit criteriu. /fr. *classeur/*

claustrá (-ez) vb. — a (se) închide sau a (se) izola într-un loc retras. (pr. cla-us-) /fr. *claustrer/*

cláuză, -e, s. f. — dispoziţie sau prevedere specială înscrisă într-un contract, într-o convenţie etc. (pr. cla-u-) /cf. fr. *clause/*

clavecín, -e, s. n. — vechi instrument muzical cu claviatură şi cu coarde. /fr. *clavecin/*

claviatúră, -i, s. f. — totalitatea clapelor la clavecin, la pian, la orgă, la acordeon, la maşina de scris etc. (pr. -vi-a-) /germ. *Klaviatur/*

cleáring s. n. — v. *cliring*.

clemént, -ă, adj. — îndurător, ier-

tător, blînd, îngăduitor. /fr. *clément*/

cleménță, -e, s. f. — indulgență, îndurare, iertare. /lat. *clementia*/

clenci, -uri, s. n. — 1. cîrlig. 2. ramură a coarnelor cerbului. 3. (fig.) pricină sau motiv (de ceartă). 4. tîlc ascuns. /bg. *klinče*/

clepsídră, -e, s. f. — instrument folosit în trecut pentru măsurarea timpului după cantitatea de apă sau de nisip care se scurgea dintr-un rezervor în altul; ceas de apă; ceas de nisip. /fr. *clepsydre*/

cleptomán, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană care are mania (obiceiul) de a fura bani sau obiecte mărunte, fără a avea nevoie de ele. /fr. *cleptomane*/

cler s. n. — totalitatea preoților; preoțime. /lat. *clerus*/

cléric, -i, s. m. — persoană care face parte din preoțime, din cler. /lat. *clericus*/

cleștár s. n. — (poetic) cristal. /magh. *kristály*/

clevetí (-esc) vb. — a vorbi de rău pe cineva, a ponegri. /slav/

cliént, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană care cumpără de la un magazin, care consumă într-un local public, care consultă un specialist etc. /fr. *client*/

climát, -e, s. n. — 1. climă. 2. (fig.) mediu; atmosferă morală. /fr. *climat*/

climatéric, -ă, adj. — privitor la climă. ⊗ *stațiune (regiune) climaterică* = cu climă potrivită pentru odihnă și tratarea unor boli. /fr. *climatérique*/

clímă, -e, s. f. — starea mijlocie a atmosferei unui loc după fenomenele atmosferice caracteristice (temperatură, vînturi, umiditate). /lat. *clima*/

clínică, -i, s. f. — spital sau secție într-un spital care se folosește și pentru cercetări științifice sau pentru practică de spital cu studenți. /fr. *clinique*/

clips, -uri, s. n. — agrafă, broșă sau cercel care se prinde cu un fel de clapă sau ac cu arc. /germ. *Klips*/

clíring s. n. — sistem de plată (mai ales în comerțul exterior) prin compensare, fără bani numerar (trimițîndu-se în schimbul mărfurilor primite, mărfuri proprii a căror valoare egalează suma datorată. (scris și: clering) /engl., fr. *clearing*/

clísă s. f. — 1. pămînt argilos îmbibat cu apă. 2. (în Ardeal) bucată de slănină. /bg. *klisa*/

clísmă, -e, s. f. — spălătură (medicală) a intestinului gros. /ngr. *klisma*/

clistír, -e, s. n. — 1. aparat cu ajutorul căruia se fac spălături intestinale; irigator. 2. clismă. /ngr. *klistir*/

clișéu, -ée, s. n. — 1. imagine fotografică negativă pe sticlă sau pe film, după care se fac fotografii. 2. (fig.) frază banală, repetată prea des. (pr. -șe-e) /fr. *cliché*/

clivái, -e, s. n. — proprietate a unor cristale de a se desface în plăci sau foi. /fr. *clivage*/

clop, -uri, s. n. — (în Ardeal) pălărie cu boruri înguste, din fetru de culoare neagră. /magh. *kalap*/

clorhídric adj. m. — (în expr.) *acid clorhidric* = acid obținut, de obicei, din combinarea clorului cu hidrogenul. /fr. *chlorhydrique*/

clorofílă s. f. — pigment verde cu constituție complexă, conținut în frunzele plantelor verzi, care, sub acțiunea razelor solare, absoarbe din aer bioxidul de carbon, necesar asimilației. /fr. *chlorophille*/

clorofórm s. n. — compus al clorului, lichid, incolor, cu miros caracteristic, care poate provoca pierderea totală a sensibilității organismului (somn adînc cu aspect de moarte); medicament pentru anestezie locală, pentru amorțit durerile. /fr. *chloroforme*/

clorótic, -ă, adj. — 1. bolnav de cloroză. 2. (p. ext.) palid, bolnăvicios, fără putere. /fr. *chlorotique*/

cloróză s. f. — 1. boală produsă de micșorarea cantității de hemoglobină din sînge. 2. îngălbenire a frunzelor și a mugurilor unei

plante din cauza distrugerii clorofilei din celule (în urma lipsei de aer, de lumină etc.). /fr. *chlorose*/

clorúră, -i, s. f. — sare a acidului clorhidric; combinaţie chimică a clorului cu un metal sau o substanţă organică. ⊗ *clorură de sodiu* = sare de bucătărie. /fr. *chlorure*/

clovn, -i, s. m. — artist de circ care urmăreşte să producă rîsul prin felul cum e îmbrăcat şi prin poznele pe care le face. /engl., fr. *clown*/

cneaz, cheji, s. m. (ist.) — 1. şef al unui mic stat feudal. 2. prinţ. 3. jude (primar de sat). /rus. *knjaz'*/

cnezat, -e, s. n. (ist.; în orînduirea feudală) — 1. formă de organizare politică a unei ţări mici în care cneazul avea puteri depline asupra supuşilor săi; teritoriul stăpînit de un cneaz (1—2). 2. principat. /din *cneaz* + suf. *-at*/

cnócaut, -uri, s. n. (la box) — doborîre (cu o lovitură) a adversarului la podea şi scoaterea lui din luptă, dacă nu se ridică înainte ca arbitrul să numere pînă la 10. (pr. cnoc-aut; notat prescurtat k. o.) /engl., fr. *knock-out*/

cnut, -uri, s. n. — 1. bici din curea de piele sau din funie împletită, cu mai multe sfîrcuri (uneori cu plumb la capete). 2. (fig.) asuprire, teroare, jug. /rus. *knut*/

co- (**con-**) — element de compunere a cuvintelor cu înţelesul «împreună cu». /fr. co(n)-, lat. *con* < *cum* = cu, împreună/

coabitá (-ez) vb. — a trăi împreună în aceeaşi locuinţă. (pr. co-a) /fr. *cohabiter*/

coacuzát, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană acuzată în acelaşi timp cu altă persoană în acelaşi proces. (pr. co-a-) /după fr. *coaccusé*/

coagulá (-ez) vb. (despre lapte, sînge etc.) — a se închega. (pr. co-a-) /fr. *coaguler*, lat. *coagulare*/

coalizá (-ez) vb. — a se întovărăşi în lupta contra cuiva. (pr. co-a-) /fr. *coaliser*/

coápsă, -e, s. f. — partea piciorului dintre şold şi genunchi. /lat. *coxa*/

coautór, -oáre, -ori, -oare, s. m. şi f. — persoană care a lucrat sau a săvîrşit ceva împreună cu o altă persoană. (pr. co-a-u-) /cf. fr. *coauteur*/

cobái s. m. — 1. mic animal din familia rozătoarelor, folosit pentru experienţe de laborator. 2. (fig.) subiect de experimentare. /fr. *cobaye*/

cóbalt s. n. — **metal foarte dur, alb-albăstrui**, cu reflexe roşietice, cu numeroase întrebuinţări în tehnică, în aliaje etc. /fr. *cobalt*/

cobí, cobesc, vb. (în credinţele populare) — a prevesti ceva rău. /scr. *kobiti*/

cocaínă s. f. — substanţă otrăvitoare extrasă din frunzele arborelui exotic coca, folosită în medicină ca anestezic local (în cazul unor operaţii); substanţă stupefiantă periculoasă care duce treptat la otrăvirea organismului. /fr. *cocaine*/

cocárdă, -e, s. f. — 1. insignă, emblemă. 2. floare de ceară albă purtată la piept de nuntaşi. /fr. *cocarde*/

cochilíe, -ii, s. f. — 1. învelişul tare, de calcar, al melcului şi al altor moluşte. 2. tipar folosit la turnarea unor piese de maşini. /fr. *coquille*/

coci s. m. pl. — bacterii de formă sferică. /germ. *Kokke*/

cocs s. n. — produs solid obţinut prin distilarea, la temperaturi de peste 1000 de grade, a cărbunilor de pămînt sau a unor produse petroliere, întrebuinţate în metalurgie drept combustibil etc. /germ. *Koks*/

cocseríe, -ii, s. f. — ansamblul instalaţiilor în care se fabrică cocsul. /din *cocs* + suf. *-erie*/

coctéil, -uri, s. n. — 1. băutură (de origine americană) preparată dintr-un amestec de băuturi alcoolice. 2. reuniune, recepţie intimă (la care se serveşte şi această

băutură) (pr. coc-teil) /engl., fr. *cocktail*/

cod, -uri, s. n. — 1. culegere sistematică de legi sau de norme juridice. 2. culegere de reguli cu privire la un domeniu de activitate. /fr. *code*/

codálb, -ă, adj. — 1. (despre animale) cu coada sau vîrful cozii de culoare albă, iar restul corpului de culoare mai închisă 2. (despre oameni) bălai (var. *cudalb*) /din *coadă*+*alb*/

códex, -uri, s. n. — codice, cod. /lat. *codex*/

codeínă s. f. — medicament care calmează tusea. /fr. *codeïne*/

códice, codice, s. n. — manuscris ce cuprinde texte vechi; codex, cod. /lat. *codex*/

codicíl, -e, s. n. — adaos sau îndreptare ulterioară care schimbă sau completează un testament. /fr. *codicille*/

codîrlă, -e, s. f. — 1. partea de dinapoi, mobilă, a coşului căruţei. 2. (fig.) partea finală a unui grup, a unui stol etc.; coadă. (var. *codirlă*) /din *coadă*+suf. *-îrlă*/

códru, s. m. — 1. pădure mare şi bătrînă. 2. bucată mare de pîine sau de mămăligă. /lat. **quodrum*/

coeficiént, -enţi, s. m. — 1. element constant într-o expresie matematică, care multiplică o mărime variabilă. 2. mărime ce caracterizează o anumită proprietate a unui sistem fizic, a unei substanţe etc. în condiţii determinate. /fr. *coefficient*/

coercíbil, -ă, adj. (despre gaze) — căruia i se poate micşora volumul prin presiune; compresibil. /fr. *coercible*/

coercitív, -ă, adj. — care are puterea sau dreptul de a constrînge. /fr. *coercitif*/

coerént, -ă, adj. — închegat, legat, ordonat. /var. *coherent*) /fr. *cohérent*/

coexistá (coexíst) vb. — a exista în acelaşi timp (sau împreună) cu cineva sau ceva. (pr.-gz) /fr. *coexister*/

coeziúne, -i, s. f. — 1. proprietatea unui corp de a-şi menţine forma şi volumul; atracţia care există între moleculele unui corp. 2. (fig.) legătură internă strînsă. /cf. fr. *cohésion*/

cofráj, -e, s. n. — tipar (în formă de cutii) în care se toarnă un material de construcţie în stare curgătoare, pentru a se întări în forma dată. /fr. *coffrage*/

cofrét, -e, s. n. — cutie în care sînt grupate şi adăpostite siguranţele unei instalaţii electrice. /fr. *coffret*/

cognoscíbil, -ă, adj. (fil.) — care poate fi cunoscut, /lat. *cognoscibilis*/

cohórtă, -e, s. f. — 1. (la romani) mare unitate de infanterie. 2. (fig.) mulţime, ceată. /lat. *cohors, -tis*/

coincíde (pers. 3 coincíde) vb. — 1. a se întîmpla în acelaşi timp. 2. a se potrivi foarte bine cu ceva; (despre figuri şi linii) a se suprapune perfect. /fr. *coincider*; lat. *cum*=cu, *incidere*=cădea pe/

cointeresá (-ez) vb. — a interesa pe cineva într-o acţiune (cu altul sau cu alţii), /fr. *coïntéresser*/

colaborá (-ez) vb. — 1. a lua parte la o acţiune care se face în comun. 2. a publica un articol, un studiu etc. într-un ziar, revistă etc. /fr. *collaborer*/

colagén[1] s. n. — substanţă albuminoidă din care e formată pielea, cartilajele etc. /fr. *collagène*/

colagén[2], -ă, adj. (despre substanţe) — care ajută la prepararea substanţelor gelatinoase. /fr. *collagène*/

colán, -e, s. n. — 1. salbă, şirag, colier (purtat la gît). 2. cingătoare împodobită. /te. *kolan*/

coláps, -uri, s. n. — stare foarte gravă în unele boli, care se manifestă prin oprirea din cînd în cînd a activităţii inimii şi pierderea cunoştinţei. /lat. *collapsus*/

colaterál, -ă, adj. — lăturalnic; secundar, neimportant. /fr. *collatéral*/

colaţioná (-ez) vb. — a compara cu

originalul o transcriere, reproducere de text, copie etc. spre a verifica dacă este exactă sau spre a constata asemănările şi deosebirile existente, (pr. -ţi-o-) /fr. *collationner*/

colcăí (pers. 3 cólcăie) vb. — 1. a clocoti. 2. a viermui, a mişuna. 3. a face valuri mari; a vui. /*onomatopee*/

colecíst, -uri, s. n. — vezicula biliară (băşica fierii). /fr. *cholécyste*; gr. *khole*=bilă, fiere, *kystis*=vezică/

colecistítă, -e, s. f. — inflamaţie a veziculei biliare. /fr. *cholécystite*/

colecistografíe, -ii, s. f. — radiografie a veziculei biliare. /fr. *cholécystographie*/

colectá (-ez) vb. — 1. a aduna lucruri, bani etc. pentru un anumit scop. 2. (despre o rană, un abces) a face puroi. /fr. *collecter*/

colectív[1], -e, s. n. — grup de persoane cu interese şi concepţii comune, organizat în vederea unui scop şi supunîndu-se unei conduceri unice. /fr. *collectif*/

colectív[2], -ă, adj. — 1. rezultat din munca mai multor persoane. 2. care aparţine tuturor; obştesc, social, comun. 3. care se referă la ideea de colectivitate. /fr. *collectif*/

colectivísm s. n. — principiu opus individualismului, care are la bază devotamentul faţă de colectivitate, recunoaşterea liberă şi conştientă a întîietăţii intereselor obşteşti, înţelegerea concordanţei generale dintre interesele individuale şi cele sociale, solidaritatea şi întrajutorarea tovărăşească. /fr. *collectivisme*/

colectivitáte, -ăţi, s. f. — grup de oameni care duc o viaţă colectivă; (p. ext.) societate. /fr. *collectivité*/

colecţioná (-ez) vb. — a aduna obiecte (timbre, ilustrate etc.) pentru o colecţie. (pr. -ţi-o-) /fr. *collectionner*/

colégiu, -ii, s. n. — 1. organ de conducere colectivă a ministerelor, a unor instituţii centrale, a unor publicaţii periodice etc. 2. asociaţie de liber-profesionişti (ca de ex. colegiul avocaţilor). 3. instituţie de învăţămînt mediu sau superior, cu internat. /lat. *collegium*/

coléric, -ă, adj. — care are dese izbucniri de mînie. /fr. *colérique*/

colesteról s. n. — substanţă organică care se găseşte mai ales în untura de peşte, în creier, în măduva spinării şi în sînge. /fr. *cholestérol*/

colét, -e, s. n. — pachet trimis prin poştă. /fr. *colis* (după pachet)/

coletărie, -ii, s. f. — expediere de mărfuri în colete mici şi ambalaje uşor de mînuit /din *colet*+suf. *-ărie*/

colhóz, -uri, — formă de cooperativă agricolă de producţie în fosta U.R.S.S. /rus. *kolhoz*/

colítă, -e, s. f. — boală care produce inflamarea intestinului gros şi tulburări digestive. /fr. *colite*/

coliziúne, -i, s. f. — izbire, lovire, ciocnire între două corpuri care se mişcă unul spre altul. (fig.) conflict, încăierare. (pr. -zi-u-) /fr. *collision*/

colníc, -e, s. n. — 1. deluşor, colină. 2. drum îngust prin pădure sau peste deal; cărare. /bg., srb. *kolnik*/

coloánă, -e, s. f. — 1. stîlp cilindric. ⊗ *coloana vertebrală*=şira spinării. 2. (fiz.) masă cilindrică a unui fluid. *Coloana de mercur*. 3. şir de numere aşezate unele sub altele. 4. fiecare din diviziunile unei pagini de ziar, de revistă etc. despărţite prin linii sau spaţii albe verticale. 5. şir lung de oameni sau de vehicule în mers. /fr. *colonne*/

colocatár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care locuieşte în aceeaşi casă cu alţi locatari, străini de familia ei. /din *co*+*locatar*/

colócviu, -ii, s. n. — 1. discuţie ştiinţifică organizată pe o temă dinainte stabilită. 2. formă de control a cunoştinţelor, constînd dintr-o discuţie organizată între profesor şi studenţi. /lat. *colloquium*/

Scanned with OKEN Scanner

colón[1], -i, s. m. — muncitor agricol în Imperiul roman. /fr. *colon*/

colón[2], s. n. — porţiunea finală a intestinului gros. /fr. *côlon*/

colonél, -ei, s. m. — grad de ofiţer superior locotenentului-colonel şi inferior generalului. /fr. *colonel*/

coloniál, -ă, adj. — privitor la colonii, din colonii. (pr. -ni-al) /fr. *colonial*/

coloniále s. f. pl. — articole alimentare de băcănie (ceai, cafea etc.). /fr. (denrées) *coloniales*/

colonialísm s. n. — politică de cucerire, subjugare şi exploatare economică, naţională etc. dusă de un stat imperialist într-o colonie sau (p. ext.) într-o ţară supusă influenţei lui economice. /pr. -ni-a) /fr. *colonialisme*/

coloníe, -ii, s. f. — 1. cetate sau oraş întemeiat pe teritoriul unei ţări străine, cu scopuri comerciale; cetate construită de romani în ţările cucerite şi avînd un rol economic, administrativ şi militar. 2. regiune sau ţară cucerită de un stat expansionist pentru obţinerea de materii prime ieftine, vînzarea la preţuri ridicate a mărfurilor proprii şi pentru exportul de capital. 3. grup mare de persoane (aparţinînd unei anumite naţionalităţi) aşezate într-o ţară străină sau într-o regiune a acesteia, care menţin legături strînse între membrii coloniei. 4. grup de copii trimişi la odihnă într-o staţiune balneoclimaterică; loc unde sînt găzduiţi aceşti copii. 5. grup de fiinţe de acelaşi fel, ducînd viaţă în comun. (colonie de corali, de albine etc.). /fr. *colonie*, lat. *colonia*/

colonizá (-ez) vb. — 1. a popula cu colonişti o ţară sau o regiune cucerită. 2. a popula regiuni slab populate din propria ţară cu oameni aduşi din alte regiuni. /fr. *coloniser*/

colós, -şi, s. m. — om de mărime şi putere neobişnuită; uriaş. (p. ext.) fiinţă sau obiect de proporţii foarte mari; gigant. /fr. *colosse*/

colosál, -ă, adj. — neobişnuit de mare; uriaş. /fr. *colossal*/

colportá (-ez) vb. — a răspîndi ştiri (uneori false sau necontrolate). /fr. *colporter*/

colportáj s. n. — distribuire a ziarelor şi revistelor, a cărţilor. /fr. *colportage*/

columbár, -e, s. n. — construcţie cu firide în care se depune cenuşa morţilor incineraţi. /lat. *columbarium*/

colúmnă, -e, s. f. — monument în formă de coloană. /lat. *columna*/

comandamént, -e, s. n. — 1. organ de conducere. 2. (fig.) regulă, normă, poruncă. 3. lege. /fr. *commandement*/

comándă, -enzi, s. f. — 1. poruncă, ordin; dispoziţie. 2. conducere a unei unităţi militare, tehnice etc. 3. cerere; sarcină de îndeplinit. /fr. *commande*/

comandór, -i, s. m. — grad de ofiţer în aviaţie şi în marină, corespunzînd gradului de colonel în armata de uscat. /cf. fr. *commandeur*/

comárnic, -e, s. n. — 1. colibă ciobănească. 2. adăpost pentru păstrarea caşului. 3. scîndură sau leasă de nuiele pe care se pune caşul la uscat. /cf. bg. *komarnik*/

comasá (-ez) vb. — a împreuna, a reuni, a amesteca, a pune la un loc. /lat. *comassare*/

comáti s. m. pl. (ist.) — nume dat de romani oamenilor de rînd din Dacia, care purtau plete. /lat. *comati*<*comatus*=pletos/

cómă s. f. — pierderea cunoştinţei cauzată de o ruptură a vaselor creierului sau de alte boli grave. /fr. *coma*/

combatánt, -ţi, s. m. — luptător. /fr. *combattant*/

combáte (combát) vb. — a lupta contra unor idei sau atitudini greşite, a critica, a lua poziţie de luptă, a lupta. /fr. *combattre*/

combiná (combín) vb. — 1. a îmbina sau a potrivi lucruri diferite. 2. a se uni printr-o reacţie chimică, formînd un corp compus. /fr. *combiner*/

Scanned with OKEN Scanner

combinát, -e, s. n. — mare întreprindere economică care reunește mai multe fabrici, uzine etc. și în care uneori produsele uneia din întreprinderi servesc celorlalte ca materie primă, semifabricată sau ajutătoare. /rus. *kombinat*/

combínă, -e, s. f. — mașină agricolă care seceră și treieră în același timp. /engl. *combine*/

combustíbil, -i, s. m. — materie care poate arde dînd căldură, fiind folosită ca sursă de energie calorică în industrie. /fr. *combustible*/

comedíe[1], -ii, s. f. — 1. operă dramatică cu subiect și deznodămînt vesel. 2. (fig.) prefăcătorie, ipocrizie. /fr. *comédie*/

comédie[2], -ii, s. f. — 1. spectacol cu numere de circ, cu panoramă, călușei etc. 2. întîmplare ciudată și hazlie; poznă, bazaconie. (tc. *komedya*/

comemorá (-ez) vb. — a aminti sau a proslăvi un eveniment însemnat sau o persoană importantă (dispărută). /fr. *commémorer*/

comensurábil, -ă, adj. — care poate fi măsurat cu aceeași unitate de măsură. /fr. *commensurable*/

comentá (-ez) vb. — 1. a discuta un fapt, un eveniment. 2. a analiza, a interpreta o operă literară. /fr. *commenter*/

comentáriu, -ii, s. n. — 1. explicare, apreciere, interpretare, comentare; răstălmăcire. 2. explicare a unei opere. /fr. *commentaire*/

comentatór, -oáre, -ori, -oare, s. m. și f. — persoană care comentează o operă literară, istorică etc.; autor de comentarii. /fr. *commentateur*/

comestíbil, -ă, adj. — care poate servi ca hrană; bun de mîncat. /fr. *comestible*/

cométă, -e, s. f. — corp ceresc rătăcitor printre stele, format dintr-un nucleu luminos, înconjurat de gaze și pulberi și dintr-o prelungire luminoasă în formă de coadă. /fr. *comète*/

cómic[1], -i, s. m. — actor care interpretează roluri de comedie. /fr. *comique*/

cómic[2], -ă, adj. — 1. de comedie. 2. hazliu, ridicol. /fr. *comique*/

cómics, -uri, s. n. — nume dat în S.U.A. unor broșuri sau cărți care conțin texte ilustrate la o literatură imorală. /engl. *comics* (trips)/

cómis[1], -și, s. m. (ist.) — boier care avea în răspunderea sa grajdurile domnești. /ngr. *komis*/

comís[2], -și, s. m. — (în expr.) *comis-voiajor* = funcționar comercial care face dese călătorii pentru comenzi de mărfuri. /fr. *commis* (voyageur)/

comisár, -i, s. m. — 1. (în vechea organizare administrativă) ofițer de poliție, șef al unui comisariat de poliție. 2. comandant al unui comisariat militar. /cf. fr. *commissaire*/

comisión, -oáne, s. n. — 1. însărcinare dată unei persoane de a procura sau de a transmite ceva; serviciu făcut cuiva în urma unei astfel de însărcinări. 2. contract prin care cineva încheie afaceri comerciale pe socoteala altei persoane, în schimbul unei plăți (procentuale). (pr. si-on) /fr. *commission*/

comisionár, -i, s. m. — persoană care mijlocește afaceri comerciale sau face diferite servicii în schimbul unor sume de bani. (pr. -si-o-) /cf. fr. *commissionnaire*/

comitát, -e, s. n. — unitate administrativă teritorială în unele țări; ținut. /germ. *Komitat*/

comíte[1] (comít) vb. — a face o faptă rea. /lat. *committere*/

cómite[2], -ți, s. m. (ist.) — șef administrativ al unui comitat. /lat. *comes, -itis*/

comitét, -e, s. n. — colectiv de conducere; consiliu. /rus. *komitet*, fr. *comité*/

comînd, -uri, s. n. — masă de pomenire a unui mort; praznic, comîndare, pomenire /derivat regresiv/

comoáră, comóri, s. f. — 1. grămadă de bani de aur, de argint, de obiecte de preț (ascunse în pă-

mînt, într-un ascunziș). 2. avuție, avere. /slav/

comód, -ă, adj. — 1. plăcut, confortabil. 2. leneș, lăsător. /fr. *commode*/

comódă, -e, s. f. — mobilă joasă cu sertare pentru rufe sau alte obiecte. /fr. *commode*/

comóție, -ii, s. f. — zguduire bruscă și puternică pe care o suferă cineva; cutremurare. /fr. *commotion*/

compáct, -ă, adj. — 1. îndesat, dens. 2. (fig.) întunecos. /fr. *compact*/

compánie[1], -ii, s. f. — subunitate militară din componența batalionului. /fr. *compagnie*/

companíe[2], -ii, s. f. — 1. tovărășie, însoțire. 2. societate. 3. (în economia capitală) societate comercială, de transport etc. /fr. *compagnie*/

compará (compár) vb. — a pune față în față două sau mai multe obiecte pentru a stabili asemănările și deosebirile; a asemăna, a confrunta. /fr. *comparer*/

comparáție, -ii, s. f. — 1. asemănare între obiecte. 2. (lit.) figură de stil prin care se scot în evidență însușirile specifice ale unei idei, persoane, acțiuni etc., alăturînd doi termeni cu trăsături asemănătoare. /lat. *comparatio*/

compartimént, -e, s. n. — 1. despărțitură într-un vagon, într-o cameră, într-o cutie etc. 2. (fig.) sector, sferă de activitate. /fr. *compartiment*/

compartimentá (-ez) vb. — a împărți un spațiu în compartimente. /fr. *compartimenter*/

compasiúne s. f. — milă, compătimire. (pr. -si-u-) /fr. *compassion*/

compatíbil, -ă, adj. — care se poate împăca cu altceva; corespunzător, potrivit. /fr. *compatible*/

compatriót, -oátă, -oți, -oate, s. m. și f. — persoană din aceeași țară cu alta, considerată în raport cu aceasta. (pr. -tri-ot) /fr. *compatriote*/

compăreá (compár) vb. — a se prezenta în fața unei instanțe de judecată. /fr. *comparaître* (după *părea*)/

compătimí (-esc) vb. — a avea părere de rău față de suferința cuiva. /din *pătimi*/

compéndiu, -ii, s. n. — expunere rezumativă a unei concepții, a unei opere mari. (pr. -diu) /lat., fr. *compendium*/

compensá (-ez) vb. — a înlocui ceva consumat sau cheltuit cu altceva (egal ca valoare); a echilibra); a despăgubi. /fr. *compenser*/

competénță, -e, s. f. — priceperea și autoritatea cuiva de a se pronunța într-o problemă; dreptul legal al unei persoane de a exercita o atribuție, de a se pronunța într-o chestiune. /*compétence*/

competíție, -ii, s. f. — concurs, întrecere sportivă. /fr. *compétition*/

compilá (-ez) vb. — a aduna din mai multe lucrări sau din mai mulți autori și a face o lucrare nouă, fără o contribuție personală importantă. /fr. *compiler*/

complăceá (complác) vb. — a se mulțumi cu o situație nesatisfăcătoare, fără a încerca vreo îmbunătățire. (var. *complace*) /din *con-* + *plăcea*/

complemént, -e, s. n. — 1. ceea ce se adaugă la ceva pentru a-l întregi. 2. (gram.) parte secundară de propoziție care determină un verb, un adjectiv sau un adverb. /fr. *complément*/

complementár, -ă, adj. — care completează. /fr. *complémentaire*/

complét, -ă, adj. — 1. întreg, desăvîrșit, deplin. 2. cu toate locurile ocupate. /fr. *complet*/

completá (-ez) vb. — a adăuga cît mai trebuie, a întregi. /fr. *compléter*/

complex[1], -e, s. n. — 1. întreg format din mai multe părți, din mai multe elemente. 2. unitate economică formată din unități comerciale, industriale etc. cu funcții diferite, dar grupate teritorial și servind aceluiași scop. 3. (în expr.) *complex de inferioritate* = neîncredere în forțele proprii. /fr. *complexe*/

Scanned with OKEN Scanner

compléx[2], -ă, (pl. -cşi, -xe), adj. — format din mai multe părţi; care cuprinde mai multe laturi sau elemente diferite. /fr. *complexe*/

complezént, -ă, adj. — gata de a servi pe cineva; amabil. /după fr. *complaisant*/

complicá (complic) vb. — a (se) încurca; a se înrăutăţi. /lat. *complicare*/

complíce, -e, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care ia parte la săvîrşirea unei fapte rele, care înlesneşte sau ascunde o faptă condamnabilă; părtaş. /fr. *complice*/

compliméntă, -e, s. n. — 1. cuvînt de laudă sau de amabilitate adresat cuiva; măgulire. 2. salutări trimise prin mijlocirea cuiva. /fr. *compliment*/

complini (-esc) vb. — a completa, a împlini, a întregi. /din *con-* + (îm) *plini*/

complót, -uri, s. n. — înţelegere secretă între mai multe persoane care urzesc o acţiune împotriva unei persoane, a unui stat etc. /fr. *complot*/

componénţă, -e, s. f. — alcătuire, compoziţie. /din *compon* (ent) + suf. *-enţă*/

componístic, -ă, adj. — privitor la o compoziţie muzicală. /it. *componistico*/

comportá (compórt) vb. — 1. a avea, în anumite împrejurări, o anumită comportare. 2. a aduce cu sine; a cere. /fr. *comporter*/

comportamént, -e, s. n. — ansamblul reacţiilor psihice ale unei persoane, caracterizînd modul ei de adaptare la mediu; conduită. /fr. *comportement*/

compostór, -oáre, s. n. — aparat cu care se imprimă data pe un bilet de călătorie. /după fr. *composteur*/

compozít, -ă, adj. n. şi f. — alcătuit din elemente diferite; neunitar. /fr. *composite*/

compozitór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — autor de lucrări muzicale. /fr. *compositeur*/

compoziţie, -ii, s. f. — 1. alcătuire, compunere, structură, componenţă. 2. compunere artistică, mai ales muzicală. 3. compunere (ca exerciţiu şcolar). 4. aranjarea elementelor unei imagini într-un tablou. /fr. *composition*/

comprehensíbil, -ă, adj. — care se poate înţelege uşor; clar, inteligibil. /fr. *compréhensible*/

compresíbil, -ă, adj. — care îşi poate micşora volumul prin presare; comprimabil. /fr. *compressible*/

compresiúne, -i, s. f. — 1. comprimare. 2. apăsare. (pr. -si-u-) /fr. *compression*/

compresór, -oáre, s. n. — 1. maşină pentru ridicarea presiunii unui gaz. 2. maşină prevăzută cu un cilindru metalic masiv pentru nivelarea şoselelor. 3. instrument pentru strîngerea unui vas sanguin în timpul operaţiei. /după fr. *compresseur*/

comprimá (comprím) vb. — 1. a micşora volumul unui corp prin strîngere, prin presare. 2. (fig.) a înăbuşi. 3. a restrînge numărul salariaţilor unei întreprinderi. /fr. *comprimer*/

comprimát, -e, s. n. — tabletă (medicament), pastilă. /din *comprima*/

compromís[1], -uri, s. n. — înţelegere realizată prin cedări reciproce. /fr. *compromis*/

compromís[2], -ă, adj. — 1. dezonorat. 2. distrus, stricat. /din *compromite*/

compromíte (compromít) vb. — 1. a-şi pierde buna reputaţie. 2. a (se) primejdui, a (se) distruge, a (se) strica. /lat. *compromittere*/

compúter, -e, s. n. — calculator electronic; ordinator. /engl. *computer*/

comunárd, -ă, -rzi, -de, s. m. şi f. — participant la luptele pentru Comuna din Paris (1871). /fr. *communard*/

comunicá (comúnic) vb. — 1. a da de ştire, a înştiinţa; a spune. 2. a fi în legătură cu..., a corespunde. /fr. *communiquer*/

comunicatív, -ă, adj. (opus *ursuz*) — 1. care intră uşor în legătură cu alţi oameni; sociabil. 2. (fig.) vesel. /fr. *communicatif*/

comunísm s. n. — 1. formaţiune so-

cială caracterizată prin proprietatea socială asupra mijloacelor de producție, având două faze, socialismul și comunismul propriu-zis, care se deosebesc prin gradul diferit de dezvoltare a forțelor de producție, de maturitate a relațiilor de producție și a celorlalte relații sociale, precum și de nivelul atins de conștiința socială; faza *comunismului propriu-zis* se caracterizează prin proprietatea comunistă unică asupra mijloacelor de producție, un înalt **nivel al dezvoltării** forțelor de producție, o productivitate ridicată a muncii sociale, un mare belșug de bunuri materiale, ceea ce permite înfăptuirea principiului de repartiție: «De la fiecare după capacități, fiecăruia după nevoi». 2. teoria înfăptuirii orînduirii comuniste. /fr. *communisme*/

comunitáte, (2) -ăți, s. f. — 1. posesiune în comun. 2. grup de oameni care trăiesc împreună, după aceleași norme de viață. /fr. *communauté*/

comutá (comút) vb. — a schimba o pedeapsă mai grea în una mai ușoară. /lat. *comutare*/

comutatór, -oáre, s. n. — schimbător sau întrerupător de curent electric, șaltăr. /fr. *commutateur*/

con- — element de compunere a cuvintelor însemnînd «împreună cu...» (var. *co-*) /fr. *co*(n)-/

conác, -e, s. n. — 1. casă boierească la o moșie. 2. loc de popas. 3. distanță de la un popas la altul. /tc. *konak*/

conăcăríe, -ii, s. f. — urare făcută mirilor; orație de nuntă. /din *conăcar* + suf. *-ie*/

concasá (-ez) vb. — a sfărîma un material solid (piatra, marmura etc.) în bucăți mici. /fr. *concasser*/

concáv, -ă, adj. (despre suprafețe) — care se prezintă ca o scobitură. /fr. *concave*/

concediá (-ez) vb. — 1. a îndepărta din serviciu pe un salariat. 2. a pofti pe cineva să iasă; a îndepărta. /fr. *congédier*/

concentrá (-ez) vb. — 1. a (se) strînge într-un loc. 2. a chema vremelnic un rezervist în armată, în timp de pace. 3. a încorda atenția (într-o anumită direcție). 4. a mări cantitatea de component dintr-o soluție sau dintr-un amestec. /fr. *concentrer*/

concéntric, -ă, adj. (despre două sau mai multe cercuri, sfere etc.) — care au același centru. /fr. *concentrique*/

concépe (concép) vb. — 1. a gîndi ceva nou, a proiecta, a imagina. 2. a înțelege, a pricepe. 3. a spune ceva într-un anumit fel. 4. a zămisli, a naște. /lat. *concipere*/

concépt, -e, s. n. — 1. formă logică reprezentînd cea mai înaltă treaptă de abstracție; idee generală. 2. ciornă, schiță a unei lucrări. /fr. *concept*/

conceptuál, -ă, adj. — care ține de idei generale; abstract. (pr. -tu-al) /fr. *conceptuel*/

concépție, -ii, s. f. — 1. ansamblu de idei cu privire la probleme filozofice, politice, științifice etc. 2. fel de a înțelege; părere. /fr. *conception*/

concérn, -e, s. n. — reunire de întreprinderi economice capitaliste din diferite ramuri, sub conducerea unui grup restrîns de monopoliști, întreprinderile păstrîndu-și numai formal o oarecare independență. /engl. *concern*/

concért, -e, s. n. — 1. serie de bucăți muzicale executate în fața publicului. 2. compoziție muzicală în mai multe părți, scrisă pentru mai multe instrumente muzicale și voci sau și pentru acompaniament de orchestră. 3. (rar) înțelegere, armonie. /fr. *concert*/

concésie, -ii, s. f. — renunțare la ceva în folosul altuia; trecere cu vederea; îngăduință. /fr. *concession*/

concesiúne, -i, s. f. — drept de exploatare a unui bun obștesc dat de către un guvern unei persoane particulare; bunuri date în arendă de stat pentru a fi exploatate: mine, terenuri petrolifere,

Scanned with OKEN Scanner

întreprinderi etc. (pr. -si-u-) /cf. fr. *concession*, lat. *concessio*/

concesív, -ă, adj. — care trece cu vederea; îngăduitor. /fr. *concessif*/

concetățeán, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană din aceeași țară sau din același oraș cu alta, considerată în raport cu aceasta. /din *con-* + *cetățean*/

conchíde (conchíd) vb. — a trage o concluzie. /lat. *concludere*/

conchistadór, -i, s. m. — aventurier spaniol pornit să cucerească teritorii în America, în anii de după descoperirea acesteia. (sp., fr. *conquistador*/

conciliá (-iéz) vb. — a împăca, a pune de acord. (pr. -li-a) /fr. *concilier*/

conciliábul, -e, s. n. — consfătuire secretă între persoane care plănuiesc ceva. (pr. -li-a-) /fr. *conciliabule*/

conciliáție, -ii, s. f. — împăcare (între țări). (pr. -li-a) /fr. *conciliation*/

concís, -ă, adj. — expus pe scurt, concentrat. /fr. *concis*/

concízie s. f. — formulare scurtă. /fr. *concision*/

concludént, -ă, adj. — care convinge; convingător. /lat. *concludens*/

conclusív, -ă, adj. — care cuprinde o concluzie. /fr. *conclusif*/

conclúzie, -ii, s. f. — 1. judecată care rezultă cu necesitate din mai multe constatări; rezultat, încheiere, consecință. 2. încheiere judiciară; propunere. /fr. *conclusion*/

concomitént, -ă, adj. — deodată, în același timp cu altceva. /fr. *concomitant*/

concordá (pers. 3 concórdă) vb. — a corespunde, a se potrivi. /fr. *concorder*/

concórdie s. f. — bună înțelegere. /lat. *concordia*/

concrét, -ă, adj. (opus *abstract*) — 1. care poate fi perceput (sesizat) cu simțurile; real. 2. precis, clar, bine stabilit. /fr. *concret*/

concretizá (-ez) vb. — 1. a arăta concret, practic. 2. a lega generalul de experiența senzorială, a îndrepta gîndirea de la gen la speciile acestuia. /fr. *concrétiser*/

concubináj s. n. — **convietuire a unui** bărbat cu o femeie fără îndeplinirea formelor legale de căsătorie. /fr. *concubinage*/

concurá (-ez) vb. — 1. a lua parte la un concurs. 2. a duce spre același rezultat. 3. a se întrece, a-și face concurență. /fr. *concourir*/

concurénță, -e, s. f. — 1. rivalitate comercială. 2. întrecere; rivalitate într-un sector de activitate. /fr. *concurrence*/

concúrs, -uri, s. n. — 1. examen pentru ocuparea unui post, pentru obținerea unei burse etc. 2. întrecere culturală, sportivă etc. 3. ajutor, sprijin. 4. (în expr.) *concurs de împrejurări* = totalitate de împrejurări care influențează o situație. /fr. *concours*/

condác, -uri, s. n. — cîntare bisericească ortodoxă, compusă dintr-o strofă izolată, care se cîntă și la liturghie. /v. slav./

condamná (condámn) vb. — 1. a osîndi. 2. a învinui; a blama; a dezaproba. 3. a obliga la ceva. 4. a considera pe un bolnav nevindecabil. 5. a astupa sau a bloca definitiv o ușă, o fereastră etc. /fr. *condamner*/

condeiér, -i, s. m. — scriitor. /din *condei* + suf. *-er*/

condensá (-ez) vb. — 1. a transforma un corp gazos în lichid prin răcire și comprimare. 2. a strînge, a concentra. /fr. *condenser*/

condescendénță s. f. — respect, bunăvoință. /cf. fr. *condescendance*/

condiment, -e, s. n. — substanță cu gust înțepător, iute, care se adaugă la mîncare, pentru a-i da gustul dorit. /fr. *condiment*/

condiție, -ii, s. f. — 1. fapt sau împrejurare de care depinde un fenomen. 2. prevedere a unei înțelegeri. 3. situație socială a cuiva. /fr. *condition*/

condoleánțe s. f. pl. — cuvinte care exprimă participarea la durerea unei persoane căreia i-a murit cineva apropiat. (pr. -le-an-) /fr. *condoléance*/

condúctă, -e, s. f. — 1. țeavă, tub,

jgheab pentru curgerea unui lichid. 2. fir metalic sau cablu pentru curentul electric. /fr. *conductus/*

conduítă, -e, s. f. — fel de a se purta, comportare. /fr. *conduite/*

conectá (-ez) vb. — a uni, a lega împreună două sau mai multe cabluri electrice. /fr. *connecter/*

conexá (-ez) vb. — a uni, a reuni; a grupa; a alătura. /fr. *connexus/*

conexiúne, -i, s. f. — legătură, înlănțuire; relație, raport. (pr. -xi-u-) /fr. *connexion/*

confécție, -ii, s. f. — obiect de îmbrăcăminte fabricat în serie. /fr. *confection/*

confecționá (-ez) vb. — a produce, a fabrica. /fr. *confectionner/*

confederáție, -ii, s. f. — 1. unire sub o singură conducere centrală a mai multor state sau teritorii, care se conduc singure din punct de vedere administrativ, dar nu au independență politică. 2. reunire a unor organizații. /fr. *confédération/*

cónfer — termen latin prin care se face o trimitere la o lucrare, la un fapt etc. care trebuie luat în considerație sau studiat. /lat. *confer* = apropie, compară/

conferí confér) vb. — 1. a da (cuiva) un titlu, un grad, o decorație. 2. (rar) a discuta, a se întreține cu cineva. /fr. *conférer/*

conferínță, -e, s. f. — 1. cuvîntare, expunere orală în public asupra unei teme. 2. adunare a reprezentanților unor state, a unor partide etc. pentru a lua diferite hotărîri. 3. consfătuire, convorbire. /fr. *conférence/*

confesá (-ez) vb. — a spune cuiva ceva intim, a se destăinui, a se spovedi. /fr. *confesser/*

confesiúne, -i, s. f. — 1. destăinuire a unor lucruri care privesc viața personală a cuiva. 2. scriere literară în care autorul mărturisește gînduri și sentimente legate de viața sa intimă. 3. religie, credință religioasă. (pr. -si-u-) /fr. *confession/*

confidént, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — prieten căruia i se încredințează tainele. /fr. *confident/*

confidențiál, -ă, adj. — în taină; secret. (pr. -ți-al) /cf. fr. *confidentiel/*

configurá (-ez) vb. — a înfățișa, a descrie o anumită formă. /fr. *configurer/*

configurație, -ii, s. f. — formă exterioară, înfățișare. /fr. *configuration/*

confirmá (confírm) vb. — 1. a susține justețea unui lucru, a unei afirmații etc. 2. a adeveri, a întări. /fr. *confirmer/*

confiscá (confísc) vb. — a opri sau a lua cuiva un bun (pe baza unor dispoziții legale) fără a despăgubi pe proprietar. /lat. *confiscare/*

conflagrație, -ii, s. f. — ciocnire de mari proporții, război care se întinde la mai multe state. /fr. *conflagration/*

conflict, -e, s. n. — 1. neînțelegere, ceartă; ciocnire de interese. ⊗ *conflict armat* = război. 2. (într-o operă literară) desfășurare a acțiunii, determinată de ciocnirea intereselor sau sentimentelor personajelor principale. /fr. *conflit/*

confluénță, -e, s. f. — locul de întîlnire a două cursuri de apă. /fr. *confluence/*

confórm, -ă, adj. — 1. cu același cuprins... 2. corespunzător, potrivit. /fr. *conforme/*

conformá (-ez) vb. — 1. a se pune de acord cu..., a se potrivi. 2. a se supune unei legi, unor ordine etc. /fr. *conformer/*

conformísm s. n. — acceptare (din interese personale) a unor păreri, idei, obiceiuri sau hotărîri care nu corespund propriilor convingeri. /fr. *conformisme/*

conformitáte s. f. — potrivire, concordanță. /fr. *conformité/*

confórt s. n. — totalitatea condițiilor care fac ca o locuință să fie plăcută, comodă și igienică. /fr. *confort/*

confráte, -ți, s. m. — coleg de profesie. /din *con-* + *frate/*

confruntá (confrúnt) vb. — a pune

față în față obiecte, ființe sau situații spre a le verifica sau compara. /fr. *confronter/*

confundá (confúnd) vb. — 1. a lua o persoană drept alta sau un obiect drept altul. 2. a se contopi. /lat. *confundere/*

confúz, -ă, adj. — 1. neclar, nedesluşit. 2. încurcat. /fr. *confus/*

congelá (-ez) vb. — a îngheța soluțiile apoase și cele albuminoase dintr-un corp, în vederea conservării acestuia. /fr. *congeler/*

congenitál, -ă, adj. — din naștere; înnăscut. /fr. *congénital/*

congéstie, -ii, s. f. — îngrămădire anormală de sînge într-o anumită parte a corpului; boală provocată de acest aflux. /fr. *congestion/*

conglomerát, -e, s. n. — 1. rocă sedimentară consolidată, formată prin cimentarea cu calcar, silice etc. a sfărîmiturilor unor roci, cu dimensiuni mai mari de doi milimetri. 2. (fig.) adunătură. /fr. *conglomérat/*

congrés, -e, s. n. — 1. întrunire a membrilor sau a delegaților unui partid politic, al unei organizații etc. pentru discutarea unor probleme importante și luarea unor hotărîri corespunzătoare. 2. organul suprem de conducere al unui partid comunist sau muncitoresc. 3. denumire a parlamentului în unele țări (ex. în S.U.A.). /fr. *congrès/*

congruénță, -e, s. f. — potrivire, concordanță; coincidență. /fr. *congruence/*

conivénță, -e, s. f. — complicitate. /fr. *connivence/*

conjectúră, -i, s. f. — părere bazată pe presupuneri. /fr. *conjecture/*

conjugá (conjúg) vb. — 1. a modifica formele unui verb după persoană, număr, timp, mod și diateză. 2. (fig.; reflexiv) a se îmbina, a se uni, a se împleti. /lat. *conjugare*, fr. *conjuguer/*

conjugál, -ă, adj. — privitor la soți, la căsătorie. /fr. *conjugal/*

conjugát, -ă, adj. — 1. legat împreună, reunit. 2. (despre frunze compuse) cu frunzulițe perechi-perechi (ca la frunza de salcîm). 3. (despre nervi) care au aceeași funcție. /din vb. *conjuga/*

conjúnct, -ă, adj. (gram.) — (în expr.) *forme conjuncte* = forme prescurtate ale prezentului indicativ pers. 1. sg. (-s) și pers. 3 sg. și pl. (-i, -s) de la verbul «a fi» și formele neaccentuate ale pronumelui personal la dativ și acuzativ (-mi, -ți, -l etc.). /lat. *conjunctus/*

conjunctív, -ă, adj. — 1. care leagă, care unește. 2. (gram.) *modul conjunctiv* = mod personal care exprimă o acțiune posibilă, realizabilă. /lat. *conjunctivus/*

conjunctívă, -e, s. f. — membrană care unește pleoapa cu globul ochiului. /fr. *conjonctive/*

conjunctivítă, -e, s. f. — inflamație a conjunctivei. /fr. *conjonctivite/*

conjunctúră, -i, s. f. — împrejurare; concurs de împrejurări. /fr. *conjuncture/*

conjurá (conjúr) vb. — 1. a ruga cu stăruință; a implora. 2. (rar) a complota, a unelti. /fr. *conjurer/*

conjurátie, -ii, s. f. — complot. /fr. *conjuration/*

conlocuitór, -oáre, adj. — care locuiește împreună cu altul. /din *conlocui* + suf. *-(i)tor/*

conlucrá (-ez) vb. — a lucra împreună cu altul. /din *con-* + *lucra/*

conovăț, -e, s. n. — 1. funie fixată pe țăruș de care se leagă un animal. 2. stîlp de care se leagă caii sau boii la popasuri. /rus., ucr. *konovjaz/*

consacrá (consácru) vb. — 1. a destina; a pune la dispoziție. 2. a (se) dedica unei anumite activități. 3. a stabili; a consfinți. /fr. *consacrer/*

consanguín, -ă, adj. (despre frați, surori) — care au același tată, dar nu și aceeași mamă. /fr. *consanguin/*

consecínță, -e, s. f. — urmare a unei fapte, a unei acțiuni. /fr. *conséquence/*

consecutív, -ă, adj. — care urmează

fără întrerupere. /fr. *consécutif*/
consecvént, -ă, adj. — statornic, constant. /fr. *conséquent*/
consémn, -e, s. n. — 1. totalitatea îndatoririlor pe care le are un militar sau un om de pază; ordin, dispoziție. 2. măsură prin care se oprea ieșirea militarilor din cazarmă pentru un timp. /din *con-+semn*/
consemná (-ez) vb. — 1. a înscrie, a însemna, a nota. 2. a opri ieșirea militarilor din cazarmă. /din *con-+semn*, după fr. *consigner*/
conséns, -uri, s. n. — înțelegere, acord. /lat. *consensus*/
conservá (consérv) vb. — 1. a menține în bună stare. 2. (fig.) a păstra, a păzi, a ține. /fr. *conserver*/
conservatór, -oáre, adj. — care este legat de trecut, susținător al formelor și principiilor vechi. /lat. *conservator*/
consfătuí (-iesc) vb. — a se sfătui împreună. /din *con-+sfătui*/
consfinți (-esc) vb. — a fixa, a stabili. /din *con-+sfinți*/
considerá (consíder) vb. — 1. a (se) privi cu luare aminte; a ține seama de... 2. a crede. 3. a aprecia. /fr. *considérer*/
considerábil, -ă, adj. — însemnat, (foarte) mare. /fr. *considérable*/
considerație, -i, s. f. — 1. stimă, respect. 2. motiv, considerent. 3. părere, idee. /fr. *considération*, lat. *consideratio*/
considerént, -e, s. n. — punct de vedere; părere; motiv. /după fr. *considérant*/
consignație, -ii, s. f. — 1. depunere de obiecte spre vînzare. 2. magazin în care se depun spre vînzare obiecte aparținînd persoanelor particulare. /fr. *consignation*/
consiliér, -ă, -i, -e, s. m. și f. — sfătuitor, sfetnic. /după fr. *conseiller*/
consíliu, -ii, s. n. — 1. organ cu rol conducător, consultativ sau executiv pe lîngă o organizație, o instituție etc. 2. sfat. /lat. *consilium*/
consimți (consímt) vb. — a fi de acord cu ceva; a da voie, a încuviința. /din *con-+simți*/
consistá (pers. 3 consistă) vb. — a se compune; a consta. /fr. *consister*/
consisténț, -ă, adj. — 1. vîrtos, tare. 2. sățios. /cf. fr. *consistant*/
consistóriu, -ii, s n. — organ de judecată pentru preoți și cîntăreți în chestiuni pur bisericești, în biserica ortodoxă. /lat. *consistorium*/
consolá (-ez) vb. — a ușura, a alina durerea, necazul sau întristarea; a mîngîia. /fr. *consoler*/
consólă, -e, s. f. — 1. mobilă în formă de policioară sau de măsuță rezemată de perete și pe care se pot așeza vase, statuete etc. 2. element arhitectural care folosește pentru a sprijini o cornișă, un balcon etc. /fr. *console*/
consolidá (-ez) vb. — a face tare, durabil; a (se) întări. /fr. *consolider*/
consórțiu, -ii, s. n. — grupare de mari bănci capitaliste, pentru executarea unor operații financiare în comun. /lat. *consortium*/
conspéct, -e, s. n. — 1. privire generală asupra unei probleme. 2. notare sistematică și rezumativă a datelor mai importante ale unei probleme, extrase dintr-un material documentar. /lat. *conspectus*/
conspectá (-ez) vb. — a nota sistematic datele mai importante ale unei probleme, aflate în materialul studiat. /lat. *conspectare*/
conspirá (conspír) vb. — a organiza răsturnarea unui regim politic nepopular; a complota, a uneltи. /fr. *conspirer*/
constánt, -ă, adj. — care rămîne neschimbat; statornic. /fr. *constant*/
constelație, -ii, s. f. — grup de stele care formează o figură caracteristică. /fr. *constellation*/
consterná (-ez) vb. — a provoca uimire sau nedumerire amestecată cu mîhnire. /fr. *consterner*/
constituánt, -ă, adj. — constitutiv. ⊗ *Adunare constituantă* = adunare formată din reprezentanți aleși pentru a vota sau modifica con-

stituția. (pr.-tu-ant) /fr. *constituant*/

constitui (constitui) vb. — 1. a forma, a alcătui, a reprezenta. 2. a se înființa, a se întemeia, a se organiza. /fr. *constituer*/

constitúție, -ii, s. f. — 1. lege fundamentală în care sînt prevăzute principiile de bază ale organizării statului. 2. alcătuire, structură fizică a unui corp, a unui organism. /fr. *constitution*/

cónsul, -i, s. m. — agent diplomatic însărcinat să reprezinte și să apere interesele țării sale și ale compatrioților săi în țara străină în care este numit. /lat., fr. *consul*/

consúlt, -uri, s. n. — consfătuire de medici pentru precizarea diagnosticului unui bolnav. /lat. *consultum*/

consultá (consúlt) vb. — 1. a cere un sfat sau o părere de la o persoană competentă; a se sfătui cu cineva. 2. a cerceta. /fr. *consulter*/

consultáție, -ii, s. f. — 1. sfat, lămurire, îndrumare. 2. examinare medicală. 3. îndrumare dată elevilor sau studenților săi de către un profesor, în ore speciale. /fr. *consultation*/

conștiință s. f. — forma cea mai înaltă a activității psihice, proprie numai oamenilor, produs al activității creierului uman, caracterizată prin prezența limbajului, a gîndirii și a scopului în acțiunea îndreptată către transformarea lumii înconjurătoare. /fr. *conscience*/

cont, -uri s. n. — 1. fiecare dintre diviziunile operațiilor contabile ale unei întreprinderi, constînd în înregistrarea cheltuielilor și veniturilor pe o anumită perioadă. 2. (în expr.) *a trece la cont*=a înscrie la rubrica datoriilor; *a cere cont*=a trage la răspundere; *a da cont*=a da socoteală, a justifica; *pe cont propriu*=pe răspundere personală. /fr. *compte*/

contá (-ez) vb. — 1. a valora, a avea preț. 2. a se încrede, a se sprijini, a se bizui pe cineva. /fr. *compter*/

contabilitáte, -ăți, s. f. — 1. totalitate a operațiilor de înregistrare a mișcării fondurilor bănești și a materialelor într-o instituție. 2. știință care se ocupă cu teoria operațiilor de acest fel. /fr. *comptabilité*/

contáct, -e, s. n. — 1. atingere directă între două corpuri, două forțe etc. 2. apropiere între oameni; legătură. /fr. *contact*/

contagiúne, -i, s. f. — molipsire. (pr. -gi-u-) /fr. *contagion*/

containér, -e, s. n. — 1. ladă cu dimensiuni standardizate, folosită pentru transportul de mărfuri, materiale etc. 2. cutie specială cu pereți rezistenți, destinată încărcăturii utile într-o rachetă sau navă cosmică. /engl., fr. *container*/

contaminá (-ez) vb. — 1. a transmite o boală molipsitoare. 2. (lingv., despre două cuvinte) a se influența reciproc. /fr. *contaminer*/

cónte, conți, s. m. — (în regimul feudal) titlu de noblețe pentru marele senior, cu drepturi absolute pe pămînturile sale; (mai tîrziu) titlu de noblețe transmis din tată în fiu, intermediar între viconte și marchiz (în Franța) sau între baron și prinț (în Rusia țaristă). /fr. *comte*/

contemplá (contémplu) vb. — a privi îndelung și cu admirație. /fr. *contempler*/

contemplatív, -ă, adj. — care contemplă; meditativ, visător. /fr. *contemplatif*/

contemporán, -ă, adj. — 1. care se referă la prezent; de azi, actual. 2. (despre oameni) care a trăit în același timp cu... /fr. *contemporain*/

contenciós, -oáse, s. n. — serviciu care se ocupă cu problemele juridice ale unei întreprinderi. (pr. -ci-os) /cf. fr. *contentieux*/

contestá (contést) vb. — a nega, a tăgădui. /fr. *contester*/

contestáție, -ii, s. f. — refuz de a

recunoaşte o faptă, o hotărîre etc.; act scris în acest scop. /fr. *contestation*/

context, -e, s. n. — 1. text mai mare dintr-o scriere în care se încadrează un cuvînt sau o expresie despre care este vorba. 2. text, cuprins. /fr. *contexte*/

contíguu, -uă, adj. — legat de ceva; care are elemente comune cu altceva. (pr. -gu-u) /fr. *contigu*/

continént, -e, s. n. — mare întindere de uscat, mărginită de obicei de mări şi oceane. /fr. *continent*/

continénţă, -e, s. f. — 1. reţinere, oprire. 2. cumpătare, abţinere. /fr. *continence*/

contingént, -e, s. n. — 1. totalitate a tinerilor luaţi să-şi facă serviciul militar în acelaşi an. 2. grup de oameni cu aceleaşi preocupări. /fr. *contingent*/

contingénţă, -e, s. f. — 1. legătură exterioară, atingere. 2. (fil.) noţiune care desemnează întîmplarea şi proprietăţile acesteia (opoziţia faţă de necesitate, determinarea ei de cauze externe etc.). /fr. *contingence*/

continuitáte, -ăţi, s. f. (opus *discontinuitate*) — 1. faptul de a fi continuu. 2. (fil.) distribuţia şi succesiunea neîntreruptă a materiei în spaţiu şi timp. (pr. -nu-i-) /fr. *continuité*/

contondént, -ă, adj. (despre corpuri) — tare, vîrtos. /fr. *contondant*/

contopi (-esc) vb. — 1. a se topi împreună, a amesteca formînd un tot. 2. (fig.) a uni strîns, a împreuna. /din *con-* + *topi*/

contór, -oáre, s. n. — aparat care înregistrează cantitatea consumată de apă, de energie electrică, de gaze etc. /fr. *comptoir*, germ. *Kontor*/

contorsionát, -ă, adj. — 1. sucit; răsucit; strîmbat (de suferinţă). 2. (fig.: despre stil) lipsit de armonie, chinuit. (pr. -si-o-) /cf. fr. *contorsionné*/

cóntra- — element de compunere a cuvintelor care înseamnă «opus», «împotriva». /lat. *contra*/

contraamirál, -i, s. m. — grad de ofiţer din marina militară, corespunzător gradului de general-maior din armata de uscat. /fr. *contreamiral*/

contrabándă, -e, s. f. — trecere tăinuită peste graniţă a unor mărfuri; (p. ext.) marfă adusă în acest mod. /fr. *contrebande*/

contracará (-ez) vb. — a împiedica o acţiune sau a se opune planurilor cuiva. /fr. *contrecarrer*/

contráct, -e, s. n. — 1. învoială. 2. act scris în care se trec drepturile şi obligaţiile ce rezultă din învoiala făcută. /fr. *contrat*/

contractá (-ez) vb. — I. 1. a încheia un contract sau o înţelegere. 2. a lua asupra sa o obligaţie. 3. a se molipsi de (o boală). II. 1. a se strînge, a se zgîrci. 2. a-şi micşora dimensiunile (din cauza frigului). /fr. *contracter*/

contractuál, -ă, adj. — prevăzut în contract. (pr. -tu-al) /fr. *contractuel*/

contrácţie, -ii, s. f. — 1. scurtare a unui muşchi al corpului, contractare. 2. micşorare a volumului unui corp, unui material etc. /fr. *contraction*/

contradictóriu, -ie, adj. (despre fenomene, idei, tendinţe) — care se contrazic între ele, care se opun. /fr. *contradictoire*/

contradícţie, -ii, s. f. — nepotrivire, opunere, opoziţie, contrazicere. /fr. *contradiction*/

contrafáce (contrafác) vb. — a reproduce ceva cu scop fraudulos; a falsifica. /din *contra-* + *face*/

contrafórt, -uri, s. n. — întăritură în formă de stîlp masiv de zidărie care formează un corp comun cu zidul. /fr. *contrefort*/

contráge (contrág) vb. — a se reduce, a se strînge. /lat. *contrahere*/

contraindicát, -ă, adj. — nepotrivit, nerecomandabil. /cf. fr. *contreindiqué*/

contramandá (-ez) vb. — a anula o hotărîre dată, un ordin etc. /fr. *contramander*/

contrapóndere, -i, s. f. — ceea ce echi-

librează, contrabalansează sau neutralizează ceva. /din *contra-+ ponderе/*

contrapúnct s. n. — 1. tehnică muzicală care constă în crearea unei melodii principale, căreia i se pot suprapune diferite melodii secundare cu caracter independent. 2. tehnica de a compune muzică pe mai multe voci. /it. *contrappunto/*

contrariá (-riéz) vb. — a supăra, a impresiona neplăcut pe cineva, făcînd sau spunînd ceva care se opune convingerilor sau dorinţelor sale. (pr. -ri-a) /fr. *contrarier/*

contrás, -ă, adj. (despre două vocale) — contopit într-o singură vocală sau într-un diftong. /din *contrage/*

contrasemná (-ez) vb. — a pune semnătura pe un act alături de cea a şefului ierarhic. /din *contra-+semna/*

contraspionáj s. n. — serviciu de stat însărcinat cu urmărirea şi combaterea spionajului. /fr. *contre-espionnage/*

contrastá (-ez) vb. — e se deosebi în mod vizibil. /fr. *contraster/*

contratímp, -i, s. m. — 1. notă muzicală pusă pe timpul neaccentuat al unei măsuri, timpul tare fiind ocupat de o pauză. 2. (în expr.) *în contratimp*=la timp nepotrivit. /din *contra-+timp/*

contratorpilór, -oáre, s. n. — vapor de război cu deplasare rapidă care urmăreşte şi distruge torpiloarele. /cf. fr. *contre-torpilleur/*

contravaloáre, -ori, s. f. — echivalent (în bani) al unui lucru. /cf. fr. *contre-valeur/*

contravení (contravín) vb. — a încălca prevederile unei legi. /cf. fr. *contre-venir/*

contravénţie, -ii, s. f. — încălcare a unei legi, a unei ordonanţe, a unui regulament etc. /fr. *contravention/*

contravízită, -e, s. f. — a doua vizită zilnică făcută de medic bolnavilor dintr-un spital. /fr. *contre-visite/*

contribuábil, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care plăteşte impozite. (pr. -bu-a-) /fr. *contribuable/*

controvérsă, -e, s. f. — discuţie în contradictoriu (cu păreri deosebite) într-o chestiune. /fr. *controverse*, lat. *controversia/*

conturbá (contúrb) vb. — a deranja, a tulbura. /lat. *conturbare/*

contúzie, -ii, s. f. — rană interioară provocată ţesuturilor moi prin lovire, fără să fie rănită vizibil şi pielea de deasupra ţesutului lovit. /cf. fr. *contusion/*

conţinút s. n. — 1. cuprins, miez, fond. 2. (fig.) semnificaţie. 3. tablă de materii. /cf. fr. *contenu/*

conţopíst, -ă, -şti, -ste, s. m. şi f. — (depr.) funcţionar care execută lucrări mărunte de birou; copist. /germ. *Konzipist/*

convalescénţă, -e, s. f. — perioada dintre vindecarea unui bolnav şi însănătoşirea sa deplină. /fr. *convalescence/*

convécţie s. f. (fiz.) — mişcare în direcţia verticală a părţilor unui fluid, determinată de inegalitatea densităţii acestora. /lat. *convectio/*

convenábil, -ă, adj. — 1. potrivit, mulţumitor. 2. ieftin. /fr. *convenable/*

convení (convín) vb. — 1. a fi pe placul cuiva. 2. a se învoi, a se înţelege; a admite, a accepta. /fr. *convenir/*

convenién̦ţă, -e, s. f. — regulă de purtare precisă impusă de o anumită societate. (pr. -ni-en-) /fr. *convenance/*

convénţie, -ii, s. f. — 1. înţelegere, învoială. 2. (la pl.) deprinderi stabilite prin tradiţie. /fr. *convention/*

conven̦ţionál, -ă, adj. — 1. stabilit prin înţelegere. 2. artificial. (pr. -ţi-o-) /lat. *conventionalis/*

convérge (pers. 3 pl. convérg) vb. — a se îndrepta spre acelaşi punct sau spre acelaşi scop. /fr. *converger/*

conversiúne, -i, s. f. — 1. schimbare a condiţiilor unui împrumut prin micşorarea dobînzilor, prelungirea termenului de plată a rate-

lor de împrumut etc. 2. (lit.) repetare simetrică a unui grup de cuvinte, dar rezultînd un sens inversat. *«Femeie între stele şi stea între femei»*... (M. Eminescu) (pr. -si-u-) /fr. *conversion*/

convertí (-esc) vb. — 1. a atrage pe cineva spre o nouă convingere. 2. a schimba o valoare economică în alta. /fr. *convertir*/

convertizór, -oáre, s. n. — 1. maşină care transformă curentul electric alternativ în curent electric continuu sau invers. 2. cuptor special în care se transformă fonta în oţel. 3. instalaţie pentru transformarea energiei termice în energie electrică. 4. maşină pentru transformarea grişului în făină. /după fr. *convertisseur*/

convéx, -ă, adj. — cu suprafaţă rotunjită, curbată în afară. /fr. *convexe*/

convínge (convíng) vb. — a face pe cineva să ia drept adevărată o idee, o părere etc. pe baza dovezilor ce i se prezintă. /lat. *convincere*/

convocá (convóc) vb. — a chema oficial un grup de persoane pentru un anumit scop. /fr. *convoquer*/

convói, -uri, s. n. — şir de căruţe de maşini, de oameni etc. care merg în aceeaşi direcţie şi cu acelaşi scop. /it. *convoglio*/

convúlsie, -ii, s. f. — 1. strîngere bruscă, involuntară şi repetată a muşchilor; spasm. 2. (fig.) frămîntare, încordare, zvîrcolire. /cf. fr. *convulsion*/

cooperá (-ez) vb. — a lucra împreună cu cineva; a-şi da sprijinul; a colabora. (pr. co-o-) /fr. *coopérer*/

cooperatívă, -e, s. f. — 1. formă de organizare a cooperaţiei; societate cooperativă. ⊗ *cooperativă de consum* = cooperativă care procură şi desface mărfuri necesare membrilor săi; *cooperativă de producţie* = cooperativă care produce bunuri agricole sau de industrie uşoară. 2. magazin de desfacere al unei organizaţii cooperatiste. /din *cooperativ*/

cooperáţie s. f. — 1. formă de organizare a muncii în care un număr de oameni participă în comun la aceeaşi muncă sau la diferite procese ale muncii legate între ele. 2. cooperare. (pr. co-o-) /fr. *coopération*/

cooptá (-ez) vb. — a primi sau a alege pe cineva într-un comitet, într-un colectiv etc. prin voinţa membrilor acestuia. /fr. *coopter*/

coordoná (-ez) vb. — a pune de acord părţile unui tot, a aranja după anumite reguli sau după scop. /fr. *coordonner*/

coordonátă, -e, s. f. — 1. (mat., fiz.; la pl.) elemente care precizează poziţia unui punct faţă de un anumit sistem de referinţă. 2. (geogr.; la pl.) sistem de cercuri imaginare (meridiane şi paralele) trasate pe suprafaţa globului pămîntesc, cu ajutorul cărora se poate determina poziţia unui punct de pe glob. /după fr. *coordonné*/

cópcă, -i, s. f. — 1. gaură făcută în gheaţa unui rîu sau a unei bălţi pentru pescuit sau scos apă. ⊗ (în expr.) *a se duce pe copcă* = a se pierde, a fi distrus; a o păţi. 2. gaură sau scorbură făcută în pămînt, în piatră etc. 3. (reg.) vîrtej de apă. 4. cîrlig metalic care, îmbinat cu un inel metalic, serveşte pentru a încheia o haină. /bg. *kopka*/

copéică, -ci, s. f. — monedă rusească şi sovietică (egală cu a suta parte dintr-o rublă). /rus. *kopejka*/

cópie, -ii, s. f. — reproducere exactă a unui text, a unui act etc. /fr. *copie*, lat. *copia*/

copilét, -i, s. m. — mlădiţă la rădăcina porumbului sau a unui copac. /din *cópil* + suf. *-eţ*/

copiós, -oásă, adj. — mult, îmbelşugat, din plin. /lat. *copiosus*/

copleşí (-esc) vb. — 1. a năpădi, a doborî, a birui pe cineva. 2. a emoţiona peste măsură. 3. a înconjura din toate părţile; a cuprinde.

coprodúcţie, -ii, s. f. — film reali-

zat prin colaborarea a două sau mai multor țări. /din fr. *coproduction*/

coproprietár, -i, s. m. — persoană care stăpînește un lucru împreună cu altcineva. (pr. -ri-e-) /după fr. *copropriétaire*/

copulativ, -ă, adj. — 1. (despre conjuncții) care leagă două părți de propoziții sau propoziții de același fel. 2. (în expr.) *verb copulativ* = verb care intră în alcătuirea predicatului nominal, făcînd legătura între subiect și numele predicativ. /fr. *copulatif*/

cópulă, -e, s. f. — element logic al judecății care face legătura între subiect și predicat, redat adesea prin cuvîntul «este». /lat. *copula*/

corán s. n. — carte în care se găsește expusă religia musulmană, învățăturile lui Mahomed. /fr. *coran*; ar. *Koran* = carte/

corapórt, -oárte, s. n. — raport de completare, care însoțește un raport sau o dare de seamă făcută de altă persoană. /din *co-* + *raport*/

cord s. n. (med.) — inimă. /lat. *cor, cordis*/

cordiál, -ă, adj. — 1. din toată inima. 2. sincer, loial. (pr. -di-al) /fr. *cordial*/

cordón, -oáne, s. n. — 1. cingătoare, centură. 2. panglică lată de mătase purtată diagonal pe piept, de care se atîrnă decorațiile înalte. 3. șir de posturi militare însărcinate cu un serviciu de pază. 4. ansamblu de fire electrice flexibile, utilizate la diferite aparate electrice. /fr. *cordon*/

corectitúdine s. f. — calitatea de a fi corect; purtare corectă; cinste. /din *corect*/

corectív, -e, s. n. — îndreptare, corectare, rectificare. /fr. *correctif*/

corécție, -ii, s. f. — 1. pedeapsă corporală, bătaie. 2. cantitate care trebuie adăugată sau scăzută, pentru a corecta greșeala unei măsurători. 3. corectare, îndreptare. /fr. *correction*/

corecționál, -ă, adj. — care pedepsește un fapt nepermis de lege. /cf. fr. *correctionnel*/

coregrafíe s. f. — artă a dansului și a baletului. /fr. *chorégraphie*/

corelație, -ii, s. f. — legătură, relație reciprocă între două sau mai multe obiecte, fenomene, acțiuni. /fr. *corrélation*/

coreligionár, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană care are aceeași religie cu o altă persoană. /fr. *coreligionnaire*/

corepetitór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — persoană care are sarcina să acompanieze la pian, în timpul repetițiilor, pe cîntăreții de operă. /lat. *correpetitor*/

corespondá (-ez) vb. — a comunica cu cineva prin scrisori. /cf. fr. *correspondre*/

corespondént[1], -ă, -ți, -te, s. m. și f. — 1. persoană care colaborează la un ziar, trimițînd informații din sectorul de muncă unde lucrează. 2. persoană care răspunde de un copil sau de un tînăr, în lipsa părinților acestuia. /după fr. *correspondant*/

corespondént[2], -ă, adj. — care corespunde, corespunzător. ⊗ (în expr.) *unghiuri corespondente* = unghiuri egale între ele, formate de aceeași parte a unei secante care taie două drepte paralele; *membru corespondent* = membru al unei academii sau al unei instituții științifice, cu aceleași drepturi și obligații ca membrii activi, în afară de dreptul de vot. /după fr. *correspondant*/

corespondență, -e, s. f. — I. 1. schimb regulat de scrisori între două sau mai multe persoane; conținutul scrisorii; totalitatea scrisorilor schimbate cu cineva. 2. informare scrisă trimisă unui ziar de un corespondent. II. potrivire între părțile unui întreg; legătură între lucruri, fenomene etc.: potrivire de idei, de sentimente etc. /după fr. *correspondance*/

coriámb, -i, s. m. — picior de vers format din patru silabe, cu accentul pe prima și pe ultima silabă.

a doua și a treia rămînînd neaccentuate, în același picior metric fiind astfel un troheu și un iamb (/ ⏑ ⏑ /). /fr. *choriambe*/

corídă, -e, s. f. — luptă cu tauri. /fr., sp. *corrida*/

coriféu, -ei, s. m. — 1. om de seamă, cu rol conducător; fruntaș, căpetenie. 2. conducător al corului în tragedia greacă antică. /lat. *coryphaeus*; gr. *koryphaios* = șef/

corigént, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — elev care, neobținînd la sfîrșitul anului școlar notă de trecere la una sau două materii, urmează să fie reexaminat la aceste materii. /lat. *corrigens, -tis*/

corigíbil, -ă, adj. — care se poate corecta sau îndrepta. /fr. *corrigible*/

corímb, -e, s. n. — inflorescență în formă de umbrelă. /fr. *corymbe*/

corindón s. n. — oxid de aluminiu foarte dur, folosit ca piatră prețioasă sau pentru șlefuit. /fr. *corindon*/

cormánă, -e, s. f. — parte a plugului care răstoarnă brazdele. /magh. *kormány*/

cornée, cornée, s. f. — membrană (pieliță) transparentă care se află în partea de dinainte a ochiului. /fr. *cornée*/

cornișă, -e, s. f. — partea superioară a zidului unei construcții, puțin ieșită în afară și adesea ornamentată, pe care se sprijină acoperișul. /fr. *corniche*/

cornút, -ă, adj. — care are coarne. /lat. *cornutus*/

coroborá (-ez) vb. — a întări o afirmație, o teorie etc. /fr. *corroborer*/

corolár, -e, s. n. — 1. (mat.) concluzie care este o urmare a unei teoreme demonstrate. 2. idee care reiese dintr-o teorie, dintr-o afirmație etc. /fr. *corollaire*/

corólă, -e, s. f. — totalitatea petalelor unei flori. /fr. *corolle*/

coronaménț, -e, s. n. — 1. ornament de arhitectură care încununează o construcție. 2. partea de deasupra unui zid de sprijin, a unui dig etc., făcută din piatră, cu forme geometrice regulate. /cf. fr. *couronnement*/

corosív, -ă, adj. — 1. care produce o modificare, o roadere a materialului pe care-l atinge. 2. (fig.) mușcător, usturător, pătrunzător. /fr. *corrosif*/

corpolént, -ă, adj. — cu corpul mare; voinic, trupeș, /cf. fr. *corpulent*/

corporáție, -ii, s. f. — organizație profesională de meseriași din evul mediu, care apăra interesele profesionale ale membrilor săi împotriva moșierilor feudali; breaslă. /fr. *corporation*/

corpúscul, -i, s. m. — corp foarte mic; părticică de materie. /fr. *corpuscule*/

corsáj, -e, s. n. — partea rochiei care acoperă bustul. /fr. *corsage*/

corsár, -i, s. m. — 1. comandant al unui vapor înarmat care, cu permisiunea guvernului țării sale, ataca vapoarele țărilor inamice. 2. pirat, hoț de mare. /cf. it. *corsaro*/

cortégiu, -ii, s. n. — șir de persoane care însoțesc o ceremonie; (fig.) șir, înșirare. /cf. it. *corteggio*/

córtex, -uri, s. n. — 1. scoarță (de copac). 2. coajă (a unui fruct). 3. scoarță a creierului mare, scoarță cerebrală. /lat. *cortex*/

corticál, -ă, adj. — 1. care aparține de învelișul exterior al unui organ. 2. care aparține scoarței creierului mare. /fr. *cortical*/

corúpe (corúp) vb. — 1. a (se) degrada, a încălca normele morale. 2. a strica, a deforma (idei, sentimente, moravuri etc.). /lat. *corrumpere* (după *rupe*)/

corvétă, -e, s. f. — corabie de război, de mărime mijlocie. /fr. *corvette*/

cosmétică s. f. — 1. arta de a îngriji în mod igienic fața și părul. 2. ramură a industriei chimico-farmaceutice care se ocupă cu fabricarea cosmeticelor. /fr. *cosmétique*/

cósmic, -ă, adj. — privitor la cosmos. /fr. *cosmique*/

Scanned with OKEN Scanner

cosmodróm, -uri, s. n. — teren special amenajat pentru decolarea și aterizarea navelor cosmice. /rus. *kosmodrom*/

cosmogonie s. f. — știință care studiază originea și evoluția corpurilor cerești și a universului. /fr. *cosmogonie*; gr. *kosmogonia* (*kosmos*=lume, *gone*=naștere, origine)/

cosmografíe, -ii, s. f. — ramură a astronomiei care se ocupă cu descrierea corpurilor cerești și a universului; numire mai veche pentru cărțile de astronomie. /fr. *cosmographie*; gr. *kosmographia* (*kosmos*=lume, univers; *graphein*=a descrie)/

cosmologíe s. f. — știință care studiază structura, dimensiunile și evoluția universului și legile generale care îl conduc. /fr. *cosmologie*; gr. *kosmologia* (*kosmos*=lume, *logos*=studiu)/

cosmonaút, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — pilot sau călător pe navele care străbat spațiul cosmic din sistemul solar; astronaut. /pr. -na-ut) /fr. *cosmonaute*/

cosmonaútică s. f. — știință care studiază navigația în cosmos (2); astronautică. /din gr. *kosmos* =univers și lat. *nauta*=navigator/

cosmonávă, -e, s. f. — navă cosmică. /cf. fr. *cosmonef*/

cosmopolít, -ă, adj. — 1. privitor la cosmopolitism. 2. (în faza preimperialistă) care ține de mai multe culturi; comun mai multor țări; universal. 3. (despre unele centre populate) pestriț, amestecat. /fr. *cosmopolite*/

cosmopolitísm s. n. — concepție care neagă importanța apartenenței oamenilor la comunitățile lor statale sau naționale, considerîndu-i «cetățeni ai lumii». /fr. *cosmopolitisme*; gr. *kosmos*=univers, lume și *polites*=cetățean/

cósmos s. n. — 1. lumea care ne înconjoară, infinită în timp și spațiu; universul. 2. (în înțelesul curent de azi) spațiul cosmic din vecinătatea Pămîntului, din sistemul nostru solar. /fr. *cosmos*; gr. *kosmos*=lume/

costelív, -ă, adj. — 1. slab (de i se văd coastele), uscățiv. 2. (fig.) sărac, sec, arid. /bg. *kosteliv*/

costișă, -e, s. f. — coastă de deal; pantă. /din *coastă*+suf. *-ișă*/

coșciug, -e, s. n. — sicriu. /var. *cosciug*) /slav/

coșmár, -uri, s. n. — 1. vis greu, cu senzații de apăsare și înăbușire. 2. (fig.) grijă chinuitoare care stăpînește pe cineva. /fr. *cauchemar*/

cotá (-ez) vb. — 1. a stabili o anumită valoare. 2. (fig.) a prețui, a aprecia, a considera. /fr. *coter*/

cótă, -e, s. f. — 1. parte care revine cuiva dintr-o cheltuială comună sau dintr-un cîștig comun. 2. înălțimea unui punct de teren față de nivelul mării; înălțime. ⊗ *cota apelor*=nivelul sau înălțimea unei ape curgătoare. 3. semn în litere sau cifre care arată locul unei cărți, al unui lucru etc. într-o bibliotecă, într-un depozit etc. /fr. *cote*/

coteríe, -ii, s. f. — grup de persoane care urmăresc scopuri ascunse și pun la cale intrigi, calomnii. /fr. *coterie*/

cotidián[1], -ane, s. n. — gazetă care apare în fiecare zi. (pr. -di-an) /fr. *quotidien*/

cotidián[2], -ă, adj. — de fiecare zi; zilnic. (pr. -di-an) /fr. *quotidien*/

cotígă, -gi, s. f. — 1. cărucior pe două roate. 2. roțile pe care se așază grindeiul plugului. 2. car pentru transportat gunoaie. (var. *cotiúgă*) /ucr. *kotyha*/

cotiledón, -oáne, s. n. — fiecare din frunzișoarele embrionare ale plantelor cu flori, care hrănesc planta imediat după încolțire. /fr. *cotylédone*/

cotizáție, -ii, s. f. — sumă plătită la datele fixate de membrii unei asociații, ai unei organizații etc.; (p. ext.) contribuție bănească la o cheltuială comună. /fr. *cotisation*/

cotropí (-esc) vb. — 1. a pune stăpî-

nire pe ceva prin forță; a încălca, a invada. 2. (fig.) a acoperi, a cuprinde din toate părțile.

coulómb, -i, s. m. — unitate de măsură a sarcinii electrice, egală cu cantitatea de electricitate transportată printr-un conductor în timp de o secundă, de un curent electric continuu constant, cu intensitatea de un amper. (pr. culomb) /fr. *coulomb*/

covercót, -uri, s. n. — stofă fină de lînă, cu țesătură deasă. /engl., fr. *cover-coat*/

covérgă, -i, s. f. — 1. coviltir. 2. nuia încovoiată; fiecare din sîrmele care alcătuiesc scheletul umbrelei. (var. *covercă*) /bg. *kuverki*/

covértă, -e, s. f. — puntea superioară a unui vapor. /it. *coverta*/

covîrși (-esc) vb. — a întrece cu mult; (p. ext.) a copleși, a învinge. /din *cu*+*vîrf*/

ców-boy, cow-boy, s. m. — păzitor de vite (care umblă călare) din America de Nord. (pr. cau-boi) /engl. *cow-boy*/

coxalgíe s. f. — tuberculoză a articulației șoldului. /fr. *coxalgie*/

cozerie, -ii — conversație (intimă), taifas. /fr. *causerie*/

cracáre s. f. — procedeu industrial de tratare la temperaturi și presiuni înalte a unor produse rezultate din țiței (motorină, păcură etc.), pentru a obține produse superioare. /după engl. *cracking*/

crah, -uri s. n. — fenomen economic specific sistemului capitalist care se manifestă printr-o lipsă foarte vizibilă a creditului pe piață, prin scăderea catastrofală a cursului acțiunilor la bursă și prin devalorizarea monedei; dezastru financiar. /germ. *Krach*/

crai, crai s. m. — 1. (astăzi poetic sau în basme) împărat, rege, domnitor. ⊗ *crai-nou*=lună nouă. 2. bărbat ușuratic, care se ține de chefuri și de femei. ⊗ *crai de curte veche*=haimana, pungaș, derbedeu, desfrînat. /slav/

cráinic, -ă, -i, -e, s. m. și f. — 1. (înv.) persoană care anunță cetățenilor știrile oficiale; vestitor la nunțile țărănești. 2. (în prezent) persoană care citește comunicările oficiale la posturile de radio sau televiziune, anunță programul etc.; spicher. /ucr. *krajnik*/

crámpă, -e, s. f. — (la pl.) dureri puternice provocate de contracția unor mușchi; cîrcel. /fr. *crampe*/

cramponá (-ez) vb. — a se agăța cu disperare de ceva, a nu voi să renunțe la ceva. /fr. *cramponner*/

crániu, -ii, s. n. — 1. cutia osoasă a capului care apără creierul. 2. cap descărnat de om mort. /fr. *crâne*/

cras, -ă, adj. — groaznic, sub orice limită. /fr. *crasse*/

cratér, -e, s. n. — deschizătură de vulcan prin care iese lava. /fr. *cratère*/

crátimă, -e, s. f. — liniuță de unire. /ngr. *kratima*/

crățăr, -ăre, s. n. — instalație care încarcă și transportă pe o bandă rulantă cărbunii scoși din mine; transportor mecanic.

cravășă, -e, s. f. — vărguță elastică de piele. /fr. *cravache*/

creá (creéz) vb. — 1. a produce ceva nou; a inventa, a născoci; a înființa, a întemeia. 2. a pregăti cadre. (pr. -cre-a; ind. prez. 3 sg. și pl. creează, 1 pl. creăm; ger. creînd; part. creát) /fr. *créer*, lat. *creare*/

creatúră, -i, s. f. — ființă vie, făptură; om. (pr. cre-a-) /fr. *créature*/

credíbil, -ă, adj. — care poate fi crezut. /din *credibilitate*/

crédit, -e, s. n. — 1. capital obținut prin împrumut pe baza încrederii sau a puterii de a plăti a celui ce împrumută. 2. (în contabilitate) partea din dreapta a unui cont în care se trec fondurile proprii, sumele date ca avans sau pe care proprietarul banilor le are de primit de la datornici. 3. stimă, considerație de care se bucură cineva prin încrederea pe care o inspiră; autoritate, trecere. /fr. *crédit*/

creditá (-ez) vb. — a împrumuta pe cineva cu bani. /fr. *créditer*/

creditór, -oáre, -i, -oare, s. m. și

f., adj. — 1. (s. m. şi f.) persoană sau instituţie care a împrumutat cuiva o sumă de bani, care are de primit bani de la un datornic. 2. (adj.) (despre operaţii financiare) care se referă la credite; (despre instituţii) care acordă credite. /după fr. *créditeur*/

credúl, -ă, adj. — care crede sau se încrede prea uşor. /fr. *crédule*/

créier, -i, s. m. — 1. substanţă nervoasă aflată în cutia craniană, organ al gîndirii şi al conştiinţei la om. 2. (fig.) minte, inteligenţă, judecată. 3. (în expr.) *creierii munţilor* = înfundăturile cele mai înalte şi mai greu de ajuns ale munţilor. /lat. **crebrum*/

creioná (-ez) vb. — a desena cu creionul numai trăsăturile generale; (fig.) a schiţa, a contura (un portret, un caracter etc.). /fr. *crayonner*/

crematóriu, -ii, s. n. — 1. instalaţie pentru arderea cadavrelor. 2. cuptor pentru arderea gunoaielor. /cf. fr. *crématoire*/

cremónă, -e, s. f. — dispozitiv metalic pentru închiderea unei ferestre sau uşi, alcătuit din două vergele în prelungire, mişcate cu ajutorul unui mîner. /fr. *crémone*/

crenél, -uri, s. n. — deschizătură într-un zid de apărare sau în pereţii unei cazemate, prin care se puteau arunca proiectile asupra duşmanilor sau prin care se putea trage cu arma. /cf. fr. *créneau*/

creól, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană născută în colonii din părinţi europeni. (pr. cre-ol) /fr. *créole*/

creóla s. f. — jargon al negrilor din colonii, amestec de vorbe franţuzeşti şi împrumuturi din alte limbi. (pr. cre-o-) /fr. *créole*/

crep s. n. — 1. cauciuc natural de culoare albă-gălbuie. 2. stofă subţire de mătase sau de lînă, cu suprafaţa uşor încreţită. /fr. *crêpe*/

crepitánt, -ă, adj. — care produce zgomote repetate. /fr. *crépitant*/

crepúscul s. n. — 1. sfîrşit de zi; înserare, amurg. 2. (fig.) sfîrşit; declin, decădere. /fr. *crépuscule*/

crestomaţíe, -ii, s. f. — culegere de texte (mai ales din literatura veche). /fr. *chrestomathie*/

cretacéu, -ée, adj. — de felul cretei, format din cretă. /fr. *crétacé*/

cretácic s. n. — perioadă geologică de la sfîrşitul erei secundare, în care s-au format depozite cretoase (calcaroase). /cf. fr. *crétacé*/

cretín, -ă, -i, -e, adj., s. m. şi f. — suferind de cretinism; idiot, imbecil; stupid. /fr. *crétin*/

creuzét, -e, s. n. — vas sau recipient din material rezistent la temperaturi înalte, folosit pentru experienţe chimice, pentru topirea metalelor etc. (pr. cre-u-) /fr. *creuset*/

crez s. n. — convingerile, concepţia despre viaţă a cuiva. /din *crede*/

crezămînt s. n. — 1. încredere, crezare. ⊗ (loc. adv.) *cu crezămînt* = cu adevărat, într-adevăr. 2. milă. /din *crez* (crede) + suf. -(ă)*mînt*/

cric, -uri, s. n. — aparat pentru ridicarea unor greutăţi mari la mică înălţime, prin împingerea de jos în sus. /fr. *cric*/

crímă, -e, s. f. — încălcare gravă a unei legi civile sau morale (omor, trădare de ţară etc.). /fr. *crime*/

críptă, -e, s. f. — construcţie subterană în care se depun sicriele morţilor; capelă subterană. /it. *cripta*/

críptic, -ă, adj. (rar) — 1. ascuns, secret. 2. care prezintă ascunzători; cu focare de microbi. /fr. *cryptique*/

criptogámă, -e, s. f. — plantă (lipsită de flori) care se înmulţeşte prin spori. /fr. *cryptogame*/

criptográmă, -e, s. f. — 1. document (text) scris cu semne secrete. 2. joc distractiv în care cuvintele unei fraze sînt împărţite într-un număr exact de fragmente care se înscriu într-o formă geometrică regulată, cerîndu-se să se afle locul unde începe succesiunea acestor fragmente şi modul în care se succed. /fr. *cryptogramme*/

gr. *kryptos*=ascuns, *gramma*=scriere/

crisalídă, -e, s. f. — nimfă de fluture. /fr. *chrysalide*/

crispá (-ez) vb. — a se contracta, a se strînge, a se încleşta fără voie (din cauza unei tensiuni nervoase). /fr. *crisper*/

cristál, (1) -uri, (2) -e, s. n. — 1. sticlă superioară de fabricaţie specială, transparentă şi perfect incoloră. 2. corp solid cu o structură internă regulată şi cu o formă exterioară geometrică, mărginită de suprafeţe plane. /fr. *cristal*/

cristalín[1], -e, s. n. — parte a ochiului cu aspect de lentilă transparentă biconvexă, pe care se formează imaginea. /fr. *cristallin*/

cristalín[2], -ă, adj. — 1. transparent, limpede. 2. (fig.) sonor cum e cristalul. /fr. *cristallin*/

cristalizá (-ez) vb. — 1. a se solidifica în formă de cristale. 2. (fig.) a (se) înfiripa, a lua (sau a da) o formă precisă. /fr. *cristalliser*/

cristalografíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul cristalelor din punctul de vedere al formei lor şi al proprietăţilor lor fizice. /fr. *cristallographie*/

critériu, -ii, s. n. — punct de vedere, principiu (de clasificare, de apreciere etc.). /fr. *critérium*/

criticá (crític) vb. — a arăta greşelile sau lipsurile cuiva. /fr. *critiquer*/

criticábil, -ă, adj. — care merită a fi criticat. /fr. *critiquable*/

criticástru, -ştri, s. m. — critic neînsemnat şi lipsit de corectitudine. /din *critic*+suf. *-astru*/

críză, -e, s. f. — 1. (econ.) stagnare şi perturbare a vieţii economice din cauza contradicţiei fundamentale dintre caracterul tot mai social al producţiei şi forma individuală a însuşirii produselor. 2. moment de tulburare, de tensiune sufletească, de zbucium, de grea încercare. 3. moment hotărîtor, culminant în desfăşurarea unei boli; ivire bruscă a unei boli. /fr. *crise*/

crîmpéi, -ie, s. n. — bucată din ceva, porţiune, fărîmă; fragment, frîntură. /slav/

crîncen, -ă, adj. — cumplit, înverşunat, crud, nemilos. /et. nec./

crîşcáre, -ări, s. f. (Mold., Trans.) — scrîşnire din dinţi (de ciudă sau de durere); (fig.) geamăt, durere, nenorocire.

croaziéră, -e, s. f. — călătorie (de plăcere) pe mare. /fr. *croisière*/

crochéte s. n. pl. — preparat din griş sau zarzavaturi în formă de bastonaşe sau turtiţe, prăjite în grăsime. /fr. *croquette*/

crochíu, -uri, s. n. — schiţă sumară, în cîteva linii, a unei figuri, a unui plan etc. /fr. *croquis*/

crom s. n. — metal dur, de culoare cenuşie-deschisă. /fr. *chrome*/

cromátic, -ă, adj. — privitor la culori, la colorit. /fr. *chromatique*/

cromátică s. f. — 1. artă a preparării şi a folosirii culorilor. 2. ansamblu de culori; colorit. /fr. *chromatique*/

cromatísm s. n. — posibilitate a razelor albe de a se descompune în raze de diferite culori. /fr. *chromatisme*/

crónic, -ă, adj. — care are caracter de durată; (fig.) care se prelungeşte multă vreme. /fr. *chronique*/

cronicár, -i, s. m. — 1. autor de cronici şi letopiseţe. 2. ziarist sau colaborator la un ziar sau la o revistă care scrie cronici literare, muzicale etc. /din *cronică*+suf. *-ar*/

crónică, -i, s. f. — 1. însemnări istorice, obişnuite în evul mediu, în care se treceau, în ordinea în care s-au desfăşurat, evenimentele din viaţa unui popor; letopiseţ. 2. articol de ziar sau revistă în care se discută întîmplări la ordinea zilei. (var. înv. *hrónic* s. n., *hrónică* s. f.) /(1) lat. *chronica*. (2) fr. *chronique*/

cronográf, -e, s. n. — aparat automat de precizie care înregistrează începutul şi sfîrşitul unei ac-

ţiuni sau al unui fenomen în desfăşurare. /fr. *chronographe*/

cronológic, -ă, adj. — scris sau aşezat în ordinea în care s-au întîmplat faptele. /fr. *chronologique*/

cronologíe, -ii, s. f. — 1. disciplină (ajutătoare a istoriei) care se ocupă cu stabilirea epocilor şi a datelor istorice. 2. listă care cuprinde o succesiune cronologică. /fr. *chronologie*; gr. *chronos*=timp, *logos*=studiu/

cronometrá (-ez) vb. — a măsura timpul cu cronometrul. /fr. *chronométrer*/

cronométru, -e, s. n. — ceasornic de mare precizie care poate măsura şi fracţiunile de secundă. /fr. *chronomètre*/

cros, -uri, s. n. — întrecere de alergare, cu respectarea anumitor reguli. /engl., fr. *cross* (-country)/

cruciál, -ă, adj. — de importanţă hotărîtoare; decisiv. (pr. ci-al) /fr. *crucial*/

crucifíx, -e, s. n. — obiect de cult din lemn, metal etc. în formă de cruce, reprezentînd pe Iisus Hristos răstignit. (pl. şi crucifixuri) /fr. *crucifix*, lat. *crucificus*/

crucişătór, -oáre, s. n. — vapor de război mai uşor decît cuirasatul, dar cu deplasare mai rapidă, servind ca avangardă într-o escadră, pentru recunoaştere etc. /din *(în)crucişa*+suf. *(-ă)tor*/

crud, -ă, adj. — I. 1. nefiert, nefript, necopt. 2. verde, proaspăt. 3. tînăr, fraged. 4. neprelucrat, brut. II. (fig.) nemilos, neomenos, aspru, rău, sălbatic. /lat. *crudus*/

crunt, -ă, adj. — 1. aspru, crud, nemilos. 2. care trezeşte groază; înfiorător. 3. (fig.) foarte tare; straşnic, grozav. /lat. *cruentus*=însîngerat/

crústă, -e, s. f. — înveliş format prin uscare la suprafaţa unor corpuri moi; carapace. /lat. *crusta*/

cruţá (cruţ) vb. — 1. a ierta, a scuti de pedeapsă. 2. a feri, a păzi, a avea grijă. 3. a economisi, a păstra. /et. nec./

ctítor, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care suportă în întregime sau în parte cheltuielile pentru ridicarea unei mănăstiri, a unui spital etc.; (p. ext.) fondator al unei instituţii, al unei asociaţii etc. /slav/

cuántă, -e, s. f. (fiz.) — *cuantă de energie*=cantitate foarte mică de energie radiantă, a cărei mărime depinde numai de frecvenţa radiaţiei respective. (pr. cuan-tă) /fr. *quanta*/

cuantificá (cuantífic) vb. (fiz.) — a impune condiţii rezultate din teoria cuantelor, evoluţiei unui sistem la scară moleculară, atomică sau subatomică. /fr. *quantifier*/

cuántum s. n. — sumă la care se ridică o cheltuială, un credit etc. (pr. cuan-) /fr. *quantum*/

cuaternár, -ă, adj. n. şi f. — (în expr.) *eră cuaternară*=ultima dintre erele geologice, în care apare omul şi care continuă şi astăzi. /fr. *quaternaire*/

cub, -uri, s. n. — 1. corp geometric cu şase feţe pătrate, egale între ele. 2. (aritm.) produs al înmulţirii unui număr cu sine însuşi de două ori. *(Cubul lui 2=2×2×2=8)* /fr. *cube*/

cubáj, -e, s. n. — volumul în unităţi cubice al unui corp, al unei încăperi etc. /fr. *cubage*/

cubilóu, -uri, s. n. — cuptor vertical cilindric pentru topirea metalului, înainte de turnarea lui în forme. /fr. *cubilot*/

cubísm s. n. — curent în artă (mai ales în pictură) apărut la începutul secolului XX, care reprezintă obiectele din natură, persoanele etc. descompuse în cele mai simple figuri geometrice. /fr. *cubisme*/

cúbitus s. n. — osul cel mare al antebraţului, de la cot pînă la încheietura mîinii. /lat. *cubitus*/

cucerí (-esc) vb. — 1. a cuprinde, a ocupa un teritoriu prin forţă. 2. a cîştiga ceva prin luptă. 3. (fig.) a-şi atrage simpatia sau ajutorul cuiva. /lat. **conquerire*/

cúget, -e, s. n. — 1. gîndire; gînd, idee. 2. minte, intelect. 3. plan,

proiect. 4. conştiinţă. /din *cugeta*/

cugetá (cúget) vb. — a urmări o idee, a medita; a se gîndi. /lat. *cogitare*/

cugetáre, -ări, s. f. — 1. gînd, gîndire; meditare. 2. maximă. /din *cugeta*/

cuirasát, -e, s. n. — vapor mare de război apărat de o cuirasă şi înarmat cu tunuri de mare calibru. /după fr. *cuirassé*/

cuirásă, -e, s. f. — 1. armătură din plăci groase de oţel care protejează un vapor de război. 2. armură de oţel care proteja în trecut pieptul şi spatele unui luptător; platoşă. /fr. *cuirasse*/

culánt, -ă, adj. — curtenitor, mărinimos, darnic. /fr. *coulant*/

cúli, culi, s. m. — muncitor indian sau chinez care lucrează cu ziua sau trage ricşa. /fr. *coolie*, hindustan *kuli*/

culinár, -ă, adj. — privitor la bucătărie, la prepararea mîncării. /fr. *culinaire*/

culísă, -e, s. f. — 1. partea scenei situată înapoia decorurilor. 2. (fig., pl.) ceea ce se ascunde înapoia unui fapt, a unei acţiuni. /fr. *coulisse*/

culmină (-ez) vb. — a atinge cea mai mare înălţime, cel mai înalt stadiu; a fi la culme. /fr. *culminer*/

culoár, -e, s. n. — loc de trecere, coridor, pasaj. (pr.-loar) /fr. *couloir*/

culpabilitáte, -ăţi, s. f. — vinovăţie. /cf. fr. *culpabilité*/

cúlpă, -e, s. f. — greşeală (pedepsită de lege); vinovăţie. /lat. *culpa*/

cult[1], -e, s. n. — 1. religie; totalitatea rînduielilor unei religii. 2. respect sau dragoste adîncă faţă de cineva sau de ceva. /lat. *cultus*/

cult[2], -ă, adj. — cu multă cultură, cu multe cunoştinţe. /lat. *cultus*/

cultivá (cultív) vb. — 1. a lucra pămîntul. 2. (fig.) a face să crească, să se dezvolte ceva. 3. a căuta prietenia sau bunăvoinţa cuiva. 4. a (se) instrui, a (se) educa. /fr. *cultiver*/

cultivatór[1], -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană care cultivă pămîntul, care creşte plante de cultură. /după fr. *cultivateur*/

cultivatór[2], -oáre, s. n. — maşină agricolă pentru mărunţirea şi afînarea pămîntului arat. /după fr. *cultivateur*/

culturalizáre s. f. — ridicarea nivelului cultural, răspîndirea culturii. /din *cultural*/

cultúră, -i, s. f. — 1. totalitatea valorilor materiale şi spirituale ale unui popor. 2. totalitatea cunoştinţelor cuiva. 3. totalitatea lucrărilor făcute de om pentru ca pămîntul să rodească; ştiinţa de a lucra pămîntul, de a cultiva plantele. /lat. *cultura*/

cúmpănă, -ene, s. f. — 1. dispozitiv pentru scoaterea apei din fîntînă, format dintr-o bîrnă aşezată pe un stîlp înalt, avînd un braţ mai lung de care se atîrnă găleata şi un braţ mai scurt de care sînt fixate greutăţile care echilibrează balanţa cumpenei şi uşurează scoaterea apei. 2. cîntar (balanţă). 3. (fig.) echilibru; moderaţie. 4. simbol al dreptăţii, al justiţiei, reprezentat printr-o balanţă. 5. primejdie, nenorocire, necaz; încercare grea. /slav/

cumpăní (-esc) vb. — 1. a cîntări, a echilibra. 2. (fig.) a chibzui, a judeca, a socoti, a analiza. 3. (fig.) a şovăi. /din *cumpănă*/

cúmpăt s. n. — echilibru sufletesc, judecată dreaptă, stăpînire de sine; cumpătare. /lat. *compitus*/

cumplít, -ă, adj. — 1. groaznic; crud, nemilos. 2. straşnic, tare. *Fusese ger cumplit*. 3. (adv.) grozav, foarte. /lat **complitus*/

cúmul, -uri, s. n. — deţinerea de către aceeaşi persoană a mai multor servicii sau funcţii plătite. /după fr. *cumul*/

cumulárd, -ă, -azi, -de, s. m. şi f. — persoană care deţine mai multe funcţii plătite. /fr. *cumulard*/

cúmulus s. m. — nori groşi, de culoare albicioasă. /lat. *cumulus*/

cuneifórm, -ă, adj. — care este în formă de cui. ⊗ *scriere cuneifor-*

mă=scriere cu litere în formă de cuie, folosită de unele popoare din Orientul antic. /fr. *cunéiforme*/

cúpă, -e, s. f. — 1. pahar larg şi puţin adînc. 2. vas ornamental care se dă ca premiu la întrecerile sportive. 3. cutie metalică montată la diferite maşini şi instalaţii pentru încărcat cereale, nisip, piatră etc. 4. (fig.) caliciu. /lat. *cuppa*/

cupéu, -uri, s. n. — 1. trăsură de lux, închisă (cu geamuri), de obicei numai cu două locuri alăturate în interior. 2. (înv.) compartiment într-un vagon de cale ferată. /fr. *coupé*/

cupíd, -ă, adj. — lacom, hrăpăreţ. /fr. *cupide*/

cuplá (-ez) vb. — a face o legătură între două sau mai multe elemente ale unui sistem tehnic, pentru a face un transfer de energie între ele. /fr. *coupler*/

cuplét, -e, s.n. — cîntec sau poezie satirică inspirată din actualităţile zilei, cu acelaşi refren după fiecare strofă. /fr. *couplet*/

cúplu, -uri, s. n. — 1. pereche de persoane (de sex opus). 2. (fig.) sistem compus din două forţe antiparalele. /fr. *couple*/

cupólă, -e, s. f. — tavanul boltit al unei clădiri; boltă. /fr. *coupole*/

cuprínde (cuprínd) vb. — 1. a înconjura cu mîinile, a îmbrăţişa. 2. a vedea, a înţelege, a cunoaşte. 3. a învălui; a pune stăpînire, a cuceri, a ocupa, a încercui. /lat. *comprendere*/

curábil, -ă, adj. — care se poate vindeca. /fr. *curable*/

curánt, -ţi, adj. — (în expr.) *medic curant*=medicul care tratează un bolnav. /din *curá* (a îngriji)/

curatélă, -e, s. f. — administrarea averii şi ocrotirea intereselor unui minor sau ale unei persoane în imposibilitate de a se conduce singură de către o persoană numită de justiţie. /fr. *curatelle*/

curatív, -ă, adj. — care lecuieşte, vindecător. /fr. *curatif*/

cúră, -e, s. f. — tratarea unei boli prin băi, gimnastică medicală etc. /lat. *cura*/

curătúră, -i, s. f. — loc într-o pădure, curăţat de copaci, de rădăcini etc. pentru a putea fi săpat, arat, cultivat. /din *curá* (a curăţa)+suf. *(-ă)tură*/

curb, -ă, adj. — 1. (despre linii) în formă de arc, încovoiat. 2. (despre planuri) boltit. /fr. *courbe*/

curbilíniu, -e, (pl. -ii) adj. — compus din linii curbe; închis între linii curbe; care urmează o linie curbă. /din *curb*(ă)+*liniu*/

curént[1], -ţi, s. m. — 1. mişcare a unei mase de aer. 2. mişcare a apei în direcţia pantei; curs de apă. 3. sarcină electrică în mişcare. /după fr. *courant*/

curént[2], -e, s. n. — totalitatea de idei, de păreri (politice, ştiinţifice, artistice etc.) care sînt adoptate la un moment dat de un număr mai mare de oameni. /după fr. *courant*/

curént[3], -ă, adj. — 1. (despre vorbire) curgător, uşor. 2. (despre an, lună, zi) care este în curs; prezent. 3. (fig.) de fiecare zi, zilnic; actual, obişnuit. /după fr. *courant*/

curiér, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. factor poştal. 2. ştafetă. 3. persoană din serviciul unei instituţii care duce la destinaţie corespondenţa, mesaje etc. (pr. -ri-er) /fr. *courrier*/

curiós, -oásă, adj. — 1. dornic să afle totul, stăpînit de curiozitate. 2. indiscret. 3. (fig.) ciudat; neobişnuit, original. (pr. -ri-os) /cf. fr. *curieux*/

curmá (curm) vb. — 1. a strînge tare. 2. a tăia un lemn de-a curmezişul; a frînge, a rupe. 3. a se apleca de mijloc. 4. (fig.) a opri brusc, a întrerupe, a pune capăt (vieţii). /cf. alb. *kurmue*/

curmătúră, -i, s. f. — adîncitură pe culmea unui deal sau a unui munte; despicătură, prăpastie între doi munţi sau două dealuri. /din *curma*+suf. *-(ă)tură*/

curs, -uri, s. n. — I. 1. curent de apă; albia rîului. 2. (fig.) durată, interval de timp, răstimp. 3. mers,

desfășurare a unor evenimente. 4. preț al unor monede, al unor hîrtii de valoare. II. 1. lecție, expunere, prelegere. 2. tratat, manual. /(I) lat. *cursus*, (II) fr. *cours*/

cúrsă, -e, s. f. — I. 1. drum sau distanță parcursă regulat de un vehicul după un orar stabilit. 2. (la pl.) alergare de cai. 3. (sport) întrecere în parcurgerea rapidă a unei distanțe. II. 1. capcană, laț. 2. (fig.) ademenire, momire; înscenare. /(I) fr. *course*, (II) cf. alb. *kurthë*/

cursív, -ă, adj. — (despre vorbire sau scriere) curgător, ușor; (despre literele de tipar) care imită scrisul de mînă, aplecat spre dreapta. /fr. *cursif*/

cúrte, -ți, s. f. — 1. ogradă. 2. (în trecut) conac boieresc. 3. palatul de reședință al suveranului (curte domnească). 4. totalitatea persoanelor cu funcții înalte la palatul unui rege, împărat etc. 5. (în trecut) numele unor instanțe judecătorești și administrative (curte de apel, curte cu juri, curte de casație, curte marțială etc.). 6. omagiu măgulitor la adresa unei femei, spre a-i cîștiga simpatia, bunăvoința sau dragostea. /lat. **curtis*/

curteán, -ă, -teni, -tene, s. m. și f. — persoană care avea un serviciu la curtea suveranului și locuia acolo. /din *curte* + suf. *-ean*/

curtezánă, -e, s. f. — femeie de moravuri ușoare, care trăia la curtea unui suveran sau a unui nobil; (p. ext.) femeie cu purtare imorală. /fr. *courtisane*/

curtoazíe, -ii, s. f. — politețe, amabilitate. (pr. -oa-zi-e) /fr. *courtoisie*/

custóde, -zi, s. m. — persoană însărcinată cu paza și păstrarea unui lucru. /fr. *custode*/

cúșer adj. invar. (în religia mozaică) — (despre mîncăruri și băuturi) pregătit după ritual. /cf. ebraicul *kascher* = curat, ritual/

cutánát, -ă, adj. — care ține de piele, privitor la piele. /după fr. *cutané*/

cutanéu, -ée (pl. -ei, -ee) adj. — cutanat. (pr. -ne-e) /fr. *cutané*/

cúter, -e, s. n. — mic vas plutitor cu motor sau cu pînze, de formă alungită, folosit pentru curse scurte sau pentru sport nautic. /engl., fr. *cutter*/

cutezá (cutéz) vb. — a îndrăzni, a se încumeta. /lat. *cottizare*/

cutreierá (cutréier) vb. — I. a umbla din loc în loc; (p. ext.) a hoinări, a vagabonda. 2. a se perinda. /lat. *contribulare*/

cuțovláh, -ă, -i, -e, s. m. și f. — (la pl.) nume dat populației aromâne din Macedonia de către populația greacă localnică; (la sg.) aromân din Macedonia. /ngr. *kutzo-vlahos*/

cúvă, -e, s. f. — I. vas de diferite forme și mărimi folosit în tehnică și în laboratoare pentru diferite operații chimice. 2. porțiune a unui furnal. /fr. *cuve*/

cuviínță, -e, s. f. — regulă de bună purtare, purtare cuviincioasă; politețe. ⊗ (loc. adv.) *după cuviință* = așa cum trebuie. /lat. *convenientia*/

cuzinét, -ți, s. m. — piesă de metal în care intră fusul sau axul unei mașini. /fr. *coussinet*/

cvadrimotór, -oáre, adj. (despre avioane) — care are patru motoare. /fr. *quadrimoteur*/

cvadrumán, -ă, adj. — care se folosește de cele patru picioare ca de mîini. /fr. *quadrumane*/

cvadrúplu, -ă, adj. — împătrit. /fr. *quadruple*/

cvási adj. invar. — cam, aproape, aproximativ. /fr. *quasi*/

Scanned with OKEN Scanner

D

dacápo adv. — 1. de la început. 2. din nou, a doua oară. /it. *daccapo*/

dacoromân, -ă, -i, -e, adj., s. m. — 1. (adj.) privitor la românii din nordul Dunării. 2. (substantivat, f.) dialectul vorbit de românii din nordul Dunării. 3. (s. m.) român din nordul Dunării. /din *dac+român*/

dactil, -i, s. m. — unitate ritmică de trei silabe în care accentul cade pe prima silabă, iar celelalte două rămîn neaccentuate: ⏑ ⏑ ; (în versificația greco-latină) unitate ritmică compusă din trei silabe: prima lungă și celelalte două scurte. /fr. *dactyle*/

dactilografiá (-ez) vb. — a scrie la mașina de scris. /fr. *dactylographier*/

dactiloscopíe s. f. — mijloc de identificare a unei persoane pe baza amprentelor ei digitale. /fr. *dactyloscopie*/

dájdie, -ii, s. f. (ist.) — impozit pe care locuitorii Palestinei îl plăteau stăpînirii romane în daruri și care a constituit subiectul de provocare a lui Iisus Hristos de către farisei, dare, bir. /din v. slav./

dalác (1) s. n., (2) s. m. — antrax, (pop.) cărbune, bubă rea. /tc. *dalak*/

dálă, -e, s. f. — 1. placă de piatră, de marmură etc. pentru pardosit sau pentru căptușitul unui zid. 2. placă de beton armat dintr-un element de construcție. /fr. *dalle*/

dalb, -ă, adj. — 1. alb; curat, fără pată; (fig.) neprihănit; gingaș. 2. luminos, limpede; strălucitor. 3. atrăgător, minunat. /din *de+alb*/

daltonísm s. n. — defect al vederii constînd în neputința de a distinge prin văz anumite culori, mai ales culoarea roșie (care e văzută verde). /fr. *daltonisme* (din s. propriu Dalton, fizician englez, care suferea de acest defect)/

dánă, -e, s. f. — loc amenajat pentru oprirea vapoarelor într-un port sau în mijlocul unei ape navigabile. /ngr. *dana*/

dantúră, -i, s. f. — totalitatea dinților cuiva, dentiție. /fr. *denture*/

danubián, -ă, adj. — din regiunea Dunării, dunărean. /pr. -bi-an) /fr. *danubien*/

dará s. f. — greutatea învelișului în care se păstrează sau se transportă o marfă. (art. daraua) /tc. *dara*/

darác, -e, s. n. — 1. unealtă pentru pieptănat lîna, cînepa sau inul, formată dintr-o perie cu dinți rari de oțel. 2. mașină de scărmănat. /tc. *darak*/

dărămite conj. — mai mult decît atîta, cu atît mai mult; dar încă. /din *dar*(ă)*+mi+te*/

dáre, dări, s. f. — 1. acțiunea de a da. 2. bir, impozit. /din vb. *da*/

dáscăl, -i, s. m. — 1. (pop.) învățător; (p. ext.) profesor. 2. cîntăreț de biserică. /bg., srb. *daskal*/

dátă[1], dăți, s. f. — 1. fiecare dintre cazurile cînd se produce un fapt. 2. (loc. adv.) *de astă dată*=de rîndul acesta, acum; *o dată*=într-un singur rînd; *nu o dată*=de multe ori, adesea. / din vb. *da*/

dátă[2], -e, s. f. — timpul precis exprimat în ani, luni și zile. /fr. *date*/

dátină, -i, s. f. — 1. obicei sau deprindere devenită tradițională de foarte multă vreme; tradiție. 2. (rar) regulă. /slav/

dáună, -e, s. f. — 1. pagubă; stricăciune. 2. despăgubire. /lat. *daunum*/

dăinuí (-iésc) vb. — 1. a ține, a dura. 2. a trăi, a exista. /srb. *danovati*/

dăuná (-ez) vb. — a face cuiva o pagubă, o stricăciune. /din *daună*/

debará, -le, s. f. — începere dintr-o

locuință folosită pentru depozitarea obiectelor ce se folosesc mai rar. /fr. *débarras*/

debarasá (-ez) vb. — a înlătura, a (se) descotorosi. /fr. *débarrasser*/

debarcá (debárc) vb. — a coborî pe uscat de pe un vapor. /fr. *débarquer*/

debarcadér, -e, s. n. — loc amenajat pentru coborîrea călătorilor și descărcarea mărfurilor de pe un vapor. /fr. *débarcadère*/

debíl, -ă, adj. — firav, plăpînd, slăbuț. /fr. *débile*/

débit, -e, s. n. — 1. tutungerie. 2. cantitate de lichid, de gaz, de material mărunt etc. care trece într-o unitate de timp printr-o conductă, printr-un canal etc. 3. cantitate de obiecte sau de materiale produse într-o unitate de timp de o mașină, de o instalație etc. 4. (fig.) bogăția de cuvinte din vorbirea cuiva. 5. partea contului de contabilitate în care se înscriu bunurile, mărfurile sau sumele de bani primite și care trebuie restituite; sumă datorată. /fr. *débit*/

debitá (-ez) vb. — 1. a trimite o cantitate de gaz, de lichid etc. printr-o conductă. 2. a trece în contul (în socoteala) cuiva mărfurile sau materialele care i-au fost predate sau sumele de bani ce i-au fost plătite. /fr. *débiter*/

debitór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. adj. — 1 (adj.) datorat. 2. (adj., s. m. și f.) (persoană) care datorează ceva; datornic. /lat. *debitor*/

debléu, -uri, s. n. (opus *rambleu*) — săpătură făcută sub nivelul natural al pămîntului, pentru deschiderea unui drum. /fr. *déblai*/

deblocá (-chéz) vb. — 1. a da la o parte obstacolele care împiedică circulația pe un drum. 2. a pune în mișcare o mașină, un aparat etc. 3. a scoate de sub blocare bani sau valori bănești. 4. a pensiona înainte de vreme un funcționar. /fr. *débloquer*/

debordá (-ez) vb. — 1. a se revărsa. 2. a vărsa, a vomita. /fr. *déborder*/

debușéu, -uri, s. n. — 1. mijloc de a vinde mărfurile. 2. piața de vînzare a unui produs. /fr. *débouché*/

debutá (-ez) vb. — a face începutul într-o meserie, într-o carieră artistică, literară etc. /fr. *débuter*/

déca- — element de compunere a cuvintelor care înseamnă «zece» (sau înzecitul unei unități de măsură). /ngr. *deka*=zece/

decádă, -e, s. f. — 1. perioadă de zece zile consecutive. 2. grupare de zece elemente identice. /fr. *décade*/

decadént, -ă, adj. — care decade. /fr. *décadent*/

decadénță, -e, s. f. — 1. decădere, regres. 2. decădere morală. /fr. *décadence*/

decagón, -e, s. n. — poligon cu zece laturi. /fr. *décagone*/

decaláj, -e, s. n. — 1. distanțare în timp sau în spațiu între obiecte, fapte etc. 2. nepotrivire, dezacord. /fr. *décalage*/

decalóg s. n. — serie de zece porunci religioase și morale cuprinse în Biblie. /cf. fr. *décalogue*; gr. *deka*=zece, *logos*=vorbire/

decán, -ă, -i, -e, s. m. și f. — 1 cadru didactic universitar care conduce o facultate. 2. (în trecut) avocat ales să conducă baroul (asociația) avocaților. 3. persoana cea mai în vîrstă sau cu vechimea cea mai mare în anumite adunări. /lat. *decanus*/

decantá (-ez) vb. — a limpezi un lichid tulbure, scurgîndu-l după ce particulele străine pe care le conține s-au așezat pe fundul vasului. /fr. *décanter*/

decapitá (-ez) vb. — a ucide pe cineva prin tăierea capului. /fr. *décapiter*/

decapotábil, -ă, adj. (despre autovehicule) — a cărui capotă se poate ridica sau strînge, după nevoie. /fr. *décapotable*/

decár, -i, s. m. — unitate de măsură pentru terenuri, egală cu zece ari. /din *deca-* + *ar*/

decastér, -i, s. m. — unitate de măsură pentru cubarea lemnelor, egală cu zece metri cubi sau zece steri. (scris și dast) /fr. *décastère*/

decedá vb. — a muri, a înceta din viață. /fr. *décéder*/

decéniu, -ii, s. n. — perioadă de zece ani. /lat. *decennium*/

decént, -ă, adj. — cuviincios, respectuos. /fr. *décent*/

decénță s. f. — respect al bunelor moravuri; bună-cuviință. /fr. *décence*/

decépție, -ii, s. f. — înșelare a speranțelor; dezamăgire. /fr. *déception*/

decepționism s. n. — atitudine de continuă dezamăgire și neîncredere într-un viitor mai bun, în progres, manifestată în unele opere literare. /din *decepționa* + suf. *-ism*/

decernă (decérn) vb. — a da o recompensă, un premiu, o decorație. /fr. *décerner*/

decés, -uri, s. n. — moarte a unei persoane. /fr. *décès*/

deci- — element de formare a cuvintelor care arată o măsură de zece ori mai mică decît unitatea. /lat. *decem*/

decibél, -i, s. m. — unitate de măsură a intensității sunetului. /fr. *décibel*/

decíde (decíd) vb. — 1. a hotărî. 2. a convinge. /fr. *décider*/

decimá (-ez) vb. — 1. a omorî oameni în număr foarte mare. 2. (la romani și în epoca feudală) a pedepsi o trupă de soldați, omorînd cîte unul din fiecare grup de zece, ales prin tragere la sorți. /fr. *décimer*/

decimál, -ă, adj. — din zece în zece, zecimal. ⊗ *balanță decimală* sau *cîntar decimal* = cîntar special construit la care se folosesc greutăți de zece ori mai mici decît greutatea corpurilor ce se cîntăresc. /fr. *décimal*/

decís, -ă, adj. — 1. hotărît în convingeri; neșovăitor. 2. fixat, statornicit. /din *decide*/

decisív, -ă, adj. — hotărîtor, determinant. /fr. *décisif*/

decízie, -ii, s. f. — hotărîre. /fr. *décision*/

declamá (declám) vb. — 1. a spune poezii cu glas tare, cu ton și gesturi potrivite. 2. (iron., peior.) a vorbi cu ton pompos. /fr. *déclamer*/

declanșá (-ez) vb. — a porni, a dezlănțui. /fr. *déclancher*/

declará (declár) vb. — 1. a face cunoscut, a spune deschis. 2. a da pe față. 3. a lua atitudine pentru sau contra cuiva. /fr. *déclarer*/

declarație, -ii, s. f. — 1. mărturisire, afirmație a unor convingeri, a unor sentimente etc. 2. proclamație, comunicat. /fr. *déclaration*/

declasá (-ez) vb. — a se degrada; a decădea. /fr. *déclasser*/

declín s. n. — 1. coborîre a unui corp ceresc înspre apus; asfințit, scăpătare. 2. (fig.) decădere. /fr. *déclin*/

decliná (declín) vb. — 1. a trece un nume prin cazurile gramaticale. 2. a refuza să-și asume o răspundere. /fr. *décliner*/

decóct, -uri, s. n. — preparat lichid obținut prin fierberea în apă a unor plante medicinale. /germ. *Dekokt*/

decolá (-ez) vb. (despre avioane, hidroavioane etc.) — a-și lua zborul. /fr. *décoller*/

decoltá (-ez) vb. — a răscroi mult un veșmînt în jurul gîtului, adîncind tăietura în față, în spate sau peste umeri. /fr. *décolleter*/

deconcertá (-ez) vb. — a descumpăni; a tulbura. /fr. *déconcerter*/

deconectá (-ez) vb. — 1. a întrerupe o legătură dintre două conducte electrice; a desprinde. 2. (fig.) a se odihni, a se recrea. /fr. *déconnecter*/

decónt, -uri, s. n. — justificare, socoteală detaliată. /fr. *décompte*/

decontá (-ez) vb. — a justifica întrebuințarea unei sume primite. /fr. *décompter*/

decór, -uri, s. n. — 1. podoabă, ornament etc. 2. cadrul, ambianța un-

de se desfăşoară o acţiune. /fr. *décor/*

decorá (-ez) vb. — 1. a împodobi cu decoruri. 2. a da o decoraţie. /fr. *décorer/*

decoráţie, -ii, s. f. — 1. insignă, semn de distincţie conferit cuiva pentru merite în activitatea desfăşurată, pentru fapte de eroism etc. 2. podoabă, ornamentaţie. /fr. *décoration/*

decorticá -(chéz) vb. — a curăţa de coji grăunţele de cereale sau alte seminţe. /fr. *décortiquer*, lat. *decorticare/*

decrét, -e, s. n. — act emis de puterea executivă a statului care stabileşte modul de funcţionare a unor servicii publice sau felul în care trebuie executată o lege. /fr. *décret/*

decretá (-ez) vb. — a da un decret; a ordona prin decret. /fr. *décréter/*

decupá (-ez) vb. — a tăia bucăţi dintr-un material urmînd linia unui desen sau conturul unui model. /fr. *découper/*

decuplá (-ez) vb. — a desface cuplarea. /fr. *découpler/*

decúrge (pers. 3 decúrge) vb. — 1. a urma, a rezulta; a izvorî. 2. a se desfăşura. /din *de+curge/*

decúrs s. n. — desfăşurare, răstimp, durată. /din *decurge/*

dedá (dedáu) vb. — 1. a se obişnui, a se deprinde cu ceva. 2. a se da cu totul la ceva. 3. a se năărăvi. /lat. *dedere/*

dedicáţie, -ii, s. f. — text scris pentru cineva pe o carte, pe un album etc. ca semn de preţuire. /lat. *dedicatio/*

dedublá (-ez) vb. — a se împărţi în două; a avea în acelaşi timp două stări, două forme etc. /fr. *dédoubler/*

dedúce (dedúc) vb. — 1. a desprinde sau a trage o concluzie. 2. a scădea o sumă din alta. /lat. *deducere/*

deductív, -ă, adj. — care caută adevărul prin deducţie. /fr. *déductif/*

dedúcţie, -ii, s. f. — înlănţuire de judecăţi (sau premise) mai generale, din care una neapărat universală, pe baza cărora se obţine o judecată nouă, particulară, numită concluzie. /fr. *déduction/*

defalcá -(chez) vb. — 1. a desprinde una sau mai multe părţi dintr-un întreg. 2. a împărţi o lucrare în părţi, repartizate pe etape, pe oameni etc. /fr. *défalquer/*

defavorábil, -ă, adj. — neprielnic, nepotrivit. /fr. *défavorable/*

defăimá (-ez) vb. — a vorbi de rău; a ponergi, a bîrfi. /lat. **diffamiare/*

defécт, -e, s. n. — 1. lipsă; cusur. 2. deranjament. /lat. *defectus/*

defectá (-ez) vb. — a strica, a deranja, a deregla. /din *defect/*

defectív, -ă, adj. (despre cuvintele flexibile) — lipsit de unele forme gramaticale (ca număr, persoană, timp, mod etc.). /fr. *défectif/*

defectoscóp, -oápe, s. n. — aparat cu care se pot stabili defectele din materialul unei piese metalice. /fr. *défectoscope/*

defensívă, -e, s. f. — stare sau poziţie de apărare. /fr. *défensive/*

defensór, -i, s. m. — apărător în faţa organelor de judecată ale clericilor. /lat. *defensor/*

deferénţă, s. f. — stimă, consideraţie deosebită. /fr. *déference/*

deferí (defér) vb. — a trimite în judecată. /fr. *déférer/*

defetísm s. n. — propagarea neîncrederii în izbînda unei acţiuni. /fr. *défaitisme/*

deficiénţă, -e, s. f. — scădere; lipsă. (pr. -ci-en-) /fr. *déficience/*

deficít, -e, s. n. — pierdere (bănească); pagubă. /fr. *deficit/*

deficitár, -ă, adj. — cu lipsuri, cu pagubă. /după fr. *déficitaire/*

defiléu, -uri, s. n. — vale îngustă, adîncă şi lungă săpată de o apă curgătoare în regiunile muntoase; trecătoare, pas. /fr. *défilé/*

definí (-esc) vb. — a preciza, a caracteriza, a delimita. /fr. *définir/*

definitív, -ă, adj. — 1. încheiat, terminat. 2. de neschimbat. /fr. *définitif/*

definitivá (-ez) vb. — 1. a da for-

mă definitivă. 2. a încheia, a isprăvi. /din *definitiv*/

definiție, -ii, s. f. — operație logică prin care se arată notele esențiale, conținutul unei noțiuni. /fr. *définition*/

deformá (-ez) vb. — 1. a strica forma; a urîți. 2. (fig.) a reproduce inexact. /fr. *déformer*/

defraudá (-ez) vb. — a lua prin înșelătorie banii unei instituții publice. /lat. *defraudare*/

defrișá (-ez) vb. — a tăia și a înlătura complet arborii sau vegetația de pe un loc necultivat, spre a obține un teren potrivit pentru agricultură, pășunat, construcții etc. /fr. *défricher*/

defúnct, -ă, adj. — mort, răposat, decedat. /lat. *defunctus*/

degajá (-ez) vb. — 1. a răspîndi (căldură, miros etc.). 2. a scăpa de o obligație. 3. a elibera drumul de un obstacol. /fr. *dégager*/

degaját, -ă, adj. — 1. eliberat de un obstacol, de o obligație. 2. (despre oameni) cu multă libertate în felul de a se purta, de a acționa; nestînjenit, natural. /din *degaja*/

degenerá (-ez) vb. — 1. a pierde din calități, din valoare. 2. a se schimba în mai rău, a decădea. /fr. *dégénérer*/

deghizá (-ez) vb. — a (se) îmbrăca în așa fel, încît să nu fie recunoscut. /fr. *déguiser*/

deglutíție, -ii, s. f. — înghițire. /fr. *déglutition*/

degradá (-ez) vb. — 1. a înjosi, a dezonora. 2. a pedepsi pe un militar luîndu-i gradul. 3. a strica, a ruina; (despre un teren) a deveni neproductiv. /fr. *dégrader*/

degresá (-ez) vb. — 1. a îndepărta petele de grăsime. 2. a scoate grăsimea dintr-un aliment. /fr. *dégraisser*/

degrevá (-ez) vb. — a micșora sarcinile impuse cuiva. /fr. *dégrever*/

degustá (degúst) vb. — a gusta spre a aprecia gustul și calitatea. /fr. *déguster*/

dehiscénță, s. f. — deschiderea de la sine a unui fruct cînd ajunge la coacere deplină. /fr. *déhiscence*/

dejécție, -ii, s. f. — 1. evacuarea excreției din organism, mai ales a materiilor fecale; materia fecală evacuată. 2. apa murdară care infectează apele naturale în care se scurge. /fr. *déjection*/

dejucá (dejóc) vb. — a împiedica planurile sau uneltirile cuiva. /din *de-+juca*/

dejugá (dejúg) vb. — 1. a scoate boii din jug. 2. a poposi. /lat. *disjugare*/

dejún, -uri, s. n. — masa de la amiază; (în expr.) *micul dejun*=gustarea de dimineață. /din *dejuna*/

dejúrnă adj. invar. — de serviciu (pe timp de o zi). /rus. *dežurnyi*/

delapidá (-ez) vb. — a fura din bani sau din alte bunuri materiale ale statului, aflate în acel timp sub administrația sa. /fr. *dilapider*/

delațiúne, -i, s. f. — denunțare (făcută cu rea intenție, pentru profit personal). (pr. -ți-u-) /cf. fr. *délation*/

delectá (-ez) vb. — a (se) bucura, a (se) desfăta. /fr. *délecter*/

delegá (deleg) vb. — a împuternici sau a trimite pe cineva cu o misiune specială. /lat. *delegare*/

deliberá (-ez) vb. — 1. a se sfătui, a chibzui împreună, a examina o problemă pentru a lua o hotărîre. 2. a decide. /fr. *délibérer*, lat. *deliberare*/

delicát, -ă, adj. — 1. fin, gingaș 2. plăpînd, șubred, slăbuț; puțin rezistent. 3. plin de atenție și grijă; prevenitor. 4. (despre situații) care cere mare atenție, multă prudență. /fr. *délicat*/

delicatése s. f. pl. — alimente fine, alese. /germ. *Delikatesse*/

deliciós, -oásă, adj. — 1. foarte gustos. 2. (fig.) plăcut, fermecător. /lat. *deliciosus*/

delíciu, -ii, s. n. — plăcere deosebit de mare. /lat. *delicium*/

delíct, -e, s. n. — fapt nepermis de lege, sancționat cu pedeapsă corecțională. /fr. *délit*/

delimitá (-ez) vb. — a mărgini. /fr. *délimiter*/

delincvént, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană care a făcut un fapt nepermis de lege (un delict). /cf. fr. *délinquant*/

delír s. n. — 1. tulburare a conștiinței caracteristică unor boli, care se manifestă prin halucinații, vorbire fără controlul minții etc. 2. (fig.) stare de exaltare, de entuziasm ieșit din comun. /fr. *délire*/

délta s. m. invar. — 1. a patra literă a alfabetului grecesc (în formă de triunghi). 2. (fig.) simbol al adevărului. /gr. *delta*/

déltă, -e, s. f. — porțiune de pământ cuprinsă între brațele exterioare ale unui fluviu sau aflate la vărsarea acestuia într-o mare cu maree de intensitate mică, în care depunerile de mîl și de nisip aduse de ape nu pot fi luate decît în parte de valurile mării. /fr. *delta*/

deltoíd[1], -izi, s. m. — mușchiul articulației umărului, în formă de triunghi, fixat între claviculă, omoplat și capătul humerusului. /fr. *deltoïde*/

deltoíd[2], -ă, adj. — în formă de triunghi. /fr. *deltoïde*/

demagogíe, -ii, s. f. — vorbărie mincinoasă, folosită de politicienii reacționari pentru a atrage alegătorii; fățărnicie. /fr. *démagogie*/

demará (-ez) vb. — 1. a porni, a pune în mișcare (autovehicule, motoare etc.). 2. (sport, fig.) a porni cu avînt, în viteză. /fr. *démarrer*/

demarcá (-chez) vb. — a hotărnici, a mărgini, a separa. /fr. *démarquer*/

demascá (demásc) vb. — 1. a scoate masca. 2. (fig.) a arăta în adevărata lumină, a da pe față. /fr. *démasquer*/

deménță, -e, s. f. — 1. alienație mintală; nebunie. 2. (fig.) încordare, atîtare nervoasă puternică (vecină cu nebunia). /fr. *démence*/

demérs, -uri, s. n. — mijlocire pe lîngă cineva; intervenție. /din *de* + *mers*/

demísie, -ii, s. f. — declarație scrisă prin care un salariat cere desfacerea contractului de muncă; renunțare la o funcție. /fr. *démission*/

demisól, -uri, s. n. — parte a unei clădiri aflată pe jumătate sub nivelul pămîntului. /fr. *demi* (= jumătate) + *sol*/

demíte (demít) vb. — a scoate pe cineva din funcție. /lat. *demittere*/

demíu, -uri, s. n. — haină mai ușoară decît paltonul și mai groasă decît pardesiul. /fr. *demi* = jumătate/

demiúrg s. m. — 1. denumire dată în filozofia idealistă greacă divinității, ca pretins principiu rațional, creator și organizator al universului. 2. (în fil. lui Hegel) ideea sau spiritul absolut. (pr. -mi-urg) /lat. *demiurgus*/

demn, -ă, adj. — 1. care impune respect (prin purtarea sa). 2. vrednic. /lat. *dignus*/

demnitár, -i, s. m. — persoană cu funcție înaltă în stat. /fr. *dignitaire*/

demnitáte, -ăți, s. f. — 1. calitatea de a fi demn. 2. funcție înaltă. /lat. *dignitas*/

demobilizá (-ez) vb. — 1. a lăsa acasă militarii mobilizați pentru război. 2. (fig.) a slăbi forța de luptă, vigilența și voința cuiva. /fr. *démobiliser*/

democrát, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană care împărtășește și susține principiile democrației, care iubește poporul și luptă pentru libertățile democratice. /fr. *démocrate*/

democrație, -ii, s. f. — formă de organizare și de conducere politică a societății care proclamă principiul exercitării puterii de către popor. /fr. *démocratie*; gr. *demos* = popor, *kratos* = putere/

demodá (-ez) vb. — a înceta să mai fie la modă; a se învechi. /fr. *démoder*/

demografíe, -ii, s. f. — știință care studiază problemele referitoare la numărul, densitatea, mișcarea populației și compoziția ei după

grupe de vîrstă, după sex, după ocupaţii etc. /fr. *démographie; gr. demos*=popor, *graphein*=a scrie/

demolá (-ez) vb. — a dărîma o construcţie. /cf. fr. *démolir/*

démon, -i, s. m. — 1. diavol, drac. 2. (fig.) om rău. 3. (în creaţii fantastice şi în poezie) geniu al neliniştii, care stîrneşte dorinţe şi pasiuni. /ngr. *demon/*

demonstrá (-ez) vb. — a arăta, a dovedi. /lat. *demonstrare/*

demonstratív, -ă, adj. — care arată, care dovedeşte. /fr. *démonstratif/*

demonstráţie, -ii, s. f. — 1. probă, argument. 2. defilare, manifestaţie. 3. mărturie a unor sentimente. /fr. *démonstration/*

demontá (-ez) vb. — 1. a desface un aparat, un mecanism etc. în părţile lui componente. 2. (fig.) a descuraja; a obosi pe cineva. /fr. *démonter/*

demoralizá (-ez) vb. — a descuraja. /fr. *démoraliser/*

demoralizáre, -ări, s. f. — 1. descurajare, 2. imoralitate, desfrîu. /din *demoraliza/*

denaturá (-ez) vb. — a falsifica; a răstălmăci. /fr. *dénaturer/*

dendrítă, -e, s. f. — prelungire a protoplasmei celulei nervoase. /fr. *dendrite/*

dendrografíe s. f. — parte a botanicii care se ocupă cu studiul arborilor. /fr. *dendrographie; gr. dendron*=arbore, *graphein*=a scrie/

denicotinizá (-ez) vb. — a scoate nicotina din tutun. /fr. *dénicotiniser/*

dénie, -ii, s. f. (în ritualul creştin ortodox) — slujbă religioasă de seară în săptămîna dinaintea Paştilor. /slav/

denigrá (-ez) vb. — a ponegri. /fr. *dénigrer/*

deniveláre, -ări, s. f. — diferenţă de nivel. /din *denivela/*

denotá (pers. 3 denótă) vb. — a dovedi, a arăta, a indica. /fr. *dénoter/*

dens, -ă, adj. — compact, des. /fr. *dense/*

densitáte, -ăţi, s. f. — 1. (fiz.) cantitatea de materie ce o conţine un corp într-o unitate de volum; greutate specifică. 2. desime. /fr. *densité/*

dentár, -ă, adj. — 1. de dinţi, privitor la dinte. 2. de dentist. /fr. *dentaire/*

dentifórm, -ă, adj. — în formă de dinte. /fr. *dentiforme/*

denunţá (denúnţ) vb. — 1. a anunţa autorităţilor o încălcare a legii. 2. a comunica oficial că o înţelegere a luat sfîrşit. /fr. *dénoncer/*

deontologíe s. f. — 1. (în sens curent) doctrină a moralei profesionale, cuprinzînd normele şi obligaţiile morale specifice activităţii într-o profesiune. 2. teorie despre datorie (despre origine, caracterul şi normele obligaţiei morale). /gr. *deon, deontos*=ceea ce se cade, datorie, *logos*=ştiinţă/

depaná (-ez) vb. — a înlătura pana (defecţiunea) unui motor, unui autovehicul etc. /fr. *dépanner/*

depanór, -oáre, s. n. — aparat pentru căutarea şi descoperirea penelor (defecţiunilor) la anumite maşini sau aparate. /cf. fr. *dépanneur/*

departamént, -e, s. n. — ramură superioară a administraţiei de stat; minister. /fr. *département/*

depănă (deápăn) vb. — 1. a înfăşura, a strînge, a răsuci fire. 2. (fig.) a desfăşura amintiri, gînduri. /lat. **depanare/*

depăşi (-esc) vb. — 1. a întrece, a lăsa în urmă. 2. a trece peste o anumită limită, a întrece o anumită măsură. /fr. *dépasser/*

dependént, -ă, adj. — care depinde de..., subordonat, supus. /fr. *dépendant/*

dependínţă, -e, s. f. — încăpere accesorie a unei locuinţe (bucătărie, baie etc.). /cf. fr. *dépendance/*

depéşă, -e, s. f. (rar) — înştiinţare urgentă; notă telefonică, telegramă. /fr. *dépêche/*

depilá (-ez) vb. — a îndepărta părul de prisos de pe piele. /fr. *épiler*, lat. *depilare/*

depistá (-ez) vb. — a descoperi sau

a găsi ceva ascuns, tăinuit. /fr. *dépister*/

deplasá (-ez) vb. — 1. a schimba locul, a muta; 2. a pleca undeva (în interesul serviciului). /fr. *déplacer*/

deplasát,-ă, adj. — 1. mutat din loc. 2. nepotrivit, nelalocul său. /din *deplasa*/

deplînge (deplîng) vb. — a regreta, a compătimi, a căina. /din *de+plînge*/

deplorábil, -ă, adj. — de plîns; penibil; jalnic. /fr. *déplorable*/

deponént[1], -ă, -ți, -te, s. m. și f. — depunător. /lat. *deponens, -tis*/

deponént[2], -ă, adj. (în gramatica latină, despre verbe) — care are formă pasivă și înțeles activ. /lat. *deponens, -tis*/

depopulá (-ez) vb. — a împuțina populația unei localități. /lat. *depopulare*/

deportá (-ez) vb. — a izgoni pe cineva într-un loc de exil. /fr. *déporter*/

deposedá (-ez) vb. — a lua cuiva cu forța un bun. /fr. *déposséder*/

depóu, -uri, s. n. — clădire pentru adăpostirea și întreținerea locomotivelor, tramvaielor, vagoanelor etc. /fr. *dépôt*/

depózit, -e, s. n. — 1. loc de păstrare pentru materiale, mărfuri etc.; magazie. 2. valori depuse spre păstrare (bani, hîrtii de valoare etc.). 3. strat de substanțe depuse; sediment. /lat. *depositum*/

depozitá (-ez) vb. — 1. a înmagazina. 2. a pune la loc sigur (spre păstrare). 3. a se depune, a se sedimenta. /din *depozit*/

depozíție, -ii, s. f. — mărturie, declarație, informație. /fr. *déposition*/

depravát, -ă, adj. — decăzut din punct de vedere moral, desfrînat. /din *deprava*/

depreciá (-iéz) vb. — 1. a prețui mai puțin decît merită, a nesocoti, a minimaliza. 2. a (se) degrada, a (se) devaloriza. (pr. -ci-a) /fr. *déprécier*/

depreciatív, -ă, adj. — care arată lipsă de considerație sau dispreț. /fr. *dépréciatif*/

depresiúne, -i, s. f. — 1. adîncitură de pămînt, de mare întindere; vale. 2. presiune atmosferică mai mică decît valoarea normală a presiunii într-un loc oarecare. 3. scădere a valorilor de rentă, a prețurilor etc. 4. (fig.) tristețe și neliniște sufletească; descurajare. (pr. -si-u-) /fr. *dépression*/

depresív, -ă, adj. — trist, apăsător. /fr. *dépressif*/

deprimá (deprim) vb. — a întrista, a mîhni, a descuraja. /fr. *déprime*/

deprínde (deprínd) vb. — a (se) obișnui, a (se) învăța. /lat. *de-pre(he)ndere*/

depúne (depún) vb. — 1. a pune, a așeza. 2. a se lăsa la fund, a se sedimenta. 3. a spune (ca martor), a mărturisi. 4. a prezenta, a înfățișa, a preda ceva. /lat. *deponere*/

deputát, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană aleasă prin vot ca reprezentant al poporului într-un organ al puterii de stat. /fr. *député*/

deraiá (-iez) vb. — 1. a sări de pe șine. 2. (fig.) a vorbi aiurea; a se îndepărta de la subiect. /fr. *dérailler*/

derapá (pers. 3 -ează) vb. — (despre autovehicule) a aluneca într-o parte față de direcția de înaintare. /fr. *déraper*/

deratizá (-ez) vb. — a stîrpi șoarecii sau șobolanii dintr-un loc. /fr. *dératiser*/

derivá (derív) vb. — 1. a proveni, a rezulta. 2. a abate din drum; a îndrepta pe altă cale (o apă, circulația etc.). /fr. *dériver*/

derivație, -ii, s. f. — 1. ramificație; anexă. 2. abatere din drum. /fr. *dérivation*/

derivă, -e, s. f. — I. 1. unghiul pe care-l formează direcția de deplasare dorită de un avion sau de un vapor (direcția paralelă cu axa longitudinală a navei) și direcția reală spre care merg, din ce în ce mai îndepărtată de această axă, datorită influenței vîntului la avioane sau a curenților maritimi la vapoare; (în expr.) *a*

merge în derivă=a pluti în voia vîntului şi a valurilor. 2. unghiul format de planul de tragere cu planul de ochire. II. partea fixă a cîrmei verticale a unei nave aeriene, care contribuie la menţinerea traiectoriei avionului pe un plan vertical. /fr. *dérive*/

derizóriu, -ie, adj. (despre valori, preţuri) — neînsemnat, de nimic. /fr. *dérisoire*/

derîdere s. f. — bătaie de joc, luare în rîs. /din *de*+*rîdere*/

dermatográf, -e, s. n. — creion colorat, folosit pentru machiaj. /fr. *dermatographe*/

dermatológ, -i, s. m. — medic specialist în boli de piele. /fr. *dermatologue*/

dermatologíe s. f. — ramură a medicinei care studiază pielea şi bolile acesteia. /fr. *dermatologie*; gr. *derma*=piele, *logos*=studiu/

dermatóză, -e, s. f. — boală de piele. /fr. *dermatose*/

dérmă s. f. — partea mai groasă din adîncimea pielii, acoperită de epidermă; piele. /fr. *derme*/

derogá (deróg) vb. — a face excepţie de la o lege, de la un regulament etc. /lat. *derogare*/

derulá (-ez) vb. — 1. a desfăşura ceea ce a fost rulat. 2. a tăia furnir dintr-un buştean care se învîrteşte încet în faţa ferăstrăului. /fr. *dérouler*/

derutá (-ez) vb. — a zăpăci, a încurca; a dezorienta. /fr. *dérouter*/

derútă, -e, s. f. — zăpăceală, dezorientare. /fr. *déroute*/

desánt, -uri, s. n. — 1. trupă de militari transportată pe calea aerului sau pe mare şi trimisă cu misiuni de luptă în spatele duşmanului. 2. militari aduşi pe tancuri în timpul luptei. /rus. *desant*/

desăvîrşí (-esc) vb. — a încheia, a perfecţiona. /din *de-*+*săvîrşi*/

descalificá (descalífic) vb. — 1. a declara pe cineva nedemn de stimă sau de respect; a dezonora. 2. a exclude pe cineva dintr-o competiţie sportivă pentru nerespectarea regulamentului sau pentru comportare nesportivă. /din *des-*+*califica*/

descălecá (descálec) vb. — 1. a coborî de pe cal. 2. (înv.) a se statornici într-un loc, întemeind o ţară. /lat. **discaballicare*/

descătuşá (-ez) vb. — 1. a (se) elibera din lanţuri sau cătuşe, a (se) dezrobi. 2. (fig.) a (se) elibera dintr-o constrîngere. /din *des-*+*cătuşă*/

descendént, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f., adj. — 1. (s. m. şi f.) persoană care se trage din...; urmaş. 2. (adj.) care coboară (ca rudenie) din...; coborîtor. /lat. *descendens*/

descentralizá (-ez) vb. — a da independenţă administrativă diferitelor organe locale ale unei administraţii de stat. /cf. fr. *décentraliser*/

descifrá (-ez) vb. — 1. a citi un text necitet sau scris într-o limbă necunoscută sau cu semne necunoscute. 2. a citi şi a interpreta la prima vedere o partitură muzicală. 3. (fig.) a înţelege ceva neclar. /după fr. *déchiffrer*/

descínde (descínd) vb. — 1. a-şi avea originea, a se trage din cineva. 2. a coborî dintr-un vehicul. 3. a trage la un hotel, la o gazdă. 4. a sosi la faţa locului pentru cercetări. /lat. *descendere*/

descongestioná (-ez) vb. — 1. a împrăştia sîngele îngrămădit într-un organ. 2. (fig.) a îndepărta un surplus, o aglomeraţie; a uşura, a degaja. (pr. -ti-o-) /din *des-*+*congestiona*/

descriptív, -ă, adj. — care descrie, care conţine o descriere. /fr. *descriptif*/

descuamá (pers. 3 -ează) vb. (despre stratul de deasupra pielii) — a se coji; a năpîrli. (pr. -cua-) /lat. *desquamare*/

desecáre s. f. — eliminare a plusului de apă dintr-un teren. /din *de-*+*secare*/

desemná (-ez) vb. — a arăta, a indica. /fr. *désigner*/

desená (-ez) vb. — 1. a face un desen. 2. a ieşi în evidenţă; a

se contura. 3. (fig.) a închipui o lucrare, o situație. /fr. *dessiner/*

desért, -uri, s. n. — fel de mîncare (de obicei dulce) care se servește la sfîrșitul mesei; momentul cînd se servește acest fel de mîncare. /fr. *dessert/*

deserví (-esc) vb. — 1. a face cuiva un rău serviciu. 2. a servi publicul, a face o muncă de folos obștesc. 3. a îngriji o mașină în timpul funcționării ei. /fr. *desservir/*

desfășurá (desfășór) vb. — 1. a desface, a întinde. 2. (fig.) a se înfățișa; a se petrece. 3. a înfăptui o acțiune de durată, pe etape succesive. /lat. *disfasciolare/*

desfătá (desfăt) vb. — 1. a petrece timpul liber în bucurie și veselie, a se distra. 2. a încînta, a fermeca. /et. nec./

desfíde (desfíd) vb. — 1. a provoca. 2. a nesocoti o primejdie; a sfida. /lat. *diffidere/*

desfigurá (-ez) vb. — a strica fața sau înfățișarea firească a cuiva urîțind-o; a sluți. /cf. fr. *défigurer/*

desființá (-ez) vb. — 1. a face ca ceva să nu mai existe; a distruge. 2. a anula un contract, o învoială etc. /din *des-+(în)ființa/*

desfundá (desfúnd) vb. — 1. a deschide, a desface. 2. a curăța ceva înfundat. 3. a ara adînc, a desțeleni. (din *des-+(în)funda/*

deshidratá (-ez) vb. — a scoate (total sau parțial) apa existentă într-un organism sau într-un material. /fr. *déshydrater/*

deshumá (-ez) vb. — a dezgropa osemintele unui mort. /din *des-+(în)huma/*

desinénță, -e, s. f. — element morfologic care se adaugă la tema unui verb pentru a arăta persoanele sau la tema unui substantiv sau adjectiv pentru a arăta cazurile. /fr. *désinence/*

deslușí (-esc) vb. — 1. a deosebi dintr-o învălmășeală de sunete; a auzi. 2. a recunoaște în semiîntuneric. 3. a lămuri ceva, a explica. 4. a desprinde dintr-un complex de idei. /bg. *doslušam/*

deslușít, -ă, adj. (adesea adverbial) — 1. care se aude (sau se vede) limpede. 2. precis, clar. 3. pe înțeles, lămurit, răspicat. /din *deslușí/*

desolidarizá (-ez) vb. — a se separa ca atitudine de o persoană, de un grup sau de o acțiune. /fr. *désolidariser/*

desperá (despér) vb. — a pierde orice speranță, a deznădăjdui. /lat. *desperare/*

despót, -ți, s. m. — 1. (în trecut) conducător cu puteri absolute care guverna după bunul său plac; tiran. 2. (fig.) persoană tiranică care nu ține seama de alții, care vrea să-și impună cu orice preț voința. 3. (în imperiul bizantin) guvernator autonom al unei provincii. /ngr. *despotis/*

despresurá (despresór) vb. — a elibera o unitate militară, un oraș sau o cetate încercuită de dușmani, îndepărtînd pe asediatori. /din *des-+(îm)presura/*

desprínde (desprínd) vb. — 1. a desface, a separa. 2. a distinge, a înțelege. /din *des-+prinde/*

despuiá (despói) vb. — 1. a (se) dezbrăca în pielea goală; (p. ext.) a (se) desfrunzi. 2. a lua cuiva tot ce are; a prăda. 3. a scoate dintr-o lucrare, dintr-un text tot ce prezintă interes pentru cineva. /lat. *dispoliare/*

destín, -e, s. n. — 1. soartă. 2. (în superstiții) ursită. /fr. *destin/*

destiná (-ez) vb. — 1. a da o destinație, un scop; a hotărî de mai înainte întrebuințarea ce se va da unui lucru, drumul pe care va trebui să meargă cineva etc. 2. a ursi, a meni. /fr. *destiner/*

destinație, -ii, s. f. — 1. scop, țintă. 2. punct de sosire. /fr. *destination/*

destinatár, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană căreia i se trimite ceva, adresant. /după fr. *destinataire/*

destíndere, -i, s. f. — slăbire a încordării; (fig.) încetare a tensiu-

Scanned with OKEN Scanner

nii nervoase; liniştire. /din *destinde*/

destitui (destitui) vb. — a îndepărta pe cineva din serviciu (drept pedeapsă). /fr. *destituer*/

destrămá (destrám) vb. — 1. a se rupe, a se zdrenţui. 2. (fig.) a se risipi. 3. a descompune în părţile componente. 4. a (se) nimici; (p. ext.) a slăbi. /din *des-* + *tramă*/

desuét, -ă, adj. — învechit, ieşit din uz. /fr. *désuet*/

deşănţát, -ă, adj. — 1. dezordonat, dezmăţat; neruşinat. 2. cuidat. /din *deşănţa*/

deşeiá (deşél) vb. — a frînge spinarea cuiva prin greutăţi prea mari sau prin lovituri puternice. /din *des-* + *şale*/

deşért[1], -uri, s. n. — 1. spaţiu gol. pustietate. 2. regiune cu foarte puţine ploi în care plantele şi animalele sînt foarte rare, iar populaţia aproape inexistentă. /fr. *désert*/

deşért[2], -şártă, adj. — 1. care nu conţine nimic; gol. 2. pustiu, nelocuit. 3. (fig.) lipsit de temei; amăgitor; (despre vorbe) fără miez. 4. fără rezultat; nefolositor, zadarnic. /lat. *desertus*/

deşertăciúne, -i, s. f. — lucru sau faptă fără valoare morală. /din *deşert* + suf. *-ăciune*/

deşéu, -uri, s. n. — parte care rămîne dintr-un material la fabricarea sau confecţionarea unor obiecte şi care nu mai poate fi folosită pentru acelaşi scop; rămăşiţă. /fr. *déchet*/

deşirát, -ă, adj. — 1. destrămat, desfăcut; desfirat. 2. (despre gînduri) fără şir; dezordonat. 3. (despre oameni) înalt şi slab; prea lung, prea subţire. /din *deşira*/

detaliát, -ă, adj. — amănunţit. (pr. -li-at) /din *detalia*/

detáliu, -ii, s. n. — 1. parte dintr-un întreg; amănunt. 2. lucru mărunt, fără importanţă. 3. parte a unei lucrări literare sau a unei opere de artă care poate fi privită şi izolat. /fr. *détail*/

detaşá (-ez) vb. — 1. a (se) desprinde, a (se) desface dintr-un tot; a (se) separa. 2. a muta temporar un funcţionar la alt serviciu sau în altă localitate. 3. (sport) a se evidenţia; a se distanţa. /fr. *détacher*/

detaşamént, -e, s. n. — 1. subunitate militară trimisă într-o misiune. 2. grup, echipă. /fr. *détachement*/

detectá (-ez) vb. — a descoperi (o mină explozivă, un avion la mare distanţă etc.). /fr. *détecter*/

detectív, -i, s. m. — agent secret. /fr. *détective*/

detectór, -oáre, s. n. — aparat cu care se poate constata prezenţa unui anumit gaz, a undelor electromagnetice etc. /după fr. *détecteur*/

detenţiúne, -i, s. f. — 1. reţinere în stare de arest. 2. pedeapsă cu închisoarea. (pr.-ţi-u-) /fr. *détention*/

detergént, -ţi, s. m. — produs chimic folosit în industria textilă, la spălat etc. /fr. *détergent*/

deteriorá (-ez) vb. — a strica prin folosire. (pr. -ri-o-) /fr. *détériorer*/

determiná (detérmin) vb. — 1. a servi drept cauză pentru producerea unui fapt, a unui fenomen etc. 2. a fixa cu precizie (o dată, un termen etc.). 3. a stabili însuşirile. 4. a deduce pe baza unor date. 5. a preciza înţelesul unui cuvînt, al unei comunicări etc. 6. a face pe cineva să ia o hotărîre. /fr. *déterminer*/

determináre, -ări, s. f. — operaţie logică, inversă generalizării, prin care se trece de la noţiuni mai generale (cu o sferă mai largă şi un conţinut mai sărac) la noţiuni mai puţin generale (adică cu o sferă mai restrînsă şi cu conţinut mai bogat), adăugînd noi determinaţii (note) la conţinutul noţiunii iniţiale (ex. trecerea de la noţiunea *gen epic* la noţiunea de *legendă*, ca specie literară). /din *determina*/

determinísm s. n. — teoria interdependenţei fenomenelor, potrivit căreia toate fenomenele din univers

sînt generate de anumite cauze naturale, se supun necesităţii, fiind guvernate de legi obiective. /fr. *déterminisme*/

detestá (detést) vb. — a urî, a disprețui. /fr. *détester*/

detestábil, -ă, adj. — vrednic de ură, de nesuferit. /fr. *détestable*/

detonáție, -ii, s. f. — explozie, detunătură. /fr. *détonation*/

detracát, -ă, adj. (despre oameni) — dezechilibrat, smintit; vicios. /fr. *détraqué*/

detrimént s. n. — pagubă, daună, neajuns. /fr. *détriment*/

detroná (-ez) vb. — 1. a alunga de pe tron. 2. (iron.) a scoate pe cineva dintr-o demnitate. /fr. *détrôner*/

deturná (-ez) vb. — 1. a da unor fonduri ale statului (bani, materiale) altă întrebuințare decît cea prevăzută legal. 2. a schimba prin forță itinerarul unui avion. /fr. *détourner*/

deține (deţin) vb. — 1. a stăpîni; a avea o funcție. 2. a aresta. /fr. *détenir*/

deutériu s. n. — izotop al hidrogenului, folosit drept combustibil termonuclear; hidrogen greu. (pr. de-u-te-riu) /fr. *deutérium*/

devastá (-ez) vb. — 1. a distruge, a ruina, a pustii. 2. a jefui, a prăda. /fr. *dévaster*/

devălmășíe, -ii, s. f. — 1. (ist.) stăpînire sau folosire în comun a unei averi (pămînt, pădure, iazuri etc.). 2. activitate în comun. /din *devălmaș*+suf. *-ie*/

developá (-ez) vb. — 1. a face să apară imaginea pe un film, pe o placă sau hîrtie fotografică, tratînd aceste materiale cu un reactiv chimic. 2. a face să se vadă pe hîrtie semnele scrise cu cerneală simpatică, care în mod obișnuit nu se văd. /fr. *développer*/

déver s. n. — totalul vînzărilor de mărfuri exprimat în bani. /fr. *devir*/

deviá (-iéz) vb. — a se îndepărta de la direcția dată, de la subiectul discuției etc. (pr. -vi-a) /fr. *dévier*/

deviz, -e, s. n. — situație din care rezultă costul unei lucrări. /fr. *devis*/

devíză, -e, s. f. — formulă care exprimă pe scurt o idee călăuzitoare, un îndemn, o chemare. /fr. *devise*/

devíze s. n. pl. — monede străine; hîrtii de valoare în valută străină (cecuri, cambii) folosite ca mijloc de plată în relațiile comerciale internaționale. /fr. *devises*/

devorá (-ez) vb. — 1. a sfîșia. 2. a înghiți (pe nerăsuflate), a mînca cu lăcomie. 3. (fig.) a mistui. /fr. *dévorer*/

devotá (-ez) vb. — 1. a servi cu credință pe cineva. 2. a se consacra, a se dărui, a se sacrifica. /lat. *devotare*/

devotaméntul s. n. — dragoste adîncă pentru o persoană sau o cauză, în spiritul datoriei. /din *devota*/

dexteritáte s. f. — dibăcie, îndemînare. /cf. fr. *dextérité*/

dezagregá (pers. 3 -grégă) vb. — 1. a se desface în părțile din care s-a format 2. (fig.) a-și pierde unitatea sau coeziunea. /după fr. *désagréger*/

dezástru, -e, s. n. — nenorocire mare; catastrofă. /fr. *désastre*/

dezavuá (-ez) vb. — a dezaproba. (pr. -vu-a) /fr. *désavouer*/

dezaxá (-ez) vb. — 1. a muta o axă din poziția ei normală. 2. (fig.) a se dezechilibra, a se zăpăci. /fr. *désaxer*/

dezbáte (dezbát) vb. — 1. a discuta pe larg o problemă. 2. a cerceta, a analiza. /fr. *débattre*/

dezbărá (dezbár) vb. — a se lăsa de o deprindere rea, de un năravi; a se dezvăța.

dezbiná (dezbín) vb. — a (se) despărți, a învrăjbi; a separa. /lat. *disglut(i)nare*/

dezertá (-ez) vb. — 1. a fugi din armată; a trece la dușman. 2. (fig.) a părăsi o muncă; a se sustrage de la îndeplinirea sarcinilor primite. /fr. *déserter*/

dezíce (dezíc) vb. — a tăgădui ce-

Scanned with OKEN Scanner

le spuse anterior, a nega. /fr. *dédire/*

deziderát, -e, s. n. — ceea ce ar fi de dorit să se facă sau să se întîmple; cerinţă. /lat. *desideratum/*

dezilúzie, -ii, s. f. — dezamăgire, decepţie. /fr. *désillusion/*

dezinfectá (-ez) vb. — a stîrpi microbii, paraziţii animali sau vegetali din încăperi, de pe haine etc. /fr. *désinfecter/*

dezintegrá (-ez) vb. (despre nucleul atomic al unui element) — a se transforma în nucleul atomic al altui element cu număr atomic mai mic, prin expulzarea unor particule nucleare sau prin rupere în fragmente. /fr. *désintégrer/*

dezinvólt, -ă, adj. — liber în mişcări, degajat, firesc; natural. /fr. *désinvolte/*

dezlănţuí (dezlănţui) vb. — 1. a porni cu furie, a năvăli, a se năpusti. 2. a izbucni. 3. (rar) a desface din lanţuri. /din *des-+lanţ/*

dezlînát, -ă, adj. — 1. destrămat, rărit. 2. (fig.) lipsit de concentrare, fără şir. /din *dezlîna/*

dezmăţ, -uri, s. n. — 1. purtare neruşinată; destrăbălare. 2. (fig.) debandadă, dezordine. /din *dezmăţa/*

dezmembrá (-ez) vb. — a (se) desface, a (se) descompune. /cf. fr. *démembrer/*

dezmínţí (dezmínt) vb. — a declara că cele spuse nu corespund adevărului; a tăgădui. /fr. *démentir/*

dezmiriştí (-esc) vb. — a ara stratul superficial de la suprafaţa pămîntului, după recoltarea păioaselor, pentru a îngropa miriştea. /din *des-+mirişte/*

dezmoştení (-esc) vb. — a înlătura pe cineva de la dreptul de moştenire. /din *des-+moşteni/*

deznaţionalizá (-ez) vb. — a face să-şi piardă particularităţile naţionale (limba, portul, obiceiurile etc.). (pr.-ţi-o-) /după fr. *dénationaliser/*

deznădéjde, -i, s. f. — pierdere a oricărei speranţe. /din *des-+nădejde/*

deznodămînt, -minte, s. n. — 1. sfîrşit. 2. parte finală a unei opere literare care aduce dezlegare intrigii. /din *deznoda* + suf. -(ă)*mînt/*

dezoláre, -ări, s. f. — 1. întristare adîncă; jale. 2. (fig.) singurătate tristă şi apăsătoare. /din *dezola/*

dezonoáre s. f. — necinste; (p. ext.) ocară, ruşine. /cf. fr. *déshonneur/*

dezrădăciná (-ez) vb. — 1. a scoate din pămînt cu rădăcină cu tot. 2. (fig.) a face să dispară cu totul o idee, o deprindere; a stîrpi. /din *des-+rădăcină/*

dezrădăcinát, -ă, adj. — 1. care şi-a părăsit locul de naştere şi se simte străin în noul loc. 2. care nu se poate obişnui cu noile condiţii de viaţă. /din *dezrădăcina/*

dezrobí (-esc) vb. — a elibera din robie; (p. ext.) a se elibera de asuprire politică sau socială. /din *des-+robi/*

dezumanizá (-ez) vb. — 1. a face să dispară sentimentele de om adevărat. 2. a deveni crud, rău, lacom, egoist. /după fr. *deshumaniser/*

dezvălúí (dezvălui) vb. — 1. a ridica vălul; a descoperi, a da la iveală, a face cunoscut, a arăta. 2. a destăinui. 3. a se desface, a se desprinde, a se alege. «Ziua se dezvăluie din noapte». M. Eminescu. /din *des-+(în)văl(u)i/*

dezvoltá (dezvólt) vb. — 1. a mări, a creşte, a extinde. 2. a trece de la o stare calitativă veche la alta nouă, de la simplu la complex. 3. a expune; a desfăşura. 4. a produce, a degaja. /din *dezvolt* (înv.) <lat. *disvol(u)tus/*

diabét s. n. — boală caracterizată prin creşterea cantităţii de zahăr în sînge şi în urină. (pr.-di-a-) /dr. *diabète/*

diabólic, -ă, adj. — 1. drăcesc, dia-

volesc. 2. plin de cruzime, de răutate, viclean. (pr. di-a-) /fr. *diabolique*/

diác, dieci, s. m. (ist., lit.) — 1. copist, scriitor de cancelarie în timpurile vechi. 2. om învăţat. 3. (Trans.) cîntăreţ bisericesc. (pr. di-ac) /slav/

diácon, -i, s. m. — cel mai mic grad din ierarhia preoţească. (pr. di-a-) /slav/

diacrític, -e, adj. n. — (în expr.) *semn diacritic* = semn grafic care pus deasupra sau dedesubtul unei litere îi dă altă valoare fonetică (cum sînt semnele diacritice folosite la literele ă, â, î, ş, ţ etc.). (pr. di-a-) /fr. *diacritique*/

diadémă, -e, s. f. — podoabă din material preţios şi pietre scumpe, în forma unei jumătăţi de coroană. (pr. di-a-) /lat., gr. *diadema*/

diafán, -ă, adj. — 1. foarte subţire, transparent, străveziu. 2. fin, delicat; palid. (pr. di-a-) /fr. *diaphane*/

diafrágmă, -e, s. f. — 1. muşchi subţire şi lat care separă toracele de abdomen. 2. cartilaj care separă cele două nări. 3. membrană care prin vibraţiile ei poate reproduce sunetele. (pr. di-a-) /fr. *diaphragme*/

diagnóstic, -e, s. n. — precizarea bolii de care suferă cineva (după manifestările pe care le prezintă). (pr. di-ag-) /fr. *diagnostic*/

diagnóză, -e, s. f. — diagnostic. (pr. di-ag-) /fr. *diagnose*/

diagonál, -ă, adj. — cruciş, curmeziş. (pr. di-a-) /fr. *diagonal*/

diagramă, -e, s. f. — 1. reprezentare a unei situaţii, a unui fenomen cu ajutorul unor linii, semne etc. 2. schemă pentru distribuirea locurilor într-un tren (cu locuri fixe), într-o sală de spectacole etc. 3. linia trasă pe hîrtie de un aparat înregistrator, care reprezintă desfăşurarea unor fenomene. (pr. di-a-) /fr. *diagrame*, gr. *diagramma* = desen/

dialéct, -e, s. n. — aspect regional al unei limbi care se caracterizează prin anumite particularităţi fonetice, lexicale etc. (pr. di-a-) /fr. *dialecte*/

dialéctic, -ă, adj. — (în antichitate) care foloseşte raţionamente în contradictoriu pentru descoperirea adevărului. (pr. di-a-) /fr. *dialectique*/

dialéctică s. f. — 1. teorie generală a principiilor devenirii (mişcării, schimbării şi dezvoltării) naturii, societăţii şi gîndirii. 2. teorie şi metodă de cunoaştere a existenţei, opusă metafizicii. /gr. *dialektike*, din *dialegomai* = discut/

dialectologíe s. f. — ramură a lingvisticii care studiază dialectele şi graiurile unei limbi. (pr. di-a-) /fr. *dialectologie*/

dialóg, -uri, s. n. — convorbire între două persoane; discuţie. (pr. di-a-) /fr. *dialogue*/

diamánt, -e, s. n. — 1. varietate cristalină de carbon, transparentă şi cu luciri puternice, cea mai scumpă şi cea mai dură piatră preţioasă. 2. unealtă pentru tăiatul sticlei cu ajutorul unui diamant comun. (pr. di-a-) /fr. *diamant*/

diametrál, -ă, adj. — 1. care trece prin centrul unui cerc sau al unei sfere, ca un diametru. 2. (adv., în expr.) *diametral opus* = cu totul contrar. (pr. di-a-) /fr. *diamétral*/

diamétru, -e, s. n. — linie dreaptă care uneşte două puncte de pe circumferinţă, trecînd prin centrul cercului; dreaptă care străbate un obiect, trecînd prin centrul lui. (pr. di-a-) /fr. *diamètre*/

diapazón, -oáne, s. n. — 1. mic instrument de oţel cu două braţe în forma literei U, care prin vibrare emite un sunet stabilit. 2. totalitatea sunetelor pe care le poate produce vocea omenească sau un instrument muzical, de la sunetul cel mai de jos

Scanned with OKEN Scanner

pînă la cel mai înalt. (pr. di-a-) /fr. *diapason*/

diapozitív, -e, s. n. — copie fotografică făcută pe un material transparent (sticlă), care poate fi proiectată pe ecran cu ajutorul aparatului de proiecție. (pr. di-a-) /fr. *diapositive*/

diascóp, -oápe, s. n. — aparat care servește la proiecția prin transparență a unor obiecte, cum sînt diapozitivele. (pr. di-a-) /fr. *diascope*/

diaspóră s. f. — comunitate etnică care trăiește în afara teritoriului țării din care provine. /gr. *diaspora*=împrăștiere/

diastólă, -e, s. f. (opus *sistolă*) — fază de dilatare ritmică a mușchilor inimii (care urmează după faza de contractare a acestora). (pr. di-as-) /fr. *diastole*/

diatéză, -e, s. f. — forma pe care o ia verbul pentru a arăta raportul dintre acțiunea verbului și subiect. *In limba română există diateza activă, pasivă și reflexivă.* /fr. *diathèse*/

dictá (-ez) vb. — 1. a spune clar un text pentru a fi scris întocmai de ascultător. 2. a ordona, a impune. 3. a îndemna, a determina la acțiune. /fr. *dicter*/

dictatór, -i, s. m. — 1. conducător de stat cu puteri nelimitate. 2. (fig.) persoană care caută cu orice preț să-și impună voința, să-și dovedească puterea, autoritatea. /fr. *dictateur*/

dictatúră, -uri, s. f. — 1. formă de conducere a statului în care puterea este în mîna unui dictator (sau în mîna unei clase dominante) cu putere nelimitată de nici o lege. 2. putere nelimitată a dictatorului; timpul cît el exercită această putere. /fr. *dictature*/

dictón, -oáne, s. n. — expresie foarte răspîndită și devenită proverb. /fr. *dicton*/

dicționár, -e, s. n. — carte care conține prezentarea cuvintelor dintr-o limbă sau dintr-un domeniu de activitate, aranjate în ordine alfabetică și explicate în aceeași limbă sau traduse în altă limbă. /fr. *dictionnaire*/

dicțiúne, -i, s. f. — 1. mod de a pronunța cuvintele, silabele și sunetele. 2. priceperea de a exprima corect și clar un text, mai ales în fața publicului. (pr. -ți-u-) /cf. fr. *diction*/

didáctic, -ă, adj. — 1. de învățămînt, relativ la învățămînt. 2. care instruiește, care are menirea de a instrui. /fr. *didactique*/

didáctică, -i, s. f. — ramură a pedagogiei care se ocupă cu principiile și metodele predării materiilor de învățămînt și cu organizarea învățămîntului. /fr. *didactique*/

didáhie, -ii, s. f. (înv.) — 1. predică, cazanie. 2. învățătură morală. /gr. *didahi*/

diecéză, -e, s. f. — circumscripție administrativă în imperiul roman. /lat. *diocesis*, fr. *diocèse*/

díesel s. n. — (în expr.) *motor diesel*=motor cu ardere internă la care combustibilul pulverizat în aerul din cilindru se aprinde datorită temperaturii înalte realizate prin comprimare; *locomotivă diesel electrică*=locomotivă electrică a cărei sursă de energie este dată de un generator de curent electric pus în funcțiune de un motor diesel. (pr. dizel) /germ. *Diesel*, de la numele inventatorului german Diesel/

diétă [1], -e, s. f. — regim alimentar impus în unele boli sau pentru menținerea sănătății. (pr. di-e-) /fr. *diète*/

diétă [2], -e, s. f. (în feudalism și în unele țări capitaliste) — adunare legislativă; (p. ext.) adunare politică reprezentativă. (pr. -di-e-) /fr. *diète*/

dietétică s. f. — parte a medicinei care studiază problema regimurilor alimentare. (pr. di-e-) /fr. *diététique*/

diferénd, -e, s. n. — deosebire de

păreri, neînțelegere. /fr. *différend*/

diferí (difér) vb. — a se deosebi; a nu fi la fel. /fr. *différer*/

dificíl, -ă, adj. — 1. greu de făcut, anevoios, complicat. 2. (despre oameni) greu de mulțumit; mofturos. /fr. *difficile*/

dificultáte, -ăți, s. f. — 1. greutate, anevoință. 2. piedică. /fr. *difficulté*/

difórm, -ă, adj. — cu formă neobișnuită; pocit, slut, urît. /fr. *difforme*/

difúz, -ă, adj. — răspîndit, împrăștiat, risipit. /fr. *diffus*/

difuzá (-ez) vb. — 1. a răspîndi o știre, o idee etc. 2. a distribui, a pune în vînzare o carte, un ziar etc. 3. a răspîndi sunete, lumină, căldură, unde electromagnetice etc. 4. (despre moleculele sau particulele unor substanțe) a se răspîndi în masa altei substanțe cu care vine în atingere. /fr. *diffuser*/

difuzór, -oáre, s. n. — aparat în formă de pîlnie, acționat de curenți electrici variabili, care transformă energia electrică în energie acustică, pe care o împrăștie în jur prin unde sonore (întrebuințat la aparatele de radio, la amplificarea vocii etc.). /după fr. *diffuseur*/

dig, -uri, s. n. — construcție care apără un loc de revărsările de apă, corectează albia unui curs de apă etc. /fr. *digue*/

digerá (digér) vb. — a mistui alimentele. /fr. *digérer*/

digéstie, -ii, s. f. — mistuire a alimentelor intrate în tubul digestiv. /fr. *digestion*/

digestív, -ă, adj. — care ajută la digestie. /fr. *digestif*/

digitál, -ă, adj. — al degetelor, privitor la degete. /fr. *digital*/

digitáție s. f. — tehnica așezării degetelor pe coardele unui instrument muzical, pe clapele unui pian, ale unei mașini de scris etc. /fr. *digitation*/

digresiúne, -i, s. f. — comentar (discuție) lateral față de subiect, pentru a lămuri o problemă secundară sau pentru a da expunerii mai multă variație. /fr. *digression*/

dihotómic, -ă, adj. — care se împarte în două sau din două în două. /fr. *dichotomique*/

dijmă, -e, s. f. (ist.) — cantitate de produse agricole predată de țăranul clăcaș proprietarului de pămînt drept arendă pentru suprafețele de pămînt lucrate. /slav/

dijmuí (-iésc) vb. — 1. a aduna dijmă pentru proprietar. 2. a-și face parte, în mod abuziv, din ceva străin. /din *dijmă*/

dilatá (dilát) vb. — 1. (despre corpuri) a-și mări dimensiunile (de obicei sub influența căldurii). 2. a se lărgi, a se mări. /fr. *dilater*/

dilatóriu, -ie, adj. — care întîrzie, care tărăgănează. /fr. *dilatoire*/

dilémă, -e, s. f. — 1. raționament care pune două alternative contradictorii, două posibilități care se contrazic între ele, din care trebuie să alegem una, deși amîndouă duc la același rezultat. 2. alternativă care pune în încurcătură. /fr. *dilemme*/

diletánt, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — 1. persoană care, pe lîngă specialitatea sau meseria ce o practică, se ocupă, numai din plăcere, și de o ramură a artei, a științei sau a tehnicii; amator. 2. (depr.) persoană nepregătită suficient pentru profesiunea ce o practică sau care privește cu ușurință problemele specialității sale. /fr. *dilettante*/

diligénță, -e, s. f. — trăsură mare acoperită, cu care se făcea, în trecut, serviciul de poștă și transport al călătorilor; poștalion. /fr. *diligence*/

diluá (-ez) vb. — 1. a micșora concentrația unei soluții. 2. (fig.) a slăbi, a micșora, a atenua. (pr. -lu-a) /fr. *diluer*/

dilúviu, -ii, s. n. — 1. prima epocă a erei cuaternare. 2. potop. 3. te-

ren format prin inundaţii vechi. /lat. *diluvium*=potop/

dimensioná (-ez) vb. — a stabili, pe bază de calcul, întinderea sau mărimea unui obiect. /din *dimensiune*/

dimensiúne, -i, s. f. — întindere, măsură. (pr. -si-u-) /fr. *dimension*/

dimerlíe, -ii, s. f. — veche măsură de capacitate pentru cereale (de 34 l în Muntenia şi de 21,5 l în Moldova). /cf. tc. *demirli*=de fier/

dimíe, -ii, s. f. — ţesătură groasă de lînă; pănură, aba. /tc. *dimi*/

diminuá (-ez) vb. — a micşora, a împuţina. (pr. -nu-a) /fr. *diminuer*/

diminutív, -e, s. n. — cuvînt derivat cu ajutorul unui sufix diminutival. /fr. *diminutif*/

diminutivál, -ă, adj. — (în expr.) *sufix diminutival* = sufix care, adăugat la un cuvînt, formează derivate denumind obiecte mai mici decît cele exprimate de cuvîntul de bază sau cuprinzînd o nuanţă de duioşie, de ironie, de dispreţ (ex.: copilaş, poienită, furtişag etc.). /din *diminutiv*+suf. *-al*/

dinám, -uri, s. n. — maşină electrică rotativă care produce curent continuu. /fr. (machine) *dynamo-*(électrique)/

dinámic, -ă, adj. — 1. care priveşte mişcarea şi forţa. 2. plin de mişcare, de acţiune. 3. (despre oameni) cu putere de acţiune, energic. /fr. *dynamique*/

dinámică s. f. — 1. ramură a mecanicii care studiază mişcarea corpurilor luînd în considerare atît forţele care le produc, cît şi masele lor. 2. dezvoltare puternică, continuă. /fr. *dynamique*/

dinamísm s. n. — forţă vie şi activă, bogăţie de acţiune, de mişcare. /fr. *dynamisme*/

dinamítă s. f. — exploziv detonant pe bază de nitroglicerină, folosit pentru a arunca în aer diferite obstacole naturale sau obiective militare. /fr. *dynamite*/

dinamizá (-ez) vb. — a face pe cineva mai activ; a stimula. /fr. *dynamiser*/

dinamogén, -ă, adj. — care sporeşte energia; stimulent. /fr. *dynamogène*/

dinamométru, -e, s. n. — instrument cu ajutorul căruia se măsoară puterea sau forţa cuiva. /fr. *dynamomètre*; gr. *dynamis*=forţă, *metron*=măsură/

dinastíe, -ii, s. f. — familie domnitoare (în sistem monarhic), ai cărei membri urmează din tată în fiu la conducerea ţării, ca împăraţi, regi, principi etc.; şir de suverani care aparţin aceleiaşi familii. /fr. *dynastie*; gr. *dynasteia*=dominaţie/

dínă, -e, s. f. (fiz.) — unitate de măsură pentru forţă, egală cu forţa care dă unui corp cu masa de un gram acceleraţia de un centimetru pe secundă la pătrat. /fr. *dyne*/

dinéu, -uri, s. n. — masă de seară în cadru festiv; banchet oferit seara. /fr. *dîner*/

diódă, -e, s. f. — tub electronic format dintr-un balon de sticlă sau de metal, vid, care conţine doi electrozi, dintre care unul este incandescent în timpul funcţionării. (pr. di-o-) /fr. *diode*/

dioptríe, -ii, s. f. — unitate de măsură pentru convergenţa unei lentile; (sens curent) unitate de măsură pentru lentilele ochelarilor. (pr. di-op-) /fr. *dioptrie*/

diorámă, -e, s. f. — tablou pictat pe o pînză de dimensiuni mari care, supus unui joc de lumini, dă spectatorului (care priveşte din întuneric) impresia unui peisaj real. (pr. di-o-) /fr. *diorama*/

diplomát[1], -ă, -ţi, -e, s. m. şi f. — 1. persoană care a obţinut după terminarea studiilor o diplomă. 2. funcţionar care lucrează în diplomaţie (1). /(1) fr. *diplômé*, (2) fr. *diplomate*/

diplomát[2], -ă, adj. — 1. care are calităţi proprii unui diplomat (2).

2. care ştie să profite de împrejurări; dibaci, şiret, viclean. /fr. *diplomate*/

diplomaţíe, -ii, s. f. — 1. activitate a reprezentanţilor unei ţări desfăşurată peste graniţă, pentru stabilirea de legături reciproce între state şi realizarea politicii externe a statului respectiv. 2. profesiune de diplomat. 3. dibăcie. /fr. *diplomatie*/

directívă, -e, s. f. — indicaţie, dispoziţie, ordin. /fr. *directive*/

directór, -oáre, adj. — care arată direcţia, care dirijează, care îndrumează. /lat. *director*/

dirécţie, -ii, s. f. — 1. orientare în spaţiu a unei persoane, a unui obiect faţă de altul. 2. conducere. /fr. *direction*/

diriguitór, -oáre, adj. — care conduce, călăuzeşte sau dirijează. (pr. -gu-i-) /din *dirigui* + suf. *-(i)tor*/

dirijábil, -e, s. n. — balon cu mijloace proprii de pornire, de înaintare şi de mişcare în orice direcţie. /după fr. *dirigeable*/

disc, -uri, s. n. — vas în formă de taler cu picior. /lat. *discus*/.

discernământ s. n. — judecată pătrunzătoare limpede. /cf. fr. *discernement*/

discérne (discérn) vb. — a deosebi lucrurile unele de altele; a judeca limpede. /pr. -sce) /fr. *discerner*/

disciplínă s. f. — I. practica regulilor de purtare, deprindere cu o ordine strictă (liber consimţită). II. ramură, parte specială a unei ştiinţe; studiu, ştiinţă. /fr. *discipline*/

discípol, -i, s. m. — persoană care îşi însuşeşte şi continuă învăţăturile sau principiile unui maestru. /fr. *disciple*/

discoból, -i, s. m. — sportiv aruncător de disc. /fr. *discobole*/

discontinuitáte, -áţi, s. f. (opus *continuitate*) — 1. lipsă de continuitate, întrerupere. 2. (fil.) caracterul întrerupt al distribuţiei şi succesiunii materiei în spaţiu şi timp. /fr. *discontinuité*/

discordánt, -ă, adj. — nepotrivit, nearmonios. /fr. *discordant*/

discórdie, -ii, s. f. — neînţelegere, dezbinare, ceartă, vrajbă; (în expr.) *mărul discordiei* = cauză de dezbinare; subiect de ceartă. /fr. *discorde*/

discotécă, -i, s. f. — 1. colecţie de discuri muzicale, literare etc. 2. mobilă cu rafturi pentru păstrat discurile. /fr. *discothèque*/

discreditá (-ez) vb. — a face să-şi piardă sau a-şi pierde încrederea sau consideraţia altora, a-şi strica reputaţia. /fr. *discréditer*/

discrepánţă, -e, s. f. — nepotrivire, dezacord. /it. *discrepanza*/

discrét, -ă, adj. — 1. care ştie să păstreze bine un secret. 2. reţinut în vorbe, în purtări. 3. (fig.) care nu atrage atenţia; care e abia observabil. /fr. *discret*/

discreţionáre adj. f. pl. — (în expr.) *puteri discreţionare* = puteri date reprezentanţilor unei autorităţi de a putea lua măsuri în afara legii. (pr. -ţi-o-) /fr. *discrétionnaire*/

discriminăre, -ări, s. f. — deosebire. /lat. *discriminatio*/

discriminatóriu, -ie, adj. — care face sau creează deosebiri. /lat. *discriminator*/

disculpá (discúlp) vb. — a (se) dezvinovăţi. /fr. *disculper*/

discursív, -ă, adj. — 1. care deduce prin raţionament o idee din alta. 2. (despre memorie) care se împrăştie. 3. (despre vorbire) care se întinde prea mult. /fr. *discursif*/

disecá (diséc) vb. — 1. a tăia sistematic un organism spre a-l studia în toate amănuntele. 2. (fig.) a analiza amănunţit. /fr. *disséquer*/

diseminăre, -ări, s. f. — împrăştiere, răspîndire (la întîmplare); răspîndire pe cale naturală a seminţelor unor plante. /fr. *dissémination*/

disensiúne, -i, s. f. — neînţelegere, ceartă; dezacord. /fr. *dissension*/

Scanned with OKEN Scanner

disertáție, -ii, s. f. — 1. expunere științifică și amănunțită asupra unei probleme, de obicei citită de autor în fața unei asistențe. 2. temă dezvoltată de un elev asupra unui subiect ales de el sau dat de școală. /fr. *dissertation*/

disidență, -e, s. f. — 1. deosebire de păreri; dezacord. 2. ruptură produsă în unitatea unui partid sau a unei grupări (literare, științifice etc.), datorită unui grup de persoane care au păreri deosebite și fac opinie separată față de majoritate; sciziune. /fr. *dissidence*/

disimilăre, -ări, s. f. — schimbare sau dispariție a unui sunet dintr-un cuvînt sub influența altui sunet; disimilație. /fr. *dissimilation*/

disimulá (-ez) vb. — a ascunde adevărata înfățișare a unei situații, dîndu-i o aparență înșelătoare. /fr. *dissimuler*/

disjunctív, -ă, adj. — 1. care separă, care desparte, care deosebește. 2. (gram.) care arată o opoziție între idei, acțiuni sau stări. /fr. *disjonctif*/

dislocá (dislóc) vb. — 1. a mișca din loc, a strămuta. 2. a ieși din încheietură, a se luxa. /fr. *disloquer*/

disociá (-iéz) vb. — 1. a descompune o moleculă de materie în părțile ei componente, în atomi sau grupuri de atomi. 2. a separa, a despărți. (pr. -ci-a) /fr. *dissocier*/

disonánt, -ă, adj. — care sună neplăcut; lipsit de armonie. /fr. *dissonant*/

disparát, -ă, adj. — fără legătură; răzleț, desperecheat. /fr. *disparate*/

dispécer, -i, s. m. — funcționar care supraveghează și îndrumează cu ajutorul conducerii mersul producției într-o întreprindere; tehnician care supraveghează mișcarea trenurilor pe o anumită porțiune, circulația tramvaielor, autobuzelor etc. /engl. *dispatcher*/

dispensá (-ez) vb. — 1. a se lipsi (de ceva sau de cineva); a renunța la... 2. a scuti pe cineva de o obligație. /fr. *dispenser*/

dispensábil, -ă, adj. — de care te poți lipsi. /fr. *dispensable*/

dispensár, -e, s. n. — instituție sanitară unde se dau consultații medicale gratuite. /fr. *dispensaire*/

dispepsíe, -ii, s. f. — digestie grea și (uneori) dureroasă. /fr. *dyspepsie*/

dispersá (-ez) vb. — a (se) împrăștia, a (se) răspîndi, a (se) risipi în toate părțile. /fr. *disperser*/

dispnée s. f. — greutate în respirație, din cauza unor boli ale inimii și ale sistemului nervos. /fr. *dyspnée*; gr. *dys* = rău, *pnein* = a respira/

disponíbil, -ă, adj. — liber, fără obligații, la dispoziție. /fr. *disponible*/

dispozitív, -e, s. n. — sistem mecanic (format dintr-un ansamblu de piese) care îndeplinește o funcție tehnică. /fr. *dispositif*/

dispozíție, -ii, s. f. — 1. prevedere înscrisă într-o lege sau într-un regulament; hotărîre, ordin. 2. stare sufletească (bună sau rea). 3. așezare, orînduire. 4. ordonare a părților unei compoziții. /fr. *disposition*/

dispropórție, -ii, s. f. — nepotrivire, lipsă de proporții. /fr. *disproportion*/

dispúne (dispún) vb. — 1. a hotărî; a ordona. 2. a avea posibilitatea de a folosi ceva după plac. 3. a birui într-o competiție sportivă. 4. a aranja. /fr. *disposer*/

disputá (dispút) vb. — 1. a lupta pentru cîștigarea unui lucru. 2. a se desfășura, a avea loc (competiții sportive). 3. a contesta cuiva un drept, o situație. /fr. *disputer*/

dispútă, -e, s. f. — 1. dezbatere,

discuție aprinsă; (p. ext.) ceartă. 2. (sport) competiție; întrecere. /fr. *dispute/*

distih, -uri, s. n. — strofă alcătuită din două versuri. /fr. *distique/*

distilá (-ez) vb. — a transforma un lichid în vapori și apoi a-l condensa, spre a-l separa de corpurile nevolatile pe care le conține. /fr. *distiller/*

distínct, -ă, adj. — 1. deosebit. 2. clar, desluşit. /fr. *distinct/*

distinctív, -ă, adj. — care deosebește un lucru de altul. /fr. *distinctif/*

distincție, -ii, s. f. — 1. deosebire, diferență. 2. finețe. 3. premiu, recompensă. /fr. *distinction/*

distinge (distíng) vb. — 1. a deosebi un lucru de altul. 2. a se evidenția prin ceva; a da cuiva o distincție, un premiu. 3. a vedea lămurit; a observa, a remarca. /fr. *distinguer/*

distíns, -ă, adj. — 1. care iese din comun prin însușirile sale; deosebit, remarcabil. 2. plin de finețe, de eleganță. /din *distinge/*

distonă (pers. 3 -neáză) vb. — a nu se potrivi, a fi în dezacord cu ansamblul sau cu restul amănuntelor. /germ. *Distonieren/*

distráge (distrág) vb. — a abate atenția cuiva de la un lucru, de la o grijă etc. /fr. *distraire/*

distríct, -e, s. n. — subdiviziune teritorială administrativă. /fr. *district/*

distrugátor, -oáre, s. n. — vapor de război cu viteză mare, care folosește tunuri și torpile. /din *distrug* + suf. *-(ă)tor/*

ditirámb, -i, s. m. — 1. poem liric în cinstea lui Bachus, zeul vinului; (p. ext.) poem liric entuziast. 2. (fig.) laudă entuziastă la adresa cuiva. /fr. *dithyrambe/*

ditirámbic, -ă, adj. — plin de laude exagerate; entuziast. /fr. *dithyrambique/*

diurétic, -ă, adj. — care provoacă sau ajută eliminarea urinei (în cazul unor boli). (pr. di-u-) /fr. *diurétique/*

diúrn, -ă, adj. — de zi, din timpul zilei. (pr. di-urn) /fr. *diurne/*

diúrnă, -e, s. f. — sumă plătită pe timp de o zi unui salariat (în afară de salar), care pleacă, în interes de serviciu, în altă localitate. (pr. di-ur-) /lat. *diurna/*

divagáție, -ii, s. f. — abatere de la subiect; digresiune, rătăcire. /fr. *divagation/*

diván, -uri, s. n. — I. canapea fără spătar. II. 1. (ist.) consiliu alcătuit din sfetnicii tronului care avea atribuții politice, administrative sau juridice. 2. (în expr.) *a face divan pe spinare*= a bate pe cineva. III. 1. culegere de poezii care imită poezia orientală. 2. culegere de povestiri orientale. /tc. *divan/*

divergénță, -e, s. f. — nepotrivire de păreri, de concepții etc.; neînțelegere. /fr. *divergence/*

diversificá (diversific) vb. — a da forme variate, felurite. /fr. *diversifier/*

diversiúne, -i, s. f. — încercare de a îndepărta atenția; deviere. /fr. *diversion/*

divertisménț, -e, s. n. — distracție (de scurtă durată). /fr. *divertissement/*

divíde (divíd) vb. — a diviza, a împărți. /lat. *dividere/*

dividénd, -e, s. n. — parte de beneficiu ce revine unui acționar la o societate industrială, comercială etc., în raport cu numărul acțiunilor pe care le posedă. /fr. *dividende/*

divín, -ă, adj. — I. 1. ceresc, dumnezeiesc. 2. bisericesc, religios. II. (fig.) înzestrat cu însușiri alese; minunat. /fr. *divin/*

divinitáte, -tăți, s. f. — 1. ființă supranaturală, considerată cîrmuitoare a lumii; Dumnezeu. 2. esență divină; dumnezeire. /fr. *divinité/*

divinizá (-ez) vb. — a iubi foarte mult pe cineva; a adora, a proslăvi. /fr. *diviniser/*

divizá (-ez) vb. — 1. a împărți.

2. a despărți, a dezbina. /fr. *diviser*/

divizíbil, -ă, adj. — 1. care poate fi împărțit sau despărțit. 2. (despre numere întregi) care se împarte exact cu alt număr. /fr. *divisible*/

divízie, -ii, s. f. — 1. mare unitate militară formată din mai multe regimente de arme diferite. 2. unitate navală formată din mai multe vapoare de război de aceeași clasă. 3. (sport) categorie de calificare a echipelor sportive. /rus. *divizija*/

divizión, -oáne, s. n. — subunitate a unui regiment de artilerie. (pr. -zi-on) /rus. *divizion*, fr. *division*/

divizionár, -ă, adj. — 1. (în expr.) *monedă divizionară* = monedă măruntă de metal, reprezentînd o fracțiune a unității legale; monedă de valoare mică, bani mărunți. 2. privitor la divizie. (pr. -zi-o-) /cf. fr. *divisionnaire*/

divizór, -i, s. m. — 1. număr întreg prin care se împarte exact alt număr întreg. 2. împărțitor. /lat. *divisor*/

divulgá (divúlg) vb. — a da pe față un secret. /fr. *divulguer*/

dizenterie, -ii, s. f. — boală molipsitoare care se manifestă prin dureri puternice în abdomen și diaree cu sînge. /fr. *dysenterie*/

dizgrație, -ii, s. f. — pierderea bunăvoinței sau a protecției unui superior etc. /după fr. *disgrâce*/

dizgrațiós, -oásă, adj. — neplăcut, respingător. (pr. -ți-os) /după fr. *disgracieux*/

dizolvá (dizólv) vb. — 1. a desface molecula unui corp solid, lichid sau gazos într-o soluție (cu ajutorul unui lichid sau al unui gaz). 2. a desființa o societate (sau o adunare) legal constituită. /lat. *dissolvere*/

dîrdoră s. f. — 1. zor, toi. 2. belea, necaz. /bg. *dărdorja*/

dîrloágă, -oáge, s. f. — cal prăpădit și bătrîn; mîrțoagă. ⊗ (în expr.) *a fi slugă la dîrloagă* = a ajunge sub conducerea unui nevrednic. /cf. bg. *drăgla*/

dîrlóg, -i, s. m. — 1. cureaua frîului de călărie, hăț. 2. funie legată de căpăstru, pe care o ține în mînă cel ce duce calul de aproape.

dîrmón, -oáne, s. n. — 1. ciur cu găuri mari. 2. (în expr.) *a trece prin ciur și prin dîrmon* = a cerceta în amănunt, a trece prin multe. /ngr. *dromoni*/

dîrstă, -e, s. f. — piuă primitivă fixată la o apă curgătoare, în care se bat dimia, postavul etc. cu ajutorul unor ciocane de lemn. /cf. bg. *drăstja*/

dîrz, -ă, (pl. dîrji, -ze), adj. — 1. îndrăzneț, curajos, cutezător. 2. neclintit, neînduplecat. 3. mîndru, semeț. /slav/

dobîndă, -nzi, s. f. — 1. sumă de bani care se plătește pentru folosirea banilor împrumutați de la cineva. 2. cîștig, folos, profit. /din *dobîndi*/

doc[1], -uri, s. n. — 1. bazin de lîngă țărm înconjurat de cheiuri pentru încărcarea și descărcarea vapoarelor. 2. magazie într-un port. /engl., fr. *dock*/

doc[2] s. n. — țesătură deasă de bumbac pentru haine de vară, salopete etc. /engl. *duck*/

docár, -e, s. n. — trăsurică cu două sau patru roți. /fr. *dog-cart*/

dochér, -i, s. m. — muncitor care lucrează în docuri la încărcatul și descărcatul vapoarelor. /fr., engl. *docker*/

docíl, -ă, adj. — supus, ascultător. /fr. *docile*/

doct, -ă, adj. — învățat, savant. /fr. *docte*/

dóctor, -i, s. m. — 1. medic. 2. înalt titlu academic acordat de către o instituție de învățămînt superior. 3. cel mai înalt titlu științific, obținut prin trecerea examenului de doctorat. /lat. *doctor*/

doctorál, -ă, adj. — 1. pedant, academic. 2. încrezut, îngîmfat. /fr. *doctoral*/

doctorând, -ă, -rânzi, -e, s. m. și f. — absolvent al învățământului superior cu examenul de stat, care se pregătește pentru trecerea examenului de doctorat, în vederea obținerii titlului de doctor. /germ. *Doktorand*/

doctrină, -e, s. f. — totalitatea principiilor sau învățăturilor fundamentale ale unui sistem politic, filozofic etc. /fr. *doctrine*/

document, -e, s. n. — 1. dovadă scrisă. 2. text scris sau tipărit, inscripție sau altă mărturie privind cunoașterea unui fapt de acum sau din trecutul istoric. /fr. *document*/

documentá (-ez) vb. — a se informa temeinic din documente. /fr. *documenter*/

documentár, -ă, adj. — cu valoare de document. ⊗ (s. n.) film sau scriere care prezintă fapte reale, adevărate. /cf. fr. *documentaire*/

dodecagón, -oáne, s. n. — figură geometrică cu douăsprezece laturi. /fr. *dodécagone*/

dodecasiláb, -i, s. m. — vers de douăsprezece silabe. /fr. *dodécasyllabe*/

dogmátic, -ă, adj. — privitor la dogme, care se sprijină pe dogme. /fr. *dogmatique*/

dogmatísm s. n. — mod de gîndire rigid, lipsit de spirit creator, care consideră că o idee, o concepție este valabilă oricînd și oriunde. /fr. *dogmatisme*/

dógmă, -e, s. f. — învățătură, principiu sau teză politică, filozofică etc. care trebuie crezută fără dovezi, în mod necritic și fără a ține seama de condițiile aplicării ei. /fr. *dogme*, lat. *dogma*/

dóină, -e, s. f. — 1. cîntec popular de jale, de dor, de iubire cu melodie duioasă, tărăgănată. 2. poezie lirică orală în care poetul popular exprimă sentimente de jale, de dor, de ură și revoltă etc.

doleánță, -e, s. f. — plîngere, jalbă; rugăminte. /fr. *doléances*/

dolină, -e, s. f. — adîncitură de teren în formă de pîlnie. /srb. *dolina*/

dóliu, -uri, s. n. — jale pricinuită de moartea cuiva sau de o nenorocire. /lat. *dolium*/

dolmán, -e, s. n. — haină (ofițerească) scurtă, îmblănită (și împodobită cu găitane). /fr. *dolman*/

dom, -uri, s. n. — catedrală sau clădire măreață; cupolă de deasupra unei clădiri monumentale. /fr. *dôme*/

doméniu, -ii, s. n. — 1. sferă de activitate. 2. sector al unei științe, al unei arte. 3. terenurile întinse ale unui moșier cu clădirile și instalațiile ce cuprind, /după fr. *domaine*/

domesticí (-esc) vb. — a obișnui să trăiască pe lîngă casa omului; a îmblînzi. /din *domestic*/

domiciliá (-iéz) vb. — a locui. (pr. -li-a) /după fr. *domicilier*/

dominá (domín) vb. — 1. a stăpîni. 2. a se înălța deasupra tuturor. /fr. *dominer*/

dominánt, -ă, adj. — 1. care domină. 2. caracteristic. /fr. *dominant*/

dominión, -oáne, s. n. — stat care făcea parte din imperiul britanic, avînd numai formal o oarecare autonomie. (pr. -ni-on) /fr., engl. *dominion*/

domní (-esc) vb. — 1. a guverna o țară în calitate de domn (voievod, rege etc.). 2. (fig.) a stăpîni; a domina. *Domnește pacea în țară.* /din *domn*/

domól, -oálă, adj. — 1. încet, lin. 2. liniștit, blînd, calm, potolit. 3. moale, dulce, moderat. 4. cu pantă puțin înclinată. /din *domoli*/

dopá (-ez) vb. — a folosi (în sport mai ales) substanțe excitante ale forțelor fizice. /fr. *doper*/

dor, -uri, s. n. — 1. dorință de a vedea sau de a revedea pe cineva drag. 2. năzuință. 3. suferință pricinuită de dragoste.

Scanned with OKEN Scanner

4. poftă, gust. /lat. *dolus*<*dolere*=a durea/

dorméză, -e, s. f. — canapea fără spătar. /fr. *dormeuse*/

dorn, -uri, s. n. — unealtă de oțel cu care se fac sau se lărgesc găuri în tablă, în piele etc.; priboi. /germ. *Dorn*/

dorobánț, -i, s. m. (ist.) — ostaș pedestru, cu leafă, din Țara Românească și din Moldova; soldat din infanterie. (var. *dărăbán*) /magh. *darabant*/

dorsál, -ă, adj. — din regiunea spatelui. /fr. *dorsal*/

dotá (-ez) vb. — 1. a da unei instituții, unei întreprinderi cele necesare funcționării. 2. a da zestre unei fete cînd se mărită. /fr. *doter*/

dotát, -ă, adj. — înzestrat deosebit, cu talent. /din *dota*/

dozá (-ez) vb. — a potrivi, a echilibra; a armoniza. /fr. *doser*/

dózá [1], -e, s. f. — 1. cantitate stabilită de medicament. 2. o cantitate oarecare de substanță care intră în componența unui amestec. /fr. *dose*/

dózá [2], -e, s. f. — 1. aparat care produce un curent electric variabil sub acțiunea vibrațiilor unui disc de patefon; picup. 2. cutie metalică pentru facerea de legături electrice între conducte și ramificații. /germ. *Dose*/

dracónic, -ă, adj. (despre legi, ordine) — foarte aspru, sever peste măsură. /germ. *Drakonisch*, după *Drakon*, legiuitor grec din sec. al VII-lea î. e. n., ale cărui legi prevedeau pedeapsa cu moartea pentru aproape toate delictele/

drágă, -e, s. f. — 1. instalație plutitoare cu care se sapă sub apă și se scoate materialul săpat. 2. instrument prevăzut cu un fel de sac sau plasă cu care se strîng organisme vegetale și animale din fundul apelor. 3. dispozitiv legat de un cablu lung, tras de nave speciale, cu care se curăță de mine o cale navigabilă. /fr. *drague*/

draglínă, -e, s. f. — mașină de săpat pămîntul, prevăzută cu o cupă metalică fixată la capătul unui braț lung și mobil, care este tîrîtă pe jos pentru a se umple cu pămînt. /fr., engl. *dragline*/

dragomán, -i, s. m. (ist.) — 1. tălmaci, traducător oficial în vechiul imperiu turc și țările din Orient. 2. vătaf, supraveghetor. /ngr. *dragumanos*/

dragór [1], -oáre, s. n. — vapor de război cu care se îndepărtează minele. /cf. fr. *dragueur*/

dragór [2], -i, s. m. — muncitor care manevrează comenzile unei drage. /cf. fr. *dragueur*/

dráhmă, -e, s. f. — 1. monedă greacă antică; unitate monetară din Grecia modernă. 2. veche unitate de măsură pentru greutăți, egală cu 4,38 grame. /gr. *drachme*/

drajéu, -uri, s. n. — bomboană sau medicament în formă de pilulă, cu învelișul făcut din zahăr sau din ciocolată. /fr. *dragée*/

drám, -uri, s. n. — 1. veche unitate de măsură egală cu 3,18—3,25 grame sau cu capacitate de 3.22—3,80 cm cubi. 2. (fig.) fărîmă, crîmpei, strop, pic. /ngr. *drami*/

dramátic, -ă, adj. — 1. privitor la dramă sau la teatru. ⊗ *genul dramatic* = gen literar care cuprinde opere scrise pentru a fi reprezentate pe scenă. 2. (fig.) bogat în conflicte, zguduitor, impresionant. /fr. *dramatique*/

dramatísm s. n. — 1. ceea ce provoacă o vie emoție, sentimente profunde și puternice (cum se întîmplă în drame). 2. (fig.) situație care creează o luptă ascuțită între sentimente și interese; tensiune, încordare nervoasă. /fr. *dramatisme*/

dramaturgíe s. f. — 1. totalitatea producțiilor dramatice, a pieselor de teatru care aparțin unui

popor. 2. arta de a scrie piese de teatru, de a le pune în scenă şi de a le interpreta. /fr. *dramaturgie*/

drámă, -e, s. f. — 1. piesă de teatru în care se îmbină tragicul cu comicul, dar în care tragicul predomină. ⊗ *dramă lirică* = operă muzicală cu caracter de dramă. ⊗ *clasă de dramă* = secţie a unui institut de învăţământ în care se învaţă arta dramatică. 2. (fig.) nenorocire, încercare grea. /fr. *drame*/

drapél, -e, s. n. — steag. /cf. fr. *drapeau*/

draperíe, -ii, s. f. — perdea de stofă sau catifea, cu falduri. /fr. *draperie*/

drástic, -ă, adj. — foarte aspru; brutal, violent. /fr. *drastique*/

dren, -uri, s. n. — 1. conductă aşezată în pământ pentru adunarea şi scoaterea plusului de apă. 2. tub de cauciuc sau meşă de tifon care înlesneşte scurgerea puroiului sau lichidului dintr-o rană. /fr., engl. *drain*/

dresá (-ez) vb. — 1. a deprinde un animal să facă, la poruncă, anumite mişcări; (fig.) a învăţa sau a deprinde pe cineva să se poarte într-un anumit fel, stabilit de mai înainte. 2. a scrie un proces-verbal, un act oficial. /fr. *dresser*/

dresór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — specialist în dresarea animalelor. /cf. fr. *dresseur*/

drezínă, -e, s. f. — vehicul cu trei sau patru roţi pentru transporturi uşoare pe linia ferată. /fr. *draisine*/

driblá (-ez) vb. — a conduce mingea cu îndemînare, ocolind un adversar care stă în cale. /fr. *dribbler*/

dric, -uri, s. n. — 1. scheletul de sus al unui car (fără roţi şi loitre); greutatea sau cantitatea care se poate încărca pe un astfel de schelet. 2. car mortuar. 3. (pop.) punct culminant, miez, toi. /magh. *derék*/

drog, -uri, s. n. — 1. substanţă întrebuinţată la fabricarea produselor farmaceutice. 2. medicament. /fr. *drogue*/

drogá (-ghez) vb. — a (se) îndopa cu droguri, cu medicamente. /fr. *droguer*/

drogheríe, -ii, s. f. — magazin în care se vînd articole de parfumerie şi de toaletă, uneori şi unele preparate farmaceutice. /fr. *droguerie*/

dromadér, -i, s. m. — cămilă cu o singură cocoaşă. /fr. *dromadaire*/

drúgă, -i, s. f. — fus mare pentru tors urzeală pentru lăicere, saci etc.; fus cu roată umblătoare care slujeşte la răsucit. /srb. *druga*/

duál s. n. — număr gramatical (deosebit de singular şi de plural) folosit în unele limbi pentru a arăta două exemplare din aceeaşi speţă sau o pereche de obiecte. /lat. *dualis*/

dualísm s. n. (opus *monism*) — concepţie filozofică care susţine că la baza existenţei stau două principii opuse şi ireductibile; fie principiul material şi cel spiritual, fie corpul şi sufletul, fie binele şi răul etc. (pr. du-a-) /fr. *dualisme*/

dualitáte, -tăţi, s. f. — calitatea de a avea o natură dublă, de a cuprinde în acelaşi timp două principii sau două elemente diferite, opuse. /cf. fr. *dualité*/

dúbă, -e, s. f. — 1. camionetă închisă. 2. vehicul special care transportă deţinuţii. 3. (fig.) temniţă, închisoare. /cf. ucr. *dub*/

dubiós, -oásă, adj. — 1. nesigur, îndoielnic. 2. suspect. /lat. *dubiosus*/

dubitatív, -ă, adj. (gram.; despre propoziţii) — care exprimă o nesiguranţă, o îndoială, o nehotărîre sau o bănuială. /fr. *dubitatif*/

dúbiu s. n. — îndoială, nesiguranţă; neîncredere. /lat. *dubium*/

dublé s. n. — metal acoperit cu un

strat subțire de aur sau de argint. /fr. *doublé/*

dublét, -e, s. n. — al doilea exemplar al unui obiect păstrat într-o colecție. /fr. *doublet/*

dublúră, -i, s. f. — 1. al doilea interpret al unui rol. 2. căptușeală. /fr. *doublure/*

ducát [1], -e, s. n. (ist.) — ținut sau provincie de sub stăpînirea unui duce. /it. *ducato/*

ducát [2], -ți, s. m. — monedă italiană de aur sau de argint care a circulat în multe țări, iar între anii 1300—1700 și în țările noastre. /it. *ducato/*

dúce, -i, s. m. — 1. titlu purtat de unii conducători de stat. 2. înalt titlu nobiliar, superior marchizului și inferior prințului. /fr. *duc*, cf. lat. *dux, ducis/*

ducésă, -e, s. f. — soția unui duce; femeie care conduce un ducat. /după *dúce/*

ductíl, -ă, adj. (despre metale) — care poate fi prelucrat în fire sau în foi subțiri. /fr. *ductile/*

duél, -uri, s. n. — 1. (în trecut) luptă, după anumite reguli, între două persoane înarmate, cu scopul de a rezolva un conflict personal. 2. (fig.) luptă. /fr. *duel/*

duét, -e, s. n. — 1. compoziție muzicală care se cîntă pe două voci sau la două instrumente; cîntec în doi. 2. (fig.) taifas în doi. /it. *duetto/*

duhlíu, -ie, adj. — glumeț; hazliu, spiritual. /din *duh/*

duiós, -oásă, adj. — 1. mîngîietor, blînd. 2. iubitor; sentimental. 3. trist, jalnic. /lat. *doliosus/*

dulíe, -ii, s. f. — piesă în care se fixează becul electric. /după fr. *douille/*

dum-dúm s. n. — glonte care la atingerea țintei își desface vîrful ca o floare, producînd rupturi ale țesutului lovit și răni grave. /fr. *dum-dum/*

dúmping, -uri, s. n. — export de mărfuri la prețuri mici, inferioare prețurilor de pe piața internă, în scopul de a acapara unele piețe străine și de a înlătura concurența altor state. /engl., fr. *dumping/*

dúnă, -e, s. f. — îngrămădire de nisip (în formă de coame paralele) formată de vînt în regiunile nisipoase. /fr. *dune/*

dúo s. n. invar. — grup de două persoane. (pr. du-o) /it., fr. *duo/*

duodén s. n. — parte a intestinului subțire care începe imediat după stomac. (pr. du-o-) /fr. *duodénum/*

duplicát, -e, s. n. — al doilea exemplar al unui act. /germ. *Duplikat/*

duplicitáte s. f. — fățărnicie, prefăcătorie, ipocrizie. /fr. *duplicité/*

dur, -ă, adj. — 1. greu de zgîrîiat; tare. 2. (fig.) aspru; brutal, crud. 3. (despre ape) bogat în săruri. /fr. *dure*, lat. *durus/*

durá [1] (-ez) vb. — 1. a zidi, a construi, a clădi. 2. a face un obiect. /lat. *dolare/*

durá [2] (-ez) vb. — 1. a ține un anumit timp. 2. a dăinui, a se menține; a fi trainic. /fr. *durer/*

duralumíniu s. n. — aliaj ușor și rezistent al aluminiului cu arama și cu mici cantități de magneziu, mangan și siliciu, aliaj folosit pe larg în construcția avioanelor. /după fr. *duralumin/*

duratív, -ă, adj. — care durează, care este în curs de desfășurare. /fr. *duratif/*

dúrăt s. n. — cloțot, frămîntare; suferință, zbucium.

dúrdă, -e, s. f. (ist.; reg.) — pușcă; flintă, carabină. /magh. *durda/*

E

ebráic, -ă, adj. — care aparţine vechilor evrei. /fr. *hébraique*/

ebrietáte s. f. — beţie. (pr. -bri-e-) /fr. *ébriété*/

ecarisáj s. n. — stîrpire a cîinilor vagabonzi. /fr. *équarrissage*/

ecartaméntt, -e, s. n. — distanţă dintre roţile unei osii, dintre şinele de cale ferată etc. /fr. *écartement*/

echidistánt, -ă, adj. — aflat la distanţe egale faţă de ceva. /fr. *équidistant*/

echilaterál, -ă, adj. — cu toate laturile egale. /fr. *équilatéral*/

echimóză, -e, s. f. — vînătaie. /fr. *ecchymose*/

echinócţiu, -ii, s. n. — fiecare din cele două momente ale anului cînd ziua este egală cu noaptea (21 martie şi 23 septembrie). (var. *echinóx*) /fr. *équinoxe*, lat. *aequinoctium*/

echipá (-ez) vb. — a înzestra cu cele necesare, a îmbrăca. /fr. *equiper*/

echipáj, -e, s. n. — 1. personal care serveşte pe un vapor, pe un avion, pe un tanc etc. 2. trăsură de lux cu caii înhămaţi la ea; caleaşcă. /fr. *équipage*/

echipamént, -e, s. n. — 1. necesarul pentru a se îmbrăca. 2. lucrurile necesare pentru funcţionarea normală a unei maşini, a unei instalaţii etc. /cf. fr. *équipement*/

echitábil, -ă, adj. — drept, corect, cinstit. /fr. *équitable*/

echitáte s. f. — dreptate, corectitudine; omenie. /fr. *équité*/

echitáţie s. f. — călărie. /lat. *equitatio* < equus = cal/

echivalá (-ez) vb. — a avea valoare egală cu ceva; a egala. /fr. *équivaloir*/

echivóc, -ă, adj. — cu două înţelesuri; neclar, nelămurit; suspect. /fr. *équivoque*/

eclectísm s. n. — îmbinare deliberată, forţată şi necritică a unor puncte de vedere sau idei diferite, uneori chiar opuse, care duce la lipsă de unitate şi de consecvenţă în gîndire, la ignorarea esenţialului etc. /fr. *éclectisme*, cf. gr. *eklego* = aleg/

ecleziástic, -ă, adj. — bisericesc. (pr. -zi-as) /fr. *ecclésiastique*/

eclipsá (-ez) vb. — 1. a întuneca total sau parţial un corp ceresc, interpunîndu-se în calea razelor lui de lumină sau între el şi soare; a pune în umbră, a umbri. 2. (fig.) a lăsa în urmă, a depăşi, a întrece. /fr. *éclipser*/

eclípsă, -e, s. f. — 1. întunecare (parţială sau totală) a unui astru (Soare sau Lună). 2. (fig.) pierdere temporară a cunoştinţei. /fr. *éclipse*/

eclíptică, -e, s. f. — linie imaginară în formă de orbită, pe care o descrie Pămîntul în rotaţia sa anuală în jurul Soarelui. /fr. *ecliptique*/

eclúză, -e, s. f. — construcţie specială care permite trecerea navelor dintr-o porţiune a traseului cu nivel de apă mai ridicat în altă porţiune cu nivel mai scăzut şi invers. /fr. *écluse*/

economíe, (2, 3) -ii, s. f. — 1. ansamblul relaţiilor de producţie. 2. chibzuială în folosirea mijloacelor materiale sau băneşti. 3. bani puşi deoparte; agoniseală. 4. întocmire sau orînduire a planului sau a părţilor unei lucrări, ale unei scrieri etc. /fr. *économie*/

ecoséz adj. invar. — cu carouri mari în culori vii, deosebite de culoarea stofei. /fr. *écosais*/

ecóu, -uri, s. n. — 1. repetare a sunetului reflectat de o suprafaţă şi ajuns într-un loc în care poate fi auzit separat de sunetul direct. 2. (fig.) răsunet, vîlvă. 3. (fig.) cel ce repetă spusa al-

Scanned with OKEN Scanner

tuia. 4. răsunet produs de un eveniment. /fr. *écho*/

ecrán, -e, s. n. — 1. suprafață albă pe care se proiectează imaginile la cinematograf, la televizor etc. 2. perete sau înveliș de protecție. /fr. *écran*/

ecranizá (-ez) vb. — a adapta o operă literară pentru cinema. /din *ecran* + suf. *-iza*/

ecuatór s. n. — cerc imaginar care împarte Pământul în două jumătăți egale, emisfera de nord și emisfera de sud. (pr. -cua-) /fr. *équateur*/

ecuáție, -ii, s. f. — 1. (algebră) formulă de egalitate între mărimi care depind unele de altele. 2. (fig.) chestiune greu de rezolvat. (pr. -cua-) /fr. *équation*/

ecvéstru, -ă, adj. — de călăreț; călare. /fr. *équestre*/

eczémă, -e, s. f. — boală de piele care se manifestă prin erupții, abcese etc. (însoțite de mîncărime). /fr. *eczéma*/

edéc, -uri, s. n. — 1. funie cu care se trage o plută sau o barcă în susul apei; (p. ext.) locul unde se fixează o corabie sau o luntre. 2. lucru de preț într-o gospodărie. 3. (fig.) om dezorientat, fără nici un țel. /tc. *yedek*/

edecár, -i, s. m. — cel care trage luntrea cu funia în susul apei. /din *edec* + suf. *-ar*/

edém, -e, s. n. — acumulare patologică de lichid în țesuturi. /fr. *oedème*/

edentát, -ă, adj. — 1. fără dinți, știrb. 2. (s. n. pl.) ordin de mamifere lipsite parțial sau total de dinți. /fr. *édenté*(s)/

edíct, -e, s. n. (ist.) — decret dat de monarh sau de o autoritate bisericească superioară din evul mediu. /lat. *edictum*/

edificá (edífic) vb. — 1. a zidi, a construi, a clădi. 2. a (se) lămuri, a (se) clarifica. /fr. *édifier*/

edifíciu, -ii, s. n. — clădire mare, cu aspect deosebit. /fr. *édifice*/

edíl, -i, s. m. — persoană care face parte din conducerea unui oraș. /fr. *édile*/

edilitáte s. f. — executarea și întreținerea edificiilor și a lucrărilor de interes public dintr-un oraș. /fr. *édilité*/

editá (-ez) vb. — a face lucrările cerute de pregătirea, tipărirea și răspîndirea unei cărți, a unei publicații. /fr. *éditer*/

editór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — persoană care editează. /fr. *éditeur*/

editoriál, -ă, adj. — 1. privitor la editură sau la editare. 2. (despre un articol de ziar sau de revistă) care exprimă părerea oficială a conducerii publicației față de o problemă la ordinea zilei. (pr. -ri-al) /fr. *éditorial*/

editúră, -i, s. f. — întreprindere care editează cărți, publicații periodice etc. /din *edita* + suf. *-ură*/

edíție, -ii, s. f. — 1. totalitatea exemplarelor unei opere tipărite prin folosirea aceluiași zaț tipografic. 2. întrecere sportivă care se repetă periodic, la date dinainte stabilite. /fr. *édition*/

educáție s. f. — sistem planificat de influențe de durată asupra individului, spre a-i modela și orienta dezvoltarea către idealul de om de care are nevoie societatea (cuprinzînd *e.* fizică, *e.* intelectuală, *e.* morală, *e.* estetică, *e.* tehnică și profesională). /lat. *educatio*, fr. *éducation*/

eféct, -e, s. n. — I. 1. rezultat, urmare, consecință. 2. impresie. II. (la plural) îmbrăcăminte militară. /lat. *effectus*/

efectív [1], -ă, adj. — real, adevărat. /fr. *effectif*/

efectív [2], -e, s. n. — număr de persoane care compun o colectivitate. /fr. *effectif*/

efectuá (-ez) vb. — a face, a realiza, a înfăptui. (pr. -tu-a) /fr. *effectuer*/

efemér, -ă, adj. — trecător, vremelnic. /fr. *éphémère*/

efemerídă, -e, s. f. — 1. insectă care trăieşte ca adultă numai o zi; efemeră. 2. (numai la pl.) notiţe (de ziar sau de calendar) arătînd evenimentele desfăşurate în ani diferiţi, dar la aceeaşi dată. 3. (la pl.) lucrare întocmită de un observator astronomic în care se arată fenomenele cereşti deosebite din anul respectiv. 4. (fig., la pl.) lucruri, gînduri trecătoare. /fr. *éphéméride*/

efervescént, -ă, adj. — 1. care dezvoltă cu putere gaze în cursul unei reacţii chimice. 2. (fig.) agitat, frămîntat; clocotitor, aprins. /fr. *effervescent*/

eficáce adj. invar. — care produce rezultatul aşteptat. /fr. *efficace*/

eficiént, -ă, adj. — care dă rezultat, cu efect. (pr. -ci-ent) /fr. *efficient*/

efígie, -ii, s. f. — reprezentare a chipului unei persoane pe monede, medalii etc. /fr. *effigie*/

eflorescénţă, -e, s. f. — 1. începutul înfloririi unei plante. 2. (fig.) înflorire, dezvoltare sub multiple aspecte. 3. (chim.) transformare în pulbere a unor săruri cristalizate, prin pierderea apei de cristalizare. (pr. -sce) /fr. *efflorescence*/

eflúviu, -ii, s. n. — emanaţie nevăzută ce se răspîndeşte din unele corpuri, simţită uneori prin miros; (fig.) fluid, curent. /fr. *effluve*/

efór, -i, s. m. — membru în consiliul de conducere al unei eforii; epitrop. /gr. *eforas*/

eforíe, -ii, s. f. — nume dat unor instituţii administrative de utilitate publică sau culturală; epitropie. /din gr. *eforia*/

efórt, -uri, s. n. — 1. sforţare, străduinţă, strădanie. 2. (fiz.) forţă interioară a unui corp. /fr. *effort*/

efracţie s. f. (jur.) — spargere făcută cu scopul de a fura. /fr. *effraction*/

efuziúne, -i, s. f. — 1. manifestare puternică a unor sentimente frumoase, nobile; căldură sufletească. 2. proces de trecere a unui gaz printr-o deschidere foarte mică. /fr. *effusion*/

eghilét, -ţi, s. m. — şnur cu capete îmbrăcate în metal, care împodobeşte uniforma unor militari. /după fr. *aiguillette*/

egídă, -e, s. f. — ocrotire, protecţie, sprijin. /fr. *egide*/

eglógă, -e, s. f. — poezie asemănătoare idilei pastorale, dar bazată nu pe descriere, ci pe dialog între un păstor şi o păstoriţă. /fr. *églogue*/

egocentrísm s. n. — atitudine egoistă, de autocult. /fr. *égocentrisme*; lat. *ego* = eu, *centrum* = centru/

egoísm s. n. — preocupare numai pentru propria persoană; punerea intereselor personale pe primul plan şi nesocotirea intereselor celorlalţi. /fr. *égoïsme*/

egrená (-ez) vb. — a separa seminţele de fibrele de bumbac. /fr. *égrener*/

egúmen, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — conducător al unei mănăstiri de călugări (ţe); stareţ, -ă, /ngr. *egumenos*/

ejectór, -oáre, s. n. — aparat pentru evacuarea unui lichid sau gaz. /cf. fr. *éjecteur*/

elaborá (-ez) vb. — 1. a compune, a formula. 2. a prepara. /fr. *élaborer*/

elán [1], -i, s. m. — animal rumegător nordic din familia cerbilor. /fr. *élan*/

elán [2], -uri, s. n. — însufleţire; avînt, entuziasm. /fr. *élan*/

elasticitáte s. f. — 1. mlădiere. 2. (fig.) adaptabilitate. /fr. *élasticité*/

electív, -ă, adj. — bazat pe alegeri; cu drept de a alege. /fr. *électif*/

electorál, -ă, adj. — privitor la alegeri. /fr. *électoral*/

electrizá (-ez) vb. — 1. a dezvolta electricitate. 2. (fig.) a entuziasma, a înflăcăra. /fr. *électriser*/

électro- — element de compunere

a cuvintelor însemnînd «electric». /fr. *électro-*/

electrocutá (-ez) vb. — a muri prin curent electric. /fr. *électrocuter*/

electród, -zi, s. m. — capătul unui conductor al curentului electric venit dintr-un mediu conductor sau din vid. /fr. *électrode*/

electrodinám, -uri, s. n. — maşină care produce curent electric. /din *electro-* + *dinam*/

electrodinámică s. f. — parte a fizicii care studiază acţiunile corpurilor străbătute de curenţi electrici şi inducţia electromagnetică. /fr. *électrodynamique*/

electrofór, -oáre, s. n. — aparat de laborator care poate produce electricitate prin influenţă, prin inducţie. /fr. *électrophore*/

electrogén, -ă, adj. — producător de energie electrică prin transformarea altor forme de energie. /fr. *électrogène*/

electrolít, -ţi, s. m. — substanţă care dizolvată într-un lichid poate fi descompusă în elementele componente mai simple prin acţiunea unui curent electric. /fr. *électrolyte*/

electrolíză, -e, s. f. — descompunere chimică a unui electrolit cu ajutorul curentului electric care străbate substanţa respectivă în stare de dizolvare. /fr. *électrolyse*/

electromagnét, -ţi, s. m. — magnet temporar format dintr-o bucată de fier moale înfăşurată într-un fir metalic şi care se magnetizează cît timp prin fir trece curentul electric. /din *electro-* + *magnet*/

electromagnetísm s. n. — totalitatea fenomenelor magnetice produse de curentul electric; studiul acestor fenomene. /fr. *électromagnétisme*/

electromecánică s. f. — disciplină care se ocupă cu aplicaţiile tehnice ale electricităţii, ale termodinamicii şi ale mecanicii. /fr. *électromécanique*/

electrón, -i, s. m. — particulă mult mai mică decît atomul (1/1840 dintr-un atom de hidrogen) şi purtînd cea mai mică sarcină electrică negativă. /fr. *électron*/

electroscóp, -oápe, s. n. — aparat care constată prezenţa electricităţii într-un corp. /fr. *électroscope*/

electrotéhnică s. f. — ramură a tehnicii care studiază posibilităţile de folosire a electricităţii şi magnetismului în tehnică, în industrie etc. /fr. *électrotechnique*/

electroterapíe s. f. — tratarea bolilor prin acţiunea curentului electric asupra organismului. /fr. *électrothérapie*/

elegiác, -ă, adj. — trist, jalnic, tînguitor. (pr. -gi-ac) /fr. *élégiaque*/

elegíe, -ii, s. f. — 1. poezie lirică cu caracter trist sau duios. 2. (fig.) tristeţe, jale, plîngere. 3. compoziţie muzicală cu caracter melancolic, trist. /fr. *élégie*, lat. *elegia*/

elemént, -e, s. n. — 1. partea unitară cea mai simplă dintr-un întreg (element chimic, element de construcţie etc.). 2. mediu în care trăieşte cineva; mediul în care se simte bine. 3. noţiune de bază într-o disciplină oarecare. 4. (chim.) corp chimic care nu mai poate fi descompus pe cale chimică; corp simplu (ex.: fier, cupru etc.). 5. pilă electrică. /fr. *élément*/

elementár, -ă, adj. — 1. de bază, esenţial, fundamental. 2. care cuprinde cunoştinţele de bază ale unei ştiinţe. 3. puţin complicat; simplu, uşor. 4. care ţine de natură şi de fenomenele ei; natural. /fr. *élémentaire*/

elén, -ă, -i, -e, adj., s. m. şi f. — 1. (adj.) privitor la Grecia antică sau la populaţia ei de bază. 2. (s. m. şi f.) locuitor al Greciei antice. /ngr. *Hellen*/

elenísm s. n. — civilizaţie ce se dezvoltă în afară de Grecia, dar sub influenţa culturii ei. /fr. *hellénisme*/

elév, -ă, s. m. şi f. — 1. şcolar, 2. învăţăcel, discipol, urmaş. /fr. *eleve*/

elevát, -ă, adj. — 1. înalt. 2. (fig.) nobil, sublim; distins. *Stil elevat*. /fr. *élevé*/

elevatór [1], -oáre, s. n. — instalaţie pentru transportul, în general continuu, al materialelor, la distanţe relativ mici, adesea pe verticală sau aproape pe verticală (ex. instalaţia care ia paiele din spatele batozei pentru a le urca pe şiră). /fr. *élévatoire*/

elevatór [2], -oáre, adj. — care ridică. /fr. *élévateur*/

elevaţie s. f. — 1. noblete spirituală, măreţie. 2. (pl. -ii) reprezentare grafică, la scară, a feţelor verticale exterioare ale unei construcţii, maşini etc. /lat. *elevatio*/

eliberá (-ez) vb. —1. a pune în libertate. 2. a scoate din funcţia deţinută. 3. a goli o încăpere. 4. a da cuiva la cerere un act. /lat. *eliberare*/

eliberatór, -oáre, adj. — care eliberează, care dezrobeşte. /din *elibera*/

elíce, elice, s. f. — organ de maşină de forma unor aripi sau a unor lopeţi fixate pe un ax care se poate roti (punînd în mişcare elicea), folosit la punerea în mişcare a unui avion, a unei nave etc. /fr. *hélice*/

elicoptér, -e, s. n. — aparat de zburat, cu motor, care se ridică vertical în aer şi se susţine cu ajutorul unor elice orizontale. /fr. *hélicoptère*/

elidá (-ez) vb. — a înlătura vocala finală a unui cuvînt atunci cînd cuvîntul următor începe tot cu o vocală. /fr. *élider*/

eligíbil, -ă, adj. — care poate fi ales într-o funcţie. /fr. *éligible*/

eliminá (elímin) vb. — a îndepărta, a înlătura. /fr. *éliminer*, lat. *eliminare*/

elín, -ă, adj. — elen. ⊗ *limba elină* = limba greacă veche.

elípsă, -e, s. f. — 1. curbă plană închisă ale cărei puncte sînt astfel dispuse, încît suma distanţelor lor la două puncte fixe din acelaşi plan, numite focare, să fie constantă. 2. înlăturarea din vorbire a unor cuvinte care nu sînt absolut necesare pentru înţelegerea celor spuse. /fr. *ellipse*/

elítă, -e, s. f. — partea cea mai bună, mai aleasă. /fr. *élite*/

elixír, -e, s. n. — 1. băutură «miraculoasă» care să dea tinereţe veşnică, pe care încercau s-o descopere alchimiştii din evul mediu; balsam, băutură aleasă. 2. medicament care conţine esenţe de plante medicinale dizolvate în alcool puţin îndulcit. /fr. *élixir*/

elizéu, -ee, s. n. — grădină minunată rezervată sufletelor celor drepţi; rai. /fr. *Élysée*/

eliziúne s. f. — înlăturare a vocalei finale a unui cuvînt înaintea vocalei cu care începe un cuvînt nou. (pr. -zi-u-) /fr. *élision*/

elocvént, -ă, adj. — expus frumos şi convingător; plin de înţeles. /fr. *éloquent*/

elogiá (-iéz) vb. — a lăuda, a preamări. (pr. -gi-a) /fr. *élogier*/

elógiu, -ii, s. n. — laudă deosebită; preamărire, slăvire. (pr. -giu) /fr. *éloge*/

elucidá (-ez) vb. — a clarifica ceea ce era confuz, a limpezi, a lămuri. /fr. *élucider*/

elucubráţie, -ii, s. f. — combinaţie haotică de idei absurde. /fr. *élucubration*/

eludá (-ez) vb. — a ocoli voit o situaţie, a ascunde. /fr. *éluder*/

emáil, -uri, s. n. — smalţ. (pr. e-mail) /fr. *émail*/

emaná (emán) vb. — 1. a împrăştia, a degaja (un gaz, vapori, un miros etc.). 2. a proveni, a veni de la... /lat. *emanare*/

emancipá (-ez) vb. — 1. a se elibera de constrîngeri, a fi independent, liber. 2. (despre copii şi adolescenţi) a-şi lua unele libertăţi nepotrivite cu vîrsta pe care o au. /fr. *émanciper*, lat.

Scanned with OKEN Scanner

emancipare/

embargó, -uri, s. n. — 1. măsură de constrîngere luată de stat împotriva unui stat străin constînd din reţinerea forţată şi sechestrarea bunurilor de orice fel ale statului respectiv. 2. întreruperea oricăror legături economice cu statul duşman. /sp. *embargo* = sechestru, împiedicare/

emblémă, -e, s. f. — imagine care simbolizează o anumită idee, un anumit interes. /fr. *emblème*, lat. *emblema*/

embolíe, -ii, s. f. — astuparea bruscă a unui vas sanguin cu un cheag de sînge, cu o bulă de aer etc. /gr. *embole* = strîngere/

embrión, -i, s. m. — 1. primul stadiu din viaţa unui organism. 2. (fig.) început; punct de plecare. (pr. -bri-on) /fr. *embryon*/

emerít, -ă, adj. — 1. (în expr.) *profesor (artist, medic etc.) emerit* = titlu onorific acordat celui care s-a evidenţiat în mod deosebit în activitatea sa. 2. care are merite multe într-o activitate; experimentat, priceput. /fr. *émérite*/

emersiúne, -i, s. f. — ieşire parţială a unui corp plutitor dintr-un lichid în care a fost cufundat. (pr. -si-u-) /fr. *émersion*/

emfátic, -ă, adj. — nenatural, de prost gust etc. /fr. *emphatique*/

emfáză, -e, s. f. — atitudine retorică, exagerare. /fr. *emphase*/

emfizém, -e, s. n. — umflătură produsă prin infiltrarea aerului sau prin dezvoltarea unui gaz în ţesutul celular al unor organe ale corpului omenesc sau sub piele. /fr. *emphysème*/

emigrá (-ez) vb. — a părăsi patria şi a se stabili în altă ţară; a se expatria, a pribegi. /fr. *émigrer*/

emigránt, -ă, s. m. şi f., adj. — (persoană) care şi-a părăsit definitiv patria. /fr. *emigrant*/

eminaménte adv. — în cel mai înalt grad, cu deosebire. /fr. *éminemment*/

eminént, -ă, adj. — care se distinge prin calităţi intelectuale deosebite; excelent. /fr. *éminent*/

emír, -i, s. m. — titlu dat unui guvernator sau unui principe domnitor, în unele ţări musulmane. /fr. *émir*/

emisár, -i, s. m. — persoană trimisă undeva cu o misiune specială (secretă). /fr. *émissaire*/

emisféră, -e, s. f. — jumătate de sferă. /fr. *hémisphère*/

emisiúne, -i, s. f. — 1. punere în circulaţie de bani noi. 2. producerea unor sunete (emisiune vocală), a unor radiaţii, a unor semnale de comunicaţii etc. 3. program transmis prin radio sau prin televizor. (pr. -si-u-) /fr. *émission*/

emistíh, -uri, s. n. — fiecare dintre cele două jumătăţi ale unui vers, despărţite printr-o pauză ritmică. (var. *hemistih*) /fr. *hémistiche*; gr. *hemi* = jumătate, *stichos* = vers/

emíte (emít) vb. — 1. a exprima o părere, o teorie etc. 2. a da o lege, un decret etc. 3. a răspîndi în mediul din jur radiaţii, unde electromagnetice etc. /lat. *emittere*/

emoliént, -ă, adj. — care are proprietatea de a muia ţesuturile înăsprite. (pr. -li-ent) /fr. *émollient*/

emotív, -ă, adj. — 1. care se referă la emoţie. 2. care se emoţionează uşor; sensibil, impresionabil, simţitor. /fr. *émotif*/

emóţie, -ii, s. f. — proces psihic afectiv reprezentînd o reacţie intensă şi de scurtă durată care se produce în legătură cu trebuinţele şi motivaţiile (ex.: bucuria, durerea, frica, mînia etc.); impresie puternică. /lat. *emotio*, de la *emovere* = a mişca; fr. *émotion*/

emoţionánt, -ă, adj. — care mişcă sufleteşte, tulburător. (pr. -ţi-o-) /fr. *émotionnant*/

empiréu s. n. — 1. partea cea mai de sus a bolţii cereşti. 2. (poetic)

Scanned with OKEN Scanner

cerul. 3. (în mit.) locaşul zeilor. /fr. *empyrée*/

empíric, -ă, adj. — bazat (numai) pe experienţă. /fr. *empirique*/

empiriocriticísm s. n. — curent filozofic reacţionar de la sfîrşitul sec. al XIX-lea, care nega existenţa obiectivă a lumii materiale şi considera lucrurile, experienţa, ca un complex de trăiri şi senzaţii ale omului, fără nici o legătură cu lumea exterioară. /rus. *empiriokriticizm*/

empirísm s. n. (opus *raţionalism*) — 1. (fil.) concepţie care consideră experienţa senzorială drept singura sursă a cunoaşterii şi a cunoştinţelor. 2. punere a experienţei la baza oricărei activităţi, neglijînd rolul teoriei şi al abstracţiei ştiinţifice. /fr. *empirisme*/

emúl, -i, s. m. — persoană care se străduieşte să egaleze sau să întreacă pe cineva într-un domeniu de activitate; concurent. /fr. *émule*/

emuláţie, -ii, s. f. — întrecere, rivalitate. /fr. *émulation*/

emúlsie, -ii, s. f. — amestec lichid care conţine în suspensie particule insolubile. /fr. *émulsion*/

encefál, -e, s. n. — creier. /fr. *encéphale*/

encefalítă, -e, s. f. — inflamare a creierului. /fr. *encéphalite*/

enciclopédic, -ă, adj. — cu foarte multe cunoştinţe din toate domeniile; cuprinzător, vast. /fr. *encyclopédique*/

enciclopedíe, -ii, s. f. — 1. dicţionar mare care dă explicaţii bogate din toate domeniile de activitate sau dintr-un anumit domeniu. 2. numele unui celebru dicţionar francez publicat între anii 1751—1772. /fr. *encyclopédie*/

enclític, -ă, adj. (despre cuvinte) — care este aşezat la sfîrşitul unui cuvînt, făcînd corp comun cu el. /fr. *enclitique*/

endémic, -ă, adj. (despre boli) — care izbucnesc periodic într-o regiune, din cauza unor motive locale. /fr. *endémique*/

endocárd, -uri, s. n. — membrană subţire care căptuşeşte cavităţile inimii. /fr. *endocarde*/

endocrín, -ă, adj. — (în expr.) *glandă endocrină* = glandă care îşi varsă secreţiile direct în sînge. /fr. *endocrine*/

endocrinologíe s. f. — ramură a medicinei care studiază glandele cu secreţie internă. /fr. *endocrinologie;* gr. *endon* = înăuntru, *crinein* = secreta, *logos* = studiu/

endogén, -ă, adj. — de origine internă. /fr. *endogène*/

endosmóză s. f. — fenomen de trecere a unui lichid printr-o membrană, din mediul exterior acesteia în spaţiul mărginit de ea. /fr. *endosmose*/

endotérmic, -ă, adj. — care se produce cu absorbţie de căldură din exterior. /fr. *endothermique;* gr. *endon* = înăuntru, *thermos* = cald/

energétic, -ă, adj. — privitor la energie, care dă energie. /fr. *énergétique*/

energétică s. f. — ramură a fizicii care studiază diferitele forme de energie; ramură a tehnicii care studiază izvoarele de energie şi posibilităţile de exploatare şi de folosire a diferitelor forme de energie. /fr. *énergétique*/

enérgic, -ă, adj. — 1. hotărît, puternic. 2. (despre medicamente) cu efect imediat. /fr. *énergique*/

energíe, -ii, s. f. — 1. forţă, putere de a acţiona. 2. capacitate a unui sistem fizic de a efectua lucru mecanic atunci cînd suferă o transformare dintr-o stare în alta. /fr. *énergie*/

enígmă, -e, s. f. — 1. lucru greu de înţeles, taină, mister. 2. ghicitoare, şaradă. /fr. *énigme*/

enologíe s. f. — ştiinţă aplicată care se ocupă cu tehnologia producerii vinurilor şi a produselor derivate din struguri şi din vin. /fr. *oenologie;* gr. *oinos* = vin, *logos* = studiu/

Scanned with OKEN Scanner

enoriáș, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană care locuiește într-o parohie. /din *enorie* + *-aș*/

enorie, -ii, s. f. — cea mai mică unitate administrativă bisericească a credincioșilor creștini ortodocși, așezați pe un anumit teritoriu, sub conducerea unui preot-paroh; parohie. /gr. *enoria*/

enormitáte, -ăți, s. f. — 1. lucru de necrezut, exagerat. 2. minciună, fals. /fr. *énormité*/

enterítă, -e, s. f. — inflamația pieliței mucoase a intestinului subțire. /fr. *entérite*/

enterocolítă, -e, s. f. — inflamare a intestinului subțire și a unei părți din intestinul gros. /fr. *entérocolite*/

entomologíe s. f. — parte a zoologiei care se ocupă cu studiul insectelor. /fr. *entomologie;* gr. *entomos* = insectă, *logos* = studiu/

entórsă, -e, s. f. — rană cauzată de ruperea sau întinderea bruscă a ligamentelor unei încheieturi; sucitură. /fr. *entorse*/

entuziasm s. n. — însuflețire puternică, înflăcărare. (pr. -zi-asm) /fr. *enthousiasme*/

enumerá (enúmăr) vb. — a număra pe rînd, unul cîte unul. /fr. *énumérer*/

enúnț, -uri, s. n. — expunere a datelor unei probleme de aritmetică, de geometrie etc. /din *enunța* (derivat regresiv)/

enunțá (enunț) vb. — a expune sau a exprima ceva. /fr. *enoncer*/

enurézis s. n. (med.) — neputința de a reține urina. /fr. *énurésie*/

enzímă, -e, s. f. — substanță organică produsă de celulele vii, care îndeplinește un rol de catalizator în reacțiile chimice care se produc în regnul vegetal sau în organismul animal. /fr. *enzyme*/

eolián, -ă, adj. — pus în acțiune sau produs de vînt. (pr. e-o-li-an) /fr. *éolien,* de la *Eolus* = zeul vînturilor/

eolític s. n. (geologie) — epoca pietrei cioplite. (pr. -e-o-) /fr. *éolithique*/

eparhíe, -ii, s. f. — unitate bisericească formată din mai multe parohii grupate pe protopopiate, condusă de un episcop; episcopie. /gr. *eparhia*/

epávă, -e, s. f. — 1. navă sau rămășiță a unei nave distruse sau naufragiate. 2. (fig.) persoană ajunsă într-o stare de mare decădere fizică sau morală. /fr. *épave*/

epentéză, -e, s. f. — introducere a unui sunet nou sau a unei silabe între sunetele unui cuvînt greu de pronunțat. /fr. *épenthèse*/

épic, -ă, adj. — 1. care exprimă idei, sentimente, întîmplări etc. în formă de povestire. 2. (fig.) de mari proporții, grandios; legendar. /fr. *épique,* lat. *epicus*/

epicén adj. n. (gram.) — care are o formă unică, indiferent de sex. (ex.: cuc, elefant etc.) /fr. *épicène*/

epicéntru, -e, s. n. — loc de pe suprafața pămîntului situat deasupra centrului (focarului) unui cutremur. /fr. *épicentre*/

epidemíe, -ii, s. f. — boală molipsitoare care se extinde la un mare număr de persoane dintr-o localitate. /fr. *épidémie,* lat. *epidemia*/

epidérmă, -e, s. f. — 1. membrană de la suprafața pielii animale. 2. membrană care acoperă părțile plantei care vin în contact cu aerul. 3. (fig.) pătură exterioară, suprafață. /fr. *épiderme*/

epidiascóp, -oape, s. n. — aparat pentru proiectarea pe ecran a unor figuri iluminate (de pe cărți sau de pe alte obiecte netransparente). (pr. -di-a-) /fr. *épidiascope*/

epifíză, -e, s. f. — 1. capătul mai umflat al unui os lung. 2. mică glandă cu secreție internă așe-

zată în masa creierului, a cărei secreţie determină dezvoltarea caracterelor sexuale; glandă pineală. /fr. *épiphyse/*

epifóră, -e, s. f. — figură de stil care constă în repetarea ultimelor cuvinte sau a celei de a doua părţi a unui vers. /fr. *épiphora/*

epigástru s. n. — partea superioară a abdomenului, cuprinsă între ombilic şi coaste. /fr. *épigastre/*

epigenéză s. f. — concepţie evoluţionistă în biologie, opusă preformismului, care arată că în cursul dezvoltării embrionare au loc transformări calitative în ovulul fecundat (care se divide şi apoi se diferenţiază în ţesuturi şi organe din ce în ce mai complicate). /fr. *épigenèse/*

epiglótă, -e, s. f. — membrană care poate acoperi glota în momentul cînd se înghite mîncarea, împiedicînd pătrunderea alimentelor în căile respiratorii. /fr. *épiglotte/*

epigón, -i, s. m. — urmaş mai puţin valoros decît înaintaşii. /lat. *epigonus/*

epigráf, -e, s. n. — 1. citat semnificativ pus la începutul unei cărţi, a unui capitol etc. 2. inscripţie pe un monument, pe o clădire etc. /fr. *épigraphe/*

epigrafíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul inscripţiilor (vechi). /fr. *epigraphie/*

epigrámă, -e, s. f. — poezie scurtă care ironizează anumite moravuri, sfîrşindu-se cu o poantă ironică sau muşcătoare. /fr. *épigramme/*

epilaţie s. f. — smulgere voită a firelor de păr nedorite. /fr. *épilation/*

epilepsíe, -ii, s. f. — boală nervoasă caracterizată prin accese de convulsii însoţite de pierderea cunoştinţei; (pop.) boala copiilor. /fr. *épilepsie/*

epilóg, -uri, s. n. — parte de încheiere a unei scrieri; (fig.) sfîrşit, încheiere, final. /fr. *epilogue;* gr. *epi* = la urmă, *logos* = vorbire/

episcop, -i, s. m. — arhiereu care conduce o eparhie. /lat. *episcopus/*

episód, -oáde, s. n. — 1. acţiune dintr-o operă literară sau un fragment din aceasta. 2. întîmplare din viaţa cuiva. /fr. *épisode/*

episódic, -ă, adj. — 1. privitor la un episod. 2. secundar, întîmplător, trecător. /fr. *épisodique/*

epistát, -ţi, s. m. (înv., ist.) — cel mai mic grad de ofiţer de poliţie din trecut; subcomisar de poliţie. /ngr. *epistatis/*

epistemologíe s. f. — ramură a gnoseologiei care cercetează valoarea cunoştinţelor ştiinţifice, a obiectivităţii şi adevărului rezultatelor ştiinţei; teorie a cunoaşterii ştiinţifice. /fr. *épistémologie/*

epístolă, -e, s. f. — 1. scrisoare. 2. compoziţie literară în versuri în care se tratează o problemă filozofică, morală etc. sub formă de scrisoare. 3. scrisoare religioasă a unui apostol, adresată credincioşilor. /lat. *epistola/*

epistólie, -ii, s. f. — scrisoare (ca de ex. Epistolia Maicii Domnului). /gr. *epistoli/*

epitáf, -uri, s. n. — 1. inscripţie funerară. 2. poezie compusă la moartea unei persoane. 3. obiect de cult format din pînză sfinţită pe care este zugrăvită icoana înmormîntării lui Iisus Hristos Sfîntul aer. /ngr. *epitafion/*

epitalám, -e, s. n. — cîntec de nuntă sau o poezie (un mic poem) care se recită în cinstea mirilor. /fr. *épithalame/*

epitelióm s. n. — cancer al învelişului epitelial. /fr. *épithélioma/*

epitéliu, -ii, s. n. — înveliş al pielii, al mucoaselor etc. format din straturi de celule. (pr. -liu) /fr. *épithelium/*

epitét, -e, s. n. — cuvînt expresiv (adjectiv calificativ, verb la gerunziu, adverb etc.) care pune în relief însuşirile deosebite ale unor fiinţe, lucruri, acţiuni etc.,

dînd o notă sensibilă contextului stilistic. /fr. *épithète*; gr. *epi* = lîngă, *thetos* = pus/

epitrahíl, -e, s. n. — veşmînt liturgic în formă de fîşie lungă de stofă pe care sînt brodate motive religioase, purtat de preoţi cînd oficiază slujbele religioase ortodoxe; (la catolici) stofă; patrafir. /gr. *epitrahilion*/

epítrop, -i, s. m. — 1. tutore. 2. administrator al averii unei biserici sau al unui bun în general; efor. /gr. *epitropos*/

epizoár, -e, s. n. — animal parazit pe pielea altor animale. /fr. *épizoire*/

epizotíe s. f. — întindere a unei boli, prin molipsire, la un mare număr de vite dintr-o localitate. (pr. -zo-o-) /fr. *épizootie*/

epocál, -ă, adj. — de valoare foarte mare, de mare răsunet. /din *epocă* + suf. *-al*/

épocă, -i, s. f. — 1. perioadă de timp caracterizată prin aspecte sau evenimente deosebite ⊗ (în expr.) *a face epocă* = a face vîlvă, a se impune la un moment dat. 2. timp, vreme. *Sosise epoca ploilor de toamnă.* 3. subîmpărţire a unei perioade geologice. (accentuat şi: epócă) /fr. *époque*/

epopée, -ei, s. f. — 1. poezie epică de mare întindere în care se povestesc fapte eroice legendare sau istorice deosebite din viaţa unui popor. 2. operă epică de mare amploare. 3. şir de fapte eroice. (pr. -pe-e) /fr. *épopée*/

épos, -uri, s. n. — 1. epopee. 2. povestire. /ngr. *epos*/

eprubétă, -e, s. f. — tub de sticlă închis la un capăt. /fr. *éprouvette*/

epuizá (-ez) vb. — 1. a (se) istovi, a (se) slei, a-şi extenua forţele. 2. a termina, a isprăvi, a sfîrşi ceva. /fr. *épuiser*/

epurá (-ez) vb. — 1. a curăţa un lichid de materiile străine. 2. (fig.) a îndepărta ce nu este corespunzător. /fr. *épurer*/

epúră, -e, s. f. — 1. desen care reprezintă în proiecţii, prin linii geometrice, diferite părţi ale unui obiect. 2. desen pentru rezolvarea unei probleme cu ajutorul construcţiilor geometrice. /fr. *épure*/

erátă, -e, s. f. — listă a greşelilor strecurate într-o tipăritură. /lat. *errata*/

éră, -e, s. f. — 1. perioadă istorică însemnată printr-un eveniment deosebit de important de la care se începe numărătoarea anilor. 2. epocă istorică, vreme, timp, ev. 3. fiecare din marile diviziuni în care este împărţită istoria Pămîntului (era geologică). /fr. *ère*/

erbacée adj. f. — cu tulpina fragedă, moale, verde. /fr. *herbacé*/

erbicíd, -e, s. n. — substanţă care distruge buruienile. /fr. *herbicide*/

erbivór, -ă, adj. — care se hrăneşte cu plante (cu ierburi). /fr. *herbivore*/

eréct, -ă, adj. (despre plante) — drept, ridicat în sus; vertical. /lat. *erectus*/

ereditáte s. f. — 1. proprietate a vieţuitoarelor de a transmite urmaşilor, prin naştere, însuşirile dobîndite în cursul evoluţiei. 2. (jur.) moştenire, succesiune. /fr. *hérédité*/

eremít, -miţi, s. m. — sihastru, pustnic, sohimnic. /fr. *érémite*/

erés, -uri, s. n. — 1. credinţă falsă, superstiţie; prejudecată. 2. (fig.) greşeală, rătăcire. /slav/

erétic, -ă, -i, -e, adj. — persoană care s-a abătut de la dreapta credinţă creştină susţinînd şi propagînd o erezie. /slav/

erezíe, -ii, s. f. — 1. abatere doctrinară de la învăţătura Bisericii sau a unei religii şi care este condamnată de biserica respectivă. 2. (fig.) rătăcire, eroare, greşeală. /fr. *hérésie*, lat. *haeresis*/

ergonomíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studierea condiţiilor şi

metodelor de muncă. /fr. *ergonomie*; gr. *ergon* = lucru, *nomos* = lege/

erijá (-ez) vb. — (urmat de prep. «în») a-şi lua pe nedrept o autoritate, a se da drept... /fr. *ériger*/

eritém s. n. — roşeaţă pe piele în formă de pete. /fr. *érythème*/

erizipél s. n. — boală infecţioasă manifestată prin inflamarea şi înroşirea unei porţiuni de piele şi febră ridicată. /fr. *érysipèle*/

ermétic, -ă, adj. — 1. care este astupat perfect, nelăsînd să pătrundă nici aerul. 2. (fig.) de neînţeles, greu de pătruns. /fr. *hermétique*/

ermetísm s. n. — 1. exprimare greu de înţeles fără un fond aperceptiv specializat. 2. tendinţă estetică manifestată prin folosirea unui limbaj artistic concentrat, greu de înţeles, prin împerecheri de cuvinte făcute într-un chip neaşteptat, ilogic, pretinzînd să constituie suportul unei creaţii cît mai esenţializate, eliberată de detaliu, povestire şi pitoresc (reprezentată la sfîrşitul sec. al XIX-lea şi primele decenii ale secolului nostru de poeţi ca: Mallarmé, P. Valéry, G. Ungaretti, I. Barbu etc.). /fr. *hermétisme*/

ermít, -ţi, s. m. — om retras de lume; pustnic, sihastru. /fr. *ermite*/

eroáre, erori, s. f. — greşeală. /fr. *erreur*/

eróic, -ă, adj. — 1. vitejesc, brav; curajos, îndrăzneţ. 2. măreţ. /fr. *héroïque*/

eroínă, -e, s. f. — 1. femeie plină de curaj şi vitejie. 2. femeie care are rolul principal într-o operă literară sau este personajul principal al unei întîmplări. /fr. *héroïne*/

eroísm s. n. — vitejie, bravură. /fr. *héroïsme*/

eronát, -ă, adj. — greşit, neadevărat, inexact. /fr. *erroné*/

erótic, -ă, adj. — de dragoste, de iubire. /fr. *érotique*/

eróu, eroi, s. m. — 1. om de un curaj excepţional în războaie, deosebit de viteaz; ostaş căzut vitejeşte pe cîmpul de luptă sau în alte împrejurări grele. 2. persoană care dă dovadă de înalte calităţi morale şi se evidenţiază în mod cu totul deosebit într-un domeniu de activitate. 3. personaj principal (într-o operă literară sau într-o întîmplare deosebită). /fr. *héros*/

eroziúne, -i, s. f. — procesul de roadere a scoarţei pămînteşti sau a unui corp prin acţiunea apei şi a altor agenţi. (pr. -zi-u-) /cf. fr. *érosion*/

erudít, -ă, adj. — foarte învăţat, cu o cultură vastă, savant. /fr. *érudit*/

erúpe (pers. 3 erúpe) vb. — a arunca afară cu putere (ţiţei, lavă etc.); a ţîşni, a izbucni. /lat. *erumpere*/

erúpţie, -ii, s. f. — 1. ţîşnire, izbucnire. 2. apariţia pe piele a unor pete roşii, a unor băşicuţe etc. cauzate de o boală. /fr. *éruption*/

erzáţ, -uri, s. n. — surogat. /germ. *Ersatz*/

escádră, -e, s. f. — mare unitate a forţelor maritime militare. /fr. *escadre*/

escadrílă, -e, s. f. — subunitate a forţelor aeriene sau maritime militare. /fr. *escadrile*/

escadrón, -oáne, s. n. — subunitate a unui regiment de cavalerie (cu aproximativ 120 de călăreţi). /fr. *escadron*/

escaladá (-ez) vb. — a trece sau a sări peste un zid înalt, peste un obstacol. /fr. *escalader*/

escalatór, -oáre, s. n. — scară cu trepte mişcătoare, care transportă călători de la un nivel la altul; scară rulantă. /engl. *escalator*/

escálă, -e, s. f. — oprire obligatorie în itinerarul unui vapor sau al unui avion. /fr. *escale*/

Scanned with OKEN Scanner

escamotá (-ez) vb. — 1. a ascunde ceva cu pricepere fără să se bage de seamă. 2. a falsifica, a denatura, a deforma. /fr. *escamoter*/

escapádă, -e, s. f. — ieşire de scurtă durată, uneori pe ascuns, cu scopul de a petrece. /fr. *escapade*/

eschimós, -şi, s. m. — locuitor băştinaş din ţinuturile nordice ale Americii, Europei şi Asiei. /fr. *esquimaux*/

eschivá (-ez) vb. — 1. a se sustrage, a se feri de la îndeplinirea unei obligaţii. 2. a se da deoparte pe furiş, a se fofila. /fr. *esquiver*/

escortá (-ez) vb. — 1. a însoţi un deţinut pentru a-l împiedica să fugă. 2. a însoţi o persoană care deţine un post înalt, pentru a o păzi sau apăra. /fr. *escorter*/

escórtă, -e, s. f. — 1. oameni înarmaţi care însoţesc pe deţinuţi pentru a-i împiedica să fugă. 2. grup de oameni însoţind un înalt funcţionar de stat; alai. /fr. *escorte*/

escróc, -oácă, -i, -oace, s. m. şi f. — persoană care înşală pe cineva spre a-şi însuşi bunuri străine; şarlatan, pungaş. /fr. *escroc*/

eseíst, -şti, s. m. — autor de eseuri. /fr. *essayiste*/

esénţă, -e, s. f. — 1. principalul din obiecte sau din fenomene, însuşirea sau latura lor cea mai importantă. 2. substanţă aromatică ce se extrage din unele plante sau se fabrică sintetic (ex. *e.* de trandafiri). 3. substanţă concentrată care prin diluare cu apă dă un produs alimentar (*e.* de oţet, *e.* de ceai etc.). 4. specie de arbore. 5. varietate de lemn (*e.* tare: stejar, fag etc.; *e.* moale: brad, plop, salcie etc.). /fr. *essence*/

esenţiál, -ă, adj. — principal, de căpetenie. (pr. -ţi-al) /fr. *essentiel*/

eséu, -uri, s. n. — studiu (de mică întindere) compus cu mijloacele artei literare, care aduce un punct de vedere personal unei probleme de literatură, filozofie etc. /fr. *essai*/

esotéric, -ă, adj. (opus *exoteric*; în fil. antică) — destinat numai unui cerc restrîns de iniţiaţi într-o învăţătură sau doctrină filozofică; secret, ascuns. (var. *ezoteric*) /fr. *ésotérique*; gr. *esoterikos* = interior/

esperánto s. n. — limbă artificială creată în anul 1887 (de Ir. Zamenhof din Varşovia) din dorinţa de a forma o limbă internaţională, bazată pe o gramatică foarte simplă şi un vocabular împrumutat din cele mai cunoscute limbi europene. /fr. *espéranto*/

esplanádă, -e, s. f. — loc deschis de dimensiuni mari, plantat cu arbori, iarbă şi flori, aflat în faţa unei clădiri monumentale. /fr. *esplanade*/

est s. n. — răsărit. /fr. *est*/

estacádă, -e, s. f. — 1. punte fixă de la cheiul unui port spre larg, care face legătura între chei şi vapoarele care nu se pot apropia de acesta. 2. platformă aşezată pe picioare înalte pentru a realiza comunicaţia între două puncte situate deasupra solului. 3. obstacol special construit pentru protejarea podurilor militare sau a porturilor contra minelor, a corpurilor plutitoare etc. /fr. *estacade*/

estér, -i, s. m. — compus organic lichid, cu miros plăcut, obţinut prin înlocuirea unui atom de hidrogen din molecula unui acid anorganic printr-un radical organic (ex. sulfatul de metil). /fr. *ester*/

estétic, -ă, adj. — frumos, plăcut, agreabil. /fr. *esthétique*/

estétică s. f. — ştiinţă care se ocupă de frumos în general şi în special de frumosul din operele artistice, studiind legile de dezvoltare a artei, raporturile artei cu realitatea, metodele creaţiei

Scanned with OKEN Scanner

artistice, genurile artei etc. /fr. *esthétique;* gr. *aisthetikos* = care are facultatea de a simți/

estetísm s. n. — concepție care acordă prețuire exclusivă formei artistice, considerată independent de conținut. /fr. *esthétisme*/

estimá (-ez) vb. — a evalua, a prețui. /fr. *estimer*/

estivál, -ă, adj. — de vară, din timpul verii. /fr. *estival*/

estompá (-ez) vb. — a atenua, a slăbi, a reduce; a potrivi umbrele unui desen cu estompa. /fr. *estomper*/

estómpă, -e, s. f. — mic sul de piele, de hîrtie sau de alt material moale, cu care se șterge conturul unui desen executat în creion, în cărbune sau în pastel, pentru a potrivi umbrele. /fr. *estompe*/

estorcá (-chéz) vb. — a obține ceva prin orice mijloace; a stoarce pe cineva de un bun. /fr. *extorquer*/

estrádă, -e, s. f. — 1. scenă fără amenajări speciale, într-o sală sau în aer liber, pentru reprezentații teatrale, muzicale etc. ⊗. (loc. adj.) *de estradă* = distractiv, ușor și variat. 2. platformă puțin mai ridicată față de nivelul sălii, pe care se așază masa unui prezidiu, catedra etc. /fr. *estrade*/

estropiát, -ă, adj. — 1. schilod, mutilat. 2. infirm. (pr. -pi-at) /fr. *estropié*/

estuár, -e, s. n. — gură de vărsare în mare a unui fluviu, foarte largă, în formă de pîlnie. (pr. tu-ar) /fr. *estuaire*/

eșafód, -uri, s. n. — podea de scînduri ridicată pe o schelă, pe care erau executați, în unele țări, condamnații la moarte. /fr. *échafaud*/

eșafodáj, -e, s. n. — 1. scheletul pe care se sprijină o construcție provizorie, o platformă etc.; schele pe care lucrează muncitorii la o clădire înaltă. 2. (fig.) fapte, argumente pe care cineva le folosește în construirea unei opere, a unei teorii etc. /fr. *échafaudage*/

eșalón, -oáne, s. n. — grup de militari făcînd parte dintr-un dispozitiv de luptă sau de marș. /fr. *échelon*/

eșaloná (-ez) vb. — a repartiza, a împărți în mai multe rînduri, pe mai multe zile; a pune din distanță în distanță. /fr. *échelonner*/

eșantión, -oáne, s. n. — probă (dintr-un produs); mostră. /fr. *échantillon*/

eșapaménț, -e, s. n. — instalație pentru evacuarea gazelor arse într-un motor cu ardere internă sau pentru evacuarea aerului și a gazelor din anumite pompe. /fr. *échappement*/

eșárfă, -e, s. f. — 1. bandă de mătase sau de stofă purtată de femei ca podoabă. 2. bandă de mătase sau de stofă purtată în diagonală peste piept sau peste mijloc, ca un semn al unei funcții. 3. bandă de pînză prinsă pe după gît ca să susțină o mînă bandajată. (var. *eșarpă*) /fr. *écharpe*/

eșéc, -uri, s. n. — nereușită, înfrîngere, insucces. /fr. *échec*/

eșuá (-ez) vb. — a nu izbuti, a suferi o înfrîngere; (despre vapoare) a se împotmoli. /fr. *échouer*/

etalá (-ez) vb. — a se făli, a face paradă. /fr. *étaler*/

etalón, -oáne, s. n. — măsură-tip admisă oficial, cu care trebuie să se potrivească unitățile de măsură. /fr. *étalon*/

etamínă s. f. — țesătură rară (de bumbac, de mătase) pe care se brodează. /fr. *étamine*/

etán s. m. — gaz incolor și fără miros, aflat în gazele de sondă. /fr. *éthane*/

etánș, -ă, adj. (despre aparate, recipiente etc.) — care este perfect închis, nepermițînd să pătrundă sau să iasă un lichid sau un gaz. /fr. *étanche*/

etápă, -e, s. f. — 1. interval de timp. 2. distanță străbătută într-un timp dat. /fr. *étape*/

etáte s. f. — vîrstă. ⊗ (loc. adj.) *în etate* = bătrîn. /lat. *aetas, atis*/

etatizá (-ez) vb. — a trece un bun în proprietatea statului. /cf. fr. *étatifier*/

etcétera adv. — și alții, și altele, și ceilalți, și așa mai departe. (scris etc.) /lat. *etcaetera*/

etér, -i, s. m. — lichid volatil obținut din alcooli (eter etilic, eter metilic) sau din hidrocarburi (eter de petrol). /fr. *éther*/

eterát, -ă, adj. — fin, subtil; diafan. /cf. fr. *éthéré*/

etéric, -ă, adj. — 1. ca eterul. 2. (fig.) foarte curat, subtil, fin. /cf. germ. *ätherisch*/

etérn, -ă, adj. — 1. nepieritor, fără moarte, veșnic. 2. necontenit. /lat. *aeternus*/

etero- — element de formare a cuvintelor cu semnificația «altul», «diferit de». (var. *hetero-*) /gr. *heteros*/

eterogén, -ă, adj. — compus din elemente diferite; de proveniență diferită, amestecat, diferit, felurit. /fr. *hétérogéne*/

eteromórf, -ă, adj. — cu forme diferite; polimorf. /fr. *hétéromorphe*/

étic, -ă, adj. — de etică, conform cu etica, moral. /fr. *éthique*/

étică s. f. — 1. teorie a moralei; totalitatea normelor de conduită morală corespunzătoare ideologiei unei anumite clase sociale sau societăți. 2. morală. /fr. *éthique*/

etichetá (-ez) vb. — 1. a pune etichetă pe un obiect. 2. (fig., depr.) a califica pe cineva sau ceva așa cum se cuvine. /fr. *étiqueter*/

etíl s. m. (chim.) — radical organic ($-C_2H_5$) obținut din etan. /fr. *éthyle*/

etilénă s. f. — gaz incolor, cu miros dulceag, inflamabil, folosit în industrie. /fr. *éthylène*/

etílic, -ă, adj. — care conține etil. ⊗ *alcool etilic* = alcool din cereale sau din fructe, folosit la fabricarea băuturilor spirtoase. /fr. *éthylique*/

etimologíe, -ii, s. f. — 1. studiul originii cuvintelor unei limbi. 2. explicație istorică a sensului și a formei unui cuvînt. /lat. *etymologia*/

etimologísm s. n. — tendința de a modifica forma unor cuvinte din limba literară modernă, apropiind-o de unele forme mai vechi; ortografie etimologică. /fr. *étymologisme*/

etimón, -oáne, s. n. — cuvînt de bază, adesea dintr-o limbă străină, din care derivă un cuvînt. /fr. *étymon*/

etiologíe s. f. — 1. disciplină care studiază cauza lucrurilor. 2. ramură a medicinei care studiază cauzele bolilor. /fr. *étiologie*; gr. *aitia* = cauză, *logos* = studiu/

etiráre, -ări, s. f. — tragere a metalelor în fire. /cf. fr. *étirage*/

étnic, -ă, adj. — referitor la apartenența la un popor; specific civilizației și culturii unui popor. /fr. *etnique*; gr. *ethnos* = popor/

etnografíe s. f. — știință care se ocupă cu studiul repartiției geografice a popoarelor și al condițiilor materiale și culturale în care trăiesc acestea (locuință, îmbrăcăminte, ocupație, unelte, obiceiuri, instituții etc.). /cf. fr. *ethnographie*, gr. *ethnos* = popor, *graphein* = a descrie/

étos s. n. — 1. ansamblu al trăsăturilor morale specifice omului, unui grup social sau unei epoci; moralitate. 2. (în antropologie) specific cultural al unei colectivități. /gr. *ethos*/

etúvă, -e, s. f. — aparat în formă de cutie sau cameră în care se poate obține o temperatură foarte ridicată și care poate fi folosit pentru dezinfectări, sterilizări etc. /fr. *étuve*/

eu, éuri, s. n. (fil.) — ceea ce constituie individualitatea sau personalitatea cuiva. /din *eu* (după lat. *ego*)/

Scanned with OKEN Scanner

eufemísm, -e, s. n. — cuvînt sau expresie folosită pentru a evita o expresie neplăcută, jignitoare sau necuviincioasă. (pr. e-u-) /fr. *euphémisme*/

eufonie s. f. — împerechere armonioasă de sunete. (pr. -e-u-) /fr. *euphonie*/

euforíe s. f. — 1. stare de mulţumire sufletească deplină, de fericire maximă; încîntare. 2. bună dispoziţie exagerată (deşi nejustificată), produsă de unele boli nervoase sau de unele narcotice. (pr. -e-u-) /fr. *euphorie*/

euharistíe, -ii, s. f. — cuminecătură, împărtăşanie, grijanie. /gr. *euharistia*/

eunúc, -i, s. m. — 1. bărbat castrat, folosit ca paznic la haremurile turceşti. 2. (fig.) om laş, fricos, lipsit de energie. (pr. -e-u-) /fr. *eunuque*/

euristică s. f. — arta de a duce discuţia cu cineva în aşa fel, încît întrebările care i se pun să-i orienteze gîndirea spre descoperirea unor adevăruri noi (pr. -e-u-) /fr. *euristique;* gr. *euristika* < *heurisko* = descopăr/

eurítmic, -ă, adj. — care are un ritm armonios. (pr. -e-u-) /fr. *eurythmique*/

euritmíe s. f. — îmbinare armonioasă de sunete, de linii, de mişcări etc. (în muzică, în poezie, în vorbire etc.). (pr. e-u-) /fr. *eurythmie;* gr. *eu* = bine, *rhythmos* = ritm/

eutanasíe s. f. — moarte uşoară (fără suferinţă). /fr. *euthanasie*/

ev, -uri, s. n. — perioadă din istoria omenirii. /lat. *aevum*/

evacuá (-ez) vb. — a goli, a îndepărta. /fr. *évacuer*/

evadá (-ez) vb. — a fugi din închisoare sau de sub pază. /fr. *évader*/

evaluá (-ez) vb. — a stabili preţul, a preţui. (pr. -lu-a-; ind. prez. 3 sg. şi pl. -lueáză) /fr. *évaluer*/

evangheliár, -e, s. n. (lit.) — carte care cuprinde fragmente din cele patru evanghelii oficiale, ale lui Matei, Marcu, Luca şi Ioan. (pr. -li-ar) /fr. *evangeliaire*/

evanghélie, -ii, s. f. (lit.) — 1. parte a Noului testament care cuprinde cele patru cărţi biblice privitoare la viaţa şi învăţăturile lui Iisus Hristos, scrise de Matei, Marcu, Luca şi Ioan. 2. fiecare fragment dintr-o evanghelie care se citeşte în cadrul slujbelor religioase creştine. /slav/

evaporá (-ez) vb. — 1. a se preface în vapori. 2. (fig.) a se face nevăzut, a dispărea. /fr. *évaporer*, lat. *evaporare*/

evaziúne, -i, s. f. — sustragere de la o obligaţie (mai ales fiscală). (pr. -zi-u-) /fr. *évasion*/

evazív, -ă, adj. — neprecis, vag, ocolit. /fr. *évasif*/

evenimént, -e, s. n. — întîmplare importantă. /fr. *évenement*/

eventuál, -ă, adj. — cu putinţă, posibil, probabil. (pr. -tu-al) /fr. *éventuel*/

eventualitáte, -ăţi, s. f. — posibilitate, probabilitate. /fr. *éventualité*/

evidént, -ă, adj. — clar, limpede, neîndoielnic. /fr. *évident*/

evidénţă, (2) -e, s. f. — 1. siguranţă; claritate, limpezime. 2. înregistrare a obiectelor, a bunurilor etc. /fr. *évidence*/

evidenţiá (-ez) vb. — 1. a se deosebi dintre alţii prin merite. 2. a recunoaşte oficial meritele cuiva dovedite în muncă. /din *evidenţă*/

evitá (evít) vb. — 1. a se feri de cineva sau de ceva, a ocoli. 2. a împiedica să se producă, a înlătura, a opri. /fr. *éviter*/

evlávie, -ii, s. f. — purtare plină de respect şi dragoste faţă de Dumnezeu; cucernicie. /gr. *evlavia*/

evocá (evóc) vb. — a reaminti, a readuce în conştiinţă evenimente, fapte, figuri de oameni etc.; a rechema în amintire. /fr. *évoquer*/

evocatív, -ă, adj. — v. *evocator*.

evocatór, -oáre, adj. — care are

puterea de a rechema în amintire. /fr. *évocateur*/

evoluá (-ez) vb. — 1. a se dezvolta, a se transforma, a se desfăşura. 2. a se deplasa cu mişcări largi (circulare). (pr. -lu-a; prez. 3 sg. şi pl. -luează) /fr. *évoluer*/

evoluát, -ă, adj. — ajuns la un stadiu superior de dezvoltare. /din *evolua*/

evolutív, -ă, adj. — care se dezvoltă treptat şi neîntrerupt. /fr. *évolutif*/

evolúţie, -ii, s. f. — 1. proces dialectic al mişcării în natură şi în societate prin schimbări cantitative neînsemnate, neobservabile, dar necontenite, care pregătesc schimbări radicale, calitative. 2. dezvoltare. 3. desfăşurare, curs. 4. deplasare prin mişcări largi (circulare). /fr. *évolution*/

evoluţionísm s. n. — 1. teorie care susţine dezvoltarea evolutivă a lumii vegetale şi animale. 2. teorie care susţine principiul dezvoltării, dar nu admite posibilitatea dezvoltării revoluţionare (în salturi) şi schimbările calitative în procesul de dezvoltare. (pr. -ţi-o-) /fr. *évolutionnisme*/

évrica interj. (livr.) — am găsit! am descoperit! /gr. *eureka*/

ex- — element de compunere a cuvintelor, fie cu înţelesul *«fost»* (ca în cuvintele ex-ministru, ex-rege), fie cu înţelesul de *«scoatere», «ieşire»* (ca în cuvîntul extermina). /lat. *ex* = din, în afară/

exacerbá (-ez) vb. — a întări. /fr. *exacerber*/

exagerá (-ez) vb. — a mări ceva peste măsură. /fr. *exagérer*/

exalá (exál) vb. — a răspîndi, a împrăştia vapori, mirosuri, (pr. gz) /fr. *exhaler*/

exaltá (exált) vb. — 1. a (se) înflăcăra; a (se) entuziasma. 2. a proslăvi, a glorifica, a preamări. (pr. gz.) /fr. *exalter*/

exantém, -e, s. n. — 1. roşeaţă sau pete care ies pe piele la anumite boli. 2. spuzeală. /fr. *exanthème*/

exantemátic adj. — care produce exantem (erupţii pe piele). ⊗ *tifos exantematic* = boală infecţioasă şi epidemică gravă, care se manifestă prin temperatură foarte ridicată, convulsii şi erupţii pe piele. /fr. *exanthématique*/

exasperá (-ez) vb. — a enerva sau irita peste măsură. /fr. *exaspérer*/

excavatór, -oáre, s. n. — maşină care sapă şi încarcă pămîntul săpat. /fr. *excavateur*/

excedént, -e, s. n. — prisos, surplus. /fr. *excédent*/

excelá (-ez) vb. — a se remarca, a se evidenţia. /fr. *exceller*/

excelént, -ă, adj. — foarte bun, excepţional. /fr. *excellent*, lat. *excellans*/

excelénţă, -e, s. f. — 1. titlu care se dă, în unele ţări, miniştrilor, ambasadorilor şi episcopilor. 2. (în expr.) *prin excelenţă* = în mod deosebit, mai ales. /fr. *excellence*, lat. *excellentia*/

excéntric, -ă, adj. — 1. neobişnuit, ciudat. 2. calitatea unui punct de a fi în afara centrului. /fr. *excentrique*/

exceptá (-ez) vb. — a lăsa deoparte, a înlătura. /fr. *excepter*/

excépţie, -ii, s. f. — îndepărtare de la regula generală. /fr. *exception*/

excepţionál, -ă, adj. — deosebit, foarte bun, excelent. /fr. *exceptionnel*/

excérpte s. n., pl. — pasaje dintr-o lucrare. /lat. *excerptum*/

excés, -e, s. n. — exagerare, abuz, lipsă de măsură. /fr. *excès*/

excesív, -ă, adj. — 1. care întrece orice măsură; exagerat. 2. (adv.) din cale afară de..., foarte, prea. /fr. *excessif*/

excitá (excít) vb. — a stîrni un sentiment sau o acţiune, a provoca, a stimula, a aţîţa. /fr. *exciter*/

excitáţie, -ii, s. f. — proces fiziologic care se manifestă printr-o

activitate deosebită a organismului, datorită unui excitant; aţîţare, stimulare. /fr. *excitation*/

exclamáre, -ări, s. f. — izbucnire a unui sentiment puternic, a unei emoţii; exclamaţie. /din *exclama* (fr. *exclamer*)/

exclúde (exclúd) vb. — a înlătura, a îndepărta. /lat. *excludere*/

exclús, -ă, adj. — 1. înlăturat, îndepărtat. 2. (adv.) imposibil, nicidecum. /din *exclude*/

exclusív, -ă, adj. — 1. care exclude pe altul; limitat la un singur lucru. 2. (adv.) afară de ..., exceptînd, fără. /fr. *exclusif*/

exclusivísm s. n. — refuz de a lua în consideraţie părerile sau ideile altora. /fr. *exclusivisme*/

exclusivitáte s. f. — situaţia a ceea ce este exclusiv. ⊗ *în exclusivitate* = cu excluderea tuturor celorlalţi. /fr. *exclusivité*/

excomunicá vb. — a exclude pe cineva din comunitatea religioasă căreia aparţine. /lat. *excommunicare*/

excrescénţă, -e, s. f. — crescătură anormală pe un organ al corpului. /fr. *excrescence*, lat. *excrescentia*/

excretá (-ez) vb. — a da afară din organism substanţele nefolositoare sau vătămătoare. /fr. *excréter*/

execrábil, -ă, adj. — respingător, dezgustător, oribil. /fr. *exécrable*/

executá (execut) vb. — 1. a face, a fabrica. 2. a da ascultare. 3. a duce la îndeplinire o hotărîre judecătorească, a supune pe un condamnat la pedeapsa cu moartea. /fr. *exécuter*/

executív, -ă, adj. — care aplică legile. /fr. *exécutif*/

executór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană care execută ceva; executant. /fr. *exécuteur*/

executóriu, -ie, adj. — care trebuie executat. /fr. *exécutoire*/

execúţie, -ii, s. f. — 1. executare. 2. încasare forţată a unei datorii. 3. aducere la îndeplinire a unei condamnări la moarte. /fr. *exécution*/

exegéză, -e, s. f. — interpretare sau comentare istorică şi filologică a unui text. /fr. *exégèse*, gr. *exigisis*/

exemplár [1], -e, s. n. — fiecare obiect dintr-o serie de obiecte asemănătoare. /fr. *exemplaire*/

exemplár [2], -ă, adj. — 1. care poate servi ca exemplu. 2. care prin asprimea sa serveşte ca avertisment. /fr. *exemplaire*/

exercitá (exércit) vb. — 1. a practica o meserie, o muncă. 2. a face să fie respectat un drept. /lat. *exercitare*/

exérgă, -e, s. f. — inscripţie în jurul efigiei unei medalii sau monede. /fr. *exergue*/

exfoliére, -i, s. f. — desfrunzire. /din *exfolia*/

exhaustív, -ă, adj. — care epuizează în întregime un subiect. /fr. *exhaustif*/

exhibíţie, -ii, s. f. — faptul de a arăta ceva în public în mod ostentativ, provocator; (la pl.) jonglerii (de circ). /fr. *exhibition*/

exhumá (-ez) vb. — a dezgropa osemintele unui mort; a dezgropa un cadavru. /lat. *exhumare*/

exigént, -ă, adj. — care pretinde mult; pretenţios. /lat. *exigens*/

exigénţă, -e, s. f. — 1. severitate, pretenţie. 2. trebuinţă. /fr. *exigence*/

exigíbil, -ă, adj. — 1. (despre valori) care poate fi cerut, asupra căruia se pot ridica pretenţii. 2. care trebuie îndeplinit. /fr. *exigible*/

exíl, -uri, s. n. — pedeapsă care obligă pe un cetăţean să plece din ţara sau din localitatea unde trăia; pribegie, surghiun. /fr. *exile*/

existá (exíst) vb. — 1. a fi, a se afla. 2. a trăi, a vieţui. /fr. *exister*/

existénţă, -e, s. f. — 1. tot ceea ce există în afară şi independent de conştiinţa omului. 2. viaţă,

trai, viețuire; fel sau mod de viață. 3. mijloacele materiale necesare vieții. /cf. fr. *existence*, lat. *existentia*/

existențialism s. n. — curent filozofic care oscilează între idealism și materialism și propagă o concepție pesimistă asupra existenței, punînd accent pe teme ca: absurditatea existenței umane, neputința rațiunii, înstrăinarea, permanența dezechilibrului și lipsa de perspectivă etc., desprinzînd individul de relațiile social-istorice reale. /fr. *existentialisme*/

exmatriculá (-ez) vb. — a șterge din registrul matricol; a elimina definitiv (pe un elev, pe un student) dintr-o instituție de învățămînt. /germ. *exmatrikulieren*; lat. *ex* = în afară, *matricula* = registru/

exód, -uri, s. n. — 1. părăsire în masă a unui teritoriu; emigrare în masă. 2. parte finală a unei tragedii grecești. /fr. *exode*/

exorbitánt, -ă, adj. — extrem de mare; exagerat. /fr. *exorbitant*/

exosmóză, -e, s. f. — trecere a unui lichid printr-o membrană poroasă din mediul interior membranei în cel din afara ei. /fr. *exosmose*/

exorcísm, -e, s. n. — ceremonie pentru alungarea demonilor, a spiritelor rele. /fr. *exorcisme*/

exotéric, -ă, adj. (opus *esoteric*; în fil. antică) — care poate fi înțeles de toți; public. /fr. *exotérique*; gr. *exoterikos* = exterior/

exotérmic, -ă, adj. (fiz.) — care se produce cu dezvoltare de căldură. /fr. *exothermique*/

exótic, -ă, adj. — din regiuni străine și îndepărtate, cu lucruri ciudate. /fr. *exotique*/

exotísm s. n. — 1. însușirea de a fi exotic. 2. tendință specifică artei și literaturii europene a sec. al XIX-lea de a cultiva pitorescul peisajului geografic și etnografic străin, adesea cît mai îndepărtat. /fr. *exotisme*/

expansíbil, -ă, adj. — care caută să ocupe un spațiu sau o suprafață din ce în ce mai mare. /fr. *expansible*/

expansionísm s. n. — politică de extindere a influenței politice și economice a unui stat asupra altor țări, de acaparare de teritorii străine și noi piețe de desfacere. /fr. *expansionisme*/

expansiúne, -i, s. f. — 1. creștere a volumului, dilatare. 2. creștere și extindere a sferei de influență politică și economică a unui stat asupra altuia, acaparare de teritorii străine. 3. (fig.) vioiciune. /fr. *expansion*/

expansív, -ă, adj. — comunicativ, prietenos, sociabil. /fr. *expansif*/

expatriá (-ez) vb. — a pleca din patrie pentru a se stabili în altă țară. (pr. -tri-a) /fr. *expatrier*/

expectatívă s. f. — așteptare bazată pe anumite probabilități și calcule. /fr. *expectative*/

expectorá (-ez) vb. — a da afară din gură mucozitățile care se formează pe căile respiratorii. /fr. *expectorer*/

expediá (-iéz) vb. — 1. a trimite (prin poștă) pachete, scrisori etc. pe o anumită adresă. 2. a face o lucrare repede, dar superficial. (pr. -di-a) /fr. *expédier*/

expediént, -e, s. n. — mijloc iscusit de a se descurca într-o situație mai grea; (p. ext.) mijloc improvizat, adesea necinstit, de a obține bani fără muncă. /fr. *expédient*/

expeditív, -ă, adj. — care rezolvă lucrurile repede și ușor. /fr. *expéditif*/

expeditór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — persoană care expediază scrisori, pachete, bani etc., trimițător. /cf. fr. *expéditeur*/

expedíție, -ii, s. f. — I. expediere a corespondenței, a mărfurilor etc. II. 1. călătorie lungă, în regiuni depărtate, pentru cercetări științifice sau afaceri comerciale.

Scanned with OKEN Scanner

2. campanie militară pentru cucerirea unui teritoriu îndepărtat; atacarea unor baze militare dușmane îndepărtate. /fr. *expédition*, lat. *expeditio*/

experiénță, -e, s. f. — 1. totalitatea cunoștințelor și a deprinderilor însușite de cineva prin practică. 2. provocare intenționată a unui proces sau fenomen, pentru a-l putea studia. (pr. -ri-en-) /fr. *expérience*/

experiménț, -e, s. n. — provocare voită a unui fenomen pentru a-l studia mai bine. /lat. *experimentum*/

experimentá (-ez) vb. — a verifica prin experiență. /fr. *expérimenter*/

experimentál, -ă, adj. — bazat pe experiență, de experiență. /fr. *expérimental*/

experimentát, -ă, adj. — priceput, încercat, destoinic. /din *experimenta*/

expért, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — 1. specialist într-un anumit domeniu. 2. specialist numit de un organ de stat pentru a lămuri o anumită situație. /fr. *expert*/

expertíză, -e, s. f. — cercetare făcută de un expert în problema ce i-a fost dată; concluzia scrisă a expertului. /fr. *expertise*/

expirá (expír) vb. — 1. a da afară din plămîni aerul. 2. (despre un act, o lege etc.) a înceta să mai fie valabil. 3. (despre un termen fixat) a se împlini, a se termina. 4. (fig.) a muri, a se stinge. /fr. *expirer*/

expiá (-iez) vb. — a ispăși o greșeală, o vină, un păcat etc. /lat. *expiare*/

expletív, -ă, adj. (despre cuvinte) — care nu este necesar pentru înțelegerea unei comunicări și ar putea lipsi. /fr. *explétif*/

explicábil, -ă, adj. — care poate fi explicat. /fr. *explicable*/

explicít, -ă, adj. — care este exprimat clar; lămurit. /fr. *explicite*/

exploatá (-ez) vb. — I. a acapara o parte din rezultatele muncii altuia pentru folosul propriu; a trage foloase din ceva, în mod abuziv. II. a pune în folosință un bun (o pădure, o mină etc.) în vederea realizării unor scopuri economice; a valorifica. (pr. -ploa-) /fr. *exploiter*/

exploatatór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — I. 1. asupritor, prigonitor. 2. jefuitor, jecmănitor. II. persoană care valorifică o pădure, un teren agricol, o carieră de piatră etc. (pr. -ploa-) /din *exploata* + suf. *-(a)tor*/

explorá (-ez) vb. — 1. a cerceta științific o regiune necunoscută sau puțin cunoscută. 2. a cerceta, a căuta, a examina lucruri greu de pătruns. /fr. *explorer*/

exploratór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — persoană care explorează. /lat. *explorator*/

explózie, -ii, s. f. — 1. detonație produsă printr-o reacție fizico-chimică rapidă, însoțită de degajarea unei cantități foarte mari de energie. 2. manifestare bruscă și violentă a unui sentiment, a unui fenomen etc /fr. *explosion*/

exponát, -e, s. n. — obiect expus spre a fi văzut. /rus. *eksponat*/

exponént, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — 1. reprezentant, susținător al unui curent, al unei idei etc. 2. (în matematică) semn în cifre sau litere scris mai sus, la dreapta unei mărimi matematice, pentru a arăta la ce putere este ridicată aceasta. /lat. *exponens*/

exponențiál, -ă, adj. (mat.) — care are un exponent variabil, nedeterminat sau necunoscut. (pr. -ți-al) /fr. *exponentiel*/

expórt, -uri, s. n. — 1. trimitere de mărfuri dintr-o țară în alta, în vederea vînzării sau a schimbului comercial. 2. totalitatea mărfurilor exportate. /germ. *Export*/

expozánt, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană care expune ceva (la o expoziție). /fr. *exposant*/

expozéu, -uri, s. n. — dare de seamă dezvoltată; expunere. /fr. *exposé*/

Scanned with OKEN Scanner

expozitív, -ă, adj. — 1. care explică. 2. prezentat în forma unei povestiri. /fr. *expositif*/

exprés, -ă, (pl. -eşi, -se) adj. — 1. care merge cu viteză foarte mare. 2. care este exprimat clar; lămurit, limpede. 3. (adv.) special pentru... anume. /fr. *exprès*/

exprésie, -ii, s. f. — 1. exprimare; vorbă, cuvînt. 2. îmbinare (fixă) de cuvinte care exprimă adesea figurat o idee. 3. redare a ideilor sau sentimentelor prin privire, prin mişcarea muşchilor feţei etc.; înfăţişare, figură. 4. (mat.) formulă care exprimă raporturi matematice. /fr. *expression*/

expresionísm s. n. — mişcare artistică modernă apărută la începutul sec. al XX-lea, cu tendinţa de a exprima viaţa interioară a omului, de a promova creativitatea, interesul pentru culturile arhaice, pentru exotic şi iraţional, de a manifesta o atitudine socială neconformistă, antiburgheză, pacifistă. (pr. -si-o-) /fr. *expressionnisme*/

expresív, -ă, adj. — sugestiv, grăitor, evocator. /fr. *expressif*/

exprimá (exprím) vb. — a spune, a vorbi, a comunica. /fr. *exprimer*/

expropría (-iéz) vb. — a trece un bun în proprietatea statului. (pr. -pri-a) /fr. *exproprier*/

expulzá (-ez) vb. — 1. a obliga pe cineva să părăsească teritoriul unei ţări. 2. a împinge afară, a sili să iasă. /fr. *expulser*/

expúne (expún) vb. — 1. a prezenta ceva prin cuvinte, a face cunoscut, a explica. 2. a aşeza la vedere. 3. a (se) pune sau a se afla într-o situaţie primejdioasă. 4. a supune acţiunii luminii un film, o placă fotografică etc., pentru a obţine un clişeu, o fotografie etc. /lat. *expunere*/

extátic, -ă, adj. — care este în extaz; încîntat, fermecat. /fr. *extatique*/

extáz, -e, s. n. — 1. stare de mare încîntare sufletească; fermecare. 2. admiraţie profundă, entuziasm nemărginit faţă de o creaţie sau o interpretare artistică deosebit de frumoasă; extaziere. /fr. *extase*, cf. gr. *ekstasis* = încîntare/

extensíbil, -ă, adj. — care se poate întinde, lărgi sau mări. /fr. *extensible*/

extensiúne, -i, s. f. — 1. faptul de a se întinde; întindere, dezvoltare. 2. proces prin care un cuvînt îşi lărgeşte înţelesul. (pr. -si-u-) /fr. *extension*/

extensív, -ă, adj. — 1. care se referă la extindere, la cantitate, la spaţiu (şi nu la calitate). 2. (fig.) care se poate extinde. /fr. *extensif*/

extenuá (-ez) vb. — a (se) obosi peste măsură; a (se) istovi. (pr. -nu-a) /fr. *exténuer*/

exteriór [1], -oáre, s. n. (opus *interior*) — 1. partea din afară a unui lucru; faţadă. 2. aspectul unei persoane ca ţinută, îmbrăcăminte etc. (pr. -ri-or) /lat. *exterior*/

exteriór [2], -oáră, adj. (opus *interior, lăuntric*) — 1. care este în afară, din afară. 2. care se referă la ţări străine; extern. /lat. *exterior*/

exteriorizá (-ez) vb. — a arăta gîndurile şi sentimentele prin cuvinte, gesturi etc. /fr. *extérioriser*/

extermină (extérmin) vb. — a distruge complet; a stîrpi cu totul. /fr. *exterminer*/

extérn, -ă, -i, -e, adj., s. m. şi f. — 1. (adj.) în (sau din) afară, exterior, străin. 2. (s. m. şi f.) elev sau ucenic care locuieşte şi ia masa în afara şcolii (sau a locului unde învaţă); student în medicină care face practică într-un spital /fr. *externe*/

extinctór [1], -oáre, s. n. — aparat pentru stingerea incendiilor. /după fr. *extincteur*/

extinctór [2], -oáre, adj. — care are proprietatea de a stinge. /fr. *extincteur*/

extínde (extínd) vb. — a întinde, a mări. /lat. *extendere*/

extirpá (extírp) vb. — 1. a înlătura (un organ sau o parte dintr-un organ bolnav). 2. a stîrpi, a distruge complet. /fr. *extirper*/

extorcá (-chez) vb. — a obține ceva prin forță, prin amenințare sau șantaj. /fr. *extorquer*/

éxtra- — element de compunere a cuvintelor cu înțelesul: 1. «afară (de)», «deosebit (de)» (ex. extrașcolar, extrabugetar etc.). 2. «superior», «foarte», «deosebit» (ex. extrafin, extraordinar etc.). /(1) lat. *extra*, (2) fr. *extra* (ordinaire)/

extráct, -e, s. n. — 1. copie a unui act, scoasă dintr-un registru oficial. (var. *extras*) 2. substanță chimică extrasă din ceva. 3. fragment, bucată, parte. /lat *extractus*/

extractív, -ă, adj. — care poate extrage, care ajută la extragerea unor substanțe. ⊗ *industrie extractivă* = industrie minieră care se ocupă cu extragerea materiilor prime din pămînt, fără a le prelucra. /fr. *extractif*/

extractór, -oáre, adj. — care extrage sau ajută la extragerea unor substanțe. /lat. *extractorius*/

extrácție, -ii, s. f. — 1. aducere la suprafață a minereurilor. 2. separare a unui component dintr-un amestec. 3. scoatere a unui dinte. /fr. *extraction*/

extrafín, -ă, adj. — foarte fin, de cea mai bună calitate. /din *extra-* + *fin*/

extráge (extrág) vb. — a scoate, a desprinde. /lat. *extrahere*/

extraordinár, -ă, adj. — neobișnuit, deosebit, excepțional. /fr. *extraordinaire*/

extrás, -e, s. n. — 1. fragment sau pasaj scos dintr-o scriere. 2. articol sau studiu scos dintr-o revistă sau publicație colectivă și tipărit separat în broșură. 3. extract. /din *extrage*/

extrașcolár, -ă, adj. — în afara activității școlare sau a programului școlii. /din *extra-* + *școlar*/

extraurbán, -ă, adj. — care este în afara orașului. /din *extra-* + *urban*/

extravagánt, -ă, adj. — 1. ieșit din comun, ciudat, bizar. 2. lipsit de judecată, în contrazicere cu bunul simț. /fr. *extravagant*/

extravertít, -ă, adj. (opus *introvertit*) — cu privirea îndreptată mai mult asupra lumii dinafară; deschis. /fr. *extraverti*/

extrădá (-ez) vb. — a preda o persoană urmărită sau condamnată statului străin care o cere. /fr. *extrader*/

extrém [1], -i, s. m. (mat.) — primul și ultimul termeni ai unei proporții. /fr. *extrème*/

extrém [2], -ă, adj. — 1. foarte mare. exagerat. 2. foarte grav. 3. așezat la capăt; de capăt. 4. care are cea mai mică sau cea mai mare dintre valorile pe care le poate avea o mărime. (fr. *extreme*/

extrémă, -e, s. f. — 1. margine, limită, capăt. 2. valoarea cea mai mică sau cea mai mare a unei mărimi. 3. (sport) jucător care ocupă locul cel mai înaintat din stînga sau din dreapta într-o echipă de fotbal, de handbal etc. /fr. *extrème*/

extremísm s. n. — atitudine caracterizată prin idei sau păreri exagerate, unilaterale, care nu țin seama de realitate. /fr. *extrémisme*/

extrinséc, -ă, adj. (opus *intrinsec*) — care vine din afară, care nu pornește din ceea ce formează esența lucrului. /fr. *extrinsèque*/

exuberánt, -ă, adj. — foarte vioi și comunicativ; înflăcărat. /fr. *exubérant*/

exuberánță s. f. — bucurie nemărginită, vioiciune fără măsură, înflăcărare. /fr. *exubérance*, lat. *exuberantia*/

ezitá (ezít) vb. — a sta la îndoială; a șovăi, a se codi. /fr. *hésiter*/

ezotéric, -ă, -ici, -ice, adj. (despre doctrine, ritualuri etc.) — care poate fi înțeles numai de cei inițiați; secret, ascuns; esoteric. /fr. *ésotérique*/

Scanned with OKEN Scanner

F

fabulație, -ii, s. f. — 1. povestire, născocire. /fr. *fabulation*/

fábulă, -e, s. f. — 1. scurtă povestire în pilde, folosind procedeul personificării animalelor și a lucrurilor, pentru a prezenta un adevăr moral și a satiriza moravuri urîte. 2. lucru plăsmuit. /lat. *fabula*/

fabulós, -oásă, adj. — 1. foarte mare, extraordinar. 2. fantastic, ca în povești. /lat. *fabulosus*/

fachír, -i, s. m. — călugăr sau pustnic din India care se dă drept făcător de minuni; scamator. /fr. *fakir*/

faciál, -ă, adj. — care aparține feței, al feței. (pr. -ci-al) /fr. *facial*/

facíl, -ă, adj. — 1. ușor. 2. ușuratic, superficial. /fr. *facile*/

facilitá (-ez) vb. — a înlesni, a ușura. /fr. *faciliter*/

facsimíl, -le, s. n. — reproducere exactă a unui text, a unui desen etc. (prin fotografiere sau alte procedee). /fr. *fac-similé*, lat. *fac simile*/

fáctor, -i, s. m. — 1. cauză care produce sau contribuie la producerea unui fenomen. 2. (mat.) fiecare dintre termenii unei înmulțiri. 3. factor poștal, poștaș. /fr. *facteur*/

factótum s. m. invar. — persoană care inițiază, hotărăște și rezolvă cele mai multe probleme într-o instituție, într-o întreprindere etc. /lat. *fac totum*/

factúră, -i, s. f. — 1. structură (fizică, morală etc.), alcătuire. 2. actul comercial în care se înscriu mărfurile vîndute sau expediate. /lat. *factura*/

facturiér, -e, s. n. — carnet care conține formulare tipărite pentru facturi. (pr. -ri-er) /fr. *facturier*/

facțiúne, -i, s. f. — grupare sau clică de persoane care caută să provoace tulburări. (pr. -ți-u-) /fr. *faction*/

facultáte, -ți, s. f. — 1. pricepere fizică sau intelectuală, capacitate, posibilitate, aptitudine. 2. unitate de învățămînt superior (în cadrul unei universități sau al unui institut). /fr. *faculté*/

facultativ, -ă, adj. — neobligatoriu, benevol. /fr. *facultatif*/

fad, -ă, adj. — 1. fără gust. 2. (fig.) lipsit de expresie, searbăd. /fr. *fade*/

fáding, -uri, s. n. — v. *feding*.

faetón, -oáne, s. n. — trăsură elegantă, cu acoperiș pentru scaunul din față. (pr. fa-e-) /fr. *phaéton*/

fagocít, -e, s. n. — celulă care apără organismul de infecție, digerînd bacteriile pătrunse în organism și alte corpuri dăunătoare. /fr. *phagocyte*/

fáimă, -e, s. f. — renume, fală, reputație. /lat. *fama*/

falángă, -e, s. f. — 1. fiecare dintre oasele mici care alcătuiesc scheletul degetelor. 2. (ist.) formație de soldați din antichitate, înarmați cu lănci, care lupta în rînduri compacte; (astăzi, fig.) grup unit de oameni care luptă pentru același scop. /fr. *phalange*/

fálă s. f. — 1. motiv de a se mîndri. 2. glorie, faimă. 3. îngîmfare. /slav/

fálce, fălci, s. f. — veche unitate de măsură pentru suprafețele de pămînt, folosită mai ales în Moldova și în Bucovina (egală cu 14,322 m²). /lat. *falx, -cis*/

faléză, -e, s. f. — mal înalt (și adesea prăpăstios) al mării. /fr. *falaise*/

fálie, -ii, s. f. — suprafață de ruptură plană în scoarța pămîntului, de-a lungul căreia straturile sînt despărțite în două blocuri, deplasate unul față de celălalt,

realizîndu-se astfel o denivelare în care un bloc este mai jos, iar celălalt este mai sus. /fr. *faille*/

faliment, -e, s. n. — neputința unui comerciant sau a unei întreprinderi de a-și mai face plățile, declarată de o instituție judiciară; (fig.) ruină, eșec total. /germ. *Falliment*/

falit, -ă, adj. — în stare de faliment; ruinat, sărăcit. /it. *fallito*/

fálnic, -ă, adj. — 1. măreț, impunător. 2. încrezut, trufaș. /din *fală* + suf. *-nic*/

famát, -ă, adj. — (în expr.) *rău famat* = cu reputație urîtă. /fr. (mal) *famé*/

fámen, -i, s. m. — 1. bărbat castrat, eunuc. 2. (fig.) om desfrînat, decăzut. /lat. *feminus*/

familiál, -ă, adj. — de familie, privitor la familie. (pr. -li-al) /fr. *familial*/

familiár, -ă, adj. — 1. prietenos; simplu, nepretențios. 2. bine cunoscut, știut, obișnuit. (pr. -li-ar) /fr. *familier*/

familiarísm s. n. — 1. atitudine de îngăduință nepermisă, de intimitate și prietenie neprincipială între membrii unui colectiv. 2. atitudine familiară, prietenească. (pr. -li-a-) /din *familiar* + suf. *-ism*/

familiaritáte, -ăți, s. f. — 1. purtare prietenoasă. 2. intimitate exagerată, lipsă de respect. (pr. -li-a-) /fr. *familiarité*/

familiarizá (-ez) vb. — a se obișnui, a se deprinde cu o situație. (pr. -li-a-) /fr. *familiariser*/

famílie, -ii, s. f. — 1. formă de comunitate umană. alcătuită dintr-un cuplu conjugal (soți) și copiii acestuia. 2. grup mai larg, cuprinzînd toate persoanele care se trag dintr-un strămoș comun. 3. (gram.) grup de cuvinte derivate din același cuvînt. 4. (lingv.) grup de limbi care provin dintr-o limbă comună mai veche. 5. grup de plante sau animale care au caractere comune. /lat. *familia*/

faná (pers. 3 -nează) vb. — a se vesteji, a se ofili, a se trece /fr. *faner*/

fanariót [1], -ți, s. m. — dregător sau domnitor provenit din populația greacă care locuia în cartierul Fanal din Constantinopol. (pr. -ri-ot) /ngr. *fanariotis*/

fanariót [2], -ă, adj. — 1. privitor la fanarioți; caracteristic fanarioților. 2. (fig.) corupt, lipsit de scrupule. /ngr. *fanariotis*/

fanátic, -ă, adj. — plin de fanatism. /fr. *fanatique*/

fanatísm s. n. — atașament dus pînă la extrem pentru o convingere, unit cu ura de moarte împotriva celor cu alte convingeri. /fr. *fanatisme*/

fanerogámă, -e, s. f. — (la pl.) grup de plante superioare caracterizate prin producerea de flori. /fr. *phanérogames*; gr. *phaneros* = vizibil, *gamos* = unire/

fanfáră, -e, s. f. — ansamblu muzical format din instrumente de suflat și de percuție. /fr. *fanfare*/

fanfarón, -oánă, -i, -oane, s. m. și f. — persoană care se laudă cu calități închipuite. /fr. *fanfaron*/

fanfaronádă, -e, s. f. — laudă de sine zgomotoasă pentru calități închipuite. /fr. *fanfaronnade*/

fantasmagoríe, -ii, s. f. — imagine închipuită care nu corespunde realității; nălucire, fantasmă. /fr. *fantasmagorie*/

fantásmă, -e, s. f. — 1. stafie, nălucă, fantomă. 2. (fig.) privelițe neclară, ireală. /ngr. *fantasma*/

fantástic, -ă, adj. — 1. creat de imaginație, ireal. 2. minunat, măreț. 3. extraordinar, foarte mare, grozav. /fr. *fantastique*/

fantezíe, (2—3) -ii, s. f. — 1. imaginație. 2. gust, capriciu, înclinare personală. 3. compoziție muzicală liberă. /fr. *fantaisie*/

fantomátic, -ă, adj. — 1. ca o fantomă; închipuit, ireal. 2. (fig.) neprecis, vag. /fr. *fantomatique*/

fantómă, -e, s. f. — nălucă, stafie. /fr. *fantôme*/

fapt, -e, s. n. — 1. întîmplare ce a

avut loc în realitate, acțiune săvîrșită de cineva, faptă. ⊗ (loc. adv.) *de fapt* = în realitate. 2. fenomen. *Fapte de limbă.* 3. început, facere. *Faptul zilei se ivește.* /lat. *factum*/

fáptic, -ă, adj. — care se referă la fapte. /din *faptă* + suf. *-ic*/

far, -uri, s. n. — 1. reflector. 2. turn cu o sursă de lumină puternică, care indică vapoarelor sau avioanelor drumul în timpul nopții. 3. (fig.) călăuză, îndrumător, indicator. /fr. *phare*/

farád, -azi, s. m. (fiz.) — unitate de măsură pentru capacitatea electrică. /fr. *farad*/

faraón, -i, s. m. — titlu purtat de vechii regi ai Egiptului. /fr. *pharaon*/

farínge s. n. — partea superioară a esofagului. /cf. fr. *pharynx*/

faringítă, -e, s. f. — inflamație a pieliței faringelui. /fr. *pharyngite*/

fariseísm s. n. — fățărnicie, prefăcătorie, ipocrizie. /fr. *pharisaïsme*/

fariséu, -sei, s. m. — 1. membru al unui partid politic-religios la evrei, apărut în sec. al II-lea înainte de Hristos, care apăra cu perseverență o serie de datini și tradiții ce îngrădeau prea mult legea. 2. (fig.) om prefăcut, fățarnic. /din slavul *farisei*/

farmacíe, -ii, s. f. — 1. ramură a științei medicale care studiază problemele preparării, păstrării, controlului și distribuirii medicamentelor. 2. loc unde se prepară, se distribuie sau se vînd medicamente. /fr. *pharmacie*/

fármec, -e, s. n. — 1. (în basme) vrajă, vrăjitorie. ⊗ (expr.) *ca prin farmec* = ca prin minune, pe neașteptate. 2. frumusețe. 3. atracție. /lat. *pharmacum*/

fársă, -e, s. f. — 1. comedie (piesă de teatru veselă) în care comicul provine din vorbe de duh și din situații hazlii. 2. păcăleală, glumă. /fr. *farce*/

farsór, -i, s. m. — 1. glumeț, poznaș. 2. om neserios; șarlatan. /cf. fr. *farceur*/

fascícul, -e, s. n. — mănunchi de fire, conducte, raze de lumină etc. plecînd dintr-un punct. /fr. *fascicule*/

fasciculă, -e, s. f. — broșură, cărțulie. /fr. *fascicule*/

fasciná (-ez) vb. — 1. a atrage pe cineva cu privirea. 2. a cuceri pe cineva cu anumite însușiri; a fermeca, a captiva. /fr. *fasciner*/

fascísm s. n. — forma cea mai reacționară de guvernare a unui regim imperialist, caracterizată prin desființarea oricăror libertăți democratice, prigonirea elementelor progresiste ale societății, ură de rasă și pregătirea războaielor de cotropire. /it. *fascismo*/

fasón, -oáne, s. n. — 1. felul cum este făcut un lucru; formă, croială, model. 2. (fig.) *a face fasoane* = a face moșturi, nazuri. /fr. *façon*/

fasoná (-ez) vb. — a da unui lucru o anumită formă. /fr. *façonner*/

fast s. n. — strălucire, măreție, splendoare, lux. /fr. *faste*/

fastuós, -oásă, adj. — grandios, măreț, luxos. /lat. *fastuosus*/

fásung, -uri, s. n. — piesă în care se înșurubează becul electric; dulie. /germ. *Fassung*/

fata morgána s. f. — tip de miraj, obișnuit în ținuturile calde, datorită căruia imaginile obiectelor aflate la orizont (sau și dincolo de linia orizontului) apar mai aproape și răsturnate, ca și cum s-ar reflecta în apă. /it. *morgana* (din *Morgana*, s. propriu)/

fatál, -ă, adj. — 1. care aduce nenorocire, moarte. 2. care trebuie neapărat să se întîmple; de neînlăturat. /fr. *fatal*/

fatalísm s. n. — teorie neștiințifică după care dezvoltarea omului și a omenirii este determinată de o forță necunoscută, de soartă,

de destin, iar omul nu poate interveni în desfăşurarea evenimentelor. /fr. *fatalisme*/

fatalménte adv. — inevitabil, de neînlăturat. /it. *fatalmente*/

faţétă, -e, s. f. — faţă mică; fiecare din părţile şlefuite ale unei pietre preţioase, ale unei sticle etc. /fr. *facette* (după *faţă*)/

fáună, -e, s. f. — totalitatea speciilor de animale de pe tot globul, dintr-o regiune sau dintr-o anumită epocă geologică. /fr. *faune*/

fáur [1] s. m. — numele popular al lunii februarie. /din *făurar*/

fáur [2], -i, s. m. (poetic) — fierar. /lat. *faber*/

favoáre, -óruri, s. f. — protecţie, avantaj. /după fr. *faveur*/

favorábil, -ă, adj. — 1. prielnic, avantajos. 2. binevoitor. /fr. *favorable*/

favorít, -ă, -ţi, -te, adj., s. m. şi f. — I. (adj.) care place mai mult, preferat. II. (s. m. şi f.) 1. persoană care se bucură de protecţia deosebită a cuiva şi care trage profituri de pe urma acestei situaţii. 2. (în sport) concurent considerat cu cele mai mari şanse de reuşită la o competiţie. /fr. *favori*/

favoritísm, -e, s. n. — obiceiul de a acorda avantaje de tot felul pe baza unor preferinţe sau interese personale. /fr. *favoritisme*/

favorizá (-ez) vb. — 1. a înlesni apariţia unui eveniment, desfăşurarea unei acţiuni etc.; a avantaja. 2. a ocroti sau a sprijini pe cineva (uneori din motive personale). /fr. *favoriser*/

fáză, -e, s. f. — 1. fiecare din momentele succesive în dezvoltarea unui fenomen, a unui proces. 2. fiecare din aspectele succesive ale Lunii, în cursul mişcării sale de revoluţie. /fr. *phase*/

făclíe, -ii, s. f. — 1. lumînare mare. 2. forţă. 3. (fig.) flacără, văpaie; lumină; viaţă. /srb. *faklja*/

făgáş, -e, s. n. — 1. urmă lungă şi adîncă lăsată în pămînt de apele ploilor mari. 2. (fig.) cale, drum, direcţie pe care apucă o persoană sau pe care porneşte o acţiune. /magh. *vágás*/

făgădáu s. n. (reg.) — han, ospătărie, cîrciumă. /magh. *fógadó*/

făgét, -uri, s. n. — pădure de fag. /lat. **fagetum*/

făptáş, -i, s. m. — 1. făptuitor. 2. acuzat, vinovat. /din *faptă* + suf. *-aş*/

făptuí (-iesc) vb. — a face; a săvîrşi o faptă urîtă, pedepsită de lege. /din *fapt*+suf. *-ui*/

făptúră, -i, s. f. — 1. fiinţă, vietate. 2. trup; înfăţişare trupească. 3. soi, specie, neam. 4. fire. /lat. *factura*/

fărădelége, -i, s. f. — faptă rea; nelegiuire, ticăloşie. /din *fără* + *de* + *lege*/

fără de preget, loc. adv. — fără încetare.

fărşerót, -ţi, s. m. — aromân din Albania. /din *Fraşari*, localitate din Albania/

făt, feţi, s. m. — 1. (pop.) fecior, fiu, băiat. ⊗ (compuse, în basme) *Făt-Frumos* = personaj care reprezintă vitejia şi frumuseţea bărbătească; *făt-logofăt* = copil cu însuşiri minunate. 2. copil înainte de naştere; fetus. /lat. *fetus*/

făţárnic, -ă, adj. — nesincer; prefăcut, viclean. /din *făţare* + suf. *-nic*/

făţuitoáre, -oáre, s. f. — unealtă de netezit tencuiala. /din *făţui* + suf. *(i)-toare*/

făurár [1] s. m. — numele popular al lunii februarie. (pr. fă-u-) /lat. *febr(u)arius*/

făurár [2], -i, s. m. — 1. (reg., înv.) fierar. 2. (poetic) făuritor. (pr. fă-u-) /din *faur*[2]+suf. *-ar*/

făurí (-esc) vb. — a crea, a construi, a face. /din *faur*[2]/

fébră s. f. — 1. temperatură ridicată a corpului, mai mare decît cea normală, cauzată de boală. 2. nume dat unor boli cu temperatura ridicată. 3. (fig.) emo-

ţie, nelinişte, încordare. /lat. *febris*/

febrifúg, -e, s. n. — medicament care previne, scade sau opreşte febra. /fr. *fébrifuge*; lat. *febris* = febră, *fugare* = a pune pe fugă/

febríl, -ă, adj. — 1. cu febră. 2. (fig.) încordat, agitat. /fr. *fébrile*/

febrilitáte s. f. — înfrigurare, activitate vie. /cf. fr. *fébrilité*/

fecioáră, -e, s. f. — orice copilă de la vîrsta copilăriei pînă la căsătorie; virgină. /din *fată* + suf. *-ioară*/

feciór, -i, s. m. — 1. fiu, băiat. 2. flăcău. 3. servitor la casele boiereşti. /lat. **fetiolus*/

feciorélnic, -ă, adj. — curat, nepătat, nevinovat. /din *fecior* + suf. *-el-nic*/

fecúnd, -ă, adj. — 1. care se înmulţeşte repede. 2. cu rod bogat, productiv. 3. (fig.) care compune, scrie, produce mult şi repede. /fr. *fécond*/

fecundáţie, -ii, s. f. (biol.) — fenomen de contopire a două celule sexuale de sex opus, din care rezultă celule-ou care asigură continuitatea speciei. /fr. *fécondation*/

fecunditáte s. f. — 1. rodnicie. 2. capacitate de a lucra mult. /fr. *fécondité*/

fedeléş, -uri, s. n. — butoiaş în care se ţine sau se transportă vinul, apa etc. ⊗ (expr.) *a lega fedeleş* = a lega strîns. /magh. *fedeles*/

féder, -e, s. n. — ridicătură mică lăsată în lungul muchiei unei scînduri sau unei plăci, care intră în nutul corespunzător al altei scînduri sau plăci; lambă. /germ. *Feder*/

federáţie, -ii, s. f. — 1. uniune sau grupare de state (care îşi păstrează independenţa în anumite limite). 2. uniune de organizaţii care se întovărăşesc pentru un anumit scop. /fr. *fédération*/

féding, -uri, s. n. — slăbire (sau intensificare) temporară a sunetelor unui aparat de radio recepţie, datorită schimbărilor atmosferice. /engl. *fading*/

feéric, -ă, adj. — nespus de frumos, încîntător, plin de poezie şi farmec, ca în poveşti. (pr. fe-e-) /fr. *féerique*/

feerie, -ii, s. f. — 1. privelişte deosebit de frumoasă, ca în basme. 2. piesă de teatru cu subiect de basm, personaje fantastice şi montare strălucitoare. (pr. fe-e-) /fr. *féerie*/

feláh, -i, s. m. — muncitor agricol din ţările arabe. /fr. *fellah*/

félcer, -i, s. m. — asistent medical, ajutor al medicului. /germ. *Feldscherer*/

félderă, -e, s. f. (Trans.) — măsură de capacitate pentru cereale, egală cu un dublu decalitru (20 litri). /sas. *fyrdel*/

feldmareşál, -i, s. m. — cel mai înalt grad în armata unor state. /germ. *Feldmarschall*/

felín, -ă, adj. — 1. care aparţine familiei de animale carnivore din care fac parte pisica, leul etc. 2. (fig.) mlădios, graţios. /fr. *félin*/

felón, feloane, s. n. — veşmînt bisericesc de forma unei pelerine scurte fără mîneci, pe care preotul îl îmbracă peste celelalte veşminte cînd oficiază slujba şi care simbolizează puterea şi sfinţenia lui Dumnezeu. /din v. slav./

felonie, -ii, s. f. — încălcare a credinţei, a jurămîntului, trădare. /fr. *félonie*/

femélă, -e, s. f. — animal de sex feminin. /lat. *femella*/

feminín, -ă, adj. — de femeie, femeiesc. /fr. *féminin*/

feminitáte s. f. — totalitate de calităţi care constituie specificul caracterului feminin; suplete, graţie, mlădiere. /fr. *féminité*/

femúr, -e, s. n. — osul coapsei (de la genunchi în sus). /lat. *femur* = coapsă/

fénix, -cşi, s. m. — (mit., în expr.) *pasărea fenix* = pasăre despre

care cei vechi credeau că este unică pe lume şi că la fiecare 500 de ani se arunca în foc şi apoi renăştea din propria cenuşă; simbol al nemuririi, al reînnoirii veşnice. /fr. *phénix/*

fenól, -i, s. m. — substanţă chimică cristalizată, albă, cu miros specific, solubilă în apă şi alcool, otrăvitoare, întrebuinţată ca dezinfectant şi în industrie; acid fenic. /fr. *phénol/*

fenomén, -e, s. n. — 1. aspect al naturii, al societăţii; înfăţişare a naturii în mişcare (ploaie, vînt, fulger etc.) sau de stare; fapt, acţiune. 2. fiinţă, obiect, aspect sau întîmplare care se impune atenţiei. /fr. *phénomène/*

fenomenál, -ă, adj. — 1. uimitor, ieşit din comun, nemaipomenit. 2. care ţine de natura fenomenelor. /fr. *phénoménal/*

féntă, -e, s. f. (sport) — mişcare înşelătoare făcută cu scopul de a încurca pe adversar. /fr. *feinte/*

ferát, -ţi, s. m. — sare a acidului feric. */ferrate/*

ferátă adj. f. — (în expr.) *cale ferată* = drum cu şine de oţel, pe care circulă trenurile; drum-de-fier. /după fr. (vois) *ferrée/*

ferecá (férec) vb. — 1. a acoperi un obiect cu metal spre a-i da rezistenţă; a întări prin legături metalice. 2. a lega cu lanţuri pe cineva; a încătuşa. 3. a zăvorî, a încuia. 4. a bate cu ciocanul o piatră de moară spre a-i face zimţi. /lat. *fabricare/*

feribót, -uri, s. n. — vapor sau pod plutitor pe care sînt instalate şine de cale ferată şi care foloseşte pentru a transporta trenuri sau vagoane de cale ferată între două staţii de pe malurile unei ape. /engl. *ferry-beat/*

fericí (-cesc) vb. — a face pe cineva fericit; a considera pe cineva fericit. /fr. *ferice/*

fericíre, -i, s. f. — stare de mare mulţumire sufletească, de bucurie deplină. ⊗ (loc. adv.) ***din fericire*** = printr-o împrejurare favorabilă. /din *ferici/*

ferm, -ă, adj. — 1. hotărît, neşovăitor. 2. definitiv, fix, stabil; sigur, indiscutabil. /fr. *ferme/*

férmă, -e, s. f. — I. unitate de producţie a unei întreprinderi agricole. II. schelet de lemn, de metal sau de beton menit să susţină greutatea învelitorii unui acoperiş şi încărcăturile posibile (de zăpadă, apă) ale acestuia. /fr. *ferme/*

fermecá (fármec) vb. — 1. a încînta, a atrage, a ademeni. 2. (în basme) a face cuiva vrăji, farmece. /lat. **pharmacare/*

ferménţ, -ţi, s. m. — substanţă sau microorganism care provoacă fermentaţie. /fr. *ferment/*

fermentáţie, -ii, s. f. — 1. transformare chimică a materiei organice în substanţe cu o constituţie mai simplă, prin acţiunea fermenţilor; fermentare. 2. substanţă fermentată. /fr. *fermentation/*

fermiér, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — proprietar sau arendaş al unei ferme agricole. (pr. -mi-er) /fr. *fermier/*

fermitáte s. f. — hotărîre neclintită, statornicie, tărie morală. /cf. fr. *fermeté/*

feróce adj. — crud, sălbatic, nemilos. /fr. *féroce/*

feromagnétic, -ă, adj. — care are proprietatea de a păstra magnetizarea şi după înlăturarea cauzei care a produs-o. /fr. *ferromagnétique/*

feroviár [1], -ă, -i, -e, s. m. şi f. — funcţionar sau muncitor la căile ferate. (pr. -vi-ar) /it. *ferroviario/*

feroviár [2], -ă, adj. (despre instalaţii, întreprinderi etc.) — de cale ferată, în legătură cu calea ferată. (pr. -vi-ar) /it. *ferroviario/*

fertíl, -ă, adj. — 1. roditor. 2. (fig.) bogat. /fr. *fertile/*

fertilizá (-ez) vb. — a mări rodnicia unui teren. /fr. *fertiliser/*

feruginós, -oásă, adj. — care conţine oxizi de fier. /cf. fr. *ferrugineux/*

fervént, -ă, adj. — care lucrează cu pasiune; înfocat, pasionat. /fr. *fervent*/

fervoáre s. f. — pasiune, înfocare, patimă. /lat. *fervor*/

féstă, -e, s. f. — farsă, păcăleală. ⊗ (în expr.) *a face (a juca) festa* = a păcăli. /it. *festa*/

festív, -ă, adj. — de zile mari, sărbătoresc. /lat. *festivus*/

festivál, -uri, s. n. — serbare ocazională cu program variat. /fr. *festival*/

festivitáte, -ăți, s. f. — sărbătoare cu caracter solemn. /fr. *festivité*/

feștílă, -e, s. f. — 1. fitil de lumînare sau de lampă. 2. (p. ext.) lumînare. /v. slav./

fetíd, -ă, adj. — cu miros urît, respingător. /fr. *fétide*/

fetíș, -uri, s. n. — 1. obiect pe care primitivii îl considerau cu puteri supranaturale. 2. (fig.) idee, obiect etc. căruia i se dă pe nedrept o prețuire nelimitată. /fr. *fétiche*/

fetișísm s. n. — cult pentru fetișuri. (fig.) venerație exagerată pentru un principiu, o concepție etc. /fr. *fétichisme*/

fétru s. n. — pîslă din fibre de lînă presată, folosită îndeosebi pentru pălării. /fr. *feutre*/

fétus, -și, s. m. — făt aflat în stare de dezvoltare în corpul mamei. /fr. *foetus*/

feudál [1], -i, s. m. — nobil proprietar de feude care avea vasali. (pr. fe-u-) /fr. *féodal*/

feudál [2], -ă, adj. — privitor la feudali sau la feudalism; din epoca feudalismului. (pr. fe-u-) /fr. *féodal*/

feudalísm s. n. (ist.) — orînduire socială (care a urmat după orînduirea sclavagistă) caracterizată prin proprietatea feudalului asupra pămîntului și, parțial, asupra țăranilor clăcași de pe moșia lui, (pr. fe-u-) fr. /*féodalisme*/

feúdă, -e, s. f. — moșie sau domeniu pe care nobilul vasal o primea în stăpînire de la feudalul senior (în schimbul recunoașterii suzeranității acestuia și a unor servicii pe care se obliga să i le facă) și pe care o lucra cu țăranii clăcași. (pr. fe-u-) /it. *feudo*/

fiáră, -e, s. f. — 1. animal sălbatic mare; bestie, jivină. 2. (fig.) om rău, crud. /lat. *fera*/

fiásco s. n. — nereușită totală, insucces. (pr. fias-) /it., fr. *fiasco*/

fíbră, -e, s. f. — 1. fir subțire netors. 2. fiecare dintre filamentele care alcătuiesc țesuturile organismului. /lat. *fibra*/

fibrínă s. f. — substanță de culoare alb-cenușie care se formează în sînge cînd acesta vine în atingere cu aerul, contribuind la închegarea sîngelui. /fr. *fibrine*/

fibrinogén s. n. — substanță din compoziția plasmei sîngelui. /fr. *fibrinogéne*/

fibróm, -oáme, s. n. — tumoare benignă (care nu dă complicații grave). /fr. *fibrome*/

fíbulă, -e, s. f. — agrafă de metal folosită în antichitate. /lat. *fibula*/

fictív, -ă, adj. — 1. plăsmuit, născocit, imaginar. 2. nereal, fals. /fr. *fictif*/

ficțiúne s. f. — plăsmuire a imaginației; născocire. (pr. -ți-u-) /fr. *fiction*/

fideísm s. n. — teorie filozofică care dă credinței întîietate față de știință. /fr. *fidéisme*/

fidél, -ă, adj. — 1. statornic în sentimente; constant. 2. care urmează cu exactitate un model; întocmai, precis. /fr. *fidèle*/

fíder, -e, s. n. — 1. linie de transport al energiei electrice dintre o uzină electrică și posturile de transformare (sau dintre două posturi de transformare), pe care nu se ia nici o derivație. 2. linie de transport al energiei electrice între antenă și receptor, respectiv emițător. /engl. *feeder*/

fiduciár, -ă, adj. — (în expr.) *monedă fiduciară* = monedă de hîrtie cu o valoare numai convențională, cu putere de circulație

numai în interiorul unei țări. /lat. *fiduciarius*, cf. *fiducia* = încredere/

fiéf, -uri, s. n. — 1. feudă; proprietate asupra unei feude. 2. (fig.) posesiune absolută. (pr. fi-ef) /fr. *fief*/

figurá (-ez) vb. — 1. a fi prezent, a se afla, a lua parte. 2. a deține un rol, a juca teatru. /fr. *figurer*/

figurát, -ă, adj. — 1. (despre înțelesul unor cuvinte sau expresii) întrebuințat în alt înțeles decît cel obișnuit. 2. (despre stil) bogat în figuri poetice (metafore, alegorii etc.). /fr. *figuré*/

figurativ, -ă, adj. — 1. figurat. 2. bazat pe reprezentarea plastică a realității. /fr. *figuratif*/

figúră, -i, s. f. — 1. chip, față, obraz. 2. imagine plastică a cuiva redată prin desen, sculptură etc. 3. persoană; tip, personalitate. 4. (geom.) spațiu mărginit de una sau mai multe linii. 5. poziție la dans, la patinaj etc. /fr. *figure*, lat. *figura*/

figurínă, -e, s. f. — figură mică de porțelan, de ceramică etc. folosită ca ornament. /fr. *figurine*/

fiícă, -e, s. f. — fată, copilă. /din *fie* (=fiică) + suf. *-că*)/

fiínță, -e, s. f. — 1. tot ce are viață; viețuitoare, vietate. 2. om, persoană. 3. existență, viață. /lat. **fientia*/

filá (-ez) vb. — 1. a răsuci, a toarce. 2. a rări prin tunsoare specială părul prea des. 3. a urmări pe cineva, fără ca cel urmărit să știe. 4. (despre lămpi cu fitil) a arde rău, scoțînd fum. /fr. *filer*/

filamént, -e, s. n. — 1. fir conducător din interiorul becului electric, al tuburilor electronice etc. 2. formație celulară în formă de fir. /fr. *filament*/

filantropíe s. f. — binefacere în folosul celor lipsiți de mijloace. /fr. *philanthropie*/

filarmónică, -i, adj. f. — 1. (în expr.) *societate filarmonică* = asociație care sprijină răspîndirea artelor (mai ales a muzicii), 2. (s. f.) orchestra unei astfel de societăți. /fr. *philarmonique*/

filatelíe s. f. — colecționare de timbre, de mărci poștale. /fr. *philatélie*/

filatúră s. f. — 1. torcătorie de fibre textile. 2. localul sau fabrica în care se filează fibrele textile. /fr. *filature*/

filét, (1) -uri, (2), -e, s. n. — 1. șănțuleț făcut pe suprafața unei piese cilindrice sau conice, care servește la înșurubarea acesteia într-o altă piesă care are un șanț corespunzător; ghivent. 2. ramificație a extremităților nervilor. /fr. *filet*/

filiál, -ă, adj. — de fiu, fiesc. /fr. *filial*/

filiálă, -e, s. f. — secție a unei instituții, asociații sau organizații care activează în alt loc decît organizația centrală. /fr. *filiale*/

filiáție, -ii, s. f. — 1. înrudire în linie coborîtoare de la strămoși la urmași. 2. (fig.) legătură între lucruri (care depind între ele). /fr. *filiation*/

filiéră, -e, s. f. — 1. placă de oțel cu găuri, prin care se trage în fire (trefilare) sau bare (etirare) un metal ductil. 2. piesă de metal cilindrică cu orificii prin care se trage în fire soluția de mătase artificială sau masa plastică. 3. (fig.) intermediu, mijlocire, cale de trecere din grad în grad într-o profesiune. /fr. *filière*/

filifórm, -ă, adj. — în formă de fir. /fr. *filiforme*/

filigrán, -e, s. n. — 1. lucrătură artistică din fire de aur sau argint, asemănătoare ca înfățișare cu o dantelă. 2. marcă transparentă imprimată în interiorul hîrtiilor care servesc pentru fabricarea timbrelor, a hîrtiei-monedă etc. /fr. *filigrane*/

filípică, -e, s. f. — discurs violent la adresa cuiva. /fr. *philippique*/

Scanned with OKEN Scanner

filistín, -i, s. m. — om fățarnic, care se opune ideilor noi. /fr. *philistin*/

film, -e, s. n. — 1. panglică flexibilă de celuloid, acoperită cu un strat de material sensibil la lumină, folosită în fotografie, în radiografie etc. 2. artă cinematografică. 3. (fig.) succesiune de imagini. /fr., engl. *film*/

filmotécă, -i, s. f. — colecție de filme de cinematograf. /fr. *filmothèque*/

filo- — element de compunere a cuvintelor cu înțelesul de «prieten», «iubitor». /fr. *philo-*; gr. *philos* = prieten/

filocalíe s. f. — sentiment de dragoste față de bine și de frumos. /gr. *filoxalia*/

filodórmă, -e, s. f. — sumă de bani pe care o pretinde cineva, în mod ilegal, pentru închirierea unei locuințe sau cedarea unui bun material. /ngr. *filodorima*/

filogenéză s. f. — filogenie. /fr. *phylogenèse*/

filogeníe s. f. — procesul evoluției formelor organice ale unei specii de animale sau de plante din momentul apariției vieții pe pământ; ramură a biologiei care studiază acest proces. /fr. *phylogénie*/

filologíe s. f. — știință care studiază cultura scrisă a popoarelor, în special textele vechi și limba în care au fost scrise aceste texte; știința limbii. /fr. *philologie*; gr. *philos* = prieten, *logos* = vorbire/

filón, -oáne, s. n. — 1. depunere de materii minerale în crăpăturile scoarței pământești. 2. (fig.) izvor de bogății. /fr. *filon*/

filoxéră, -e, s. f. — insectă care distruge rădăcina viței de vie; (p. ext.) boală cauzată viei de această insectă. /fr. *phylloxéra*/

filozóf, -oáfă, -i, -oafe, s. m. și f. — 1. specialist în știința filozofiei; gînditor care cercetează cauzele lucrurilor, care are o concepție filozofică proprie. 2. (fig.) înțelept. /gr. *philosophos*, fr. *philosophe*/

filozofá (-ez) vb. — a gîndi adînc asupra problemelor vieții. /fr. *philosopher*/

filozofíe s. f. (var. *filosofie*) — 1. știință care studiază legile cele mai generale ale dezvoltării naturii, societății și gîndirii. 2. totalitatea principiilor de cercetare care stau la baza unui anumit domeniu al științei. 3. fel de a privi întîmplările vieții. /fr. *philosophia*/

filtrá (-ez) vb. — 1. a strecura. 2. a izola. 3. (despre lumină) a se strecura pe undeva. /fr. *filtrer*/

filtru, -e, s. n. — 1. sită deasă. 2. dispozitiv sau instalație care separă anumite sunete după vibrațiile acestora (filtru acustic), care lasă să treacă numai lumină de anumite culori (filtru optic) etc. /fr. *filtre*/

fin, -ă, adj. — 1. delicat; (p. ext.) foarte mic, mărunt. 2. (despre stofe, țesături) foarte subțire. 3. de bună calitate. 4. (despre simțuri) foarte sensibil. 5. (despre gînduri, idei) ingenios. 6. (despre oameni) politicos, cu purtări alese. /fr. *fin*/

finál [1], -e, s. n. — 1. încheiere, sfîrșit. 2. ultima parte a unui concert, a unei simfonii etc. /fr. *final*/

finál [2], -ă, adj. — 1. care se află la sfîrșit. 2. care arată scopul. /fr. *final*/

finálă, -e, s. f. — etapă de încheiere a unui concurs organizat pe mai multe etape. /fr. *finale*/

finalitáte s. f. — scop, țel în vederea căruia se face ceva. /fr. *finalité*/

finalizá (-ez) vb. — a încheia o activitate prin atingerea scopului urmărit. /din *final*[2] (2) + suf. *-iza*/

financiár, -ă, -i, -e, adj., s. m. și f. — I. (adj.) privitor la finanțe, la circulația banilor; bănesc. II. (s. m. și f.) 1. specialist în

operaţii financiare. 2. deţinător de capital financiar; bancher. (pr. -ci-ar) /fr. *financier*/

finanţá (-ez) vb. — a susţine cu bani (o instituţie, o întreprindere etc.) /fr. *financer*/

finánţe s. f. pl. — totalitatea mijloacelor băneşti de care dispune cineva. /fr. *finances*/

fíne s. m. — sfîrşit. ⊗ (loc. adv.) *în fine* = în sfîrşit. /fr. *fin* (enfin)/

finisá (-ez) vb. — a da forma definitivă, a termina. /după *finisaj*/

finít, -ă, adj. — 1. limitat, mărginit, delimitat. 2. terminat, isprăvit, încheiat. /din vb. *fini*/

fiórd, -uri, s. n. — golf de mare, intrat adînc în uscat printr-o vale strîmtă şi lungă, cu maluri abrupte şi înalte. (pr. fi-ord) /fr. *fiord*/

fir, -e, s. n. — 1. fibră textilă; filament. 2. sîrmă de telefon, de telegraf etc. 3. şuviţă subţire de aur, de argint. 4. (în expr.) *fir conducător* = direcţie de urmat; mod de comportare; *fir roşu* = idee conducătoare prezentă în tot cuprinsul unei opere sau al unei acţiuni. 5. (fig.) şir neîntrerupt, desfăşurare continuă. 6. (fig.) pic, fărîmă. /lat. *filum*/

fírav, -ă, adj. — delicat, gingaş, plăpînd. /slav/

fíre, -i, s. f. — 1. natură înconjurătoare; lume. 2. structură psihică şi morală; caracter, temperament. /din vb. *fi*/

firésc, -eáscă, adj. — 1. conform legilor naturii; al naturii. 2. de la sine înţeles; normal, natural, obişnuit. /din *fire* + suf. *-esc*/

firéşte adv. — natural, bineînţeles, negreşit, desigur, de bună seamă. /din *fire* + suf. *-eşte*/

firét, -uri, s. n. — 1. broderie cu fir de aur; găitan de fir. 2. fir de metal folosit la cusături şi la broderii. /din *fir* + suf. *-et*/

firídă, -e, s. f. — adîncitură într-un zid; ocniţă, nişă. /bg. *firida*/

firmamént s. n. — boltă cerească. /fr. *firmament*/

firmán, -e, s. n. (ist.) — ordin al sultanului prin care erau numiţi sau îndepărtaţi domnitorii şi guvernatorii din statele dependente sau provinciile imperiului. /tc. *ferman*/

firníş s. n. — soluţie de sicativi (uleiuri care se usucă repede) în uleiuri vegetale, întrebuinţată pentru fabricarea vopselelor şi a chitului sau drept grund pentru lemnărie. /cf. germ. (*Öl*)*firnis*/

físă, -e, s. f. — 1. piesă mică metalică, în formă de monedă, care poate fi introdusă într-un aparat automat, pentru a-l pune în mişcare. 2. placă mică de metal sau de os care poate înlocui monede la jocul de cărţi, la plata unei consumaţii etc.; jeton. /fr. *fiche*/

físc s. n. — administraţia mijloacelor băneşti ale statului; serviciu de primire a impozitelor şi a diferitelor taxe, amenzi etc. /fr. *fisc*/

fisioná (-ez) vb. — a împărţi, a diviza, a sparge un nucleu atomic. /fr. *fissioner*/

fistichíu, -ie, adj. — 1. de culoarea fisticului (verde-gălbui). 2. (fig.) curios, ciudat; exagerat, extravagant. /tc. *fistiki*/

fístulă, -e, s. f. — 1. canal supurativ. 2. ulceraţie adîncă. /lat. *fistula*/

fisúră, -i, s. f. — 1. crăpătură într-un corp solid. 2. (fig.) deficienţă. /fr. *fisure*/

fişá (-ez) vb. — 1. a scoate pe fişe însemnări dintr-o lucrare. 2. a întocmi fişe de bibliotecă, de personal etc. /din *fişă*/

físă, -e, s. f. — 1. foaie de hîrtie, bucată de carton etc. pe care se scot însemnări dintr-o operă studiată, se extrag citate etc. 2. formular pe care se trec datele principale despre o carte (fişă de bibliotecă), despre sănătatea unei persoane (fişă medicală) etc. 3. piesă de la capătul unui cor-

don, care se introduce în priză sau în alt dispozitiv spre a stabili legătura electrică, telefonică etc. /fr. *fiche*/

fişiér, -e, s. n. — 1. colecţie de fişe; repertoriu. 2. dulap sau cutie unde se păstrează fişe. /fr. *fichier*/

fişíu, -uri, s. n. — broboadă, batic. /fr. *fichu*/

fit s. n. — (în expr.) *a trage la fit* = a lipsi de la datorie (mai ales de la orele de şcoală). /cf. germ. *quitt*/

fíting, -uri, s. n. — piesă metalică (cu filet) prin care se pot uni, în prelungire, două ţevi metalice pentru fluide, se poate schimba direcţia conductei, reduce volumul etc. /germ. *Fitting*/

fitogén, -ă, adj. — care este produs din plante. /cf. fr. *phytogène*/

fitopatologíe s. f. — ştiinţă care studiază bolile plantelor. /fr. *phytopathologie*; gr. *phyton* = plantă, *pathos* = boală, *logos* = studiu/

fitotóxic, -ă, adj. — care otrăveşte plantele. /fr. *phytotoxique*/

fízic, -ă, adj. — 1. privitor la corpul fiinţelor vii şi la activitatea musculară. 2. care se referă la materie; concret. 3. care priveşte fenomenele pe care le studiază fizica. /fr. *physique*/

fízică s. f. — ştiinţă care studiază compoziţia, proprietăţile, formele mişcării materiei, precum şi legile generale ale fenomenelor naturii anorganice (minerale). /fr. *physique*; gr. *physis* = natură/

fizicéşte adv. — sub raport fizic; în ce priveşte fizicul. /din *fizic* + suf. *-eşte*/

fiziologíe s. f. — ştiinţă care studiază funcţiile organelor şi fenomenele vieţii la animale şi la vegetale. (pr. -zi-o-) /fr. *physiologie*; gr. *physis* = natură, *logos* = studiu/

fizionomíe s. f. — 1. înfăţişare particulară a feţei cuiva; chip, figură. 2. înfăţişarea caracteristică a unei epoci, a unei colectivităţi de oameni etc. (pr. -zi-o-) /fr. *physionomie*; gr. *physis* = natură, *nomos* = lege/

fizioterapíe s. f. — tratament medical făcut cu ajutorul elementelor din natură: apă, aer, lumină etc. (pr. -zi-o) /fr. *physiothérapie*; gr. *physis* = natură, *therapeia* = tratament/

fîrtát, -ţi, s. m. — 1. prieten nedespărţit, frate de cruce. 2. tovarăş. /din *frate* + suf. *-at*/

flagél, -uri, s. n. — 1. bici; mănunchi de nuiele cu care era bătut (flagelat) cineva. 2. (fig.) nenorocire mare, dezastru; molimă. /lat. *flagellum*/

flagelá (-ez) vb. — 1. a bate tare cu vergile, cu biciul etc.; a biciui, a chinui. 2. (fig.) a critica aspru, a biciui cu vorba sau cu scrisul. /lat. *flagellare*/

flagránt, -ă, adj. — vizibil, izbitor, evident. ⊗ *flagrant delict* = delict descoperit în momentul săvîrşirii lui. /fr. *flagrant*/

fláier, -e, s. n. — maşină pentru torsul firelor groase. / germ. *Flyer*/

flámă, -e, s. f. — flacără. /fr. *flamme*, lat. *flamma*/

flambá (-ez) vb. — 1. a trece un instrument chirurgical prin flacără pentru a-l steriliza. 2. a încovoia o bară, un tub etc. după ce a fost supus la compresiune. /fr. *flamber*/

flámură, -i, s. f. — steag, drapel. /ngr. *flammuron*/

flanc s. n. — parte laterală a unei formaţii de luptă, de gimnastică etc.; latură. ⊗ (loc. adv.) *în flanc* = unul în spatele altuia. /fr. *flanc*/

flancá (-chéz) vb. — 1. a apăra, a sprijini, a proteja marginea unei formaţii. 2. a însoţi, a întovărăşi, a acompania. /fr. *flanquer*/

flasc, -ă, adj. — moale, fleşcăit; fără putere. /fr. *flasque*/

flaşnétă s. f. — instrument muzi-

cal care, prin învîrtirea unei manivele, cîntă aceeaşi melodie. /germ. *Flaschnett*/

flatá (-ez) vb. — a măguli, a linguşi pe cineva. /fr. *flatter*/

flebítă, -e, s. f. — inflamaţie a venelor. /fr. *phlébite*/

flec, -uri, s. n. — petic pe tocul încălţămintei. /germ. *Fleck*/

flegmátic, -ă, adj. — cu fire nepăsătoare, calmă, liniştită. /fr. *flegmatique*/

flégmă s. f. — I. scuipat vîscos. II. fire a omului nepăsător; nepăsare, indiferenţă. /fr. *flegme*/

flegmón, -oáne, s. n. — inflamaţie cu puroi localizată în ţesuturile de sub piele, din cauza unei infecţii. /fr. *phlegmon*/

fléică, -i, s. f. — felie de carne de pe pîntecele bovinelor, care se poate frige la grătar. /germ. *Flecken*/

fler s. n. — simţ de orientare rapidă într-o situaţie grea. /fr. *flair*/

flexíbil, -ă, adj. — 1. mlădios, elastic. 2. (despre cuvinte) care îşi pot schimba forma pentru a exprima sensuri diferite. 3. care cedează repede; acomodabil. /fr. *flexible*/

flexiúne, -i, s. f. — 1. îndoire, mlădiere. 2. (gram.) totalitatea schimbărilor pe care le suferă forma unui cuvînt pentru a exprima diferite raporturi gramaticale. (pr. -xi-u-) /fr. *flexion*/

flíntă, -e, s. f. — puşcă cu ţeavă lungă, cu fitil, cu cocoş şi cu cremene, folosită în trecut. /magh. *flinta*/

florál, -ă, adj. — privitor la floare; cu formă de floare. /fr. *floral*/

florár [1], -e, s. n. — instrument confecţionat din lemn, tablă sau celuloid care prezintă curbe variate şi care este folosit de desenatori pentru trasarea curbelor plane. /din *floare* + suf. *-ar*/

florár [2], (1) -i, s. m. — 1. persoană care cultivă sau vinde flori. 2. numele popular al lunii mai. /din *floare* + suf. *-ar*/

flóră s. f. — 1. totalitatea plantelor care cresc într-o anumită regiune. 2. totalitatea microorganismelor care trăiesc într-un anumit mediu. /fr. *flore*, cf. lat. *Flora* = zeiţa florilor şi a grădinilor, la romani/

florétă, -e, s. f. — armă asemănătoare cu sabia, dar avînd lama în patru muchii, folosită în scrimă. /cf. fr. *fleuret*/

flotábil, -ă, adj. — 1. care poate pluti la suprafaţa unui lichid. 2. pe care pot pluti plute. /fr. *flottable*/

flotánt, -ă, adj. — 1. plutitor. 2. care este în trecere printr-o localitate, fără să locuiască permanent acolo; nestabil. /fr. *flottant*/

flótă, -e, s. f. — 1. totalitatea vapoarelor unui stat. 2. grup mare de vapoare cu o conducere unică. 3. (determinat prin aeriană) *flotă aeriană* = totalitatea aeronavelor unui stat. /fr. *flotte*/

flotílă, -e, s. f. — unitate de vapoare militare care acţionează în vecinătatea ţărmurilor. /fr. *flottille*/

flotór, -oáre, s. n. — 1. corp care, plutind la suprafaţa lichidului dintr-un recipient, acţionează un dispozitiv care indică sau reglează nivelul lichidului din recipient; plutitor. 2. dispozitiv cu ajutorul căruia un hidroavion pluteşte la suprafaţa apei. /fr. *flotteur*/

fluctuánt, -ă, adj. — schimbător, nestatornic. /fr. *fluctuant*/

fluctuáţie, -ii, s. f. — 1. schimbare de la o stare la alta; nestabilitate. 2. mutare dintr-un loc în altul. /fr. *fluctuation*/

fluént, -ă, adj. (despre vorbire) — curgător, cursiv. /fr. *fluent*/

fluíd [1], -e, s. n. — 1. corp lichid sau gazos. 2. (fig.) suflu, impuls; emanaţie. /fr. *fluide*/

fluíd [2], -ă, adj. (despre corpuri) — cu coeziune slabă între molecule; curgător. /fr. *fluide*/

fluór s. n. — metaloid gazos de culoare galbenă-verzuie. /fr. *fluor*/

Scanned with OKEN Scanner

fluorescéntă s. f. — proprietate a unor substanţe de a da lumină cît timp sînt iradiate cu radiaţii luminoase sau ultraviolete. /fr. *fluorescence*/

fluviométru, -e, s. n. — aparat cu care se măsoară diferenţele de nivel ale apei unui fluviu. /fr. *fluviomètre;* lat. *fluvius* = fluviu; gr. *metron* = măsură/

flúviu, -ii, s. n. — 1. apă curgătoare mare care se varsă în mare sau în ocean. 2. (fig.) şuvoi, revărsare; violenţă. (pr. -viu) /lat. *fluvium*/

flux, -uri, s. n. — 1. fenomenul de ridicare periodică a apei mărilor sau a oceanelor, produs de atracţia exercitată de Lună şi, în mai mică măsură, de Soare; maree. 2. (fig.) revărsare puternică; val, năvală. 3. (fiz.) curent (electric, luminos, magnetic, de energie sonoră etc.). /fr. *flux*/

foaiér, -e, s. n. — sală într-un teatru, unde spectatorii îşi pot petrece timpul în pauze. /fr. *foyer*/

foále s. n. — suflător de aer confecţionat dintr-un burduf de piele cu pereţii încreţiţi sau dintr-un burduf plisat. (var. *foi*) /lat. *follis*/

fobíe, -ii, s. f. — 1. stare bolnăvicioasă de frică continuă, fără o cauză reală. 2. antipatie sau repulsie nejustificată pentru ceva. /fr. *phobie,* cf. gr. *phobos* = frică/

focál, -ă, adj. — privitor la focarul lentilelor sau al oglinzilor. /fr. *focal*/

focár, -e, s. n. — 1. punct de convergenţă a razelor unui fascicul, după ce au suferit o reflexie sau o refracţie. 2. parte a unui cuptor sau a unei instalaţii de încălzire în care se face arderea combustibilului. 3. (fig.) izvor, sediu principal, punct de concentrare şi de răspîndire al unor acţiuni, al unor idei etc. /din *foc* + suf. *-ar*/

focós [1], -oáse, s. n. — mecanism de producere a exploziei într-o grenadă, mină, bombă etc. /din *foc* + suf. *-os*/

focós [2], -oásă, adj. — 1. plin de foc, înflăcărat. 2. roşu ca focul; aprins. /din *foc* + suf. *-os*/

fofeázâ, -féze, s. f. — nume dat obiectelor în formă de aripă sau braţ (ex. aripa unei ferestre, a unei uşi, a unei mori de vînt. etc.) ⊗ (expr.) *a umbla ca o fofează* = a umbla repede.

fofilá (-ez) vb. — 1. a se strecura neobservat, a pătrunde pe furiş. 2. (fig.) a obţine o situaţie bună prin înşelătorie. 3. (fig.) a se sustrage de la o îndatorire. /fr. *faufiler*/

foiletá (-ez) vb. — a răsfoi, a frunzări. /fr: *feuilleter*/

foiletón, -oáne, s. n. — articol de ziar cu teme de actualitate care se publică într-un spaţiu anume rezervat. ⊗ *roman-foileton* = roman cu subiect senzaţional, fără valoare literară deosebită, care se publică pe fragmente în ziar, la rubrica foiletonului. /fr. *feuilleton*/

foişór, -oáre, s. n. — 1. construcţie deschisă, anexă a unei clădiri, mult ridicată deasupra pămîntului, cu acoperişul susţinut de stîlpi sau coloane. 2. chioşc într-o grădină sau într-o curte. 3. turn (ex. *foişor de foc* — turn de o observaţie pentru descoperirea incendiilor). (pr. fo-i-) /magh. *folyosó*/

folclór s. n. — 1. totalitatea creaţiilor artistice, a obiceiurilor şi a datinilor populare (literatură şi muzică populară, dans, teatru popular etc.). 2. ştiinţă care studiază aceste creaţii şi tradiţii. /engl., fr. *folklore;* engl. *folk* = popor, *lore* = înţelepciune/

folclorístică s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul folclorului, folclor (2). /din *folclor* + suf. *-istică*/

folícul, -i, s. m. — veziculă (pungă membranoasă) glandulară sau ganglionară. /fr. *follicule*/

foliólă, -e, s. f. — frunzuliță dintr-o frunză compusă. /fr. *foliole*/

fon, -i, s. m. (fiz.) — unitate de măsură pentru tăria sunetelor. /fr. *phone*/

fonatór, -oáre, adj. (despre organe sau aparate) — care produce sunetele vorbirii. /cf. fr. *phonateur*/

fonciéră s. f. — impozit plătit în trecut pentru proprietățile agricole. (pr. -ci-e-) /fr. *foncier* (impôt)/

fond, -uri, s. n. — 1. ceea ce este esențial într-un obiect; conținut, esență, bază, miez. ⊗ *articol de fond* = articol care tratează o importantă problemă de actualitate; editorial. ⊗ (loc. adv.) *în fond* = în realitate, de fapt. 2. trăsăturile de bază ale caracterului unei persoane. 3. culoarea de bază pe care se conturează desenele unui tablou, ale unei țesături etc.; fundal. 4. (sport; în expr.) *cursă de fond* = cursă pe distanță lungă. 5. (econ.) totalitatea mijloacelor materiale și bănești adunate într-un anumit scop. 6. totalitatea bunurilor și valorilor dintr-un domeniu de activitate (fond cultural, fond de cărți etc.). /(1—4) fr. *fond*, (5—6) *fr. fonds*/

fondatór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — întemeietor, ctitor. /cf. fr. *fondateur*/

foném, -e, s. n. — cea mai mică unitate fonică a limbii, reprezentativă pentru un grup de sunete ale vorbirii asemănătoare ca pronunțare și ca percepere (mai închise sau mai deschise, mai lungi sau mai scurte etc.) căreia îi corespunde ca semn grafic litera. /fr. *phonème*/

fonétică s. f. — ramură a lingvisticii care studiază sunetele unei limbi. /fr. *phonétique*/

fonetísm, -e, s. n. — 1. totalitatea sunetelor unei limbi. 2. mod de pronunțare propriu unei limbi, unui dialect etc. /fr. *phonétisme*/

fónic, -ă, adj. — 1. format din sunete; privitor la sunete. 2. sonor. /fr. *phonique*/

fonográf, -e, s. n. — vechi aparat pentru înregistrarea și pentru reproducerea sunetelor. /fr. *phonographe*; gr. *phone* = voce, *graphein* = a scrie/

fonotécă, -i, s. f. — colecție de înregistrări sonore făcute pe disc, la magnetofon etc. /fr. *phonothèque*/

fónță s. f. — aliaj de fier și de carbon. /fr. *fonte*/

for, -uri, s. n. — 1. piață în Roma antică. 2. autoritate, instanță. 3. (în expr.) *for interior* = conștiință. /lat. *forum*/

foră (-ez) vb. — a săpa în pământ găuri de sondă pentru a ajunge la straturi de gaze, de țiței etc. /fr. *forer*, lat. *forare*/

forestiér, -ă, adj. — privitor la păduri; de pădure, silvic. (pr. -ti-er) /fr. *forestier*/

forfetár, -ă, adj. (despre impozite, taxe etc.) — dinainte stabilit la o sumă fixă, uniformă pentru orice cetățean. /cf. fr. *forfaitaire*/

forjá (-ez) vb. — a prelucra un metal la cald sau la rece, modificîndu-i forma cu ajutorul ciocanului sau al presei. /fr. *forger*/

fórjă, -e, s. f. — instalație pentru încălzirea metalelor ce vor fi prelucrate prin forjare, în care metalele sînt așezate pe o vatră împreună cu combustibilul. /fr. *forge*/

formá (-ez) vb. — 1. a da ființă și formă unui lucru. 2. a educa, a crește pe cineva. 3. a alcătui, a compune. 4. a constitui. /fr. *former*/

formál, -ă, adj. — 1. făcut de formă. 2. care ține de formă, de aparență. /fr. *formel*, lat. *formalis*/

formalísm s. n. — 1. curent în artă și literatură care rupe unitatea dintre formă și conținut, neagă rolul conținutului de idei și acordă o însemnătate de sine stătătoare formei. 2. mod de a privi lucrurile nu în ceea ce au ele esențial, ci după aspecte ne-

Scanned with OKEN Scanner

esențiale (ca de ex. respectarea birocratică a formalităților, în dauna fondului problemelor). /fr. *formalisme*/

formalitáte, -ăți, s. f. — 1. formă sau condiție cerută de lege; procedură. 2. cerință de politețe. /cf. fr. *formalité*/

formalizá (-ez) vb. — a se supăra sau a se simți jignit pentru nerespectarea unor reguli de politețe. /fr. *formaliser*/

formát [1], -e, s. n. — dimensiune; mărime. /fr. *format*/

formát [2], -ă, adj. (despre oameni) — 1. instruit, educat. 2. maturizat. /din *forma*/

formáție, -ii, s. f. — 1. formare; organizare, alcătuire (a unui strat de roci, a unui grup de celule etc.). 2. (ec. pol.) orînduire socială. 3. aranjament, așezare, aranjare a unei unități militare, sportive etc. 4. echipă, grupă, brigadă, ansamblu. 5. combinație de cifre, de figuri etc. la unele jocuri. /fr. *formation*/

fórmă, -e, s. f. — 1. aspect, înfățișare; contur. 2. totalitatea mijloacelor de exprimare a conținutului unei opere artistice. 3. fel, chip, mod. 4. dispoziție legală de procedură. 5. calapod, tipar, model. /lat. *forma*, fr. *forme*/

fórmic, -ă, adj. — care furnică. ⊗ (în expr.) *acid formic* = acid care se găsește în corpul furnicilor sau se prepară pe cale chimică. /fr. *formique*/

formidábil, -ă, adj. — uimitor, extraordinar, nemaipomenit. /fr. *formidable*/

formulá (-ez) vb. — 1. a exprima, a expune. 2. a da formă, a compune. /fr. *formuler*/

formulár, -e, s. n. — 1. coală de hîrtie cu un text și mai multe spații albe, care se completează de persoana în cauză cu datele care o privesc. 2. broșură sau carte cu formule. /fr. *formulaire*/

formúlă, -e, s. f. — 1. expresie concisă care cuprinde esențialul unei idei, al unei legi etc, și se poate aplica altor cazuri particulare. 2. exprimare în simboluri a compoziției chimice a unei substanțe. 3. frază-tip folosită în redactarea unor acte, a unei sentințe etc. 4. regulă de urmat într-un calcul matematic; mijloc, soluție. 5. parolă. /lat. *formula*/

fort, -uri, s. n. — construcție militară din piatră, beton etc. menită să apere un centru important sau o linie de apărare. /fr. *fort*/

fortăreáță, -rețe, s. f. — loc sau cetate cu fortificații permanente. ⊗ *fortăreață zburătoare* = avion mare de bombardament. /cf. fr. *forteresse*/

fórte adj. invar., adv. — 1. (adj.) tare, puternic. 2. (adv.) cu putere; tare. /it. *forte*/

fortifiánt, -ă, adj. — întăritor, tonic. /fr. *fortifiant*/

fortificá (fortífic) vb. — a întări; a înarma. /lat. *fortificare*/

fortuít, -ă, adj. — venit pe neașteptate, întîmplător; neprevăzut. /fr. *fortuit*/

forțá (-ez) vb. — 1. a sili, a obliga, a constrînge. 2. a se strădui. 3. a deschide prin violență și a strica (o ușă, un mecanism etc.) /fr. *forcer*/

forțaménte adv. — obligatoriu; forțat. /cf. fr. *forcément*/

fórță, -e, s. f. — 1. putere, tărie; vigoare. 2. constrîngere, violență, presiune. /fr. *force*/

fósă, -e, s. f. — 1. adîncitură, cavitate. *Fosa nazală*. 2. (în teatru) porțiune care desparte scena de sală, rezervată orchestrei. /fr. *fosse*, lat. *fossa* = șanț, groapă/

fosfát, -ți, s. m. — 1. sare a acidului fosforic. 2. îngrășămînt chimic în compoziția căruia se află și fosfați. /fr. *phosphate*/

fósfor s. n. — element chimic otrăvitor, ușor inflamabil, care se găsește în natură numai în compuși ai fosforului. /fr. *phosphore*/

fosforescéntă, -e, s. f. — proprietatea unui corp de a emite lumină;

(p. ext.) sclipire. /fr. *phosphorescence*/

fosfúră, -i, s. f. — compus al fosforului cu un metal. /fr. *phosphure*/

fosílă, -e, s. f. — rămăşiţă sau urmă a unei plante sau a unui animal din trecut, păstrată în straturile pămîntului. /fr. *fossile*/

fot, -ţi, s. m. — unitate de măsură a iluminării. /fr. *phot*/

foto- — element de compunere a cuvintelor însemnînd «lumină» (ca în cuvintele: fotoelement, fotogen etc.) sau «fotografie» (ca în cuvintele: fotoscopie, fotogramă etc.). /fr. *photo*, cf. gr. *phos* = lumină/

fotocópie, -ii, s. f. — fotografie a unui text scris, a unui desen etc. /fr. *photocopie*/

fotocromíe, -ii, s. f. — fotografie în culori naturale. /fr. *photochromie*/

fotoelectricitáte s. f. — fenomen datorită căruia un material emite electroni, cînd cade pe el lumina. /fr. *photo-électricité*/

fotoelemént, -e, s. n. (fiz.) — element care emite curent electric de intensitate variabilă în raport cu lumina care cade pe el; celulă fotoelectrică. /fr. *photoélément*/

fotogén, -ă, adj. — care produce şi răspîndeşte lumină. /fr. *photogène*/

fotogénic, -ă, adj. — care impresionează bine placa fotografică; care poate fi reprodus bine în fotografie sau în film. /fr. *photogénique*/

fotográmă, -e, s. f. — fotografie (făcută cu un aparat special) pe baza căreia se pot face măsurători exacte asupra obiectului înregistrat pe fotografie. /fr. *photogramme*/

fotóliu, -ii, s. n. — 1. scaun mare, cu spătar şi cu braţe. 2. loc situat în prima jumătate a unei săli de spectacol. /cf. fr. *fauteuil*/

fotométru, -e, s. n. — instrument cu care se măsoară intensitatea luminoasă a unui izvor de lumină. /fr. *photomètre*/

fotón, -i, s. m. (fiz.) — element constitutiv al luminii, în formă de corpuscul. /fr. *photon*, cf. gr. *phos* = lumină/

fotoreportáj, -e, s. n. — reportaj care înfăţişează un eveniment, un fapt etc. printr-o succesiune de fotografii luate la faţa locului. /din *foto-* + *reportaj*/

fotosensíbil, -ă, adj. — sensibil la lumină. /fr. *photosensible*/

fotosféră s. f. (astr.) — învelişul exterior, luminos al Soarelui, format din gaze şi vapori metalici, care radiază lumină şi căldură. /fr. *photosphère*/

fotosintéză, -e, s. f. (chim.) — obţinerea unui produs chimic din elementele lui componente (sinteză) prin acţiunea luminii; asimilaţie clorofiliană. /fr. *photosynthèse*/

fototelegrafíe, -ii, s. f. — transmitere la distanţă a fotografiilor, a desenelor etc. pe cale electrică, cu ajutorul telegrafiei cu sau fără fir. /fr. *phototélégraphie*/

fototerapíe s. f. — tratament medical care foloseşte iradiaţiile luminoase (solare sau ale unei surse artificiale de lumină). /fr. *photothérapie*/

fototipíe, -ii, s. f. — procedeu tipografic prin care se fac reproduceri în diferite cerneluri, folosind un clişeu format dintr-un strat subţire de gelatină, aplicat pe o placă de sticlă, de zinc etc. /fr. *phototypie*/

fototropísm s. n. — îndreptare automată a extremităţilor unor plante în direcţia de unde vine lumina. /fr. *phototropisme*; gr. *phos* = **lumină**, ***trope*** = **întoarcere**/

fractúră, -i, s. f. — ruptură a unui os. /fr. *fracture*, lat. *fractura*/

fracţioná (-ez) vb. — a împărţi un întreg în părţi egale. (pr. -ţi-o-) /fr. *fractionner*/

fracţionísm s. n. — acţiune de separare a unei grupări politice de conducerea partidului din care

a făcut parte. (pr. -ți-o-) /din *fraction*(are) + suf. *-ism*/

fracțiúne, -i, s. f. — 1. parte sau fragment dintr-un întreg. 2. grupare oportunistă. (pr. -ți-u-) /fr. *fraction*/

fráged, -ă, adj. — 1. crud, proaspăt. 2. delicat, fin, gingaș, tînăr. /lat. * *fragidus*/

fragíl, -ă, adj. — 1. care se sparge ușor. 2. gingaș, firav, delicat. /fr. *fragile*/

fraht, -uri, s. n. — 1. document de transport care însoțește marfa sau obiectele transportate; scrisoare de trăsură. 2. sumă de bani plătită pentru un transport. /germ. *Fracht*/

franc [1], -i, s. m. — 1. unitate monetară în Franța, Elveția etc. 2. (înv.) leu. 3. (la pl.) valoare neprecizată; bani, avere. /fr. *franc*/

franc [2], -ă, adj. — sincer, deschis, corect, cinstit. /fr. *franc*/

francá (-chez) vb. — 1. a plăti înainte taxele de transport pentru mărfuri sau bagaje. 2. a timbra o scrisoare, un act etc. /it. *francare*/

franchéțe s. f. — faptul de a spune deschis gîndurile; sinceritate. /it. *franchezza*/

francmasonerie s. f. — asociație internațională secretă cu principii politice reacționare și practici tainice, ai cărei membri, organizați pe grupe, se susțin reciproc. /fr. *franc-maçonnerie*/

fránco adv. — termen comercial care înseamnă «scutit de taxa de transport» (întrucît aceasta este plătită anticipat de expeditor). /fr. *franco*/

franctirór, -i, s. m. — 1. persoană care, deși nu face parte din armata regulată, primește însărcinări în timpul unui război. 2. partizan în luptele de rezistență din Franța în timpul celui de al doilea război mondial. /cf. fr. *franc-tireur*/

franțuzísm, -e, s. n. — cuvînt sau expresie împrumutată fără necesitate din limba franceză de o altă limbă și neadaptată la sistemul acesteia. /din *franțuz* + suf. *-ism*/

frapánt, -ă, adj. — care impresionează, bătător la ochi. /fr. *frappant*/

fratérn, -ă, adj. — 1. frățesc. 2. tovărășesc. /lat. *fraternus*/

fraternizá (-ez) vb. — a se înfrăți, a se uni, a face cauză comună cu cineva. /fr. *fraterniser*/

fratricíd [1], -e, s. n. — omor de frate sau de soră. /fr. *fratricide*/

fratricíd [2], -ă, -izi, -ide, s. m. și f. — persoană care și-a ucis fratele sau sora. /fr. *fratricide*/

fratricíd [3], -ă, adj. (despre război) — care se desfășoară între membrii aceleiași națiuni. /fr. *fratricide*/

fráudă, -e, s. f. — 1. înșelăciune făcută cu scopul de a trage foloase, păgubind pe altul. 2. sustragere de bani, de mărfuri etc. (pr. fra-u-) /fr. *fraude*/

frázǎ, -e, s. f. — unitate sintactică alcătuită dintr-o îmbinare de două sau mai multe propoziții. /fr. *phrase*/

frazeologíe s. f. — 1. fel de a construi frazele, propriu unei limbi sau unui scriitor. 2. vorbărie goală, pălăvrăgeală. (pr. -ze-o-) /fr. *phraséologie*/

freátic, -ă, adj. — (în expr.) *apă freatică* = apă subterană provenită din apa de infiltrație. /fr. *phréatique*/

frecvént, -ă, adj. — 1. care se întîmplă des; repetat. 2. obișnuit, răspîndit, de uz general. /lat. *frequens*/

frecvénță, -e, s. f. — 1. repetare a unei acțiuni, a unui fenomen etc. 2. prezență, participare la o activitate. 3. număr de vibrații pe secundă ale unei mișcări vibratorii. /lat. *frequentis*, fr. *fréquence*/

fregátă, -e, s. f. — 1. vas de război cu trei catarge, folosit în secolele trecute pentru recunoaștere și pază. 2. pasăre cu aripi

foarte mari din regiunea mărilor tropicale. /fr. *frégate*/

fremătá (freámăt) vb. — 1. a produce freamăt, a foşni, a murmura, a susura. 2. a se înfiora; a vibra, a palpita. 3. (despre colectivităţi) a se agita, a se mişca. /din *freamăt*/

frenétic, -ă, adj. — nestăpînit, cu mare avînt, plin de elan. /fr. *frénétique*/

frenezíe, -ii, s. f. — 1. stare de excitare puternică, nestăpînită; pasiune, patimă. 2. însufleţire, avînt. /fr. *frénésie*/

fréscă, -e, s. f. — 1. pictură lucrată în culori amestecate cu apă de var, pe un zid cu tencuiala încă udă. 2. (fig.) descriere evocatoare. /fr. *fresque*/

frez adj. invar. — de culoarea fragilor. /fr. *fraise*/

fréză, -e, s. f. — 1. unealtă cu unul sau mai multe tăişuri aşezate simetric în jurul unui ax şi avînd o mişcare de rotaţie, cu ajutorul căreia se prelucrează metalele, lemnul etc. 2. frezmaşină. /fr. *fraise*/

friábil, -ă, adj. (despre materiale) — care poate fi prefăcut cu uşurinţă în pulbere; fărîmicios. (pr. fri-a-) /fr. *friable*/

fricţiúne, -i, s. f. — 1. frecare, frecătură, masaj. 2. ceartă, neînţelegere. /fr. *friction*/

frigiditáte s. f. — caracter frigid, rece, indiferent, lipsă de dorinţă sexuală. /fr. *frigidité*/

frigoríe, -ii, s. f. (fiz.) — unitate pentru măsurarea cantităţii de căldură pierdută de un corp, egală în valoare absolută cu caloria, dar avînd semnul negativ. /fr. *frigorie*/

frigorífic, -ă, adj. — care produce frig, care păstrează frigul; care se referă la frig. /fr. *frigorifique*/

frisón, -oáne, s. n. — senzaţie de frig însoţită de tremurături. /fr. *frisson*/

frivól, -ă, adj. — neserios, uşuratic; superficial. /fr. *frivole*/

fríză s. f. — 1. partea clădirii dintre arhitravă şi cornişă, de obicei ornamentată. 2. ornament sub formă de bandă de picturi sau reliefuri, în jurul unei săli, a unui monument, a unui vas etc. /fr. *frise*/

fróndă, -e, s. f. — 1. revolta nobililor francezi din sec. al XVII-lea împotriva absolutismului regal. 2. opoziţie, sfidare. /fr. *fronde*/

front, -uri, s. n. — 1. linie de bătaie. 2. totalitatea forţelor militare care luptă sub o comandă unică. 3. formaţie de ostaşi, de şcolari etc. aliniaţi cot la cot, cu faţa la persoana care comandă, explică etc. 4. (fig.) grup de forţe unite în vederea unei lupte comune. /fr. *front*/

frontál, -ă, adj. — din frunte, din faţă, pieptiş. /fr. *frontal*/

frontiéră, -e, s. f. — hotar între două ţări; graniţă. (pr. -ţi-e-) /fr. *frontière*/

frontispíciu, -ii, s. n. — 1. faţada principală a unui edificiu, a unui monument etc. 2. coperta interioară a unei cărţi. 3. partea de sus de pe prima pagină a unui ziar cuprinzînd numele ziarului şi alte indicaţii. (pr. -ciu) /lat. *frontispicium*/

frontón, -oáne, s. n. — element arhitectural decorativ de forme diferite care se aşază deasupra intrării unei clădiri, deasupra unei uşi sau ferestre etc. /fr. *fronton*/

frotíu, -uri, s. n. — picătură de sînge (sau alt produs secretat de un organ) întinsă pe o lamă, pentru a fi cercetată cu microscopul. /cf. fr. *frottis*/

fructifér, -ă, adj. — care produce fructe; roditor. /fr. *fructifère*/

fructificá (fructífic) vb. — a aduce venit; a creşte prin dobînzi. /lat. *fructificare*/

fructóză s. f. — substanţă dulce din nectarul florilor şi din unele fructe dulci. /fr. *fructose*/

fructuós, -oásă, adj. — cu rezulta-

te bune; folositor. (pr. -tu-os) /lat. *fructuosus*/

frugál, -ă, adj. (despre mese) — alcătuit din mîncare puţină şi simplă. /fr. *frugal*/

frupt s. n. — produsul în lapte al animalelor mulgătoare. /lat. *fructus*/

frust, -ă, adj. — 1. (despre monede) tocit prin uzură. 2. (fig.) nelucrat, natural, simplu. /fr. *fruste*/

frustrá (-ez) vb. — a lipsi pe cineva de un drept; a păgubi. /fr. *frustrer*/

ftizíe s. f. — tuberculoză, oftică. /fr. *phtisie*/

ftiziologíe s. f. — ramură a medicinei care se ocupă cu studiul tuberculozei. (pr. -zi-o-) /fr. *phtisiologie*/

fulá vb. (despre roţi) — a se roti neregulat. /fr. *fouler*/

fulguránt, -ă, adj. — care produce o lumină vie şi de scurtă durată; sclipitor, lucitor. /fr. *fulgurant*; cf. lat. *fulgur* = fulger/

fulguráţie, -ii, s. f. — fulgerare bruscă neînsoţită de tunet, descărcarea electrică producîndu-se în straturile înalte ale atmosferei. /fr. *fulguration*/

fulmicotón s. n. — exploziv puternic, preparat din celuloză tratată cu acid azotic. /fr. *fulmicoton*/

fulminánt, -ă, adj. — 1. care produce explozie; exploziv. 2. (fig.) ameninţător; violent. /fr. *fulminant*/

fumaróle s. f. pl. — produse gazoase ieşite prin craterul vulcanului, prin crăpăturile lui sau împrăştiate din curgerea de lavă. /fr. *fumerolle*/

fumigáţie s. f. — producere de fum pentru a distruge paraziţi, insecte etc. /fr. *fumigation*/

fumigén, -ă, adj. (despre unele substanţe) — care dau prin ardere fum abundent. /fr. *fumigène*/

funciár, -ă, adj. — care priveşte proprietatea particulară asupra pămîntului şi asupra clădirilor. (pr. -ci-ar) /după fr. *foncier*/

fúncţie, -ii, s. f. — 1. activitate pe care o prestează cineva într-un serviciu, în schimbul unui salariu; slujbă, post; profesie. 2. sarcină, rol, destinaţie; (gram.) rolul sintactic al unui cuvînt în propoziţie. 3. activitatea unui organ, a unui ţesut din organismul vieţuitoarelor. 4. (în expr.) *a fi în funcţie de...* = a depinde de... /fr. *fonction*/

fundá (-ez) vb. — a înfiinţa, a crea, a întemeia. (var. *fondá*) /fr. *fonder*/

fundál, -e, s. n. — 1. fond al unui tablou, al unei perspective naturale etc. 2. perete mobil sau decor care constituie fundul scenei unui teatru. /it. *fondale*/

fundaménţ, -e, s. n. — 1. fundaţie pe care se sprijină o clădire, o maşină etc.; temelie. 2. (fig.) element de sprijin pe care se întemeiază ceva; temei, bază. /fr. *fondament*, lat. *fundamentum*/

fundamentá (-ez) vb. — a pune bază sigură; a stabili, a demonstra în mod ştiinţific. /din *fundament*/

fundamentál, -ă, adj. — de căpetenie, esenţial, principal. /fr. *fondamental*/

fundáţie, -ii, s. f. — 1. temelie, fundament al unei construcţii. 2. instituţie culturală de interes obştesc. /fr. *fondation*/

funébru, -ă, adj. — 1. de înmormîntare. 2. trist, jalnic, sumbru. /fr. *funèbre*, lat. *funebris*/

funerálii s. n. pl. — ceremonie de înmormîntare făcută cu mari onoruri. /lat. *funeralia*/

funerár, -ă, adj. — de înmormîntare; funebru. /fr. *funéraire*/

funést, -ă, adj. — 1. care aduce nenorociri sau moarte. 2. trist, jalnic. /fr. *funeste*/

fungicíd, -e, s. m. — substanţă care distruge ciupercile vătămătoare pentru plante. /cf. fr. *fongicide*/

funiculár, -e, s. n. — mijloc de

transport aerian cu tracțiune prin cablu. /cf. fr. *funiculaire*/

funigél, -gei, s. m. (la pl.) — fire ale unui anumit soi de păianjen, care se văd plutind în aer în zilele senine de toamnă.

furáj, -e, s. n. — nutreț pentru vite. /fr. *fourrage*/

furgón, -oáne, s. n. — vehicul acoperit, tras de cai, care servește la transportul muniților și alimentelor unei subunități militare; (p. ext.) vehicul pentru transport de bagaje. /fr. *fourgon*/

furibúnd, -ă, adj. — furios, turbat de furie, înfuriat. /fr. *furibond*/

furiér, -i, s. m. — ostaș care îndeplinește funcția de secretar într-o unitate militară. (pr. -ri-er) /fr. *fourrier*/

furnál, -e, s. n. — cuptor înalt în formă de turn, folosit pentru obținerea fontei prin topirea minereurilor de fier amestecate cu combustibilul, cu un fondant și eventual cu diferite adaosuri. /fr. (haut) *fourneau*/

furnír, -e, s. n. — foaie subțire de lemn de esență superioară, care se încleiază pe lemnul prelucrat, pentru a-l înfrumuseța. /germ. *Furnier*/

furnitúră, -i, s. f. — 1. furnizare. 2. marfă furnizată. 3. rechizite de birou. 4. material accesoriu pentru croitorie. /cf. fr. *fourniture*/

furnizá (-ez) vb. — 1. a procura mărfuri prin vînzare. 2. (fig.) a da informații, știri etc. /cf. fr. *fournir*/

furóri s. m. pl. — (în expr.) *a face furori* = a stîrni admirație, a face senzație (mai ales prin aspectul exterior). /după fr. (faire) *fureur*/

furóu, -uri, s. n. — combinezon. /fr. *fourreau*/

furúncul, -e, s. n. — inflamație locală a țesutului celular subcutaneu și a pielii, cu colectare de puroi. /lat. *furunculus*/

fuscél, -cei, s. m. — 1. vergea (de la războiul de țesut, de la loitrele carului, de la o scară de lemn etc.). 2. cotor de ceapă. /lat. * *fusticellus* (<*fustis* = băț, țăruș)/

fusifórm, -ă, adj. — care are forma fusului de tors. /fr. *fusiforme*/

fuzeláj, -e, s. n. — corpul unui avion sau al unui planor care face legătura între aripi, motoare și mecanismele de comandă și constituie spațiul util pentru transport. /fr. *fuselage*/

fuzíbil, -ă, adj. (despre metale) — care se poate topi la o temperatură mai înaltă decît temperatura normală. /fr. *fusible*/

fuzioná (-ez) vb. — a se contopi. (pr. -zi-o-) /fr. *fusionner*/

fuziúne, -i, s. f. — contopire, reunire. (pr. -zi-u-) /fr. *fusion*/

Scanned with OKEN Scanner

G

gabardínă s. f. — stofă fină de lînă, cu mici dungi înclinate pe ambele feţe. /fr. *gabardine*/

gabarít, -e, s. n. — 1. linie sau contur care arată dimensiunile maxime ale unei construcţii, ale unui vehicul etc. 2. (fig.) volum, dimensiune, capacitate; rezistenţă, putere. /fr. *gabarit*/

gábie, -ii, s. f. — platformă cu balustradă fixată pe catargul unui vapor, folosită ca post de observaţie, iar la navele cu pînză şi pentru manevrarea parîmelor. /fr. *gabie*/

gádină, -e, s. f. — animal sălbatic, fiară, dihanie. /bg. *gadina*/

gáfă, -e, s. f. — vorbă, gest sau atitudine nesocotită care, deşi neintenţionată, poate jigni sau supăra; stîngăcie. /fr. *gaffe*/

gag, -uri, s. n. — joc de scenă caraghios; scenă exagerat de hazlie într-un film. /fr. *gag*/

gaj, -uri, s. n. — garanţie, zălog. /fr. *gage*/

galánt, -ă, adj. — 1. politicos, curtenitor. 2. darnic, generos. /fr. *galant*/

galantár, -e, s. n. — vitrină a unui magazin. /din *galanterie* (2)/

galanteríe, -ii, s. f. — 1. purtare politicoasă, amabilă (mai ales faţă de femei). 2. obiecte mărunte de îmbrăcăminte (mănuşi, fulare etc.), de podoabă, expuse în magazin spre vînzare. /fr. *galanterie*/

galantón, -oánă, adj. — darnic, generos. /fr. *galant homme*/

galaxíe, -ii, s. f. — sistem de corpuri cereşti din univers format din miliarde de stele, gaze şi pulberi cosmice (cum este galaxia «Calea-laptelui», din care face parte sistemul solar). /fr. *galaxie*/

gálă s. f. — (în expr.) *de gală* = sărbătoresc, de sărbătoare; *gală de box* = competiţie sportivă alcătuită din mai multe meciuri de box. /fr. *gala*/

gálben, -i, s. m. — veche monedă de aur, care a circulat şi în ţările româneşti. /din adj. *galben*/

galénă s. f. — sulfură de plumb cristalizată. /fr. *galène*/

galéră, -e, s. f. — corabie de război cu pînze şi vîsle mînuite de sclavi sau de condamnaţi (folosită pînă în sec. al XVIII-lea). /fr. *galère*/

galeríe, -ii, s. f. — 1. excavaţie minieră în formă de tunel; canal între două lucrări hidrotehnice. 2. coridor. 3. muzeu, sală cu picturi, cu sculpturi etc. 4. balconul de sus dintr-o sală de spectacol. 5. bară de care se atîrnă perdelele. 6. suporteri ai unei echipe teatrale, sportive etc. /fr. *galerie*/

gáleş, -ă, adj. — 1. drăgăstos, duios. 2. melancolic, trist. /bg. *kaleš*/

gálic, -ă, adj. — franţuzesc. /fr. *gallique*/

galicísm, -e, s. n. — construcţie sau expresie specifică limbii franceze, care nu poate fi tradusă cuvînt cu cuvînt în altă limbă. /fr. *gallicisme*/

galvanizá (-ez) vb. — 1. a acoperi un metal, prin depunere electrolitică, cu un strat subţire de zinc spre a-l feri de atacare din partea substanţelor cu care vine în contact. 2. a excita organismul printr-un curent electric continuu (curent galvanic). 3. (fig.) a însufleţi pe cineva, a încuraja. /fr. *galveniser*/

galvanométru, -e, s. n. — instrument folosit pentru măsurarea intensităţii unui curent electric continuu, slab, sau numai pentru a constata prezenţa unui astfel de curent. /fr. *galvanomètre*/

galvanoplastíe, -ii, s. f. — reproducere de obiecte prin acoperirea

Scanned with OKEN Scanner

formei lor (făcută din ceară, din ipsos etc.) cu un strat de metal depus prin electroliză. /fr. *galvanoplastie*/

galvanoscóp, -oápe, s. n. — aparat cu care se poate constata trecerea unui curent electric continuu printr-un circuit şi sensul curentului. /fr. *galvanoscope*/

galvanoterapíe s. f. — tratament medical cu ajutorul curentului galvanic (curent continuu). /fr. *galvanothèrapie*/

gamét, -ţi, s. m. — celulă sexuală a organismelor vegetale sau animale. /fr. *gamète*, cf. gr. *gamos* = împreunare; unire/

gángă s. f. — totalitatea mineralelor cu care este amestecat minereul util, de bază, dintr-un zăcămînt. /fr. *gangue*/

ganglión, -i, s. m. — mică formaţie anatomică alcătuită dintr-o masă de celule nervoase sau limfoide, situată pe traiectul unui nerv sau al unui vas limfatic. (pr. -li-on) /fr. *ganglion*/

gángster, -i, s. m. — criminal, bandit, escroc (în S.U.A.). /fr. *gangster*/

gará (-ez) vb. — 1. a adăposti într-un garaj sau într-un depou un tramvai, o maşină etc. 2. a trece un tren, o locomotivă etc. pe o linie de garaj. /fr. *garer*/

garderóbă, -e, s. f. — 1. loc special amenajat într-un local public unde se pot lăsa paltoanele, pălăriile etc. 2. totalitatea costumelor din depozitul unui teatru. 3. toată îmbrăcămintea pe care o posedă cineva. /fr. *garde-robe*/

gárdină, -i, s. f. — 1. şănţuleţ la marginea unui butoi în care se fixează fundul sau capacul; marginea de la şănţuleţ pînă la capătul doagelor. 2. borul pălăriei. /cf. germ. *Gargel*/

garnitúră, -i, s. f. — 1. completare, adaos. 2. grup de lucruri care formează un asortiment complet. *Garnitură de mobilă*. 3. totalitatea uneltelor de acelaşi fel folosite într-un atelier. 4. totalitatea pieselor unei maşini, a unei instalaţii etc. /fr. *garniture*/

garnizoáná, -e, s. f. — 1. unitate militară stabilită într-o localitate. 2. localitate în care sînt stabilite unităţi militare. 3. organele de conducere ale unei unităţi militare. /fr. *garnison*/

garóu, -uri, s. n. — bandă sau tub (de cauciuc) folosit la comprimarea temporară a unui vas de sînge. /fr. *garrot*/

garsoniéră, -e, s. f. — locuinţă formată dintr-o cameră şi o mică bucătărie (sau o cameră şi baie, fără bucătărie). (pr. -ni-e-) /fr. *garçonnière*/

gástric, -ă, adj. — al stomacului, privitor la stomac; stomacal. /fr. *gastrique*/

gastrítă, -e, s. f. — inflamaţie a mucoasei stomacului. /fr. *gastrite*/

gastroenterítă, -e, s. f. — inflamaţie a mucoasei stomacului şi a intestinului subţire. /fr. *gastro-entérite*/

gastronomíe s. f. — arta de a prepara mîncăruri alese ca aspect, gust şi valoare nutritivă sau de a le aprecia valoarea. /fr. *gastronomie*/

gáter, -e, s. n. — ferăstrău mecanic. /germ. *Gatter*/

gazél, -uri, s. n. — poezie cu formă fixă alcătuită din strofe de cîte două versuri, în care al doilea vers din fiecare strofă are aceeaşi rimă cu versurile 1 şi 2 din prima strofă, iar versurile 3, 5, 7, 9 etc. rămîn libere, fără rimă. /fr. *ghazel*/

gazifér, -ă, adj. — 1. producător de gaze. 2. care conţine rezerve de gaz metan. /fr. *gazifère*; fr. *gaz*, lat. *ferre*=a purta/

gazolínă s. f. — gaz din sondele de petrol transformat în lichid, întrebuinţat pentru ars şi luminat. /fr. *gazoline*/

gazométru, -e, s. n. — 1. aparat de măsurat cantitatea de gaz care trece printr-un tub sau prin-

tr-o conductă. 2. rezervor de gaz de iluminat. /fr. *gazomètre*/

găligán, -i, s. m. (depr.) — voinic, foarte înalt, vlăjgan. /bg. *gligan*/

gătéj, -e, s. n. — creangă subţire şi uscată; vreasc. /slav/

gealát, -ţi, s. m. — 1. călău, gîde. 2. bătăuş, huligan. /tc. *cellât*/

geamandúră, -i, s. f. — corp de formă sferică, conică, cilindrică sau ovoidală, făcut de obicei din tablă, care pluteşte pe apă ancorat în drumul navelor şi serveşte drept indicator de drum pentru navigaţie. /ngr. *simandura*/

geambáş, -i, s. m. — 1. negustor de cai. 2. (fig., iron.) hoţ de cai, (tc. *cambaz*/

gémă, -e, s. f. — 1. nume generic pentru orice piatră preţioasă translucidă. 2. (adj., în expr.) *sare gemă*=sare de bucătărie cristalizată, spre deosebire de sarea marină. /fr. *gemme;* lat. *gemma*=perlă/

géme (gem) vb. — 1. a scoate sunete nearticulate, provocate de durere. 2. a suferi, a fi apăsat, a fi împilat. 3. (despre recipiente; fig.) a fi prea plin, încărcat peste măsură. /lat. *gemere*/

geminát, -ă, adj. — îngemănat, împerecheat, în perechi. /fr. *géminé*/

geminaţie, -ii, s. f. — 1. îmbinare de două elemente. 2. dublare a unei consoane, pronunţată cu o durată mai mare decît cea obişnuită. /fr. *gémination*/

gen, -uri, s. n. — 1. fel, soi, tip, varietate. 2. (lit.) diviziune în clasificarea operelor literare (ex.: gen liric, gen epic etc.). 3. (biol.) grup care întruneşte mai multe specii sau varietăţi cu trăsături comune. 4. manieră, stil; mod de a lucra sau de a fi al cuiva. 5. categorie gramaticală exprimată prin forma pe care o iau cuvintele pentru a arăta sexul fiinţelor (ex.: g. masculin, g. feminin, g. neutru). /lat. *genus*/

genealógic, -ă, adj. — care priveşte genealogia (gradul de înrudire). ⊗ *arbore genealogic*= tablou sub forma unui arbore care reprezintă gradul de înrudire al membrilor unei familii. (pr. -ne-a-) /fr. *généalogique*/

genealogíe, -ii, s. f. — înşirare sistematică a membrilor unei familii (pornind de la strămoşi), făcută cu scopul de a stabili originea şi gradul lor de înrudire; disciplină ajutătoare a istoriei care se ocupă cu întocmirea unor astfel de înşirări sistematice; înrudire. (pr. -ne-a-) /fr. *généalogie;* lat. *genealogia*/

generá (-ez) vb. — a produce, a da naştere; a crea, a face. /fr. *générer*, lat. *generare*/

generál[1], -i, s. m. — grad în armată superior gradului de colonel. /fr. *général*/

generál[2], -ă, adj. — 1. care este comun tuturor fiinţelor sau obiectelor dintr-o categorie; care priveşte pe mulţi sau pe toţi; al tuturor. 2. care se ocupă de ceva în linii mari, în ceea ce este mai important (ex.: *cultura generală*). 3. care se întîmplă pe o întindere mare (ex.: *ploaie generală*). 4. care are toată răspunderea în conducere (ex.: *director general, secretar general* etc.). /fr. *général*/

generalísim, -i, s. m. — comandant suprem al forţelor armate în unele ţări. /it. *generalissimo*/

generalizá (-ez) vb. — 1. a da o formulare sintetică. 2. a extinde sfera de aplicare, a face să fie general. 3. (despre boli) a se răspîndi în tot organismul. /fr. *généraliser*/

generatór[1], -oáre, s. n. — 1. aparat sau maşină care produce energie de o anumită formă. 2. aparat sau instalaţie care produce un combustibil gazos sau care transformă energia mecanică în energie de altă formă. /cf. fr. *générateur*/

generatór[2], -oáre, adj. — care generează ceva. /cf. fr. *générateur*/

generáţie, -ii, s. f. — totalitatea oamenilor cam de aceeaşi vîrstă sau care trăiesc în acelaşi timp. /fr. *génération*/

génere s. n. — (în expr.) *în genere*=în general; în mod obişnuit, de obicei. /it. *in genere*/

genéric[1], -e, s. n. — parte a unui film care prezintă numele autorilor şi al realizatorilor. /fr. *générique*/

genéric[2], -ă, adj. — 1. care ţine de un gen, de o categorie. 2. care cuprinde toate cazurile de acelaşi fel. /fr. *générique*/

generós, -oásă, adj. — 1. gata să ajute pe alţii; mărinimos, darnic, inimos. 2. însufleţit de sentimente sociale progresiste; care luptă dezinteresat pentru binele altora. /fr. *généreux*/

generozitáte s. f. — mărinimie, dărnicie, dăruire. /fr. *générosité*/

genétic, -ă, adj. — care se referă la naştere, la formare. /fr. *génétique*/

genétică s. f. — ramură a biologiei care cercetează ereditatea şi variabilitatea organismelor. /fr. *génétique*/

genéză, -e, s. f. — 1. procesul formării şi al naşterii unei fiinţe sau a unui lucru. 2. origine. /fr. *genèse*/

geniál, -ă, adj. — înzestrat cu geniu; care dovedeşte calităţi cu totul ieşite din comun; care poate crea opere excepţionale. (pr. -ni-al) /fr. *génial*/

genitál, -ă, adj. — care serveşte la procreare; referitor la organele de reproducere. /fr. *génital*/

genitív, -e, s. n. — caz al declinării care exprimă, de obicei, ideea de posesiune, de stăpînire. /lat. *genitivus*, fr. *génitif*/

géniu, -ii, s. n. — 1. persoană cu o capacitate extraordinară, cu mare iscusinţă a minţii; talent deosebit, excepţional. 2. (în mit.; azi în stilul poetic) spirit protector; duh (bun sau rău). 3. (în expr.) *trupe de geniu*=trupe de ostaşi specialişti în lucrări de fortificaţii, poduri, drumuri etc. /lat. *genius*/

genocíd, -uri, s. n. — crimă împotriva umanităţii care constă în uciderea unor grupuri de populaţie. /fr. *génocide*; lat. *genus*=neam, *caedere*=a ucide/

genotíp, -uri, s. n. — totalitatea proprietăţilor ereditare (înnăscute) ale unui individ. /fr. *génotype*; lat. *genus*=neam, *typus*=tip/

gentíl, -ă, adj. — 1. serviabil, politicos. 2. plăcut, drăguţ. /fr. *gentil*/

gentílic, -ă, adj. — care aparţine unei ginte, unui neam; de gintă. /lat. *gentilicius*/

gentilóm, -i, s. m. (în societatea feudală apuseană) — nobil, aristocrat. /după fr. *gentilhomme*/

géntlemen, -i, s. m. — om cu maniere alese şi cu caracter frumos. /engl. *gentleman*/

genuflexiúne, -i s. f. — 1. îndoire a genunchiului, îngenunchere. 2. (fig.) ploconeală, linguşire; supunere. (pr. -xi-u-) /fr. *génuflexion*/

genúne, -i, s. f. — prăpastie; abis, hău. /lat. * *gyro, -onis*/

geocéntric, -ă, adj. — privitor la centrul Pămîntului; care are Pămîntul drept centru. ⊗ (în expr.) *mişcare geocentrică*=mişcare aparentă a unui corp ceresc împrejurul Pămîntului, considerat ca centru. (pr. ge-o-) /fr. *géocentrique*; gr. *ge*=pămînt, *kentron*=centru/

geodezíe s. f. — ştiinţă aplicată care se ocupă cu studiul formei şi dimensiunilor Pămîntului, cu tehnica măsurării şi reprezentării pe hartă a suprafeţei lui. (pr. ge-o-) /fr. *géodésie*/

geofízică s. f. — ştiinţă care se ocupă cu fizica globului pămîntesc (fizica atmosferei, magnetismul terestru, cutremurele etc.). (pr. ge-o-) /fr. *géophysique*/

geografíe s. f. — ştiinţă care studiază şi descrie înfăţişarea scoarţei Pămîntului şi fenomenele care au loc pe suprafaţa glo-

bului terestru. (pr. ge-o-) /lat. *geographia;* gr. *ge*=pămînt, *graphein*=a descrie/

geologíe s. f. — ştiinţă care studiază modul de formare, alcătuirea şi istoria dezvoltării Pămîntului. (pr. ge-o-) /fr. *géologie;* gr. *ge*=pămînt, *logos*=studiu/

geometríe s. f. — ramură a matematicii care studiază proprietăţile punctelor, ale liniilor şi figurilor din spaţiu, precum şi relaţiile dintre ele. (pr. ge-o-) /lat. *geometria/*

geopolítică s. f. — teorie care pretinde că politica unui stat este determinată, în primul rînd, de factorii geografici (nu de cei economici). (pr. ge-o-) /germ. *Geopolitik/*

geosinclinál, -e, s. n. — depresiune a scoarţei pămînteşti dintr-o zonă oceanică sau maritimă apropiată de coasta continentală, în forma unei albii uriaşe şi foarte adînci, ale cărei depozite, plastice şi mobile, sub influenţa forţei mişcărilor scoarţei pămînteşti, au fost cutate, ridicate la suprafaţă şi la altitudine şi transformate în decursul timpului geologic într-un lanţ de munţi. (pr. -ge-o-) /fr. *géosynclinal/*

geotermál, -ă, adj. (despre izvoare) — care dă apă caldă. (pr. ge-o-) /gr. *géothermal/*

geotermíe s. f. — parte a geologiei care studiază variaţiile temperaturii uscatului şi ale apelor, în funcţie de adîncime. (pr. ge-o-) /fr. *géothermie/*

geotropísm s. n. — 1. creşterea unor părţi sau organe ale plantelor orientate faţă de direcţia forţei de gravitaţie a Pămîntului, fie în sensul acestei forţe (ca rădăcina principală a plantelor), fie în sens opus (ca tulpina plantelor). 2. adaptare, acomodare. (pr. ge-o-) /fr. *géotropisme/*

geriatríe s. f. — ramură a medicinei care studiază bolile cauzate de bătrîneţe, prevenirea şi tratamentul lor. /fr. *gériatrie;* gr. *geras*=bătrîneţe, *iatria*=tratament/

gérmen, -i, s. m. — 1. corpuscul sau sămînţă care, în condiţii favorabile, se dezvoltă şi dă naştere unei plante sau vietăţi noi. 2. (fig.) sursă, izvor. /lat. *germen/*

germicíd, -izi, s. m. — substanţă care distruge germenii sau microorganismele dăunătoare. /fr. *germicide/*

germináţie, -ii, s. f. — încolţire, germinare. /cf. fr. *germination/*

gerontologíe s. f. — ştiinţă care studiază problema bătrîneţii în general şi aspectele sociale, biologice şi medicale ale îmbătrînirii. /fr. *gérontologie/*

gerúnziu, -ii, s. n. — mod nepersonal al verbului care exprimă o acţiune fără referire la o persoană sau la momentul desfăşurării. /lat. *gerundium/*

gest, -uri, s. n. — 1. mişcare a mîinii, a capului etc. care dă mai multă expresivitate vorbirii sau o înlocuieşte în parte. 2. fapt sau atitudine cu o anumită semnificaţie. /fr. *geste/*

gestáţie s. f. — 1. perioada de dezvoltare a ovulului de la fecundarea acestuia pînă la naşterea fătului; sarcină. 2. (fig.) perioada de elaborare a unei opere. /*gestation/*

gesticulá (-ez) vb. —a face (prea multe) gesturi. /fr. *gesticuler/*

gestionár, -ă, -i, -e, adj., s. m. şi f. — 1. (adj.) care se referă la o gestiune. 2. (s. m. şi f.) persoană care răspunde de o gestiune. (pr. -ti-o-) /fr. *gestionnaire/*

gestiúne, -i, s. f. — 1. administrare a bunurilor unei instituţii, a unei întreprinderi etc. 2. totalitatea bunurilor încredinţate unei persoane în vederea păstrării şi administrării lor. (pr. -ti-u-) /fr. *gestion/*

get-begét adj. invar. (despre persoane) — aflat din moşi-stră-

moşi într-un anumit loc; neaoş. /tc. *cet-be-cet*=din moşi-strămoşi/

gheénă, -e, s. f. — loc de chinuri cumplite; iad, infern. (pr. -ghe-e-) /slav/

gheíşă, s. f. — dansatoare şi cîntăreaţă japoneză. (pr. ghei-şă) /fr. *geisha*/

ghéizer, -e, s. n. — izvor ţîşnitor de apă fierbinte şi abur care izbucneşte din cînd în cînd în regiunile vulcanice sub forma unor coloane. (pr. ghei-zer) /engl. *geyser*/

gherdáp, -uri, s. n. — loc stîncos întîlnit în cursul unei ape, cu căderi de apă periculoase. /tc. *girdap*/

ghetóu, -uri, s. n. — cartier în care era sau este obligat să locuiască un grup al populaţiei de o anumită rasă sau religie. /it. *ghetto*/

gheţár, -i, s. m. — bloc mare de gheaţă produs prin topirea şi resolidificarea zăpezii în regiunile polare sau în cele ale munţilor foarte înalţi. /din *gheaţă*+ suf. *-ar*/

ghiáur, -i, s. m. — poreclă duşmănoasă dată în trecut de turci celor de altă religie decît cea mahomedană; necredincios. /tc. *gâvur*/

ghibirdíc, -i, s. m. (Mold.) — 1. persoană mică de stat, dar isteaţă. 2. (în poveşti) nume de pitic isteţ. /et. nec./

ghid[1], -zi, s. m. — călăuză, îndrumător. /fr. *guide*/

ghid[2], -uri, s. n. — broşură sau carte cu informaţii de călătorie, adrese, hărţi etc.; îndreptar, indicator. /fr. *guide*/

ghidá (-ez) vb. — a călăuzi, a conduce, a îndruma. /fr. *guider*/

ghidáj, -e, s. n. — dispozitiv mecanic care obligă o piesă mobilă să se deplaseze într-o anumită direcţie şi între anumite limite. /fr. *guidage*/

ghidón, -oáne, s. n. — bară de oţel cu mînere la capete, fixată transversal pe furca unei biciclete, a unei motociclete etc., cu care se poate orienta roata din faţă pentru menţinerea sau schimbarea direcţiei. /fr. *guidon*/

ghilotínă, -e, s. f. — instrument de execuţie a celor condamnaţi la moarte prin decapitare, format dintr-un satîr triunghiular care alunecă pe două ghidaje şi care cade peste gîtul condamnatului. /fr. *guillotine*/

ghint, -uri, s. n. — 1. scobitură în formă de spirală în ţeava unei arme de foc, care dă glontelui sau proiectilului o mişcare de rotaţie. 2. cui de fier cu capăt mare. 3. nit. /ucr. *gvint*/

ghintuí (-iesc) vb. — 1. a face ghinturi în ţeava unei arme de foc. 2. a fereca cu ghinturi (cuie de fier) o ghioagă, un buzdugan etc. /din *ghint*/

ghioágă, -e, s. f. — 1. măciucă cu capătul bombat şi ghintuit. 2. ciomag, bîtă. /lat. **clova* = clava/

ghiol, -uri, s. n. — 1. lac sau baltă cu nămol, mai ales în Dobrogea. 2. băltoacă. (pr. 1 sil.) /tc. *gol*=lac/

ghişéu, -ée, s. n. — ferestruică într-un zid sau într-o poartă prin care se poate vorbi cu funcţionarii unei instituţii. /după fr. *guichet*/

ghivént, -uri, s. n. — filet (1). /germ. *Gewinde*/

gig[1], -uri, s. n. — val mare de pînză sau de postav. /magh. *vég*/

gig[2], -uri, s n. — 1. barcă de sport, lungă şi ascuţită la capete. 2. trăsură cu două roţi, trasă de un cal. /engl. *gig*/

gigánt, -ţi, s. m. — 1. uriaş. 2. (fig.) om de geniu, om cu calităţi excepţionale. /lat. *gigas, -antis*/

gimnáziu, -ii, s. n. — şcoală secundară cu patru clase, care formau cursul inferior de liceu, echivalente (aproximativ) cu clasele V—VIII ale şcolii generale de

azi. (pr. -ziu) /fr. *gymnase*, lat. *gymnasium*/

ginecéu, -ee, s. n. — 1. organ feminin de reproducere al unei flori, format din ovar, stil și stigmat; pistil. 2. cameră rezervată femeilor în casele antice grecești. 3. loc rezervat femeilor în vechile biserici creștine. /fr. *gynecée*; gr. *gyne*=femeie, *oikos*=casă/

ginecológ, -i, s. m. — medic specialist în ginecologie. /fr. *gynécoloque*/

ginecologíe s. f. — ramură a medicinei care se ocupă cu studiul bolilor organelor genitale feminine. /fr. *gynécologie*/

gingaș, -ă, adj. — 1. delicat; fin, grațios. 2. slab, plăpînd, firav, nerezistent, debil, fragil. 3. mofturos, dificil, pretențios la mîncare; sensibil. 4. (despre lucruri) greu de făcut; anevoios. /cf. magh. *dsingás*/

gingivítă, -e, s. f. — inflamație a gingiei. /fr. *gingivite*/

gîntă, -ți, s. f. (ist.) — formă de organizare a societății omenești în timpul orînduirii comunei primitive care înlocuiește ceata primitivă și nestabilă cu un colectiv unitar și solidar, realizat pe baza înrudirii naturale (format din toți urmașii aceluiași strămoș). /lat. *gens, -ntis*/

gir, -uri, s. n. — 1. semnătură pusă pe dosul unei hîrtii de valoare (cambie, poliță, bilet la ordin) prin care semnatarul garantează achitarea sumei respective sau prin care proprietarul cambiei o transmite altuia. 2. garanție. /it. *giro*/

girá (-ez) vb. — 1. a-și da girul. 2. a garanta, a răspunde pentru cineva sau pentru ceva. /it. *girare*/

giroscóp, -oápe, s. n. — corp solid cu o axă de simetrie cel puțin ternară (cu trei elemente), sprijinit astfel încît, deși se rotește rapid în jurul acestei axe, planul lui de rotație rămîne fix în spațiu. /fr. *gyroscope*; gr. *gyros*=cerc, *skopein*=a privi/

giruétă, -e, s. f. — dispozitiv care indică direcția vîntului. /fr. *girouette*/

giúlgiu, -uri, s. n. — 1. pînză subțire și fină. 2. (fig.) văl. 3. pînză cu care se acoperă mortul. (pr. giul-giu) /magh. *gyolcs*/

giuvaér, -e, s. n. — 1. bijuterie. 2. (fig.) lucru de mare preț. /tc. *cevahir*/

gîde, gîzi, s. m. — călău.

gîlmă, -e, s. f. — 1. dîmb, movilă. 2. umflătură, gîlcă. /slav/

gîrbiță, -e, s. f. — 1. (la animale) greabăn. 2. (la oameni) ceafă. /bg. *gărbica*/

gîrbov, -ă, adj. — încovoiat de bătrînețe, cocoșat. /bg. *gărbav*/

gîrlíci, -e, s. n. — 1. încăpere îngustă pe unde se intră într-o pivniță. 2. locul îngust pe unde ies oile la muls. 3. jgheabul teascului. 4. gîtul unei damigene. /srb. *grlič*/

glábru, -ă, adj. (despre organele plantelor) — lipsit de perișori pe suprafață. /fr. *glabre*/

glaciál, -ă, adj. — 1. foarte friguros, înghețat, rece ca gheața. 2. (fig.) rece și aspru, distant. (pr. -ci-al) /fr. *glacial*/

glaciár, -ă, adj. — privitor la ghețari; cu ghețari. ⊗ *perioadă glaciară*=perioadă a erei cuaternare în care ghețarii ocupau regiuni foarte întinse. (pr. -ci--ar) /după fr. *glaciaire*/

glaciáție s. f. — perioadă glaciară. (pr. -ci-a-) /fr. *glaciation*/

gladiatór, -i, s. m. — bărbat (de obicei sclav sau mercenar) din circurile Romei antice care se lupta în arenă cu un alt luptător sau cu o fiară sălbatică. (pr. -di-a-) /lat. *gladiator*/

glándă, -e, s. f. — organ intern care are rolul de a secreta anumite substanțe necesare organismului. /fr. *glande*/

glandúlă, -e, s. f. — glandă mică. /fr. *glandule*/

glasá (-ez) vb. — 1. a acoperi o prăjitură sau o mîncare cu gla-

zură. 2. a da lustru sau apret unui obiect de piele. /fr. *glacer*/

gláspapir s. n. — hîrtie pe care a fost lipit un strat de sticlă pisată, folosită pentru şlefuit. /germ. *Glaspapier*/

glásvand, -uri, s. n. — perete sau uşă mare de lemn sau de metal cu panouri de sticlă. /germ. *Glaswand*/

glazúră, -i, s. f. — 1. strat subţire de zahăr ars, de ciocolată etc. cu care se acoperă unele prăjituri şi bomboane. 2. email pentru produse ceramice. /germ. *Glasur*/

glicemíe s. f. — concentraţia glucozei în sînge (care în mod normal şi pe nemîncate variază între 90—120 mg%). /fr. *glycémie*/

glicerínă s. f. — lichid uleios, dulceag, cu întrebuinţări în cosmetică, industrie etc. /fr. *glycérine*/

glicogén s. n. — substanţă zaharoasă care se găseşte în ficat şi se consumă cînd organismul face un lucru mecanic. /fr. *glycogène*/

glíe, glii, s. f. (poetic) — 1. pămînt, ogor, ţarină. 2. (fig.) patrie, ţară. 3. brazdă de pămînt. 4. (expr.) *sub glie*=în mormînt. /slovena *glie*/

glisá (pers. 3 -eazǎ) vb. (despre piese tehnice) — a aluneca. /fr. *glisser*/

glisiéră, -e, s. f. — bară fixă astfel construită încît să poată aluneca de-a lungul ei o instalaţie, o piesă etc. (pr. -si-e-) /fr. *glissière*/

gloábă, -e, s. f. — 1. cal neputincios; mîrţoagă. 2. (ist.) amendă sau despăgubire în bani. /slav/

gloátă, -e, s. f. — 1. mulţime, ceată, adunătură de oameni. 2. (ist.) oaste de ţară recrutată din ţărani. /slav/

globál, -ă, adj. — total, în întregime, în ansamblu. /fr. *global*/

globúlă, -e, s. f. — corp foarte mic în formă sferică. /fr. *globule*/

glomerúlă, -e, s. f. — 1. bulgăre mic de corpuri de aceeaşi natură. 2. organ format din ghemuirea unui mic vas sanguin sau a unui ţesut din sistemul limfatic. /fr. *glomérule*/

glórie, -ii, s. f. — 1. onoare, măreţie, slavă. 2. persoană de mare valoare. /lat. *gloria*/

gloriós, -oásă, adj. — victorios, biruitor, învingător. /lat. *gloriosus*/

glosá (-ez) vb. — a explica un cuvînt sau un text obscur; a face notări pe marginea unui text. /fr. *gloser*/

glosár, -e, s. n. — listă de cuvinte însoţite de explicaţia lor. /fr. *glossaire*/

glósă, -e, s. f. — 1. explicaţie a unui cuvînt sau a unui pasaj dintr-o scriere. 2. comentariu sau notă explicativă făcută de un copist pe marginea unui manuscris. 3. formă fixă de poezie în care fiecare strofă, începînd de la cea de a doua, comentează cîte un vers din prima strofă (versul comentat fiind repetat la sfîrşitul strofei respective), poezia încheindu-se cu aceleaşi versuri pe care le-a avut strofa întîi, însă inversate. /lat., gr. *glossa*/

glosítă, -e, s. f. — inflamaţie a limbii. /fr. *glossite*/

glótă, -e, s. f. — deschizătură a laringelui care lasă să iasă aerul din plămîni şi serveşte la emisiunea sunetelor vorbirii. /fr. *glotte*/

glucíde s. f. pl. — substanţe organice (ca zaharurile, amidonul, celuloza etc.) care intră în compoziţia protoplasmei; hidraţi de carbon. (sg. -dă) /fr. *glucide*/

glucóză, -e, s. f. — substanţă zaharoasă care se află în fructe, în miere sau se prepară industrial. /fr. *glucose*/

glutén s. n. — substanţă hrănitoare care se află în boabele de cereale. /fr., lat. *gluten*/

gnómic, -ă, adj. (despre scrieri) — care conţine cugetări, maxime şi

sentinţe morale. /fr. *gnomique*/

gnoseologíe s. f. — parte a filozofiei care cercetează posibilitatea cunoaşterii lumii de către om, legile, izvoarele, treptele şi formele în care se desfăşoară procesul cunoaşterii; teoria cunoaşterii. (pr. -se-o-) /fr. *gnoseologie*; gr. *gnosis*=cunoaştere, *logos*=studiu/

goblén, -uri, s. n. — covor cu ţesătură sau cusătură artistică în mai multe culori, reprezentînd peisaje, scene etc. /fr. (manufacture des) *Gobelins* (nume propriu)/

godéu, -uri, s. n. — I. 1. cupă de metal la aparatele de ridicat şi transportat materiale, care se încarcă şi se descarcă automat. 2. vas mic folosit de pictori pentru amestecarea culorilor de apă. II. fald la o rochie, la o draperie etc. /fr. *godet*/

gofráj, -e, s. n. — 1. desene în relief imprimate pe o ţesătură, care se repetă la intervale regulate. 2. serie de cute paralele sau ondulate făcute pe o ţesătură, o hîrtie, o tablă etc. /fr. *gaufrage*/

gogomán, -i, s. m. — mare prost; prostănac. /din *gog*+suf. *-oman*/

gogonát, -ă, adj. — 1. umflat. 2. (fig.) exagerat, mare. /din *gogon*+suf. *-at*/

gógoriţă, -e, s. f. — 1. fiinţă închipuită cu care se sperie copiii. 2. (fig.) ameninţare mincinoasă care numai sperie. /din *gôgă* (vorbă din graiul copiilor)+suf. *-or-iţă*/

golaveráj, -e, s. n. — raportul dintre golurile date şi cele primite (la fotbal, la handbal etc.). /engl. *goal average*/

golf, -uri, s. n. — parte a unui ocean, a unei mări sau a unui lac care pătrunde în uscat printr-o deschizătură largă. /fr. *golfe*/

golghéter, -i, s. m. — sportiv fruntaş care marchează în timpul unei competiţii cele mai multe goluri, în comparaţie cu coechipierii şi adversarii săi. (pr. -ghe--ter) /engl. *goalgetter*/

gonáci, gonáci, s. m. — 1. om care stîrneşte vînatul; hăitaş. 2. cal bun de fugă. /din *goni*+suf. *-aci*/

gondólă, -e, s. f. — barcă lungă, încovoiată la ambele capete, manevrată cu o singură vîslă. /it. *gondola*/

gondoliér, -i, s. m. — luntraşul care conduce o gondolă. (pr. -li-er) /it. *gondoliere*/

gondoliéră, -e, s. f. — cîntec al luntraşilor veneţieni; barcarolă. (pr. li-e-) /it. *gondoliera*/

gong, -uri, s. n. — disc de metal care se ţine atîrnat şi, prin lovire cu un ciocan special, produce un sunet caracteristic, ca de clopot. /fr., engl. *gong*/

gongorísm s. m. — abuz de imagini şi fraze pompoase. /fr. *gongorisme*, cf. *Gongora*, scriitor spaniol/

gonocóc, -i, s. m. — microb care produce blenoragia. /fr. *gonocoque*/

gonorée, s. f. — blenogragie. /fr. *gonorrhée*/

gorgán, -e, s. n. — movilă (în care se află uneori un mormînt străvechi). /cf. rus. *kurgan*/

gorún, -i, s. m. — varietate de stejar. /bg., srb. *gorun*/

gótic, -ă, adj. — privitor la goţi; al goţilor. ⊗ *stil gotic*=stil de construcţie apărut în sec. al XII-lea, caracterizat prin arcuri şi bolţi în formă de ogivă, turnuri înalte şi zvelte, multe sculpturi în piatră. /fr. *gothique*/

gráben, -e, s. n. — porţiune scufundată a scoarţei pămînteşti, în formă alungită şi mărginită de falii (rupturi ale scoarţei). /fr. *graben*/

grad, -e, s. n. — 1. unitate de măsură (pentru temperatură, unghi etc.); exponent, indice, marcă. 2. treaptă, nivel, stadiu de dezvoltare, de apropiere etc. 3. rang,

Scanned with OKEN Scanner

poziție în administrație, într-o funcție etc. /fr. *grade*/

gradá (-ez) vb. — 1. **a împărți** în grade, în trepte. 2. **a doza**, a nuanța o culoare, o **muncă** etc. /din *grad*/

gradáție, -ii, s. f. — 1. **creștere** treptată. 2. figură de **stil prin** care se exprimă **fapte, sentimente** sau idei în **ordine crescîndă** sau descrescîndă. 3. **grad de** vechime în **serviciu, căruia îi** corespunde **creșterea salariului**. /fr. *gradation*/

gradén, -uri, s. n. — 1. **treaptă** înaltă la baza **unei clădiri mari**. 2. fiecare din treptele unui amfiteatru, ale unui stadion etc. /fr. *gradin*/

grăfic[1], -ă, adj. — 1. privitor la felul de a însemna, de a reprezenta ceva prin linii, prin desen, prin figuri etc. 2. privitor la felul cum se realizează o tipăritură. 3. privitor la metoda întocmirii graficelor. /fr. *graphique*/

gráfic[2], -e, s. n. — reprezentare prin desen a raportului dintre două sau mai multe mărimi variabile; diagramă. /fr. *graphique*/

grafíe, -ii, s. f. — scriere. /fr. *graphie*/

grafít s. n. — carbon natural aproape pur. /fr. *graphite*/

grafologíe s. f. — studiul scrisului din punctul de vedere al legăturii lui cu caracterul și aptitudinile unei persoane sau pentru a stabili originalitatea (autenticitatea) unor iscălituri, a unor manuscrise etc. /fr. *graphologie*; gr. *grapho*=scriu, *logos*=știință/

grahám s. p. — (în expr.) *pîine de graham*=pîine dietetică (de regim alimentar) din făină integrală, fără sare. /germ. *Graham* (brot)/

grai, -uri, s. n. — 1. glas, voce. 2. priceperea de a vorbi; limbaj. 3. limbă; fel de a vorbi. 4. unitate lingvistică subordonată dialectului, vorbită pe o regiune mai puțin întinsă (ex. graiul bănățean, graiul moldovean etc.). 5. vorbă, cuvînt. /din *grăi*/

granát, -e, s. n. — mineral cristalizat, de culoare roșie, folosit în stare pură ca piatră semiprețioasă. /lat. (malum) *granatum*/

grandilocvént, -ă, adj. (despre exprimare, despre stil) — pompos, umflat. /după fr. *grandiloquent*/

grandiós, -oásă, adj. — măreț, impunător. (pr. -di-os) /fr. *grandiose*/

grandoáre, -dori, s. f. — măreție, fast. /după fr. *grandeur*/

grandomán, -ă, -i, -e, s. m. și f. — (persoană) încrezută. /din *grandomanie*/

grandomaníe, -ii, s. f. — ideea fixă de a se crede om însemnat, de neînlocuit. /din fr. *grand*= (mare) + *manie*/

granít, -uri, s. n. — 1. piatră foarte tare, granuloasă, întrebuințată la construcții. 2. (fig.) duritate, tărie, rezistență. /fr. *granit*/

grániță, -e, s. f. — 1. hotar între două țări; frontieră. 2. (fig.) limită, margine. 3. (fig.) opreliște, zăgaz. /bg., srb. *granica*/

granulár, -ă, adj. — care e format din granule; cu granule. /cf. fr. *granulaire*/

granúlă, -e, s. f. — 1. particulă materială rezultată din sfărîmarea unui corp solid; grăunte, bob. 2. pastilă, pilulă. /fr. *granule*/

granulóm, -oáme, s. n. — mic nodul format într-un țesut organic, din cauza unei inflamații cronice. /fr. *granulome*/

graseiá (-iez) vb. — a pronunța sunetul „r" din uvulă, ca francezii. /fr. *grasseyer*/

gratificáție, -ii, s. f. — răsplată, recompensă, premiu în bani (peste leafă). /fr. *gratification*/

grátis adv. — 1. fără plată, pe degeaba. 2. (fig.) fără motiv. /fr. *gratis*/

gratitúdine, -i, s. f. — recunoștință. /fr. *gratitude*/

gratuít, -ă, adj. — 1. care nu costă nimic. 2. fără folos, inutil. 3. fără temei, nejustificat, neîntemeiat. /fr. *gratuit*/

Scanned with OKEN Scanner

gratulá (-ez) vb. — a felicita. /lat. *gratulari*/

graţiá (-iéz) vb. — a ierta sau a scuti (parţial sau total) de o pedeapsă pe un condamnat. (pr. -ţi-a) /fr. *gracier*/

gráţie, -ii, s. f. — 1. drăgălăşenie, finеţe, delicateţe, gingăşie. ⊗ (în mitologia romană) *cele trei graţii*=cele trei zeiţe considerate ca personificări ale frumuseţii feminine. 2. (în expr.) *a face graţii*=a căuta să apară plăcut, fermecător; *a intra în graţiile cuiva*=a cîştiga încrederea, bunăvoinţa cuiva. 3. (cu valoare de prepoziţie) datorită. *Graţie lui, au învins*. /lat. *gratia*/

graţiós, -oásă, adj. — fin, gingaş, drăgălaş. (pr. -ţi-os) /lat. *gratiosus*/

grav, -ă, adj. — 1. care cere o atenţie deosebită, care poate avea urmări grele; important. 2. (despre boli) periculos, primejdios. 3. foarte serios, sever; solemn. 4. (despre voce) profund; de bas. /fr. *grave*/

gravá (-ez) vb. — 1. a săpa sau a înscrie ceva în relief sau în adîncime pe un metal, pe o piatră, pe un lemn. 2. (fig.) a întipări adînc în memorie. /fr. *graver*/

gravitá (-ez) vb. — 1. a fi sau a se mişca sub influenţa legii gravitaţiei; a tinde către un centru de gravitate. 2. (fig.) a fi sub influenţa cuiva. /fr. *graviter*/

gravitáte s. f. — 1. însemnătate sau importanţă excepţională; stare primejdioasă. 2. seriozitate, severitate. /fr. *gravité*/

gravitáţie s. f. — forţa de atracţie reciprocă a corpurilor (dependentă de masa sau mărimea lor şi de distanţa dintre ele). ⊗ *cîmp de gravitaţie*=spaţiul din jurul unui corp în care el îşi exercită atracţia asupra altor corpuri. /fr. *gravitation*/

gravúră, (2), -i, s. f. — 1. arta de a grava. 2. imagine realizată prin gravare; obiect gravat. 3. imagine reprodusă grafic după un obiect gravat; stampă. /fr. *gravure*/

grădişte, -şti, s. f. — 1. ridicătură naturală de pămînt rămasă în lunca unui rîu, ca urmare a roaderii pămîntului din jur de către ape. 2. locul unei vechi aşezări. /slav/

grămătic, -i, s. m. (ist., lit.) — scriitor (funcţionar) într-o cancelarie publică sau particulară din trecut, folosit ca secretar sau contabil. /ngr. *grammatikos*/

grănicér, -i, s. m. — ostaş de pază la graniţă. /din *graniţă*+ suf. *-ar*/

greco-catolic, -ă, greco-catolici, -ce, s. m. şi f., adj. — (persoană) care a aderat la biserica unită. /din *grec*+*catolic*/

greco-oriental, -ă, greco-orientali, -e, s. m. şi f. — (persoană) care este de religie ortodoxă; ortodox, greco-răsăritean. /din *grec*+*oriental*/

gréder, -e, s. n. — maşină de nivelat şi de scormonit pămîntul. /engl. *grader*/

gréfă[1], -e, s. f. — birou de pe lîngă instanţele judecătoreşti unde se ţin dosarele proceselor şi unde se fac lucrările pentru obţinerea unor drepturi prin judecată. /fr. *greffe*/

gréfă[2], -e, s. f. — operaţie de refacere a unui ţesut distrus sau bolnav prin înlocuirea acestuia cu o porţiune de ţesut asemănător, luat din altă parte a corpului sau de la altă persoană. /fr. *greffe*/

grefiér, -i, s. m. — funcţionar judecătoresc care conduce grefa (1), înregistrează dezbaterile judiciare, redactează şi păstrează actele judiciare etc. (pr. -fi-er) /fr. *greffier*/

gregár, -ă, adj. — care trăieşte în cete, în grupuri. ⊗ (fig., în expr.) *spirit gregar*=spirit de turmă; supunere oarbă faţă de şef. /fr. *grégaire*/

grépfrut, -uri, s. n. — fruct asemănător cu portocala, dar mai

mare, produs de un arbore din ţările calde. /fr. *grapefruit*/

gresá (-ez) vb. — a unge piesele unei maşini, ale unui mecanism. /fr. *graisser*/

grevá (-ez) vb. — a încărca cu datorii, cu sarcini etc. /fr. *grever*/

grévă, -e, s. f. — 1. încetarea colectivă a lucrului de către salariaţii dintr-o întreprindere, dintr-un sector de activitate etc., cu scopul de a obţine satisfacerea unor revendicări. 2. (în expr.) *greva foamei*=refuzarea hranei de către o persoană arestată, în semn de protest. /fr. *grève*/

grílă, -e, s. f. — 1. panou alcătuit din vergele paralele care apără sau închide golul unei uşi, al unei ferestre, al unei vitrine etc. 2. electrod în formă de sită intercalat de obicei între catodul şi anodul unei lămpi de radio. 3. obstacol din bare de oţel care apără o fortificaţie sau o cazemată. /fr. *grille*/

grimásă, -e, s. f. — strîmbătură voită sau spontană a feţei. /fr. *grimace*/

grímă, -e, s. f. — machiaj. /fr. *grime*/

griméur, -i, s. m. — specialist în machiatul (grimarea) artiştilor. (pr. -mör). /din *grima*/

grind, -uri, s. n. — 1. teren mai ridicat din apropierea unui rîu, pe care apele nu-l acoperă decît în caz de inundaţii mari. 2. deal puţin ridicat. /slav/

grindéi, -ie, s. n. — 1. partea care împreună celelalte părţi ale plugului şi le dă stabilitatea necesară. 2. grindă mică. 3. axul roţii unei mori de vînt sau de apă. /din *grindă*+suf. *-ei*/

gripáre, -ări, s. f. — blocare a pieselor unei maşini, a unui mecanism etc. din cauza unei funcţionări anormale. /din vb. *gripa*/

griv, -ă, adj. (despre animale) — pătat cu alb şi negru; pestriţ. /bg. *griv*/

grizú s. n. — amestec natural de gaz metan şi de alte hidrocarburi gazoase, de azot etc. care se degajă mai ales în minele de cărbuni şi devine inflamabil şi exploziv cînd metanul formează 5—14% din amestec. /fr. *grisou*/

grînár, -e, s. n. — 1. magazie de cereale. 2. (fig.) regiune sau ţară care produce grîne din abundenţă. /din *grîne*+suf. *-ar*/

grîne s. f. pl. — 1. culturi de cereale (mai ales de grîu); holde. 2. cereale sub formă de boabe. /lat. *granum* (pl. *grana*)/

grof, -i, s. m. — moşier, conte ungur. /magh. *grof*/

grohotíş, -uri, s. n. — îngrămădire de mici sfărîmături de rocă sau de stîncă. /din *grohot*+suf. *-iş*/

gromóvnic, -e, s. n. — carte populară care cuprinde aşa-zise preziceri asupra viitorului, rînduite după zodiile fiecărei luni, pe baza interpretării „semnelor" date de fulgere şi tunete. /slav/

grópniţă, -e, s. f. (ist.) — criptă sau cavou în curtea unei biserici. /bg. *grobnica*/

grótă, -e, s. f. — peşteră. /fr. *grotte*/

grotésc[1], s. n. — literă de tipar fără picioruşe, executată din combinaţii de arce şi segmente de dreaptă. /fr. *grotesque*/

grotésc[2], -ă, adj. — de un comic neobişnuit, foarte caraghios. /fr. *grotesque*/

grúi, grúie, s. n. — 1. pisc sau coastă de deal. 2. ridicătură de pămînt pe loc, şes; colină, movilă. /lat. **grunnium*/

grumáz, -aji, s. m. — 1. gît. 2. ceafă. /cf. alb. *grumas*/

grund, -uri, s. n. — 1. culoare de fond. 2. strat de mortar aplicat pe zidărie. 3. strat de vopsea albă care se întinde pe o pînză înainte de a o picta. /germ. *Grund*/

grupá (-ez) vb. — 1. a aduna, a strînge. 2. a repartiza, a împărţi, a clasifica. 3. a se alătura unei mişcări, unui condu-

cător etc., a lupta pentru o idee. /fr. *grouper*/

guáșă, -e, s. f. — culoare preparată din clei, pigmenți naturali, apă etc. folosită în pictură, pentru afișe etc. (pr. *gua-*) /fr. *gouache*/

gudrón, -oáne, s. n. — lichid vîscos obținut prin distilarea uscată a unor substanțe organice. /fr. *goudron*/

guerílă s. f. — denumire dată războiului de partizani în Spania și în țările Americii Latine. ⊗ (în expr.) *război de guerilă*= război în care principalele forme și metode de luptă sînt cele folosite de partizani. (pr. ghe-rí-lă). /fr. *guérilla*/

gurgúi, -ie, s. n. — 1. partea de dinainte a opincii în care cele două margini ale pielii sînt prinse împreună printr-o curelușă. 2. vîrful unui deal, al unui munte etc. 3. partea în formă de cioc de la gura urciorului. /cf. lat. *gurgulio*=beregată/

gurmánd, -ă, adj. — pofticios de mîncăruri bune; mîncăcios. /fr. *gourmand*/

gúru s. m. invar. — 1. mentor spiritual, filozof, înțelept. 2. preot al diferitelor secte hinduse. /din engl. *guru*/

gúșter, (1) -i, s. m. (2) -e, s. n. — 1. șopîrlă (de culoare verde). 2. (fig.) om lipsit de demnitate care se tîrîie în fața superiorilor săi ca șopîrla. 3. (med. pop.) **anghină diferică**. /bg. *guster*/

gutapércă s. f. — substanță asemănătoare cauciucului, extrasă din unele plante tropicale. /it. *guttaperca*/

gútă s. f. — boală pricinuită de depunerea acidului uric la încheieturi, manifestată prin umflături ale articulațiilor, însoțite de dureri puternice; podagră. /fr. *goutte*/

guvérn, -e, s. n. — organul suprem executiv și de dispoziție al puterii de stat. /din *guverna*/

guvernă (-ez) vb. — 1. a conduce, a îndruma, a orienta, a organiza. 2. a stăpîni. /fr. *gouverner*/

guvernántă, -e, s. f. — persoană (care cunoaște bine o limbă străină) angajată într-o familie pentru îngrijirea și educarea copiilor. /fr. *gouvernante*/

guvernatór, -i, s. m. — 1. (în unele state) conducător al unei provincii, al unei colonii. 2. conducător (numit de guvern) al unor instituții de credit. /din *guverna*+suf. *-tor*/

guvernămînt, (2) -minte, s. n. — 1. (în expr.) *formă de guvernămînt*=regim politic de conducere a unui stat. 2. (în unele țări) unitate teritorial-administrativă condusă de un împuternicit al șefului statului. /după fr. *gouvernement*/

H

hagialîc, -uri, s. n. — călătorie cu scop religios la locurile considerate sfinte de o anumită religie. /tc. *hacilik*/

hagiográf, -i, s. m. — autor de vieţi ale sfinţilor. /fr. *hagiographe*/

hagíu, -ii, s. m. (ist.) — 1. credincios creştin care s-a dus să se închine la locurile sfinte ale învierii lui Iisus Hristos. /tc. *haci*/

haiduc, -i, s. m. (la sfîrşitul evului mediu) — bărbat răzvrătit împotriva asupritorilor care trăia mai mult în păduri, atacînd şi jefuind pe ciocoi şi pe alţi bogătaşi şi ajutînd pe săraci. /bg. *hajduk*/

háilaif s. n. — denumire dată înaltei societăţi burgheze; aşa-zisa lume bună din trecut (scris şi: high-life) /engl. *high-life*/

hain, -ă, adj. — 1. perfid, de rea credinţă. 2. rău la inimă, fără milă şi îndurare. /tc. *hain*/

haitíc, -uri, s. n. — haită de lupi. (pr. hai-) /magh. *hajtek*/

hálă, -e, s. f. — 1. piaţă alimentară (adeseori acoperită). 2. sală mare amenajată ca atelier, ca local de expoziţie etc. /fr. *halle*/

halebárdă, -e, s. f. (în evul mediu) — armă în formă de suliţă cu vîrf de fier tăios, prevăzută într-o parte cu un tăiş în formă de bardă, iar în cealaltă parte cu unul în formă de cîrlig. /fr. *hallebarde*/

halimá, -ale, s. f. — 1. poveste lungă şi încurcată, cu multe peripeţii. ⊗ situaţie încurcată. 2. titlul unei colecţii de poveşti arabe. /ngr. *halima*/

haló, -uri, s. n. — zonă luminoasă circulară care apare uneori în jurul Soarelui sau al Lunii, provocată de refracţia razelor de lumină în picăturile de apă sau în cristalele de gheaţă aflate în straturile superioare ale atmosferei. /gr. *halos*=cerc, disc/

halogén, -i, s. m. — denumire generală pentru fluor, clor, brom şi iod, care au proprietatea de a forma săruri prin combinare directă cu metalele. /fr. *halogène*/

halucináţie, -ii, s. f. — tulburare psihică constînd din perceperea unui obiect sau fenomen fără ca acesta să existe în realitate; nălucire, vedenie. /fr. *hallucination*/

hamác, -uri, s. n. — pînză sau reţea întinsă între doi copaci sau doi stîlpi, folosind ca leagăn sau ca pat mobil. /fr. *hamac*/

han, (1) -i, s. m., (2) -uri, s. n. — 1. (s. m.) conducător al unui stat mongol numit hanat. 2. (s. n.) local cu ospătărie la marginea drumurilor sau la intrarea în oraş, unde se pot adăposti peste noapte drumeţii şi mijloacele lor de transport. /tc. *han*/

handicáp, -uri, s. n. — 1. avantaj care se acordă la început unui concurent sportiv inferior, pentru ca în timpul competiţiei să aibă posibilităţi egale cu concurentul mai tare. 2. totalitatea punctelor cu care o echipă sportivă sau un concurent a fost pus în inferioritate. 3. (fig.) greutate, piedică în muncă. /fr., engl. *handicap*/

hangár, -e, s. n. — sală mare şi înaltă în care se pot adăposti materiale, vehicule, avioane etc. /fr. *hangar*/

hangér, -e, s. n. — pumnal cu vîrful puţin încovoiat. /tc. *hançer*/

hántru, -i, s. m. — hectar de arătură normală cu tractorul. /prescurtare din hectar, arătură, normală (şi) tractor/

hanorác, -e, s. n. — haină impermeabilă cu glugă. /fr. *anorak*/

háos, -uri, s. n. — 1. (în mitologia greacă) spațiu primitiv, neorganizat și nemărginit, cufundat în beznă, care ar fi existat înaintea tuturor lucrurilor. 2. (fig.) dezordine, dezorganizare; confuzie. /lat., fr. *chaos*/

haótic, -ă, adj. — 1. de haos. 2. neorganizat, confuz. /fr. *chaotique*/

haplologíe s. f. (lingv.) — suprimarea unei vocale dintr-un cuvînt (ex. jumate, în loc de jumătate). /fr. *haplologie*/

har, -uri, — grație divină, dar al lui Dumnezeu; harismă. /slav/

harachíri s. n. — sinucidere prin spintecarea pîntecelui, practicată în Japonia de către unele persoane cu funcții înalte, care au suferit o înfrîngere sau o dezonoare. /fr. *hara-kiri*/

haráci, -uri, s. n. — 1. (ist.) tribut anual plătit sultanului de către țările dependente de Imperiul Otoman. 2. una din cele patru rate în care se achitau dările. /tc. *haraç*/

haráp, -i, s. m. (pop.) — 1. om cu pielea neagră; negru, maur, african. 2. arab; (p. ext.) mahomedan. /bg. *arap*/

harém, -uri, s. n. — 1. totalitatea cadînelor (sclavelor sau soțiilor) unui mahomedan poligam. 2. parte a casei în care locuiau cadînele și unde intrarea unui bărbat străin era interzisă. /tc. *harem*/

háric, -ă, -i, -e, adj. — privitor la har, care se referă la har. /*har*+suf. *-ic*/

harísmă s. f. — dar al sfîntului Duh, împărtășit fiecărui credincios după voia sa, prin taina botezului și a mir-ungerii. /gr. *harisma*/

harnașamént, -e, s. n. — totalitatea obiectelor necesare pentru înhămarea sau înșeuarea calului sau a altor animale de tracțiune. /fr. *harnachement*/

harpagón, -i, s. m. — epitet dat unui om foarte zgîrcit. /fr. *Harpagon* (s. propriu)/

hárpă, -e, s. f. — instrument muzical format dintr-o ramă mare triunghiulară pe care sînt fixate coarde neegale, puse în vibrație prin ciupire cu degetele de la ambele mîini. (var. *harfă*) /fr. *harpe*/

harpón, -oáne, s. n. — unealtă pentru vînatul animalelor marine mari, de forma unei bare cu vîrf metalic ascuțit sau prevăzută cu niște aripioare care se deschid după pătrunderea în corpul animalului (lansată cu niște tunuri speciale, dar menținîndu-se legată de navă printr-o funie lungă). /fr. *harpon*/

háspel, -uri, s. n. — 1. mașină pentru vopsirea și finisarea pînzeturilor. 2. mașină care trece firele de pe țevi sau de pe bobine pe sculuri. /germ. *Haspel*/

hașíș s. n. — substanță narcotică extrasă dintr-o plantă exotică (*cannadis indica*), folosită în medicină, dar care consumată vreme îndelungată duce la halucinații și delir furios, uneori chiar la nebunie. /fr. *hachi*(s)*ch*/

hátman, -i, s. m. (ist., în evul mediu) — 1. boier de sfat (de divan) mai mare peste toată oastea Moldovei. 2. mare comandant de armată la poloni sau la cazaci. /pol. *hetman*=general/

havaiánă, -e, s. f. — instrument muzical asemănător cu chitara, cu sunet lin și tărăgănat. /fr. *hawaienne*/

havézĂ, -e, s. f. — mașină pentru tăiatul unor făgașe în straturile de cărbune sau de minereu, înainte de tăiere cu explozivi. /fr. *haveuse*/

hazárd, -uri, s. n. — 1. întîmplare neprevăzută, destin, soartă. 2. risc. /fr. *hasard*/

hazardá (-ez) vb. — a risca, a se aventura în ceva bazîndu-se pe întîmplare și pe noroc. /fr. *hasarder*/

hăitáș, -i, s. m. — om care stîrnește vînatul; gonaș. /din *haită*+suf. *-aș*/

hăitui (-iesc) vb. — 1. a stîrni,

a goni vînatul. 2. (fig.) a urmări și a fugări pe cineva. /magh. *hajtani*/

hălăduí (-iesc) vb. — a trăi sau a locui undeva în voie, în libertate. /magh. *haladni*=a propăși/

hărăzí (-esc) vb. — 1. a face cuiva un dar, o donație. 2. a destina, a meni, a sorti. 3. a dedica. /slav/

hărțuí (-iesc) vb. — 1. a cicăli, a obosi. 2. a întărîta, a zădărî. 3. a ataca mereu. /din *hartă*/

hățíș, -uri, s. n. — 1. mărăciniș, desiș mare într-o pădure. 2. potecă prin pădure. /et. nec./

hău, -uri, s. n. — prăpastie, abis. ⊗ (în expr.) *cît(e)hăul*=niciodată; cu nici un preț. /et. nec./

hebdomadár, -ă, adj. -e, s. n. — (publicație) care apare o dată pe săptămînă. /fr. *hebdomadaire*/

hecatómbă, -e, s. f. — grămadă mare de cadavre, ca sacrificiu făcut pentru zei; măcel. /lat. *hecatombe*/

hect(o)- — element de compunere a cuvintelor cu înțelesul „o sută" (ex. hectar=100 de ari, hectometru=100 m). /gr. *hekaton*=o sută/

hegemón, -i, s. m. — persoană (clasă socială) care reprezintă forța conducătoare; conducător. /lat. *hegemon*/

hegemonie s. f. — supremație, dominare, rol conducător. /fr. *hégémonie*/

hélio- — element de compunere a cuvintelor cu înțelesul „privitor la soare", „solar" (ex. *heliocentrală*=centrală electrică solară). /gr. *helios*=Soare/

heliocentrísm s. n. — teorie (expusă de Copernic în anul 1543) conform căreia Soarele se află în centrul sistemului nostru planetar. /fr. *héliocentrisme*; gr. *hellos*=Soare, *kentros*=centru/

heliográf, -e, s. n. — 1. aparat pentru copierea (pe hîrtie heliografică) cu ajutorul luminii a desenelor făcute pe hîrtie de calc. 2. aparat pentru fotografierea sau măsurarea puterii calorice a Soarelui. /fr. *héliographe*/

helioterapíe s. f. — tratament medical cu raze solare (raze ultraviolete), prin expunerea sistematică a corpului la soare. /fr. *héliothérapie*; gr. *helios*=Soare, *therapeia*=tratament/

heliotropísm s. n. — mișcarea de curbură a unor plante înspre sursa de lumină (ex. floarea-soarelui). /fr. *héliotropisme*/

héliu s. n. — gaz neinflamabil, cel mai ușor dintre gazele rare din atmosferă, folosit la umplerea baloanelor, a dirijabilelor etc. /fr. *hélium*/

hema-(hemo-) — element de compunere a cuvintelor cu sensul „(referitor la) sînge". /fr. *haima*=sînge/

hematemézǎ s. f. — hemoragie pe traiectul tubului digestiv, eliminată pe gură prin vărsături cu sînge. /fr. *hématémèse*/

hematíe, -ii, s. f. — globulă a sîngelui, de culoare roșie. /fr. *hématie*/

hematologíe s. f. — ramură a biologiei și medicinei care se ocupă cu studiul sîngelui. /fr. *hématologie*; gr. *haima*=sînge, *logos*=studiu/

hematóm, -oáme, s. n. — acumulare de sînge în diferite țesuturi ale corpului, în urma ruperii unor vase de sînge. /fr. *hématome*/

hematóză s. f. — oxigenarea sîngelui venos. /fr. *hématose*/

hematozoár, -e, s. n. — protozoar parazit care trăiește în sîngele omului și în tubul digestiv la țînțarul anofel, producînd la om malaria. /fr. *hématozoaire*/

hémi- — element de formare a cuvintelor cu semnificația „jumătate"; (p. ext.) „parțial". /fr. *hémi-*; gr. *hemi*=jumătate/

hemicíclu, -uri, s. n. — construcție sau sală în formă de semicerc. /fr. *hémicycle*/

hemiplegíe, -ii, s. f. — suprimare

a mişcărilor voluntare într-una din jumătăţile corpului din cauza unei hemoragii, unui spasm al vaselor de sînge din creier etc. /fr. *hémiplégie*/

hemocultúră, -i, s. f. — însămînţarea sîngelui într-un mediu de cultură în vederea stabilirii germenilor producători de boală din sîngele respectiv. /fr. *hémoculture*/

hemofilíe s. f. — boală de sînge transmisibilă prin naştere copiilor de sex masculin, caracterizată prin hemoragii puternice şi prelungite la orice rănire, deoarece sîngele nu se poate coagula destul de repede. /fr. *hémophilie*/

hemoglobínă, s. f. — materie colorantă din globulele roşii ale sîngelui, care are rolul de transportor al oxigenului de la organele respiratorii la ţesuturile corpului. /fr. *hémoglobine*/

hemográmă, -e, s. f. — analiza de laborator care stabileşte compoziţia sîngelui. /fr. *hémogramme*/

hemoptizíe, -ii, s. f. — eliminare prin tuse a unei cantităţi de sînge, ca urmare a unei hemoragii a căilor respiratorii. /fr. *hémoptysie*/

hemoragíe, -ii, s. f. — scurgere abundentă de sînge în urma ruperii sau tăierii peretelui unui vas sanguin. /fr. *hémorragie*/

hemoroízi s. m. pl. — mici umflături dureroase ale venelor subrectale; (pop.) trînji. /fr. *hémorroides*/

hemostátic, -ă, adj., -e, s. n. — (medicament sau agent fizic) care opreşte o hemoragie. /fr. *hémostatique*/

hemostáză, -e, s. f. — oprire a unei hemoragii. /fr. *hémostase*/

hemoterapíe s. f. — tratare a unei boli prin injecţii cu sînge. /fr. *hémothérapie*/

hepátic, -ă, adj. — referitor la ficat; la (de) ficat. /fr. *hépatique*, cf. gr. *hepar*=ficat/

hepatítă, -e, s. f. — inflamaţie a ficatului dintr-o cauză microbiană, virotică sau toxică. /fr. *hépatite*/

hepta- — element de compunere a cuvintelor cu semnificaţia „şapte", „de şapte ori". /gr. *hepta*=şapte/

heptagón, -oáne, s. n. — poligon cu şapte laturi şi şapte unghiuri. /fr. *heptagone*; gr. *hepta*=şapte, *gonia*=unghi/

heráld, -lzi, s. m. — dregător din evul mediu care avea sarcina de a purta insignele suveranilor, de a organiza serbările şi turnirile medievale, de a transmite declaraţiile de război etc. /lat. *heraldus*/

heráldică s. f. — disciplină auxiliară a istoriei care studiază stemele statelor, ale familiilor nobiliare, ale oraşelor etc. /fr. *héraldique*/

herb, -uri, s. n. (Mold., înv.) — 1. stemă a unei ţări. 2. (fig.) origine sau neam nobil. /pol. *herb*/

herculéan, -ă, adj. — asemenea lui Hercule; foarte puternic. /fr. *herculeen*/

hermeneútică s. f. — ştiinţa interpretării textelor vechi, în special biblice; ştiinţa exegezei. /fr. *hermeneutique*/

hermafrodít, -ă, adj. — care întruneşte în aceeaşi fiinţă caracterele ambelor sexe, situaţie normală la unele animale (hidra, melcul, rîma etc.), dar anormală la om (cauzată de o dereglare a funcţiunii glandelor cu secreţie internă). /fr. *hermaphrodite*/

hernie s. f. — umflătură produsă de ieşirea parţială a unui organ al corpului din locul unde stă în mod normal. /fr. *hernie*, lat. *hernia*/

heroínă s. f. — derivat al morfinei, folosit ca analgezic şi stupefiant. /fr. *héroïne*/

hérpes s. n. — boală virotică care produce mici băşicuţe pline cu lichid, pe locurile unde pielea e mai subţire. /lat. *herpes*/

hertz, -tzi, s. m. — unitate de mă-

Scanned with OKEN Scanner

sură a frecvenței unei mișcări periodice. (pr. herț) /din s. propriu *Hertz*, fizician german/

hertziánă, -e, adj. (despre unde) — care se referă la undele electromagnetice care transmit semnalele radiofonice. /fr. *hertzien*/

heruvíc s. n. — imn religios cîntat în cadrul liturghiei credincioșilor, care îndeamnă pe creștinii prezenți în biserică să lepede grijile lumești și să se asemene în mod mistic, tainic heruvimilor. /gr. *heruvikos*/

heruvími s. m. pl. — numele uneia dintre cele nouă cete ale îngerilor din prima treaptă a ierarhiei lor. /gr. *heruvimos*/

hexa- — element de compunere a cuvintelor cu semnificația „șase", „de șase ori". /gr. *hex*=șase/

hexaédru, -e, s. n. — corp geometric cu șase fețe. /fr. *hexaèdre*; gr. *hex*=șase, *hedra*=latură, față, bază/

hexamétru, -i, s. m. — vers dactilic de șase picioare metrice (18 silabe). /fr. *hexamètre*/

hiát, -uri, s. n. — 1. întîlnire a două vocale alăturate care se pronunță în două silabe diferite. 2. (fig.) lacună, lipsă într-o lucrare. 3. pauză, gol; întrerupere. (pr. hi-at) /lat., fr. *hiatus*/

hibernál, -ă, adj. — de iarnă. /fr. *hibernal*/

hibernáre s. f. — 1. stare de viață latentă (de amorțeală) în care își petrec iarna unele animale, fără a avea nevoie de hrană. 2. (fig.) inactivitate, lenevie. /din *hiberna*/

hibrid[1], -izi, s. m. — organism obținut prin hibridare. /fr. *hybride*/

hibrid[2], -ă, adj. — 1. corcit. 2. (fig.) alcătuit din elemente disparate; fără armonie, nepotrivit. /fr. *hybride*/

hibridá (-ez) vb. — a încrucișa sexuat sau vegetativ două plante, două specii etc. cu ereditatea diferită. /fr. *hybrider*/

hidátic adj. n. — (în expr.) *chist hidatic*=pungă cu lichid care se formează parazitar în ficat, splină, rinichi etc. /fr. *hydatique*/

hidós, -oásă, adj. — foarte urît, dezgustător la vedere. /cf. fr. *hideux*/

hidránt, -e, s. n. — dispozitiv de închidere și de deschidere a apei care permite legarea mai multor furtunuri cu debit mare (ex. pentru stins incendii) la conducta de distribuție a apei sub presiune. /fr. *hydrante*/

hidrargír s. n. — mercur; (pop.) argint viu. /fr. *hydrargyre*/

hidrát, -ți, s. m. — substanță chimică solidă care conține un număr oarecare de molecule de apă. /fr. *hydrate*/

hidratá (pers. 3 -ează) vb. — 1. (despre substanțe chimice) a se combina cu apa. 2. (despre corpuri solide) a absorbi apă. 3. (med.) a introduce apă în organism, în anumite boli, pentru a înlocui pierderile de lichide. /fr. *hydrater*/

hidraúlic, -ă, adj. — 1. care funcționează prin presiunea apei sau a altor lichide (ex. presă hidraulică). 2. (în expr.) *var hidraulic*=var special care se întărește în apă și poate fi folosit în locul cimentului. /fr. *hydraulique*/

hidraúlică s. f. — ramură a tehnicii care studiază mecanica lichidelor (în special a apei) și aplicarea ei în practică. /fr. *hydraulique*/

hídric, -ă, adj. (despre un regim alimentar) — care se compune numai din apă (sau din ceaiuri și zeamă de fructe). /fr. *hydrique*; gr. *hydor*=apă/

hidr(o)- — element de compunere a cuvintelor cu semnificația „de apă" sau „referitor la apă, la lichide". /fr. *hydro-*; gr. *hydor*=apă/

hidroavión, -oáne, s. n. — avion prevăzut cu dispozitive care îi permit să folosească suprafața

apei, în locul unui teren. /fr. *hydroavion*/

hidrocarbúră, -i, s. f. — compus organic constituit din carbon și hidrogen. /fr. *hydrocarbure*/

hidrocentrálă, -e, s. f. — centrală electrică în care energia apei, punînd în mișcare turbinele care antrenează generatoarele electrice, este transformată în energie electrică. /rus. *ghidroțentrali*/

hidroenergétic, -ă, adj. — care se referă la energia produsă cu ajutorul apei. /fr. *hydroenergétique*/

hidrofíl, -ă, adj. — care absoarbe cu ușurință apa; lacom de apă. /fr. *hydrophile*/

hidrofítă, -e, adj., s. f. — (plantă) adaptată la viața în apă (ex. nufărul). /fr. *hydrophyte*/

hidrofób, -ă, adj. — 1. (despre substanțe) care nu se combină cu apa. 2. care nu poate suporta vederea apei din cauza unei stări bolnăvicioase (în turbare, tetanos etc.). /fr. *hydrophobe*/

hidrofór, -oáre, s. n. — instalație cu ajutorul căreia apa poate fi ridicată la o înălțime oarecare, prin conducte. /fr. *hydrophore*/

hidrogén s. n. — element chimic gazos, incolor, fără miros, inflamabil, de 14,4 ori mai ușor ca aerul, care în combinație cu oxigenul dă naștere apei. /fr. *hydrogéne*/

hidrografíe s. f. — 1. disciplină care studiază apele dintr-o regiune. 2. totalitatea apelor unei regiuni. /fr. *hydrographie*/

hidrolíză s. f. — 1. proces de descompunere a unor săruri sub acțiunea ionilor de hidrogen și de oxidril din apă. 2. reacție chimică între un compus organic și apă, în prezența unui catalizator. /fr. *hydrolyse*/

hidrologíe s. f. — știință care studiază apele de la suprafața scoarței pămîntești și influența reciprocă dintre acestea și ceilalți factori fizico-geografici. /fr. *hydrologie*; gr. *hydor* = apă, *logos* = studiu/

hidromél s. n. — băutură obținută prin fermentarea alcoolică a mierii amestecate cu apă. /fr. *hydromel*/

hidrométru, -e, s. n. — 1. aparat pentru măsurarea densității și a vitezei de curgere a unui lichid. 2. riglă gradată care servește la măsurarea nivelului unui curs de apă. /fr. *hydromètre*/

hidroním, -e, s. n. — cuvînt care denumește o apă. /fr. *hydronyme*/

hidropizíe s. f. — reținere anormală a apei în țesuturile și în cavitățile corpului, care se observă la unele boli; (pop.) dropică. /fr. *hydropisie*/

hidrosféră s. f. — învelișul de apă al globului pămîntesc (cuprinzînd apele stătătoare și cele curgătoare, ghețarii și apele subterane). /fr. *hydrosphère*/

hidrostátic, -ă, adj. — care se referă la echilibrul lichidelor. /fr. *hydrostatique*/

hidrotéhnică s. f. — ramură a tehnicii care se ocupă cu folosirea apei și a energiei hidraulice, cu proiectarea și executarea lucrărilor bazate pe această energie sau care pot preveni distrugerile pe care le provoacă inundațiile. /fr. *hydrotechnique*/

hidroterapíe s. f. — tratament medical prin folosirea apei la temperaturi potrivite sub formă de dușuri, băi, aburi etc. /fr. *hydrothérapie*/

hierátic, -ă, adj. — 1. sfînt, sacru. 2. (în arta plastică) înțepenit, static, rigid. /fr. *hiératique*/

hieroglífă, -e, s. f. — 1. semn din scrierea vechilor egipteni care, sub forma unui desen simplificat, reprezenta un obiect sau o idee legată de acest obiect. 2. (fig., iron.) scris neciteț, greu de înțeles. /fr. *hiéroglyphe*/

high-life s. n. — v. *haiłaif*.

higro- — element de compunere a cuvintelor cu semnificația de „umed, umezeală, referitor la

umiditate". /fr. *hygro-*; gr. *hygros*=umed/

higrométru, -e, s. n. — aparat pentru măsurarea umidităţii aerului atmosferic sau a altor medii gazoase. /fr. *hygromètre*/

higroscóp, -oápe, s. n. — aparat pentru măsurarea cu aproximaţie a umidităţii aerului atmosferic. /fr. *hygroscope*/

higrostát, -e, s. n. — aparat pentru menţinerea constantă a umidităţii relative a aerului dintr-o încăpere. /fr. *hygrostat*/

hil, -uri, s. n. — regiune de pe suprafaţa unui organ format din ţesut spongios pe unde pătrund vasele de sînge şi nervii (ex. *h.* renal). /fr. *hile*/

hilót s. m. — v. *ilot*.

himéră, -e, s. f. — 1. închipuire fără temei; nălucire; iluzie. 2. (mit. gr.) monstru cu cap de leu, trup de capră şi coadă de şarpe. 3. motiv decorativ reprezentînd un animal fantastic. /lat. *Chimaera*/

himéric, -ă, adj. — lipsit de temei, închipuit, nerealizabil. /din *himeră*/

hínterland, -uri, s. n. — 1. (geogr.) regiune învecinată care gravitează spre un centru economic, pe care îl aprovizionează cu unele mărfuri. 2. (geologie) regiune relativ rigidă din punct de vedere tectonic situată în spatele unui sistem muntos cutat (cum este bazinul Transilvaniei faţă de Carpaţii Orientali). 3. regiune învecinată cu o posesiune colonială şi asupra căreia un stat colonialist pretinde să-şi exercite suveranitatea. 4. termen folosit pentru a arăta starea de aservire a unei ţări slab dezvoltate economic faţă de ţările mai dezvoltate. /germ. *Hinterland* (*hinter*=în spate, *Land*=teritoriu)/

híper- — element de compunere a cuvintelor cu semnificaţia „peste", „mai mult decît", „în exces". /fr. *hyper*; gr. *hyper*=deasupra, peste/

hipérbolă, -e, s. f. — 1. (lit.) figură de stil constînd în folosirea unor imagini şi expresii prin care se exagerează voit realitatea, cu scopul de a reda ideea mai plastic. 2. (mat.) curbă reprezentînd locul geometric al punctelor dintr-un plan pentru care diferenţa distanţelor faţă de două puncte fixe, numite focare, este constantă. /lat., fr. *hyperbole*/

hiperbólic, -ă, adj. — 1. care are caracterul hiperbolei (1), foarte exagerat. 2. de forma hiperbolei (2). /fr. *hyperbolique*/

hipersecréţie, -ii, s. f. — secreţie exagerată a unei glande. /fr. *hypersécrétion*/

hipersensíbil, -ă, adj. — peste măsură de sensibil. /fr. *hypersensible*/

hipertensiúne s. f. — creştere a presiunii sîngelui în sistemul arterial (*h.* arterială) sau în cel venos (*h.* venoasă). /fr. *hypertension*/

hipertirodísm s. n. — exces de secreţie a glandei tiroide, care produce tulburări în întregul organism. /fr. *hyperthyroïdisme*/

hipertrofíe s. f. — creştere anormală în volum a unui organ al corpului, din cauza unei funcţii nutritive exagerate sau din cauza unei boli. /fr. *hypertrophie*/

hiperurbanísm, -e, s. n. — schimbare adusă pronunţării corecte a unui cuvînt, pornind de la ideea greşită că limba oraşelor s-ar identifica cu limba literară (ex. pronunţarea „piftea" în locul formei corecte „chiftea"). /fr. *hyperurbanisme*/

hípic, -ă, adj. — de cai; privitor la caii de curse. /fr. *hippique*/

hipísm s. n. — sport practicat cu caii (ex. călăria, cursele de cai). /fr. *hippisos*/

hipnótic, -ă, adj., -e, s. n. — I. (adj., s. n.) (substanţă) care provoacă un somn artificial; somnifer. II. (adj.). 1. care se referă la hipnoză. 2.(fig.) fascinant, captivant. /fr. *hipnotique*/

Scanned with OKEN Scanner

hipnotísm s. n. — totalitatea fenomenelor caracteristice hipnozei; practicarea hipnozei şi aplicaţiile ei terapeutice. /fr. *hypnotisme*/

hipnotizá (-ez) vb. — 1. a provoca cuiva starea de hipnoză. 2. (fig.) a fascina. /fr. *hypnotiser*/

hipnóză s. f. — 1. stare a sistemului nervos asemănătoare cu un somn parţial, provocată printr-o excitaţie puternică, fie prin acţiunea unor stimuli monotoni, repetaţi, care produc o stare de somnolenţă, fie, în cazul omului, prin sugestie verbală, în timpul căreia (uneori şi după trezire) acţiunile celui hipnotizat sînt supuse voinţei hipnotizatorului. 2. (fig.) fascinaţie. /fr. *hypnose*/

hipo¹- — element de compunere a cuvintelor cu sensul *„sub”, „mai puţin”* (ex. hipotensiune). /cf. gr. *hypo*=sub, dedesubt/

hipo²- — element de compunere a cuvintelor cu sensul „referitor la cai” (ex. hipodrom). /fr. *hippos*=cal/

hipocéntru, -i, s. n. — centrul subpămîntean al unui cutremur. /fr. *hypocentre*/

hipocóndru, -e, s. n. — parte a abdomenului mamiferelor şi al păsărilor, situată la dreapta sau la stînga, sub ultima coastă. /fr. *hypocondre*/

hipodróm, -uri, s. n. — loc special amenajat pentru alergările de cai, cu o pistă ovală şi cu tribune pentru spectatori. /fr. *hippodrome*/

hipofíză, -e, s. f. — glandă cu secreţie internă situată la baza creierului, care prin hormonul de creştere şi alţi numeroşi hormoni pe care îi secretă coordonează activitatea celorlalte glande endocrine. /fr. *hypophyse*/

hipogástru s. n. — partea inferioară a abdomenului. /fr. *hypogastre*/

hipotensiúne s. f. — tensiune arterială scăzută sub valorile normale. /fr. *hypotension*/

hipotracţiúne s. f. — tracţiune făcută cu ajutorul cailor. /din *hipo²+tracţiune*/

hirotonie s. f. — una din cele şapte taine sfinte creştine oficiate de arhiereu care, prin invocarea Duhului Sfînt şi punerea mîinilor pe capul candidatului, îl învesteşte cu harul preoţiei şi îi dă puterea de a săvîrşi sfintele taine şi de a învăţa pe creştinii ortodocşi din parohia ce i s-a încredinţat; hirotonisire. /*slav*/

histologíe s. f. — ramură a anatomiei care studiază structura microscopică a ţesuturilor şi organelor. /fr. *histologie*; gr. *histos*=ţesut, *logos*=studiu/

histrión, -i, s. m. — 1. actor de comedie la romani; bufon. 2. (azi) măscărici, comediant lipsit de talent. 3. (fig.) om ipocrit, şarlatan. /fr. *histrion*/

hîrzób, -oábă, s. n. — 1. (în teatrul de păpuşi) ladă care odinioară servea ca „scenă” şi în spatele căreia păpuşarul mînuia păpuşile. 2. funie groasă folosită la ridicarea sau la coborîrea greutăţilor în adîncime. 3. (în expr., iron.) (*a se crede*) *coborît cu hîrzobul din cer*=(a se socoti) de viţă nobilă, (a se crede) mult superior celor din jur; *a cădea cu hîrzobul din cer*=a veni pe neaşteptate, a se realiza de la sine. /bg. *vărzop*=legătură/

hîtru, -ă, adj. — 1. glumeţ, poznaş. 2. şiret, şmecher. /ucr. *chytryi*/

hlamídă, -e, s. f. — 1. mantie fără mîneci, prinsă de umărul drept cu o agrafă, purtată de vechii greci şi romani în călătorii, la festivităţi etc. 2. mantie împărătească sau arhierească (la bizantini). 3. veşmînt roşu cu care a fost îmbrăcat Iisus Hristos înainte de a fi răstignit în semn de batjocură că s-ar fi pretins rege al evreilor /l. fr. *chlamyde*, (2 şi 3) v. slav./

hoárdă, -e. s. f. — 1. grupare în

care erau organizate popoarele nomade mongole primitive. 2. bandă de oameni care pradă şi pustiesc; armată cotropitoare. (var. *oárdă*) /pol. *horda*/

hóbot, -e, s. n. (reg.) — văl de mireasă purtat după cununie. /slav/

hóby s. n. — ocupaţie preferată, ocupaţie plăcută, constantă, în timpul liber, în afara preocupărilor profesionale. /engl. *hobby*/

hóge, -i, s. m. — preot sau învăţător la mahomedani. /tc. *hoca*/

hóldă, -e, s. f. — cîmp semănat cu acelaşi fel de plante (în special cereale). /magh. *hold*/

holéră, -e, s. f. — boală infecţioasă epidemică deosebit de gravă, caracterizată prin crampe stomacale, vărsături, diaree etc. /lat. *cholera*/

holocén s. n. — ultima epocă a perioadei cuaternare din era neozoică, care continuă şi astăzi. /fr. *halocène*; gr. *holos*=întreg, *kainos*=nou/

holografíe s. f. — procedeu de înregistrare a imaginii spaţiale a unui obiect prin fotografiere tridimensională, prin intermediul laserului (procedeu descoperit în 1964, cu ajutorul căruia se pot obţine copii perfecte nu numai după obiecte mici, ci şi după statui celebre, care pot fi astfel reconstituite pînă în cele mai mici amănunte, în eventualitatea unei distrugeri sau deteriorări). /fr. *holographie*; gr. *holos*=întreg, *graphein*=a scrie/

homéric, -ă, adj. — în felul epopeilor lui Homer; imens. /fr. *homérique*/

honvéd, -vezi, s. m. — soldat din infanteria maghiară. /magh. *honvéd*/

hormón, -i, s. m. — secreţie a glandelor endocrine sau a unor ţesuturi fără structură glandulară tipică, care, transportată pe cale sanguină în tot organismul, acţionează asupra unor organe şi ţesuturi (ex. *h.* tiroidei). /fr. *hormone*/

horst, -uri, s. n. — regiune a scoarţei pămînteşti rămasă ridicată după scufundarea regiunilor vecine şi mărginită de falii. /germ. *Horst*/

hortatív, -ă, adj. (gram., despre forme verbale, prepoziţii) — care exprimă un îndemn. /lat. *hortativus*/

horticultúră s. f. — ştiinţă care se ocupă de cultivarea pomilor fructiferi, a arbuştilor fructiferi şi ornamentali, a legumelor şi a florilor. /fr. *horticulture*; lat. *hortus*=grădină, *cultura*=cultură/

hotél, -uri, s. n. — clădire cu numeroase camere mobilate care se închiriază, cu ziua, călătorilor. /fr. *hotel*/

hrăpăréţ, -reáţă, adj. — lacom de avere, de cîştig; nesăţios. /din (reg.) *hrăpi*=a răpi/

hrisóv, -oáve, s. n. (în evul mediu) — act dat de cancelaria domnească prin care domnitorul acorda sau confirma cuiva un titlu de proprietate, un privilegiu etc. /gr. *hrisovuilon*/

hrístic, -ă, adj. — care se referă la Hristos. /din *Hrist*+suf. *-ic*/

hrónic, -e, s. n. (ist., lit.) — cronică (1). /ngr. *kronikos*/

hublóu, -uri, s. n. — mică deschizătură circulară în peretele unei nave, pentru aerisire şi luminat, prevăzută cu ramă metalică şi cu geam foarte rezistent. /fr. *hublot*/

huceág, -uri, s. n. — pădure mică, tînără şi deasă; tufiş, crîng. /ucr. *huščak*/

hughenót, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. (ist.) — nume dat adepţilor din Franţa ai curentului protestant întemeiat de Calvin (în sec. al XVI-lea). /fr. *huguenot*/

huílă, -e, s. f. — cărbune natural cu mare putere calorică, folosit la fabricarea cocsului, a gazului de iluminat etc. /fr. *houille*/

húlă, -e, s. f. — I. ocară, injurie; ponegrire. II. mişcare ondulatorie a suprafeţei mării după în-

cetarea furtunii. /(I) v. slav. *hula*. (II) fr. *houle*/

huliganism s. n. — purtare sau atitudine urîtă, grosolană, brutală, care dovedește lipsa de respect față de oameni și față de societate. /*huligan*+suf. *-ism*/

hulpav, -ă, adj. — lacom la mîncare, nesățios. /bg. *hlapam*/

hulub, -i, s. m. (reg.) — porumbel. /ucr. *hulub*/

hulubă, -e, s. f. — 1. fiecare dintre cele două prăjini prinse de crucea căruței, între care se înhamă calul. 2. (fig.) braț al ochelarilor. /ucr. *holoblja*/

humerus, s. n. — osul brațului cuprins între umăr și cot. /lat. *humerus*/

humor s. n. — v. *umor*.

humus s. n. — component principal al materiei organice din sol, care determină rodnicia pămîntului. /lat. *humus* = pămînt/

husár, -i, s. m. (ist.) — militar din vechea cavalerie maghiară, poloneză etc. /magh. *huszár*/

húsă, -e, s. f. — învelitoare care apără un obiect împotriva prafului, a uzurii prea rapide etc. /fr. *housse*/

husitism s. n. — mișcare religioasă și social-politică inițiată la începutul sec. al XV-lea de Jan Hus. /fr. *hussitisme*/

huzmét, -uri, s. n. (în evul mediu în Țara Românească și în Moldova) — 1. dar omagial. 2. dare în general. 3. venitul unor dări (ex. văcăritul) sau venitul vămilor și al ocnelor. 4. slujbă, funcție. /tc. *hizmet*/

Scanned with OKEN Scanner

I

iaht, -uri, s. n. — 1. navă mică şi elegantă folosită pentru călătorii de plăcere. 2. ambarcaţie sportivă cu vele. /fr. *yacht*/

iamb, -i, s. m. — unitate ritmică formată din două silabe, în care accentul cade pe silaba a doua: „La noi sînt codri verzi de brad". (O. Goga). /fr. *iambe*, lat. *iambus*/

iard, -rzi, s. m. — măsură de lungime în Anglia, egală cu 0,914 m. /engl. *yard*/

iarmaróc, -oáce, s. n. — tîrg ţinut la date fixe; bîlci. /ucr. *jarmarok*/

iatác, -uri, s. n. — cameră de culcare; dormitor. /tc. *yatak*/

iatagán, -e, s. n. — sabie turcească cu lamă lată, cu două tăişuri şi puţin încovoiată. /tc. *yatagan*/

iázmă, iézme, s. f. (în basme) — 1. arătare urîtă şi rea; nălucă, vedenie. 2. (fig.) persoană cu înfăţişare respingătoare.

ibidem adv. (cu privire la un text deja citat) — în acelaşi loc, tot acolo, în aceeaşi lucrare. (prescurtat: ibid. sau ib.) /lat. *ibidem*/

iconár, -i, s. m. — 1. pictor de icoane. 2. persoană care vinde icoane. /*icoană*+suf. *-ar*/

iconografíe, -ii, s. f. — 1. disciplină care se ocupă cu studiul operelor realizate în diverse arte plastice; studiu al operelor de acest fel privitoare la o anumită tematică. 2. colecţie de portrete ale oamenilor iluştri /fr. *iconographie*/

iconoscóp, -oape, s. n. — tub electronic cu ecran fotosensibil, folosit pentru transmiterea imaginilor de televiziune. /fr. *iconoscope*/

ícter, -e, s. n. — coloraţie galbenă a pielii şi a mucoaselor, provocată de impregnarea acestora cu pigmenţi biliari; (pop.) gălbinare. /fr. *ictère*/

ideál[1], -uri, s. m. — cel mai înalt grad de desăvîrşire, de perfecţiune care poate fi atins într-un domeniu dat şi care constituie ţelul suprem al activităţii şi năzuinţelor umane în acel domeniu; reprezentare a acestui ţel suprem (ex. *i.* moral, *i.* social etc.). (pr. -de-al) /fr. *idéal*/

ideál[2], -ă, adj. — 1. perfect, desăvîrşit. 2. care ţine de domeniul ideilor, privitor la gîndire; care există numai în mintea, în închipuirea omului. (pr. -de-al) /fr. *idéal*/

idealísm s. n. — 1. curent filozofic care, în opoziţie cu materialismul, consideră conştiinţa (spiritul, gîndirea) ca factor prim, iar materia (natura, existenţa) ca factor secund, derivat. 2. urmărire dezinteresată a unui ideal. (pr. -de-a-) /fr. *idéalisme*/

idealizá (-ez) vb. — a înfrumuseţa, a exagera prezentînd ceva mult mai bine decît este în realitate. (pr. -de-a-) /fr. *idéaliser*/

ideátic, -ă adj. — referitor la idei, de idei. (pr. -de-a) /din *ideaţie*/

ideáţie, -ii, s. f. — procesul psihic de formare a ideilor. (pr. -de-a-) /fr. *idéation*/

idée, idei, s. f. — 1. noţiune constituind o reflectare a obiectelor şi fenomenelor în gîndire, o reprezentare generalizată a mai multor lucruri în conştiinţă. 2. părere sau concepţie personală, fel de a vedea. 3. concepţie de bază care se desprinde dintr-o operă literară, artistică etc. 4. intenţie, plan. /fr. *idée*/

idem adv. — de asemenea, tot aşa, la fel; la acelaşi autor, în aceeaşi lucrare etc. (prescurtat id.). /lat. *idem*/

idéntic, -ă, adj. — la fel, egal în

totul; aidoma. /fr. *identique*/

identificá (identífic) vb. — 1. a recunoaşte, a stabili identitatea. 2. a se transpune în situaţia cuiva, a simţi sau a acţiona aşa cum ar face-o altul. /lat. *identificare*/

identitáte s. f. — 1. faptul de a fi identic, acelaşi. 2. datele prin care se stabileşte că cineva e în adevăr persoana drept care se dă. 3. (mat.) egalitatea algebrică valabilă, oricare ar fi valorile numerice date cantităţilor variabile (ca în identitatea: $3x=2x+x$). /fr. *identité*/

ideo- — element de compunere a cuvintelor cu sensul „care se referă la ideal, la noţiuni". (ex. ideologie, ideogramă). /gr. *idea*/

ideográmă, -e, s. f. — semn grafic care notează un cuvînt nu prin sunete, ci prin desemnarea noţiunii la care se referă şi reprezintă un cuvînt întreg sau o idee, ca în scrierea vechilor egipteni, în scrierea chineză etc. (pr. -de-o-) /fr. *idéogramme*/

ideologíe, -ii, s. f. — totalitatea ideilor şi concepţiilor (politice, filozofice, morale, religioase etc.), care oglindesc într-o formă teoretică condiţiile obiective ale existenţei şi relaţiile sociale existente. (pr. -de-o-) /fr. *ideologie*/

idílă, -e, s. f. — 1. poezie lirică, optimistă, care zugrăveşte (mai ales) scene din viaţa oamenilor de la ţară, surprinşi în mijlocul naturii (uneori înfăţişînd în culori înfrumuseţate viaţa de la ţară). 2. iubire curată şi naivă, privită sub aspectul ei trecător. /fr. *idylle*/

idílic, -ă, adj. — 1. care se întîmplă ca într-o idilă; pastoral, cîmpenesc. 2. (fig.) înfrumuseţat, idealizat. /fr. *idyllique*/

idio- — element de formare a cuvintelor cu sensul „propriu", „particular", „specific". /fr. *idios*=propriu, particular/

idióm, -uri, s. n. — termen folosit pentru noţiunile de limbă (vorbire), dialect sau grai. (pr. -di-om) /fr. *idiome*/

idiomátic, -ă, adj. — care se referă la un idiom. (pr. -di-o-) /fr. *idiomatique*/

idiosincrasíe s. f. — sensibilitate deosebită sau intoleranţă faţă de unele medicamente sau alimente. (pr. -di-o-) /fr. *idiosyncrasie*/

idiotísm, -e, s. n. — expresie sau construcţie caracteristică unei limbi şi care nu se poate traduce cuvînt cu cuvînt în altă limbă (ex. expr.: *a ieşi basma curată*=a ieşi dintr-o încurcătură.). (pr. -di-o-) /fr. *idiotisme*/

idiş, s. n. — limbă germanică, îmbogăţită în cursul dezvoltării sale cu alte elemente, vorbită de unele populaţii evreieşti. /germ. *jüdisch*/

ído s. n. — limbă internaţională formată prin simplificarea limbii esperanto. /fr. *ido*/

ídol, -i, s. n. — 1. zeu, divinitate păgînă; chip, figură sau statuie reprezentînd această divinitate. 2. (fig.) obiect sau fiinţă devenită obiectul unei preţuiri sau al unei mari iubiri. /slav/

idolatríe s. f. — închinare la idoli. /fr. *idolâtrie*/

iéle s. f. pl. — fiinţe imaginare din mitologia noastră populară, zîne rele care provoacă nenorociri. /din *ele (dînsele)*, termen eufemistic spre a se evita rostirea adevăratului lor nume/

ienicér, -i, s. m. — infanterist din vechea armată turcească, provenit de obicei dintre copiii creştini primiţi ca „tribut de sînge" sau dintre tinerii creştini prizonieri, turciţi cu sila. /tc. *yeniceri*=oaste nouă/

ierárh, -i, s. m. — conducător bisericesc de grad superior; arhiereu. /bg. *ierarh*/

ierárhic, -ă, adj. — potrivit ierarhiei; în ordine crescîndă. /cf. fr. *hiérarchique*/

ierarhíe, -ii, s. f. — sistem de subordonare a gradelor sau a func-

ţiilor după un anumit etalon, de la mic la mare; ordine crescîndă, orînduire. /cf. fr. *hiérarchie*/

ieromonáh, -i, s. m. — călugăr cu funcţie de preot. /slav/

iezătúră, -i, s. f. — stăvilar de pămînt, de piatră etc. construit pentru a ţine în loc apa unui iaz artificial. /din vb. *iezi*+ suf. *-ătură*/

iézer, -e, s. n. — baltă sau lac adînc. /slav/

iezuít, -ţi, s. m. — 1. membru al unui ordin de călugări catolici, întemeiat în 1534 pentru combaterea Reformei şi întărirea puterii papale. 2. (fig.) om viclean, ipocrit, intrigant. /fr. *jésuite*/

igiénă s. f. — ramură a medicinei care se ocupă cu studierea mijloacelor de păstrare a sănătăţii şi de prevenire a bolilor. /fr. *hygiène*/

ígliţă, -e, s. f. — 1. ac de croşetat, croşetă. 2. unealtă pentru împletirea plaselor. /bg., srb. *iglice*/

ignifúg,-ă, adj., s. n. — (substanţă, material) care nu se aprinde deloc sau care arde foarte greu. /fr. *ignifuge;* lat. *ignis*= foc, *fugere*=fugi/

ignóbil, -ă, adj. (rar) — josnic, mîrşav. /fr. *ignoble*/

ignorá (ignoréz) vb. — 1. a nu şti, a nu cunoaşte. 2. a nu lua în seamă, a trece cu vederea. /fr. *ignorer,* lat. *ignorare*/

ignoránt, -ă, adj. — incult, neinstruit, prost. /fr. *ignorant*/

igrasíe s. f. — umezeală persistentă a pereţilor unei construcţii. /ngr. *igrasia*/

ihtiofág, -ă, -i, -e, s. m. şi f., adj. — (animal) care se hrăneşte cu peşte. (pr. -ti-o-) /fr. *ichtyophage*/

ihtiologíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul peştilor. (pr. -ti-o-) /fr. *ichtyologie;* gr. *ichtys*=peşte, *logos*=studiu/

ilár, -ă, adj. — ilariant. /fr. *hilare*/

ilariánt, -ă, adj. — care stîrneşte rîs general. (pr. -ri-ant) /fr. *hilarant*/

ilaritáte s. f. — rîs general provocat de ceva amuzant, caraghios. /fr. *hilarité*/

ilegál, -ă, adj. — 1. nelegal; contrar legii; interzis. 2. care duce luptă politică pe ascuns, din cauza prigoanei. /fr. *illégal*/

ilícit, -ă, adj. — nepermis de lege; (p. ext.) necinstit. /fr. *illicite*/

ilizíbil, -ă, adj. — neciteţ, indiscifrabil. /fr. *illisible*/

ilógic, -ă, adj. — nelogic, neraţional; fără temei. /fr. *illogique*/

iluminá (-ez) vb. — 1. a răspîndi lumină artificială. 2. (fig.) a se lumina la faţă, a se înveseli, a se bucura. /fr. *illuminer,* lat. *illuminare*/

iluminísm s. n. — mişcare ideologică antifeudală a burgheziei în ascensiune, desfăşurată în perioada pregătirii şi desfăşurării revoluţiilor burgheze din sec. XVII—XIX, care, acordînd conştiinţei un rol hotărîtor în dezvoltarea socială şi în schimbarea moravurilor, susţinea posibilitatea înlăturării nedreptăţilor sociale şi a feudalismului prin răspîndirea în popor a cunoştinţelor ştiinţifice, a culturii (a „luminii"). /it. *illuminismo*= epoca luminilor/

ilustrá (-ez) vb. — 1. a lămuri ceva prin exemple, prin fapte, prin gesturi. 2. a împodobi cu ilustraţii un text, o carte etc.; a reprezenta ceva printr-un desen. 3. a se face observat prin ceva deosebit. /fr. *illustrer,* lat. *illustrare*/

ilustratív, -ă, adj. — exemplificator, edificator, /din *ilustrat*+ suf. *-iv*/

ilústru, -ă, adj. — vestit, celebru prin fapte bune, prin calităţi deosebite. /fr. *illustre*/

ilúzie, -ii, s. f. — 1. (psih., în sens restrîns) percepţie falsă sau deformată a unui obiect, prezentat înaintea ochilor. 2. (în sens larg) cunoaştere falsă ca-

Scanned with OKEN Scanner

re este considerată reală. 3. (fig.) speranță neîntemeiată. /fr. *illusion*/

iluzioná (-ez) vb. — a-și face iluzii; a se amăgi. (pr. -zi-o-) /fr. *illusionner*/

iluzionísm s. n. — 1. scamatorie. 2. ansamblu de procedee în artele plastice menit să creeze iluzia realității pînă la confundarea operei de artă cu obiectul material pe care îl reprezintă. /fr. *illusionnisme*/

iluzóriu, -ie, adj. — care nu poate fi realizat, care nu există în realitate; înșelător, amăgitor. /fr. *illusoire*/

imaculát, -ă, adj. — fără pete, curat; (fig.) neprihănit. /fr. *immaculé*/

imaginá (-ez) vb. — a închipui ceva; a născoci. /fr. *imaginer*/

imaginábil, -ă, adj. — care se poate imagina, (ușor) de închipuit. /fr. *imaginable*/

imaginár, -ă, adj. — 1. care nu există decît în imaginație; născocit. 2. (mat.: despre numere) al cărui pătrat este un număr negativ. /fr. *imaginaire*/

imaginație, -ii, s. f. — 1. capacitatea omenească de a crea, pe baza reprezentărilor care reflectă realitatea existentă, noi reprezentări. 2. închipuire, fantezie. /fr. *imagination*/

imágine, -i, s. f. — 1. reprezentare în mintea noastră a realității pe baza impresiilor primite prin simțuri (imagini auditive, vizuale etc.). 2. reprezentare a unui obiect, a unei scene din realitate etc. prin desen, fotografiere etc.; tablou, priveliște. ⊗ *imagine artistică* = produs specific al creației artistice care exprimă generalul într-o formă senzorial-concretă, în unitate nemijlocită cu individualul (folosind cuvinte, sunete, culori etc.). /fr. *image*/

imagístic, -ă, adj. — care se referă la imagine (1); cu imagini (2). /fr. *imagistique*/

imám, -i, s. m. — 1. șef suprem al unui stat feudal arab, care deținea întreaga putere (religioasă, politică și militară). 2. conducătorul rugăciunii colective într-o moschee. /tc. *imam*/

imanént, -ă, adj. — care aparține naturii sau esenței obiectului dat, nefiind condiționat de o acțiune exterioară lui; constant, permanent. /fr. *immanent*/

imáș, -uri, s. n. — porțiune de teren înierbată natural, folosită ca pășune pentru vite; izlaz. /magh. *nyomás*/

imateriál, -ă, adj. — 1. care există numai în conștiință; nematerial, spiritual. 2. lipsit de formă precisă. (pr. -ri-al) /fr. *immatériel*/

imbatábil, -ă, adj. — care nu poate fi întrecut sau învins; de neînvins. /fr. *imbattable*/

imbecíl, -ă, adj. — care are capacitate mintală redusă; prost, tîmpit. /fr. *imbécile*/

imbérb, -i, adj. m. — căruia nu i-a răsărit încă barba. /fr. *imberbe*/

imbóld, -uri, s. n. — îndemn, stimulent. /din *îmboldi*/

imbrifúg, -ă. adj. (despre materiale) — care nu poate fi pătruns de ploaie. /fr. *imbrifuge*/

imemorábil, -ă, adj. — foarte îndepărtat ca timp. /fr. *immémorable*/

imemoriál, -ă, adj. — care este dintr-o epocă foarte îndepărtată, din timpuri străvechi, a cărui amintire s-a pierdut. (pr. -ri-al) /fr. *immémorial*/

iméns, -ă, adj. — 1. foarte mare, nesfîrșit. 2. foarte numeros, foarte important. 3. (fig.) adînc, profund. Jale imensă. /fr. *immense*/

imersiúne s. f. — 1. afundare a unui corp într-un lichid. 2. intrarea unui corp ceresc în conul de umbră sau în spațiul din dreptul altui corp ceresc. (pr. -si-u-) /fr. *immersion*/

imigrá (-ez) vb. — a părăsi țara de origine pentru a se stabili

într-o țară străină. /fr. *immigrer*, lat. *immigrare*/

iminéi s. m. pl. — 1. pantofi cu vîrful ascuțit, purtați la țară. 2. pantofi fini din marochin galben, purtați odinioară de boieri. /tc. *yemeni*/

iminént, -ă, adj. — care este gata să se producă, care nu mai poate fi oprit sau evitat. /fr. *imminent*/

imixtiúne, -i, s. f. — amestec nemotivat și nedorit în treburile altuia. (pr. -ti-u-) /fr. *immixtion*/

imn, -uri, s. n. — cîntec de laudă compus pentru preamărirea unei idei, a unor eroi, a unui eveniment deosebit etc. ⊗ *imn național*=cîntec solemn adoptat ca simbol al unității de stat. /fr. *hymne*/

imóbil[1], -e, s. n. — lucru nemișcător (clădire, casă). /lat. *immobilis*/

imóbil[2], -ă, adj. (opus *móbil;* despre bunuri materiale) — care stă nemișcat, neclintit, fix. /lat. *immobilis*/

imobiliár, -ă, adj. (despre bunuri materiale) — nemișcător. (pr. -li-ar) /fr. *immobilier*/

imobilitáte s. f. — nemișcare, neclintire. /fr. *immobilité*/

imobilizá (-ez) vb. — a fixa, a ține în stare de nemișcare. /fr. *immobiliser*/

imorál, -ă, adj. — care e contrar moralei, desfrînat. /fr. *immoral*/

imortalizá (-ez) vb. — a face nemuritor, nepieritor în istoria omenirii. /fr. *immortaliser*/

impacientá (-ez) vb. — a-și pierde răbdarea, a se neliniști, a deveni nerăbdător, îngrijorat. (pr. -ci-en-) /fr. *impartienter*/

impalpábil, -ă, adj. — care nu poate fi pipăit; minuscul, imperceptibil. /fr. *impalpable*/

impár, -ă, adj. — (despre numere întregi) — care nu este divizibil cu 2; fără soț. /lat. *impar*/

imparábil, -ă, adj. — care nu poate fi parat sau evitat. /din *im*+*parabil*/

imparisilábic, -ă, adj. — (despre s. și adj.) — a cărui temă nu păstrează același număr de silabe în tot cursul declinării. /fr. *imparisyllabique*/

imparțiál, -ă, adj. — nepărtinitor, drept în aprecieri. (pr. -ți-al) /fr. *impartial*/

impás, -uri, s. n. — situație grea, încurcată, care pare de nerezolvat. /fr. *impasse*/

impasíbil, -ă, adj. — nepăsător, indiferent; insensibil. /fr. *impassible*/

impecábil, -ă, adj. — fără cusur, fără defect; perfect. /fr. *impeccable*/

impediment, -e, s. n. — piedică, obstacol. /fr. *impédiments*/

impenetrábil, -ă, adj. — 1. de nestrăbătut; de nepătruns. 2. (fig.) trainic, profund. 3. care nu-și trădează gîndurile, sentimentele. /fr. *impénétrable*/

imperatív[1], -e, s. n. — 1. necesitate categorică și necondiționată, obligație. 2. modul personal al verbului prin care se exprimă un ordin, un îndemn sau o rugăminte. /fr. *impératif*/

imperatív[2], -ă, adj. — care ordonă; poruncitor, obligatoriu. /fr. *impératif*/

imperceptíbil, -ă, adj. — 1. care nu poate fi observat cu ajutorul simțurilor. 2. abia observabil. /fr. *imperceptible*/

imperféct, -ă, adj. — 1. nedesăvîrșit. 2. cu defect. /lat. *imperfectus*/

imperfecțiúne, -i, s. f. — defect, cusur. (pr. -ți-u-) /fr. *imperfection*/

imperiál, -ă, adj. — împărătesc. (pr. -ri-al) /fr. *impérial*/

imperialísm s. m. — stadiul cel mai înalt al capitalismului, caracterizat prin dominația monopolurilor și a capitalului financiar, prin export de capital, prin împărțirea economică a lumii între uniunile monopoliste internaționale, puteri capitaliste. (pr. -ri-a-) /fr. *impérialisme*/

imperiós, -oásă, adj. — neapărat

trebuincios, obligatoriu. (pr. -ri--os) /lat. *imperiosus*/

impériu, -ii, s. n. — 1. împărăţie. 2. statul dominant împreună cu regiunile cotropite de el. 3. (în expr.) *sub imperiul*=sub influenţa..., sub înrîurirea. /lat. *imperium*/

impermeábil, -ă, adj. (despre materiale, ţesături) — care nu lasă să treacă prin el un lichid sau un gaz; (substantivat, n.) manta sau pardesiu de ploaie. (pr. -me-a-) /fr. *imperméable*/

impersonál, -ă, adj. — 1. (despre vb.) care nu are subiect propriu-zis. (plouă, tună etc.). 2. (despre construcţii verbale) care constituie o formă impersonală a unui verb personal (se zice, se spune etc.). 3. (fig.) lipsit de personalitate. /lat. *impersonalis*/

impertinént, -ă, adj. — obraznic, necuviincios. /fr. *impertinent*/

imperturbábil, -ă, adj. — care îşi păstrează calmul, care dă dovadă de stăpînire de sine. /fr. *imperturbable*/

impetuós, -oásă, adj. — care se manifestă cu o forţă de nestăpînit; năvalnic. /lat. *impetuosus*/

impiegát, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — funcţionar la serviciul de mişcare a trenurilor. (pr. -pie-gat) /it. *impiegato*/

impietá (-ez) vb. — a se amesteca în treburile altuia, ştirbindu-i din drepturi. (pr. -pi-e-) /fr. *empiéter*/

impietáte s. f. — lipsă de respect faţă de ceea ce este considerat sfînt sau demn de veneraţie. /fr. *impiété*/

implacábil, -ă, adj. — care nu poate fi înduplecat; neîndurător. /fr. *implacable*/

implicá (implíc) vb. — 1. a atrage după sine. 2. a amesteca pe cineva într-o afacere neplăcută. /lat. *implicare*/

implicáţie, -ţii, s. f. — amestec; urmare, consecinţă. /fr. *implication*/

implicít, -ă, adj. — 1. cuprins în ceva, inclus. 2. care se înţelege de la sine. /fr. *implicite*/

implorá (implór) vb. — a ruga stăruitor (şi cu umilinţă). /fr. *implorer*/

imponderábil, -ă, adj. — 1. care este atît de uşor, încît nu se poate cîntări. 2. (fig.) imperceptibil. /fr. *impondérable*/

imponderabilitáte s. f. (fiz.) — stare a corpurilor în care greutatea lor este anulată de o forţă de inerţie. /fr. *impondérabilité*/

impórt s. n. — 1. introducerea în ţară a mărfurilor străine, prin cumpărare sau prin schimb. 2. (fig.) care nu are legătură cu realităţile locale. /germ. *Import*/

impostór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană care, folosind minciuna şi prefăcătoria, se dă drept altcineva. /lat. *impostor*/

impozábil, -ă, adj. — care poate fi supus la plata unui impozit. /fr. *imposable*/

impozánt, -ă, adj. — care impune respect sau admiraţie prin înfăţişarea sau ţinuta sa; impunător. /fr. *imposant*/

impózit, -e, s. n. — plată obligatorie către stat a unor sume stabilite de lege. /lat. *impositum*/

impracticábil, -ă, adj. — 1. (despre drumuri) care nu se poate folosi; desfundat, stricat. 2. care nu poate fi pus în practică, nu se poate aplica. /fr. *impracticable*/

imprecáţie, -ii, s. f. — 1. blestem; ocară. 2. (fig.) figură de stil care conţine un blestem. /lat. *imprecatio*/

impregná (-ez) vb. — a îmbiba cu o substanţă (lichidă). /fr. *imprégner*/

impresár, -i, s. m. — persoană care mijloceşte organizarea de turnee cu spectacole de teatru, de muzică etc. /fr. *imprésario*/

imprescriptíbil, -ă, adj. — care nu poate fi prescris sau anulat. /fr. *imprescriptible*/

imprésie, -ii, s. f. — 1. efect lă-

sat în conştiinţa cuiva de lucrurile sau întîmplările din jurul lui. 2. imagine rămasă în amintire. 3. părere personală. /fr. *impression*, lat. *impressio*/

impresioná (-ez) vb. — 1. a produce o impresie puternică, a mişca sufleteşte. 2. (despre lumină) a acţiona asupra substanţei sensibile de pe o hîrtie sau placă fotografică, de pe un film etc. /fr. *impressionner*/

impresionábil, -ă, adj. — simţitor, sensibil. /fr. *impressionnable*/

impresionánt, -ă, adj. — 1. care produce o impresie puternică. 2. măreţ, grandios. /fr. *impressionnant*/

impresionísm s. n. — 1. sistem estetic ale cărui principii de creaţie şi de critică sînt bazate pe impresie. 2. mişcare artistică apărută în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, care consideră că scopul principal al artei este surprinderea şi transpunerea în pictură, în muzică, în critica literară etc. a impresiilor fugitive încercate de artist. (pr. -si-o-) /fr. *impressionnisme*/

imprevizíbil, -ă, adj. — care nu poate fi prevăzut. /fr. *imprévisible*/

imprimá (imprím) vb. — 1. a lăsa urme prin apăsare; a întipări. 2. a tipări. 3. a întipări pe o ţesătură desene colorate. 4. (fig.) a comunica, a transmite; a determina. /fr. *imprimer*/

imprimát, -ă, -ţi, -te, adj., s. n. — 1. (adj.) (despre lucrări ştiinţifice, literare etc.) tipărit; (despre ţesături) pe care sînt întipărite diferite desene. 2. (s. n.) formular tipărit pentru întocmirea unor acte oficiale; publicaţie, tipăritură. /din *imprima*/

imprimeríe, -ii, s. f. — 1. tipografie. 2. atelier unde se imprimă ţesături. /fr. *imprimerie*/

impriméu, -uri, s. n. — ţesătură imprimată cu modele colorate. /fr. *imprimé*/

impropriu, -ie, adj. — nepotrivit; nerecomandabil, greşit. /fr. *impropre*/

improvizá (-ez) vb. — a compune ceva repede şi pe nepregătite; a face ceva la repezeală şi provizoriu. /fr. *improviser*/

imprudént, -ă, adj. — lipsit de prudenţă, nesocotit. /fr. *imprudent*/

impúdic, -ă, adj. — neruşinat, fără jenă. /fr. *impudique*/

impúls, -uri, s. n. — 1. îndemn către acţiune. 2. mişcare (pornire) determinată de stimulenţi nervoşi (sau de o forţă exterioară). /lat. *impulsus*/

impúlsie, -ii, s. f. — tendinţă spontană către o anumită acţiune. /fr. *impulsion*/

impulsioná (-ez) vb. — 1. a stimula, a îndemna. 2. a imprima o mişcare. /din *impuls*/

impulsív, -ă, adj. — care se lasă condus de primul impuls; nestăpînit; violent, brutal. /fr. *impulsif*/

impunătór, -oáre, adj. — arătos, falnic. /din *impune*+suf. *-(ă)tor*/

impúne (impún) vb. — 1. a obliga ca o părere, o hotărîre etc. să fie acceptată şi urmată. 2. a inspira respect sau teamă. 3. a fixa cuiva un impozit, o contribuţie obligatorie. /fr. *imposer*/

impunitáte s. f. — apărarea de pedeapsă a unui infractor determinată de anumite împrejurări personale prevăzute de lege. /fr. *impunité*/

impúr, -ă, adj. — 1. care nu este pur; murdar. 2. (chim.) amestecat. /fr. *impur*/

imputá (impút) vb. — 1. a reproşa. 2. a face pe cineva răspunzător pentru o pagubă, a obliga la despăgubiri. /fr. *imputer*, lat. *imputare*/

imuábil, -ă, adj. — care nu se schimbă niciodată, mereu acelaşi. (pr. -mu-a-) /fr. *immuable*/

imún, -ă, adj. — care nu se poate molipsi de o anumită boală contagioasă. /fr. *immun*/

imúnd, -ă, adj. — murdar, dez-

gustător la vedere. /lat. *immundus*/

imunitáte, -ăți, s. f. — 1. rezistență specifică a unui organism față de anumite infecții microbiene sau față de otrăvuri. 2. privilegiu acordat prin lege sau recunoscut cuiva de a se bucura de anumite drepturi speciale. /fr. *immunité*/

în- — element de compunere a cuvintelor cu sens privativ (care lipsește pe cineva de ceva), care, prin asimilație, înaintea unor consoane sonore, se schimbă uneori în *im, il-* sau *ir-* /lat. *in-*/

inabordábil, -ă, adj. — care nu poate fi ajuns, atins sau înțeles; inaccesibil. /fr. *inabordable*/

inacceptábil, -ă, adj. — care nu poate sau nu trebuie admis. /fr. *inacceptable*/

inaccesíbil, -ă, adj. — 1. la care nu se poate ajunge, de care nu te poți apropia; greu de ajuns; izolat, ferit. 2. (fig.) de nepătruns, de neînțeles. /fr. *inaccessible*/

inadaptábil, -ă, adj. — care nu se poate obișnui cu o situație nouă. /cf. fr. *inadapté*/

inadecvát, -ă, adj. — nepotrivit, necorespunzător. /fr. *inadéquat*/

inadvertență, -e, s. f. — lipsă de atenție; greșeală făcută din nebăgare de seamă. /fr. *inadvertance*/

inalienábil, -ă, adj. — care nu poate fi înstrăinat. (pr. -li-e-) /fr. *inaliénable*/

inamíc[1], -ă, -i, -e, s. m. și f. — dușman, vrăjmaș. /lat. *inimicus*/

inamíc[2], -ă, adj. — dușmănos. /lat. *inimicus*/

inamovíbil, -ă, adj. (despre funcționar) — care nu poate fi mutat sau scos din funcție. /fr. *inamovible*/

inaniție s. f. — slăbire fizică a organismului, din cauza lipsei cronice de hrană; înfometare. /lat. *inanitio*/

inapetență s. f. — lipsă a poftei de mîncare, întîlnită în unele boli. /fr. *inappétence*/

inaplicábil, -ă, adj. — care nu poate fi pus în practică. /fr. *inapplicable*/

inápt, -ă, adj. — neapt, nepotrivit să facă ceva, să îndeplinească un serviciu etc.; nepriceput. /fr. *inapte*/

inatacábil, -ă, adj. — care nu poate fi atacat. /fr. *inattaquable*/

inaugurá (-ez) vb. — 1. a începe în mod solemn activitatea unei instituții noi, a unei expoziții etc. 2. (fig.) a deschide un drum nou, a începe o fabricație nouă etc. (pr. i-nau-) /fr. *inaugurer*, lat. *inaugurare*/

inavuábil, -ă, adj. — care nu poate fi spus, mărturisit; rușinos, nedemn. (pr. -vu-a-) /fr. *inavouable*/

incalculábil, -ă, adj. — imposibil de apreciat, fără număr, imens. /fr. *incalculable*/

incalificábil, -ă, adj. — sub orice apreciere; josnic, demn de dispreț. /it. *inqualificabile*/

incandescént, -ă, adj. — 1. (despre un metal) încălzit pînă devine alb și dă lumină. 2. (fig.) plin de foc, de însuflețire. /fr. *incandescent*/

incantație s. f. — încîntare; farmec. /fr. *incantation*/

incarná (-ez) vb. — a (se) întrupa; a se prezenta sub o formă concretă, materială. (var. *încarna*) /fr. *incarner*, lat. *incarnare*/

incarnát, -ă, adj. — 1. întrupat; personificat. 2. (fig.) înverșunat. /din *incarna*/

incasábil, -ă, adj. — care nu se poate sparge (ușor). /fr. *incassable*/

incendiár, -ă, adj. — 1. care provoacă un incendiu. 2. (fig.) care îndeamnă la acțiuni violente. (pr. -di-ar) /fr. *incendiaire*/

incéndiu, -ii, s. n. — foc mare care distruge clădiri, păduri etc. /lat. *incendium*/

incért, -ă, adj. — nesigur, îndoielnic. /lat. *incertus*/

incést, -uri, s. n. — legătură sexuală, oprită de lege și de mora-

lă, între părinți și copii sau între frați și surori. /fr. *inceste*/

inchizitoriál, -ă, adj. — 1. privitor la inchiziție sau la inchizitor. 2. (fig.) foarte aspru, de temut. (pr. -ri-al) /fr. *inquisitorial*/

inchizíție s. f. — instituție polițistă-judiciară organizată de biserica catolică în sec. XIII—XIX, care judeca și supunea la chinuri și torturi pe cei acuzați de așa-zisa erezie sau de nesupunere față de biserica catolică. /fr. *inquisition*/

incidént[1], -e, s. n. — 1. întîmplare neașteptată (de obicei neplăcută). 2. obiecție neașteptată ridicată în cursul unui proces. /fr. *incident*/

incidént[2], -ă, adj. — 1. (despre cuvinte sau propoziții) care este intercalat între părțile unei propoziții sau fraze. 2. (fiz., despre raze de lumină) care cade pe suprafața unui corp. /fr. *incident*/

incidentál, -ă, adj. — care are loc întîmplător. /fr. *incidentel*/

incidénță, -e, s. f. — întretăiere a razelor de lumină, a radiațiilor între ele sau cu o suprafață. /fr. *incidence*/

incinerá (-ez) vb. — a arde și a preface în cenușă un cadavru sau orice corp organic. /fr. *incinérer*/

incíntă, -e, s. f. — 1. spațiu mai mare în interiorul unei clădiri, destinat ședințelor, adunărilor etc. 2. (tehn.) teren înconjurat din toate părțile de clădiri. /cf. fr. *enceinte*/

incipiént, -ă, adj. — care se află la început, care abia începe. (pr. -pi-ent) /lat. *incipiens*/

incisív, -ă, adj. — 1. (în expr.) *dinți incisivi* = dinții din față care taie alimentele. 2. (fig.) tăios, mușcător. /fr. *incisif*/

incitá (-ez) vb. — a întărîta, a aținta. /fr. *inciter*, lat. *incitare*/

incízie, -ii, s. f. — tăietură făcută în scop medical. /lat. *incisio*/

inclúde (inclúd) vb. — a cuprinde; a îngloba. /lat. *includere*/

inclusív adv. — 1. împreună cu..., la un loc cu... 2. cuprinzînd și pe ultimul dintr-un șir, dintr-o serie. /fr. *inclusif*/

incluziúne, -i, s. f. — particulă de material străin aflată în masa unui corp solid. (pr. -zi-u-) /fr. *inclusion*/

incoativ, -ă, adj. (despre verbe) — care arată începutul unei acțiuni. (pr. -co-a-) /lat. *inchoativus*/

incoercíbil, -ă, adj. — care nu poate fi constrîns. /fr. *incoercible*/

incoerént, -ă, adj. — fără legătură logică, fără șir, neclar. /fr. *incohérent*/

incógnito adv. (despre călătoria unui conducător de stat, a unei personalități) — într-ascuns, sub nume fals, ascunzîndu-și adevăratul nume. /fr. *incognito*/

incognoscíbil, -ă, adj. — care nu poate fi cunoscut (deși se presupune că există). /fr. *incognoscible*/

incolór, -ă, adj. — 1. fără culoare. 2. decolorat, spălăcit. 3. (fig.) fără personalitate; șters. /fr. *incolore*/

incomensurábil, -ă, adj. — foarte mare, nemăsurat. /fr. *incommensurable*/

incomparábil, -ă, adj. — fără pereche, neasemănat. /fr. *incomparable*/

incompatíbil, -ă, adj. — care nu poate exista deodată cu altceva; nepotrivit cu altceva. /fr. *incompatible*/

incompetént, -ă, adj. — care nu are puterea legală sau priceperea necesară spre a hotărî într-o problemă sau situație dată. /fr. *incompétent*/

incomprehensíbil, -ă, adj. — de neînțeles; încurcat. /fr. *incompréhensible*/

inconciliábil, -ă, adj. (despre idei) — de neîmpăcat. (pr. -li-a-) /fr. *inconciliable*/

inconsecvént, -ă, adj. — 1. schimbător, nestatornic. 2. capricios, nehotărît. /fr. *inconséquent*/

inconștiént[1], s. n. (psih.) — totalitatea fenomenelor psihice care scapă conștiinței, care nu se conștientizează. /fr. *inconscient*/

inconștiént[2], -ă, adj. — 1. care nu este conștient, care și-a pierdut cunoștința (prin leșin, prin somn, boală etc.) 2. care nu are o atitudine clară, conștientă; fără minte. 3. făcut fără voință, fără să-și dea seama. (pr. -și-ent) /fr. *inconscient*/

incontestábil, -ă, adj. — sigur, neîndoielnic. /fr. *incontestable*/

incontinénță s. f. — 1. neputința de a reține urina. 2. lipsa de stăpînire a unei dorințe. /cf. fr. *incontinence*/

inconveniént, -e, s. n. — neajuns; piedică. (pr. -ni-ent) /fr. *inconvénient*/

incorigíbil, -ă, adj. — care nu poate fi îndreptat. /fr. *incorrigible*/

incoruptíbil, -ă, adj. — care nu poate fi mituit sau corupt, cinstit. /fr. *incorruptible*/

incrimină (-ez) vb. — a învinui (de acte criminale); a acuza. /fr. *incriminer*/

incrustáție, -ii, s. f. — 1. ornament înfipt pe suprafața unui obiect. 2. crustă de substanțe (săruri) depuse dintr-o soluție pe pereții unei conducte, ai unui rezervor etc. /fr. *incrustation*/

incubátor, -oáre, s. n. — instalație special amenajată pentru clocirea artificială; pentru creșterea copiilor născuți înainte de vreme etc. /cf. fr. *incubateur*/

incubáție s. f. — 1. timpul necesar pentru dezvoltarea completă a embrionului din ou și transformarea lui în pui. 2. timpul care trece de la pătrunderea în corp a microbilor sau a virusului unei boli și pînă la apariția primelor semne de boală. /fr. *incubation*, lat. *incubatio*/

inculpá (numai la timpuri compuse) vb. — a porni o urmărire judecătorească împotriva cuiva; a învinui, a acuza. /lat. *inculpare*/

inculpát, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană dată în judecată; învinuit, pîrît, acuzat. /din *inculpa*/

incultúră s. f. — lipsă de cultură suficientă. /fr. *inculture*/

incumbá (pers. 3 -bă) vb. (despre obligații, răspunderi) — a reveni cuiva, a se impune. /lat. *incumbare*/

incunábul, -e, s. n. — tipăritură din primii ani ai introducerii tiparului (pînă la anul 1500); (p. ext.) carte foarte veche și prețioasă. /lat. *incunabulum*/

incurábil, -ă, adj. — care nu mai poate fi vindecat; nevindecabil. /fr. *incurable*/

incursiúne, -i, s. f. — 1. pătrundere neașteptată și de scurtă durată pe un teritoriu străin, cu un anumit scop. 2. (fig.) cercetare făcută de cineva într-un domeniu străin de preocupările obișnuite sau de tema tratată. /fr. *incursion*/

indecént, -ă, adj. — necuviincios, nerușinat. /fr. *indécent*/

indecís, -ă, adj. — nehotărît, nesigur, șovăielnic. /fr. *indecis*/

indemnizáție, -ii, s. f. — 1. sumă de bani plătită cuiva pentru acoperirea unor cheltuieli făcute în interesul serviciului sau pentru recompensarea unei munci excepționale. 2. despăgubire. /fr. *indemnisation*/

independént, -ă, adj. — 1. care nu depinde de cineva sau de ceva; liber, de sine stătător. 2. care se bizuie pe puterile proprii. /fr. *indépendent*/

indescifrábil, -ă, adj. — neciteț, de neînțeles. /fr. *indéchiffrable*/

indescriptíbil, -ă, adj. — atît de neobișnuit, încît nu poate fi descris sau exprimat prin cuvinte; de nedescris. /fr. *indescriptible*/

indestructíbil, -ă, adj. — care nu poate fi distrus sau nimicit. /fr. *indestructible*/

índex, -uri, s. n. — 1. listă alfabetică sau sistematică a materiei cuprinse într-o lucrare, a numelor proprii folosite etc., cu indicarea paginilor respective; (în expr.) *a pune la index* = a trece o carte

în lista cărților interzise; (fig.) a socoti pe cineva nedemn, a-l nesocoti. /lat., fr. *index*/

indezirábil, -ă, adj. — care nu este dorit; nedorit, neagreat. /fr. *indésirable*/

indicá (indíc) vb. — 1. a arăta, a semnala, a face cunoscut ceva. 2. a recomanda un tratament, a da un sfat etc. /lat. *indicare*/

indicát, -ă, adj. — corespunzător, potrivit, bun. /din *indicá*/

indicatív, -ă, adj. — 1. care arată, care îndrumează. 2. (în expr.) *modul indicativ*=mod personal care exprimă o acțiune prezentată de vorbitor ca reală. /fr. *indicatif*/

indicatór[1] (I) -oáre, s. n., (II) -ori, s. m. — I. (s. n.) 1. aparat care indică mărimi și fenomene. 2. semn care arată direcția unui drum. 3. text tipărit care servește ca îndrumător. II. (s. m.) expresie numerică cu ajutorul căreia se caracterizează creșterea, structura etc. unui fenomen social-economic. /cf. fr. *indicateur*/

indicatór[2], -oáre, adj. — care indică. /cf. fr. *indicateur*/

indicáție, -ii, s. f. — îndrumare, lămurire, sfat, povață. /fr. *indication*/

índice, (1—4) -i, s. m., (5—6) -e, s. n. — 1. (mat.) număr, literă sau simbol literal așezat la dreapta și mai jos sau mai sus decît un număr, o literă etc., cărora le precizează valoarea sau înțelesul (ex.: a_1, a_x au ca indici pe 1 și pe x). 2. (chim.) număr așezat jos, la dreapta unui simbol chimic al unui element, care arată numărul atomilor din acel element cuprinși în molecula unei substanțe (ex.: în formula H_2O, 2 este indice). 3. cifră dintr-un plan economic care trebuie atinsă pentru a se realiza un anumit nivel de producție. 4. indicație care înfățișează aspectul unui fenomen, al unei situații etc. sub forma unui număr, al unei formule sau expresii. 5. index. 6. ac sau altă piesă a unui aparat de măsurat care arată pe o scară gradată valoarea mărimii măsurate. /it. *indice*/

indíciu, -ii, s. n. — semn după care se poate recunoaște un obiect, o acțiune etc. /fr. *indice*/

indiferént, -ă, adj. — 1. nepăsător. 2. neprietenos, distant. 3. care nu prezintă nici un interes, nici o importanță. /fr. *indifférent*/

indigén, -ă, adj. (și substantivat) — 1. localnic, băștinaș. 2. (despre animale, plante, mărfuri) din propria țară. /fr. *indigène*/

indigést, -ă, adj. — 1. care nu poate fi (ușor) digerat. 2. (fig.) greu de înțeles; confuz. /fr. *indigeste*/

indigéstie s. f. — tulburare a digestiei manifestată prin grețuri, vărsături, diaree etc. /fr. *indigestion*/

indigná (-ez) vb. — a se revolta în fața unei fapte urîte, nedemne. /fr. *s'indigner*/

indigó, -uri, s. n. — 1. culoare a spectrului solar cuprinsă între albastru și violet. 2. colorant albastru-închis. 3. hîrtie-carbon. /fr. *indigo*/

indiscrét, -ă, adj. — care se amestecă în mod nedelicat în secretele cuiva, care spune și altora secretele ce i s-au încredințat. /fr. *indiscret*/

indiscutábil, -ă, adj. — sigur, precis, neîndoielnic. /fr. *indiscutable*/

indisolúbil, -ă, adj. — 1. care nu poate fi desfăcut, rupt, destrămat. 2. (fig.) de nezdruncinat. /fr. *indisoluble*/

indispensábil, -ă, adj. — neapărat trebuincios, absolut necesar. /fr. *indispensable*/

indispensábili s. m. pl. — izmene. /din *indispensabil*/

indisponíbil, -ă, adj. — care nu poate fi folosit după voie, care nu e liber. /fr. *indisponible*/

indispoziție, -ii, s. f. — 1. lipsă de voie bună; mîhnire (trecătoare). 2. boală ușoară și trecătoare; neliniște, agitație. /fr. *indisposition*/

indispúne (-pún) vb. — 1. a strica buna dispoziție, a supăra, a plic-

tisi. 2. a enerva. /fr. *indisposer*/

indivíd, -ă, izi, -de, s. m. şi f. — 1. fiinţă considerată ca unitate distinctă a speciei din care face parte; exemplar dintr-o specie de fiinţe. 2. (peior.) persoană suspectă sau demnă de dispreţ. /fr. *individu*/

individuál, -ă, adj. — 1. care este specific unui individ. 2. care priveşte un singur exemplar dintr-o clasă de lucruri sau de fiinţe. 3. făcut de o singură persoană. (pr. -du-al) /fr. *individuel*/

individualísm s. n. — 1. preocupare exagerată pentru propria persoană, pentru interesele personale, nesocotind interesele altora. 2. denumire generică pentru concepţiile care iau ca punct de plecare individul izolat, conceput (în mod greşit) ca ceva independent de societate. (pr. -du-a-) /fr. *individualisme*/

individualitáte, -ăţi, s. f. — 1. totalitatea trăsăturilor caracteristice unui individ. 2. persoană cu calităţi deosebite; personalitate. (pr. -du-a-) /fr. *individualité*/

individualizá (-ez) vb. — 1. a determina un lucru prin caracterele sale individuale. 2. a scoate în evidenţă (într-o creaţie artistică) particularităţile deosebite ale unei persoane sau ceea ce este deosebit pentru o situaţie, pentru un fapt. (pr. -du-a-) /fr. *individualiser*/

indivizíbil, -ă, adj. — care nu poate fi împărţit. /fr. *indivisible*/

indiviziúne s. f. — drept de proprietate pe care două sau mai multe persoane îl au, pe cote-părţi, asupra unui bun privit ca o totalitate nedivizată. (pr. -zi-u-) /fr. *indivision*/

indo-europeán, -ă, adj. — (în expr.) *limbă indo-europeană* = limbă reconstituită, neatestată în texte, considerată ca bază a familiei de limbi indo-europene, din care fac parte: sanscrita, greaca, latina, slava comună, germana comună, albaneza, armeana etc. /fr. *indo-européen*/

indolént, -ă, adj. — 1. nepăsător. 2. leneş. /fr. *indolent*/

indubitábil, -ă, adj. — sigur, neîndoios. /fr. *indubitable*/

indúce (-dúc) vb. — 1. (în expr.) *a induce în eroare* = a înşela. 2. a produce o inducţie electromagnetică. 3. (în logică) a face un raţionament inductiv. /lat. *inducere*/

inductív, -ă, adj. — 1. (logică) care procedează prin inducţie (1). 2. (fiz.) referitor la inducţia electromagnetică. /fr. *inductif*/

inductór, -oáre, s. n., adj. — I. (s. n.) parte componentă a maşinilor şi aparatelor electrice în care se găseşte magnetul permanent sau înfăşurarea parcursă de curent şi în care se produce fluxul magnetic necesar producerii forţei electromotoare în înfăşurările maşinii. II. (adj.) 1. (despre procese fizice) care produce sau influenţează un alt proces cu care evoluează concomitent. 2. (despre cîmpuri sau fluxuri magnetice) care induce tensiuni electromotoare prin fenomenul inducţiei electromagnetice. /cf. fr. *inducteur*/

indúcţie, -ii, s. f. — 1. (logică; opus *deducţie*) raţionament sau metodă de gîndire care se ridică de la particular la general, de la efect la cauză, de la fapte la noţiuni sau concepte, la dezvăluirea esenţialului, a legii. 2. (fiz.) producere sau influenţare a unui fenomen de către alt fenomen altfel decît printr-o acţiune mecanică directă. 3. (fiziologie) mecanism nervos prin care starea de excitaţie sau de inhibiţie dezvoltată într-un centru nervos favorizează sau determină apariţia stării opuse într-un alt centru nervos. /lat. *inductio*, fr. *induction*/

indulgént, -ă, adj. — care iartă uşor; îngăduitor. /fr. *indulgent*/

industrializá (-ez) vb. — 1. a dezvolta industria, a introduce tehnica maşinistă în locul tehnicii manuale; a trece la marea in-

dustrie mecanizată. /fr. *industrialiser*/

industriáș, -i, s. m. — proprietar de întreprinderi industriale; fabricant. /din *industrie* + suf. *-aș*/

indústrie, -ii, s. f. — 1. producție organizată de bunuri materiale, realizată în general pe baza folosirii mijloacelor tehnice de producție în cadrul unor întreprinderi economice. 2. ramură a activității industriale. /fr. *industrie*, lat. *industria*/

inechitáte, -ăți, s. f. — nedreptate. /fr. *iniquité*/

inedít, -ă, adj. — 1. (despre opere literare, științifice etc.) care se tipărește pentru prima dată. 2. (fig.) necunoscut mai înainte; nou. /fr. *inédit*/

inefábil, -ă, adj. — care nu poate fi exprimat prin cuvinte. /fr. *ineffable*/

ineluctábil, -ă, adj. — inevitabil, de neocolit, de neînlăturat. /fr. *inéluctable*/

inepție, -ii, s. f. — prostie, absurditate, stupiditate. /fr. *ineptie*, lat. *ineptia*/

inepuizábil, -ă, adj. — 1. fără sfîrșit, nesecat. 2. extrem de bogat. /fr. *inépuisable*/

inerént, -ă, adj. — care ține în mod curent de ceva. /fr. *inhérent*/

inért, -ă, adj. — fără viață, neînsuflețit; fără putere. /fr. *inerte*/

inerție s. f. — 1. (fiz.) proprietate a corpurilor de a-și păstra starea de repaus sau de mișcare în care se află atît timp, cît asupra lor nu acționează vreo forță exterioară. 2. (chim.) lipsă de reactivitate a unor substanțe chimice față de alte substanțe. 3. (fig.) inactivitate; nepăsare, lene. /fr. *inertie*, lat. *inertia*/

inervație, -ii, s. f. — rețea a nervilor dintr-un organ. /fr. *innervation*/

inestimábil, -ă, adj. — de mare preț, de neprețuit. /fr. *inestimable*/

inevitábil, -ă, adj. — de neînlăturat. /fr. *inévitable*/

inexorábil, -ă, adj. — neînduplecat, aspru, nemilos. /fr. *inexorable*/

inexpugnábil, -ă, adj. — de necucerit; de neînvins. /fr. *inexpugnable*/

inextricábil, -ă, adj. — care este atît de încurcat, încît nu poate fi înțeles sau lămurit; de neînțeles. /fr. *inextricable*/

infailíbil, -ă, adj. — care nu poate greși, care nu se poate înșela. /fr. *infaillible*/

infám, -ă, adj. — 1. josnic, nemernic, ticălos. 2. oribil; groaznic. /fr. *infâme*/

infamánt, -ă, adj. — dezonorant, degradant. /fr. *infamant*/

infamíe, -ii, s. f. — ticăloșie, josnicie. /fr. *infamie*, lat. *infamia*/

infánte, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — titlu dat copiilor regilor Spaniei și ai Portugaliei, în afară de primul născut. /sp. *infante*/

infantérie s. f. — parte a armatei care merge și luptă (de obicei) pe jos. /fr. *infanterie*/

infanticíd s. n. — ucidere a propriului copil. /fr. *infanticide*/

infantíl, -ă, adj. — 1. de copii, pentru copii, referitor la copii. 2. (fig.) copilăresc, nesocotit, neserios. /fr. *infantile*/

infárct s. n. — boală gravă care constă în distrugerea unui organ sau a unei părți dintr-un organ (inimă, creier, splină etc.) ca urmare a astupării vasului de sînge care îl hrănește. /cf. fr. *infarctus*/

infatigábil, -ă, adj. — neobosit, harnic, fără odihnă. /fr. *infatigable*/

infatuáre, -ări, s. f. — îngîmfare, înfumurare, trufie. (pr. -tu-a-) /lat. *infatuare*/

inféct, -ă, adj. — 1. (despre mirosuri, despre aer) stricat, respingător, rău. 2. (despre obiecte) murdar, de calitate proastă. 3. (despre caracterul cuiva) josnic, mîrșav, ticălos. /fr. *infect*/

infectá (-ez) vb. — 1. a face o infecție. 2. a transmite, a împrăștia microbi sau substanțe vătămătoare; a contamina. /fr. *infecter*/

infécție, -ii, s. f. — 1. pătrundere în corp a unor microorganisme producătoare de boli. 2. miros urît; duhoare. 3. (fig.) focar de con-

tagiune morală. /fr. *infection*/

inferiór, -oáră, adj. — 1. aşezat mai jos; de jos. 2. mai mic. 3. mai puţin bun. 4. de grad mai mic. /lat. *inferior*/

inférn s. n. — 1. iad. 2. (fig.) suferinţă, chin. 3. (fig.) dezordine de nedescris. /lat. *infernus*/

infernál, -ă, adj. — 1. de infern; groaznic, înspăimîntător. 2. (despre zgomote) asurzitor. 3. foarte rău, crud. /fr. *infernal*/

infidél, -ă, adj. — 1. nestatornic în sentimente, în hotărîrile luate. 2. (despre soţi) care încalcă credinţa conjugală. 3. (despre traducerea unui text) incorect; inexact. /fr. *infidèle*/

infiltrá (-ez) vb. — a pătrunde, a se strecura, a se introduce. /fr. *infiltrer*/

infím, -ă, adj. — foarte mic, neînsemnat; minuscul. /fr. *infime*/

infinít[1], -ă, adj. — care nu are margini; nesfîrşit, nemărginit. /lat. *infinitus*, fr. *infini*/

infinít[2], (1) -uri, s. n., (2) -ţi, s. m. — 1. (s. n.) ceea ce nu are limită în timp sau în spaţiu. 2. (s. m.; mat.) mărime variabilă care poate lua mărimi mai mari decît orice mărime dată. /lat. *infinitus*, fr. *infini*/

infinitáte, -ăţi, s. f. — cantitate sau număr foarte mare. /fr. *infinité*/

infinitezimál, -ă, adj. — 1. foarte mic. 2. (mat.; despre mărimi variabile) care tinde către zero. /fr. *infinitésimal*/

infinitív, -e, s. n. — mod nepersonal considerat drept forma-tip a verbului şi care denumeşte acţiunea sau starea exprimată de acesta. /lat. *infinitivus*/

infírm, -ă, adj. — lipsit de o parte a corpului; schilod. /fr. *infirme*/

infirmá (infírm) vb. — 1. a declara ceva ca neadevărat, ca nevalabil. 2. (jur.) a anula un mandat de arestare prin refuzul celor în drept de a-l confirma. /fr. *infirmer*/

infirmerie, -ii, s. f. — local sau încăpere organizată ca un mic spital pe lîngă internate, unităţi militare etc. /fr. *infirmerie*/

infirmiér, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană cu pregătire medicală medie care îngrijeşte bolnavii dintr-un spital sau dintr-o infirmerie. /fr. *infirmier*/

infirmitáte, -ăţi, s. f. — 1. defect fizic (ex. orbire, surditate etc.). 2. (fig.) slăbiciune. /fr. *infirmité*/

inflamá (pers. 3 -eazá) vb. — a se umfla. /lat. *inflammare*/

inflamábil, -ă, adj. — care se aprinde uşor. /fr. *inflammable*/

inflamáţie, -ii, s. f. — umflare, umflătură. /fr. *inflammation*/

inflaţie, -ii, s. f. — devalorizare a puterii de cumpărare a banilor de hîrtie faţă de aur, ca urmare a emiterii lor peste nevoile reale ale producţiei şi circulaţiei mărfurilor. /fr. *inflation*/

inflexíbil, -ă, adj. — 1. neflexibil, nemlădios. 2. (fig.) neînduplecat, dur, aspru. /fr. *inflexible*/

inflexiune, -i, s. f. — schimbare a tonului, a accentului în vorbă sau în cînt; mlădiere a vocii. /fr. *inflexion*/

inflorescénţă, -e, s. f. — totalitate a florilor fixate pe lujerul plantei într-un mod caracteristic pentru fiecare familie. /fr. *inflorescence*/

influénţă, -e, s. f. — 1. înrîurire pe care o exercită asupra cuiva o persoană, un fenomen etc. 2. putere de a influenţa pe alţii. /fr. *influence*/

influx, -uri, s. n. — (în expr.) *influx nervos* = propagarea undei de excitaţie în lungul fibrei nervoase. /fr. *influx*/

infórm, -ă, adj. — 1. fără formă precisă. 2. grosolan. /fr. *informe*/

informá (-ez) vb. — 1. a da cuiva informaţii, lămuriri. 2. a se pune la curent cu ceva, a se documenta. /fr. *informer*/

informátică s. f. — ştiinţă aplicativă care se ocupă cu prelucrarea matematică şi automată a informaţiilor sau datelor ştiinţifice, folosindu-se de teoria informaţiei şi de dispozitivele tehnice care

pot efectua operații logico-matematice (calculatoare electronice, ordinatoare etc.). /fr. *informatique*/

informáție, -ii, s. f. — 1. lămurire, știre. 2. documentare; material informativ. 3. noțiune centrală a teoriei comunicațiilor și a cibernetici, referitoare la structura unui mesaj și la semnificația unui semnal. /fr. *information*/

infra- — element de compunere a cuvintelor care înseamnă «*dedesubt, sub*» (ca în s. infrasunet sau în adj. infraroșu). /fr. *infra-*/

infractór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — răufăcător, hoț, pungaș. /lat. *infractor*/

infracțiúne, -i, s. f. — faptă periculoasă pentru societate săvîrșită cu vinovăție și care este pedepsită de legea penală. /fr. *infraction*/

inframicrób, -i, s. m. — viețuitoare primitivă mult mai mică decît cel mai mic microb, incomplet organizată, care trăiește numai ca parazit în celula vie a plantelor sau a animalelor (virusuri propriu-zise, bacteriofagi și alte microorganisme). /din *infra-* + *microb*/

inframicrobiologíe s. f. — știință care se ocupă cu studiul inframicrobilor (a virusurilor, a bacteriofagilor etc.). /din *infra-* + *microbiologie*/

infraróșu, -ie, adj. — (în expr.) *radiații infraroșii* = radiații electromagnetice invizibile, situate în spectrul solar dincolo de limita roșie a domeniului luminii vizibile. ⊗ (substantivat, n.) parte a spectrului solar situată între limita roșie a spectrului vizibil și radiațiile hertziene. /din *infra-* + *roșu*/

infrastructúră, -i, s. f. — totalitatea elementelor care susțin partea principală a unei construcții. /fr. *infrastructure*/

infrasúnet, -e, s. n. — sunet prea slab spre a putea fi auzit de urechea omului, deoarece are mai puțin de 16 vibrații complete pe secundă, cea mai joasă frecvență audibilă. /din *infra-* + *sunet*/

infructuós, -oásă, adj. — care nu dă rezultatele așteptate. /lat. *infructuosus*/

infúzie, -ii, s. f. — soluție apoasă conținînd partea medicamentoasă dintr-o plantă, extrasă prin opărirea ei cu apă clocotită. /fr. *infusion*/

infuzór[1], -i, s. m. — ființă unicelulară cu corpul acoperit de cili, cu ajutorul cărora se deplasează. /cf. fr. *infusoire*/

infuzór[2], -oáre, s. n. — vas cilindric cu capac pentru preparat infuziile. /fr. *infuseur*/

ingeniós, -oásă, adj. — 1. priceput, dibaci, iscusit. 2. făcut cu îndemînare, cu măiestrie. /lat. *ingeniosus*/

ingenuitáte s. f. — naturalețe; nevinovăție, inocență. /fr. *ingénuité*/

ingénuu, -nuă, adj., s. f. — 1. (adj.) care vădește ingenuitate. 2. (s. f.) (în teatru, în cinema) personaj care reprezintă o fată inocentă, pură. /fr. *ingénu*/

ingerá (-ez) vb. — a înghiți (alimente). /fr. *ingérer*/

ingerință, -e, s. f. — amestec ilegal, forțat, în treburile cuiva. /cf. fr. *ingérence*/

ingrát, -ă, adj. — 1. care uită binele ce i s-a făcut; nerecunoscător. 2. (fig.) dezavantajos; anevoios. /fr. *ingrat*/

ingratitúdine s. f. — nerecunoștință. /fr. *ingratitude*/

ingrediént, -e, s. n. — substanță care completează ca element secundar compoziția unui medicament, a unui aliment etc. /fr. *ingrédient*/

ingurgitá (-ez) vb. — a înghiți (cu lăcomie). /fr. *ingurgiter*/

inhalație, -ii, s. f. — tragere în piept a unor vapori, gaze etc. /fr. *inhalation*/

inhibá (inhíb) vb. — a încetini sau a opri un proces fiziologic. /fr. *inhiber*/

inhibíție, -ii, s. f. — proces al activității nervoase care se manifestă prin încetinirea sau oprirea

unui proces fiziologic. /fr. *inhibition*/

inimaginábil, -ă, adj. — care întrece orice închipuire. /fr. *inimaginable*/

inimitábil, -ă, adj. — care nu poate fi egalat; neasemuit. /fr. *inimitable*/

iníște, -i, s. f. — teren cultivat cu in. /din *in*+suf. *-iște*/

inițiá (-ez) vb. — 1. a da cuiva primele cunoștințe într-un domeniu de activitate. 2. a pune bazele unei acțiuni sau activități. /lat. *initiare*/

inițiál, -ă, adj. — de (la) început. /fr. *initial*/

inițiálă, -e, s. f. — literă cu care începe un cuvînt. /fr. *initiale*/

inițiát, -ă, adj. — cunoscător, priceput, informat. /din *iniția*/

injectát, -ă, adj. (despre ochi) — roșu, congestionat. /din *injecta*/

injúrie, -ii, s. f. — jignire; ocară, batjocură. /lat. *injuria*/

injúst, -ă. adj. — nedrept, nejust, fals. /fr. *injuste*/

inocént, -ă, adj. — 1. curat la suflet, nevinovat. 2. (iron.) naiv; ignorant. /fr. *innocent*/

inoculá (-ez) vb. — 1. a injecta, a vaccina. 2. (fig.) a sădi în mintea cuiva anumite idei. /lat. *inoculare*/

inodór, -ă, adj. — fără miros. /fr. *inodore*/

inofensív, -ă, adj. — nevătămător, nesupărător, neprimejdios. /fr. *inoffensif*/

inoperánt, -ă, adj. — lipsit de efect; fără urmare. /fr. *inopérant*/

inopinát, -ă, adj. — la care nu te aștepți; neprevăzut. /lat. *inopinatus*/

inoportún, -ă, adj. — 1. nepotrivit. 2. nedorit, supărător. /fr. *inopportun*/

inoróg, -i, s. m. — animal închipuit cu corp de cal, cu cap de cerb și cu un corn în frunte. /slav/

inová (-ez) vb. — a face o inovație, a descoperi ceva nou. /lat. *innovare*/

inovátie, -ii, s. f. — noutate, schimbare (în bine), prefacere; introducerea unor mijloace tehnice noi care măresc productivitatea muncii într-un sector de activitate. /fr. *innovation*/

inoxidábil, -ă, adj. — care nu ruginește. /fr. *inoxydable*/

ins, inși, s. m. — persoană, individ, om. /lat. *insus*/

insalúbru, -ă, adj. — care vatămă sănătatea. /fr. *insalubre*/

inscripție, -ii, s. f. — text scurt săpat în piatră, în metal etc. /fr. *inscription*, lat. *inscriptio*/

insecticíd, -ă, -e, adj., s. n. — (substanță) care ucide insectele. /fr. *insecticide*/

insectivór, -ă, adj. — care se hrănește cu insecte. /fr. *insectivore*/

inseră (-ez) vb. — 1. a introduce o știre, o informație într-un ziar. 2. a pune un adaos într-un text, într-un șir de numere etc. /fr. *insérer*/

insérție, -ii, s. f. — 1. strat de material inclus în interiorul altui material. 2. fixare pe os a capătului unui mușchi. /fr. *insertion*/

insidiós, -oásă, adj. — viclean, perfid, șiret. /lat. *insidiosus*/

insígnă, -e, s. f. — mic obiect cu o imagine-simbol, care reprezintă o organizație, o asociație etc. /fr. *insigne*/

insignifiánt, -ă, adj. — neînsemnat, mărunt. /fr. *insignifiant*/

insinuá (-ez) vb. — 1. a face aluzii răutăcioase. 2. a (se) strecura pe nesimțite, a se furișa. /lat. *insinuare*/

insipíd, -ă, adj. — 1. fără gust, searbăd. 2. (fig.) lipsit de bun-gust, fără spirit, neinteresant. /fr. *insipide*/

insistá (insíst) vb. — 1. a stărui. 2. a accentua, a sublinia. /fr. *insister*/

insolație, -ii, s. f. — suferință provocată de o expunere îndelungată a corpului la razele solare. /fr. *insolation*/

insolént, -ă, adj. — obraznic, nerușinat. /fr. *insolent*/

insolít, -ă, adj. — neobișnuit; nepotrivit, ciudat. /fr. *insolite*/

insolúbil, -ă, adj. — 1. nedizolvabil.

Scanned with OKEN Scanner

2. (fig.) nerezolvabil. /fr. *insoluble*/

insolvábil, -ă, adj. — care nu-şi poate plăti datoriile. /fr. *insolvable*/

insomníe, -ii, s. f. — lipsă de somn, neputinţa de a dormi. /fr. *insomnie*/

inspectá (-ez) vb. — a controla; a cerceta cu atenţie. /lat. *inspectare*/

inspiráţie, -ii, s. f. — 1. tragere a aerului în plămîni. 2. (fig.) avînt, entuziasm creator. 3. gînd, idee, temă apărută pe neaşteptate în minte. /fr. *inspiration*, lat. *inspiratio*/

instantanéu, -née, adj. (şi adv.) — care se produce brusc şi se desfăşoară rapid; (adv.) deodată. /fr. *instantané*/

instánţă, -e, s f. — 1. autoritate judecătorească; juriu, complet de judecată. 2. (în expr.) *în ultimă instanţă* = pînă la urmă. /fr. *instance*/

instaurá (-ez) vb. — a stabili, a statornici. /lat. *instaurare*/

instigá (instíg) vb. — a îndemna la acţiuni violente, la dezordine. /lat. *instigare*/

instilá (-ez) vb. — a picura o doctorie într-un organ bolnav. /fr. *instiller*/

instínct, -e, s. n. — pornire naturală, înnăscută care asigură dezvoltarea organismului, alimentarea, reproducerea etc.. /fr. *instinct*/

instituí (institúi) vb. — a forma, a înfiinţa, a stabili. /fr. *instituer*/

institút, -e, s. n. — 1. instituţie de învăţămînt superior. 2. aşezămînt de cercetare ştiinţifică. 3. (în trecut) şcoală particulară de grad mediu. /fr. *institut*/

institutór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană care are calificarea şi funcţia de învăţător şi a absolvit un institut de învăţămînt superior. /fr. *instituteur*/

instituţie, -ii, s. f. — 1. aşezămînt de stat cu o anumită ramură de activitate (şcolară, administrativă etc.). 2. formă de organizare a relaţiilor sociale, constituită spontan sau premeditat, uneori consfinţită prin forme juridice (ca de ex. instituţia căsătoriei). /lat. *institutio*/

instructáj, -e, s. n. — îndrumare specială dată unei persoane sau unui colectiv în vederea bunei desfăşurări a unei activităţi. /rus. *instructaž*/

instructív, -ă, adj. — plin de învăţăminte; folositor. /fr. *instructif*/

instrúcţie s. f. — 1. învăţătură, învăţămînt. 2. activitate de pregătire teoretică şi practică a militarilor. 3. (jur.) activitate de cercetare a unor cauze penale (crime, furturi etc.). /fr. *instruction*/

instrucţiúne, -i, s. f. — lămurire cu privire la felul cum trebuie îndeplinită o sarcină, cum trebuie interpretată o lege etc. /fr. *instruction*/

instruí (-iesc) vb. — a (se) pregăti într-un anumit domeniu, a învăţa. /fr. *instruire*/

instrumentál, -ă, adj. — care se execută cu ajutorul instrumentelor; pentru instrumente. /fr. *instrumental*/

instrumentár, -e, s. n. — totalitatea instrumentelor necesare pentru o activitate. /din *instrument* + suf. *-ar*/

insubordónare, -ări, s. f. — nesupunere la ordine; indisciplină. /din *subordona*/

insuccés, -e, s. n. — nereuşită, eşec. /fr. *insuccès*/

insuficiént, -ă, adj. — neîndestulător; prea puţin. /lat. *insufficens*/

insuflá (insúflu) vb. — 1. a introduce sub presiune, într-un spaţiu închis, un gaz, o pulbere etc. 2. (fig.) a trezi în cineva un gînd, un sentiment etc.; a inspira; a stimula. /fr. *insuffler*/

ínsulă, -e, s. f. — întindere de pămînt înconjurată de apă. /lat. *insula*/

insúltă, -e, s. f. — ocară, jignire. /fr. *insulte*/

insurécţie, -ii, s. f. — revoltă, răzvrătire, răscoală. /lat. *insurrectio*/

insurgént, -ă, s. m. şi f. — răzvrătit, rebel; revoltat. /lat. *insurgens*/

insurgénță, -e, s. f. — răscoală, insurecție. /fr. *insurgence*/

insurmontábil, -ă, adj. — de neînvins, de netrecut. /fr. *insurmontable*/

intabulá (-ez) vb. — a înscrie un drept imobiliar (casă, teren etc.) în cartea funciară. /fr. *intabuler*/

intáct, -ă, adj. — neatins, nevătămat; întreg; teafăr. /fr. *intacte*/

intangíbil, -ă, adj. — de neatins; de neschimbat. /fr. *intangible*/

integrá (-ez) vb. — a cuprinde într-un tot. /fr. *intégrer*, lat. *integrare*/

integrál, -ă, adj. — întreg, complet, total. ⊗ *făină integrală*=făină de grîu din care nu s-a extras făină albă sau griș. /fr. *intégral*/

integrántă adj. f. — (în expr.) *parte integrantă*=parte din componența unui tot. /fr. *intégrant*/

integritáte, -ăți, s. f. — 1. cinste, onestitate. 2. însușirea de a fi sau a rămîne neatins, întreg; deplinătate. /cf. fr. *intégrité*/

intégru, -ă, adj. — cinstit, corect, onest. /fr. *intégre*/

inteléct s. n. — capacitate de a gîndi, de a înțelege; gîndire. /fr. *intellect*/

intelectuál, -ă, -i, -e, adj., s. m. și f. — 1. (adj.) care se referă la activitatea minții, la intelect. 2. (s. m. și f.) persoană cu pregătire culturală temeinică. /fr. *intellectuel*/

inteligéntă, -e, s. f. — capacitate de a înțelege ușor și bine, de a se adapta la împrejurările noi, de a rezolva corect problemele ce se ivesc într-o situație dată. /lat. *intelligentia*/

inteligíbil, -ă, adj. — 1. (fil.) care poate fi cunoscut cu ajutorul gîndirii. 2. care poate fi înțeles; clar, limpede. /fr. *intelligible*/

intemperíe, -ii, s. f. — vreme rea. /fr. *intempérie*/

intempestív, -ă, adj. — care se produce pe neașteptate și la timp nepotrivit; nedorit. /fr. *intempestif*/

intendént, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană angajată pentru îngrijirea sau administrarea unei instituții, a unei averi etc. /fr. *intendant*/

inténs, -ă, adj. — care acționează cu forță; tare, puternic. /fr. *intense*/

intensificá (intensífic) vb. — a întări, a mări, a spori. /fr. *intensifier*/

intensitáte, -ăți, s. f. — starea a ceea ce este intens; grad de tărie, de forță. /fr. *intessité*/

intensív, -ă, adj. — care are o mare tărie sau intensitate. /fr. *intensif*/

intentá (-ez) vb. — (în expr.) *a intenta proces*=a da în judecată. /fr. *intenter*/

intenție, -ii, s. f. — dorință sau gînd de a face ceva. /fr. *intention*/

intenționá (-ez) vb. — a avea de gînd să...; a plănui. /din *intenție*/

intenționát, -ă, adj. — făcut cu un anumit scop; voit. /din *intenționa*/

inter- — element de compunere a cuvintelor însemnînd «între». /lat. *inter*/

interacțiúne, -i, s. f. — acțiune de influențare sau de condiționare reciprocă între două sau mai multe corpuri, fenomene etc. (pr. -ți-u-) /fr. *interaction*/

interbélic, -ă, adj. — dintre două războaie. /lat. *inter*=între, *bellum*=război/

intercalá (-ez) vb. — a introduce într-un șir, a așeza între alții. /fr. *intercaler*/

interceptá (-ez) vb. — a prinde (a reține) un obiect în deplasare, o convorbire telefonică, o scrisoare etc. /fr. *intercepter*/

interdependéntă s. f. — dependență reciprocă. /fr. *interdépendance*/

interdicție, -ii, s. f. — interzicere, oprire. /fr. *interdiction*/

interferéntă, -e, s. f. — 1. suprapunere, interpătrundere. 2. (fig.) întîlnire, încrucișare. /fr. *interférence*/

interimár, -ă, adj. — care îndeplinește în mod provizoriu o funcție, în locul titularului. /fr. *intérimaire*/

interiór[1], -oáre, s. n. (opus *exteri-*

or) — 1. partea dinăuntru a unui lucru, a unui spaţiu, loc aflat între anumite limite. 2. (fig.) latura lăuntrică, morală a fiinţei umane. 3. teritoriul naţional al unui stat. 4. post telefonic instalat într-un birou, într-o cameră etc. şi care funcţionează printr-o centrală telefonică care face legătura între diferitele secţii ale unei instituţii, ale unei întreprinderi etc. (pr. -ri-or-) /lat. *interior*/

interiór[2], -oáră, adj. (opus *exterior*) — aflat înăuntrul unui lucru, al unui spaţiu limitat etc.; de dinăuntru; lăuntric. (pr. -ri-or) /lat. *interior*/

interjécţie, -ii, s. f. — parte de vorbire neflexibilă care exprimă sentimente şi manifestări de voinţă sau imită sunete ori zgomote. /fr. *interjection*/

interlocutór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană care participă la o discuţie, la o convorbire. /fr. *interlocuteur*/

interlóp, -ă, adj. — cu reputaţie proastă; suspect. /fr. *interlope*/

interlúdiu, -ii, s. n. — mică piesă muzicală care leagă părţile unei opere muzicale sau dramatice. /fr. *interludio*/

intermediár[1], -ă, -i, -e, s. m. şi f. — mijlocitor. /fr. *intermédiaire*/

intermediár[2], -ă, adj. — care se află la mijloc. /fr. *intermédiaire*/

intermédiu s. n. — mijlocire, ajutor. /it. *intermedio*/

intermézzo s. n. — 1. pauză, antract. 2. divertisment muzical între actele unui spectacol. /it. *intermezzo*/

interminábil, -ă, adj. — foarte lung, nesfîrşit. /fr. *interminable*/

intermitént, -ă, adj. — cu întreruperi, cu pauze. /fr. *intermittent*/

intérn, -ă, -i, -e, adj., s. m. şi f. (opus *extern*) — I. (adj.) — care ţine de interiorul unui stat, al unui organism, al unui fenomen etc.; lăuntric. II. (s. m. şi f.) 1. elev sau ucenic care locuieşte la internat. 2. student în medicină sau medic angajat la un spital, unde are şi locuinţa. /fr. *interne*/

internă (-ez) vb. — 1. a reţine un bolnav într-un spital. 2. a închide pe cineva într-un ospiciu, într-un lagăr etc. /it. *internare*/

internát, -e, s. n. — 1. aşezămînt şcolar în care locuiesc şi iau masa elevii. 2. funcţie îndeplinită de internii spitalelor. /fr. *internat*/

internaţionál, -ă, adj. — care se desfăşoară între naţiuni, care priveşte mai multe popoare. /fr. *international*; lat. *inter*=între, *natio*=popor/

internaţionálă, -e, s. f. — asociaţie a partidelor şi a organizaţiilor clasei muncitoare din lumea întreagă. /fr. *Internationale*/

internaţionalísm s. n. — solidaritate şi colaborare liber-consimţită între naţiuni, popoare, ţări egale în drepturi, pe baza unor interese şi vederi comune, a poziţiei de clasă, în scopul sprijinului reciproc, al dezvoltării relaţiilor politice şi economice, al progresului fiecărei naţiuni, al întăririi frontului comun de acţiune. /fr. *internationalisme*/

internist, -ă, -şti, -ste, s. m. şi f. — medic specialist în boli interne. /din *intern*+suf. *-ist*/

interogá (-ghez) vb. — a întreba (cu insistenţă); a examina. /lat. *interrogare*/

interpelá (-ez) vb. — a face o interpelare. /fr. *interpeller*/

interpeláre, -ări, s. f. — întrebare (pusă de obicei în parlament de un deputat) adresată guvernului sau unui ministru, spre a cere explicaţii asupra modului de rezolvare a unor probleme. /din *interpela*/

interpolá (-ez) vb. — a face o interpolare. /lat. *interpolare*/

interpoláre, -ări, s. f. — explicaţie sau completare introdusă de o persoană străină într-un text sau manuscris al cuiva. /din *interpola*/

interprét, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — 1. traducător, tălmaci. 2. (fig.) reprezentant al unei colectivităţi.

Scanned with OKEN Scanner

3. actor, artist. /fr. *interprète*/

interpretá (-ez) vb. — 1. a da un anumit înţeles unui lucru; a explica, a comenta. 2. a reda conţinutul unei opere muzicale, dramatice etc. /fr. *interpréter*, lat. *interpretare*/

interpúne (interpún) vb. — 1. a mijloci, a interveni. 2. a se amesteca în relaţiile dintre două persoane. /lat. *interponere*/

interrégn, -uri, s. n. — interval între două domnii, în care tronul statului monarhic rămîne neocupat. /fr. *interrègne*/

intersécţie, -ii, s. f. — întretăiere a două linii, două suprafeţe etc.; răscruce. /fr. *intersection*/

interstíţiu, -ii, s. n. — distanţă sau loc gol între granulele unui material granulos sau între două piese ale unui mecanism în regiunea unde ele sînt apropiate, fără a se atinge. /lat. *interstitium*/

interurbán, -ă, adj. — 1. care are loc între două sau mai multe oraşe. 2. care serveşte mai multe localităţi. /fr. *interurbain*/

intervení (intervín) vb. — 1. a intra în acţiune, prin vorbe sau fapte, cu un anumit scop. 2. a se întîmpla; a se ivi. /fr. *intervenir*/

intervenţionísm s. n. — amestec al unui stat în treburile interne ale altui stat. /fr. *interventionnisme*/

intervertí (-esc) vb. — a schimba ordinea, locul dintr-o serie de obiecte. /fr. *intervertir*/

interviú, -uri, s. n. — convorbire în care o personalitate politică, culturală etc. răspunde la întrebările puse de un ziarist, în vederea publicării sau difuzării răspunsurilor date; articol de presă în care se publică o astfel de convorbire. /fr. *interview*/

íntim, -ă, adj. — 1. care se referă la viaţa particulară sau familială a cuiva; (p. ext.) secret. 2. lăuntric, sufletesc. 3. prietenos, familiar. 4. care formează partea esenţială a unui lucru. /fr. *intime*/

intimidá (-ez) vb. — a speria, a înfricoşa; a zăpăci. /fr. *intimider*/

intitulá (-ez) vb. — a pune un titlu, un nume; a numi. /fr. *intituler*/

intolerábil, -ă, adj. — de netăgăduit, de nesuferit. /fr. *intolérable*/

intoleránt, -ă, adj. — neîngăduitor, neiertător, sever. /fr. *intolérant*/

intoleránţă, -e, s. f. — 1. lipsă de îngăduinţă. 2. neputinţa de a suporta unele medicamente. /fr. *intolérance*/

intonáţie, -ii, s. f. — 1. felul în care se ridică şi se coboară glasul în timpul vorbirii. 2. (muz.) emitere corectă a înălţimii sunetelor cu vocea. /fr. *intonation*/

intoxicá (intóxic) vb. — 1. a otrăvi. 2. (fig.) a plictisi peste măsură. /lat. *intoxicare*/

intra- — element de compunere a cuvintelor însemnînd: «în», «înăuntru». /lat. *intra*=în, în interiorul/

intraductíbil, -ă, adj. — care nu poate fi tradus în altă limbă. /fr. *intraductible*/

intramusculár, -ă, adj. — în interiorul muşchilor. /fr. *intramusculaire*/

intransigént, -ă, adj. — care nu se abate de la anumite principii; neîngăduitor. /fr. *intransigeant*/

intranzitív, -e, adj. (despre vb.) — a cărui acţiune nu se răsfrînge direct asupra unui obiect. /fr. *intransitif*/

intravenós, -oásă, adj. (despre injecţii) — care se face în vîna de sînge. /fr. *intraveineux*/

intravilán, -e, s. n. — zonă care cuprinde suprafaţa unui oraş sau a unui sat. /lat. *intra villa*/

intrepíd, -ă, adj. — cutezător, neînfricat, curajos. /fr. *intrépide*/

intrigá (intrig) vb. — 1. a deştepta interesul, curiozitatea cuiva, punîndu-l pe gînduri. 2. a face intrigi; a unelti. /fr. *intriguer*/

intrigánt, -ă, -ţi, -te, a. m. şi f. — persoană care obişnuieşte să facă intrigi. /fr. *intrigant*/

íntrigă, -i, s. f. — 1. acţiune ascunsă care foloseşte mijloace neper-

mise pentru atingerea scopului; uneltire. 2. vrajbă, zîzanie. 3. parte a subiectului unei opere literare care cuprinde incidentul din care izbucneşte conflictul, sursa dezvoltării acţiunii. /fr. *intrigue*/

intrinséc, -ă, adj. — ceea ce are un lucru prin el însuşi (prin însăşi esenţa lui), nu prin relaţiile sale cu alt lucru. /fr. *intrinsèque*/

intro- — element de compunere a cuvintelor însemnînd «înăuntru». /lat. *intro*/

introspécţie, -ii, s. f. — metodă a psihologiei care constă din observarea propriilor fenomene psihice. /fr. *introspection*/

introvertít, -ţi, s. m. (opus *extravertit;* psih.) — tip psihologic care se caracterizează prin tendinţa de a se închide în sine, de a se orienta spre viaţa interioară. /fr. *introverti*/

intrús, -ă, -şi, -se, s. m. şi f. — persoană nepoftită, introdusă prin viclenie sau cu forţa. /fr. *intrus*/

intuí (-iesc) vb. — a înţelege repede, prin observare directă, esenţa lucrurilor. /din *intuiţie*/

intuitív, -ă, adj. — bazat pe observarea directă a obiectelor sau fenomenelor. /fr. *intuitif*/

intuíţie, -ii, s. f. — 1. percepere senzorială nemijlocită, directă, concretă a lucrurilor şi a fenomenelor din lumea înconjurătoare. 2. puterea minţii de a descoperi direct adevărul pe baza experienţei şi a cunoştinţelor dobîndite, fără necesitatea unor raţionamente logice premergătoare. /lat. *intuitio* = contemplare/

inumán, -ă, adj. — neomenos, crud, fără milă. /lat. *inhumanus*/

inundá (pers. 3 -dă) vb. — 1. a se revărsa, a îneca, a potopi. 2. (fig.; despre lacrimi, lumină etc.) a năpădi, a cuprinde, a copleşi. /lat. *inundare*/

inútil, -ă, adj. — nefolositor, nefrebuincios; de prisos, zadarnic. /fr. *inutile*/

invadá (-ez) vb. — 1. a năvăli, a cotropi. 2. (fig.) a pune stăpînire, a cuprinde, a copleşi. /lat., it. *invadere*/

invalíd, -ă, adj. — infirm, beteag, vătămat. /fr. *invalide*/

invalidá (-ez) vb. — a nu recunoaşte şi a declara lipsit de putere juridică un act de procedură, o alegere etc. /fr. *invalider*/

invariábil, -ă, adj. — neschimbător, stabil, fix. (pr. -ri-a-) /fr. *invariable*/

invázie, -ii, s. f. — năvălire, invadare, cotropire. /lat. *invasio*/

invectívă, -e, s. f. — ocară, jignire, insultă. /fr. *invective*/

inventá (-ez) vb. — 1. a născoci, a crea ceva nou, care nu exista pînă atunci. 2. a scorni lucruri neadevărate; a minţi. /fr. *inventer*/

inventár, -e, s. n. — 1. listă, registru etc. cuprinzînd lucrurile care constituie averea unei instituţii, a unei întreprinderi etc. 2. (fig.) listă amănunţită, înşirare, enumerare a unor fapte, abateri etc. /lat. *inventarium*/

inventív, -ă, adj. — cu idei noi, care inventează; ingenios. /fr. *inventif*/

invénţie, -ii, s. f. — 1. descoperire, creare, realizare a ceva nou. 2. scornire, minciună. 3. găsirea şi aranjarea ideilor într-un discurs, într-o compunere etc. /lat. *inventio*/

invérs, -ă, adj. — contrar direcţiei normale sau firesti. /fr. *inverse*/

inversiúne, -i, s. f. — 1. inversare. 2. schimbare a aşezării obişnuite a cuvintelor dintr-o propoziţie, pentru a reda mai bine sensul dorit de autor. (pr. -si-u-) /fr. *inversion*/

inversór, -oáre, s. n. — mecanism care inversează sensul mişcării unei maşini, a unui curent electric etc. /cf. fr. *inverseur*/

invertáză s. f. — substanţă produsă de drojdia de bere care transformă zahărul în glucoză şi în fructoză. /germ. *Invertase*/

investí (-esc) vb. — 1. a plasa un fond, o sumă de bani într-o întreprindere. 2. a pune pe cineva în posesia unui titlu. /fr. *investir*/

investigá (-ghez) vb. — a cerceta, a

studia, a urmări. /lat. *investigare*/

inveterát, -ă, adj. — învechit în rele, în vicii. /fr. *invétéré*/

invídie, -ii, s. f. — sentiment de ciudă, de necaz, de părere de rău, provocat de succesul sau situaţia bună a altuia; pizmă. /lat. *invidia*/

invincíbil, -ă, adj. — de neînvins. /fr. *invincible*/

inviolábil, -ă, adj. — care nu poate fi încălcat, atins. (pr. -vi-o-) /fr. *inviolable*/

invitá (invit) vb. — 1. a chema. 2. a pofti. 3. a cere, a pretinde. /fr. *inviter*/

invizíbil, -ă, adj. — care nu se poate vedea; (de) nevăzut. /fr. *invisible*/

invocá (invóc) vb. — a chema (în ajutor); a lua ca sprijin. /fr. *invoquer*/

involuntár, -ă, adj. — făcut fără voie, neintenţionat. /fr. *involuntaire*/

involúţie, -ii, s. f, — regres, dare înapoi. /fr. *involution*, lat. *involutio*/

invulnerábil, -ă, adj. — 1. care nu poate fi rănit. 2. care nu poate fi atacat, căruia nu i se poate face rău în nici un fel. /fr. *invulnérable*/

iobág, -i, s. m. (în evul mediu în Transilvania) — ţăran dependent de stăpînul feudal, de moşier, căruia trebuia să-i facă prestaţii în muncă (clacă), în natură sau în bani. /magh. *jobbágy*/

iobăgíe s. f. — starea de iobag; instituţie specifică orînduirii feudale, caracterizată prin dependenţa ţăranului faţă de stăpînul pămîntului. /din *iobag* + suf. *-ie*/

iodofórm s. n. — pulbere cristalină, galbenă, cu miros puternic, întrebuinţată ca medicament (antiseptic, anestezic etc.). /fr. *iodoforme*/

iodúră, -i, s. f. — sare a acidului iodhidric. /fr. *iodure*/

iólă, -e, s. f. — barcă îngustă, lungă şi uşoară, cu vîsle sau cu pînze. (pr. -io-) /fr. *yole*/

ión, -i, s. m. — atom, moleculă sau grupare de atomi cu exces de sarcină electrică pozitivă sau negativă, datorită pierderii sau cîştigării unuia sau a mai multor electroni. (pr. i-on) /fr. *ion*; gr. *ion* = care merge/

ionizáre, -ări, s. f. — 1. producere a ionilor. 2. introducerea ionilor în organism pentru vindecarea unor boli. (pr. -i-o-) /cf. fr. *ionisation*/

ionosféră s. f. — regiune superioară a atmosferei, între 70—1000 km, în care gazele componente sînt rarefiate şi ionizate. (pr. i-o-) /fr. *ionosphère*/

iot s. n. — numele lui «i» consonantic (notat uneori cu j, y sau i). /germ. *Jot*, fr. *iota*, *yod*/

iotacizáre, -ări, s. f. — 1. înmuiere (palatalizare) a unei consoane sub acţiunea unui iot (I) (ca în aud > auzĭ). 2. apariţia unui iot (i) înaintea unei vocale la început de cuvînt sau de silabă (ex., în lb. română, rostirea lui „e" iniţial ca „ie": el > iel, era > iera). /din *iot*/

iótă s. f. — (în expr.) *(nici) o iotă* = nimic, cîtuşi de puţin. /ngr. *iota*/

iperítă s. f. — substanţă toxică vezicantă. /fr. *ypérite*/

ipocrít, -ă, adj. — prefăcut, făţarnic, fals. /fr. *hypocrite*/

ipohondríe s. f. — stare psihică bolnăvicioasă manifestată prin teamă exagerată de boli sau prin ideea fixă că suferă de o boală, pe care în realitate nu o are (var. *ipocondrie*) /fr. *hypocondrie*/

ipostáză, -e, s. f. — 1. stare, situaţie. 2. aspect, înfăţişare. /slav/

ipotecá (-chez) vb. — a împovăra un imobil cu o ipotecă. /fr. *hypothéquer*/

ipotécă, -i, s. f. — împrumut în bani acordat de bancă şi garantat prin act legal cu un bun imobiliar (mai ales cu terenuri şi clădiri) care poate fi vîndut silit în caz de neplată la timp a împrumutului, pentru a acoperi, în primul rînd, datoria care îl greva. /fr. *hypothéque*/

Scanned with OKEN Scanner

ipotenúză, -e, s. f. (mat.) — latură într-un triunghi dreptunghic opusă unghiului drept. /fr. *hypoténuse*/

ipotétic, -ă, adj. — presupus, nesigur. /fr. *hypothétique*/

ipotéză, -e, s. f. — 1. presupunere, posibilitate. 2. (mat.) element dat pe baza căruia se dezvoltă o demonstrație. /fr. *hypotnèse*/

ipsos s. n. — praf alb produs prin calcinarea ghipsului, care, amestecat cu apă, dă o pastă care se întărește repede. /ngr. *gipsos*/

ir, -uri, s. n. (pop.) — alifie pregătită la țară din diferite grăsimi și sucuri de plante. /magh. *ir*/

iradiá (-ez) vb. — 1. a împrăștia radiații (raze) de lumină, de căldură etc. în toate direcțiile. 2. (fiz.) a expune un corp acțiunii unei radiații. (pr. -di-a) /fr. *irradier*/

iradiáție, -ii, s. f. — emisiune de raze; fascicul de raze emise de o sursă. (pr. -di-a-) /fr. *irradiation*/

iradiére, -i, s. f. — expunere a unui corp sau a unui material la acțiunea unui flux de raze ultraviolete, raze X etc., pentru a obține anumite rezultate. (pr. -di-e-) /din *iradia*/

irascíbil, -ă, adj. — supărăcios, arțăgos. /fr. *irascible*/

iraționál, -ă, adj. — care nu se conduce după gîndirea logică; negîndit, fără temei. (pr. -ți-o-) /lat. *irrationalis*/

iraționalísm s. n. — concepție filozofică care neagă posibilitatea de a cunoaște realitatea pe cale rațională, punînd pe primul plan intuiția, instinctul etc. (pr. -ți-o-) /fr. *irrationalisme*/

ireál, -ă, adj. — 1. care nu există în realitate; imaginar. 2. care pare că nu e real. (pr. -re-al) /fr. *irréel*/

ireconciliabíl, -ă, adj. — de neîmpăcat. (pr. -li-a-) /fr. *irréconciliable*/

irecuzábil, -ă, adj. — care trebuie admis, care nu poate fi respins. /fr. *irrécusable*/

iredentísm s. n. — mișcare politică de eliberare națională a unor teritorii aflate sub stăpînire străină. /it. *irredentisimo*/

ireductíbil, -ă, adj. — 1. (mat.) care nu poate fi redus la o formă mai simplă. 2. (fig.) de neîmpăcat, înverșunat, de neîmblînzit. /fr. *irréductible*/

iremediábil, -ă, adj. — 1. care nu mai poate fi îndreptat; fără leac. 2. (adverbial) cu totul, cu desăvîrșire, definitiv. (pr. -di-a-) /fr. *irrémédiable*/

ireproșábil, -ă, adj. — perfect, desăvîrșit; fără cusur. /cf. fr. *irréprochable*/

iresponsábil, -ă, adj. — 1. care este în situația de a nu putea răspunde de faptele sale. 2. lipsit de simțul răspunderii. /fr. *irresponsable*/

ireverențiós, -oásă, adj. — nerespectuos, obraznic. /după fr. *irrévérencieux*/

ireversíbil, -ă, adj. — 1. (despre transformări) care se poate produce în mod natural numai într-un singur sens; fără întoarcere. 2. de neschimbat, de neșters. /fr. *irréversible*/

irevocábil, -ă, adj. — care nu se poate schimba, definitiv. /fr. *irrévocable*/

irezistíbil, -ă, adj. — căruia nu i se poate rezista sau împotrivi. /fr. *irrésistible*/

irídiu s. n. — metal greu, alb-argintiu, mai dur decît platina. /fr. *iridium*/

irigá (-ghez) vb. — a uda un teren în mod artificial. /lat. *irrigare*/

irigatór, -oáre, s. n. — aparat cu care se fac clisme sau spălături medicale. /după fr. *irrigateur*/

íris, -uri, s. n. — membrană circulară, colorată a ochiului, în mijlocul căreia se găsește pupila. /fr. *iris*/

iritá (irít) vb. — a supăra, a mînia, a enerva. /lat. *irritare*/

irizáție, -ii, s. f. — colorație multicoloră care apare la suprafața unor cristale, scoici etc., datorită fenomenelor de interferență. /fr. *irisation*/

irmilíc, -i, s. m. — 1. monedă de aur

turcească. 2. horă după masa de cununie. /tc. *irmilik*/

ironíe, -ii, s. f. — ridiculizare ocolită prin vorbe, fraze sau expresii; luare în rîs; zeflemea. /lat. *ironia*, fr. *ironie*/

irúpe (irúp) vb. — a se ivi brusc şi cu putere; a izbucni; a ţîşni; a năvăli. /lat. *irrumpere*/

iscá (isc) vb. — 1. a apărea, a se ivi (pe neaşteptate). 2. a provoca, a stîrni. /bg. *iskam*/

ischemíe s. f. — întrerupere a circulaţiei sîngelui într-un ţesut sau organ din cauza astupării unui vas sanguin printr-un cheag sau în urma altor cauze. /fr. *ischémie*; gr. *ischein*=a opri, *haima*=sînge/

iscoádă, -e, s. f. — militar sau agent trimis în recunoaştere; spion, cercetaş. /din *iscodi*/

iscodí (-esc) vb. — 1. a cerceta ceva atent (în ascuns), a spiona. 2. a întreba pentru a-l descoase pe cineva. 3. a scorni minciuni. /slav/

iscusínţă, -e, s. f. — 1. pricepere, îndemînare, dibăcie. 2. talent, meşteşug, artă. /din *iscusi*+suf. *-inţă*/

islám s. n. — islamism; (p. ext.) totalitatea ţărilor sau popoarelor mahomedane. /fr. *islam*/

islamísm s. n. — mahomedanism. (var. *islam*). /fr. *islamisme*/

isláz s. n. — v. *izlaz*.

isón, -oáne, s. n. — 1. sunet prelungit folosit ca acompaniament muzical. 2. (în expr.) *a ţine isonul* =*a*) a acompania. *b*) a aproba tot, a imita. /ngr. *ison*/

isoscél, -e, adj. — 1. (despre un triunghi) care are două laturi egale. 2. (despre trapeze) cu laturile neparalele egale. /fr. *isoscèle*/

ispăşí (-esc) vb. — a-şi lua pedeapsa; a plăti prin suferinţă o greşeală. /slav/

ispítă, -e, s. f. — momeală, ademenire; îndemn la rău. /postverbal al lui *ispiti*/

ispití (-esc) vb. — 1. a atrage, a ademeni, a momi. 2. a cerceta; a descoase, a iscodi. /slav/

isprávă, -ăvi, s. f. — 1. faptă dusă pînă la capăt. 2. reuşită, succes. 3. aventură, bravură. /slav/

isprávnic, -i, s. m. (în Moldova şi în Ţara Românească în sec. 18—19) — 1. şef al administraţiei şi al poliţiei dintr-un judeţ. 2. administrator. /rus. *ispravnik*/

isprăvnicél, -ei, s. m. — persoană care supraveghea munca argaţilor unui moşier. /din *ispravnic*+suf. *-el*/

isteríe s. f. — boală nervoasă manifestată prin tulburări ale sensibilităţii, sufocări, accese de rîs sau de plîns etc. /fr. *hystérie*/

istm, -uri, s. n. — fîşie de pămînt care leagă două continente sau o peninsulă de un continent. /lat. *isthmus*/

istóric[1], -i, s. m. — specialist în istorie. /lat. *historicus*/

istóric[2] s. n. — expunere amplă a unei întîmplări, a unui eveniment etc. /fr. *historique*/

istóric,[3], -ă, adj. — 1. care aparţine istoriei, privitor la istorie. 2. deosebit de important în dezvoltarea societăţii. 3. adevărat, real. 4. care expune fapte din istorie. 5. care prezintă faptele în ordine cronologică (ex. metoda istorică). /fr. *historique*/

istórie, -ii, s. f. — 1. proces de dezvoltare a fenomenelor în natură şi societate. 2. ştiinţă care studiază dezvoltarea societăţii omeneşti în întreaga ei complexitate. 3. ştiinţă care studiază dezvoltarea şi schimbările succesive într-un anumit sector de activitate. (ex. istoria fizicii, istoria limbii etc.). 4. povestire, naraţiune; poveste. 5. întîmplare, păţanie; poznă, încurcătură. /lat. *historia*/

istoriográf, -i, s. m. — 1. persoană însărcinată în mod oficial să scrie istoria unei epoci. 2. istoric[1]. /fr. *historiographe*/

istoriografíe, -ii, s. f. — 1. ştiinţă ajutătoare a istoriei care studiază dezvoltarea cunoştinţelor, a concepţiilor despre lume şi viaţă etc., precum şi operele istorice scrise. 2. totalitatea scrierilor istorice dintr-o ţară sau dintr-o

perioadă de timp. /fr. *historiographie*/

istorisí (-esc) vb. — a povesti, a expune. /ngr. *istoro*/

istorísm s. n. — principiu al metodei dialectice de cercetare, potrivit căruia fenomenele realității trebuie studiate în procesul apariției și dezvoltării lor, în legătură cu condițiile istorice concrete care le-au dat naștere. /din *istorie*+suf. *-ism*/

istoví (-esc) vb. — 1. a obosi peste măsură, a vlăgui. 2. a sfîrși, a termina. /din *istov*/

istroromân, -ă, -i, -e, s. m. și f., adj. — (persoană) care aparține populației de limba română din Istria (regiune situată la nord de Marea Adriatică). /din *Istria*+*român*/

iterativ, -ă, adj. — care arată o acțiune repetată. /fr. *itératif*/

itinerár, -e, s. n. — 1. drum, cale de urmat. 2. indicator cuprinzînd stațiile și orele de plecare și sosire pe un parcurs. /fr. *itinéraire*/

iță, -e, s. f. — 1. dispozitiv de fire așezate vertical într-o ramă lungă dreptunghiulară printre care trec firele de urzeală la războiul de țesut. 2. (fig.) fir, ață. 3. (în expr.) *a încurca ițele*=a strica un plan; a complica lucrurile; *a descurca ițele*=a lămuri o chestiune. /lat. *licium*, pl. *licia*/

iudaísm s. n. — mozaism. /fr. *judaïsme*/

iuft s. n. — piele groasă (de bou sau de bivol) pentru fețe de încălțăminte, tăbăcită vegetal. /rus. *iuft*/

iúgăr, -e, s. n. — veche unitate de măsură pentru pămînt, egală cu 5775 m². (var. *jugăr*). /lat. *jugerum*/

iuncher, -i, s. m. — 1. (înv.) elev de școală militară; cadet. 2. membru al clasei moșierilor germani. /rus. *iunker*, germ. *Junker*/

iúreș, -uri, s. n. — asalt, năvală, atac; fugă, goană. /tc. *yürüş*/

iúrtă, -e, s. f. — locuință nomadă din Asia centrală, alcătuită dintr-un schelet de lemn acoperit cu pîslă. /rus. *jurta*/

ívăr, -e, s. n. — 1. clanță la ușă. 2. zăvor, încuietoare. /sas. *virol*/

ivorín s. n. — fildeș fabricat sintetic. /fr. *ivorin*/

ivóriu s. n. — 1. fildeș. 2. substanță care acoperă pulpa dintelui. /fr. *ivoire*/

izbăví (-esc) vb. — a scăpa dintr-o primejdie; a se salva, a se mîntui. /slav/

izbéliște s. f. — (în expr.) *de izbeliște*=lăsat în voia întîmplării; *în izbelișteа vîntului*=în bătaia vîntului. /din *izbi*/

izbîndă, -înzi, s. f. — 1. reușită. 2. biruință (în luptă). /din *izbîndi*/

izláz, -uri, s. n. — pajiște naturală pentru pășunatul vitelor; imaș. /bg. *izlaz*/

izo- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «la fel», «egal». /gr. *isos*=egal, la fel/

izobáră, -e, s. f. -ă, adj. — 1. (s. f.) linie care unește, pe o hartă geografică, punctele cu aceeași presiune atmosferică medie într-o anumită perioadă. 2. (adj.) care se face la o presiune constantă. /fr. *izobare*; gr. *isos*=egal, *baros*=greutate/

izobátă, -e, s. f. — linie care unește pe o hartă punctele cu aceeași adîncime față de o suprafață dată (de obicei suprafața unui lac, a unei mări sau a unui ocean). /fr. *isobathe*; gr. *isos*=egal, *bathos*=adîncime/

izocór, -ă, adj. — care se face la un volum constant. /fr. *isochore*/

izocrón, -ă, adj. — cu durată egală. /fr. *isochrone*/

izoédric, -ă, adj. — cu fețele egale. /fr. *izoédrique*/

izogón, -ă, adj. — cu unghiuri egale. /fr. *isogone*/

izolá (-ez) vb. — a despărți cu totul, a separa. /fr. *isoler*/

izomerie s. f. — proprietate a unor substanțe de a avea un număr egal de atomi de același fel, dar de a avea proprietăți fizice și chimice diferite, din cauza unei

Scanned with OKEN Scanner

aranjări diferite a atomilor în moleculă. /fr. *isomérie/*

izométric, -ă, adj. (despre cristale) — de mărime aproximativ egală. /fr. *isométrique/*

izomorfísm s. n. — 1. identitate de formă, de structură. 2. proprietate a unor substanțe cu compoziție chimică diferită de a cristaliza în aceeași formă. /fr. *isomorphisme/*

izoprén, -e, s. n. — hidrocarbură nesaturată prin a cărei polimerizare se obține cauciucul. /fr. *isoprène/*

izotérm, -ă, adj. — 1. care se produce la aceeași temperatură. 2. care indică localitățile, punctele etc. cu aceeași temperatură (ex. linie izotermă). /fr. *isotherme/*

izotóp, -i, s. m. — atom din același element chimic ca și alt atom, cu aceleași proprietăți chimice, dar diferit de acesta prin greutatea atomică (prin numărul de neutroni din nucleu) și prin anumite proprietăți fizice legate de greutate. /fr. *isotope/*

izotróp, -ă, adj. — cu aceleași proprietăți fizice peste tot. /fr. *isotrope/*

izvód, -voáde, s. n. — 1. însemnare. 2. manuscris; document. 3. plan, schiță. /slav/

izvodí (-esc) vb. — 1. a crea, a născoci. 2. a alcătui; a compune. /slav/

Scanned with OKEN Scanner

Î

îmbarcá (îmbárc) vb. — a se urca într-un vapor sau (p. ext.) într-un tren, într-un avion etc. pentru călătorie. /fr. *embarquer/*

îmbălsămá (-ez) vb. — 1. a răspîndi în aer un miros plăcut; a înmiresmá aerul. 2. a îmbiba un cadavru cu substanţe speciale, pentru a împiedica putrefacţia. /din *în-+balsam/*

îmbărbătá (-ez) vb. — a încuraja. /din *în-+bărbat/*

îmbiá, (îmbíi) vb. — 1. a pofti, a invita. 2. (fig.) a atrage, a ispiti. (pr. -bi-a) /et. nec./

îmbibá (îmbíb) vb. — a se umple de un lichid. /fr. *imbiber/*

îmbietór, -oáre, adj. — ademenitor, atrăgător. /din *îmbia*+suf. *-(ă)tor/*

îmbiná (îmbín) vb. — a lega strîns pentru a forma un tot; a împreuna, a uni. /lat. **îmbinare/*

îmbuibá (îmbúib) vb. — a trăi în huzur alimentar; a se îndopa cu mîncăruri şi băuturi. /lat. **imbuviare/*

împăciuitorísm s. n. — atitudine de îngăduinţă faţă de greşeli. /din *împăciuitor*+suf. *-ism/*

împământení (-esc) vb. — a se stabili definitiv într-un loc străin. /din *în-+pământean/*

împănă (-ez) vb. — 1. a uni două sau mai multe obiecte cu ajutorul unei pene, astfel încît să dispară mişcarea relativă dintre ele. 2. a umple o bucată de carne sau o legumă cu bucăţele de slănină, de usturoi etc. (fig.) a umple, a împînzi un loc. /lat. **impinnare/*

împăuná (-ez) vb. — a se făli, a se fuduli, a se înfumura. /din *în-+păun/*

împilá (-ez) vb. — a asupri, a oprima, a apăsa. /lat. **impillare/*

împînzí (-esc) vb. — 1. a acoperi o întindere de loc (ca o pînză). 2. (fig.) a se întinde, a se răspîndi. 3. a tulbura, a împăienjeni privirea. /din *în-+pînză/*

împlîntá (împlînt) vb. — a (se) înfige, a (se) vîrî. /lat. *implantare/*

împovărá (-ez) vb. — a pune asupra cuiva o povară; /din *în-+povară/*

împresurá (împresór) vb. — a înconjura din toate părţile; a încercui. /lat. **impressoriare/*

împroprietărí (-esc) vb. — a da cuiva drepturi de proprietate asupra unui teren. /din *în-+proprietar/*

înaripá (-ez) vb. — a însufleţi, a da avînt. /din *în-+aripă/*

încadrá (-ez) vb. — 1. a primi pe cineva în cadrul unei instituţii, al unei întreprinderi, al unui colectiv de muncă. 2. a înrăma. 3. a înconjura, a împresura. 4. a se potrivi; a se adapta, a se obişnui. 5. a cuprinde într-un articol de lege. /după fr. *encadrer/*

încáltea adv. — cel puţin, măcar, barem. /din *încă+alte/*

încartiruí (-iesc) vb. — a instala o unitate militară într-o localitate. /din *în-+cartirui/*

încastrá (-ez) vb. — a înţepeni, a fixa un corp în altul. /fr. *encastrer/*

încălcá (încálc) vb. — 1. a cotropi un pămînt străin; a invada. 2. (fig.) a nesocoti un drept, o obligaţie; a nu respecta. /din *în-+călca/*

încătuşá (-ez) vb. — 1. a pune cuiva cătuşe; a lega pe cineva cu lanţuri. 2. (fig.; despre sentimente, preocupări) a pune stăpînire pe cineva. /din *în-+cătuşă/*

încetăţení (pers. 3 -eşte) vb. — 1. a acorda unei persoane cetăţenie. 2. (fig.; despre deprinderi, obiceiuri etc.) a se statornici. /din *în-+cetăţean/*

închipuí (închípui) vb. — 1. a-şi face o părere despre ceva fără să-l fi văzut; a plăsmui. 2. a gîndi, a crede. 3. a reprezenta. 4. a face, a înjgheba; a procura. /din *în-+chip/*

închiriá (-ez) vb. — a da (sau a lua) în folosinţă temporară un

bun, plătind o sumă de bani (chirie). /din *în-+chirie*/

închistá (-ez) vb. — 1. (despre organe) a se închide, a se izola într-un chist, într-un țesut special etc. spre a se apăra, în anumite împrejurări, de mediul înconjurător. 2. (fig.) a se izola. /fr. *enkyster*/

încifrá (-ez) vb. — a exprima o idee în așa fel încît ea să nu poată fi înțeleasă (cu ușurință). /din *în-+cifru*/

încínge (încíng) vb. — 1. a se înfierbînta puternic. 2. a arde cu flăcări mari. 3. (fig.) a cuprinde pe cineva un dor, o pasiune. 4. a începe să fermenteze. 5. a-și strînge mijlocul cu o cingătoare, cu un brîu etc.; a înconjura din toate părțile. /(1—4) lat. *incendere*, (5) lat. *incigare*/

încîntá (încînt) vb. — 1. a produce bucurie, mulțumire; a fermeca. 2. a amăgi. /cf. fr. *enchanter*/

încleștáre, -ări, s. f. — 1. strînsoare puternică (ca într-un clește). 2. încăierare, luptă îndîrjită. 3. (fig.) contracție, înțepenire. /din *încleșta*/

înclinăre, -ări, s. f. — 1. aplecare, îndoire, încovoiere. 2. talent, predispoziție. /din *înclina* (lat. *inclinare*)/

înclinație, -ii, s. f. — 1. atracție spre ceva. 2. unghi format de o dreaptă sau de un plan cu o dreaptă sau cu un plan dat. /lat. *inclinatio*/

încondeiá (-ez) vb. — 1. a împodobi cu desene făcute cu condeiul. 2. (fig.) a vorbi de rău pe cineva; a ponegri, a defăima. /din *în-+condei*/

încontínuu adv. — mereu, fără încetare, întruna. /din *în-+continuu*/

încordáre, -ări, s. f. — 1. sforțare, opintire. 2. tensiune /din *încorda*/

încorporá (-ez) vb. — 1. a cuprinde în sine. 2. a alipi o provincie, o țară. 3. a primi recruții într-o unitate militară, pentru facerea stagiului militar. /lat. *incorporare*/

încrédere s. f. — sentiment de siguranță față de cinstea, bună-credința sau sinceritatea cuiva; credință. /din *încrede*/

încredințá (-ez) vb. — 1. a da ceva spre păstrare. 2. a asigura, a garanta ceva. 3. a se convinge de ceva. /din *în-+credință*/

încrengătúră, -i, s. f. — fiecare dintre diviziunile mari în care este împărțit regnul animal sau vegetal. /din *în-+creangă*+suf. *-(ă)tură*/

încrîncenáre, -ări, s. f. — 1. înfiorare (de frică, de scîrbă etc.). 2. (fig.) încăierare, încleștare sîngeroasă. /din *încrîncena*/

încropí (-esc) vb. — 1. a încălzi puțin (apa, un lichid etc.). 2. (fig.) a face rost, a strînge (cu greu). /din *încrop* (=uncrop)/

încumetá (încúmet) vb. — 1. a avea curaj, a cuteza. 2. (rar) a se bizui, a se încrede în ceva. /din *în-+cumeta* (lat. *committere*)/

încununá (încunún) vb. — 1. a încorona cu o cunună. 2. a răsplăti o muncă deosebită, a distinge. 3. (fig.) a încheia o activitate printr-o ultimă realizare valoroasă. /din *în-+cunună*/

încuviințá (-ez) vb. — a da voie, a permite, a aproba. /din *în-+cuviință*/

îndatorá (-ez) vb. — 1. a ajuta pe cineva, obligîndu-l la recunoștință. 2. a se împrumuta, a face datorii. /din *în-+dator*/

îndatorire, -i, s. f. — obligație, sarcină obligatorie. /din *îndatori*/

îndatoritór, -oáre, adj. — serviabil, binevoitor, politicos. /din *îndatori*+suf. *-(i)tor*/

îndătiná (-ez) vb. — a se statornici, a se înrădăcina; a deveni obicei sau datină. /din *în-+datină*/

îndeaproápe adv. — în mod amănunțit, cu mare atenție. /din *în+de+aproape*/

îndeletnicíre, -i, s. f. — meserie, profesiune; ocupație. /din *îndeletnici*/

îndemînátic, -ă, adj. — priceput, iscusit, dibaci. /din *îndemînă*+suf. *-atic*/

îndeóbște adv. — de obicei, în mod obișnuit. (pr. -de-ob-) /din *în-+de+obște*/

îndeosébi adv. — mai ales, mai cu seamă. /din *în+deosebi*/

îndoctriná (-ez) vb. — a iniția într-o doctrină. /din *în-+doctrină*/

îndoiélnic, -ă, adj. — nesigur. /din *îndoială+*suf. *-nic*/

îndoliá (-ez) vb. — a produce doliu, jale, durere adîncă. (pr. -li-a) /din *în-+doliu*/

îndreptár, -e, s. n. — 1. călăuză, ghid, îndrumător. 2. regulament, normă, lege. /din *în-+dreptar* (înv.)/

îndreptăți (-esc) vb. — a da dreptul la ceva; a justifica, a autoriza. /din *în-+dreptate*/

îndrumá (-ez) vb. — 1. a călăuzi. 2. a povățui, a sfătui. /din *în-+drum*/

înduioșát, -ă, adj. — mișcat, impresionat. /din *înduioșa*/

înduplecá (îndúplec) vb. — 1. a convinge, a determina pe cineva să facă ceva. 2. a se lăsa convins. /din *în-+dupleca* (înv.)/

îndurá (îndúr) vb. — 1. a suferi. 2. a se arăta milos, bun. 3. a se îndupleca, a consimți, a se hotărî. /lat. *indurare*/

îndurerá (-ez) vb. — 1. a întrista, a mîhni, a supăra. 2. a amărî, a jigni. /din *în-+durere*/

înfăptuí (-iesc) vb. — a îndeplini, a face, a realiza. /din *în-+făptui*/

înfățișá (-ez) vb. — 1. a arăta, a prezenta. 2. a descrie. /din *în-+fățiș*/

înfeudá (-ez) vb. — a supune, a subjuga, a înrobi. /lat. *infeodare*/

înfiá (-ez) vb. — a lua un copil de suflet, a adopta. /din *în-+fiu*/

înfierá (-ez) vb. — 1. a face un semn distinctiv pe corp cu un fier înroșit în foc. 2. (fig.) a dezaproba, a condamna. /din *în-+fier*/

înfíge (înfíg) vb. — 1. a împlînta, a fixa, a vîrî. 2. (fig.) a se apuca de o muncă îndrăzneață. 3. (peior.) a se amesteca cu obrăznicie. /lat. *infigere*/

înființá (-ez) vb. — 1. a crea, a întemeia, a constitui. 2. a se prezenta undeva pe neașteptate. /din *în-+ființă*/

înfiorá (înfiór) vb. — 1. a umple de groază, a îngrozi, a înfricoșa. 2. a emoționa adînc, a tulbura. 3. (fig.) a mișca ușor. /din *în-+fior*/

înfiripá (-ez) vb. — 1. a alcătui ceva din elemente puține, lipsite de legătură sau necorespunzătoare. 2. (fig.) a lua naștere. 3. a se reface după o boală, a se întrema. /din *înciripa* (<*în-+cerep*=oală)/

înflăcărá (-ez) vb. — 1. a trezi avînt, entuziasm; a înfierbînta. 2. a înroși. /din *în-+flacără*/

înfriguráre, -ări, s. f. — încordare nervoasă (de nerăbdare, de emoție). /din *în-+friguri*/

înfrîná (-ez) vb. — 1. a pune frîu unui animal de ham. 2. a îmblînzi, a domestici. 3. (fig.) a potoli. 4. (fig.) a reține, a stăpîni. /lat. *infrenare*/

înfrînge (înfrîng) vb. — 1. a învinge pe dușman. 2. a înăbuși, a frînge, a sfărîma. /lat. *infrangere*/

înfruntá (înfrúnt) vb. — 1. a ține piept unei forțe superioare, a se opune. 2. a mustra, a ocărî, a arăta pe față dezaprobarea. /lat. **infrontare*/

înfruptá (înfrúpt) vb. — 1. a mînca din ceva bun (uneori oprit). 2. (iron.) a trage foloase (necinstite), a profita. /din *în-+frupt*/

înfumurá (-ez) vb. — a se mîndri fără justificare, a se îngîmfa. /din *în-+fumuri* (=închipuire)/

îngemînă (îngémăn) vb. — a uni strîns; a împreuna, a îmbina; a amesteca. /lat. *ingeminare*/

îngînă (îngîn) vb. — 1 a repeta imitînd (în glumă, în batjocură) vorbele sau glasul cuiva. 2. a cînta încet și neclar. 3. a se amăgi. 4. a se îmbina; a se amesteca laolaltă. 5. a (se) mișca ușor; a (se) legăna. /lat. *ingannare*/

Scanned with OKEN Scanner

înglobá (-ez) vb. — a face să intre într-un tot; a cuprinde, a conține. /fr. *englober*/

îngurgitá (-ez) vb. — a înghiți (cu lăcomie). /lat. *ingurgitare*/

înhumá (-ez) vb. — a înmormînta. /lat. *inhumare*/

înlănțuí (înlănțui) vb. — 1. a pune în lanțuri; a încătușa. 2. a cuprinde de jur împrejur. 3. a împreuna în mod logic. 4. (fig.) a fermeca, a captiva. /din *în-+lanț*/

înlesní (-esc) vb. — a ușura o acțiune; a ajuta pe cineva. /din *în-+lesne*/

înmatriculá (-ez) vb. — a înscrie în (registru) matricolă numele și situația cuiva. /lat. *immatriculare*/

înmărmurí (-esc) vb. — 1. a rămîne nemișcat, încremenit; a înlemni. 2. (în basme) a se transforma în piatră. /din *în-+marmură*/

înmiresmá (-ez) vb. — a umple aerul de miros plăcut. /din *în-+mireasmă*/

înmînă (-ez) vb. — a da, a preda. /din *în-+mînă*/

înmulțitór, -i, s. n. — număr care se înmulțește cu alt număr. /din *înmulți*+suf. *-(i)tor*/

înnăscút, -ă, adj. — cu care se naște cineva; din naștere. /din *în-+născut*/

înnegurá (pers. 3 -eazǎ) vb. — 1. a se acoperi cu negură. 2. (despre ochi) a se împăienjeni, a se tulbura. 3. (despre fața sau privirea oamenilor) a se întuneca, a se posomorî, a deveni tristă. /din *în-+negură*/

înnobilá (-ez) vb. — 1. a da cuiva un titlu de nobleță. 2. (fig.) a face (ca ceva sau cineva) să devină mai bun, mai fin, mai valoros. 3. a îmbunătăți. /din *în-+nobil*/

înregimentá (-ez) vb. — a intra într-un regiment, (p. ext.) într-o grupare, într-un partid. /din *în-+regiment*/

înregistrá (-ez) vb. — 1. a înscrie (într-un registru). 2. a însemna în scris un fapt; a nota. 3. (fig.) a înscrie la activ, a obține o realizare. /din *în-+registru*/

înrîurí (-esc) vb. — a influența. /din *în-+rîuri*/

înrobí (-esc) vb. — a supune, a robi, a subjuga. /din *în-+robi*/

înrolá (-ez) vb. — 1. a (se) angaja în armată. 2. (fig.) a (se) înscrie într-un partid, într-o organizație. /din *în-+rol*/

însăilá (-ez) vb. — 1. a coase provizoriu, cu împunsături rare. 2. (fig.) a schița, a improviza. /din *în-+saia*/

însărciná (-ez) vb. — a încredința cuiva îndeplinirea unei sarcini, a unei obligații etc. /din *în-+sarcină*/

înscăunâ (-ez) vb. — a se instala la conducere, a prelua puterea. /din *în-+scaun*/

înscenâ (-ez) vb. — 1. a pune în scenă un spectacol. 2. (fig.) a pune la cale acțiuni rău intenționate. /it. *inscenare*/

înscrís, -uri, s. n. — act, document. /din *înscrie*/

însémn, -e, s. n. — semn distinctiv; insignă. /din *în-+semn*/

însilozá (-ez) vb. — a înmagazina furaje într-un siloz. /din *în-+siloz*/

înstrăiná (-ez) vb. — 1. a se exila, a se stabili printre străini. 2. (fig.) a se îndepărta sufletește de cei de care era legat. 3. a transmite altuia un drept de proprietate (prin vînzare, cedare etc.). 4. a sustrage, a fura. /din *în-+străin*/

însul, însa, înșii, însele, pron. — 1. (pron. personal precedat de prep. «întru», «printru») dînsul, dînsa. *Într-însul văd viitorul.* 2. (pronume de întărire, numai la f. pl.) ele însele. /lat. *ipsus, ipsa*/

însumá (-ez) vb. — a aduna laolaltă; a totaliza. /din *în-+sumă*/

însumi, însămi, înșine, însene, pron. de întărire — chiar, tocmai (ex.: Am fost eu însumi); forme gramaticale: pers. 2. (sg. m.) însuți, (sg. f.) însăți; (pl. m.) înșivă; (pl. f.) însevă; pers. 3. (sg. m.) însuși

(sg. f.) însăşi, (pl. m.) înşişi, (pl. f.) înseşi. /din *însu* (1), *însă*+*-mi, -ţi, -şi*/

însuşí (-esc) vb. — 1. a lua ceva în stăpînire. 2. a lua cu de la sine putere un drept, o calitate. 3. a primi cunoştinţe temeinice, a învăţa. 4. a adopta o părere, o idee etc. 5. a ţine seamă de o critică. /din pron. *însuşi*/

însuşíre, -i, s. f. — 1. acţiunea de a-şi însuşi ceva. 2. trăsătură caracteristică unui obiect. 3. calitate; talent, înclinaţie. /din *însuşi*/

înşeuá (-ez) vb. — a pune şaua pe un animal de călărie. /din *în-*+*şa*/

întemeiá (-iez) vb. — 1. a pune bazele, a înfiinţa; a zidi. 2. a se bizui, a se sprijini pe ceva. /din *în-*+*temei*/

întiná (-ez) vb. — 1. a murdări (cu noroi, cu tină). 2. (fig.) a necinsti; a păta. /din *în-*+*tină*/

întîmpláre, -ări, s. f. — ceea ce se întîmplă; fapt, eveniment. /din *întîmpla*/

întrajutoráre s. f. — ajutorare reciprocă. /din *întru*+*ajutorare*/

între- — element de formare a cuvintelor care arată amestecul, îmbinarea sau reciprocitatea. /lat. *inter*/

întremá (-ez) vb. — a-şi reface sănătatea sau puterile. /et. nec./

întreprínde (întreprínd) vb. — a se apuca de ceva, a iniţia o acţiune. /din *între-*+*prinde*/

întrepríndere, -i, s. f. — 1. unitate economică; fabrică, uzină etc. 2. acţiune, iniţiativă personală. /din *întreprinde*/

întreprinzătór, -oáre, adj., -i, s. m. — 1. (adj.) care trece uşor şi cu îndrăzneală la o acţiune; cu iniţiativă. 2. (s. m.) persoană care înfiinţează şi conduce o întreprindere. /din *întreprinz* (prez. ind. a lui *întreprinde*)+suf. *-(ă)tor*/

întreţése (întreţés) vb. — 1. a împestriţa o ţesătură cu fire de altă culoare sau de alt fel. 2. a străbate în toate direcţiile; a se încrucişa. /din *între-*+*ţese*/

întreţíne (întreţín) vb. — 1. a păstra un lucru în bună stare. 2. a da cuiva mijloacele materiale necesare traiului. 3. a face să dureze (o ardere, o acţiune etc.). 4. a sta de vorbă cu cineva. /din *între-*+*ţine*/

întrevedeá (-văd) vb. — 1. a întrezări. 2. (fig.) a prevedea, a bănui. /din *între-*+*vedea*/

întrevedére, -i, s. f. — întîlnire între două sau mai multe persoane oficiale în vederea discutării unor probleme de interes comun. /din *între-*+*vedere*/

întroná (-ez) vb. — 1. a aşeza pe tron; a deveni stăpîn. 2. a instala. 3. (fig.) a se aşterne peste tot. /din *în-*+*tron*/

întruchipá (-ez) vb. — 1. a înfăţişa ceva în forme concrete. 2. a alcătui; a înjgheba. /din *întru-*+*chip*/

întruní (-esc) vb. — 1. a aduna, a strînge la un loc. 2. a obţine un număr de voturi. 3. a conţine în sine, a însuma. /din *întru*+*una*/

întrupá (-ez) vb. — a lua formă concretă (de trup, de fiinţă), a încarna, a personifica. /din *în-*+*trup*/

înţelepciúne s. f. — 1. putere superioară de înţelegere şi de judecare a lucrurilor; cumînţenie. 2. ştiinţă, filozofie. 3. chibzuinţă. /lat. *intellectio*/

înţesá (înţés) vb. — 1. a umple tare, a tixi. 2. a se îndesi. /lat. **intexare*/

învăluí (învălui) vb. — 1. a acoperi cu un văl, a înfăşura. 2. (fig.) a cuprinde din toate părţile; a împresura. /din *în-*+*val*/

învălurá (-ez) vb. — a mişca în valuri, a ondula. /din *în-*+*valuri*/

învăpăiá (-iez) vb. — 1. a se aprinde ca o văpaie; a (se) înflăcăra, a (se) entuziasma, a (se) însufleţi. /din *în-*+*văpaie*/

învăţăcél, -cei, s. m. — elev, discipol; ucenic. /din *învăţat*+suf. *-el*/

învederá (-ez) vb. — a arăta în mod

clar, a dovedi, a demonstra. /din *în-+vedere*/

înverşunát, -ă, adj. — 1. îndîrjit, înfuriat. 2. neînduplecat. 3. pătimaş, întărîtat. /din *înverşuna*/

învestí (-esc) vb. — a delega, a împuternici. /lat. *investire*/

înveşmîntá (-ez) vb. — a îmbrăca. /din *în-+veşmînt*/

înviá (învíi) vb. — 1. a-şi recăpăta viaţa. 2. a renaşte după sfîrşitul iernii. 3. a căpăta putere, a se întrema; a se înviora. /lat. *învivare*/

înviforát, -ă, adj. — 1. bătut de viforă; furtunos; năvalnic, vijelios. 2. (fig.) zbuciumat. /din *înviforă*/

învolburá (pers. 3 -eazá) vb. — 1. (despre ape, furtuni) a (se) învîrteji, a (se) tulbura. 2. (fig., rar) a învălui, a cuprinde, a împresura. /din *în-+volbură*/

învólt, -voáltă, adj. — 1. (despre flori) cu petale multe şi dese; (despre petale) înfoiat. 2. (despre păr, gene, coamă) des, bogat; rotunjit, în formă de arc; umflat, înfoiat. /lat. **invol* (u) *tus* (>involere)/

înzestrá (-ez) vb. — 1. a da zestre. 2. a prevedea cu cele necesare. 3. a învrednici pe cineva cu calităţi. /din *în-+zestre*/

înzorzoná (-ez) vb. — a împodobi peste măsură şi fără gust. /din *în-+zorzoane*/

Scanned with OKEN Scanner

J

jalón, -oáne, s. n. — 1. semn, indicator. 2. par, stîlp. /fr. *jalon*/

jaloná (-ez) vb. — 1. a înfige jaloane din distanţă în distanţă. 2. a arăta punctele principale ale unei acţiuni, probleme etc. /fr. *jalonner*/

jambiéră, -e, s. f. — învelitoare de piele, de postav etc. care acoperă piciorul de la gleznă pînă sub genunchi. /fr. *jambière*/

jandárm, -i, s. m. — militar din corpul jandarmeriei care menţine ordinea şi paza la sate. /fr. *gendarme*/

jántă, s. f. — 1. partea exterioară a roţii de automobil, motocicletă etc. pe care se montează anvelopa (de cauciuc), un pneu etc. 2. (loc. adv.) *pe jantă* = cu cauciucul dezumflat; (fig.) fără bani, lefter. /fr. *jante*/

jardiniéră, -e, s. f. — etajeră sau suport pe care se ţin ghivece cu plante. /fr. *jardinière*/

jargón, -oáne, s. n. — ramificaţie a limbii naţionale împestriţată cu anumite cuvinte şi expresii specifice, folosită de anumite categorii sociale, profesiuni etc. (ex. jargon franţuzit, jargon medical etc.). /fr. *jargon*/

jasp s. n. — specie de cremene de culoare roşie, verde sau negricioasă, folosită ca piatră semipreţioasă. /fr. *jaspe*/

jaz, (2) -uri, s. n. — 1. muzică uşoară de dans cu ritm viu, sincopat. 2. orchestră care execută această muzică. /engl. *jazz*/

jelánie, -ii, s. f. — 1. plîngere, tînguire. 2. cîntec trist. 3. jale. 4. doliu. /slav/

jená (-ez) vb. — 1. a supăra; a stînjeni. 2. a se ruşina, a se sfii, a nu îndrăzni. /fr. *gener*/

jénă s. f. — sfială produsă de o situaţie neplăcută; stinghereală. /fr. *gene*/

jérbă, -e, s. f. — buchet mare de flori (aşezate cu faţa în aceeaşi parte). /fr. *jerbe*/

jértfă, -e, s. f. — 1. (în rînduielile religioase) dar adus zeilor, divinităţii (adesea vietăţi sacrificate pe altar). 2. (fig.) victimă; sacrificiu, jertfire. /slav/

jet, -uri, s. n. — şuviţă de apă sau de alt lichid care ţîşneşte cu presiune printr-o deschidere. /fr. *jet*/

jetón, -oáne, s. n. — 1. fisă. 2. sumă plătită membrilor unui consiliu de administraţie al unei societăţi pentru participarea la şedinţă. /fr. *jeton*/

jeţ, -uri, s. n. — scaun cu spetează şi braţe. /germ. *Sitz*/

jigódie, -ii, s. f. — 1. boală molipsitoare la cîinii tineri. 2. dihanie; lighioană. 3. (fig.) om de nimic, puşlama. /cf. magh. *szigora*/

jílav, -ă, adj. — umed. /bg. *žilav*/

jílétcă, -i, s. f. — vestă. /rus. *žiletka*/

jímblă, -e, s. f. — franzelă, pîine albă. /magh. *zsemlye*/

jind s. n. — poftă (de ceva greu de obţinut). /din *jindui*/

jinduí (-iesc) vb. — a dori mult. /slav/

jíntiţă s. f. — 1. partea de zer care se depune la fundul vasului cînd se prepară urda. 2. urdă caldă amestecată cu zer. /et. nec./

jitár, -i, s. m. (reg.) — persoană care răspunde de paza semănăturilor. /bg., srb. *žitar*/

jitnicér, -i, s. n. (ist.; în evul mediu în Moldova) — dregător care avea grijă de magaziile cu grîne ale curţii domneşti. /din *jitniţă* + suf. *-ar*/

jítniţă, -e, s. f. (Mold.) — magazie de grîne. /slav/

jivínă, -e, s. f. — animal sălbatic, fiară. /bg. *živina*/

joágăr, -e, s. n. — ferăstrău mare pentru tăiatul buştenilor. /sas. *zager*/

jobén, -uri, s. n. — pălărie bărbătească înaltă şi tare, de formă cilindrică. /fr. *Jobin* (nume propriu)/

Scanned with OKEN Scanner

jochéu, -i, s. m. — călăreț profesionist care conduce calul la alergările de cai și la antrenamente. /fr., engl. *jockey*/

joncțiúne, -i, s. f. — locul unde se face legătura unor părți, a unor elemente etc.; legătură, unire. /fr. *jonction*/

jonglá (-ez) vb. — 1. a mînui cu îndemînare mai multe obiecte, aruncîndu-le în aer și prinzîndu-le cu repeziciune. 2. (fig.) a mînui cu abilitate ideile, cuvintele și expresiile alese. /fr. *jongler*/

jonglér, -i, s. m. — 1. artist de circ sau de varietăți, specialist în arta de a jongla cu diferite obiecte. 2. acrobat. 3. scamator. /fr. *jongleur*/

joviál, -ă, adj. — glumeț, gata de glume. /fr. *jovial*/

jubilá (-ez) vb. — a se bucura mult. /fr. *jubiler*, lat. *jubilare*/

jubiléu, -ée, s. n. — sărbătorirea împlinirii unui anumit număr de ani de la producerea unui eveniment important. /fr. *jubilé*/

júde, juzi, s. m. — 1. judecător. 2. (înv., reg.) primar. 3. (ist.) cneaz. 4. (în vechea organizare a țării) demnitar cu atribuții judecătorești și administrative. /lat. *judex*/

județ, -e, s. n. — 1. unitate teritorial-administrativă a țării formată din mai multe comune și orașe. 2. (înv.) judecată. /lat. *judicium*/

judiciár, -ă, adj. — 1. care ține de justiție, judecătoresc. 2. făcut prin justiție. (pr. -ci-ar) /fr. *judiciaire*/

judiciós, -oásă, adj. — care judecă cu dreptate; bine gîndit, chibzuit, înțelept. (pr. -ci-os) /după fr. *judicieux*/

jugulá (-ez) vb. — a sugruma, a gîtui. /fr. *juguler*, lat. *jugulare*/

jugulár, -ă, adj. — care se referă la gît (ex. vena jugulară). /fr. *jugulaire*/

jujéu, -ie, s. n. — jug mic, triunghiular, pus la gîtul unor animale spre a le împiedica să treacă prin îngrădituri. /srb. *žežej*/

júne, -i, s. m. — 1. tînăr; flăcău, holtei. 2. (în expr.) *june-prim* = artist care joacă roluri de tineri amorezi. /lat. *juvenis*/

júnglă, -e, s. f. — desiș greu de străbătut din ținuturile mlăștinoase tropicale și subtropicale ale Africii și Asiei de sud-est, format din ierburi înalte și dese, arbori și arbuști, trestie și plante agățătoare. /fr. *jungle*/

junímе, -i, s. f. (înv.) — tinerime, tineret. /din *june* + suf. *-ime*/

junimísm s. n. — mișcare culturală, literară și politică din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, avînd ca centru societatea «Junimea» din Iași. /din *Junime*(a) + suf. *-ism*/

juniór[1] s. m. invar. (opus *senior*) — fiul considerat în raport cu tatăl său. (pr. -ni-or) /fr., lat. *junior*/

juniór[2], -oáră, -i, oare, s. m. și f. (sport) — sportiv care n-a împlinit vîrsta de 19 ani. /pr. -ni-or) /fr., lat. *junior*/

júntă, -e, s. f. — organ de stat sau organizație politică militară (în unele țări latino-americane). /sp. *junta* = reunire/

jupán, -i, s. m. (ist.) — titlu dat în trecut boierilor români mai de seamă sau dregătorilor. /slav/

júpă, -e, s. f. — fustă. /fr. *jupe*/

jupîn, -i, s. m. (înv.) — 1. titlu de politețe dat persoanelor care ocupau o funcție înaltă. 2. titlu de politețe echivalînd cu «domn». 3. patron, stăpîn. /et. nec./

jupîneásă, -ese, s. f. — 1. (înv.) soție de boier. 2. (înv.) soție de negustor sau de om bogat. 3. (în trecut) femeie angajată pentru a organiza bunul mers al unei gospodării particulare; (p. ext.) femeie de serviciu, fată în casă. /din *jupîn* + suf. *-easă*/

jupîniță, -e, s. f. (înv.) — fiică sau soție tînără a unui boier. /din *jupîn* + suf. *-iță*/

jupón, -oáne, s. n. — fustă care se îmbracă pe dedesubtul rochiei, pentru a o menține înfoiată. /fr. *jupon*/

jurásic[1] s. n. — a doua perioadă a erei secundare, în care existau

pe globul pământesc toate grupele de vieţuitoare. /fr. *jurassique*/

jurásic[2], -ă, adj. — format în a doua perioadă a erei secundare; care se referă la această perioadă. /fr. *jurassique*/

jurát, -ţi, s. m. (în dreptul burghez) — cetăţean ales pentru a participa la judecarea unui proces criminal, a unui delict politic etc. (în cadrul curţii cu juri), spre a se pronunţa dacă îl consideră vinovat pe inculpat. /fr. *juré*, lat. *juratus*/

juridic, -ă, adj. — privitor la drept sau la legi. /fr. *juridique*/

jurisconsúlt, -ţi, s. m. — specialist în ştiinţele juridice care poate da lămuriri în problemele privitoare la aplicarea legilor. /fr. *jurisconsulte*/

jurisdicţie, -ii, s. f. — 1. dreptul de competenţă de a judeca; teritoriu în care un judecător sau o instanţă judecătorească poate judeca. 2. totalitatea instanţelor judecătoreşti de acelaşi grad sau care au dreptul de a judeca pricini de acelaşi fel. /fr. *juridiction*/

jurisprudénţă, -e, s. f. — totalitatea hotărîrilor pronunţate de unul sau mai multe organe de judecată, privitor la o anumită materie juridică. /fr. *jurisprudence*/

jurist, -şti, s. m. — specialist în ştiinţele juridice. /fr. *juriste*/

júriu, -ii, s. n. — comisie de specialişti numiţi sau aleşi, avînd ca sarcină promovarea şi clasificarea unor candidaţi sau a unor concurenţi la un concurs, la o întrecere etc. /după fr. *jury*/

jurnál, -e, s. n. — 1. ziar, gazetă. 2. revistă cu desene şi tipare de costume, rochii etc. 3. însemnări zilnice despre ceea ce i se întîmplă cuiva sau cu observaţii ştiinţifice. 4. registru în care se înscriu în ordine cronologică operaţiile de contabilitate. 5. (în expr.) *jurnal de călătorie*=însemnare în scris, zi de zi, a desfăşurării unei călătorii; *jurnal de actualităţi*=informaţii de actualitate. /fr. *journal*/

just, -ă, adj. — drept, adevărat; întemeiat. /fr. *juste*/

justéţe s. f. — 1. dreptate, corectitudine. 2. exactitate, precizie. /după fr. *justesse*/

justificá (justific) vb. — 1. a dovedi adevărul; a motiva. 2. a da explicaţii, a se dezvinovăţi. 3. a dovedi întrebuinţarea legală a unor sume de bani, a unor materiale etc. /fr. *justifier*, lat. *justificare*/

justificábil, -ă, adj. — care poate fi justificat sau motivat. /după fr. *justifiable*/

justificatív, -ă, adj. — care foloseşte pentru justificare. /fr. *justificatif*/

justiţiábil, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care apare ca parte într-un proces. (pr. -ţi-a-) /fr. *justiciable*/

justíţie s. f. — 1. totalitatea legilor şi a instanţelor judecătoreşti. 2. modul de aplicare a legilor. 3. dreptate, nepărtinire. /lat. *justitia*/

juvenil, -ă, adj. — 1. tineresc. 2. (geologie, despre substanţe) care provine din magma topită în interiorul scoarţei pămînteşti. ⊗ *apă juvenilă*=apă minerală. /fr. *juvénile*/

juvéte, -ţi, s.m. — nume generic dat peştilor mărunţi. /et. nec./

juxtalineár, -ă, adj. — (în expr.) *traducere juxtalineară*=traducere a unui text cuvînt cu cuvînt, reproducîndu-se paralel şi textul din care se face traducerea. /fr. *juxtalinéaire*/

juxtapúne (-pún) vb. — a pune unul lîngă altul, a alătura. /cf. fr. *juxtaposer* (după pune)/

juxtapúnere, -i, s. f. — 1. faptul de a alătura. 2. alăturare, fără ajutorul unei conjuncţii, a două propoziţii dintr-o frază. /din *juxtapune*/

Scanned with OKEN Scanner

K

kakí adj. invar. — culoare cafenie cu nuanță verde-gălbuie. /fr. *kaki*/

káliu s. m. — potasiu. /germ. *Kalium*/

kart, -uri, s. n. — automobil de curse fără caroserie, cu un motor mic ce nu depășește 100 m³. /engl., fr. *kart*/

kilo- — element de compunere a cuvintelor cu semnificația «o mie», «de o mie de ori». /fr. *kilo*/

kilocalorie, -ii, s. f. — unitate de măsură a cantității de căldură, egală cu o mie de calorii. /fr. *kilocalorie*/

kilogrammétru, -i, s. m. — unitate de măsură pentru lucru mecanic, egală cu lucrul mecanic efectuat pentru ridicarea unei greutăți de un kilogram la înălțimea de un metru. /fr. *kilogrammètre*/

kilometráj, -e, s. n. — 1. distanța în km dintre două puncte ale unui drum. 2. instrument de măsură care înregistrează distanța parcursă de un vehicul. /fr. *kilométrage*/

kilotónă s. f. — măsură pentru greutăți, egală cu o mie de tone. /fr. *kilotonne*/

kilowátt, -ți, s. m. — unitate de măsură a puterii electrice, egală cu o mie de wați. /fr. *kilowatt*/

kinescóp, -oápe, s. n. — tub de raze catodice folosit la reproducerea imaginilor în televiziune. /fr. *kinescope*/

kriptón s. n. — element chimic din familia gazelor rare, folosit la umplerea becurilor cu incandescență. /fr. *krypton*/

Scanned with OKEN Scanner

L

la (lau) vb. (pop.) — a (se) spăla (pe cap); a (se) scălda, a (se) îmbăia. (prez. ind.: lau, lai, lă, lăm, lați, lau; part.: lăut). /lat. *lavare*/

labil, -ă, adj. (livr.) — nestatornic, schimbător, nestabil. /fr. *labile*/

labirint, -uri, s. n. — 1. construcție cu foarte multe camere și galerii, astfel situate, încît să nu se poată găsi ieșirea. 2. (fig.) încurcătură, confuzie. 3. totalitatea cavităților care formează urechea internă. /fr. *labyrinthe*/

laborant, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană care lucrează într-un laborator, ocupîndu-se cu întreținerea unor instalații sau aparate și efectuarea unor lucrări și operații simple. /germ. *Laborant*/

laboratór, -oáre, s. n. — cameră sau local cu instalații speciale unde se fac experiențe științifice (de fizică, chimie etc.), analize medicale etc. /germ. *Laboratorium*/

laboriós, -oásă, adj. — 1. care lucrează mult; harnic, sîrguincios. 2. care cere multă muncă, multă osteneală. (pr. -ri-os) /lat. *laboriosus*/

lachéu, -i, s. m. — 1 servitor în uniformă cu galoane (în casele marilor bogătași). 2. (fig.) termen de dispreț pentru o persoană care servește în mod slugarnic interesele cuiva; slugoi /fr. *laquais*/

lacónic, -ă, adj. — care se exprimă în cuvinte puține; scurt la vorbă. /fr. *laconique*/

lacrimogén, -ă, adj. — care provoacă lacrimi. /fr. *lacrymogène*/

lactát[1], -ă, adj. — preparat sau format din lapte. /fr. *lactate*/

lactát[2], -ți, s. m. — sare a acidului lactic. /fr. *lactate*/

lactáție s. f. — 1. secreția laptelui. 2. alăptare. /fr. *lactation*/

lactáză, -e, s. f. — enzimă prezentă în intestin care transformă lactoza în glucoză și galactoză. /fr. *lactase*/

lactométru, -e, s. n. — instrument pentru determinarea densității și purității laptelui. /fr. *lactomètre*/

lactovegetarián, -ă, adj. (despre un regim alimentar) — care se compune numai din produse lactate, legume și fructe. /din *lacto-* + *vegetarian*/

lactóză, -e, s. f. — substanță compusă din glucoză și galactoză (prezentă în lapte, în zer etc.). /fr. *lactose*/

lacunár, ă, adj. — cu lipsuri, cu întreruperi. /după fr. *lacunaire*/

lacúnă, -e, s. f. — 1. lipsă sau gol în continuitatea unui lucru. 2. întrerupere într-un text. /lat. *lacuna*/

lacústru, -ă, adj. — care trăiește sau crește în lacuri; privitor la lacuri. ⊗ *locuințe lacustre* = locuințe ridicate pe stîlpi la suprafața apei unui lac. /fr. *lacustre*/

lágăr, -e, s. n. — I. 1. loc de staționare a ostașilor, în corturi sau în barăci; tabără militară. 2. loc în care sînt ținuți prizonierii de război, deținuții politici etc. 3. grupare de state, de partide etc. care luptă pentru aceleași idealuri social-politice. II. organ de mașină care servește la rezemarea unui arbore sau a unei osii și permite o mișcare de rotație a acestora. /germ. *Lager*/

lagúnă, -e, s. f. — 1. porțiune de mare (puțin adîncă) separată aproape complet de marea deschisă printr-o fîșie îngustă de uscat. 2. lac de litoral provenit din mare. /it. *laguna*/

lai, -ie, adj. (pop.) — negru sau negru amestecat cu alb. /alb. *laj*/

láic, -ă, adj. — lumesc (nebisericesc). (pr. la-ic) /fr. *laique*/

láie s. f. — 1. ceată de țigani (nomazi). 2. ceată dezordonată și zgomotoasă. /cf. ucr., pol. *laja*/

láinic, -ă, adj. (pop.) — 1. vagabond, haimana, leneș, pierde-vară. 2. potlogar. /din *laie* + suf. *-nic*/

láitmotiv, -e, s. n. — 1. motiv muzical care caracterizează un perso-

naj, o situaţie etc., fiind reluat ori de cîte ori apare în scenă personajul sau situaţia dată; motiv conducător; (p. ext.) fragment sau motiv muzical care se repetă. 2. (fig.) idee călăuzitoare în opere literare, în filme etc., repetată şi subliniată în mai multe rînduri. (pr. lait-mo-) /germ. *Leitmotiv*/

láma s. m. invar. — preot-călugăr budist. /fr. *lama*/

lambrechín, -e, s. n. — 1. draperie scurtă, decorativă, fixată în partea de sus a unei ferestre, a unei uşi etc. 2. piesă de lemn sau de metal aşezată în chip decorativ deasupra unei uşi, a unei ferestre etc. /fr. *lambrequin*/

lambríu, -uri, s. n. — îmbrăcăminte de lemn, de marmură etc. care acoperă parţial sau total pereţii unei camere. /fr. *lambris*/

laméla, -e, s. f. — 1. placă mică şi subţire de sticlă, de metal etc. 2. foiţă subţire în structura unor corpuri sau organe. /fr. *lamelle*/

lamelifórm, -ă, adj. — în formă de lamele. /fr. *lamelliforme*/

lamentá (-ez) vb. — a se jeli, a se văita. /fr. *lamenter*/

lamentábil, -ă adj., — 1. vrednic de plîns. 2. rău, mizerabil. /fr. *lamentable*/

laminá (-ez) vb. — 1. a prelucra un material prin deformare plastică cu ajutorul laminorului. 2. a întinde, a subţia, a omogeniza fibrele textile cu ajutorul laminorului în procesul de filare. /fr. *laminer*/

laminár, -ă, adj. — compus din straturi paralele. /după fr. *laminaire*/

laminór, -oáre, s. n. — 1. maşină (formată din cel puţin doi cilindri, care se rotesc în direcţii contrare) care transformă metalele în lame, în fire etc. 2. maşină care subţiază şi uniformizează fibrele textile. /fr. *laminoir*/

lampadár, -e, s. n. — 1. stîlp pe care sînt fixate una sau mai multe lămpi, folosit pentru iluminarea străzilor, a parcurilor etc. 2. suport vertical cu picior lung care susţine unul sau mai multe becuri. /fr. *lampadaire*/

lampás, -uri, s. n. — şnur, panglică sau fîşie de postav cusută pe latura exterioară, în lungimea pantalonilor, la unele uniforme. /rus. *lampas*/

lámură s. f. — 1. partea cea mai bună, mai aleasă dintr-un lucru. 2. (fig.) esenţă, miez. /lat. *lam(i)nula*/

lánce, lănci, s. f. — veche armă de atac, formată dintr-o prăjină de lemn cu un fier ascuţit la vîrf. /it. *lancia*/

lanceolát, -ă, adj. — (bot., despre frunzele plantelor) care are forma unui fier de lance. /fr. *lancéolé*/

landóu, -uri, s. n. — 1. trăsură luxoasă cu două banchete aşezate faţă-n faţă, cu acoperiş mobil. 2. cărucior mare şi confortabil pentru copii. /fr. *landau*/

langurós, -oásă, adj. — sentimental, drăgăstos, duios. /cf. fr. *langoureux*/

langústă, -e, s. f. — animal marin asemănător cu racul, dar fără cleşti, cu carne gustoasă. /fr. *langouste*/

lanolínă s. f. — grăsime extrasă din lînă (prin spălarea lînii brute), folosită la prepararea alifiilor şi produselor cosmetice. /fr. *lanoline*/

lansá (-ez) vb. — 1. a arunca ceva spre un obiectiv. 2. a se avînta într-o acţiune îndrăzneaţă. 3. a pune pentru prima oară în fabricaţie, în circulaţie. 4. a face cunoscut. 5. a pune în stare de plutire o navă. /fr. *lancer*/

lansétă, -e, s. f. — undiţă semimecanică pentru pescuitul peştilor. /fr. *lancette*/

lanţétă, -e, s. f. — instrument chirurgical avînd o lamă cu două tăişuri foarte ascuţite, care se foloseşte la vaccinări, incizii etc. /germ. *Lanzette*/

lapidár, -ă, adj. — 1. gravat în piatră. 2. (fig.) scurt, concentrat, concis (ca o inscripţie în piatră). /fr. *lapidaire*/

lápsus, -uri, s. n. — 1. neputinţă mo-

mentană de a-şi aminti ceva. 2. folosirea, din neatenţie, a unui cuvînt în locul altuia. /lat., fr. *lapsus*/

larghéţe s. f. — dărnicie, bunătate, generozitate. /it. *larghezza*/

laríngе s. n. — organ care produce vocea, situat în partea superioară a traheii, unde se găsesc coardele vocale; (pop.) gîtlej, beregată. /după fr. *larynx*/

laringítă, -e, s. f. — inflamare a mucoasei laringelui. /fr. *laryngite*/

laringológ, -i, s. m. — medic specializat în studiul laringelui şi al bolilor lui. /fr. *laryngologue*/

lárvă, -e, s. f. — prima stare sub care se dezvoltă majoritatea animalelor nevertebrate, după ieşirea din ou, înainte de transformarea în adult. /fr. *larve*/

lascív, -ă, adj. — care aţîţă la plăceri senzuale, excitant. /fr. *lascif*/

láser, -e, s. n. — amplificator de unde luminoase care poate produce un fascicul luminos foarte puternic, dînd radiaţii cu densităţi enorme (pe suprafeţe foarte mici) şi temperaturi de zeci de mii de grade, care pot topi local materiale greu fuzibile, pot perfora materiale dure etc. /engl., fr. *laser*/

laş, -ă, adj. — lipsit de curaj şi de onoare; fricos. /fr. *lâche*/

laténт, -ă, adj. — care stă ascuns, tăinuit (dar poate izbucni oricînd). /fr. *latent*/

látex s. n. — suc lăptos secretat de anumite specii de plante. /fr., lat. *latex*/

latifundiár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — bogătaş care posedă moşii întinse. (pr. -di-ar) /din *latifundiu* + suf. *-ar*/

latifúndiu, -ii, s. n. — moşie foarte întinsă. /lat. *latifundium*/

latín, -ă, -i, -e, adj., s. m. şi f. — 1. care se referă la ţinutul Latium din Italia antică; (p. ext.) care se referă la limba şi la literatura romanilor. ⊗ *limba latină* = limba vorbită de romani. 2. (s. m. şi f.) persoană care făcea parte din populaţia de bază a vechiului ţinut Latium din Italia. /lat. *latinus*/

latinísm, (1) -e, s. n. — 1. cuvînt sau construcţie sintactică împrumutată, fără necesitate, din limba latină. 2. tendinţă a unor lingvişti români din sec. al XIX-lea de a exagera caracterul latin al limbii române, propunînd înlocuirea cuvintelor de origine slavă, turcă şi maghiară cu termeni latineşti, modificarea formei cuvintelor româneşti moştenite din latină pentru a le apropia de formele originare, folosirea ortografiei etimologice etc.; curentul latinist. /fr. *latinisme*/

latiníst, -ă, -şti, -ste, s. m. şi f. — 1. specialist în limba şi literatura latină, cunoscător al antichităţii romane. 2. partizan al latinismului. 3. (adjectival) *curentul latinist* sau *şcoala latinistă* = curent reprezentat de adepţii latinismului. /fr. *latiniste*/

latitúdine, -i, s. f. — 1. distanţă între paralela care trece printr-un punct oarecare de pe glob şi ecuator, măsurată pe meridianul care trece prin acest punct şi exprimată în grade, minute şi secunde. 2. (fig.) libertate de acţiune, de alegere, de apreciere; posibilitate de a lucra după voie. /fr. *latitude*, lat. *latidudo*/

latrínă, -e, s. f. — closet fără canalizare. /lat. *latrina*/

látură, -i, s. f. — 1. parte laterală, margine. 2. aspect, direcţie, sens. /lat. **latora*/

láur, -i, s. m. — 1. dafin. ⊗ (la pl.) frunzele lucioase ale dafinului, mereu verzi (cu care se încununau odinioară eroii, poeţii sau oratorii). 2. (fig.; la pl.) glorie, victorie, biruinţă. 3. plantă veninoasă cu miros neplăcut, cu flori mari albe şi cu fructul o capsulă ţepoasă; ciumăfaie. /lat. *laurus*/

laureát, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană care a obţinut un premiu oficial. (pr. la-u-re-at) /fr. *lauréat*/

lavábil, -ă, adj. (despre o ţesătu-

Scanned with OKEN Scanner

ră) — care se poate spăla fără a-şi pierde calităţile. /fr. *lavable*/

lavabóu, -uri, s. n. — 1. încăpere utilată cu chiuvete şi alte instalaţii sanitare, folosită ca spălător comun în internate, căzărmi etc. 2. (rar) chiuvetă. /fr. *lavabo*/

lavaliéră, -e, s. f. — cravată care se înnoadă în formă de fundă, cu capetele atîrnînd în jos. /fr *lavallière*/

lávă, -e, s. f. — materie minerală topită azvîrlită la suprafaţa pămîntului de un vulcan în erupţie. /it. *lava*/

lavínă, -e, s. f. — masă mare de zăpadă şi de gheaţă care se prăbuşeşte de pe un munte; avalanşă. /it. *lavina*/

lavoár, -e, s. n. — 1. mobilă de toaletă pentru aşezarea unui lighean şi a obiectelor necesare pentru spălat. 2. instalaţie sanitară servind pentru spălat, cu scurgere racordată la canalul de evacuare. /fr. *lavoir*/

laxatív, -ă, adj. — 1. (despre medicamente) care are proprietăţi purgative. 2. (substantivat, n.) purgativ. /fr. *laxatif*/

lazarét, -e, s. n. — spital izolat unde sînt ţinute în carantină persoane presupuse a fi contaminate de o boală contagioasă. /fr. *lazaret*/

lănciér, -i, s. m. (ist.) — cavalerist înarmat cu lance. /fr. *lancier*/

lăptóc, -oáce, s. n. — jgheab care duce apa la roata morii, scocul morii. /ucr. *latoky*/

lăstár, -i, s. m. — 1. ramură tînără, mlădiţă. 2. (la pl.) copăcei tineri crescuţi din rădăcinile unor copaci tăiaţi. 3. (fig.) urmaş, odraslă. /bg. *lastar*/

lăturálnic, -ă, adj. — 1. care este aşezat la margine; izolat, dosnic. 2. (fig.) ocolit, tainic, ascuns. 3. (peior.) necinstit, incorect. /din *latura*+suf. *-al-nic*/

lăúntric, -ă, adj. — 1. care se află înăuntru, în interior. 2. sufletesc. /din *lăuntru*+suf. *-ic*/

lăúză, -e, s. f. — nume dat femeii în perioada primelor 6—8 săptămîni după naşterea unui copil. (pr. lă-u-) /ngr. *lehusa*/

leágăn, -e, s. n. — 1. pătuţ pentru copii mici prevăzut cu un dispozitiv de balansare. 2. scrînciob. 3. (fig.) loc de origine, de baştină. /din *legăna*/

leah, -ă, leşi, -e, s. m. şi f. (înv.) — polon, polonez. (var. *leş*) /ucr. *ljach*/

leál, -ă, adj. — care îşi respectă cuvîntul dat; cinstit, drept, corect; sincer. (pr. le-al) /it. *leale*/

leásă, lése, s. f. — 1. împletitură de nuiele pe care se usucă legume, fructe, caşul etc. 2. coşar. 3. zăgaz de nuiele pentru oprirea peştilor. /bg. *lesa*/

leat, -uri, s. n. — 1. an. 2. (pop.) contingent. ⊗ (în expr.) *a fi leat cu cineva* = a fi de aceeaşi vîrstă. /slav/

lébărvurşt, -i, s. m. — cîrnaţ din ficat de porc. /germ. *Leberwurst*/

léctică, -i, s. f. — un fel de pat sau scaun portativ, acoperit, purtat de oameni (sclavi), folosit în antichitatea romană (şi astăzi în unele ţări slab dezvoltate) ca mijloc de transport; litieră. /lat. *lectica*/

léctor, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. grad în învăţămîntul superior intermediar între asistent şi conferenţiar. 2. cititor. /lat. *lector*/

lectorát, -e, s. n. — funcţia de lector într-o instituţie de învăţămînt superior. /din *lector*+suf. *-at*/

lectúră, -i, s. f. — citire, citit. ⊗ *lectură particulară* = ceea ce citeşte un elev în afara manualelor şcolare. /lat. *lectura*/

lécţie, -ii, s. f. — 1. formă de bază a activităţii instructiv-educative dintr-o unitate şcolară, prin care se transmite unei grupe de elevi, într-un timp determinat, un anumit volum de cunoştinţe. ⊗ (în expr.) *a lua lecţii* = a studia un obiect de învăţămînt cu ajutorul unui profesor particular. 2. materia şi temele de pregătit în vederea unei ore de clasă. 3. mustrare, dojană; pedeapsă. 4. învăţătură

trasă dintr-o întîmplare. /lat. *lectio*/

léfter, -ă, adj. (fam.) — care nu are nici un ban. /ngr. (e)*lefteros*/

legál, -ă, adj. — 1. prevăzut de lege; drept. 2. permis, admis. /fr. *légal*/

legalizá (-ez) vb. — a da formă legală, oficială. /fr. *légaliser*/

legát[1], -e, s. n. — dispoziție testamentară prin care se lasă o moștenire. /lat. *legatum*/

legát[2], -ă, adj. — 1. voinic, vînjos, zdravăn. 2. (despre sosuri, dulcețuri etc.) închegat, consistent, întărit, îngroșat. 3. obligat, îndatorat, constrîns. /din *lega*/

legáție, -ii, s. f. — reprezentanță diplomatică într-un stat străin (inferioară în grad unei ambasade), condusă de un ministru plenipotențiar; sediul acestei reprezentanțe. /fr. *légation*/

legămînt, -inte, s. n. — 1. promisiune solemnă, angajament, obligație. 2. învoială, înțelegere. /lat. *ligamentum*/

lége, -gi, s. f. — 1. (fil.) categorie filozofică care exprimă raporturile esențiale, necesare, generale, relativ stabile și repetabile între laturile interne ale aceluiași obiect sau fenomen, între obiecte și fenomene diferite sau între stadiile succesive ale unui anumit proces. 2. normă cu caracter obligatoriu (stabilită de puterea de stat). 3. legalitate. 4. religie, credință. 5. datină, obicei. /lat. *lex, legis*/

legendár, -ă, adj. — cu caracter de legendă; faimos, extraordinar. /fr. *légendaire*/

legéndă, -e, s. f. — 1. specie a genului epic cu caracter fantastic, miraculos, prin care se explică apariția unor plante, a unor animale, a unor lucruri sau se evocă faptele neobișnuite ale unor eroi menționați sau nu de către istorie. 2. inscripție (pe o monedă, pe o medalie). 3. explicație a semnelor convenționale de pe o hartă, de pe un plan etc. /lat. *legenda*/

léghe s. f. — veche unitate de măsură pentru distanțe, variind ca lungime de la o țară la alta, între 3000 și 7500 metri. /it. *lega*/

légic, -ă, adj. — în conformitate cu legile obiective. /din *lege*+suf. *-ic*/

legiferá (-ez) vb. — a stabili ceva prin lege. /f. *légiférer*/

legionár, -i, s. m. — 1. militar care făcea parte dintr-o legiune romană. 2. membru al organizației politice numită «Garda de fier». /lat. *legionarius*/

legislatív, -ă, adj. — referitor la legi, la elaborarea sau la adoptarea lor. /fr. *legislatif*/

legislatúră, -i, s. f. — perioadă legală pentru care este ales organul suprem al puterii de stat sau organul legislativ. /fr. *législature*/

legislație, -ii, s. f. — totalitatea legilor unei țări sau dintr-o ramură a dreptului (l. penală, l. civilă etc.) /fr. *législation*/

legíst, -ă, adj. — (în expr.) *medic legist* = medic însărcinat cu lămurirea unor chestiuni medicale care interesează justiția. /fr. *légiste*/

legitáte s. f. (fil.) — însușire a fenomenelor de a se desfășura în conformitate cu anumite legi; ansamblul legilor din natură, societate și gîndire. /din *leg(e)*+suf. *-(i)tate*/

legítim, -ă, adj. — 1. legal. 2. just, drept, îndreptățit. /fr. *légitime*/

legitimá (-ez) vb. — 1. a stabili identitatea cuiva pe baza actelor legale. 2. a recunoaște unui copil natural drepturile de copil legitim. 3. a justifica, a îndreptăți. /fr. *légitimer*/

legitimație, -ii, s. f. — act legal prin care o persoană dovedește cine este. /fr. *légitimation*/

legiuí (-esc) vb. — 1. a hotărî prin lege, a face legi, a legifera. 2. a stabili, a impune. /*din lege*/

legiúne, -i, s. f. — 1. unitate militară romană compusă din aproximativ 6000 de soldați. 2. (fig.)

mulțime, ceată. /fr. *légion*, lat. *legio*/

legumícol, -ă, adj. — privitor la culturile de legume. /din *legumă*/

leít, -ă, adj. — 1. la fel, aidoma, identic. 2. (pop.) strălucitor, lustruit, netezit. 3. (despre îmbrăcăminte) ca turnat (pe corp). /slav/

lejér, -ă, adj. (despre îmbrăcăminte) — ușor, comod. /fr. *léger*/

lenitiv, -ă, adj. (despre substanțe) — care calmează durerile. /fr. *lénitif*/

lenjerie, -ii, s. f. — rufărie de corp. /fr. *lingerie*/

lént, -ă, adj. — încet, domol, lin, calm, liniștit. /fr. *lent*/

lentílă, -e, s. f. (fiz.) — 1. piesă optică de forma unui disc confecționată dintr-un material transparent și având cel puțin una dintre suprafețe curbată (sferică). 2. (în metalurgie) lupă. /fr. *lentille*/

leonín, -ă, adj. — 1. de leu; ca de leu. 2. (în expr.) *versuri leonine* = versuri ale căror emistihuri rimează; *rimă leonină* = rimă în care două sau trei silabe sînt asemănătoare (pr. le-o-) ./fr. *léonin*/

lépră, (3) -e, s. f. — 1. boală contagioasă cronică produsă de un bacil specific și caracterizată prin apariția pe piele a unor leziuni (răni) din ce în ce mai adînci, care cu timpul distrug țesuturile. 2. (fig.) neajuns care înrăutățește tot mai mult situația. 3. om capabil de orice ticăloșie. /ngr. *lepra*/

leprozerie, -ii, s. f. — loc în care sînt izolați și îngrijiți leproșii (bolnavii de lepră). /fr. *léproserie*/

lésă, -e, s. f. — curea cu care se leagă cîinii. /fr. *laisse*/

lésne adv. — ușor, cu ușurință, fără osteneală. /bg. *lesno*/

léspede, -zi, s. f. — placă mare de piatră, de marmură etc. /et. nec./

lest, -uri, s. n. — material greu, format din nisip, pietriș etc., care asigură stabilitatea navelor, a baloanelor etc.; balast. /fr. *lest*/

leș, -uri, s. n. — cadavru, hoit, stîrv. /tc. *leș*/

letál, -ă, adj. — mortal, de moarte. /fr. *létal*/

letargíe, s. f. — 1. stare bolnăvicioasă de pierdere a cunoștinței, asemănătoare cu un somn prelungit, care poate dura de la cîteva zile la cîțiva ani. 2. (fig.) stare de inactivitate totală; amorțeală. /fr. *léthargie*/

létcon, -oáne, s. n. — ciocan de lipit (cu cositor, cu plumb etc.) /germ. *Lötkolben*/

letopiséț, -e, s. n. — scriere cu conținut istoric a vechilor cronicari, în care evenimentele sînt trecute în ordinea desfășurării lor (an după an); cronică. /slav/

leucemíe s. f. — nume dat diferitelor boli ale organelor care formează globulele albe din sînge, boli grave care duc la înmulțirea exagerată a acestor globule, în dauna bunei funcționări a organismului. /fr. *leucémie*; gr. *leukos* = alb, *haima* = sînge/

leucocítă, -e, s. f. — globulă albă din sînge. /fr. *leucocyte*/

leucocitóză s. f. — creștere a numărului globulelor albe în sînge, ca mijloc de apărare a organismului împotriva unei infecții microbiene. /fr. *leucocytose*/

leucodermíe s. f. — decolorare a pielii, din cauza absenței congenitale a pigmenților normali sau a dispariției acestora. /germ. *Leukodermie*/

leucóm, -oáme, s. n. — pată albă pe cornee, care poate duce la pierderea vederii; albeață. /fr. *leucome*; gr. *leukos* = alb/

leucoplást, -e, s. n. — țesătură impregnată cu cauciuc, lipicioasă pe o parte, folosită pentru fixarea pansamentului aplicat pe o rană. /germ. *Leukoplast*/

levulóză, -e, s. f. — fructoză. /fr. *lévulose*/

léxic s. n. — totalitatea cuvintelor unei limbi; vocabular. /fr. *lexique*/

lexicografíe s. f. — 1. știința și prac-

tica întocmirii dicţionarelor. 2. totalitatea dicţionarelor dintr-o epocă. /fr. *lexicographie*/

lexicologíe s. f. — ramură a lingvisticii care studiază cuvintele unei limbi sub toate aspectele lor. /fr. *lexicologie*; gr. *lexis*=cuvînt, *logos*=ştiinţă/

lexicón, -oáne, s. n. — 1. dicţionar. 2. enciclopedie (dintr-un anumit domeniu de specialitate). /lat. *lexicon*/

lezá (-ez) vb. — 1. a vătăma, a răni. 2. (fig.) a ofensa, a jigni, a nedreptăţi. 3. a păgubi (pe cineva). /fr. *léser*/

leziúne, -i, s. f. — 1. rană. 2. pagubă, prejudiciu. /lat. *laesio*/

liánt, -ţi, s. m. — material fluid care, avînd proprietatea de a se întări, este întrebuinţat pentru a lega între ei bulgări, granule sau părţi dintr-un material solid. /pr. li-ant/ /fr. *liant*/

líber, -ă, adj. — 1. (despre oameni, popoare etc.) care se bucură de libertate, care are drepturi depline; independent. 2. care poate acţiona după voia sa. 3. (despre acţiuni) care nu este supus nici unei restricţii. ⊗ *traducere liberă*=traducere care redă numai conţinutul unui text, fără a respecta întocmai forma originalului. 4. care nu este ocupat. 5. care nu este forţat; natural. /fr. *libre*/

liberál, -ă, adj. — 1. care aparţine liberalismului. 2. darnic, mărinimos, înţelegător, generos. /fr. *libéral*/

liberalísm s. n. — 1. concepţie politică şi economică burgheză care propunea îngrădirea puterii monarhului prin parlament, acordarea anumitor libertăţi individuale politice, asigurarea liberei concurenţe şi neintervenţia statului în economie. 2. atitudine de prea mare îngăduinţă faţă de greşeli. /fr. *libéralisme*/

liber-arbítru s. n. — concepţie filozofică idealistă care pretinde că omul poate acţiona numai după voinţa lui, independent de orice influenţă. /fr. *libre arbitre*/

libért, -ţi, s. m. (ist.) — sclav roman eliberat. /lat. *libertus*/

libertáte, (4) -tăţi, s. f. — 1. posibilitatea de acţiune conştientă a oamenilor în condiţiile cunoaşterii necesităţii obiective, a legilor obiective care guvernează natura şi societatea. 2. starea unei persoane care se bucură de deplinătatea drepturilor politice şi civile în stat. 3. posibilitatea de a acţiona în anumite împrejurări după propria voinţă sau dorinţă. 4. (la pl.) drepturi cetăţeneşti. /fr. *liberté*/

libertín, -ă, adj. — uşuratic, desfrînat, destrăbălat, imoral. /fr. *libertin*/

libertináj s. n. — comportare de libertin; desfrîu, destrăbălare. /fr. *libertinage*/

libidinós, -oásă, adj. — stăpînit de pofta plăcerilor senzuale. /lat. *libidinosus*/

librét, -e, s. n. — 1. textul unei compoziţii muzicale de mare întindere (operă, operetă, oratoriu). 2. (în expr.) *libret de economie*=carnet eliberat depunătorilor de către casele de economii, în care se trec toate operaţiunile în legătură cu sumele de bani depuse spre păstrare. /it. *libretto*/

libretíst, -ă, -şti, -ste, s. m. şi f. — autor de librete (1). /it. *librettista*/

licénţă, -e, s. f. — 1. titlu obţinut în urma unui examen special, susţinut la terminarea studiilor superioare. 2. contract prin care posesorul unui brevet de invenţie cedează cuiva, în schimbul unei sume de bani, dreptul de a se folosi sau valorifica documentaţia tehnică sau invenţia brevetată. 3. permis special prin care se acordă cuiva dreptul de a importa sau exporta anumite mărfuri. 4. purtare care întrece limitele bunei-cuviinţe; destrăbălare. 5. permisiune, învoire. ⊗ *licenţă poetică*=abatere conştientă de la regulile gramaticale, pentru a învinge unele greutăţi de versificaţie. /fr. *licence*/

Scanned with OKEN Scanner

licenţiá (-iez) vb. — a îndepărta un salariat din serviciu. /fr. *licencier/*

licenţiát, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană care a trecut un examen de absolvire a învăţământului superior. /cf. fr. *licencié/*

licenţiós, -oásă, adj. — care încalcă regulile bunei-cuviinţe şi ale moralei; desfrînat, imoral. /lat. *licentiosus/*

lichefiá (-iez) vb. — a trece un corp gazos în stare lichidă. /fr. *liquéfier/*

lichíd, -ă, adj., -e, s. n. — 1. (substanţă) care curge. 2. (substanţă) care se află într-o stare intermediară între starea gazoasă şi cea solidă, luînd forma vasului în care se află. /fr. *liquide/*

lichidá (-ez) vb. — 1. a termina, a încheia. 2. a ucide. /fr. *liquider/*

licít, -ă, adj. — permis, îngăduit de lege; legal. /fr. *licite/*

licitáţie, -ii, s. f. — vînzare făcută în public după reguli speciale, obiectul care se vinde fiind dat persoanei care a oferit preţul cel mai mare. /lat. *licitatio/*

licoáre, -ori, s. f. — 1. băutură fină. 2. lichid medicamentos. /lat. *liquor, -oris/*

líder, -i, s. m. — 1. conducător al unui partid politic sau al unei organizaţii obşteşti. 2. sportiv sau echipă care se găseşte în fruntea unei competiţii. /engl. *leader/*

liéd, -uri, s. n. — cîntec scurt cu caracter liric pentru voce cu acompaniament instrumental, (pr. lid) /germ. *Lied/*

líft, -uri, s. n. — ascensor. /fr., engl. *lift/*

líftă, -e, s. f. — 1. cotropitor. 2. om rău, cîinos. 3. animal rău. /slav/

ligamént, -e, s. n. — ţesut fibros alb care leagă între ele diferite părţi ale scheletului sau ajută la susţinerea sau legarea altor organe. /fr. *ligament/*

lígă, -i, s. f. — asociaţie de state, de oraşe, de persoane, constituită în vederea realizării unui scop comun. /fr. *ligue/*

lighioáná, -e, s. f. — 1. animal sălbatic. 2. insectă vătămătoare. 3. (fig.) termen de dispreţ pentru o persoană decăzută moral. (pr. -ghi-oa-) /slav/

lignínă s. f. — substanţă organică complexă care se găseşte în ţesuturile plantelor lemnoase. /fr. *lignine/*

lignít s. n. — cărbune de pămînt care conţine 30—54% carbon. /fr. *lignite/*

lilá adj. invar. — violet, liliachiu. /fr. *lilas/*

lilipút adj. invar. — pitic, foarte mic, liliputan. /din Lilliput, ţară imaginară vizitată de Guliver, unde oamenii erau foarte mici/

limán, -uri, s.n. — 1. ţărm, mal (al unei ape mari). 2. (fig.) adăpost, refugiu. 3. lac format din închiderea cu aluviuni a gurii unui fluviu. /(1—2) tc. *liman*, (3) rus. *liman/*

limb, -uri, s. n. — 1. partea lată a unei frunze. 2. marginea gradată a scării unui instrument de măsură. /fr. *limbe/*

limbáj, -uri, s. n. — 1. vorbire. 2. limbă (1). 3. (fig.) orice mijloc de exprimare a ideilor şi sentimentelor (ex. limbajul surdomuţilor). /fr. *langage* (după *limbă*)/

límbă, -i, s. f. — 1. vorbire, limbaj; cuvînt. 2. grai, glas. 4. (înv.) popor, neam, naţiune. 5. nume dat unor obiecte, instrumente etc. care seamănă formal sau funcţional cu limba. /lat. *lingua/*

limfatísm s. n. — stare bolnăvicioasă manifestată prin mărirea volumului organelor care produc limfa (amigdale, ganglioni, timus etc.), prin paloarea şi moliciunea ţesuturilor, prin slaba rezistenţă la infecţii etc. /fr. *lymphatisme/*

límfă, -e, s. f. — lichid incolor format din substanţe hrănitoare şi foarte multe globule albe mici, lichid rezultat din filtrarea sîngelui la nivelul capilarelor sanguine şi care circulă prin vasele

și ganglionii limfatici ai mamiferelor, având mai ales rolul de a transporta substanțe între sînge și țesuturi. /fr. *lymphe*, lat. *lympha*/

limfocítă, -e, s. f. — leucocită mică cu nucleu foarte voluminos, care se găsește în limfă (în proporție de 90% din totalul leucocitelor) și în sînge. /fr. *lymphocite*/

limitá (-ez) vb. — a fixa anumite limite, a mărgini, a hotărnici. /lat. *limitare*/

limitróf, -ă, adj. — 1. mărginaș; vecin, învecinat. 2. de frontieră. /fr. *limitrophe*/

limnimétru, -e, s. n. — instrument pentru măsurarea nivelului unei ape. /fr. *limnimètre*/

limuzínă, -e, s. f. — automobil elegant, închis, cu geamuri, nedecapotabil. /fr. *limousine*/

lingoáre s. f. (pop.) — febră tifoidă. /lat. *languor*/

lingóu, -uri, s. n. — bloc de metal sau de aliaj obținut prin turnare într-o formă dată (lingotieră) a materialului topit. /cf. fr. *lingot*/

lingvístică s. f. — știință care studiază limba și legile ei de dezvoltare. /fr. *linguistique*/

liniár, -ă, adj. — drept, neted. /fr. *linéaire*/

linoléum s. n. — produs obținut prin aplicarea unui amestec de linoxină (substanță rășinoasă plastică) pe o țesătură rezistentă, folosit ca izolant, la acoperirea pardoselilor etc. /fr. *linoléum*/

linotíp, -uri, s. n. — mașină tipografică care, prin apăsare pe clape, culege matrițele literelor și toarnă rînduri întregi, după turnarea fiecărui rînd matrițele revenind automat la locul lor inițial. /fr. *linotype*/

linșáj, -uri, s. n. — ucidere fără judecată a cuiva de către o mulțime agitată. /fr. *lynchage*/

lințóliu, -ii, s. n. — giulgiu. /lat. *linteolum*/

lîotă, -e, s. f. (pelor.) — grămadă, mulțime, droaie. (pr. li-o-) (bg., srb. *lihota*/

lipáză s. f. — substanță produsă de celule vii, prezentă în sucurile digestive, care descompune grăsimile în glicerină și acizi grași. /fr. *lipase*, cf. gr. *lipos* = grăsime/

lipíde s. f. pl. — substanțe naturale răspîndite în organismul tuturor animalelor (din care fac parte grăsimile și uleiurile obișnuite, esteri ai alcoolilor cu acizi grași etc.) care prin oxidarea lor produc căldură organismului. /fr. *lipides*, cf. gr. *lipos* = grăsime/

lipóm, -uri, s. n. — tumoare (benignă) de grăsime, de formă rotundă și mărime variabilă, care nu produce dureri și nu are nevoie de intervenție chirurgicală. /fr. *lipome*/

liposarcóm, -oáme, s. n. — tumoare malignă formată în țesuturile grase. /fr. *liposarcome*/

liposolúbil, -ă, adj. — care este solubil în grăsimi. /fr. *liposoluble*/

líră, -e, s. f. — 1. instrument muzical cu coarde, în formă de arc, foarte îndoit, cu care își acompaniau poeții în antichitate recitarea poemelor. ⊗ (fig.) simbol al inspirației poetice, al poeziei. 2. denumire dată unor monede străine din trecut și de astăzi /(1) lat. *lyra*. (2) it. *lira*/

líric, -ă, adj. — 1. care exprimă sentimentele și emoțiile poetului în legătură cu realitatea. 2. (fig.) sentimental, plin de entuziasm. 3. (despre poeți) care compun poezii lirice. 4. care se referă la muzica de operă. /fr. *lyrique*/

lírică s. f. — 1. totalitatea producțiilor lirice ale unui poet, ale unui popor, ale unei epoci. 2. poezia lirică, genul liric. /fr. *lyrique*/

lirísm s. n. — 1. conținut liric (1); inspirație, avînt. 2. (fam.) căldură, sentimentalism. /fr. *lyrisme*/

litánie, -ii, s. f. — 1. rugăciune de lungă durată, de obicei rostită alternativ de către preoți și credincioși. 2. (fig.) înșiruire de vorbe monotone. /slav/

literál, -ă, adj. — 1. care reproduce un text cuvînt cu cuvînt, literă cu literă, textual. 2. (despre expresii matematice) care conține mărimi notate cu litere. /fr. *littéral*/

literalmênte adv. — 1. în adevăratul înțeles al cuvîntului, așa cum s-a spus, întocmai. 2. cu desăvîrșire, cu totul. /it. *litteralmente*/

literár, -ă, adj. — 1. care se referă la literatură. 2. care este în conformitate cu cerințele literaturii; îngrijit, elegant. ⊗ *limbă literară* = aspectul cel mai corect, mai îngrijit al limbii naționale. /fr. *littéraire*/

literát, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — om de litere, scriitor. /lat. *litteratus*/

literatúră, -i, s. f. — 1. totalitatea operelor orale și scrise care înfățișează în mod artistic realitatea (prin întîmplări concrete și oameni concreți care trezesc în cititori emoții puternice). 2. totalitatea operelor literare ale unei epoci, ale unei țări etc. 3. totalitatea lucrărilor cu privire la o anumită problemă. /lat. *litteratura*/

litiáză, -e, s. f. — boală cauzată de formarea de nisip sau calculi în anumite organe: rinichi, ficat etc. /fr. *lithiase*/

litiéră, -e, s. f. — lectică. /fr. *litière*/

litigiós, -oásă, adj. — care poate fi cauza unei neînțelegeri, a unui litigiu. /cf. fr. *litigieux*/

litigíu, -ii, s. n. — neînțelegere (care poate forma obiectul unui proces). /fr. *litige*, lat. *litigium*/

lítiu s. n. — element chimic cu simbolul Li, de culoare argintie, moale și foarte ușor, din grupa metalelor alcaline. /fr. *lithium*/

lito- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «piatră». /gr. *lithos* = piatră/

litogenéză s. f. — totalitatea proceselor de formare a rocilor sedimentare. /fr. *lithogenèse*; gr. *lithos* = piatră, *genesie* = naștere/

litografíe, -ii, s. f. — procedeu de reproducere și de multiplicare pe hîrtie a textelor, desenelor etc. imprimate sau desenate pe o piatră specială, calcaroasă. /fr. *lithographie*/

litorál, -uri, s. n. — teren situat de-a lungul țărmului mării. /fr. *littoral*/

litosféră s. f. — învelișul exterior solid al globului pămîntesc. /fr. *lithosphère*/

litótă, -e, s. f. — 1. figură de stil care constă în exprimarea unei idei prin negarea contrariului (ex., «nu-i greu» pentru «e ușor»). 2. figură de stil prin care se zice mai puțin, spre a da să se înțeleagă mai mult, pentru a ascunde uneori o modestie adevărată sau prefăcută (ex. «Nu sînt chiar așa de uituc», spre a lăsa să se înțeleagă că are memorie foarte bună). 3. figură de stil care apare uneori ca inversul hiperbolei, exagerînd micimea (ex. «Arde-n candel-o lumină *cît un sîmbure de mac*». M. Eminescu, *Călin*). /fr. *litote*; gr. *litotes* = micime/

líță, -e, s. f. — conductor electric format dintr-un fascicul de fire metalice subțiri. /germ. *Litze*/

livíd, -ă, adj. — vînăt, verzui, palid la față. /fr. *livide*/

livrá (-ez) vb. — a preda o marfă. /fr. *livrer*/.

lívră, -e, s. f. — 1. măsură pentru greutăți, de aproximativ o jumătate de kg. 2. veche monedă franceză. /fr. *livre*/

livreá, -éle, s. f. — uniformă împodobită cu galoane și fireturi, purtată de personalul de serviciu al unor autorități, al marilor hoteluri și restaurante etc. /fr. *livrée*/

livrésc, -ă, adj. (despre cuvinte) — folosit numai în cărți. /fr. *livresque*/

livrét, -e, s. n. — act în formă de carnet. /fr. *livret*/

lizíbil, -ă, adj. — care se poate citi ușor; citeț. /fr. *lisible*/

lisiéră, -e, s. f. — 1. margine (a unei păduri). 2. fîșie îngustă de stofă pusă ca garnitură la mar-

ginile unor obiecte de îmbrăcăminte. /fr. *lisière*/

lob, -i, s. m. — 1. diviziune anatomică a unui organ, despărțită de rest prin cute adînci (ex. lob pulmonar, lob cerebral etc.). 2. partea inferioară a urechii externe. 3. crestătură largă și rotunjită a unei frunze, a unei petale etc. 4. element de construcție în formă de arc de cerc. /fr. *lobe*/

lobúl, -i, s. m. — subdiviziune anatomică a unui lob. /fr. *lobule*/

localizá (-ez) vb. — 1. a fixa, a arăta locul. 2. a limita la un anumit loc. 3. (despre scriitori) a da (unei opere literare) un caracter local, a adapta la condițiile specifice (istorice, sociale) ale unei regiuni, ale unei epoci etc. /fr. *localiser*/

locatár, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană care ia în folosință un bun prin închiriere; chiriaș. /fr. *locataire*/

locatív[1], -e, s. n. (gram.) — caz al declinării, în unele limbi, care arată locul unde se întîmplă acțiunea verbului. /fr. *locatif*/

locatív[2], -ă, adj. — privitor la spațiul bun de locuit care se închiriază; privitor la locație. /fr. *locatif*/

locáție, -ii, s. f. — 1. închiriere; chirie. 2. (în expr.) *taxă de locație* = sumă care se plătește, ca pedeapsă, în caz de depășire a termenului de încărcare sau de descărcare a vagoanelor de marfă. /fr. *location*/

lóco adv. — 1. (pentru adrese) în aceeași localitate în care se află și expeditorul. 2. (referitor la mărfuri) la locul de producție sau la un punct fix de transport. /lat. *loco*/

locomobíl, -ă, adj. (despre mașini) — care poate fi deplasat la locul de folosire pe dispozitive de rulare sau alunecare proprii (pe roți, pe tălpi etc.); mobil, deplasabil. /fr. *locomobile*/

locomobílă, -e, s. f. — mașină de forță alcătuită dintr-un cazan de aburi și un motor cu aburi montat pe roți (pentru a putea fi deplasat ușor prin remorcare), folosită la punerea în mișcare a altor mașini de lucru (agricole, forestiere etc.). /fr. *locomobile*/

locomotór, -oáre, adj. — care se referă la locomoție. /cf. fr. *locomoteur*/

locomóție s. f. — mișcare efectuată în scopul deplasării dintr-un loc în altul; deplasare; funcție a organismelor vii, datorită căreia acestea se pot deplasa. /fr. *locomotion*/

locuțiúne, -i, s. f. — grup de cuvinte care au un înțeles unitar și valoarea unei singure părți de vorbire și o funcție gramaticală unică. /fr. *locution*/

lóden, -e, s. n. — 1. stofă groasă și păroasă. 2. pardesiu sau raglan făcut dintr-o astfel de stofă. /germ. *Loden*/

loess, -uri, s. n. — rocă gălbuie, sfărîmicioasă și poroasă, foarte roditoare. (pr. lös) /germ. *Loess*/

logarítm, -i, s. m. (mat.) — puterea la care trebuie ridicat un număr special ales, numit baza sistemului, pentru a obține numărul dat. /fr. *logarithme*/

lógie, -ii, s. f. — 1. încăpere sau galerie exterioară la etajul unei clădiri, acoperită și deschisă spre exterior printr-un șir de arcade sprijinite pe coloane sau pe stîlpi. 2. construcție ca cea de mai sus, dar independentă (sau aparținînd parterului). /it. *loggia*/

lógic, -ă, adj. — care este conform cu regulile logicii; firesc. /fr. *logique*/

lógică s. f. — 1. știință care studiază formele și legile generale ale gîndirii. 2. gîndire justă. 3. fel de a gîndi al cuiva. 4. cerință firească, temei, rațiune. /lat. *logica*/

logofăt, -eți, s. m. — 1. (în țările românești în orînduirea feudală) șeful cancelariei domnești. 2. (înv.) secretar, scriitor într-o cancelarie. 3. vătaf. /ngr. *logothetis*/

logogríf, -uri, s. n. — 1. joc distrac-

tiv care constă în a găsi un cuvînt căruia, dacă i se adaugă sau i se îndepărtează pe rînd cîte o literă, capătă de fiecare dată un alt înţeles. 2. (fig.) luoru greu de înţeles, enigmă. /fr. *logogriphe*/

logopedíe s. f. — ştiinţă care studiază posibilităţile de înlăturare a tulburărilor în dezvoltarea vorbirii. /fr. *logopédie*; gr. *logos*=cuvînt, *paideia*=educare/

logorée s. f. — vorbărie multă, nestăpînită; limbuţie. /fr. *logorrhée*/

lógos, -uri, s. n. — (iron.) cuvîntare, discurs. /ngr. *logos*/

loiál, -ă, adj. — care îşi respectă obligaţiile luate; sincer, cinstit. /fr. *loyal*/

lombár, -ă, adj. — din regiunea şalelor. /după fr. *lombaire*/

longevitáte, -ăţi, s. f. — viaţă lungă (depăşind media de vîrstă normală) /fr. *longévité*/

longitudinál, -ă, adj. — aşezat în direcţia lungimii; paralel cu lungimea obiectului considerat. /fr. *longitudinal*/

longitúdine, -i, s. f. — distanţă în grade dintre meridianul care trece printr-un punct oarecare şi meridianul prim (0), care trece prin Greenwich (Anglia). /fr. *longitude*/

lonjerón, -oáne, s. n. — grindă longitudinală care susţine greutatea unei construcţii. /fr. *longeron*/

lóoping s. n. — v. *luping*.

lord, -zi, s. m. — titlu nobiliar, ereditar, în Anglia. /engl. *lord*/

lordóză, -e, s. f. — deformaţie a părţii inferioare a coloanei vertebrale care se încovoaie înainte, produsă de unele boli. /fr. *lordose*/

lorniétă, -e, s. f. — 1. ochelari pliaţi, cu mîner. 2. binoclu mic, pentru teatru. (pr. -nie-) /fr. *lorgnette*/

lot, -uri, s. n. — 1. fiecare din porţiunile în care a fost împărţit un teren sau o pădure. 2. grup; ceată. 3. (înv.) bilet de loterie. /fr. *lot*/

lótcă, -i, s. f. — luntre, barcă. /rus. *lodka*/

lóto s. n. — 1. joc de societate cu cartonaşe şi cu jetoane marcate cu numere. 2. loterie. /fr. *loto*/

lótru, loátră, -i, -e, s. m. şi f. (pop.) — hoţ, tîlhar.

loţiúne, -i, s. f. — spălare şi fricţionare a unei părţi a corpului; soluţie pentru acest scop. /fr. *lotion*/

lozíncă, -i, s. f. — formulare care exprimă pe scurt o idee călăuzitoare, un îndemn, o chemare pentru îndeplinirea unei sarcini etc.; placarde pe care este înscrisă o astfel de chemare. /germ. *Losung*/

lubrifiánt, -ţi, s. m. — fluid vîscos sau praf care se întinde între două piese care se freacă între ele, pentru a le face să alunece mai uşor una asupra celeilalte şi pentru a împiedica o încălzire prea mare. /fr. *lubrifiant*/

lucárnă, -e, s. f. — fereastră mică în acoperişul unei case. /fr. *lucarne*/

luceáfăr, -eri, s. m. — 1. nume dat de popor planetei Venus. 2. (fig.) om cu calităţi strălucite. /lat. *lucifer*/

lucíd, -ă, adj. — cu mintea clară, cu multă judecată. /fr. *lucide*/

lucratív, -ă, adj. — care aduce cîştig; bănos. /fr. *lucratif*/

lúes s. n. — sifilis (pr. lu-es) /germ. *Lues*/

lugúbru, -ă, adj. — groaznic, jalnic, înfiorător. /fr. *lugubre*/

lújer, -i, s. m. — tulpină subţire; o porţiune de tulpină sau de ramură cresoută în decursul unui an.

lumbágo s. n. — boală care se manifestă printr-o durere violentă localizată la muşchii din regiunea şalelor. /lat., fr. *lumbago*/

lúme, -i, s. f. — 1. univers, cosmos. 2. omenirea întreagă. 3. public, societate. 4. viaţă, existenţă; *a veni pe lume*=a se naşte. 5. (înv.) lumină. ⊗ (expr.) *a ieşi la lume*=a ajunge la lumină, la luminiş. /lat. *lumen*/

lúmen, -i, s. m. (fiz.) — unitate de

măsură a fluxului luminos. /fr. *lumen*/

luminiscénță, -e, s. f. — radiație luminoasă rece, datorită unei reacții chimice, unei excitații biologice etc. /fr. *luminescence*/

lumpenproletariát s. n. (în societatea cu clase antagoniste) — categorie de oameni decăzuți moralicește, fără ocupație precisă (cerșetori, vagabonzi, delincvenți etc.), produs al șomajului și mizeriei. /germ. *Lumpenproletariat*/

lunétă, -e, s. f. — instrument optic pentru observarea unor obiecte depărtate. /fr. *lunette*/

lúpă, -e, s. f. — instrument optic format dintr-o lentilă convergentă, folosit la examinarea obiectelor foarte mici. /fr. *loupe*/

lúping, -uri, s. n. — exercițiu acrobatic al unui avion constînd într-o rotire pe o curbă, în plan vertical sau oblic. /engl. *looping*/

lúpus s. n. — tuberculoză a pielii. /fr. *lupus*/

lústră, -e, s. f. — lampă ornamentală cu mai multe brațe, suspendată de plafon. /fr. *lustre*/

luteranism s. n. — cult creștin reformat, întemeiat în sec. al XVI-lea de Martin Luther. /fr. *luthéranisme*/

lutiér, -i, s. m. — fabricant sau negustor de instrumente muzicale cu coarde. /fr. *luthier*/

lux [1], -cși, s. m. — unitate de măsură a iluminării. /fr., lat. *lux*/

lux [2] s. n. — 1. fel de viață foarte costisitor; splendoare exterioară, eleganță, fast. 2. (loc. adj.) *de lux* = foarte confortabil, elegant; de calitate superioară. /fr. *luxe*/

luxáție, -ii, s. f. — deplasare a unui os din poziția obișnuită; scrîntitură. /fr. *luxation*/

luxuriánt, -ă, adj. (despre vegetație) — extrem de abundentă, foarte bogată. /fr. *luxuriant*/

Scanned with OKEN Scanner

M

macábru, -ă, adj. — care provoacă groază. /fr. *macabre*/

macadám, -uri, s. n. — gen de pavaj făcut din mai multe straturi de piatră măruntă, îndesată cu compresorul și impregnată cu un material de legătură: bitum, gudron etc. /fr. *macadam*/

macerá (-ez) vb. — a ține un corp de natură organică mai mult timp într-un lichid, pentru a-i dizolva părțile solubile. /fr. *macérer*, lat. *macerare*/

machétă, -e, s. f. — 1. obiect care reprezintă, la scară redusă, o piesă, o mașină, o clădire, o lucrare de artă etc. 2. tipăritură sau fragment dintr-o tipăritură prezentată, într-un număr mic de exemplare, înainte de publicare. /fr. *maquette*/

machiá (-ez) vb. — a se farda; a se grima. /fr. *maquiller*/

machiavélic, -ă, adj. — 1. fățarnic, ipocrit, perfid. 2. mișel, mârșav, ticălos. /it. *machiavellico*/

macraméu, -uri, s. n. — lucru de mînă făcut prin împletire și înnodare, din șnururi sau din ață groasă. /fr. *macramé*/

mácro- — element de formare a cuvintelor cu semnificația de «mare» («foarte mare»). /fr. *macro-*; gr. *makros* = mare/

macrocefál, -ă, adj. — cu craniul mare, disproporționat față de corp. /fr. *macrocéphale*; gr. *makros* = mare, *kephale* = cap/

macrocósm, -uri, s. n. — univers, cosmos. /fr. *macrocosme*/

macromolecúlă, -e, s. f. — moleculă compusă dintr-un mare număr de atomi. /fr. *macromolécule*/

macroscópic, -ă, adj. — care se referă la proprietăți ale obiectelor, neținînd seama de structura discretă (moleculară); care se poate vedea cu ochiul liber. /fr. *macroscopique*/

macrostructúră, -i, s. f. — structura unui corp așa cum apare văzută cu ochiul liber sau cu o lupă slabă. /fr. *macrostructure*/

madónă, -e, s. f. — 1. pictură sau sculptură reprezentînd pe Fecioara Maria, Maica Domnului. /it. *madonna*/

madrigál, -e, s. n. — 1. poezie scurtă cu conținut idilic sau galant, frecventă în special în Italia și apoi în Franța sec. XVI—XVIII. 2. compoziție muzicală de mică întindere cu caracter liric. /fr. *madrigal*/

maéstru, -ă, -ștri, -stre, s. m. și f. — 1. persoană deosebit de înzestrată, de talentată și de învățată; artist, expert, meșter. 2. savant, scriitor etc., creator al unei școli sau al unui curent literar, științific etc. /it. *maestro*/

máfie s. f. — 1. asociație secretă de răufăcători din Sicilia, aflată în slujba marilor latifundiari și avînd ramificații în întreaga Italie. 2. asociație de răufăcători, de criminali. /it. *Maffia*/

mág, -i, s. m. — 1. nume dat preoților unor popoare din antichitate. 2. astrolog; ghicitor, vrăjitor. /lat. *magus*/

mágic, -ă, adj. — 1. vrăjit, fermecat. 2. fermecător, încîntător. /fr. *magique*/

magíe, -ii, s. f. — 1. pretinsă pricepere de a supune forțele naturii și de a provoca fenomene supranaturale cu ajutorul unor acțiuni și formule tainice; vrăjitorie. 2. (fig.) încîntare, farmec. /lat. *magia*/

magistrál, -ă, adj. — de maestru (1); perfect, desăvîrșit, extraordinar. /fr. *magistral*/

magistrálă, -e, s. f. — 1. cale principală de comunicație (bulevard, șosea etc.). 2. conductă principală pentru transportul lichidelor sau al gazelor. /rus. *magistral*/

magistrát, -ți, s. m. — denumire

dată unui judecător sau procuror. /fr. *magistrat*/

magístru, -ştri, s. m. — profesor (considerat în raport cu elevii săi). /lat. *magister*/

mágmă, -e, s. f. — materie minerală topită din interiorul scoarţei pământeşti. /fr. *magma*/

magnát, -ţi, s. m. — 1. mare proprietar de pământuri din Ungaria sau din Polonia în timpul orînduirii feudale. 2. (azi) mare capitalist. /fr. *magnat*/

magnífic, -ă, adj. — măreţ, grandios, minunat. /fr. *magnifique*/

mahomedanísm s. n. — cult religios întemeiat în secolul al VII-lea de Mahomed. /din *mahomedan* + suf. *-ism*/

maiestáte, (2) -ăţi, s. f. — 1. măreţie, strălucire. 2. titlu dat unui rege, unui împărat, unui prinţ domnitor. (var. *majestate*). /fr. *majesté*/

maiestuós, -oásă, adj. — măreţ, impunător, falnic. /it. *maestoso*/

majolícă s. f. — faianţă italiană cu smalţ metalic. /it. *majolica*/

majór, -ă, adj. — 1. matur. 2. foarte important, esenţial, principal. /cf. fr. *majeur*/

majorá (-ez) vb. — a mări, a creşte, a spori. /fr. *majorer*/

majordóm, -i, s. m. — persoană care e însărcinată cu administrarea unui palat regal sau princiar; (p. ext.) administrator. /fr. *majordome*/

majoritáte, -ăţi, s. f. — partea cea mai mare dintr-o colectivitate. /fr. *majorité*/

majúsculă, -e, s. f. — literă mare. /lat. *majusculus*=puţin mai mare/

maladíe, -ii, s. f. — boală. /fr. *maladie*/

maladív, -ă, adj. — bolnăvicios. /fr. *maladif*/

malárie s. f. — boală infecţioasă transmisă de femela ţînţarului anofel, care dă bolnavului puternice accese de friguri; paludism, friguri palustre. /it. *malaria*/

malaxá (-ez) vb. — a amesteca, a frămînta un material care se prezintă sub formă de bulgări, granule sau pastă, pentru a obţine un amestec omogen. /lat. *malaxare*/

malaxór, -oáre, s. n. — maşină care amestecă diferite materiale, pentru a le uniformiza. /cf. fr. *malaxeur*/

maleábil, -ă, adj. — 1. (despre metale) care poate fi întins în foi subţiri la o temperatură inferioară aceleia de topire. 2. (despre alte materiale) care poate fi uşor modelat; flexibil, extensibil. 3. (fig.) acomodabil, supus, ascultător. (pr. -le-a-) /fr. *malléable*/

maléfic, -ă, adj. — care are influenţă rea, nefastă; nenorocit. /fr. *maléfique*/

malformáţie, -ii, s. f. — viciu de conformaţie a unui organ, a unei extremităţi a corpului etc. /fr. *malformation*/

malígn, -ă, adj. (despre boli) — grav, periculos, primejdios. /lat. *malignus* = rău/

maliţiós, -oásă, adj. — răutăcios, muşcător. /lat. *malitiosus*/

maliţiozitáte s. f. — înclinarea de a face ironii răutăcioase, înţepătoare; răutate. /it. *maliziosità*/

maltáză s. f. — enzimă care are proprietatea de a desface maltoza în moleculele de glucoză componente. /fr. *maltase*/

maltóză s. f. — substanţă zaharoasă compusă din două molecule de glucoză. /fr. *maltose*/

maltratá (-ez) vb. — a-i provoca cuiva durere fizică sau morală; a chinui, a lovi, a brutaliza. /fr. *maltraiter*/

mamár, -ă, adj. — referitor la mamele; *glandă mamară*=glanda secreţiei lactate la mamifere. /cf. fr. *mammaire*/

mamélă, -e, s. f. — organ care secretă lapte la femelele mamiferelor; ţîţă. /fr. *mamelle*/

mamelón, -oáne, s. n. — 1. sfîrcul mamelei. 2. ridicătură de pămînt izolată, cu vîrful rotunjit. /fr. *mamelon*/

Scanned with OKEN Scanner

mamelúc, -i, s. m. — 1. soldat dintr-un corp de cavalerie turco-egipteană, cu rol militar, apoi şi politic (în Egipt). 2. (fig.) om care execută orbeşte ordinele, care face tot ce i se spune. /fr. *mamelouk*/

mamifér, -e, s. n. — nume dat animalelor care nasc pui vii şi îi hrănesc cu laptele lor. /fr. *mammifère*/

mamón s. m. — nume dat diavolului, ca personificare a lăcomiei de bani; diavol. /var. *momon*) /slav/

mámoş, -i, s. m. — medic specialist în problema naşterilor şi în ginecologie. /ngr. *mammos*/

management s. n. — 1. arta de a conduce. 2. ştiinţa organizării şi conducerii întreprinderii. (pr. meneigiment) /engl. *management*/

manager, -i, s. m. — 1. persoană care conduce o întreprindere, o afacere etc. 2. persoană care însoţeşte în turneu un campion sau o echipă sportivă, ocupîndu-se cu aranjarea chestiunilor financiare şi organizatorice ale turneului. /engl. *manager* = director, conducător/

mánco s. n. — lipsă de bani la încheierea unei socoteli; pierdere la o marfă cu prilejul transportului, al depozitării etc. /it. *manco*/

mandát, -e, s. n. — 1. împuternicire scrisă de a reprezenta pe cineva; procură. 2. poruncă, ordin; instrucţiune. /fr. *mandat*/

mandatár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care încheie acte juridice pentru o altă persoană, pe baza împuternicirii ce i s-a dat. /fr. *mandataire*/

mandíbulă, -e, s. f. — 1. maxilar inferior la animale. 2. pereche de piese chitinoase cu care unele insecte apucă hrana. 3. fiecare din cele două părţi ale ciocului păsărilor. /lat. *mandibula*/

mandrínă, -e, s. f. — dispozitiv pentru strîngerea unei piese de prelucrat la strung sau a unei unelte cu care se prelucrează. /fr. *mandrin*/

manechín, -e, s. n. — 1. figură de lemn, de ceară etc. care reprezintă corpul sau numai bustul omului, folosit ca model în pictură, în sculptură etc. 2. figurant pentru modă. 3. momîie, paiaţă. 4. (fig.) persoană lipsită de voinţă, care se lasă condusă de alţii. /fr. *mannequin*/

manéj, -uri, s. n. — loc special amenajat pe care se dresează caii şi se învaţă călăria. 2. arenă a circului pe care evoluează animalele dresate. 3. dresaj al cailor. /fr. *manège*/

manétă, -e, s. f. — pîrghie de mînă cu care se porneşte, se mişcă sau se opreşte un motor, un robinet etc. /fr. *manette*/

mangál s. n. — cărbune de lemn obţinut prin arderea mocnită şi incompletă a lemnului. /tc. *mangal*/

mangán s. n. — metal alb-cenuşiu, strălucitor şi foarte dur, folosit la fabricarea unor oţeluri speciale. /germ. *Mangan*/

maniábil, -ă, adj. — uşor de mînuit. /fr. *maniable*/

maniác, -ă, adj. — care suferă de o manie; cu toane. (pr. -ni-ac) /fr. *maniaque*/

manichiúră s. f. — îngrijirea specială a unghiilor de la mîini prin curăţarea pieliţelor şi lăcuire. /fr. *manicure*/

manie, -ii, s. f. — 1. boală mintală caracterizată printr-o continuă excitaţie psihică, succesiune rapidă de idei fără legătură între ele, vorbărie fără rost etc. 2. preocupare exagerată pentru ceva; idee fixă. /lat. *mania*/

manierát, -ă, adj. — 1. politicos, bine crescut. 2. (despre stil) meşteşugit. /fr. *maniéré*/

maniéră, -e, s. f. — fel de a se purta în societate; comportare elegantă, corectă şi cuviincioasă. 2. mod, chip, procedeu. /fr. *manière*/

manierism s. n. — 1. lipsă de naturaleţe în comportare. 2. mod

formal de realizare a unei opere literare sau artistice, caracterizat prin imitarea sau reluarea insistentă a aceloraşi mijloace de expresie. /fr. *maniérisme*/

manifést [1], -e, s. n. — declaraţie scrisă prin care conducerea unui partid, a unei organizaţii etc. îşi face cunoscute ideile, programul de acţiune etc.; chemare la o acţiune imediată. /fr. *manifeste*/

manifést [2], -ă, adj. — 1. evident, clar. 2. făţiş. /fr. *manifeste*/

manifestá (1. manifést, 2. -ez) vb. — 1. a da pe faţă un sentiment, o intenţie etc. 2. a face sau a participa la o manifestaţie. /fr. *manifester*/

manifestáţie, -ii, s. f. — demonstraţie publică de masă în semn de simpatie sau de protest faţă de un eveniment de interes general sau faţă de o persoană. /fr. *manifestation*/

manipulá (-ez) vb. — a mînui, a manevra. /fr. *manipuler*/

manométru, -e, s. n. — instrument pentru măsurarea presiunii unui fluid (lichid sau gaz). /fr. *manomètre*/

manóperă, -e, s. f. — 1. muncă depusă sau necesară pentru executarea unui obiect; salariul sau plată cuvenită pentru această muncă. 2. (fig.) uneltire, intrigă. /it. *manopera*/

mánşă, -e, s. f. — 1. pîrghie pentru comanda aripioarelor şi a profundorului unui avion; manivelă. 2. etapă într-o probă sportivă (de tir, motociclism etc.). /fr. *manche*/

manşétă, -e, s. f. — 1. parte terminală şi răsfrîntă a pantalonilor, a mînecilor unor uniforme, cămăşi etc. 2. garnitură de închidere perfectă a deschiderii unui robinet, făcută din piele sau din cauciuc, în formă de inel răsfrînt. 3. text tipărit cu litere mari pe prima pagină a unui ziar, conţinînd, în rezumat, o ştire importantă din conţinutul articolului sau al ziarului. /fr. *manchette*/

manuál [1], -e, s. n. — carte de şcoală care conţine elementele principale ale unei ştiinţe, ale unei arte, ale unei îndeletniciri practice. /lat. *manualis*/

manuál [2], -ă, adj. — 1. făcut cu mîna; de mînă. 2. care lucrează cu mîinile. /fr. *manuel*/

manufactúră, -uri, s. f. — 1. formă a producţiei industriale bazată pe diviziunea muncii în cadrul atelierului şi pe tehnica meşteşugărească (munca manuală). 2. atelier mare în care lucrează laolaltă mai mulţi muncitori, cu uneltele şi sub conducerea capitalistului, înlocuind atelierele meşteşugăreşti individuale. 3. produse ale industriei textile; ţesături, stofe. /lat. *manufactura*/

manuscrís, -e, s. n. — 1. text scris de mînă (scrisori, acte etc.); lucrare sau carte scrisă de mînă. 2. text original al unei lucrări; scris de mînă sau dactilografiat. /lat. *manus scriptus*=scris de mînă/

manutánţă, -e, s. f. — formaţie în cadrul armatei care fabrică pîinea pentru militari, /după fr. *manutention*/

mapamónd, -uri, s. n. — hartă a întregului glob pămîntesc, împărţită în cele două emisfere; planisferă, planiglob. /fr. *mappemonde*/

mapă, -e, s. f. — 1. servietă cu mai multe despărţituri. 2. dosar pentru păstrarea diferitelor acte. /germ. *Mappe*/

marámă, -e, s. f. — v. *năframă*.

marásm s. n. — 1. demoralizare, descurajare. 2. slăbiciune (fizică) extremă. /fr. *marasme*/

maratón s. n. — întrecere atletică de alergare pe distanţa de 42,195 km. /din Marathon (oraş din Grecia)/

marcá (-chez) vb. — 1. a însemna un obiect; a nota, a înscrie. 2. a delimita, a mărgini, a contura. 3. (sport) a obţine unul

sau mai multe puncte. /fr. *marquer*/

marcánt, -ă, adj. — însemnat, important, de seamă. /fr. *marquant*/

márcă, mărci, s. f. — 1. semn distinctiv pus pe un obiect pentru a-i arăta felul, proveniența etc.; tip, model. 2. timbru poștal. 3. fișă de metal cu număr de ordine. 4. particularitate caracteristică. 5. (înv.) stemă; blazon, emblemă. 6. unitate monetară în unele țări. 7. comitat sau provincie germană de frontieră din evul mediu, aflată sub guvernare militară. /(1—5) fr. *marque*, (6—7) germ. *Mark*/

marchíz, -i, s. m. — 1. (în feudalismul timpuriu) conducător militar al unei mărci (comitat de frontieră); margraf. 2. (în Europa apuseană, de la sfîrșitul evului mediu) titlu de nobleță mai mare decît contele și mai mic decît ducele. /fr. *marquis*/

marchíză [1], -e, s. f. — soție sau fiică de marchiz. /fr. *marquise*/

marchíză [2], -e, s. f. — 1. construcție acoperită, avînd pereți cu numeroase geamuri, așezată înaintea ușii de intrare a unei case; verandă. 2. acoperiș (de sticlă) fixat deasupra intrării principale a unei clădiri. 3. cabină pentru mecanic (la locomotivele cu aburi). /fr. *marquise*/

marcotáj, -e, s. n. — înmulțirea unei plante prin marcotă. /fr. *marcottage*/

marcótă, -e, s. f. — ramură nedesprinsă de planta-mamă, înfiptă în pămînt sau acoperită cu pămînt cu scopul de a prinde rădăcini proprii și de a forma o plantă nouă. /fr. *marcotte*/

marée s. f. — mișcare zilnică și alternativă de ridicare și de coborîre a nivelului apelor mărilor și oceanelor datorită atracției Lunii și a Soarelui; flux și reflux. /fr. *marée*/

maregráf, -e, s. n. — aparat pentru determinarea și înregistrarea variației nivelului apelor mării; mareometru. /fr. *marégraphe*/

mareșál, -i, s. m. — 1. gradul (militar) cel mai înalt în armată. 2. (în expr.) *mareșal al palatului* = șeful administrației unei case regale sau imperiale. /fr. *maréchal*/

márgă s. f. — rocă formată din argilă și calcar; marnă. /lat. *marga*/

mariáj, -e, s. n. — 1. căsătorie, căsnicie. 2. (fig.) unire. /fr. *mariage*/

marijuána s. f. — hașiș. (pr. ma-ri-hua-na) /sp. *marijuana*/

marín, -ă, adj. — de mare; care crește sau trăiește în mare. /lat. *marinus*/

mariná (-ez) vb. — a conserva carne, pește etc. în sos făcut din bulion, untdelemn, oțet etc. /fr. *mariner*/

marínă s. f. — 1. totalitatea navelor maritime, a unităților navale ale unei țări. 2. știința navigației (a plutirii cu nave). /fr. *marine*/

marionétă, -e, s. f. — 1. păpușă pusă în mișcare cu sfori, pe o scenă specială; paiață. 2. (fig.) persoană fără personalitate, care execută slugarnic ordinele cuiva. (pr. -ri-o-) /fr. *marionnette*/

maritál, -ă, adj. — care privește drepturile soțului. /fr. *marital*/

marítim, -ă, adj. — 1. situat aproape de mare. 2. în legătură cu navigația pe mare. /fr. *maritime*/

markéting s. n. — știință a eficienței economice, cuprinzînd totalitatea tehnicilor și metodelor moderne referitoare la livrarea de mărfuri, ansamblul proceselor prin care producția este adaptată nevoilor actuale și viitoare ale consumatorului pentru satisfacerea integrală cu mărfurile cerute de acesta, în condițiile rentabilității întreprinderii producătoare sau comerciale. /engl. *market* = piață, vînzare, cumpărare/

marmítă, -e, s. f. — 1. cazan cu pereții dubli pentru fiert alimente. 2. vas mare de fiert (cu capac și cu două toarte) în care

se transportă mîncare caldă. /fr. *marmite*/

marmoreán, -ă, (pl. -reeni) adj. — ca de marmură. (pr. -re-an) /fr. *marmoréen*/

márnă, -e, s. f. — rocă sedimentară formată din calcar şi argilă, folosită la fabricarea cimentului. /fr. *marne*/

marochín s. n. — piele de capră, de oaie, tăbăcită într-un anumit fel, pentru a căpăta lustru şi finețe. /fr. *maroquin*/

marochinăríe, -ii, s. f. — ramură a industriei pielăriei care se ocupă cu confecționarea obiectelor din piele sau din înlocuitori de piele. /fr. *maroquinerie*/

marsupiál, -e, s. n. — (la pl.) animale mamifere din Australia ale căror femele au o pungă abdominală (marsupiu) în care îşi țin puii după naştere. /fr. *marsupial*, cf. gr. *marsypion*=pungă/

marşrút, -e, s. n. — 1. itinerar, parcurs, rută. 2. mers al unui tren de marfă cu parcurs lung care nu ia şi nu lasă vagoane în staţii. 3. metodă de lucru a unui muncitor la mai multe maşini. /fr. *marcheroute*/

martír, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care îndură chinuri sau moartea pentru convingerile sale; mucenic. /fr. *martyr*/

martíriu, -ii, s. n. — suferinţă, tortură sau moarte îndurată de cineva pentru ideile sau convingerile sale. /lat. *martyrium*/

marţiál, -ă, adj. — 1. solemn şi grav; impunător. 2. ostăşesc, militar. ⊗ *curte marţială*=tribunal militar. (pr. -ţi-al) /fr. *martial*/

mas s. n. — 1. faptul de a mînea (de a rămîne peste noapte); popas. 2. găzduire. /lat. *mansus*/

masá (-ez) vb. — 1. a face masaj, a fricționa. 2. a aduna, a îngrămădi, a concentra într-un grup mare, compact. /fr. *masser*/

masácru, -e, s. n. — 1. măcel, ucidere (în masă). 2. (fig.) război. /fr. *massacre*/

masáj, -e, s. n. — fricționarea diferitelor părţi ale corpului, cu scopul de a accelera circulaţia sîngelui, a înviora organismul etc. /fr. *massage*/

másă, -e, s. f. — 1. mulţime de oameni, considerată ca o unitate; colectivitate. ⊗ (în expr.) *cîntec de masă* = cîntec care exprimă năzuinţele maselor populare; *în masă* = cu toţii; în număr mare. 2. corp solid, compact; bloc. 3. cantitate mare; grămadă, morman. /fr. *masse*/

mascarádă, -e, s. f. — prefăcătorie, falsificare, păcăleală. /fr. *mascarade*/

mascótă, -e, s. f. — fiinţă sau lucru despre care se crede că aduce noroc. /fr. *mascotte*/

mascúl, -i, s. m. — individ de sex bărbătesc. /lat. *masculus*/

masculín, -ă, adj. — bărbătesc. /lat. *masculinus*/

maséză, -e, s. f. — specialistă în practica masajului. /fr. *masseuse*/

masív [1], -e, s. n. — 1. grup de culmi muntoase şi deluroase care formează o unitate; culme, munte. 2. grup de păduri de acelaşi fel. 3. grămadă mare, morman. /fr. *massif*/

masív [2], -ă, adj. — 1. care se prezintă ca o masă compactă. 2. mare, impunător, puternic. 3. îndesat, dens. /fr. *massif*/

masón, -i, s. m. — francmason. /fr. (franc-)*maçon*/

masór, -i, s. m. — specialist în practica masajului. /cf. fr. *masseur*/

mass-média — termen anglo-saxon de circulaţie universală desemnînd totalitatea mijloacelor tehnice de comunicare în masă a informaţiilor (presa, radioul, cinematograful, televiziunea etc.), care permit ca un mesaj oarecare să ajungă la un mare număr de persoane în acelaşi timp. /cuv. engl., prescurtare de la «*mass* communications *media*»/

masticáţie, -ii, s. f. — mestecarea alimentelor în gură; zdrobire, fărîmiţare. /lat. *masticatio*/

maşináţie, -ţii, s. f. — intrigă, uneltire, complot. /fr. *machination*/

maşinísm s. n. — denumire generală dată celui de al treilea stadiu istoric de dezvoltare a industriei capitaliste, caracterizat prin trecerea de la manufactură la marea industrie maşinistă, folosire pe cale largă a maşinilor în procesele de producţie. /fr. *machinisme*/

máşter, -ă, -i, -e, s. m. şi f., adj. — I. (s. m. şi f.) tată vitreg sau mamă vitregă. II. 1. vitreg. 2. care se poartă neomenos cu altul; nemilos. /slav/

mat [1] s. n. — situaţie în cadrul unei partide de şah în care regele uneia din părţi, fiind atacat, nu mai poate fi apărat, determinîndu-se astfel sfîrşitul partidei. ⊗ (în expr.) *a face* (pe cineva) *mat* = a bate (pe cineva) la jocul de şah; (fig.) a pune (pe cineva) în situaţia de a se recunoaşte învins. /fr. *mat*/

mat [2], -ă, adj. — lipsit de luciu; şters, opac. /fr. *mat*/

matadór, -i, s. m. — toreador care are sarcina de a da taurului (cu care luptă echipa sa) lovitura mortală. /sp., fr. *matador*/

mátcă, mătci, s. f. — 1. albie (de rîu). 2. (rar) izvor. 3. (fig.) început, origine, obîrşie. 4. regina albinelor. 5. partea legată a unui chitanţier, bonier etc. din care s-au luat părţile detaşabile. /bg. *matka*/

matelót, -ţi, s. m. — marinar de serviciu la manevră şi pe puntea unui vapor. /fr. *matelot*/

materiál, -e, s. n. — 1. totalitatea materiilor prime sau semifabricate. 2. ţesătură (pînză, stofă etc.). 3. informaţii, documente etc. folosite într-o lucrare. /lat. *materialis*/

materializá (-ez) vb. — a da sau a căpăta forma materială, a concretiza, a realiza, a îndeplini. /fr. *matérialiser*/

matérie, -ii, s. f. — 1. substanţă care stă la baza a tot ceea ce există; material. 2. conţinut, cuprins, fond, miez. 3. domeniu, sferă de activitate. /lat. *materia*/

matérn, -ă, adj. — de mamă, al mamei. ⊗ *limbă maternă* = limba pe care o învaţă cineva din prima copilărie, de la părinţi. /lat. *maternus*/

maternitáte, (2) -ăţi, s. f. — 1. calitatea de mamă; instinct matern. 2. spital pentru îngrijirea mamelor care nasc. /fr. *maternité*/

matinál, -ă, adj. — de dimineaţă, devreme. /fr. *matinal*/

matinéu, -ée, s. n. — spectacol care are loc dimineaţa sau în primele ore ale după-amiezii. /fr. *matinée*/

matisá (-ez) vb. — a împreuna două frînghii, două cabluri etc. fără a le înnoda, prin împletirea firelor care le compun. /cf. fr. *matir*/

matlasá (-ez) vb. — a căptuşi, a vătui, a dubla; a suprapune două materiale textile, cosînd astfel materialul, încît să formeze figuri geometrice regulate ieşite în relief. /fr. *matelasser*/

matriarhát s. n. — treaptă timpurie în dezvoltarea comunei primitive, în care apartenenţa la gintă se stabilea pe baza descendenţei în linie maternă, iar femeia avea rol predominant în viaţa economică şi socială. /fr. *matriarcat*/

matríce s. f. — organ al mamiferelor în care se dezvoltă fătul pînă la naştere; uter. /lat. *matrix*/

matrícolă, -le, s. f. — registru în care se înscriu, în unele instituţii, numele persoanelor şi unele date personale a căror cunoaştere este necesară. /lat. *matricula*/

matrimoniál, -ă, adj. — de căsătorie, privitor la căsătorie. (pr. -ni-al) /lat. *matrimonialis*/

matríţă, -e, s. f. — 1. unealtă în care s-a executat negativul formei care urmează să fie dată unui material prin deformare plastică sub presiune. 2. formă în care se toarnă literele de tipo-

grafie. /germ. *Matrize*/

matroánă, -e, s. f. — 1. (la romani) femeie căsătorită, din aristocrație; mamă de familie. 2. (azi, iron.) femeie în vîrstă. /lat. *matrona*/

matróz, -i, s. m. — 1. marinar, matelot. 2. denumire pentru gradul de soldat în marina militară română pînă în 1959 (cînd a fost înlocuită cu denumirea de *soldat de marină*). /rus. *matroz*/

matúr, -ă, adj. — 1. ajuns la o dezvoltare deplină, adult, copt. 2. chibzuit. /lat. *maturus*/

maturáție s. f. — maturizare; coacere. /fr. *maturation*/

maturitáte s. f. — 1. deplină dezvoltare; majorat. 2. (fig.) profunzime, adîncime, seriozitate. /lat. *maturitas*/

mausoléu, -ée, s. n. — monument funerar de dimensiuni mari, ridicat în memoria unei mari personalități, a unor eroi etc. /lat. *mausoleum*/

maxilár, -e, s. n. — falcă, mandibulă. /lat. *maxillaris*/

máxim [1] s. n. — maximum. /lat. *maximus*/

máxim [2], -ă, adj. — cu cea mai mare dimensiune, durată, intensitate, valoare etc.; extrem, foarte mare. /lat. *maximus*/

maximál, -e, adj. n. — (în expr.) *preț maximal* = preț maxim îngăduit de o lege. /fr. *maximal*/

máximă, -e, s. f. — gîndire formulată pe scurt, exprimînd un principiu, o normă morală etc.; sentință, cugetare. /lat. (sententia) *maxima*/

máximum s. n., adv. — 1. (s. n.) limita superioară peste care nu se poate trece. 2. (adv.) cel mult. /lat. *maximum*/

mazíl, -i, s. m. (în evul mediu, în țările românești) — 1. persoană din rîndul boierilor de categoria a doua (rămași fără slujbă) și al urmașilor acestora, sărăciți cu timpul. 2. domnitor sau un demnitar scos din funcție. 3. persoană însărcinată cu strîngerea birului. /tc. *mazul* = destituit/

mazilí (-esc) vb. — 1. (înv.) a scoate din domnie sau din slujbă un demnitar. 2. (fam.) a scoate din funcție pe cineva, a destitui. 3. (fig.) a îndepărta. /din *mazil*/

măcél, -uri, s. n. — uciderea cu cruzime a unei mulțimi de oameni; masacru. /lat. *macellum*/

măcelărí (-esc) vb. — 1. a ucide în mod sălbatic mulțime de oameni. 2. (fig.) a distruge. /din *măcelar*/

mădulár, -i, s. m., -e, s. n. — 1. (s. m.) membru al unei organizații. 2. (înv.) organ al corpului (mînă, picior). /lat. *medullaris*/

măgură, -i, s. f. — formă înălțată de relief, izolată (deal mare sau munte mic, izolat). /cf. alb. *magullë*/

măicúță, -e, s. f. — 1. mamă. 2. călugăriță. 3. termen de adresare către o călugăriță. /*maică* + suf. *-uță*/

măiéstru, -iástră, adj. — 1. iscusit, ingenios, abil. 2. (în basme) cu însușiri miraculoase. /lat. **maister* = magister/

mălái s. n. — 1. făină de porumb. 2. (reg.) făină de mei. 3. (reg.) porumb. /et. nec./

mălăíeț, -iață, adj. (despre fructe) — moale, prea copt. /*mălai* + suf. *-eț*/

mănăstíre s. f. — așezămînt religios cuprinzînd o biserică și mai multe chilii în care trăiesc călugări sau călugărițe care oficiază serviciul divin. /slav/

mănós, -oásă, adj. — roditor, îmbelșugat, rentabil. /din *mană* + suf. *-os*/

măre interj. (pop.) — cuvînt care exprimă mirare, nedumerire, admirație. /var. *mări*) /cf. alb. *moré*/

măréț, -eáță, adj. — care trezește admirație; grandios, impunător. /din *mare* + suf. *-eț*/

mărinimíe s. f. — bunătate, bunăvoință, dărnicie. /din *mare*+*inimă*+suf. *-ie*/

mărire, -riri, s. f. — acțiunea de

a se mări; slavă, glorie. /din *mări*/

măsluí (-iesc) vb. — a falsifica, a denatura. /* *maslă* + suf. *-ui*/

meándru, -e, s. n. — 1. (pl.) cotituri dese și întortocheate; șerpuire. 2. motiv ornamental compus dintr-o îmbinare de linii ondulate. /fr. *méandre*/

meát, -uri, s. n. — 1. (anat.) canal îngust și subțire într-un organ al corpului (ex. meat urinar). 2. spațiu între celulele unui țesut vegetal. /fr. *méat*/

mecánic [1], -i, s. m. — 1. persoană care fabrică, repară sau întreține mașini și utilaje. 2. persoană care conduce sau supraveghează funcționarea unei mașini și a instalațiilor anexe. /fr. *mécanique*/

mecánic [2], -ă, adj. — 1. care este pus în mișcare de o mașină sau de un mecanism. 2. (adv.) care se face automat. 3. (fig.) mașinal. /fr. *mécanique*/

mecánică s. f. — 1. știință care studiază mișcarea mecanică a corpurilor, adică schimbarea în timp a poziției relative a corpurilor sau a particulelor acestora, precum și interacțiunea dintre corpuri care influențează această mișcare. 2. tehnica procedeelor în care intervin și fenomene mecanice. /fr. *mécanique*/

mecanísm, -e, s. n. — 1. ansamblu de piese mobile și fixe astfel îmbinate, încît unele elemente mobile pot provoca mișcarea celorlalte (ca mecanismul unui ceasornic); mașinărie. 2. totalitatea elementelor ce alcătuiesc un întreg și, prin acțiunea lor combinată, funcționează ca un organism viu. 3. (fig.) sistem, mod de organizare socială, politică etc. /fr. *mécanisme*/

mecanizá (-ez) vb. — a înlocui treptat munca manuală cu munca mașinilor, a mecanismelor. /fr. *mécaniser*/

mecano- — element de compunere a cuvintelor cu înțelesul «mecanic». /fr. *mécano-*/

mecanoterapíe s. f. — tratament medical prin masaj, gimnastică medicală etc. /fr. *mécanothérapie*/

mecăí (mécăi) vb. — 1. (despre capre, iepuri) a scoate sunete caracteristice. 2. (fig.; iron.) a cînta sau a vorbi cu voce tremurată. (onomatopee)

medálie, -ii, s. f. — piesă de metal de forme diferite, cu imagini în relief și cu inscripții, făcută în amintirea unui eveniment sau pentru a fi acordată ca semn de distincție pentru merite deosebite în diferite domenii de activitate; decorație, distincție. /it. *medaglia*/

medalión, -oáne, s. n. — 1. obiect de podoabă de formă ovală sau rotundă, purtat de obicei la gît. 2. ornament arhitectonic (de formă circulară sau ovală) pentru fațade, mobilier etc., cuprinzînd un basorelief sau o inscripție. 3. fotografie sau tablou de formă ovală sau rotundă. 4. scurt articol în care se arată trăsăturile fundamentale ale vieții și operei unei personalități. 5. spectacol sau emisiune dedicată evocării unui scriitor, a unui compozitor etc. (pr. -li-on) /it. *medaglione*/

mediá (-ez) vb. — a mijloci o înțelegere. (pr. -di-a) /lat. *mediare*/

mediál, -ă, adj. — median. (pr. -di-al) /fr. *médial*/

medián, -ă, adj. — situat la mijloc, de la mijloc. (pr. di-an) /fr. *médian*/

mediáție, -ii, s. f. — mijlocire a unei împăcări între părți adverse. /fr. *médiation*/

medicáție, -ii, s. f. — tratament medical recomandat bolnavului (pentru o anumită boală). /fr. *médication*/

medicinál, -ă, adj. — întrebuințat ca medicament. /fr. *médicinal*/

medicínă s. f. — știință care studiază prevenirea și vindecarea bolilor. /lat. *medicina*/

medicinist, -ă, -ști, -ste, s. m. și f. — student în medicină. /din *medicină* + suf. *-ist*/

medico- — element de compunere avînd sensul de «cu caracter medical», «care ţine de medicină». /fr. *médico-*/

médie, -ii, s. f. — valoare mijlocie a mai multor mărimi. /lat. *media*/

medieval, -ă, adj. — care se referă la evul mediu, din evul mediu. /fr. *médiéval* = evul mediu sau vîrsta de mijloc/

mediócru, -ă, adj. — 1. obişnuit, mijlociu. 2. fără strălucire, fără valoare deosebită. /fr. *médiocre*/

meditá (-ez) vb. — 1. a gîndi îndelung asupra unui lucru. 2. a da unui elev lecţii particulare. 3. a plănui. /fr. *mediter*/

meditatív, -ă, adj. — gînditor; îngîndurat. /fr. *méditatif*/

meditáţie, -ii, s. f. — 1. gîndire sau cugetare profundă. 2. poezie lirică cu caracter filozofic şi de elegie. 3. lecţie pregătită cu un meditator. /fr. *méditation*/

médiu [1], -ii, s. n. — 1. natură, spaţiu înconjurător. 2. societatea sau lumea în mijlocul căreia trăieşte cineva. 3. intermediar. /lat. *medium*/

médiu [2], -e, adj. — care se află la mijloc, care constituie o medie; mijlociu. /lat. *medius*/

medulár, -ă, adj. — care se referă la măduva spinării sau la măduva oaselor. /lat. *medullaris*/

mefistofélic, -ă, adj. — diabolic, viclean, crud. /fr. *méphistophélique*/

méga- — element de compunere a cuvintelor cu sensul de «foarte mare», iar în sistemul metric «de un milion de ori». /fr. *méga*; gr. *megas* = mare/

megafón, -oáne, s. n. — difuzor de mare putere pentru transmiterea programelor sonore în pieţe, stadioane etc. /fr. *mégaphone*/

megahértz, -i, s. m. — unitate de măsură pentru frecvenţă, egală cu un milion de hertzi. /fr. *mégahertz*/

megalít, -ţi, s. m. — nume dat unor blocuri mari de piatră necioplită (sau cioplită sumar) din epoca preistorică, care par nişte monumente funerare sau religioase, /fr. *mégalithe*/

megalomanie, -ii, s. f. — 1. grandomanie, îngîmfare. 2. boală psihică manifestată prin aceea că bolnavul se crede personaj important, se acoperă cu podoabe etc. /fr. *mégalomanie*/

meglenít, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f., adj. — meglenoromân. /din *meglen* + suf. *-it*/

meglenoromân, -ă, -i, -e, s. m. şi f., adj. — (persoană) care face parte din populaţia românească răspîndită în regiunea Meglen (din nordul golfului Salonic). /din *Meglen+român*/

melánă s. f. — fibră textilă sintetică (obţinută prin polimerizarea acidului acrilic), care are proprietăţi asemănătoare lînii. /nume comercial/

melancolíe, -ii, s. f. — 1. stare de tristeţe uşoară amestecată cu visare şi cu dorinţa de singurătate. 2. boală mintală caracterizată printr-o continuă depresiune, tristeţe adîncă (fără motiv real), indiferenţă faţă de societate, gînduri de sinucidere etc. /fr. *mélancolie*/

melanínă s. f. — pigment de culoare neagră care se formează la suprafaţa pielii sub influenţa razelor solare. /fr. *mélanine*/

melásă s. f. — lichid brun, siropos, rămas de la fabricarea zahărului. /fr. *mélasse*/

meleág, -uri, s. n. — loc, ţinut, regiune. /magh. *mellék* = regiune apropiată/

melifér, -ă, adj. (despre plante) — care are flori cu nectar, din care albinele produc miere. /fr. *mellifère*, lat. *mellifer: mel*=miere, *ferre*=a purta/

melo- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «muzică». /fr. *melo-*/

melódic, -ă, adj. — melodios, armonios. /fr. *mélodique*/

melodíe, -ii, s. f. — şir de sunete armonioase, plăcute auzului; cîntec, viers. /fr. *mélodie*/

melodrámă, -e, s. f. — 1. piesă de teatru scrisă într-un stil emfatic, în care alternează comicul cu dramaticul. 2. parte a unei piese de teatru care se combină cu muzică. /fr. *mélodrame;* gr. *melos* = cîntec, *drama* = acţiune/

melomán, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care iubeşte cu pasiune muzica. /fr. *mélomane*/

melopée, -ei, s. f. — 1. declamaţie muzicală în formă foarte liberă. 2. melodie monotonă, tărăgănată. /fr. *mélopée*/

mélos, -uri, s. n. — noţiune desemnînd aspectul melodic al muzicii. 2. melodie. 3. muzică. *Melosul popular.* /gr. *melos* = cîntec/

membránă, -e, s. f. — 1. pieliţă subţire care apără sau separă anumite organe sau părţi ale unui corp animal sau vegetal. 2. placă subţire sau foiţă care prin vibraţiile ei poate transmite sunetele. /lat. *membrana*/

mémbru, (1) -e, s. n., (2, 3) -i, -e, s. m. şi f. — 1. parte a corpului ce ţine de trunchi (braţ sau picior). 2. fiecare dintre cele două părţi ale unei ecuaţii (separate prin semnul egalităţii). 3. fiecare dintre persoanele care compun o familie, o organizaţie etc. /fr. *membre,* lat. *membrum*/

meménto s. n. — 1. semn care reaminteşte ceva deosebit. 2. (fig.) avertisment suprem. ⊗ (în expr.) *memento mori* = adu-ţi aminte de moarte. 3. carte care rezumă esenţialul unei discipline, al unei ştiinţe etc. 4. listă a spectacolelor şi conferinţelor, publicată în presă. /lat. *memento*/

memorábil, -ă, adj. — vrednic de ţinut minte; important. /fr. *mémorable*/

memorándum, -muri, s. n. — document menit a justifica, printr-o expunere amănunţită, conduita unui guvern asupra unor importante probleme de ordin diplomatic, politic etc. (var. *memoránd*). /lat. *memorandum*/

memoratór, -oáre, s. n. — carte de format mic care cuprinde în mod rezumativ tabele, formule, definiţii etc., folosite în ştiinţă şi în tehnică. /din *memora* + suf. -(a)*tor*/

memoriál, -e, s. n. — scriere care conţine amintirile cuiva; memorii. /fr. *mémorial*/

memorialístică s. f. — 1. gen literar care cuprinde memorii; totalitatea operelor literare care conţin memorii. /din *memorial* + suf. *-istică*/

memórie, -ii, s. f. — 1. proprietate a creierului de a întipări, a reţine, a recunoaşte şi a reproduce mai tîrziu ceea ce şi-a însuşit în trecut. 2. aducere-aminte, amintire. /lat. *memoria*/

memórii s. n. pl. — scriere literară care consemnează evenimentele la care a luat parte autorul ori care au avut loc în timpul vieţii sale. /după fr. *mémoires*/

memóriu, -ii, s. n. — 1. expunere scrisă, amănunţită şi documentată asupra unei probleme, a unei situaţii etc. 2. cerere în care motivele sînt expuse pe larg. /după fr. *mémoire*/

menáj, -uri, s. n. — 1. gospodărire; administrare a treburilor casnice; gospodărie. 2. căsnicie. /fr. *ménage*/

menajá (-ez) vb. — 1. a se purta atent, cu grijă şi îngăduinţă cu cineva. 2. a cruţa, a apăra. /fr. *ménager*/

menajér, -ă, adj. — de menaj, privitor la menaj; de uz casnic. /fr. *ménager*/

menajéră, -e, s. f. — femeie angajată să îngrijească de gospodăria cuiva. /fr. *ménagère*/

menajeríe, -ii, s. f. — loc special amenajat unde sînt ţinute anumite animale sălbatice, pentru a fi văzute de public. /fr. *ménagerie*/

menestrél, -i, s. m. — 1. poet, cîntăreţ, recitator şi muzicant din evul mediu. 2. cîntăreţ. /fr. *ménestrel*/

meníngе s. n. — fiecare dintre cele trei membrane care învelesc

creierul sau măduva spinării. /fr. *méninge*/

meningítă s. f. — inflamare infecţioasă a meningelor. /fr. *méningite*/

menire, -i, s. f. — 1. misiune, chemare. 2. soartă, destin. /din *meni*/

menisc, -uri, s. n. — 1. corp sau lentilă convexă pe o parte şi concavă pe cealaltă parte. 2. cartilaj în formă de disc, de la diferite articulaţii ale corpului. /fr. *ménisque*/

meníu, -uri, s. n. — 1. totalitatea felurilor de mîncare servite la o masă. 2. listă a mîncărurilor ce pot fi servite într-o anumită zi la un restaurant. /fr. *menu*/

mensuál, -ă, adj. — lunar. /fr. *mensuel*/

mentalitáte, -ăţi, s. f. — fel de a gîndi al cuiva. /fr. *mentalité*/

méntor, -i, s. m. — sfătuitor, îndrumător, educator. /lat., fr. *mentor*/

menţioná (-ez) vb. — a semnala, a arăta, a aminti. (pr. -ţi-o-) /fr. *mentionner*/

menţiúne, -i, s. f. — 1. menţionare, semnalare, însemnare; scoatere în evidenţă. 2. distincţie care constă în citarea cu elogii a cuiva, în urma unui concurs. /fr. *mention*/

mercantíl, -ă, adj. — 1. comercial, negustoresc, de afaceri. 2. (fig.) preocupat numai de cîştig. /fr. *mercantile*/

mercenár, -i, s. m. — militar angajat cu plată într-o armată străină; lefegiu. 2. (fig.) persoană care pentru bani sau alte interese materiale se pune în slujba oricăror interese. /lat. *mercenarius*/

merceologíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul mărfurilor. /fr. *mercéologie*; lat. *merces* = mărfuri, *logos* = studiu/

mercerie -ii, s. f. — 1. denumire a mărunţişurilor pentru confecţionarea îmbrăcămintei: ace, aţă, nasturi etc. 2. prăvălie unde se vînd astfel de mărunţişuri. /fr. *mercerie*/

mercerizá (-ez) vb. — a trata firele sau ţesăturile de bumbac cu o soluţie specială, pentru a le da luciu şi a le mări rezistenţa. /fr. *merceriser*/

mercúr s. n. — metal lichid de culoare argintie; (pop.) *argint-viu*. /fr. *mercure*/

mercuriál, -e, s. n. — listă zilnică a preţurilor la produsele alimentare. /lat. *mercurialis*/

meridián, -e, s. n. — fiecare dintre cele 360 de linii imaginare, în formă de cerc, care trec prin polii globului pămîntesc tăind ecuatorul printr-un unghi drept. /fr. *méridien*/

meridionál, -ă, adj. — 1. de la miazăzi; sudic. 2. propriu popoarelor de la miazăzi. (pr. -di-o-) /fr. *méridional*/

merínde s. f. — 1. hrană rece (pentru călătorie). 2. mîncare, hrană, alimente. /lat. *merenda*/

meritóriu, -ie, adj. — vrednic de stimă, de laudă. /lat. *meritorius*/

mertíc, -e, s. n. — veche măsură pentru cereale, egală cu aproximativ 10 kg. /magh. *mérték*= măsură, normă/

mesagér, -i, s. m. — persoană trimisă să ducă un mesaj; sol, delegat. /fr. *messager*/

mesagerie, -ii, s. f. — transport rapid al mărfurilor în vagoane ataşate trenurilor de călătorie; oficiu de expediere a pachetelor, a mărfurilor. /fr. *messagerie*/

mesáj, -e, s. n. — 1. apel, chemare. 2. ştire, veste. /fr. *message*/

meschín, -ă, adj. — 1. lipsit de noblete sufletească, mic la suflet, preocupat de interese mărunte. 2. mic, mărunt, neînsemnat. /fr. *mesquin*/

Mesía s. m. — 1. personaj căruia scrierile biblice îi atribuie rolul de mîntuitor al lumii. 2. nume dat de creştini lui Iisus Hristos. /lat., gr. *Messias*/

mesiánic, -ă, adj. — 1. care cuprinde o prezicere de mîntuire; profetic. 2. care se referă la Me-

Scanned with OKEN Scanner

sia. (pr. -si-a-) /fr. *messianique*/

méşă, -e, s. f. — 1. şuviţă de păr; şuviţă ataşată la părul natural, pentru a-l îmbogăţi sau înfrumuseţa. 2. bucată de tifon sau de vată care se introduce într-o rană adîncă, pentru a drena puroiul. /fr. *mèche*/

meşteşúg, -uri, s. n. — 1. meserie, ocupaţie. 2. pricepere, îndemînare. 3. măiestrie. 4. mijloc, metodă. 5. viclenie, înşelătorie. /magh. *mesterség*/

meta- — element de formare a cuvintelor cu sensul «după» (ex. metafizică) sau folosit pentru a exprima noţiunea de schimbare, de transformare (ex. metamorfoză). /fr. *méta*; gr. *meta* = după/

metabólă, -e, s. f. — figură retorică prin care se repetă vorbele spuse mai înainte, dar în altă ordine. /fr. *métabole*/

metabolísm s. n. — totalitatea proceselor nutritive de asimilaţie şi dezasimilaţie produse într-un organism viu. /fr. *métabolisme*/

metafizícă s. f. — metodă generală de cunoaştere a realităţii, opusă dialecticii, care privind obiectele şi fenomenele în mod izolat unele de altele, negînd salturile calitative, subapreciind contradicţiile interne ale lucrurilor şi nerecunoscînd rolul lor de motor primordial al dezvoltării, ajunge la umbrirea autodezvoltării şi la susţinerea unui impuls primar exterior naturii. /fr. *métaphysique*/

metáforă, -e, s. f. — expresie poetică care dă unui cuvînt o semnificaţie nouă, ca rezultat al unei comparaţii subînţelese (ex. «a intrat alba în sat» = s-a făcut ziuă). /fr. *métaphore*/

metafóric, -ă, adj. — 1. propriu metaforei; figurat. 2. (despre stilul unei opere literare) cu multe metafore. /fr. *métaphorique*/

metafrázǎ, -e, s. f. — traducere a unei poezii în proză; traducere a unui text pentru a reda cu exactitate numai conţinutul. /fr. *métaphrase*/

metagenézǎ s. f. (biol.) — alternanţa a două generaţii, una sexuată şi una asexuată. /fr. *métagénèse*/

metagrámă, -e, s. f. — schimbare a unei litere dintr-un cuvînt, pentru a obţine un cuvînt nou (ex.: car, dar, rar). /fr. *métagramme*/

metál, -e, s. n. — element chimic, cu luciu caracteristic, bun conducător de căldură şi de electricitate, maleabil şi ductil. /lat. *metallum*/

metalografíe s. f. — studiul structurii metalelor şi a aliajelor. /fr. *métallographie*/

metaloíd, -izi, s. m. — element chimic lipsit de luciu metalic şi de ductilitate, rău conducător de căldură şi de electricitate. /fr. *métalloïde*/

metalurgíe s. f. — 1. ştiinţă care se ocupă cu operaţiunile industriale de extragere a metalelor sau a aliajelor din minereuri, cu separarea lor de corpuri străine şi cu prelucrarea lor. 2. tehnica obţinerii pe cale industrială a metalelor sau a aliajelor din minereuri. /fr. *métallurgie*/

metamorfísm s. n. — modificare a structurii rocilor subterane sub influenţa căldurii, a presiunii înalte şi a reacţiilor chimice. /fr. *métamorphisme*/

metamorfóză, -e, s. f. — totalitatea transformărilor pe care le suferă unele animale inferioare în cursul dezvoltării lor, de la faza de ou la faza de maturitate (ex. metamorfoza broaştei). 2. (fig.) schimbare, prefacere (completă). /fr. *métamorphose*/

metán s. m. — gaz din grupa hidrocarburilor, fără miros, incolor, inflamabil, format din materia organică în descompunere, componentul principal al gazelor naturale. /fr. *methane*/

metastázǎ, -e, s. f. — apariţia unui focar de boală în altă parte a organismului, departe de focarul

primitiv, prin împrăştierea germenilor microbieni sau a celulelor tumorale pe cale sanguină sau limfatică. /fr. *métastase*/

metatéză, -e, s. f. — fenomen fonetic constînd din schimbarea locului a două sunete sau a două grupuri de sunete în interiorul unui cuvînt (ex. nocive şi novice, minerală şi milenară, *pi*tula şi tu*pi*la etc.) /fr. *métathèse*/

metazóar, -e, s. n. — animal cu corpul format dintr-un număr mare de celule. (pr. -zoar) /fr. *métazoaire*/

meteáhnă, -téhne, s. f. — 1. defect, cusur. 2. (fig.) patimă, viciu. 3. suferinţă, boală; infirmitate. /din *beteahnă* (înv.), provenit din *beteag* + suf. *-nă*/

metempsihóză s. f. — concepţie neştiinţifică după care sufletul omului ar parcurge un ciclu lung de încarnări succesive, trecînd după moartea acestuia în corpul unui animal, al unei plante sau al altui om, pînă la purificarea completă, cînd îşi găseşte liniştea, contopindu-se cu sufletul universal (Dumnezeu); reîncarnare. /fr. *métempsychose*/

meteór, -i, s. m. — fenomen electric, luminos sau apos, care se produce în atmosferă. (*m.* electric: fulgerul, trăsnetul etc.; *m.* apos; ploaia, zăpada, ceaţa etc.; *m.* luminos: curcubeul, mirajul etc.). (pr. -te-or) /fr. *météore*/

meteorít, -ţi, s. m. — corp de natură minerală, care cade izolat sau în grupuri pe suprafaţa pămîntului, provenind din spaţiile interplanetare. /fr. *météorite*/

meteorologíe s. f. — parte a fizicii care se ocupă cu studiul fenomenelor naturale din atmosferă şi al legilor după care se produc acestea. (pr. -te-o-) /fr. *météorologie*/

meteréz, -e, s. n. — 1. întăritură militară din trecut, formată dintr-un val de pămînt întărit cu material lemnos. 2. partea de sus a unui zid de apărare, prevăzută cu deschizătură pentru trageri cu diferite arme. /tc. *meteriz*/

meticulós, -oásă, adj. — care lucrează cu foarte multă atenţie, preocupat (uneori în mod exagerat) de amănunte; migălos, atent. /fr. *méticuleux*/

metílic, -ă, adj. — care conţine metil. ⊗ *alcool metilic* = alcool industrial, toxic. /fr. *méthylique*/

metís, -ă, -şi, -se, s. m. şi f. — 1. persoană descendentă din părinţi de rase diferite, îndeosebi din încrucişări între albi şi negroizi. 2. animal provenit din încrucişarea a doi indivizi de rase diferite. /fr. *métis*/

metóc, -uri, s. n. — 1. mănăstire mică. 2. cameră dintr-o mănăstire pentru găzduirea oaspeţilor. /slav/

metódă, -e, s. f. — procedeu, mod, mijloc, cale pentru realizarea unui lucru. /fr. *méthode*/

metódic -ă, adj. — sistematic, organizat, chibzuit. /fr. *méthodique*/

metodologíe s. f. — 1. studiul metodelor folosite în ştiinţă. 2. totalitatea metodelor de cercetare folosite într-o ştiinţă. /fr. *méthodologie*/

metonimíe, -ii, s. f. — figură de stil care constă în înlocuirea unui termen cu altul, cu care se găseşte într-o relaţie oarecare (putîndu-se înlocui cauza cu efectul sau invers, autorul cu obiectul produs, materia cu obiectul făcut din ea etc.) /fr. *métonymie*/

metráj, -e, s. n. — cantitate de material, în special ţesături, măsurată în metri. ⊗ *film de scurt metraj* = film scurt. /fr. *métrage*/

métrică s. f. — totalitatea regulilor privitoare la structura ritmică a versurilor. /lat. *metrica*/

metro- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «măsură». /gr. *metron* = măsură/

metró, -uri, s. n. — cale ferată fără întretăieri cu alte căi, cu traseu

de obicei subteran, pe care circulă trenuri electrice alcătuite din 6—8 vagoane. /fr. *métro*/

metrologíe s. f. — ramură a fizicii care se ocupă cu studiul măsurătorilor precise, a unităților de măsură și greutate și a procedeelor de măsurare a mărimilor fizice. /fr. *métrologie*/

metronóm, -oáme, s. n. — instrument care marchează, prin bătăile regulate ale unui pendul, intervale egale de timp. /fr. *métronome*/

metrópolă, -e, s. f. — 1. oraș mare, de obicei capitală a unei țări. 2. stat imperialist, față de coloniile sale. /fr. *métropole*/

metropolitán, -e, s. n. — metro. /fr. *métropolitain*/

mezaliánță, -e, s. f. — (în societatea aristocratică) căsătorie considerată nepotrivită, din cauză că e făcută cu o persoană de condiție socială considerată inferioară. (pr. -li-an) /fr. *mésalliance*/

mezanín, -e, s. n. — etaj de înălțime mai mică și care se află între parter și primul etaj. /fr. *mezzanine*/

mezát s. n. — vînzare publică a bunurilor unui datornic. /tc. *mezat*/

mezín, -ă, -i, -e, s. m. și f. — ultimul născut dintre mai mulți frați și surori. /slav/

mézo- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «mijlociu», «care se află la mijloc». /fr. *méso-*, cf. gr. *mesos* = intermediar/

mezozóic, -ă, adj. — (în expr.) *eră mezozoică* = eră geologică situată între era paleozoică și era neozoică, în care apar primele păsări, mamifere și peștii osoși; eră secundară. (pr. -zo-ic) /fr. *mésozoïque*/

mézzo-sopránă, -e, s. f. — cîntăreață cu o voce de înălțime mijlocie, între sopran și alto. (pr. me-țo-) /it. *mezzo-soprano*/

miásmă, -e, s. f. — miros urît, duhoare. (pr. mi-as-) /fr. *miasme*/

mícă s. f. — grupă de minerale (silicați dubli de aluminiu și de potasiu sau de sodiu, care conțin fier, magneziu, litiu etc.), cu luciu sticlos și culoare variind de la alb pînă la negru, după compoziție, care se desfac ușor în foițe subțiri și elastice (întrebuințate în special pentru izolări electrice și termice). /fr. *mica*/

micéliu, -ii, s. n. — corpul vegetativ al ciupercilor, ca o rețea de fibre subțiri, format din sămînță sau spori. /fr. *mycélium*/

michidúță s. m. (pop.) — drac, drăcușor. /et. nec./

micologíe s. f. — studiul ciupercilor. /fr. *mycologie*/

micóză, -e, s. f. — boală cauzată de ciuperci parazite. /fr. *mycose*/

micro- — element de compunere a cuvintelor însemnînd: «foarte mic», «pe scară foarte mică», iar în sistemul zecimal «o milionime». /fr. *micro-*/

microbalánță, -e, s. f. — balanță foarte sensibilă, care poate cîntări cu exactitate cantități foarte mici (pînă la a zecea milioana parte dintr-un gram). /fr. *microbalance*/

microbiologíe s. f. — știință care se ocupă cu studiul organismelor foarte mici (microbi, bacterii etc.). (pr. -bi-o-) /fr. *microbiologie*/

microbúz, -e, s. n. — autobuz mic. /din *micro-* + (auto)*buz*/

microcentrálă s. f. — centrală electrică mică. /din *micro-* + *centrală*/

microclímă s. f. — climă locală (temperatură, umiditate etc.) în spațiul din imediata apropiere a pămîntului. /germ. *Mikroklima*/

microcósm s. n. — 1. lume în miniatură. 2. lumea obiectelor submicroscopice (a moleculelor, atomilor, particulelor elementare etc.). /fr. *microcosme*/

microfílm, -e, s. n. — film pentru fotografii foarte mici, care pot

fi mărite ulterior. /din *micro-* + *film*/

microfón, -oáne, s. n. — aparat foarte sensibil care mărește intensitatea sunetelor, folosit în telefonie, în radiofonie etc. /fr. *microphone*/

micrográm, -e, s. n. — a milioana parte dintr-un gram. /fr. *microgramme*/

micrométru, -e, s. n. — instrument de precizie pentru măsurarea lungimilor mici. /fr. *micromètre*/

micrón, -i, s. m. — unitate de măsură egală cu a milioana parte dintr-un metru. /fr. *micron*/

microorganism, -e, s. n. — organism vegetal sau animal vizibil numai la microscop. /fr. *microorganisme*/

microraión, -oáne, s. n. — parte cu caracter unitar dintr-o zonă a unui oraș, avînd o suprafață de 20—50 de ha și 5000—15000 de locuitori, înzestrată cu școli, magazine etc. /din *micro-* + *raion*/

microscóp, -oápe, s. n. — instrument optic care mărește foarte mult imaginea obiectelor mici așezate pe măsuța sa. ⊗ *microscop electronic* = *m.* care mărește imaginea pînă la 200.000 de ori. /fr. *microscope*/

microscópic, -ă, adj. — 1. care se poate vedea numai la microscop. 2. (fig.) foarte mic. 3. neînsemnat, fără valoare. /fr. *microscopique*/

microsión, -oáne, s. n. — disc de patefon de dimensiuni reduse, cu șanțul de înregistrare foarte fin, care permite înregistrări de lungă durată. /fr. *microsillon*/

microstructúră, -i, s. f. — structura unui corp solid, așa cum apare privită la microscop. /fr. *microstructure*/

micțiúne s. f. — urinare. /fr. *miction*/

mídie, -ii, s. f. — scoică de mare cu carnea bună de mîncat. /ngr. *mydi*/

mielítă, -e, s. f. — inflamare a măduvei spinării. (pr. mi-e-) /fr. *myélite*/

migálă s. f. — 1. muncă făcută cu răbdare și cu multă atenție; minuțiozitate. 2. răbdare, stăruință. /din *migăli*/

migrá (-ez) vb. — a se muta în grup, temporar sau definitiv, dintr-o regiune în alta, dintr-o țară în alta; a se strămuta. /lat. *migrare*/

migrénă, -e, s. f. — durere de cap. /fr. *migraine*/

mihohó interj. — cuvînt care imită nechezatul calului. (onomatopee)

míja s. f. art. — (în expr.) *de-a mija* = nume dat la două jocuri de copii: a) de-a v-ați ascunselea; b) de-a baba-oarba. /din *miji*/

mijí (-esc) vb. — 1. a se arăta, a se ivi. 2. a încolți, a înmuguri. 3. a strînge pleoapele spre a vedea mai bine sau a se deprinde cu lumina ori cu întunericul. /bg. *miža*/

mijoárca s. f. art. (Mold.) — (în expr.) *de-a mijoarca* = de-a baba-oarba. /din *mija*/

mikadó s. m. invar. — titlu dat împăratului Japoniei. /fr., jap. *mikado*/

mílă, -e, s. f. — unitate de măsură pentru lungimi, a cărei mărime diferă de la o țară la alta (în țările anglo-saxone egală cu 1609,3 m). ⊗ *milă marină* = 1852 m. /lat. *mille*/

milenár, -ă, adj. — care există de un mileniu (de o mie de ani); (p. ext.) de mii de ani. /fr. *millénaire*/

miléniu, -ii, s. n. — perioadă de timp de o mie de ani. /lat. *millenus*, it. *millennio*/

mili- — element de compunere care intră în denumirea unităților de măsură pentru a indica a mia parte din acele unități. /lat. *mille* = *o mie*/

militá (-ez) vb. — a activa, a susține, a lupta. /fr. *milliter*/

militánt, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană care luptă intens pentru un principiu, pentru o cauză; luptător, combatant. /fr. *militant*/

militarísm s. n. — politică reac-

ţionară caracterizată prin intensificarea înarmării, cu scopul de a pregăti războaie nedrepte. /fr. *militarisme*/

miluí (-iesc) vb. — 1. a da cuiva de pomană. 2. a se arăta milostiv. /slav/

mim, -i, s. m., -uri, s. n. — 1. (s. m.) actor care interpretează un mim. 2. (s. n.) comedie populară antică de mică întindere, cu glume vulgare, uşor de înţeles. /lat. *mima*, cf. gr. *mimeomai* = imit/

mimá (-ez) vb. — 1. a interpreta un rol prin mimică, prin gesturi. 2. a imita gesturile, apucăturile cuiva. /fr. *mimer*/

mimetísm s. n. — 1. asemănare cu mediul. 2. schimbarea culorii sau a formei după mediu (specifică unor animale). /fr. *mimétisme*/

mímică s. f. — 1. pricepere de a exprima idei şi sentimente prin mişcarea muşchilor feţei şi prin gesturi. 2. fizionomie, expresie a feţei. /fr. *mimique*/

mimodrámă, -e, s. f. — piesă de teatru în care actorii mimează rolurile în loc să vorbească; pantomimă. /fr. *mimodrame*/

mină (-ez) vb. — 1. a aşeza explozibile, mine, cu scop de distrugere. 2. (fig.) a distruge, a nimici (puţin cîte puţin). /fr. *miner*/

minarét, -e, s. n. — 1. turnul înalt al geamiilor. 2. turn asemănător, folosit ca element decorativ al unei clădiri. /tc. *minare*/

mínă [1], -e, s. f. — 1. instalaţie minieră sau loc subteran special amenajat de unde se extrag minerale. 2. (fig.) izvor de bogăţie. 3. armă explozivă. 4. vergea foarte subţire dintr-un material care poate lăsa urme pe hîrtie, folosită în special la creioane. /fr. *mine*/

mínă [2], -e, s. f. — expresie a feţei; chip, înfăţişare. /fr. *mine*/

minerál [1], -e, s. n. — corp chimic natural, solid, cu o compoziţie chimică determinată, cristalizat sau amorf, componentul rocilor sau al minereurilor (ex. clorura de sodiu naturală, cristalizată, care formează sarea de bucătărie; cuarţul, feldspatul şi mica — principalele minerale din componenţa granitului). /fr. *minéral*/

minerál [2], -ă, adj. — care conţine minerale, care se referă la minerale. ⊗ *apă minerală* = apă care are în componenţa sa săruri, gaze şi substanţe radioactive. /fr. *minéral*/

mineralogíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul mineralelor. /fr. *minéralogie*/

mineralurgíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu aplicaţiile cunoştinţelor de mineralogie în industrie. /fr. *minéralurgie*/

mineréu, -uri, s. n. — mineral în compoziţia căruia se găsesc metale sau metaloizi în cantităţi suficiente spre a putea fi exploatate rentabil. /fr. *minerai*/

minerít s. n. — 1. ramură a industriei extractive care se ocupă cu exploatarea zăcămintelor minerale utile şi a rocilor folosite în construcţii sau ca materie primă. 2. ocupaţia minerului. /din *mineri*/

miniaturál, -ă, adj. — minuscul, micuţ. (pr. -ni-a-) /din *miniatură* + suf. *-al*/

miniatúră, -i, s. f. — 1. pictură cu desen artistic de dimensiuni mici. 2. mic obiect de artă. 3. (fig.) persoană mică şi delicată. (pr. -ni-a-) /fr. *miniature*/

miniér, -ă, adj. — referitor la mine, la întreprinderile miniere. (pr. -ni-er) /fr. *minier*/

mínim [1], -uri, s. n. — limită inferioară în ceea ce priveşte cantitatea, calitatea etc. (var. *minimum*) /lat. *minimum*/

mínim [2], -ă, adj. — care are cea mai mică dimensiune, intensitate, durată, valoare etc.; foarte mic, neînsemnat. /lat. *minimus*/

minimál, -ă, adj. — cel mai mic posibil, foarte mic, minim. /fr. *minimal*/

minimalizá (-ez) vb. — a micşora (nejustificat) valoarea unei per-

soane, a unui lucru etc.; a subaprecia. /din *minimal*/

mínimum adv. — cel puţin. /lat. *minimum*/

ministér, -e, s. n. — sector al administraţiei de stat condus de un ministru. /fr. *ministère*/

ministru, -ştri, s. m. — membru al guvernului care conduce un minister. /fr. *ministre*/

míniu s. n. — oxid de plumb de culoare roşie-portocalie, folosit în vopselărie. /fr. *minium*/

minór [1], -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană tînără care nu a ajuns la majorat. /lat. *minor*/

minór [2], -ă, adj. — de mică importanţă, neînsemnat. /lat. *minor*/

minoritáte, -ăţi, s. f. — partea mai mică sau numărul mai mic dintr-o colectivitate împărţită în două. ⊗ *minoritate naţională* = populaţie de altă origine etnică şi care se găseşte în număr mai mic faţă de populaţia de bază a ţării. /fr. *minorité*/

minúne, -ni, s. f. — faptă neobişnuită, extraordinară, atribuită lui Dumnezeu sau altor puteri supranaturale; minunăţie. /lat. *mirio*/

mínus [1], -uri, s. n. — 1. semn de forma unei liniuţe orizontale (—) cu care se notează operaţia de scădere (ex. 9—4), numerele sau valorile negative (ex. —7; —xy), temperaturile sub 0 grade (ex. —4°C), precum şi electricitatea, potenţialele şi electrozii negativi. 2. lipsă, deficit. /lat. *minus*/

mínus [2] adv. — mai puţin, fără. /lat. *minus*/

minúscul, -ă, adj. — foarte mic, microscopic; neînsemnat. /fr. *minuscule*/

minuţiós, -oásă, adj. — 1. care cercetează lucrurile în amănunt, cu multă atenţie şi răbdare; migălos, meticulos. 2. (adv.) cu băgare de seamă, cu grijă. (pr. -ţi-os) /după fr. *minutieux*/

mioáră, -e, s. f. — 1. oaie tînără (de un an) care încă nu a fătat. 2. oaie. (pr. mi-oa-) /lat. *agnelliola*/

miocárd s. n. — muşchiul inimii format din fibre musculare striate. (pr. -mi-o-) /fr. *myocarde*/

miocardítă, -e, s. f. — inflamarea miocardului. (pr. mi-o-) /fr. *myocardite*/

miocén s. n., -ă, adj. — 1. (s. n.) epoca inferioară a perioadei neogene din era neozoică, caracterizată printr-o floră şi faună asemănătoare cu cea de azi. 2. (adj.) care se referă la epoca miocenului sau la formaţiile din această epocă. /fr. *miocène*/

miopíe, -ii, s. f. — defect al vederii care constă în imposibilitatea de a vedea clar obiectele situate la depărtare. 2. (fig.) incapacitate de a vedea desfăşurarea lucrurilor în viitor; mărginire. (pr. mi-o-) /fr. *myopie*/

miór, -i, s. m. — miel de un an; cîrlan. /lat. * *agnelliolus*/

mioríţă, -e, s. f. — 1. diminutiv de la substantivul mioară. 2. oaia năzdrăvană din balada românească, care anunţă pe stăpînul ei de crima pusă la cale contra lui de alţi ciobani. /din *mioară* + suf. *-iţă*/

mirábil, -ă, adj. — care are puteri uimitoare, vrednic de a fi admirat; minunat. («Mirabila sămînţă», L. Blaga) /lat. *mirabilis*/

mirácol, -e, s. n. — minune, minunăţie. /lat. *miraculum*/

miraculós, -oásă, adj. — 1. uimitor, extraordinar. 2. (în basme) supranatural. /lat. *miraculosus*/

miráj, -e, s. n. — 1. fenomen optic produs în deşerturi uscate şi puternic încălzite sau în regiunile polare prin refracţia razelor de lumină în straturi de aer cu densităţi diferite, care face ca imaginea unor colţuri de natură depărtate şi ascunse dincolo de orizont să apară apropiată şi dedublată de imaginea sa răsturnată, ca şi cum s-ar reflecta în apă. 2. (fig.) iluzie deşartă. 3. (fig.) farmec, atracţie. /fr. *mirage*/

míră, -e, s. f. — 1. riglă specială pentru măsurarea indirectă a

Scanned with OKEN Scanner

distanţelor sau a înălţimilor. 2. cătare (la armă). /fr. *mire*/

mireán, -ă, -eni, -e, s. m. şi f. — persoană care nu aparţine clerului; laic. /slav/

miria- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «nenumărat», «foarte numeros» sau «de zece mii de ori» (în sistemul zecimal). /fr. *myria-*; gr. *myrias* = zece mii/

miriáde s. f. pl. — număr foarte mare, cantitate uriaşă, mulţime nenumărată. /fr. *myriade*/

miriamétru, -i, s. m. — unitate de măsură pentru lungimi, egală cu 10.000 de metri. (pr. -ri-a-) /fr. *myriamètre*/

mirífic, -ă, adj. — minunat, măreţ. /lat. *mirificus*/

miscelanéu, -ée, s. n. — carte sau rubrică dintr-o publicaţie periodică care cuprinde articole, studii, note cu conţinut variat. (var. *miscelanéa*) /lat. *miscellanea* = amestecată/

misít, -ţi, s. m. — intermediar care mijloceşte o afacere comercială. /ngr. *mesitis*/

misiúne -i, s. f. — 1. însărcinare dată cuiva; rost, menire. 2. delegaţie trimisă într-o ţară străină cu un anumit scop (pr. -si-u-) /fr. *mission*/

misívă, -e, s. f. — 1. scrisoare, epistolă. 2. comunicare. /fr. *missive*/

misogín, -i, s. m. — bărbat care urăşte femeile. /fr. *misogyne*/

mistér, -e, s. n. — 1. taină; secret. 2. dogmă despre care se crede că este de neînţeles pentru gîndirea omenească. 3. piesă de teatru medievală cu caracter religios. /fr. *mystère*, lat. *mysterium* = lucru ascuns/

misteriós -oásă, adj. — tainic, ascuns; enigmatic. /cf. fr. *mystérieux*/

místic, -ă, adj. — 1. care aparţine misticismului, stăpînit de misticism; religios .3. cu înţeles ascuns, tainic, neştiut. /fr. *mystique*/

misticísm s. n. — credinţă în existenţa unor forţe supranaturale cu care omul ar putea comunica încă în timpul vieţii, nu prin cunoaşterea raţională, ci prin revelaţie (dezvăluire tainică). /fr. *mysticisme*/

mistificá (-fic) vb. — a denatura adevărul; a înşela, a minţi, a falsifica. /fr. *mystifier*/

mistrál s. n. — vînt puternic, rece şi uscat care suflă în Franţa de-a lungul văii Ronului spre Marea Mediterană. /fr. *mistral*/

mistuí (místui) vb. — 1. a digera. 2. a distruge, a nimici; a consuma. 3. (fig.) a se chinui sufleteşte. 4. (fig.) a se face nevăzut, a se ascunde. /magh. *emésztení*/

mistuitór, -oáre, adj. — 1. care mistuie. 2. (fig.) chinuitor. /din *mistui* + suf. *-(i)tor*/

mişél, -ea, adj. — 1. ticălos, nemernic. 2. laş, fricos. /lat. *misellus*/

mit, -uri, s. n. — 1. povestire fantastică care cuprinde credinţele popoarelor antice despre originea lumii şi a fenomenelor naturii, despre zei şi eroi legendari etc. 2. (în sens modern) orice reprezentare denaturată despre ceva, făcută în perspectiva aspiraţiilor pe care oamenii le nutresc permanent, cu scopul de a sublinia ceea ce este esenţial în lucruri. 3. (fig.) legendă, născocire. /lat. *mythus*, fr. *mythe*/

míte adv. — chiar şi, pînă şi. /et. nec./

miténă, -e, s. f. — mănuşă care lasă neacoperite vîrfurile degetelor. /fr. *mitaine*/

mític, -ă, adj. — care se referă la mit; legendar; fantastic. /fr. *mythique*/

míting, -uri, s. n. — întrunire publică la care iau parte un mare număr de persoane, luînd atitudine faţă de unele evenimente sau probleme social-politice importante. /engl. *meeting*/

mitóc s. n. — v. *metoc*.

mitologíe, -ii, s. f. — 1. totalitatea miturilor create de un popor sau de un grup de popoare înrudite. 2. ştiinţa care se ocupă cu stu-

dierea miturilor. /fr. *mythologie*/

mitomán, -ă, adj. — persoană care are mania de a minți. /fr. *mythomane*/

mitrál, -ă, adj. — care se referă la valvula orificiului auriculoventricular stîng al inimii (ex. insuficiență mitrală, stenoză mitrală). /fr. *mitrale*/

mítră, -e, s. f. — 1. acoperămînt al capului, de formă înaltă, uneori ornamentată cu broderii și pietre scumpe, purtat de înalții conducători bisericești în timpul slujbei religioase. 2. (anat.) uter. /(1) v. slav. *mitra*, (2) gr. *mitra*/

mitrică, -ce, s. f. (înv.) — registru de stare civilă pentru înregistrarea nașterilor, a morților etc. (var. *métrică*) /pol. *metryka*/

mitropolíe, -ii, s. f. — 1. unitate administrativă bisericească subordonată patriarhiei. 2. biserica și clădirile anexe care constituie reședința unui mitropolit. /slav/

mitropolít, -liți, s. m. — funcție în conducerea bisericii ortodoxe, superioară episcopului și inferioară patriarhului. /slav/

mixt, -ă, adj. — compus din elemente deosebite; amestecat. /fr. *mixt*/

mixtúră, -uri, s. f. — amestecătură. /fr. *mixture*/

mizá (-ez) vb. — 1. a angaja o sumă de bani într-un joc de noroc. 2. (fig.) a conta, a se bizui. /fr. *miser*/

mizantropíe s. f. — neîncredere în oameni, pornirea de a urî societatea oamenilor, de a se izola de lume. /fr. *misanthropie*/

mizér, -ă, adj. — sărac; nenorocit. /lat. *miser*/

mizerábil, -ă, adj. — 1. ticălos, nemernic. 2. (fig.) aspru, rău. 3. vrednic de plîns. /fr. *miserable*/

mîneá (mîi) vb. — a rămîne, a dormi, a poposi undeva peste noapte. /lat. *manere*/

mînecá (mînec) vb. (pop.) — a se scula dis-de-dimineață. /lat. *manicare*/

mînuí (-iésc) vb. — 1. a folosi un instrument, o armă cu ajutorul mîinilor. 2. a administra bani. /după fr. *manier*/

mîntuí (-iesc) vb. — 1. a obține iertarea păcatelor. 2. a se salva de ceva rău. /magh. *menteni*/

mînzáre, -ări, s. f. — oaie cu lapte, /cf. alb. *mezore*/

mînzát, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — viței (pînă la un an), /cf. alb. *mëzat*/

mîrșav, -ă, adj. — josnic, ticălos, nemernic. /slav/

mîrzác, -i, s. m. (ist.) — nobil tătar; căpetenie ostășească la tătari. /tăt. *mirzak*/

mîzgă s. f. — 1. noroi alunecos. 2. sevă (din plante). 3. substanță unsuroasă care se formează pe suprafața unor alimente sau resturi de alimente vechi. ⊗ (expr.) *a prinde mîzgă* = a se întări, a se îmbogăți. /cf. srb. *mezga*/

mládă, -ăzi, s. f. — 1. ramură tînără, vlăstar. 2. (fig.) descendent, urmaș. 3. pădure tînără și deasă; grup de copaci tineri. /slav/

mlăștínă, -i, s. f. — teren mereu ud, unde, datorită nămolului ce se formează la fund, pot crește diferite plante de apă. /cf. bg., srb. *mlaka*/

mnemotéhnică s. f. — totalitatea de procedee care permit o mai bună memorizare pe baza unor asociații dirijate. /fr. *mnémotechnique*/

moár s. n. — țesătură groasă de mătase, cu reflexe lucioase, ondulate. /fr. *moire*/

moáște s. f. pl. — rămășițe mumificate ale corpului unei persoane trecute în rîndul sfinților, cărora li se atribuie puteri supranaturale. /slav/

mobíl [1], (1) -e, (2) -uri, s. n. — 1. corp în mișcare. 2. imbold, impuls; cauză, motiv; scop. /fr. *mobile*/

mobíl [2], -ă, adj. — 1. care se mișcă sau poate fi mișcat; care poate fi transportat dintr-un loc

în altul. 2. (despre ochi, privire, figură) în continuă mişcare; care îşi schimbă mereu înfăţişarea, 3. schimbător, variabil; nestabil, /fr. *mobile*/

móbilă, -e, s. f. — obiect care serveşte la amenajarea unei camere; mobilier. /după fr. *meuble*/

mobiliár, -ă, adj. (despre bunuri) — care poate fi transportat; mobil [2]. /după fr. *mobiliaire*/

mobilizá (-ez) vb. — 1. a chema sub arme pe toţi cetăţenii capabili de luptă. 2. a strînge, a organiza, a grupa forţe (în vederea unei acţiuni de interes general). /fr. *mobiliser*/

mocán, -i, s. m. — 1. proprietar al unei turme de oi, cioban, 2. (Trans.) nume dat unui locuitor din regiunile muntoase, /din *moc* + suf. *-an*/

mocáncă, -e, s. f. — 1. soţie sau fiică de mocan. 2. (Trans.) nume dat unei femei din regiunile muntoase. /din *mocan* + suf. *-că*/

mochétă, -e, s. f. — ţesătură plușată care poate îmbrăca mobile, duşumele etc. /fr. *moquette*/

mocírlă, -e, s. f. — 1. întindere de apă stătătoare, plină de noroi şi de mîl. 2. (fig.) decădere morală, necinste. /cf. bg. *močur, močurlak*/

mocofán, i, s. m. — om prost, bleg. /din *moc*/

mod, -úri, s. n. — 1. fel sau chip de a fi, de a se manifesta, de a se desfăşura. 2. categorie gramaticală prin care se exprimă felul sau modul cum consideră vorbitorul acţiunea exprimată de verb. /fr. *mode*/

modalitáte, -ăţi, s. f. — 1. mijloc sau posibilitate de a face ceva. 2. fel, chip, mod. /după fr. *modalité*/

modél, -e, s. n. — 1. obiect care poate servi pentru reproduceri sau imitaţii; tipar. 2. persoană sau operă vrednică de imitat. 3. persoană care pozează înaintea pictorilor sau a sculptorilor. /fr. *modèle*/

modelá (-ez) vb. — a prelucra, a ajusta. (fig.) a influenţa, /fr. *modeler*/

moderá (-ez) vb. — a reduce, a micşora, a împuţina. 2. a deveni mai cumpătat, a se potoli. /fr. *modérer*/

modérn, -ă, adj. — 1. care aparţine timpurilor prezente sau apropiate de noi; actual. ⊗ *istoria modernă* = parte a istoriei universale dintre anii 1789 şi 1917; *limba modernă* = limbă vorbită în zilele noastre. 2. făcut sau aranjat după moda zilei; nou, /fr. *moderne*/

modernísm s. n. — 1. preferinţă pentru ceea ce este nou, modern. 2. denumire dată unor curente sau tendinţe în arta şi literatura sec. al XX-lea care se ridică împotriva tradiţiei şi încorsetării creaţiei artistice în reguli obligatorii, dinainte stabilite, proclamînd adoptarea unor noi principii de creaţie. /fr. *modernisme*/

modernizá (-ez) vb. — a da unui lucru un aspect modern, conform cerinţelor actuale; a înnoi, a perfecţiona. /fr. *moderniser*/

modístă, -e, s. f. — femeie care confecţionează sau vinde pălării femeieşti. /fr. *modiste*/

modulá (-ez) vb. — 1. a exprima ceva prin modificări ale vocii, a trece în chip melodios de la un ton la altul. 2. a imita. /fr. *moduler*/

mofétă, -e, s. f. — emanaţie de bioxid de carbon care străbate prin crăpăturile scoarţei terestre (avînd legătură cu vulcanii), /fr. *mofette*/

moftangíu, -ii, s. m. — om neserios; flecar. /tc. *müftaci*/

mogîldeáţă, -eţe, s. f. — fiinţă sau lucru care se vede neclar, nedesluşit. /din * *gomîldeaţă*/

mohaír s. n. — păr de capră angora, întrebuinţat la fabricarea stofelor; stofă ţesută din lînă amestecată cu păr de capră angora. /tc. *muhayer*/

mohorît, -ă, adj. — 1. roşu-închis, stacojiu. 2. (fig.) supărat, trist, posomorît. /din *mohorî*/

móină s. f. — 1. timp umed şi călduros care urmează iarna după o perioadă de ger; dezgheţ. 2. timp umed şi ceţos. 3. ţarină muiată de ploaie. 4. cîmp lăsat necultivat unul sau mai mulţi ani. /din * *moi* + suf. *-ină*/

mojár, -e, s. n. — piuliţă cu pereţi groşi şi cu fundul exterior plat, folosită în laboratoare pentru mărunţirea fină a unor substanţe. /magh. *mozsár*/

mojíc, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană prost crescută, obraznică şi grosolană. (var. *mujic*) /rus. *mužik*/

mol, -uri, s. n. — dig de piatră spre largul apei. /fr. *môle*/

molátic, -ă, adj. — 1. moale, lin, domol. 2. lipsit de vlagă; slăbănog, molîu; leneş, greoi. /din *moale* + suf. *-atic*/

molecúlă, -e, s. f. — cea mai mică părticică dintr-o substanţă chimică ce mai păstrează toate proprietăţile chimice ale acelei substanţe. /fr. *molécule*/

molestá (-ez) vb. — 1. a brutaliza. 2. a necăji, a şicana. /fr. *molester*/

moletiéră, -e, s. f. — fîşie lungă de stofă cu care se înfăşoară pulpa piciorului, pe deasupra pantalonului, de la încălţăminte pînă la genunchi. (pr. -ţi-e-) /fr. *molletière*/

molibdén s. n. — metal foarte dur, de culoare albă-argintie, întrebuinţat în industrie. /fr. *molybdène*/

mólimă, -e, s. f. — boală contagioasă. /ngr. *molemma*/

molipsí (-esc) vb. — 1. a se îmbolnăvi prin atingere cu un bolnav sau cu altă sursă de infecţie. 2. (fig., fam.) a influenţa pe cineva sau a se lăsa influenţat de ceva. /ngr. *molefo*/

molítvă, -e, s. f. — rugăciune pentru iertarea păcatelor, citită de preot. /slav. *molitva*/

molóh s. m. — 1. zeul fenician al războiului, căruia i se aduceau ca jertfă copii şi sclavi. 2. simbol al cruzimii, al forţei oarbe nesăţioase care cere mereu noi jertfe. /lat., fr. *Moloch*/

moméntt, -e, s. n. — 1. interval de timp foarte scurt, clipă, secundă. 2. perioadă de timp în care se întîmplă ceva; etapă. 3. dată, termen. 4. ocazie favorabilă, prilej. 5. (lit.) specie a genului epic în care este surprins un instantaneu semnificativ din viaţa cotidiană (ex.: «Momente şi schiţe» de I. L. Caragiale). /fr. *moment*/

momí (-esc) vb. — a amăgi, a ademeni, a înşela. /bg. *mamja*/

momíţă, -e, s. f. — 1. glandă de la pieptul şi de la gîtul viţelului sau al mielului. 2. (în expr.) *a umbla cu chichiţe şi momiţe* = a înşela. /bg. *momici*/

monádă, -e, s. f. — 1. (în filozofia premarxistă) cea mai simplă particulă materială sau spirituală din care ar fi alcătuită lumea. 2. organism microscopic, unicelular care face trecerea de la plante la animalele cele mai simple; protozoar, infuzor. /fr. *monade*/

monáh, -i, s. m. — călugăr. (var. *monác*) /slav/

monahíe, -ii, s. f. — călugăriţă. /gr. *monahi*, slav *monahia*/

monárh, -i, s. m. — conducător suprem (rege, împărat etc.) al unei monarhii; suveran. /fr. *monarque*/

monarhíe, -ii, s. f. — formă de guvernămînt a unui stat în care o singură persoană, monarhul, conduce statul, puterea transmiţîndu-se, de obicei, pe cale ereditară. /lat. *monarchia*; gr. *monos* = singur, *arche* = conducere/

mondén, -ă, adj. (adesea substantivat) — (persoană) căreia îi place viaţa de societate, de lux (vizite, petreceri etc.) /fr. *mondain*/

mondiál, -ă, adj. — care priveşte lumea întreagă; răspîndit sau cunoscut în toată lumea, (pr. -di-al) /fr. *mondial*/

mondoviziúne s. f. — sistem de in-

terconectare la distanţă mare a centrelor de televiziune prin folosirea sateliţilor artificiali ai Pămîntului. /fr. *mondovision; monde* = lume (univers), *vision* = vizionare/

monédă, -e, s. f. — 1. ban de metal sau de hîrtie care are sau a avut curs legal pe teritoriul unui stat. 2. ban de metal de valoare mică; mărunţiş. /it. *moneta*/

monetărie, -ii, s. f. — întreprindere de stat unde se fabrică monedele. /din *monetă* + suf. *-ărie*/

monism s. n. — teorie filozofică care recunoaşte un singur principiu la baza tuturor fenomenelor lumii: materia (monismul materialist) sau spiritul (monismul idealist). /fr. *monisme*/

monitór [1], -oáre, s. n. — 1. vapor de război cu tunuri grele montate pe turele (suport metalic mobil în formă de cupolă, care serveşte şi ca blindaj). 2. (înv.) publicaţie oficială care cuprinde legi, decrete etc. /fr. *moniteur*/

monitór [2], -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. (înv.) — elev(ă) care menţinea ordinea în clasă. /lat. *monitor*/

mono- — element de compunere a cuvintelor cu semnificaţia «unic», «o dată». /fr. *mono-*/

monocelulár, -ă, adj. (despre organisme microscopice) — care este format dintr-o singură celulă. /din *mono-* + *celular*/

monóclu, -uri, s. n. — lentilă care se aşază în orbita ochiului, pentru a corecta un defect de vedere. /fr. *monocle*/

monocórd, -ă, adj. — 1. (despre instrumente muzicale) care are o singură coardă. 2. (fig.) care vibrează într-un singur ton; monoton. /fr. *monocorde*/

monocróm, -ă, adj. — 1. de o singură culoare. 2. (fig.) plictisitor, uniform. /fr. *monochrome*/

monocromíe, -ii, s. f. — 1. predominare a unei culori într-un tablou. 2. reproducere sau tipărire într-o singură culoare. /fr. *monochromie*/

monodíe, -ii, s. f. — 1. cîntare pe o singură voce, fără acompaniament. 2. monolog liric în tragediile antice greceşti. /lat. *monodia*/

monogamíe, -ii, s. f. (opus *poligamie*) — dreptul de căsătorie legală cu o singură persoană (în acelaşi timp). /fr. *monogamie*/

monogenéză s. f. (biol.) — înmulţire bazată pe un singur fel de reproducere (prin ouă sau prin ovule). /fr. *monogénèse*/

monografíe, -ii, s. f. — studiu ştiinţific care tratează un subiect anumit din toate punctele de vedere. /fr. *monographie*/

monográmă, -e, s. f. — semn scris, cusut sau gravat etc. format prin reunirea unor iniţiale ale numelui cuiva. /fr. *monogramme*/

monogranulár, -ă, adj. — format din granule de aceeaşi mărime. /fr. *monogranulaire*/

monóic, -ă, adj. (despre plante) — care au pe aceeaşi tulpină atît flori masculine, cît şi flori feminine. /fr. *monoïque*/

monolít, -ă, adj. — format sau construit dintr-un singur bloc de piatră. /fr. *monolithe*; gr. *monos* = unu, *lithos* = piatră/

monolític, -ă, adj. — 1. de monolit. 2. (fig.) bine închegat, unitar, dintr-o bucată. /fr. *monolithique*/

monológ, -oáge, s. n. — 1. scenă dintr-o piesă de teatru în care vorbeşte un singur personaj. 2. vorbire cu sine însuşi. /fr. *monologue*/

monomaníe, -ii, s. f. — obsesie a unui singur gînd, idee fixă. /fr. *monomanie*/

monoplán, -e, s. n. — avion cu o singură pereche de aripi (cu un singur plan). /fr. *monoplan*/

monoplegíe, -ii, s. f. — paralizie a unui singur membru. /fr. *monoplégie*/

monopól, -uri, s. n. — 1. drept ex-

clusiv al statului de a produce unele bunuri de consum și de a face comerț cu anumite mărfuri. 2. (în economia capitalistă) asociație de capitaliști care concentrează în mîna lor producția și desfacerea unor produse importante, cu scopul stabilirii unor prețuri ridicate și a unor profituri maxime. 3. drept exclusiv pe care și-l ia cineva cu de la sine putere. /fr. *monopole*/

monopolizá (-ez) vb. — 1. a pune stăpînire cu drept de monopol pe o ramură de producție. 2. (fig.) a-și aroga drepturi exclusive într-o problemă. /fr. *monopoliser*/

monorímă, -e, adj. (despre poezii) — care are aceeași rimă într-o succesiune de versuri. /fr. *monorime*/

monoteísm s. n. — credință religioasă într-o singură divinitate, creștinismul (în Dumnezeu), mozaismul (în Iahve) și mahomedanismul (în Allah). /fr. *monotheisme*/

monotón, -ă, adj. — 1. care păstrează mereu același ton. 2. (fig.) nediferențiat, uniform; plictisitor. /fr. *monotone*/

monoxílă, -e, s. f. — barcă făcută prin scobirea unui trunchi de copac (cel mai vechi tip de ambarcație cunoscut în istorie). /fr. *monoxyle*/

monseniór, -i, s. m. — titlu care se dădea nobililor în epoca feudală (mai ales în Apus); titlu onorific dat unor demnitari ai bisericii catolice. /după fr. *monseigneur*/

mónstru, -ștri, s. m. — 1. ființă fantastică cu corpul format din unele elemente specifice oamenilor și altele animalelor. 2. ființă care are mari anomalii fizice, din naștere; pocitanie. 3. namilă, matahală. 4. (fig.) om josnic din punct de vedere moral, rău, crud, denaturat. /fr. *monstre*/

monstruós, -oásă, adj. — 1. ca un monstru; urît, hidos, anormal. 2. oribil, rău, crud. 3. mare, colosal. /fr. *monstrueux*/

monstruozitáte, -ăți, s. f. — grozăvie, cruzime. /fr. *monstruosité*/

montá (-ez) vb. — 1. a potrivi la locul lor (piesele unui aparat, ale unei mașini etc.). 2. a pregăti reprezentarea unui spectacol, a pune în scenă. 3. (fig.) a aținta, a întărîta pe cineva împotriva cuiva. /fr. *monter*/

montáj, -e, s. n. — montare, asamblare. /fr. *montage*/

montán, -ă, adj. — de munte. /lat. *montanus*/

móntă, -e, s. f. — 1. împreunare a două animale de sex opus în vederea reproducerii. 2. herghelie de armăsari pentru reproducere. /fr. *monte*/

montúră, -i, s. f. — 1. parte accesorie a unui sistem tehnic (mașină, aparat) în care se poate monta o altă piesă (ex. o altă lentilă, un alt burghiu etc.). 2. garnitură de metal care fixează o piatră prețioasă într-o bijuterie. /fr. *monture*/

monuménț, -e, s. f. — 1. statuie sau relief ridicat în amintirea unui eveniment important, al unui personaj ilustru etc. 2. construcție cu deosebită valoare istorică. 3. document istoric; operă literară, științifică, istorică de mare valoare. ⊗ *monument al naturii* = ocrotire juridică dată unor porțiuni de teren cu plante sau animale rare, unor specii de animale sau plante pe cale de dispariție, unor copaci bătrîni etc. /fr. *monument*/

monumentál, -ă, adj. — măreț, falnic, /fr. *monumental*/

mops, -și, s. m. — 1. buldog (specie de cîine). 2. clește cu fălci curbate și prevăzut cu dinți spre a putea apuca și roți țevi și bare cilindrice. /germ. *Mops*/

morál[1] s. n. — 1. totalitatea facultăților sufletești; stare sufletească. 2. curaj, tărie sufletească.

⊗ *a ridica moralul* = a încuraja. /fr. *moral*/

morál [2], -ă, adj. — 1. care respectă principiile moralei, care se referă la morală; care conține o învățătură morală. 2. care se referă la spirit sau la intelect. /fr. *moral*/

morálă, -e, s. f. — 1. formă a conștiinței sociale care cuprinde normele de conviețuire și comportare a oamenilor, de obicei nescrise, dar care se impun prin forța educației, a tradiției, a opiniei publice. 2. etică. 3. (fam.) dojană, mustrare, observație. 4. învățătură cuprinsă într-o scriere; parte dintr-o fabulă care cuprinde o învățătură. /fr. *morale*/

moralitáte s. f. — comportare în conformitate cu principiile și cu normele moralei; cinste, corectitudine, bună purtare. /fr. *moralité*/

moralménte adv. — sub raport moral. /it. *moralmente*/

moratóriu, -ii, s. n. — amînare de plată pe un anumit termen a datoriilor scadente, acordată de instanțele judecătorești sau prevăzută de lege. /fr. *moratoire*/

morávuri s. n. pl. — totalitatea obiceiurilor și deprinderilor unei colectivități (popor, clasă sau pătură socială) sau ale unei persoane; conduită morală. /din *nărav* (după lat. *mos, moris*)/

morb, -uri, s. n. — boală. ⊗ *morbul lui Pott* = tuberculoza coloanei vertebrale. /lat. *morbus*/

morbíd, -ă, adj. — bolnăvicios, nesănătos. /fr. *morbide*/

morbiditáte s. f. — înclinare sau predispoziție spre îmbolnăvire. /fr. *morbidité*/

mordánt, -ți, s. m. — substanță care fixează vopseaua pe fibrele textile. /fr. *mordant*/

morénă, -e, s. f. — material pietros, argilă etc. transportat de ghețar și depus la locul de topire a gheții. /fr. *moraine*/

morfínă s. f. — substanță în formă de pulbere albă, extrasă din opiu și întrebuințată în medicină ca narcotic, calmant sau stupefiant. /fr. *morphine*/

morfinomán, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană care folosește în mod obișnuit morfina ca stupefiant. /fr. *morphinomane*/

morfologíe s. f. — 1. parte a biologiei care studiază structura și forma organismelor vegetale și animale. 2. parte a gramaticii care se ocupă cu studiul părților de vorbire și al flexiunii lor. /fr. *morphologie*; gr. *morphe* = formă, *logos* = studiu/

morganátic, -ă, adj. — (în expr.) *căsătorie morganatică* = căsătorie între un bărbat dintr-o familie domnitoare și o femeie de altă categorie socială. /fr. *morganatique*/

morgă, -i, s. f. — 1. sală specială în care se depun cadavrele neidentificate sau unde se depun morții din spital pînă la înmormîntare. /fr. *morgue*/

mormán, -e, s. n. — îngrămădire de obiecte de același fel. /el. nec./

mormolóc, -i, s. m. — 1. pui de broască în prima fază de dezvoltare. 2. epitet glumeț dat unui copil mic. 3. (fig., fam.) om molatic. /cf. srb. *mrmoljak*/

mórse s. n. — 1. alfabet compus din puncte și linii, folosit în telegrafie. 2. aparat telegrafic care transmite și recepționează semnale cu alfabetul morse. /fr. *morse*/

mortár s. n. — material de construcție în stare fluidă sau păstoasă, format dintr-un amestec de liant (ciment sau var), nisip și apă, care devine solid prin uscare. /lat. *mortarium*/

mortezá (-ez) vb. — a prelucra un metal cu ajutorul unei morteze. /fr. *mortaiser*/

mortézǎ, -e, s. n. — mașină-unealtă de prelucrare a metalelor prin așchiere. /fr. *mortaise*/

mortiér, -e, s. n. — tun de calibru mare cu care se poate trage din spatele unor obstacole. (pr. -ti-er) /fr. *mortier*/

Scanned with OKEN Scanner

mortificát, -ă, adj. (despre țesuturile organice) — 1. care nu mai este viu. 2. cangrenat. /din *mortifica*/

mortuár, -ă, adj. — de mort, de moarte, de înmormîntare. (pr. -tu-ar) /fr. *mortuaire*/

morțiș adv. — cu orice preț, neapărat. /din *mort* + suf. *-iș*/

mosc, (1) s. m., (2 și 3) s. n. — 1. animal rumegător de mărimea unei căprioare. 2. substanță cu miros pătrunzător secretată de masculul acestui animal și acumulată într-o crescătură, ca o pungă, de sub pîntece. 3. culoare brună-închisă. /ngr. *moskos*/

moschée, -ei, s. f. — casă de rugăciune la mahomedani. (pr. -che-e) /fr. *mosquée*/

moscovít, -ă, adj. — care aparține Moscovei. /fr. *Moscovite*/

móstră, -e , s. f. — cantitate mică dintr-o marfă, după care se poate aprecia calitatea acesteia; probă, eșantion, model. /ngr. *mostra*/

moșie, -ii, s. f. — 1. întindere mare de pămînt aparținînd unui moșier. 2. (înv.) pămînt strămoșesc; patrie. /din *moș* + suf. *-ie*/

moșiér, -i, s. m. — proprietar al unei moșii. (pr. -și-er) /din *moșie* + suf. *-er*/

motél, -uri, s. n. — hotel amenajat în afara orașelor pentru cazarea autoturiștilor (și parcarea automobilelor). /fr. *motel*/

motilitáte s. f. — proprietate a unor țesuturi sau organe vii de a face mișcări de contracție sau de relaxare cu ajutorul propriei lor musculaturi (ca în cazul mișcării intestinale). /fr. *motilité*/

motív, -e, s. n. — 1. cauza sau pricina unei acțiuni; imbold care determină o acțiune. 2. pretext. 3. frază muzicală care se repetă, sub diferite aspecte, într-o compoziție. 4. element pictural, sculptural etc. într-o operă artistică. 5. (în literatură) temă. /fr. *motif*/

motivație, -ii, s. f. — mod în care se justifică un fapt, o acțiune; motivare. /fr. *motivation*/

moto-[1] — element de compunere a cuvintelor însemnînd «pus în mișcare de un motor». /fr. *moto-*/

móto[2], -óuri, s. n. — citat care se pune la începutul unei scrieri pentru a arăta ideea fundamentală a lucrării. /it. *motto*/

motocrós, -uri, s. n. — concurs de motociclete care se desfășoară pe un teren variat (și accidentat). /din *moto-*[1] + *cros*/

motonávă, -e, s. f. — navă cu motor. /it. *motonave*/

motríce adj. invar. — care pune în mișcare, care mișcă. /fr. *motrice*/

moț, moáță, -i, -oațe, s. m. și f. — român din Munții Apuseni. /din *moț* = șuviță de păr/

moțiúne, -i, s. f. — 1. propunere făcută într-o adunare și aprobată prin votul acesteia. 2. (gram.) procedeu de formare a substantivelor feminine de la cele masculine și invers cu ajutorul anumitor sufixe (ex. casier, -iță, rață, -oi etc.). /fr. *motion*/

mov adj. invar. — violet-deschis, /fr. *mauve*/

movílă, -e, s. f. — 1. ridicătură de pămînt mai mică decît dealul. 2. ridicătură mică de pămînt de formă conică, servind ca semn de hotar. 3. morman. /slav/

mozaíc, -uri, s. n. — 1. lucrare decorativă care constă în asamblarea unor bucăți mici de piatră, marmură, smalț etc. de diferite culori, lipite între ele și alcătuind un desen geometric sau înfățișînd figuri de oameni, de animale etc. 2. (fig.) amestec. /fr. *mossaïque*/

mozaísm s. n. — cult religios monoteist practicat de evrei; religie mozaică. /fr. *mosaïsme*, cf. *Moses*, s. propriu/

mrániță s. f. — îngrășămînt agricol obținut din gunoi de grajd bine putrezit sau din descompunerea unor materiale organice, mai ales frunze. /slav/

mreájă, -eje, s. f. — 1. plasă de prins peşte. 2. (fig.) mijloc viclean de a prinde sau de a înşela pe cineva. /slav/

mucalít, -ă, adj. — care stîrneşte rîsul, deşi păstrează un aer de seriozitate; poznaş. /tc. *mukallit*/

mucavá, -le, s. f. — carton gros şi greu, fabricat din maculatură, pastă de lemn, de paie sau stuf, întrebuinţat pentru ambalaje etc. /tc. *mukavva*/

mucenic, -ă, -ci, -ce s. m. şi f. — martir din primele zile ale creştinismului, care mărturisind pe Iisus Hristos şi dreapta credinţă a fost chinuit şi ucis pentru ideile lui. /din slav/

mucenítă, -ţe, s. f. — mucenică

mucilágiu, -ii, s. n. — substanţă vîscoasă care se găseşte în rădăcina nalbei, în seminţele de in etc., care se umflă şi devine cleioasă cînd intră în contact cu apa. /fr. *mucilage*/

mucoásă, -e, s. f. — membrană care căptuşeşte cavitatea unui organ secretor şi canalele ce se deschid la exterior. /lat. *mucosus*/

mucozitáte, -ăţi, s. f. — cantitate (mare) de mucus. /fr. *mucosité*/

múcus s. n. — secreţia produsă de celulele mucoase ale glandelor. /lat. *muccus*/

múfă, -e, s. f. — bucată scurtă de ţeavă, cu filet, care serveşte la îmbinarea a două ţevi; manşon. /germ. *Muffe*/

mulá (-ez) vb. — 1. a fasona un obiect prin presarea materialului plastic în tipare sau în matriţe, urmată de întărirea obiectelor fasonate. 2. (despre îmbrăcăminte) a se lipi de corp, scoţîndu-i în evidenţă formele. /fr. *mouler*/

muláj, -e, s. n. — 1. tiparul negativ sau scos după un corp, cu ajutorul unui material plastic. 2. model făcut din hîrtie după care se croieşte un obiect de îmbrăcăminte. /fr. *moulage*/

mulátru, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană născută dintr-o căsătorie mixtă dintre albi şi negri. /fr. *mulâtre*/

mulétă, -e, s. f. — bucată de stofă roşie folosită de luptătorii cu taurii pentru a înfuria animalul. /fr., sp. *muleta*/

muliná (-ez) vb. — a răsuci două sau mai multe fire de mătase pentru a obţine un singur fir. /fr. *mouliner*/

múlti- — element de compunere a cuvintelor care dă cuvîntului pe care îl precedă sensul pluralităţii (ex. multicolor, multilateral etc.). /fr. *multi-*/

multilaterál, -ă, adj. — care se desfăşoară pe mai multe planuri, care priveşte mai multe laturi ale unei activităţi. /fr. *multilatéral*/

multiplicá (multíplic) vb. — 1. a spori, a înmulţi. 2. a reproduce un obiect în mai multe exemplare. /lat. *multiplicare*/

multíplu [1], -ă, adj. — care este compus din mai multe unităţi. /fr. *multiple*/

multíplu [2], -i, s. m. — 1. număr întreg divizibil printr-un număr întreg dat. 2. fiecare dintre unităţile de măsură mai mari decît unitatea-tip, considerate în raport cu aceasta. /fr. *multiple*/

multitúdine s. f. — mulţime, număr mare de obiecte. /lat. *multitudo*/

mulúră, -i, s. f. — element decorativ arhitectonic în relief, în forma unor ieşinduri sau întrînduri cu secţiune curbă sau poligonală, pe suprafaţa unui zid. /fr. *moulure*/

mumíe, -ii, s. f. — cadavru păstrat prin îmbălsămare specială. /it. *mummia*/

múncă, -i, s. f. — 1. activitate fizică sau intelectuală cu caracter social-util, specifică numai omului, făcută conştient în vederea unui scop dinainte stabilit: producerea de bunuri necesare satisfacerii nevoilor oamenilor. 2. efort de a realiza ceva; ocupaţie. 3. folos material reali-

zat printr-o activitate. 4. (la pl.) lucrări agricole. /slav/

muncél, -e, s. n. — munte puțin înalt din treapta cea mai coborîtă a unui lanț muntos. /lat. * *monticellus*/

municipalitáte, -tăți, s. f. — totalitatea organelor de conducere și de administrare a unui municipiu. /fr. *municipalité*/

municípiu, -ii, s. n. — oraș mare, cu o viață economică și culturală dezvoltată. /lat. *municipium*/

muntéan, -ă, s. m. și f. — 1. persoană care face parte din populația de bază a Munteniei. 2. persoană care locuiește la munte. /din *munte* + suf. *-ean*/

muntenísm, -e, s. n. — cuvînt, expresie, construcție proprie vorbirii muntenilor. /din *Muntenia* + suf. *-ism*/

murál, -ă, adj. — făcut sau fixat pe un zid; destinat să stea pe un perete. ⊗ *pictură murală* = pictură făcută pe zid; *hartă murală* = hartă de atîrnat pe perete. /fr. *mural*/

murg, -ă, (pl. murgi) adj. (despre părul cailor) — castaniu-închis. /alb. *murk*/

muribúnd [1], -ă, -nzi, -de, s. m. și f. — persoană care se află în ultimele clipe ale vieții, în agonie. /lat. *moribundus*/

muribúnd [2], -ă, adj. — care este pe cale de dispariție, gata să piară; (fig.) slab, fără vlagă. /lat. *moribundus*/

muritór, -oáre, -tori, -oare, s. m. și f., adj. — 1. om ca ființă muritoare; pămîntean. 2. (adj.) care este supus morții. /din *muri* + suf. *-tor*/

muruí (-iesc) vb. — 1. a lipi și a netezi un perete cu lut muiat în apă, pentru a astupa crăpăturile. 2. a unge cu un preparat aluatul înainte de a-l pune în cuptor. 3. a mînji. /cf. srb. *mura* = humă, lut/

mus, muși, s. m. — elev marinar care face practică pe un vapor. /engl. *mus*/

musacá s. f. — mîncare preparată din carne tocată și felii de cartofi, pătlăgele vinete sau dovlecei. /tc. *musakka*/

muscél, -e, s. n. — culme deluroasă prelungă, nu prea înaltă. /et. nec./

muschetár, -i, s. m. (în evul mediu) — 1. soldat de infanterie înarmat cu muschetă. 2. nobil care făcea parte dintr-o unitate de călăreți în serviciu la curtea regilor Franței. /fr. *mousquetaire*/

muschétă, -e, s. f. — armă de foc portativă, cu fitil, inventată în 1525 și întrebuințată înainte de inventarea puștii. /fr. *mousquet*/

musculár, -ă, adj. — care se referă la mușchii corpului. (pr. scu, nu șcu) /fr. *musculaire*/

muselínă s. f. — țesătură fină de mătase, de lînă etc., subțire și străvezie. /fr. *mousseline*/

musón, -i, s. m. — vînt periodic care bate în regiunile din sudul Asiei, iarna dinspre continent spre ocean, iar vara dinspre ocean spre continent. /fr. *mousson*/

musulmán, -ă, -i, -e, s. m. și f., adj. — mahomedan; (prin restricție) turc. /fr. *musulman*/

mușamalizá (-ez) vb. — a ascunde o faptă urîtă sau necinstită. /din *mușamale*/

múșiță, -e, s. f. — 1. nume dat îngrămădirii de musculițe la locul unei fermentații. 2. grămadă de larve ieșite din ouăle depuse de musca-albastră. /slav/

mușțiúc, -uri, s. n. — 1. piesă la capătul unor instrumente de suflat, prin care se suflă. 2. capătul metalic cu care se termină un furtun. /germ. *Mundstück*/

mutáție, -ii, s. f. — 1. mutare, cu îndeplinirea formelor legale, dintr-o locuință în alta, dintr-o localitate în alta, dintr-o organizație în alta. 2. (biol.) apariția bruscă într-un organism a unui caracter genetic nou. /fr. *mutation*/

mutilá (-ez) vb. — a schilodi, a

ciunti; a deforma, a sluți, a desfigura. /lat. *mutilare*/

mutuál, -ă, adj. — reciproc. (pr. -tu-al) /cf. fr. *mutuel*/

muțunáche s. m. invar. — păpușă (în teatrul de marionete) care reprezintă un personaj comic; maimuțoi. /ngr. *mutzunon*/

múză, -e, s. f. — 1. (în mitologie) fiecare dintre cele 9 zeițe ocrotitoare ale artelor și ale științelor: *Calliope* (a poeziei eroice), *Clio* (a istoriei), *Erato* (a elegiei), *Euterpe* (a muzicii), *Melpomena* (a tragediei), *Polymnia* (a retoricii), *Terpsichore* (a dansului), *Thalia* (a comediei), *Urania* (a astronomiei). 2. (fig.) femeie (sau zeiță) care inspiră pe poeți; (p. ext.) izvorul inspirației poetice. /lat. *musa*/

muzeologíe s. f. — știință care se ocupă cu studiul organizării muzeelor. (pr.. -ze-o-) /fr. *muséologie*/

muzéu, -ee, s. n. — instituție în care se colecționează, se păstrează și se expun obiecte care prezintă un interes artistic, istoric, științific etc. /fr. *musée*/

muzicologíe s. f. — disciplină care studiază muzica în toate domeniile și manifestările sale: istoria și teoria muzicii, cultura muzicală a popoarelor, folclorul muzical etc. /fr. *musicologie*/

Scanned with OKEN Scanner

N

nabáb, -i, s. m. — 1. prinţ indian. 2. persoană foarte bogată. /fr. *nabab*/

nacélă, -e, s. f. — cabină suspendată de un balon sau de un dirijabil, pentru transportul persoanelor, instrumentelor etc. /fr. *nacelle*/

nádă, -e, s. f. — 1. momeală. 2. (fig.) ispită; cursă. 3. înnăditură. /bg. *nada*/

nadír s. n. — punct de pe bolta cerească diametral opus zenitului şi situat la intersecţia verticalei locului unde se află observatorul cu emisfera cerească inferioară; punctul cerului care se află direct sub picioarele observatorului (opus zenitului) /fr. *nadir*/

náfură s. f. — bucăţele de pîine binecuvîntate de preot la liturghie, care se împart credincioşilor după terminarea serviciului divin; var. *anafură*. /slav/

nahláp, -i, s. m. — vîrtej mare într-o apă curgătoare. /et. nec./

naiádă, -e, s. f. (mit.) — nimfă, divinitate a izvoarelor, a fîntînilor şi a apelor curgătoare. /fr. *naïade*/

náilón s. n. — fibră textilă obţinută pe cale sintetică, folosită la fabricarea unor ţesături foarte subţiri, a unor produse tehnice etc. /fr. *nylon*/

naív, -ă, adj. — 1. fără deşteptăciune, fără experienţă. 2. sincer, fără prefăcătorie. /fr. *naif*/

nánă, -e, s. f. — termen de adresare respectuoasă folosit la ţară faţă de o femeie mai în vîrstă. 2. (fig.) iubită, mîndră. /bg. *nana*/

náos, -uri, s. n. — 1. încăperea principală a bisericilor cuprinsă între altar şi pronaus. 2. încăperea centrală a unui templu. /ngr. *naos*/

napálm s. n. — material chimic gelatinos care se foloseşte, în amestec cu benzina, la fabricarea bombelor incendiare, a aruncătoarelor de flăcări etc. /engl., fr. *napalm*/

napoleón, -i, s. m. — veche monedă franceză de aur, cu chipul lui Napoleon al III-lea, care a circulat şi în ţara noastră. /fr. *Napoléon*, s. propriu/

nará (-ez) vb. — a povesti, a istorisi. /fr. *narrer*/

naraţiúne, -i, s. f. — povestire în formă literară a unei întîmplări, a unui eveniment etc., specifică genului epic. (pr. -ţi-u-) /fr. *narration*/

narcisísm s. n. — admiraţie şi dragoste exagerată faţă de propria persoană fizică. /fr. *narcissisme*/

narcótic, -ă, adj. — medicament care provoacă narcoza. /fr. *narcotique*/

narcóză, -e, s. f. — pierderea cunoştinţei provocată de un narcotic. /fr. *narcose*/

nat s. m. (Trans.) — 1. om, individ. 2. lume. /lat. *natus* = născut/

natál, -ă, adj. — de naştere, unde s-a născut cineva. /fr. *natal*/

natalitáte s. f. — raportul dintre numărul de naşteri şi numărul total al populaţiei unei ţări, într-o perioadă dată. /după fr. *natalité*/

natáţie, s. f. — sportul înotului. /fr. *natation*/

natív, -ă, adj. — 1. înnăscut; natural, firesc, 2. (despre metale) necombinat cu alte substanţe; pur. /fr. *natif*/

nátră, -e, s. f. — partea urzelii dintre iţe şi sulul de dinapoi. /bg., srb. *natra*/

nátriu s. n. — sodiu. /fr. *natrium*/

naturál, -ă, adj. — 1. care se referă la natură. 2. care se supune legilor naturii; real. 3. simplu, firesc, apropiat de natură. 4. (adv.) firește, desigur. /lat. *naturalis*/

naturaléţe s. f. — atitudine fireas-

că, neprefăcută; simplitate. /it. *naturalezza/*

naturalísm s. n. — 1. curent în artă şi literatură, apărut în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, care dă întîietate faptelor propriu-zise şi experienţelor, tinzînd să pună în lumină cauze biologice, fiziologice şi sociale ale acţiunilor personajelor, văzute în mediul lor geografic, istoric şi social şi să redea fidel chiar şi aspectele urîte sau vulgare ale naturii omeneşti; procedeu de creaţie artistică care vrea să reconstituie realul în detaliile sale cele mai verosimile. 2. stil ornamental caracterizat prin motive inspirate din natură (animale, plante, figuri umane etc.). /fr. *naturalisme/*

naturalizá (-ez) vb. — a da unui străin drepturile de cetăţean al statului în care locuieşte. /fr. *naturaliser/*

natúră, -i, s. f. — 1. realitate obiectivă, existentă în afara conştiinţei şi independent de ea; univers, lume. 2. lumea înconjurătoare (vegetaţie, formele de relief etc.). 3. felul de a fi al cuiva; fire, temperament, caracter. 4. calitate, soi. 5. (în expr.) *în natură* = (plată) în obiecte, în mărfuri etc. (nu în bani). /lat. *natura/*

naţionál, -ă, adj. — care aparţine unei naţiuni, unui stat. (pr. -ţi-o-) /fr. *national/*

naţionalísm s. n. — ideologie şi politică în problema naţională, cu rol diferit, în funcţie de condiţiile istorice: a) *cu rol progresist* cînd urmăreşte dezvoltarea conştiinţei naţionale, formarea naţiunilor şi a statelor naţionale; b) *cu caracter reacţionar* cînd aţîţă ura de rasă şi naţională, ştirbeşte dreptul naţiunilor şi naţionalităţilor conlocuitoare, urmăreşte subjugarea statelor şi popoarelor mai slabe de către cele mai puternice. /fr. *nationalisme/*

naţionalitáte, -tăţi, s. f. — 1. apartenenţa unei persoane la o anumită naţiune. 2. *naţionalitate conlocuitoare* = comunitate de oameni cu limbă şi origine comună, locuind ca minoritate pe teritoriul unui stat naţional. (pr. -ţi-o-) /fr. *nationalité/*

naţionalizá (-ez) vb. — a trece în proprietatea statului mijloace de producţie, averi imobile etc. (pr. -ţi-o-) /fr. *nationaliser/*

naţiúne, -i, s. f. — comunitate stabilă de oameni, istoriceşte constituită ca stat, apărută pe baza unităţii de limbă, de teritoriu, de viaţă economică şi de factură psihică, care se manifestă în particularităţile specifice ale culturii naţionale şi în conştiinţa originii şi soartei comune. (pr. -ţi-u-) /lat. *natio*, fr. *nation/*

naufrágiu, -ii, s. n. — 1. scufundare a unui vapor sau avariere gravă care scoate nava din circulaţie. 2. (fig.) ruină, distrugere, eşec total. /lat. *naufragium/*

naupatíe s. f. — rău de mare. /fr. *naupathie/*

naútic, -ă, adj. — 1. privitor la navigaţie. 2. (sport) care se practică pe apă sau în apă. /fr. *nautique/*

návă, -e, s. f. — vehicul care pluteşte sau se deplasează pe apă sau pe sub apă; vas, corabie, vapor; submarin. ⊗ *navă de linie* = navă de război prevăzută cu artilerie grea şi antiaeriană. /it. *nave/*

navétă s. f. — 1. suveică. 2. ac de formă specială cu care se lucrează fileul. 3. vehicul de transport în comun între două puncte relativ apropiate, făcînd cu regularitate drumul dus-întors. 4. (în expr.) *a face naveta* = a călători zilnic pe aceeaşi distanţă în ambele sensuri. /fr. *navette/*

navigá (-ghez) vb. — 1. a călători sau a pluti pe apă cu o navă. 2. a zbura cu o aeronavă. /it. *navigare/*

Scanned with OKEN Scanner

návlu s. n. — chirie plătită pentru transportul mărfurilor cu vaporul. /ngr. *navlos*/

nazál, -ă, adj. — 1. referitor la nas, din nas, al nasului. 2. (despre sunetele limbii) pronunțat pe nas. /fr. *nasal*/

nazalizá (-ez) vb. — a pronunța nazal un sunet. /fr. *nasaliser*/

nazísm s. n. — doctrina și politica fostului partid național-socialist german; fascism. /fr. *nazisme*/

năbădăiós, -oásă, adj. — 1. supărăcios, țîfnos, arțăgos. 2. iute, repezit, violent. 3. (despre animale) nărăvaș, sălbatic. /din *năbădăi* + suf. *-os*/

năbúc s. n. — imitație de piele de antilopă, de obicei de culoare albă, cu aspect mat, obținută din piei de bovine. (var. *nubúc*). /germ. *Nubuk*/

năclăí (-iesc) vb. — 1. a umple, a îmbiba cu substanțe cleioase, unsuroase, murdare; a (se) murdări. 2. (despre sînge) a se închega. /rus. *nakleit'*/

năfrámă, -e, s. f. — bucată de pînză de in, borangic etc. tivită pe margini și folosită de femei pentru a-și acoperi capul, ca basma, ca maramă. /tc. *mahrama*/

nălucă, -i, s. f. — 1. ființă fantastică imaginară; arătare înșelătoare, fantomă, vedenie. 2. iluzie, închipuire. 3. strigoi. /din *năluci*/

năméte, -eți, s. m. — cantitate mare de zăpadă; troian. /bg. *námet*/

năpástă, -e, s. f. — 1. nenorocire, pacoste. 2. învinuire nedreaptă. /slav/

năpădí (-esc) vb. — 1. a cuprinde din toate părțile, a acoperi (peste tot), a împresura. 2. (fig.) a copleși. 3. a se năpusti, a năvăli. 4. (despre lichide) a țîșni brusc și în cantitate mare, a izbucni, a năvăli. /slav/

năpîrcă, -i, s. f. — 1. specie de șopîrlă. 2. viperă. 3. (în expr.) *pui de năpîrcă* = om rău, perfid. /cf. alb. *nepër(t)ke*/

năprásnic, -ă, adj. — 1. care vine pe neașteptate, brusc. 2. iute, violent, năvalnic; (despre ape) învolburat. 3. care îngrozește, grozav, îngrozitor, cumplit. /slav/

năráv, -uri, s. n. — deprindere rea, obicei rău. /slav/

nărui (nărui) vb. — 1. a dărîma, a surpa, a prăbuși. 2. (despre ființe) a muri. /et. nec./

năsălíe, -ii, s. f. — targă, ca un suport pe care se așază mortul pentru a fi transportat la biserică sau la cimitir. /slav/

năstrúșnic, -ă, adj. — 1. extraordinar, strașnic. 2. care iese din obișnuit; ciudat, bizar. /slav/

nătîng, -ă, adj. — 1. prostănac, neîndemînatic. 2. îndărătnic, încăpățînat. /slav/

năúc, -ă, adj. — 1. zăpăcit, buimac. 2. prost, nepriceput. /bg., srb. *neuk*/

năvădí (-esc) vb. — a trece firele urzelii prin ițe și spată. /slav/

năvălí (-esc) vb. — 1. a tăbărî asupra cuiva în scopuri dușmănoase; a ataca, a cotropi. 2. a se revărsa; a inunda. 3. a se repezi într-o anumită direcție; a se îngrămădi, a se înghesui. /srb. *navaliti*/

năvód, -oáde, s. n. — plasă de pescuit lungă (de 100—1500 m) și lată (2—20 m), cu care se pescuiește în apele mari. /slav/

năzbîtie, -ii, s. f. — faptă lipsită de seriozitate; poznă, strengărie, farsă. /cf. ucr. *zbutniti*/

năzdrăván, -ă, adj. — 1. (în basme) înzestrat cu puteri supranaturale. 2. extraordinar. 3. hazliu, poznaș, glumeț. /din *ne-* + *zdravăn*/

năzuí (-esc) vb. — 1. a tinde, a rîvni. 2. a se îndrepta către... /slav/

năzurós, -oásă, adj. — mofturos, capricios. /din *nazuri* + suf. *-os*/

ne — prefix, element de derivare a cuvintelor cu sens negativ și privativ. /slav/

nea s. f. (reg.) — zăpadă. /*nix, nivis*/

neabătút, -ă, adj. — hotărît, consecvent. /din *ne-* + *abătut*/

neagresiúne s. f. — lipsă de agresiune. /din *ne-* + *agresiune*/

neajúns, -uri, s. n. — 1. neplăcere, necaz. 2. lipsă, scădere. /din *ne-* + *ajuns*/

neajutorát, -ă, adj. — sărac, nevoiaş, sărman. 2. nepriceput, stîngaci, neîndemînatic. /din *ne-* + *ajutorat*/

neam, -uri, s. n. — 1. popor, naţiune. 2. familie, viţă. 3. rudă. 4. specie, gen, varietate, soi, categorie. /magh. *nem*/

neánt s. n. — nefiinţă; nimic. (pr. ne-ant) /fr. *néant*/

neáoş, -ă, adj. — 1. autentic, adevărat. 2. băştinaş, autohton. /*et*, nec./

neapărát adv. — cu orice preţ; negreşit. /din *ne-* + *apărat*/

neatîrnáre s. f. — independenţă. /din *ne-* + *atîrnare*/

neavenít, -ă, adj. (jur.) — (în expr.) *nul şi neavenit* = lipsit de orice valoare, considerat ca inexistent. /după fr. *non avenu*/

nebuloásă, -e, s. f. — 1. corp ceresc difuz, luminos sau obscur, cu formă instabilă, asemănătoare cu norii, formată prin îngrămădirea de gaze şi pulberi cosmice (*n.* galactică). 2. îngrămădire nedistinctă de stele foarte îndepărtate, formînd o lumină difuză pe bolta cerească (*n.* extragalactică). /după fr. *nébuleuse*/

nebulós, -oásă, adj. — neclar, nelămurit, confuz, vag. /lat. *nebulosus*/

nebulozitáte, -ăţi, s. f. — 1. gradul de acoperire cu nori a bolţii cerului. 2. înnourare uşoară. 3. (fig.) neclaritate, confuzie. /fr. *nébulosite*/

necanónic, -ă, adj. — care nu este canonic, nu este conform cu canoanele. /din *ne* + *canonic*/

necesitá (pers. 3 necésită) vb. — a face necesar; a pretinde, a impune. /fr. *nécessiter*/

necesitáte, -ăţi, s. f. — trebuinţă, nevoie, folos. ⊗ (loc. adj.) *de primă necesitate* = absolut necesar traiului; (loc. adv.) *cu necesitate* = în mod obligator. /lat. *necessitas*/

nechemát, -ă, adj. — nepriceput, ignorant. /din *ne-* + *chemat*/

necondiţionát, -ă, adj. — 1. fără condiţie, fără rezerve; neprecupeţit. 2. categoric, hotărît, ferm. /din *ne-* + *condiţionat*/

neconsolát, -ă, adj. — întristat, nemîngîiat. /din *ne-* + *consolat*/

necontestát, -ă, adj. — evident, neîndoielnic, sigur. /din *ne-* + *contestat*/

necro- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «mort». /fr. *nekros* = cadavru, mort/

necrofág, -ă, adj. (despre animale) — care se hrăneşte cu cadavre. /după fr. *nécrophage*; gr. *nekros* = cadavru, *phagein* = a mînca/

necrofór, -i, s. m. — insectă care îşi depune ouăle pe cadavre; groparr. /fr. *nécrophore*/

necrológ, -uri, s. n. — 1. cuvîntare sau articol în care sînt arătate calităţile şi meritele unei persoane moarte de curînd. 2. imprimat prin care se anunţă moartea cuiva. /fr. *nécrologe*/

necrópolă, -e, s. f. — 1. cimitir subteran în antichitate; vastă boltă subterană sau construcţie la suprafaţa solului în care se depuneau morţii. 2. cavou, criptă. /fr. *nécropole*, cf. gr. *nekropolis* = cetatea morţilor/

necróză, -e, s. f. — moarte (mortificare) a unei porţiuni de ţesut viu, din cauza întreruperii circulaţiei sanguine, a unei infecţii, arsuri etc. /fr. *nécrose*; gr. *nekrosis* = mortificare/

necruţătór, -oáre, adj. — fără milă, neîndurător. /din *ne-* + *cruţător*/

nectár, -e, s. n. — 1. suc dulce secretat de anumite glande ale florilor. 2. (mit.) băutură a zeilor, despre care se credea că face nemuritor pe cel care o gustă. /fr. *nectar*/

nectón s. n. — totalitatea vieţuitoarelor care trăiesc în apă şi

se pot mişca liber (cum sînt peştii, mamiferele acvatice etc.). /fr. *necton*/

necugetát, -ă, adj. — nechibzuit, nesocotit. /din *ne-* + *cugetat*/

necúm adv. — nicidecum. /din *ne-* + *cum*/

necuprins, -ă, adj. — imens, nemărginit. /din *ne-* + *cuprins*/

necurát, -ă, -aţi, -ate, adj. — 1. murdar. 2. diavolesc, spurcat, blestemat, *duh necurat* = spirit rău. 3. (s. m. art.) diavolul, dracul. /din *ne-* + *curat*/

necurmát, -ă, adj. — necontenit, neîncetat, neîntrerupt. /din *ne-* + *curmat*/

necuviinţă, -e, s. f. — faptă, vorbă necuviincioasă; lipsă de respect, nerușinare, obrăznicie. /din *ne-* + *cuviinţă*/

necuvîntătór, -oáre, adj. — 1. care nu cuvîntă, care nu vorbeşte. 2. (s. n.) animal, pasăre. /din *ne-* + *cuvîntător*/

nedefinít, -ă, adj. — neclar, nesigur, neprecis. /din *ne-* + *definit*/

nedéie, -dei, s. f. — veche petrecere populară (serbare cîmpenească), organizată de obicei la munte, cu prilejul unei sărbători. /v. *slav.*/

nedesluşít, -ă, adj. — neclar, confuz. /din *ne-* + *desluşit*/

nefást, -ă, adj. — rău, nenorocos, nenorocit. /lat. *nefastus*/

nefiinţă s. f. (poetic) — inexistenţă; neant, abis. /din *ne-* + *fiinţă*/

nefrítă, -e, s. f. — inflamare a rinichilor. /fr. *néphrite*/

negá (neg) vb. — a nu recunoaşte ceva, a tăgădui. /lat. *negare*/

negatív [1], -e, s. n., adj. — (imagine fotografică) la care distribuţia luminii şi a umbrei este inversă în raport cu cea reală. /fr. *négatif*/

negatív [2], -ă, adj. — 1. care neagă, care tăgăduieşte ceva. 2. nefavorabil; demobilizator, distructiv. 3. (mat., despre calitatea numerelor reale) care este mai mic decît zero. /fr. *négatif*/

negativísm s. n. — 1. ignorare voită a elementelor pozitive. 2. simptom în unele boli mintale manifestat prin refuzul bolnavului de a urma sfatul ce i se dă (refuzul de a mînca, de a se îmbrăca etc.). /fr. *négativisme*/

negáţie, -ii, s. f. — 1. faptul de a nega; judecată prin care se contestă valoarea de adevăr a unei afirmaţii. 2. cuvînt sau grup de cuvinte care dau sens negativ unei propoziţii. 3. act oficial prin care se constată inexistenţa, la acea dată, a unui lucru. /fr. *négation*/

neglijábil, -ă, adj. — neînsemnat, mărunt, mic. /cf. fr. *négligeable*/

neglijénţă, -e, s. f. — 1. nepăsare, delăsare. 2. neîngrijire; dezordine. /fr. *négligence*/

negociá (-ez) vb. — 1. a trata o înţelegere, a discuta. 2. a vinde sau a schimba în bani hîrtii de valoare (efecte publice). /fr. *négocier*/

negrăít, -ă, adj. — de nedescris, extraordinar. /din *ne-* + *grăit*/

negreşít adv. — fără îndoială, desigur, neapărat. /din *ne-* + *greşit*/

negríd, -ă, -izi, -ide, s. m. şi f., adj. — (persoană) care are culoarea pielii aproape neagră. /fr. *negride*/

negroíd, -ă, -izi, -ide, s. m. şi f., adj. — denumire improprie pentru negrid. /fr. *négroïde*/

négură, -i, s. f. — 1. ceaţă groasă. 2. (fig.) întuneric. /lat. *nebula*/

neiertát, -ă, adj. — neîngăduit, oprit, interzis, nepermis. /din *ne-* + *iertat*/

neimpozábil, -ă, adj. — scutit de impozit. /din *ne-* + *impozabil*/

neistovít, -ă, adj. — 1. care este mereu activ, neobosit. 2. inepuizabil. 3. intens, continuu. /din *ne-* + *istovit*/

neîndoiós, -ă, adj. — sigur, hotărît. /din *ne-* + *îndoios*/

neînduplecát, -ă, adj. — neclintit,

Scanned with OKEN Scanner

neîmblînzit, hotărît. /din *ne-* + *îndruplecat*/

neînduráre s. f. — străşnicie, cruzime, duritate. /din *ne-* + *îndurare*/

neînfricáre s. f. — curaj, îndrăzneală. /din *ne-* + *înfricare*/

nelegítim, -ă, adj. — 1. care nu îndeplineşte condiţiile cerute de lege. 2. (fig.) nedrept. /din *ne-* + *legitim*/

nelegiuíre, -i, s. f. — ticăloşie, crimă. /din *ne-* + *legiuire*/

nemérnic, -ă, adj. — ticălos, mîrşav, netrebnic. /srb. *namernik*/

némeş, -ă, -i, -e, s. m. şi f. (în evul mediu) — 1. (Mold.) stăpîn de moşie fără titluri nobiliare. 2. (Trans. şi Ungaria) denumire dată nobililor mici şi mijlocii; (p. ext.) denumire dată membrilor clasei stăpînitoare. /magh. *nemeş* = nobil/

nemeşúg, -uri, s. n. (înv. şi reg.) — 1. origine nobilă, noblețe. 2. totalitatea nobililor, nobilime. /magh. *nemesség*/

nemijlocít, -ă, adj. — direct, fără intermediar. /din *ne-* + *mijlocit*/

nemilós, -oasă, adj. — care nu cunoaşte mila; nemilostiv. /*ne-* + *milos*/

nemiluită s. f. art. — (în expr.) *cu nemiluita* = în cantitate foarte mare, fără măsură. /cf. *milă*/

nemurire s. f. — 1. supravieţuire. 2. (fig.) glorie veşnică, faimă, renume. /din *ne-* + *murire*/

neo- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «nou», «recent». (pr. ne-o-) /fr. *néo-*, cf. gr. *neo* = nou/

neoclasicísm s. n. — mişcare artistică dezvoltată în epoca progresistă a iluminismului (sec. al XVIII-lea), care promovînd înaltele idealuri morale şi cetăţeneşti şi ridicînd simplitatea şi veridicitatea la rangul de principii supreme ale artei, recomandă ca model al creaţiei arta greacă şi latină, cu preţuirea cumpătării şi a simetriei, cu simplitatea şi armonia formei. /it *neoclassicismo*/

neocolonialísm s. n. — politică a statelor imperialiste care urmăreşte menţinerea fostelor colonii şi a ţărilor slab dezvoltate într-o dependenţă politico-economică camuflată. /din *neo-* + *colonialism*/

neofít, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană atrasă de curînd de o religie, de o doctrină, de programul unei asociaţii etc. încă neiniţiată. /fr. *néophyte*/

neoformáţie, -ii, s. f. — tumoare. /fr. *néoformation*/

neogén s. n. — a doua perioadă a erei neozoice. /fr. *néogène*/

neogoít, -ă, adj. — 1. nepotolit, nedomolit. 2. nemîngîiat. /din *ne-* + *ogoit*/

neogréc, -eácă, adj. — care se referă la Grecia modernă sau la poporul grec modern. ⊗ *limba neogreacă* = limba greacă modernă din sec. al XVI-lea încoace. /fr. *néo-grec*/

neolatín, -ă, adj. — care are la bază limba latină; care îşi trage originea din romani; romanic. /fr. *néo-latin*/

neolític s. n. — perioadă din istoria omenirii care urmează mezoliticului, caracterizată prin perfecţionarea tehnicii şlefuirii uneltelor de piatră, prin cultivarea primitivă a unor plante şi creşterea animalelor (perioadă care se întinde în România între anii 6000—1900 î. e. n.). /fr. *néolithique*/

neologísm, -e, s. n. — cuvînt nou împrumutat dintr-o limbă străină sau creat într-o limbă prin mijloace proprii. (pr. ne-o-) /fr. *néologisme*/

neón s. n. — gaz nobil incolor care nu arde, cu care se umplu tuburile luminoase. /fr. *néon*/

neoplásm, -e, s. n. — cancer. /fr. *néoplasme*/

neoprén s. n. — varietate de cauciuc sintetic obţinut prin polimerizare. /fr. *néoprène*/

neorealísm s. n. — curent în artele plastice, în literatură şi în

cinematografia modernă, care se manifestă prin apropierea de faptul real, de viaţa oamenilor. /fr. *néorealisme*/

neozóic s. n., -ă, adj. — 1. (s. n.) ultima eră geologică, care începe de la sfîrşitul mezozoicului şi continuă pînă astăzi (cuprinzînd perioadele paleogenă, neogenă şi cuaternară). 2. (adj.) care se referă la această eră sau la formaţiile caracteristice ei. /fr. *néozoïque*/

nepărtinire s. f. — imparţialitate. /din *ne-* + *părtinire*/

nepotísm s. n. — tendinţa de a favoriza, în cadrul serviciului, pe rude sau prieteni. /fr. *népotisme*/

neprecupeţít, -ă, adj. — fără rezerve sau condiţii. /din *ne-* + *precupeţit*/

nepreţuít, -ă, adj. — de mare preţ; drag, scump. /din *ne-* + *preţuit*/

nepricopsít, -ă, adj. — 1. necăpătuit. 2. netrebnic. /din *ne-* + *pricopsit*/

neprihănít, -ă, adj. — curat, nepătat, nevinovat. /din *ne-* + *prihănit*/

nerozíe, -ii, s. f. (pop.) — prostie, neghiobie; (fig.) poznă, nebunie. /din *nerozi* + suf. *-ie*/

nérv, -i, s. m. — 1. mănunchi de fibre nervoase care duc excitaţiile senzitive de la organele de simţ spre creier sau măduva spinării şi excitaţiile motorii de la aceşti centri nervoşi spre organele corpului. 2. (la pl.) enervare, nervozitate. 3. (la sg., fig.) vioiciune, vigoare, energie. /lat. *nervus*/

nervatúră, -i, s. f. — totalitatea nervurilor de pe suprafaţa unui obiect. /it. *nervatura*/

nesáţ s. n. — poftă, lăcomie, dorinţă arzătoare. /din *ne-* + *saţ*/

nesăbuít, -ă, adj. — nechibzuit, nesocotit; nebunesc. /din *nesăbui*/

nesimţíre s. f. — 1. pierdere a cunoştinţei; leşin. 2. lipsă de bun-simţ. /din *ne-* + *simţire*/

nestăvilít, -ă, adj. — năpraznic violent. /din *ne-* + *stăvilit*/

nestemátă adj. f. — 1. (în expr.) *piatră nestemată* = piatră preţioasă. 2. (substantivat, f.; fig.) lucru scump, preţios. /din *ne-* + lat. *aestimatus*/

nestrămutát, -ă, adj. — 1. neclintit, nemişcat. 2. (fig.) ferm, statornic, constant. /din *ne-* + *strămutat*/

neşánsă, -e, s. f. — întîmplare nefavorabilă; nenoroc, ghinion. /din *ne-* + *şansă*/

net, -ă, adj. f. şi n. — 1. clar, precis; hotărît, categoric. 2. (despre greutatea mărfurilor) din care s-a scăzut daraua. 3. (despre un salariu, venit etc.) din care s-au scăzut impozitele, cheltuielile etc. /fr. *net*/

néto adv. (în opoziţie cu *bruto*) — (la o sumă) fără impozite, reţineri etc.; (la o greutate) fără dara. /it. *netto*/

netót, -oátă, adj. — neghiob, prostănac. /din *ne-* + *tot*/

neţărmurit, -ă, adj. — nelimitat, nemărginit. /din *ne-* + *ţărmurit*/

neur(o)-, nevr(o)- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «referitor la nervi, la sistemul nervos». /fr. *neuro-*, gr. *neuron* = nerv/

neurastenie s. f. — tulburare funcţională a sistemului nervos, care se manifestă prin dureri de cap, lipsă de somn, sufocări, oboseală etc. (pr. ne-u-) /fr. *neurasthénie*/

neurínă s. f. — substanţă otrăvitoare, care se găseşte în materiile intrate în putrezire. /fr. *néurine*/

neurológ, -i, s. m. — medic specialist în neurologie. /fr. *neurologue*/

neurologíe s. f. — ramură a medicinei care studiază formarea, structura, funcţiile şi bolile sistemului nervos. /fr. *neurologie*/

neurón, -i, s. m. — celulă nervoasă cu prelungirile ei. /fr. *neurone*/

neutralitáte s. f. — neamestec în neînţelegerea dintre două sau

mai multe părţi. /fr. *neutralité*/

neutralizá (-ez) vb. — a face inofensiv, a zădărnici. /fr. *neutraliser*/

neutrón, -i, s. m. — particulă elementară din compoziţia nucleului atomic, care are aproape aceeaşi masă cu a protonului, dar este lipsită de sarcină electrică. /fr. *neutron*/

neútru, -ă, adj. — 1. care nu ia partea nimănui, care nu este de partea nimănui. 2. indiferent. 3. (fiz.) care nu are sarcină electrică. /fr. *neutre*/

nev, -i, s. m. — tumoare benignă a pielii; aluniţă. /lat. *naevus*/

neverosímil, -ă, adj. — care nu pare adevărat; de necrezut. /din *ne-* + *verosimil*/

nevertebrát, -ă, adj. (despre animale) — care este lipsit de coloana vertebrală şi de scheletul osos intern. /din *ne-* + *vertebrat*/

nevîrstnic, -ă, adj. — care e în vîrsta copilăriei, minor. /din *ne-* + *vîrstnic*/

nevólnic, -ă, adj. — neputincios, incapabil. /slav/

nevralgíe, -ii, s. f. — durere puternică pe traseul unui nerv. /fr. *névralgie*; gr. *neuron* = nerv, *algos* = durere/

nevricále s. f. pl. (fam.) — criză de nervi. /ngr. *nevrika*/

nevrítă, -e, s. f. — inflamaţie a unui nerv. /fr. *névrite*/

nevropatíe s. f. — denumire generală pentru diferite tulburări ale sistemului nervos. /fr. *névropathie*/

nevróză, -e, s. f. — tulburare nervoasă cu caracter funcţional. /fr. *névrose*/

néwton, -i, s. m. — unitate de măsură pentru forţă, în sistemul de unităţi metru—kg—secundă. (pr. niútn) /din *Newton*, s. propriu/

nichipércea s. m. art. (pop.) — dracul. /et. nec./

nicotínă s. f. — substanţă alcaloidă, foarte otrăvitoare, care se găseşte în tutun. /fr. *nicotine*/

nicoválă, -e, s. f. — 1. suport de oţel sau de fontă pe care se prelucrează fierul prin batere cu ciocanul. 2. unul din cele patru oscioare ale urechii medii. /slav/

nictalóp, -ă, adj. — care vede mai bine noaptea decît ziua. /fr. *nyctalope*/

nihilísm s. n. — atitudine de negare a oricăror rînduieli, principii sau legi, de negare a tradiţiilor culturii existente într-o societate dată, fără să le opună, în schimb, altele, superioare. /fr. *nihilisme*, cf. lat. *nihil* = nimic/

nimb, -uri, s. n. — 1. cerc luminos cu care sînt înconjurate, în pictura bisericească, capetele sfinţilor; aureolă. 2. (fig.) glorie, măreţie. /fr. *nimbe*/

nímfă, -e, s. f. — 1. (în mit. greco-romană) zeitate a apelor, a pădurilor, a munţilor. 2. (fig.) fată foarte frumoasă. 3. stadiu intermediar între larvă şi adult, în metamorfoza unor insecte. /fr. *nimphe*/

nimicí (-esc) vb. — a distruge, a desfiinţa, a zdrobi. /din *nimic*/

nimicnicíe, -ii, s. f. — 1. deşertăciune, zădărnicie. 2. micime. /din *nimic* + suf. *-nic-ie*/

nipón, -ă, -i, -e, s. m. şi f., adj. — japonez. /fr. *Nippon*/

nirvána s. f. art. (în religia budistă) — fericire veşnică, repaus absolut sau nefiinţă, stare la care ajunge sufletul cînd nu mai este obligat să se reîncarneze în alte fiinţe, ca să-şi ispăşească greşelile din viaţa trăită, ci, eliberat de suferinţe, poate intra în marea linişte, contopindu-se cu esenţa divină. /fr. *nirvana*/

níscai adj. nehot. invar. (pop.) — nişte. /lat. *nescio qualis*/

níşă, -e, s. f. — 1. firidă. 2. intrînd în peretele unei camere, unde se poate aşeza o mobilă mică. 3. intrînd în peretele unei galerii de mină sau tunel care serveşte ca refugiu muncitorilor. 4. dulap cu pereţii de sticlă,

Scanned with OKEN Scanner

legat de un coş de evacuare şi folosit în laboratoare împotriva gazelor vătămătoare. /fr. *niche*/

nitam-nisám adv. (fam.) — pe neaşteptate, deodată (şi în mod nepotrivit); nici una nici alta. /bg. *ni tam ni sam*/

nitrát, -ţi, s. m. — sare a acidului nitric; azotat. /fr. *nitrate*/

nitrocelulóză s. f. — substanţă obţinută prin tratarea celulozei cu un amestec de acid azotic şi acid sulfuric, întrebuinţată ca exploziv. /fr. *nitrocellulose*/

nitrogén s. n. — azot. /fr. *nitrogène*/

nitroglicerínă s. f. — glicerină tratată cu amestec nitrant, lichid incolor sau gălbui, care la rece se solidifică, iar prin lovire sau încălzire bruscă explodează puternic, folosită la fabricarea dinamitei, a explozivilor minieri, iar în doze foarte mici ca medicament (în unele boli de inimă). /fr. *nitroglycérine*/

nivél, -uri, s. n. — 1. înălţime a unui punct, a unei linii, a unei suprafeţe etc., în raport cu un plan orizontal dat. 2. (fig.) stadiu, grad (de pregătire, de dezvoltare), treaptă (a calităţii). /după fr. *niveau*/

nivelá (-ez) vb. — 1. a netezi, a îndrepta. 2. (fig.) a pune pe acelaşi plan; a uniformiza, a egaliza. /fr. *niveler*/

niznái adv. — ca şi cum n-ar şti nimic. /rus. *ne znaju* = nu ştiu/

noáten, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. miel sau mioară de la înţărcat pînă la 2 ani. 2. mînz de şase luni pînă la doi sau trei ani. /lat. *annotinus*/

nóbil [1], -ă, adj. — 1. care dă dovadă de cinste, de mărinimie, de superioritate morală. 2. distins, elegant. 3. (în expr.) *metal nobil* = metal preţios; *gaz nobil* = nume dat gazelor care nu reacţionează chimic (ex. heliu, neon etc.) şi se găsesc în cantităţi mici în atmosferă. /fr. *noble*/

nóbil [2], -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care face parte din nobilime. /fr. *noble*/

nobilíme s. f. — categorie socială privilegiată, formată din bogătaşi cu titluri de noblеţe ereditare. /din *nobil* + suf. *-ime*/

nocív, -ă, adj. — vătămător, dăunător, distrugător. /fr. *nocif*/

noctambúl, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — somnambul, lunatic. /fr. *noctambule*/

noctúrn, -ă, adj. — 1. de noapte, noptatic. 2. (s. f.) înşiruire de mici piese instrumentale cu caracter liric, melancolic. /fr. *nocturne*/

nodál, -ă, adj. — de primă importanţă, esenţial, principal. /fr. *nodal*/

nodúl, -i, s. m. — mică umflătură anormală. /fr. *nodule*/

noián, -e, s. n. — 1. număr mare, mulţime. 2. întindere mare, nemărginire. 3. prăpastie, abis, hău. /et. nec./

nóimă, -e, s. f. — 1. înţeles, sens; tîlc. 2. menire, ţel, scop. /ngr. *noima*/

nojíţă, -e, s. f. — 1. cureluşă sau sfoară cu care se leagă opincile pe picior. 2. fiecare dintre găurile opincii, prin care se trece nojiţa. /bg. *nožica*/

nomád, -ă, adj. — fără aşezare stabilă, rătăcitor cu familia dintr-un loc în altul. /fr. *nomade*/

nomenclatór, -oáre, s. n. — 1. listă care cuprinde nomenclatura unui domeniu al ştiinţei, al tehnicii etc. 2. listă de materiale, produse etc. clasificate conform unui anumit criteriu. /fr. *nomenclateur*/

nomenclatúră, -i, s. f. — 1. totalitatea termenilor folosiţi într-un anumit domeniu de activitate. 2. listă cuprinzînd enumerarea produselor planificate pentru fabricaţie într-o anumită perioadă, denumirea posturilor dintr-o instituţie etc. /lat. *nomenclatura*/

nominál, -ă, adj. — 1. care se referă la nume sau conţine nume. 2. (în expr.) *valoare nominală* = valoare înscrisă pe o monedă, pe un bilet de bancă etc.

Scanned with OKEN Scanner

3. (gram.) care face parte din categoria numelui. /fr. *nominal*/

non- — element de compunere a cuvintelor folosit la formarea unor noţiuni negative, care se află în raport de contradicţie cu noţiunea dată. /lat., fr. *non*/

nonconformísm s. n. — tendinţa de a nu admite mentalitatea, moravurile, tradiţiile, normele sociale, artistice, literare etc. existente la un moment dat, de a respinge ceea ce este în genere acceptat. /fr. *nonconformisme*/

nonséns, -uri, s. n. — 1. ceea ce este fără înţeles; vorbă sau faptă fără rost. 2. (fig.) prostie, absurditate. /fr. *non-sens*/

nord s. n. — 1. miazănoapte. 2. ţinut nordic. /fr. *Nord*/

normá (-ez) vb. — 1. a fixa norma pentru o lucrare. 2. a legifera, a reglementa. /din *normă*/

normál, -ă, adj. — 1. aşa cum trebuie să fie; firesc, natural. 2. sănătos. 3. care corespunde normei date. 4. (înv. în expr.) *şcoală normală* = liceu pedagogic. /fr. *normal*/

normalizá (-ez) vb. — 1. a face să devină normal (1). 2. a face să se conformeze unei norme. /fr. *normaliser*/

normát, -ă, adj. — care se face după anumite norme. /din *norma*/

normatív, -e, s. n., -ă, adj. — 1. (s. n.) tabel cu duratele medii în care trebuie făcute anumite operaţii tehnice, pe baza căruia se stabilesc normele tehnice în producţie. 2. (adj.) care serveşte ca normă (1), care stabileşte reguli. /fr. *normatif*/

nórmă, -e, s. f. — 1. regulă obligatorie fixată prin lege sau prin uz; mod de acţiune. 2. criteriu de apreciere; îndreptar. 3. lucrare pe care cineva trebuie să o execute într-o unitate de timp. /fr. *norme*/

noród, -oáde, s. n. (înv.) — 1. popor (mai ales cel de jos); neam. 2. gloată, mulţime. /slav/

nostalgíe, -ii, s. f. — tristeţe provocată de dorinţa de a revedea un loc iubit sau o persoană apropiată sufleteşte (dar aflată departe), de regretul pentru viaţa prea repede trecută etc. /fr. *nostalgie*/

nóstim, -ă, adj. — 1. hazliu, spiritual. 2. atrăgător, plăcut. /ngr. *nostimos*/

nostimádă, -e, s. f. — întîmplare sau glumă plină de haz. /ngr. *nostimada*/

nostróm, -i, s. m. — şef de echipaj al unei nave de transport comercial. /it. *nostromo*/

notá (-ez) vb. — 1. a însemna în scris. 2. a aprecia cu ajutorul notelor sau al calificativelor munca unui elev, a unui concurent etc.; a califica. 3. a fi atent la..., a băga de seamă. /fr. *noter*, lat. *notare*/

notábil, -ă, adj. — de seamă, deosebit, remarcabil. /fr. *notable*/

notabilitáte, -ăţi, s. f. — personalitate importantă. /fr. *notabilité*/

notár, -i, s. m. — 1. funcţionar public care îndeplineşte atribuţiile care intră în competenţa notariatului de stat. 2. (în vechea organizare administrativă) funcţionar cu atribuţii de secretar comunal. /lat. *notarius*/

notariát, -e, s. n. — instituţie publică în care se întocmesc, se legalizează şi se autentifică acte privitoare la drepturile civile ale cetăţenilor. /fr. *notariat*/

notáţie, -ii, s. f. — însemnare prin semne grafice. /fr. *notation*/

nótă, -e, s. f. — 1. însemnare, înregistrare; socoteală. 2. comunicare, înştiinţare. 3. calificativ, apreciere. 4. nuanţă, trăsătură caracteristică; particularitate. /lat. *nota*/

notés, -uri, s. n. — carnet de însemnări. /fr. *notes*/

notificá (notific) vb. — a aduce la cunoştinţă în mod oficial. /fr. *notifier*/

notorietáte, -ăţi, s. f. — faimă, celebritate, renume. /fr. *notoriété*/

notóriu, -ie, adj. — cunoscut de toţi, renumit, vestit. /fr. *notoire/*

noţiúne, -i, s. f. — 1. formă de gîndire cu ajutorul căreia sînt fixate şi cunoscute caracterele generale, esenţiale ale obiectelor şi ale fenomenelor, obţinute prin generalizare şi abstractizare. 2. cunoştinţă generală, idee, concepţie despre ceva. 3. (la pl.) cunoştinţe, principii, elemente de bază într-un anumit domeniu. /fr. *notion/*

novatór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană cu idei şi concepţii noi care aduce înnoiri în domeniul său de activitate. /lat. *novator/*

novíce, -e, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care abia a început să înveţe ceva; începător. ⊗ (adjectival) nevinovat, neştiutor, naiv. /fr. *novice/*

novocaínă, -e, s. f. — substanţă cristalină solubilă în apă şi în alcool, întrebuinţată ca anestezic local. /fr. *novocaïne/*

nóxă, -e, s. f. — agent sau factor cu acţiune dăunătoare asupra organismului, care se răspîndeşte în aer în timpul unor procese tehnologice (cum ar fi oxidul de carbon, vaporii unor substanţe toxice etc.). /lat. *noxa* = vătămare/

nozologíe s. f. — ramură a ştiinţei medicale care studiază bolile în general şi stabileşte clasificarea lor după criterii precise. /fr. *nosologie;* gr. *nosos* = boală, *logos* = ştiinţă/

nuanţá (-ez) vb. — 1. a îmbina armonios culorile, astfel ca trecerea de la una la alta să se facă treptat. 2. a varia tonul vorbirii. (pr. nu-an-) /cf. fr. *nuancer/*

nuánţă, -e, s. f. — 1. fiecare din varietăţile unei culori. 2. (fig.) diferenţă foarte uşoară între două lucruri, două acţiuni etc. de acelaşi fel. /fr. *nuance/*

nucleár, -ă, adj. — 1. referitor la nucleu, care aparţine nucleului. 2. (în expr.) *fizica nucleară* = ramură a fizicii care se ocupă cu studiul nucleului atomic, a energiei obţinute prin dezintegrarea atomului etc.; *combustibil nuclear* = material fisionabil care prin procesul de scindare a nucleului atomic greu produce cantităţi uriaşe de energie. (pr. -le-ar) /fr. *nucléaire/*

nucleól, -i, s. m — corpuscul sferic aflat în nucleul celular. (pr. -cle-ol) /fr. *nucléole/*

nucleón, -i, s. m. (fiz.) — denumire pentru cele două particule elementare care alcătuiesc nucleele atomice: protonul şi neutronul. /fr. *nucléon/*

nucléu, -ée, s. n — 1. partea centrală a unui corp; miez; element esenţial. 2. (biol.) element constitutiv de bază al celulei. 3. *nucleu atomic* = partea centrală a atomului, formată din protoni şi neutroni. 4. (fig.) element esenţial al unui lucru, al unei acţiuni. /fr. *nucléus/*

nud [1], -uri, s. n. — 1. corp omenesc complet dezbrăcat. 2. statuie, pictură etc. reprezentînd un corp omenesc gol. /lat *nudus/*

nud [2], -ă, adj. — 1. (despre corpul omenesc) gol. 2. (fig.) fără aparenţă înşelătoare, curat. /lat. *nudus/*

nudísm s. n. — expunere la razele solare a corpului gol. /fr. *nudisme/*

nul, -ă, adj. — 1. redus la zero, fără nici o valoare. 2. fără putere legală; inexistent. 3. (despre oameni) fără nici un merit. /fr. *nul/*

núme, nume, s. n. — 1. cuvînt prin care se arată cum se cheamă un obiect, o fiinţă etc. 2. calificativ pe care îl are cineva; poreclă. 3. titlu, rang. 4. reputaţie, faimă. 5. (gram.) denumire comună pentru părţile de vorbire care se declină. /lat. *nomen/*

numerál, -e, s. n. — parte de vorbire care arată numărul sau ordinea obiectelor prin numărare. /lat. *numeralis/*

numerár s. n. — sumă de bani în

monedă sau în hîrtie-monedă; bani-gheață. /fr. *numéraire*/

numerație, -ii, s. f. — sistem de simboluri cu ajutorul cărora se pot reprezenta grafic numerele; partea aritmeticii care învață a numi și a scrie numerele. /fr. *numération*/

numéric, -ă, adj. — 1. privitor la numere. 2. exprimat sau arătat printr-un număr. /fr. *numérique*/

numerotá (-ez) vb. — a însemna o mulțime de obiecte cu numere în ordine succesivă. /fr. *numéroter*/

numí (-esc) vb. — 1. a da cuiva un nume (1—3). 2. a menționa numele cuiva. 3. a pune pe cineva într-o funcție; a da cuiva o însărcinare. /din *nume*/

numismátică s. f. — disciplină auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul monedelor și al medaliilor (vechi). /fr. *numismatique*/

numulít, -ți, s. m. — mic animal din prima jumătate a erei terțiare, ale cărui cochilii perforate, lungi de la 6—15 mm, au format roci calcaroase. /fr. *numulite*/

nun, -ă, -i, -e, s. m. și f. — naș. /lat. * *nunnus*/

núnțiu, -ții, s. m. — reprezentant diplomatic al papei într-o țară străină. /lat. *nuntius* = mesager/

nupțiál, -ă, adj. — privitor la nuntă. (pr. -ți-al) /fr. *nuptial*/

nur, -i, s. m. — aspect plăcut, atrăgător al unei persoane (în special al unei femei); farmec. /tc. *nur*/

nurlíu, -ie, adj. — atrăgător, drăgălaș, gingaș. /tc. *nurli*/

nut, -uri, s. n. — scobitură sau șănțuleț făcut de-a lungul unei piese pentru a putea fi îmbinată cu altă piesă. /germ. *Nut*/

nutréț, -uri, s. n. — nume dat plantelor care servesc la hrana animalelor domestice. /lat. *nutricium*/

nutrí (-esc) vb. — 1. a mînca, a (se) hrăni, a se alimenta. 2. (fig.) a întreține o idee, un sentiment. /lat. *nutrire*/

nutritív, -ă, adj. — hrănitor. /fr. *nutritif*/

nuvélă, -e, s. f. — povestire în proză aparținînd genului epic, cu un conținut mai dezvoltat decît al schiței, care înfățișează mai multe aspecte esențiale din viața unor personaje, axate pe un conflict central. /fr. *nouvelle*/

nuvelétă, -e, s. f. (rar) — nuvelă scurtă. /cf. it. *nouvelletta*/

nuvelístică s. f. — totalitatea nuvelelor (unui scriitor, ale unei epoci, ale unei literaturi). /din *nuvelist* + suf. *-ică*/

Scanned with OKEN Scanner

O

oácheș, -ă, adj. — brunet, negricios, tuciuriu. /din *ochi* + suf. *-eș*/

oáspete, -peți, s. m. — musafir, invitat. /lat. *hospes*/

oáste, oști, s. f. — 1. armată, oștire. 2. serviciu militar. 3. soldați. 4. mulțime, ceată, gloată. /lat. *hostis*/

oază, -e, s. f. — loc cu izvoare de apă și vegetație într-un deșert nisipos. (pr. oa-ză) /germ. *Oase*/

obádă, obézi, s. f. — 1. partea periferică a unei roți peste care se montează șina (la roțile de lemn); fiecare dintre bucățile de lemn încovoiat care, împreunate, alcătuiesc partea circulară a unei roți de lemn. 2. (fig.) robie, subjugare. /slav/

óbcină, -e, s. f. — culme care continuă lanțul munților de la un pisc la altul; (p. ext.) munte sau deal prelung. /ceh., rus. *občina*/

obelisc, -uri, s. n. — piramidă egipteană sau monument modern de forma unui stîlp înalt și ascuțit la vîrf, alcătuit de obicei dintr-un singur bloc de piatră. /fr. *obélisque*/

obéz, -ă, adj. — foarte gras. /lat. *obesus*/

obídă, -e, s. f. — 1. întristare, durere sufletească; amărăciune. 2. nedreptate, asuprire. /slav/

obidí (-esc) vb. — 1. a se lăsa pradă durerii sau deznădejdii. 2. a asupri, a împila. /slav/

obiect, -e, s. n. — 1. lucru. 2. materie. 3. disciplină de studiu în învățămînt. 4. scop, țintă, țel. 5. (gram.) complement. /lat. *obiectus*/

obiectá (-ez) vb. — a spune ceva contrar, a contesta, a găsi pricină. /fr. *obiecter*/

obiectív [1], -e, s. n. — 1. (fiz.) lentilă (sau combinație de lentile și oglinzi) dintr-un aparat optic, îndreptată spre obiectul de observat, care formează o imagine reală a obiectului observat, mai mare (la microscop) sau mai mică (la telescop, lunetă etc.) decît obiectul. 2. ținta unei acțiuni militare. 3. (fig.) scop, țel; (concret) fabrică, uzină etc, planificată să fie realizată. (pr. -biec-) /fr. *objectif*/

obiectív [2], -ă, adj. — 1. (fil.) care există în afara conștiinței și independent de aceasta. 2. care redă realitatea în chip nefalsificat; nepărtinitor. (pr. -biec-). /fr. *objectif*/

obiectivísm s. n. — atitudine de pretinsă nepărtinire. /fr. *objectivisme*/

obiectivitáte s. f. — nepărtinire, imparțialitate. /fr. *objectivité*/

obiécție, -ii, s. f. — argument pe care cineva îl opune unei pretenții, unei propuneri, unei teze; contraargument, observație. /fr. *objection*/

obijduí (-iesc) vb. (ist.) — a nedreptăți, a asupri. /slav/

obîrșie, -ii, s. f. — 1. punct de plecare, început, origine; izvor. 2. locul unde s-a născut cineva; familia din care se trage. /cf. srb. *obršiti*/

oblánic, -e, s. n. — suport făcut dintr-o bucată de pînză încolăcită, pe care femeile din unele regiuni îl pun pe creștet, sub greutățile purtate pe cap. /bg., srb. *oglavnik*/

oblăduí (-iesc) vb. — 1. a conduce, a administra, a guverna. 2. (pop.) a proteja, a ocroti, a apăra. /slav/

obligație, -ii, s. f. — datorie, sarcină, răspundere. /fr. *obligation*/

obliterá (-ez) vb. — 1. (despre un act scris) a se șterge treptat, a deveni necitet. 2. a anula (un timbru) aplicînd o ștampilă. /fr. *oblitérer*/

oblînc, -uri, s. f. — partea de dinainte a șeii. /slav/

oblojí (-esc) vb. — 1. a îngriji, a lecui cu oblojeli; a pansa. 2. (fig.) a se înfofoli; a se încotoşmăna. /slav/

óblu, oáblă, adj. (reg.) — I. 1. drept; vertical. 2. abrupt. 3. neted. II. (adv.) în linie dreaptă, drept; fără înconjur. /slav/

obói, -oáie, s. n. — instrument muzical de suflat, în formă de tub, cu găuri şi cu clape. /fr. *hautbois*/

oból, -uri, s. n. — sumă de bani sau orice altă contribuţie la o acţiune umanitară. /lat. *obolus*/

obór, -oáre, s. n. — 1. piaţă, tîrg (de vite, de fîn, de lemne). 2. împrejmuire pentru vite; ţarc, ocol; loc împrejmuit unde se ţin unelte agricole, nutreţ pentru vite etc. /bg., srb. *obor*/

oboróc, -oáce, s. n. — 1. vas din scoarţă de tei folosit ca măsură de capacitate pentru cereale. 2. coş de nuiele fără fund, în care se prinde peştele. 3. (Bucov.) ciubăraş în care se moaie rufele. /ucr. *uborok*/

obrăzár, -e, s. n. — plasă sau mască cu care se apără faţa de roiul de albine. /din *obraz* + suf. *-ar*/

obrinteálă, -eli, s. f. (pop.) — inflamaţie a unei răni (din cauza infecţiei, a frigului etc.). /din *obrinti* + suf. *-eală*/

obscén, -ă, adj. — 1. necuviincios. 2. josnic. 3. neruşinat. /fr. *obscène*/

obscúr, -ă, adj. — 1. întunecos. 2. nedesluşit, neclar. 3. necunoscut, fără importanţă. /fr. *obscur*/

obscurantísm s. n. — 1. stare de înapoiere culturală. 2. atitudine de împotrivire la acţiunea de răspîndire a culturii în mase. /fr. *obscurantisme*/

obscurităte, -ăţi, s. f. — 1. întuneric, întunecime. 2. (fig.) lipsă de claritate. /fr. *obscurité*/

obsedá (-ez) vb. — a preocupa neîncetat pe cineva un gînd, o faptă. /fr. *obséder*/

obsésie, -ii, s. f. — imagine sau idee fixă, stăruitoare, putînd provoca tulburări nervoase. /fr. *obsession*/

obstétrică s. f. — ramură a medicinei care se ocupă cu fiziologia şi patologia sarcinii, precum şi cu asistenţa în timpul naşterii. /fr. *obstétrique*/

obstrúcţie, -ii, s. f. — 1. astuparea unor canale din organism sau a unor vase de sînge. 2. tactică de luptă într-o adunare pentru a împiedica desfăşurarea unei dezbateri sau luarea unei hotărîri. /fr. *obstruction*/

óbşte, -i, s. f. (pop.) — 1. mulţime, colectivitate, popor; public. 2. reprezentanţă a poporului; adunare, sfat. 3. formă primitivă de uniune economică agricolă. /slav/

obştésc, -eáscă, adj. — comun pentru tot poporul. /din *obşte* + suf. *-esc*/

obturá (-ez) vb. (med.) — a înfunda o carie, un orificiu etc. /fr. *obturer*/

obtúz, -ă, adj. — 1. (în expr.) *unghi obtuz* = unghi mai mare de 90 de grade. 2. (fig.) care pricepe greu; prost. /fr. *obtus*/

obúz, -e, s. n. — proiectil de formă cilindrică care este aruncat spre obiectiv cu ajutorul unui obuzier sau tun. /fr. *obus*/

obuziér, -e, s. n. — armă de artilerie asemănătoare cu tunul, dar cu ţeavă scurtă. /fr. *obusier*/

ocá, -le, s. f. (pop.) — veche unitate de măsură pentru capacităţi şi greutăţi, egală cu circa un litru (un kg) şi un sfert. /tc. *okka*/

occidént s. n. — 1. apus, vest. 2. apusul Europei; ţările sau popoarele aflate în acest spaţiu. /fr. *occident*/

occipitál, -ă, adj. — care este situat în partea de dinapoi şi de jos a craniului. /fr. *occipital*/

oceán, -e, s. n. — 1. întindere foarte mare de apă sărată care acoperă suprafeţele dintre continente. 2. (fig.) întindere sau mulţime nemărginită. /fr. *océan*/

oceanografíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul fenomenelor fizice şi chimice care au loc în apele oceanelor şi ale mărilor şi cu influenţa mediului marin asupra animalelor şi plantelor marine. /fr. *océanographie*/

ócină, -i, s. f. (ist.) — bucată de pământ transmisă prin moştenire. /slav/

ocluziúne, -i, s. f. — astupare a unei deschizături, a unui tub etc. ⊗ *ocluzie intestinală* = boală gravă care constă în oprirea circulaţiei materiilor fecale în intestin. (pr. -zi-u-) /fr. *occlusion*/

ocnáş, -i, s. m. — individ condamnat la muncă silnică într-o ocnă. /din *ocnă* + suf. *-aş*/

ócnă, -e, s. f. — 1. mină de sare; salină. 2. închisoare pentru cei condamnaţi la muncă silnică în saline. /magh. *akna*/

ocól, (1) -uri, (2—4) -oale, s. n. — 1. înconjur, ocolire. 2. împrejmuire, îngrăditură; ţarc pentru vite. 3. (pop.) curte, ogradă. 4. circumscripţie administrativă (silvică, agricolă etc.). /slav/

ocrotí (-esc) vb. — a apăra, a proteja. /slav/

octaédru, -e, s. n. — poliedru cu opt feţe. /fr. *octaèdre*/

octo- (octa-) — element de compunere a cuvintelor avînd sensul «opt» sau «de opt ori». /lat. *octo*/

octódă, -e, s. f. — tub electronic cu opt electrozi (catodul, anodul şi şase grile) folosit în radio. /fr. *octode*/

octogenár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care a atins (sau a depăşit) vîrsta de optzeci de ani. /fr. *octogénaire*/

octogón, -oáne, s. n. — poligon cu opt laturi. /fr. *octogone*/

octopód, -ă, adj. — care are opt picioare. /fr. *octopodes*/

oculár [1], -e, s. n. — lentilă a unei lunete, a unui microscop etc. prin care se priveşte cu ochiul. /fr. *oculaire*/

oculár [2], -ă, adj. — care se referă la ochi, al ochiului. ⊗ *martor ocular* = persoană care a văzut cum s-a desfăşurat un fapt. /fr. *oculaire*/

oculíst, -şti, s. m. — medic specializat în boli de ochi; oftalmolog. /fr. *oculiste*/

ocultísm s. n. — concepţie care afirmă că în natură ar exista forţe supranaturale, tainice, cu care unii oameni, iniţiaţi în anumite «secrete», ar putea comunica. /fr. *occultisme*/

ocupá (ocúp) vb. — 1. a pune stăpînire, a lua. 2. a avea un post, o funcţie, a se îndeletnici cu ceva. 3. a (se) interesa, a (se) îngriji de cineva sau de ceva. /lat. *occupare*/

odalíscă, -sce, s. f. — femeie în serviciul haremului unui sultan; (p. ext.) cadînă. /fr. *odalisque*/

odátă adv. — 1. cîndva; odinioară, mai de mult. 2. în sfîrşit, în cele din urmă. 3. îndată, imediat. 4. (adj.) în toată puterea cuvîntului, întreg; (p. ext.) foarte reuşit. /din *o* + *dată*/

ódă, -e, s. f. — 1. poezie lirică în care poetul îşi exprimă sentimentele de admiraţie şi entuziasm pentru figuri de luptători, pentru realizări măreţe, idei înaintate etc. 2. (în antichitate) poezie cu subiect eroic, cîntată sau recitată cu acompaniament de liră. /lat. *oda*/

odgón, -oáne, s. n. — funie groasă şi lungă. /srb. *odgon*/

odinioáră adv. — pe vremuri, altădată, înainte vreme. /din *o* + *dănăoară*/

odiós, -oásă, adj. — dezgustător, respingător, demn de ură. (pr. -di-os) /lat. *odiosus*/

odisée s. f. — călătorie lungă şi plină de aventuri; şir de întîmplări neprevăzute. (pr. -se-e) /fr. *odyssée*/

odór, (1) -oáre, s. n. — 1. obiect de (mare) preţ; comoară, giuvaier. 2. (fig.) persoană iubită, preţuită. /srb. *odor*/

odoránt, -ă, adj. — plăcut mirositor; parfumat. /fr. *odorant*/

Scanned with OKEN Scanner

odorizánt, -ți, s. m. — compus chimic cu miros foarte puternic care se introduce în conductele de gaz pentru a semnala eventuala scăpare a gazului din conductă. /din *odoriza*/

odráslă, -e, s. f. — 1. copil, urmaș; pui. 2. ramură tînără, mlădiță, vlăstar. /srb. *odraslo*/

odrăslí (-esc) vb. — 1. a se naște, a se ivi; a crește. 2. (despre plante) a da mlădițe; a înmuguri. /din *odrasla*/

ofénsă, -e, s. f. — jignire. /fr. *offense*/

ofensív, -ă, adj. — care atacă; atacant, bătăios. /fr. *offensif*/

ofensívă, -e, s. f. — atac, asalt, năvală. /fr. *offensive*/

ofértă, -e, s. f. — 1. propunere; prezentare. 2. totalul mărfurilor oferite pe piață la un moment dat. /fr. *offerte*/

oficiá (-iez) vb. — 1. a face o slujbă religioasă. 2. a săvîrși cu solemnitate un act important, ca de ex. căsătoria. /fr. *officier*/

oficiál, -ă, adj. — 1. care provine de la o autoritate de stat; legal, legiuit. 2. (fig.) de o politețe rece; formal. /fr. *officiel*/

oficialitáte, (1) -ăți, s. f. — 1. autoritate oficială de stat. 2. caracter oficial, atitudine oficială. /fr. *officialité*/

oficinál, -ă, adj. — din domeniul farmaciei; farmaceutic. /fr. *officinal*/

oficínă, -e, s. f. — 1. laborator al unei farmacii, al unei instituții de cercetare etc. 2. (fig.) loc unde se urzesc intrigi, calomnii. /lat. *officina*/

oficiós, -oásă, adj. (despre ziare, despre informații publicate etc.) — care reprezintă și susține punctul de vedere al unui guvern, al unui partid (fără a avea un caracter oficial). /lat. *officiosus*/

ofíciu, -ii, s. n. — 1. serviciu al unei administrații; biroul unde este instalat serviciul. 2. îndatorire, funcție, slujbă. 3. (la pl.) ajutor, serviciu. /lat. *officium*/

ofrándă, -e, s. f. — 1. jertfă adusă unei divinități. 2. dar făcut cuiva în semn de recunoștință și respect. 3. (fig.) contribuție la o operă de binefacere. /fr. *offrande*/

ófsaid, -uri, s. n. — 1. greșeală făcută de un fotbalist prin depășirea, fără minge, a ultimului jucător din echipa adversă (excepțînd pe portar). 2. depășirea liniei pe care se află mingea de către un rugbist. (pr. of-said) /engl. *off-side*/

ófset s. n. — procedeu de reproducere a tipăriturilor cu ajutorul formelor de tipar din metal plane, la care hîrtia nu vine în contact direct cu clișeul metalic, ci un cilindru de cauciuc preia imaginea de pe forma de tipar și o aplică pe hîrtie, /engl. *offset*/

oftalmológ, -i, s. m. — medic specializat în boli de ochi; oculist. /fr. *ophtalmologue*/

oftalmologíe s. f. — ramură a medicinei care se ocupă cu studierea și tratarea bolilor de ochi. /fr. *ophtalmologie*/

óftică s. f. (pop.) — 1. tuberculoză (pulmonară). 2. necaz. /ngr. *ohtikas*/

ogár, -i, s. m. — cîine de vînătoare cu corpul înalt și subțire, foarte iute la fugă. /srb. *ogar*/

ogheál, -uri, s. n. (Mold.) — plapumă. /slav/

oglindí (-esc) vb. — a reflecta ca într-o oglindă, a (se) răsfrînge, a se arăta. /slav/

ogoí (-iesc) vb. — a (se) liniști, a (se) potoli, a (se) domoli, a (se) calma. /srb. *ugojiti*/

ogorî (-ăsc) vb. — a ara. /din *ogor*/

ogrínji s. m. pl. — resturi de paie, de fîn etc. nemîncate de vite; tulpini ale plantelor de nutreț. /cf. srb. *ogrizina*/

oídium s. n. — 1. boală a viței de vie (făinare), provocată de o ciupercă parazită. 2. nume dat ciupercilor parazite care atacă plantele. /fr. *oïdium*/

ol, -uri, s. n. — vas de lut, mai

strîmt la mijloc. /din *oale*/

olác (1) -i, s. m., (2) -e, s. n. (ist.) — 1. curier special (călare); sol, ştafetă. 2. căruţă de poştă; poştalion. /tc. *ulak*/

olán, -e, s. n. — piesă semicilindrică sau tub de argilă arsă, folosită în construcţii. /din *ol* + suf. *-an*/

olăcár, -i, s. m. (ist.) — curier (călare), olac. /din *olac* + suf. *-ar*/

oleaginós, -oásă, adj. — din care se poate extrage ulei. /fr. *oléagineux*/

oléic, -ă, adj. — provenit din grăsimi şi uleiuri naturale. /fr. *oléique*/

olfactív, -ă, adj. — care se referă la simţul mirosului. /fr. *olfactif*/

oligarhíe, -ii, s. f. — 1. (în antichitate şi în evul mediu) regim politic în care puterea se afla în mîna unei minorităţi din rîndurile claselor avute. 2. grup mic de persoane care domină viaţa politică şi economică a unui stat, datorită averii şi poziţiei lor sociale. /fr. *oligarchie*/

oligofrenie s. f. — stare bolnăvicioasă caracterizată prin rămînerea în urmă a dezvoltării facultăţilor psihice (mintale), cu cele trei grade de înapoiere: debilitate mintală, imbecilitate şi idioţie. /fr. *oligophrénie*; gr. *oligos* = puţin, *phren* = gîndire/

olimpiádă, -e, s. f. — 1. competiţie sportivă internaţională care are loc din patru în patru ani; jocuri olimpice. 2. concurs pe specialităţi pentru elevi organizat anual pe plan local şi pe ţară. /fr. *olympiade*/

ológ, -oágă, adj. — 1. şchiop. 2. beteag, neputincios, paralizat. 3. (fig. despre plante) care nu are cîrcei şi nu se agaţă de arac. /srb. *uloga*/

olográf, -e, adj. n. (despre un testament) — scris de mîna persoanei care lasă o moştenire. /fr. *olographe*/

omágiu, -ii, s. n. — semn de respect, admiraţie şi recunoştinţă pentru cineva. /fr. *hommage*/

ombilíc, -uri, s. n. — organ prin care fătul este legat de corpul mamei; buric. /fr. *ombilic*/

oméga s. n. invar. — ultima literă a alfabetului grecesc, corespunzătoare literei «o». /gr. *omega*/

omisiúne, -uni, s. f. — uitare, lipsă; neglijare. /fr. *omission*/

omíte (omít) vb. — a neglija, a lăsa la o parte; a trece cu vederea, a uita (ceva). /lat. *omittere*/

omlétă, -e, s. f. — mîncare făcută din ouă bătute şi prăjite în grăsime. /fr. *omelette*/

omni- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «tot», «toate». /lat. *omnis* = tot/

omnipotént, -ă, adj. — atotputernic. /fr. *omnipotent*/

omnivór, -ă, adj. — care mănîncă atît hrană vegetală, cît şi animală. /fr. *omnivore*; lat. *omnis* = tot, *vorare* = a mînca/

omofón, -ă, adj. — care sună la fel (deşi scrierea diferă). /fr. *homophone*/

omogén, -ă, adj. — cu o structură unitară; uniform. /fr. *homogène*/

omogenizá (-ez) vb. — a uniformiza, a egaliza. /cf. fr. *homogénéiser*/

omográf, -e, s. n. — cuvînt care se scrie la fel cu alt cuvînt, cu care poate fi omonim (pronunţat la fel, dar cu alt înţeles) sau accentuat diferit (ex. *«mîna omului»* faţă de *«mînă caii»*). /fr. *homographe*; gr. *homos* = asemănător, *graphein* = a scrie/

omológ, -oágă, adj. — asemănător, similar. /fr. *homologue*/

omologá (-ghez) vb. — 1. a confirma valoarea unui act scris. 2. a recunoaşte oficial o performanţă, un rezultat sportiv. 3. a confirma oficial calităţile unui produs, aprobînd folosirea lui în anumite scopuri. /fr. *homologuer*/

omonim, (1) -e, s. n., (2) -i, s. m. — 1. cuvînt care are aceeaşi formă şi se pronunţă la fel cu alt

cuvînt, dar care diferă însă ca înțeles (ex. *nouă* adj., *nouă* pronume, *nouă* numeral). 2. persoană care poartă același nume cu altcineva. /fr. *homonyme*/

omoplát, -ți, s. m. — osul umărului; spată. /fr. *omoplate*/

omucídere, -i, s. f. — omor, asasinat. /din *om* + *ucidere*/

oncologíe s. f. — ramură a medicinei care se ocupă cu studiul și cu tratarea cancerului. /fr. *oncologie*; gr. *onkos* = volum, tumoare, *logos* = știință/

onctuós, -oásă, adj. — 1. unsuros, gras, uleios. 2. (fig.) mieros; fals, insinuant. (pr. -tu-os) /cf. fr. *onctueux*/

ondulá (-ez) vb. — 1. a se legăna (ca undele, ca valurile apei); a se undui, a șerpui. 2. a face cîrlionți; a bucla. /fr. *onduler*/

onerós, -oásă, adj. — 1. care impune ciuva sarcini. 2. împovărător, dezavantajos. /lat. *onerosus*/

onést, -ă, adj. — cinstit, corect. /lat. *honestus*/

oníric, -ă, adj. — halucinant, delirant, de vis. /fr. *onirique*/

onirísm s. n. — aiurare sau delir provocat de obsesii, de halucinații. /fr. *onirisme*/

ónix s. n. — agat de culoare neagră sau cu straturi de diferite culori, folosit ca piatră semiprețioasă. /fr. *onyx*/

onoáre s. f. — 1. corectitudine, cinste. 2. reputație, prestigiu, vază. 3. mîndrie, demnitate. 4. considerație, respect, prețuire, stimă. /lat. *honor*/

onomástic, -ă, adj. — privitor la nume de persoane. ⊗ *zi onomastică* = ziua numelui. /fr. *onomastique*/

onomástică s. f. — 1. știință care studiază originea, formarea și evoluția numelor proprii. 2. totalitatea numelor proprii dintr-o limbă. /fr. *onomastique*/

onomatopée s. f. — cuvînt care, prin elementele lui sonore, imită un sunet sau un zgomot; cuvînt imitativ. /fr. *onomatopée*/

onór, -uri, s. n. — 1. (mai ales la pl.) semn de stimă și cinstire deosebită (primirea cu urale și flori, cu sunete de goarnă etc.). 2. rang, demnitate. /lat. *honor*/

onorá (-ez) vb. — 1. a cinsti, a respecta, a stima. 2. a plăti (în termen) o datorie. /fr. *honorer*/

onorábil, -ă, adj. — vrednic de cinste; respectabil. /fr. *honorable*/

onorár, -ă, adj. (rar) — onorific. /fr. *honoraire*/

onoráriu, -ii, s. n. — plată pentru un serviciu făcut de o persoană cu profesiune liberă, intelectuală (avocat, medic etc.). /lat. *honorarium*/

onorífic, -ă, adj. — 1. care aduce cinste, onoruri. 2. acordat în semn de cinste, de considerație, pentru merite deosebite. 3. care aduce cinste, onoare, fără a aduce și profit sau avantaje materiale. /fr. *honorifique*/

ontogenéză s. f. — 1. procesul de dezvoltare a unei ființe vii începînd de la embrion pînă la stadiul de adult. 2. ramură a biologiei care studiază această dezvoltare. /fr. *ontogenèse*/

ontogeníe s. f. — ontogeneză. /fr. *ontogénie*/

op, -uri, s. n. — carte, operă, volum. /lat. *opus*/

opác, -ă, adj. — 1. prin care nu poate trece lumina; netransparent. 2. (fiz.) prin care nu pot trece radiații electromagnetice sau corpusculare. 3. (fig.) îngust la minte, redus, mărginit. /fr. *opaque*/

opál, -e, s. n. — 1. varietate de bioxid de siliciu, în diferite culori și cu luciu sticlos, folosită ca piatră semiprețioasă. 2. țesătură de bumbac subțire și străvezie. /fr. *opale*/

opalescént, -ă, adj. — cu reflexe roșcate cînd este observat prin transparență și albăstrui cînd este observat lateral. /fr. *opalescent*/

operá (-ez) vb. — 1. a face, a înfăptui ceva. 2. a face o opera-

ţie chirurgicală. 3. a înregistra diverse date sau documente într-un registru de evidenţe. 4. a întreprinde o acţiune militară. /fr. *opérer*/

operatív, -ă, adj. — 1. care lucrează repede şi cu efect. 2. privitor la diferite operaţii, la diferite acţiuni (ex.: plan operativ). /fr. *opératif*/

operatór, -i, s. m. — 1. lucrător calificat care supraveghează funcţionarea unei maşini ori a unui aparat sau care efectuează operaţii cu acestea. 2. persoană care face anumite operaţii (mai ales chirurgicale). /lat. *operator*/

operáţie, -ii, s. f. — 1. lucrare, acţiune. 2. intervenţie chirurgicală. 3. afacere, tranzacţie financiară sau comercială. 4. calcul, socoteală. /fr. *opération*/

óperă, -e, s. f. — 1. acţiune, lucrare, faptă, lucru. 2. lucrare originală de artă, de literatură, de ştiinţă etc. 3. totalitatea lucrărilor unui scriitor, ale unui om de ştiinţă etc. 4. compoziţie muzicală scrisă pentru solişti, cor şi orchestră pe textul unui libret dramatic. ⊗ clădire destinată reprezentării unor asemenea compoziţii. /it. *opera*/

operétă, -e, s. f. — compoziţie muzical-dramatică pentru solişti, cor şi orchestră pe un text dramatic, în care replicile cîntate alternează cu cele vorbite, iar intriga conţine şi note vesele. /it. *operetta*/

opiná (-ez) vb. — a fi de părere, a socoti, a considera. /fr. *opiner*/

opínie, -ii, s. f. — părere; judecată. /fr. *opinion*/

ópis, -e, s. n. — listă de acte, inventar, indice. /rus. *opis'*/

ópiu s. n. — substanţă narcotică toxică extrasă din capsulele necoapte ale unei specii de mac, folosită în industria farmaceutică şi care, fumată, provoacă stări de halucinaţie, vătămarea organismului. /lat. *opium*/

opleán, -ene, s. n. — fiecare dintre cele două bare transversale care împreună tălpile săniei. /bg. *opljan*/

oponént, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană care face opoziţie. /germ. *Opponent*/

oportún, -ă, adj. — care se întîmplă la momentul potrivit. /fr. *opportun*/

oportunísm, s. n. — atitudine lipsită de principialitate a cuiva care ia şi aplică, după împrejurări, poziţii şi păreri contradictorii, urmărind numai satisfacerea intereselor personale. /fr. *opportunisme*/

opozábil, -ă, adj. — 1. care poate fi opus. 2. (despre o sentinţă judecătorească, un act etc.) care poate fi atacat în justiţie, făcîndu-se opoziţie. /după fr. *opposable*/

opozánt, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — 1. oponent. 2. persoană din opoziţie. /fr. *opposant*/

opozíţie, -ii, s. f. — 1. raport între contrarii care se exclud reciproc. 2. împotrivire, opunere, rezistenţă. 3. (în ţările cu regim parlamentar) partid sau grupare politică care se opune partidului aflat la putere. /lat. *oppositio*/

oprég, -e, s. n. — piesă din costumul naţional românesc al femeilor din Banat, alcătuită dintr-o pucată dreptunghiulară şi îngustă de ţesătură, la baza căreia atîrnă franjuri colorate de aţă şi care se poartă peste poalele cămăşii. /srb. *opreg*/

oprélişte, -i, s. f. — piedică, stavilă, interdicţie. /din *opreală* + suf. *-işte*/

opresiúne, -i, s. f. — asuprire, împilare. /fr. *oppression*/

opresór, -i, s. m. — asupritor, exploatator, jecmănitor. /lat. *oppressor*/

oprimá (oprím) vb. — a asupri, a împila, a exploata. /fr. *opprimer*/

opróbriu s. n. — dezaprobare publică a unor fapte nedemne şi

a oamenilor care le săvîrşesc. /fr. *opprobre*/

optá (-ez) vb. — a alege dintre mai multe posibilităţi pe cea dorită; a-şi arăta preferinţa pentru ceva. /lat. *optare*/

optatív, -ă, adj. — (în expr.) *mod optativ* (şi substantivat, n.) = mod al verbului care exprimă o acţiune ca dorită. /lat. *optativus*/

óptic, -ă, adj. — 1. care se referă la fenomene luminoase, care aparţine opticii. 2. care se referă la vedere, care priveşte organele vederii (ex.: aparat optic, nerv optic etc.). /fr. *optique*/

óptică s. f. — 1. (fiz.) ramură a fizicii care se ocupă cu studiul luminii şi al fenomenelor luminoase şi vizuale. 2. (fig.) fel de a vedea şi de a interpreta faptele şi fenomenele. /fr. *optique*/

óptim, -ă, adj. — cel mai bun, foarte bun, excelent. /fr. *optime*/

optimísm s. n. — 1. concepţie (opusă pesimismului) potrivit căreia în lume binele precumpăneşte asupra răului, iar lumea se îndreaptă mereu spre progres, spre un viitor mai bun. 2. dispoziţie de a vedea toate într-o lumină favorabilă. /fr. *optimisme*/

opţiúne, -i, s. f. — faptul de a putea alege ceea ce îţi convine dintre mai multe posibilităţi. /fr. *option*/

ópus [1], **-uri,** s. n. — termen care denumeşte, împreună cu un număr de clasificare, o operă muzicală a unui compozitor. (scris şi: op) /lat. *opus*/

opús [2], **-ă,** adj. — 1. care este aşezat în faţa, în partea dimpotrivă a cuiva sau a ceva. 2. contrar, potrivnic. /din *opune*/

opúscul, -e, s. n. — scriere ştiinţifică sau literară de mică întindere. /fr. *opuscule*/

orácol, -e, s. n. — răspuns profetic pe care, potrivit credinţei vechilor greci, zeii îl dădeau celor veniţi să-i consulte; prezicere, profeţie; lăcaşul unde se culegeau şi se interpretau aceste profeţii (ex. oracolul lui Apolo din Delfi). ⊗ (expr.) *a vorbi ca un oracol* = a vorbi sentenţios şi neînţeles, enigmatic. /lt. *oracolo*/

orál, -ă, adj. — 1. care se transmite prin viu grai. 2. (despre examen) care constă din întrebări la care candidatul răspunde verbal. /fr. *oral*/

oralitáte s. f. — forma vorbită a limbii comune; aspectul oral al limbii. /din *oral*/

oránj adj. invar. — portocaliu. /fr. *orange*/

orar [1], **-e,** s. n. — program al unei activităţi împărţit pe ore şi care se repetă periodic (ex. orar şcolar). /fr. *horaire*/

orar [2], **-ă,** adj. — care arată orele; referitor la ore; care se face sau se calculează pe timp de o oră (ex. diferenţă orară). /fr. *horaire*/

oratór, -i, s. m. — cel care ţine un discurs, care vorbeşte frumos în public. /lat. *orator*/

oratóriu, -ii, s. n. — lucrare muzical-simfonică de mare întindere, scrisă pe o temă dramatică, pentru orchestră, cor şi solişti vocali. /fr. *oratorio*/

oráţie, -ii, s. f. (pop.) — specie a liricii orale în versuri, de mari dimensiuni, rostită la nunţi de către staroste, vornicei, colăcari etc.; conăcărie (de iertăciune, de colăcărie etc.). /lat. *oratio*/

orbecăí (-iesc) vb. — a dibui, a bîjbîi, a umbla prin întuneric şi a căuta ceva ca orbul. /*orbeca*+ suf. *-ăi*/

orbiculár, -i, s. m. — muşchi de formă circulară, înconjurînd un orificiu natural, pe care îl poate închide prin contracţia lui. (*o.* buzelor, *o.* pleoapelor). /fr. *orbiculaire*/

orbítă, -e, s. f. — 1. (anat.) cavitatea osoasă în care se află globul ochiului. 2. (astr.) drumul în formă de curbă închisă sau aparent închisă al unui corp ceresc în jurul Soarelui, al unei planete etc. 3. (fig.) sferă de

activitate; sferă de influenţă. /fr. *orbite*/

órdie, -ii, s. f. (ist.) — oaste, horda, ceată. /tc. *ordu*/

ordinál adj. n. — (în expr.) *numeral ordinal* = numeral care exprimă (prin numărare) locul sau ordinea numerică a unui obiect într-o înşirare. /fr. *ordinal*/

ordinár, -ă, adj. — 1. obişnuit, comun. 2. de calitate inferioară. /fr. *ordinaire*/

ordinatór, -oáre, s. n. — calculator numeric universal. /fr. *ordinateur*/

ordonanţá (-ez) vb. — a dispune plata unei sume prin întocmirea unui ordin de plată. /fr. *ordonancer*/

ordonánţă, -e, s. f. — 1. ordin, dispoziţie scrisă, dată de o autoritate. ⊗ *ordonanţă de plată* = dispoziţie de plată a unei sume. 2. (în vechea armată) soldat repartizat unui ofiţer pentru servicii personale. /fr. *ordonnance*/

oreión s. n. — boală infecţioasă epidemică manifestată prin inflamarea glandelor salivare. /fr. *oreillons*/

orfelinát, -e, s. n. — aşezământ de binefacere pentru creşterea copiilor orfani. /fr. *orphelinat*/

orfevrărie s. f. — 1. meşteşugul executării obiectelor de artă din metal preţios (podoabe, obiecte de cult religios etc.); aurărie. 2. comerţ cu obiecte fine de aur sau de argint. /fr. *orfèvrerie*/

orgán, -e, s. n. — 1. parte a corpului unei fiinţe care îndeplineşte una sau mai multe funcţii necesare vieţii. 2. ansamblu de piese îmbinate în vederea funcţionării unei maşini sau a unui mecanism. 3. (fig.) mijloc de acţiune, de comunicare; publicaţie, ziar. 4. grup de persoane numite sau alese în conducerea unei organizaţii politice sau administrative. /fr. *organe*/

orgánic, -ă, adj. — 1. care se referă la organe sau organisme. 2. unitar, inseparabil. 3. (despre substanţe) care este alcătuit din carbon şi hidrogen (uneori şi alte elemente). /fr. *organique*/

organísm, -e, s. n. — 1. corp viu; fiinţă. 2. (fig.) ceea ce apare ca un tot închegat; ceea ce funcţionează în mod perfect organizat. /fr. *organisme*/

orgelét, -e, s. n. — mic furuncul la marginea pleoapei; urcior. /fr. *orgelet*/

orgíe, -ii, s. f. — petrecere desfrînată. /fr. *orgie*/

orgóliu, -ii, s. n. — mîndrie exagerată, îngîmfare, trufie. /it. *orgolio*/

oríbil, -ă, adj. — dezgustător, foarte urît, îngrozitor. /fr. *horrible*/

oriént s. n. — 1. răsărit, est. 2. nume generic pentru ţările sau popoarele din răsăritul Europei. /fr. *orient*/

orifíciu, -ii, s. n. — deschidere cu dimensiuni mici în peretele unui organism sau al unui obiect. /fr. *orifice*/

originál, -ă, adj. — 1. care a fost produs pentru prima oară într-o anumită formă. 2. neobişnuit, ieşit din comun, aparte. /fr. *original*/

originár, -ă, adj. — care este de loc din..., provenind din.... 2. în prima formă, de la început. /fr. *originaire*/

orígine, -i, s. f. — 1. început, izvor, obîrşie. 2. apartenenţa prin naştere la o anumită familie, grup social, naţiune. 3. etimologie (a unui cuvînt). /fr. *origine*/

orizónt, -uri, s. n. — 1. zare. 2. (fig.) întindere, sferă a cunoştinţelor; perspectivă. 3. capacitate de înţelegere, de orientare. 4. (în artele plastice şi în teatru) fundal. /lat. *horizon*/

orînduíre, -i, s. f. — 1. formă de organizare a societăţii într-o perioadă dată a dezvoltării ei, al cărei caracter este determinat de modul de producţie a bunurilor materiale. 2. aşezare, grupare, aranjare într-o anumită ordine,

Scanned with OKEN Scanner

într-un anumit fel. /din *orîndui*/

orná (-ez) vb. — a împodobi; a decora. /fr. *orner*/

ornamént, -e, s. n. — 1. podoabă picturală, grafică, stilistică, muzicală etc. /fr. *ornement*/

ornamentá (-ez) vb. — a împodobi cu ornamente. /fr. *ornementer*/

órnic, -e, s. n. — ceasornic de perete. /din *oră* + suf. *-nic*/

ornitologíe, -ii, s. f. — parte a zoologiei care se ocupă cu studiul păsărilor. /fr. *ornithologie*/

oroáre s. f. — 1. sentiment de groază, de dezgust. 2. grozăvie. /lat. *horror*/

orogenéză, -e, s. f. — totalitatea fenomenelor geologice, datorită cărora se formează relieful uscatului (mai ales lanțurile muntoase). /fr. *orogénèse*; gr. *oros* = munte, *genesis* = naștere/

orogeníe s. f. — parte a geologiei care studiază formarea munților. /fr. *orogénie*/

orografíe s. f. — parte a geografiei fizice care se ocupă cu descrierea formelor de relief ale uscatului. /fr. *orographie*/

orológiu, -ii, s. n. — ceas de dimensiuni mari fixat pe fațada unei clădiri, pe un perete interior etc. /lat. *horologium*/

oropsí (-esc) vb. — 1. a asupri, a urgisi, a prigoni, a persecuta. 2. a izgoni, a alunga. /ngr. *orizo*/

ort, -ți, s. m. (înv.) — monedă de valoare mică reprezentînd a patra parte dintr-un leu vechi. ⊗ (expr.; fam.) *a da ortul popii* = a muri. /germ. *Ort*/

ortác, -i, s. m. (reg.) — tovarăș, camarad; prieten. /tc. *ortak*/

orto- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «drept», «adevărat», «corect». /fr. *ortho-*, gr. *orthos* = drept/

ortocromátic, -ă, adj. (despre plăci sau filme fotografice) — sensibil la toate radiațiile luminoase, la toate culorile, în afară de roșu. /fr. *orthochromatique*/

ortodóx, -ă, adj. — 1. care ține de biserica creștină răsăriteană. 2. care respectă cu strictețe o doctrină, o dogmă (tradițională). /lat. *ortodoxus*/

ortodoxísm s. n. — religia creștină ortodoxă. /din *ortodox* + suf. *-ism*/

ortoepíe s. f. — pronunțare corectă a cuvintelor unei limbi; ansamblu de reguli care stabilesc pronunțarea corectă a unei limbi. /fr. *orthoépie*; gr. *orthos* = drept, *epeia* = pronunțare/

ortofónic, -ă, adj. (despre transmisiuni radioelectrice) — care redă corect (fără modificări) timbrul sunetului emis. /fr. *orthophonique*/

ortografíe, -ii, s. f. — ansamblu de reguli care stabilesc scrierea corectă a cuvintelor unei limbi; aplicarea practică a acestor reguli. /fr. *orthographie*; gr. *orthos* = drept, *graphein* = a scrie/

ortomán, -ă, adj. (pop.) — 1. (despre ciobani) bogat (în turme). 2. (despre haiduci) chipeș, viteaz, mîndru. 3. (despre cai) care aleargă bine; sprinten, focos. /et. nec./

ortopedíe s. f. — ramură a medicinei care se ocupă cu îndreptarea deformațiilor oaselor corpului. /fr. *orthopédie*/

ortoptér, -e, s. n. — (la pl.) ordin de insecte cu patru aripi, cele dinainte scurte și tari, cele dinapoi late și membranoase. /fr. *orthoptères*/

osaná, -le, s. f. — 1. exclamație de preamărire în imnurile și textele religioase. 2. (la pl., uneori iron.) cuvinte de laudă (exagerată). /(1) slav, (2) fr. *hosanna*/

osatúră, -i, s. f. — 1. totalitatea oaselor unui vertebrat; schelet. 2. schelet de susținere a unei construcții, al unei mașini etc. 3. (fig.) constituție internă, structură. /fr. *ossature*/

oscilá (-ez) vb. — 1. a (se) legăna, a (se) balansa. 2. (fig.) a fi nehotărît; a șovăi. /fr. *osciller*/

Scanned with OKEN Scanner

oseminte s. n. pl. — oase care rămîn dintr-o ființă după moarte. /după fr. *ossements*/

osificá (pers. 3 -că) vb. — 1. a se transforma în os. 2. a căpăta structură osoasă. /fr. *ossifier*/

osîndă, -e, s. f. (pop.) — 1. condamnare, osîndire, pedeapsă. 2. chin, suferință; blestem; pacoste, năpastă, nenorocire. /din *osîndi*/

osîndí (-esc) vb. — 1. a condamna. 2. (fig.) a dezaproba, a înfiera. 3. a sili, a obliga; a constrînge. /slav/

osînză, -e, s. f. — 1. grăsime de porc crudă din regiunea abdominală. 2. (fig.) bunăstare, avere, bogăție. /lat. **oxungia*/

osmanlîu, -ii, s. m. (ist.) — turc. /tc. *osmanli*/

osmóză, -e, s. f. — proces de pătrundere a uneia sau a mai multor substanțe (dintr-o soluție) printr-o membrană permeabilă sau semipermeabilă. /fr. *osmose*/

ospăț, -e̦țe, s. n. — masă îmbelșugată; petrecere cu masă mare. /lat. *hospitium*/

ospíciu, -ii, s. n. — spital sau sanatoriu în care sînt îngrijiți alienații; casă de nebuni. /fr. *hospice*/

ospitaliér, -ă, adj. — care este foarte amabil cu oaspeții; primitor. /fr. *hospitalier*/

ostátic, -i, s. m. — persoană reținută de cineva drept garanție pentru îndeplinirea unor condiții sau obligații impuse statului, organizației sau familiei căreia îi aparține persoana reținută. /it. *ostatico*/

osteítă, -e, s. f. — inflamație a țesutului osos. /fr. *osteite*/

ostentatív, -ă, adj. — făcut cu intenția de a impresiona, de a provoca pe cineva; demonstrativ, provocator. /it. *ostentativo*/

ostentáție, -ii, s. f. — atitudine de înfumurare, de paradă. /lat. *ostentatio*/

osteologíe s. f. — parte a anatomiei care se ocupă cu studiul oaselor. /fr. *ostéologie*/

osteóm, -e, s. n. — tumoare benignă a unui os. /fr. *ostéome*/

osteomielítă, -e, s. f. — boală care se manifestă prin inflamarea oaselor și a măduvei lor. /fr. *ostéomyélite*/

osteopatíe s. f. — boală a unui os. /fr. *ostéopathie*/

osteoplastíe s. f. — restabilirea pe cale chirurgicală a unui os distrus, cu ajutorul unor fragmente osoase. /fr. *ostéoplastie*/

osteosarcóm, -e, s. n. — tumoare malignă a osului. /fr. *osteosarcome*/

ostíl, -ă, adj. — care are o atitudine potrivnică, dușmănoasă; dușmănos. /fr. *hostile*/

ostoí (-iesc) vb. (pop.) — a (se) potoli, a (se) liniști. /slav/

ostracizá (-ez) vb. — a înlătura pe cineva din viața publică; a alunga, a proscrie. /fr. *ostraciser*/

ostréț, -e, s. n. — șipcă de gard; vergea de fier, zăbrea. /bg. *ostrec*/

ostropél, -uri, s. n. — mîncare preparată din carne de miel sau de pasăre, cu sos făcut din făină, usturoi și oțet. /et. nec./

ostropéț, -uri, s. n. (Mold.) — 1. ostropel. 2. (în expr.) *a umbla cu ostropețul* = a umbla din casă în casă, invitînd la ospățul de a doua zi după cununie. /et. nec./

ostróv, -oáve, s. n. — 1. insulă în mijlocul unui rîu sau al unui lac. 2. îngrămădire de pămînt, nisip sau nămol, acoperită cu stufăriș și ridicată pînă la suprafața apei. /slav/

osuár, -e, s. n. — monument într-un cimitir sau într-un loc istoric; încăpere în care se păstrează osemintele morților. /lat. *ossuarium*/

oștean, -teni, s. m. (pop.) — soldat, ostaș, militar, /din *oaste* + suf. *-ean*/

oştíre, -i, s. f. (ist.) — armată, oaste. /din *oşti* (înv.) = a lupta/

otíc, -e, s. f. — lopăţică cu care se curăţă de pământ brăzdarul şi cormana plugului. /srb. *otik*/

otítă, -e, s. f. — inflamaţie a membranei care acoperă canalul auditiv. /fr. *otite*/

otomán, -ă, adj. — turcesc. /fr. *ottoman*/

otorinolaringologíe s. f. — ramură a medicinei care studiază structura, funcţiile şi bolile urechii, ale nasului şi ale laringelui. /fr. *otorhino-laryngologie*/

ótova adj. invar. — 1. uniform; drept, neted, egal. 2. fără formă distinctă. 3. (fig.) monoton. /et. nec./

otreápă, -epe, s. f. — 1. cîrpă, zdreanţă. 2. (fig.) om de nimic, secătură. /slav/

otrocól s. n. (Mold.) — (în expr.) *a face otrocol prin ceva* = a pune pe goană, a fugări. /cf. bg. *tărkolja*/

oţărî (-ăsc) vb. — a se mînia; a se răsti. /bg. *ocervami*/

oţelí (-esc) vb. — 1. a căli. 2. (fig.) a întări. /din *oţel*/

ovár, -e, s. n. — 1. organ în care se formează şi în care cresc celulele sexuale feminine la animale şi la oameni. 2. organ al unei flori, în care se formează ovulele şi care se transformă după fecundaţie în fruct. /lat. *ovarium*/

ovaţíe, -ii, s. f. — aclamaţie, urale, aplauze entuziaste. /lat. *ovatio*/

ovín, -ă, adj. — din familia oii; de oaie. /fr. *ovin*/

ovipár, -ă, adj. (despre animale) — care se înmulţeşte prin ouă. /fr. *ovipare*/

ovoíd, -ă, adj. — care are forma unui ou; oval. /fr. *ovoïde*/

ovoscóp, -oápe, s. n. — aparat cu care se examinează calităţile ouălor. /fr. *ovoscope*/

ovúl, -e, s. n. — celulă sexuală la plante şi la animale care, după fecundaţie, dă naştere embrionului. /fr. *ovule*/

oxíd, -zi, s. m. — compus al oxigenului cu alt element chimic. /fr. *oxyde*/

oxidá (-ez) vb. — a (se) acoperi cu oxid; a rugini. /fr. *oxyder*/

oxigén s. n. — corp gazos, incolor şi fără miros, absolut necesar respiraţiei şi arderii, care reprezintă o cincime din aerul atmosferic. /fr. *oxygène*/

oxitón, -ă, adj. (despre cuvinte) — care are accentul pe ultima silabă. /fr. *oxyton*/

oxiúr, -i, s. m. — vierme parazit care trăieşte în intestinul oamenilor şi al unor animale sau pe unele plante. /fr. *oxyure*/

ozocherítă s. f. — ceară minerală folosită la fabricarea lumînărilor, a cerurilor etc. /fr. *ozokérite*/

ozón s. n. — corp gazos a cărui moleculă se compune din trei atomi de oxigen şi care se poate obţine prin descărcări electrice în aer. /fr. *ozone*/

P

páce s. f. — 1. situaţie în care nu există război între state. 2. înţelegere între părţile aflate în luptă asupra încetării războiului. 3. bună înţelegere; lipsă de vrajbă. 4. lipsă de zgomot; linişte. 5. lipsă de zbucium sufletesc. 6. (în expr.) *pace bună* = gata, s-a terminat. /lat. *pax, -cis/*

pacfóng s. n. — aliaj de aramă, de nichel şi zinc, care imită argintul. /germ. *Packfong/*

pachebót, -uri, s. n. — vapor pentru transportul de călători. /fr. *paquebot/*

paciént, -ă, -ţi, -e, s. m. şi f. — bolnav aflat în tratamentul unui medic. (pr. -ci-ent) /fr. *patient/*

pacífic, -ă, adj. — iubitor de pace, paşnic, liniştit. /fr. *pacifique/*

pacificá (pacífic) vb. — a restabili pacea, a linişti. /lat. *pacificare/*

pácoste s. f. — nenorocire ce se abate asupra cuiva; năpastă, necaz mare. /slav/

pact, -e, s. n. — 1. învoială sau înţelegere scrisă între două părţi. 2. tratat. /lat. *pactum*, fr. *pacte/*

pactizá (-ez) vb. — 1. a cădea la învoială, a face un pact. 2. a face cauză comună cu un adversar, cu un duşman al patriei. /fr. *pactiser/*

padişáh, -i, s. m. — 1. (ist.) sultan. 2. monarhul Afganistanului. /tc. *padişah/*

padóc, -uri, s. n. — loc îngrădit în afara adăpostúrilor de animale, destinat întreţinerii şi mişcării în aer liber a diferitelor specii de animale. /fr. *paddok/*

paftá, -le, s. f. — încheietoare ornamentală la haină sau la cingătoare, lucrată din metal preţios sau din alte materiale. /tc. *pafta/*

pag, -ă, adj. (de obicei despre cai) — cu pete albe; bălţat. /slav/

pagódă, -e, s. f. — denumire dată templelor budiste din India, China etc. în formă de turn piramidal, cu construcţii suprapuse ca nişte etaje. /fr. *pagode/*

pahidérm, -i, s. n. — mamifer erbivor cu pielea foarte groasă (ex. elefant, rinocer etc.) (var. înv. *pachiderm*). /fr. *pachyderme/*

paj, -i, s. m. — 1. (în evul mediu) tînăr nobil în serviciul unui rege sau al unui mare nobil, care se instruia în cariera armelor. 2. (în unele ţări, în sec. al XIX-lea) copil de casă. /fr. *page/*

pájişte, -i, s. f. — loc acoperit cu iarbă măruntă şi deasă. /slav/

pájură, -i, s. f. — 1. pasăre răpitoare de munte, mai mică decît vulturul. 2. figură simbolică pusă pe stemă, pe monede etc.; (p. ext.) stemă. /cf. ucr. *pažera/*

paladín, -i, s. m. (în evul mediu) — 1. nobil slujitor la palatul unui rege. 2. cavaler rătăcitor (în căutare de aventuri eroice). /fr. *paladin/*

palafítă, -e, s. f. — locuinţă lacustră din epoca preistorică, construită pe piloţi groşi fixaţi în lac. /fr. *palafitte/*

palát, (II) -e, s. n. — I. cerul gurii. II. clădire măreaţă, monumentală, castel. /lat. *palatium*, (II) ngr. *palate/*

palatál, -ă, adj. (despre sunete) — rostit prin atingerea sau apropierea limbii de cerul gurii (ca la consoanele k' şi g' din cuvintele *unchi, unghi* etc., la semivocala i din cuvintele *iar, ioc* etc. şi la vocalele *e* şi *i*). /fr. *palatal/*

palatín, -i, s. m. — mare demnitar la palatul unui rege din evul mediu; guvernator al unei provincii. /fr. *palatin/*

paleo- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «vechi». (pr. -le-o-) /fr. *paléo-/*

paleocén s. n. (geol.) — prima epo-

că a paleogenului, (pr. -le-o-) /fr. *paléocène*/

paleogén s. n. (geol.) — prima perioadă a erei neozoice; numulitic. (pr. -le-o-) /fr. *paléogène*/

paleografíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu descifrarea şi studiul documentelor (textelor) vechi. (pr. -le-o-) /fr. *paléographie*/

paleolític s. n. — cea mai veche fază din preistoria omenirii, care începe o dată cu apariţia omului şi cuprinde primele etape ale comunei primitive, în care oamenii se serveau de unelte şi de arme făcute din piatră cioplită, nelustruită (între 600 000—10 000 de ani î. e. n.). (pr. -le-o-) /fr. *paléolitique*; gr. *palaios* = vechi, *lithos* = piatră/

paleontologíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul complex al animalelor şi al plantelor care au populat pămîntul în erele geologice, lăsînd urme numite fosile. (pr. -le-on-) /fr. *paléontologie*; gr. *palaios* = vechi, *on (ontos)* = fiinţă, *logos* = ştiinţă/

paleosláv, -ă, adj. — referitor la vechea limbă slavă, la vechea slavonă. /din *paleo-* + *slav*/

paleozóic s. n. — eră geologică (numită şi eră primară) în care s-au format munţii, au apărut primele vertebrate (peşti şi reptile primitive) şi s-a dezvoltat flora continentală (pînă la conifere). /fr. *paléozoïque*/

palétă, -e, s. f. — 1. organ al unei maşini cu rotor, de forma unei aripi cu feţe curbe. 2. placă cu formă specială pe care pictorul îşi aranjează sau îşi face amestecurile potrivite de culori. 3. lopăţică cu care se lovesc mingile la tenisul de masă. 4. pală de dimensiuni mici. 5. (fig.) gamă de culori. /fr. *palette*/

paliatív, -ă, adj. — tratament medical care are efect temporar, fără a curma cauza răului; uşurător, calmant. /fr. *palliatif*/

pálie, -ii, s. f. (lit.) — carte bisericească care conţine cărţi biblice din Vechiul Testament. /slav/

paliér, -e, s. n. — 1. porţiune de traseu orizontal al unei căi ferate sau al unei şosele. 2. platformă orizontală într-o clădire, de obicei la nivelul fiecărui etaj. 3. lagăr (orizontal) la o maşină. 4. planşeele unei construcţii la acelaşi nivel. /fr. *palier*/

palingenéză s. f. — 1. transformare a rocilor aflate la adîncimi foarte mari, sub influenţa temperaturii. 2. (fig.) regenerare, reînnoire morală. /fr. *palingénésie*/

palinodíe, -ii, s. f. — lucrare literară sau discurs în care autorul anulează propriile idei dintr-o lucrare mai veche. /fr. *palinodie*/

palisáre, -ări, s. f. — dirijare a creşterii lăstarilor. /fr. *palisser*/

palmarés s. n. — listă de succese sau victorii obţinute de cineva. /fr. *palmarès*/

palmér, -e, s. n. — instrument de mare precizie pentru măsurarea grosimii unei piese. /fr. *palmer*/

palmétă, -e, s. f. — 1. motiv ornamental stilizat, cu frunzuliţe aşezate simetric faţă de o frunză centrală. 2. formă simetrică dată pomilor fructiferi, cu ajutorul unor spaliere de care sînt prinse ramurile în creştere. /fr. *palmette*/

palmipéd, -e, s. n. — pasăre înotătoare care are degetele unite printr-o membrană, formînd un fel de lopeţi. /fr. *palmipède*/

palpá (-ez) vb. — a pipăi. /fr. *palper*/

palpábil, -ă, adj. — 1. care poate fi pipăit, simţit; real, concret. 2. (fig.) clar, neîndoios, sigur, evident. /fr. *palpable*/

palpitá (palpít) vb. — 1. (despre inimă) a bate mai tare decît normal (şi neregulat); a zvîcni. 2. (despre oameni) a fi tulburat, a tremura de emoţie. 3. (fig.)

a se agita, a se cutremura. /lat. *palpitare*/

palpitánt, -ă, adj. — care trezește mare interes; pasionant, impresionant, mișcător. /fr. *palpitant*/

palpitáție, -ii, s. f. — 1. bătaie puternică, accelerată și neregulată a inimii, provocată de o boală sau de o emoție; tresărire, zvîcnitură. 2. tulburare, agitație. 3. (fig.) simțire. /fr. *palpitation*/

paludísm s. n. — malarie; friguri de baltă. /fr. *paludisme*/

palústru, -ă, adj. — mlăștinos; din regiunea bălților. /lat. *palustris*/

pamflét, -e, s. n. — specie literară în versuri sau în proză cu caracter satiric, în care scriitorul critică atitudini, concepții, fapte negative. /fr. *pamphlet*/

pámpas, -uri, s. n. — vegetație formată din ierburi înalte și tufișuri care acoperă cîmpii întinse din America de Sud. (var. *pampa*) /fr. *pampas*/

pan-[1] — element de compunere a cuvintelor însemnînd: «tot», «întreg» (ex. panromanic, panslav etc.). /fr. *pan-*; gr. *pan-* = tot/

pan[2], -i, s. m. (ist.) — 1. nobil, moșier polonez. 2. termen folosit și în țările românești, în actele slave, cu semnificația de «boier». /pol. *pan*/

panacéu, -cée, s. n. — leac despre care se credea cîndva că vindecă orice boală; pretins remediu universal. /fr. *panacée*/

panamá, -le, s. f. — I. pălărie împletită din frunza unui arbust din Panama. II. afacere frauduloasă de mari proporții, /fr. *panama*/

panarițiu, -ii, s. n. — umflătură cu puroi în jurul unghiilor. /lat. *panaricium*/

panáș, -uri, s. n. — mănunchi de pene (colorate) cu care se împodobeau coifurile sau chipiele militarilor. /fr. *panache*/

pánă, péne, s. f. (mec.) — oprire nedorită a funcționării unei mașini sau a mersului unui autovehicul, din cauza defectării unei piese sau altor cauze. 2. (fig., în expr.) *a rămîne în pană* = a fi împiedicat într-o activitate; a rămîne fără bani. /fr. *panne*/

pandatív, -e, s. n. — medalion de purtat la gît. /fr. *pendentif*/

pandúr, -i, s. m. — 1. soldat din oastea neregulată de la începutul sec. al XIX-lea, mai ales din oastea lui Tudor Vladimirescu. 2. (în balade pop.) haiduc. /magh. *pandur*/

panegíric, -e, s. n. — 1. discurs public pentru preamărirea cuiva. 2. laudă exagerată. /fr. *panégyrique*/

panél, -e, s. n. — placă formată dintr-un miez de șipci, de scînduri etc. încleiate între două foi de furnir. /germ. *Panel*/

pánică s. f. — 1. spaimă, frică, groază cumplită; teroare. 2. dezordine, tulburare. /fr. *panique*/

panificáție s. f. — fabricarea pîinii, cornurilor, cozonacilor etc. /fr. *panification*/

panoplíe, -ii, s. f. — 1. panou cu o colecție de arme aranjate artistic. 2. armura completă a unui cavaler medieval. /fr. *panoplie*/

panóptic, -e, s. n. — 1. clădire (muzeu) al cărei interior, cu tot ce are în el, poate fi cuprins dintr-o singură privire. 2. expoziție de figuri de ceară. /fr. *panoptique*/

panorámă, -e, s. f. — 1. largă perspectivă asupra naturii văzută de departe și de la înălțime. 2. tablou mare zugrăvit pe peretele unei încăperi rotunde, care, iluminat de sus numai pe anumite sectoare, dă spectatorului din mijlocul încăperii iluzia unei imagini reale. 3. spectacol, reprezentație de bîlci. /fr. *panorama*/

panorámic, -ă, adj. — cu orizont larg, întins; circular. /fr. *panoramique*/

panrománic, -ă, adj. — care aparține tuturor popoarelor romanice, care privește toate popoarele romanice sau neolatine. /din *pan-* + *romanic*/

Scanned with OKEN Scanner

pántă, -e, s. f. — teren cu suprafaţă înclinată; înclinare. /fr. *pente*/

panteón s. n. — clădire impunătoare prin liniile clasice ale arhitecturii ei, în care se depun rămăşiţele pămînteşti ale celor mai de seamă personalităţi din ţara respectivă (ex. Panteonul din Paris). 2. (fig.) totalitatea oamenilor mari ai unei ţări. 3. (în antichitatea greco-romană) templu închinat tuturor zeilor. 4. mausoleu. /fr. *panthéon*/

pantográf, -e, s. n. — 1. aparat pentru reproducerea unui desen, a unui plan etc., fie la aceeaşi mărime, fie la o scară diferită de a modelului. 2. dispozitiv montat pe acoperişul vehiculelor cu tracţiune electrică şi servind ca priză de curent. /fr. *pantographe*/

pantomím, -i, s. m. — actor de pantomimă. /fr. *pantomime*/

pantomímă, -e, s. f. — reprezentaţie teatrală mută, în care artiştii reprezintă acţiuni, idei şi sentimente numai prin gesturi sau prin expresia feţei. /fr. *pantomime*; gr. *pan* = tot, *mimos* = imitator/

panţír, -i, s. m. (ist.) — 1. soldat călăreţ îmbrăcat în zale. 2. oştean lefegiu dintr-un corp de oaste însărcinat (în sec. XVIII—XIX) cu paza graniţelor şi transmiterea ştirilor. /germ. *Panzer*/

pápă, papi, s. m. — şef suprem al bisericii romano-catolice şi al statului Vatican (din oraşul Roma). /lat. *papa*/

papírus, -uri, s. n. — 1. plantă de apă cu tulpină membranoasă, din care se fabrica un material bun pentru scris. 2. document scris pe foi de papirus. /fr. *papyrus*/

par adj. n. (despre un număr întreg) — care se împarte exact cu 2. /lat. *par*/

pára- — element de formare a cuvintelor cu sensul: «alături», «pe lîngă», «în afară de». /lat., gr. *para*/

pará (-ez) vb. — a înlătura o lovitură printr-o contralovitură; a împiedica, a ocoli. /fr. *parer*/

parábolă, -e, s. f. — 1. istorioară morală, pildă. 2. vorbire alegorică cu un anumit înţeles. 3. (mat.) curbă plană, loc geometric al punctelor egal depărtate de un punct fix numit focar şi de o dreaptă fixă numită directoare. /(1—2) lat. *parabola*, (3) fr. *parabole*/

paracentéză, -e, s. f. — puncţie (străpungere) făcută într-o pungă de puroi din organism. /fr. *paracentèse*/

paradentóză, -e, s. f. — boală degenerativă a ţesuturilor de susţinere şi fixare a dinţilor. /fr. *parodentose*/

paradígmă, -e, s. f. — 1. totalitatea formelor flexionare ale unui cuvînt. 2. exemplu, model (gramatical). /fr. *paradigme*/

paradís, -uri, s. n. — 1. rai. 2. (fig.) loc frumos, încîntător. /fr. *paradis*/

paradiziác, -ă, adj. — minunat, încîntător; de rai. (pr. -zi-ac) /fr. *paradisiaque*/

paradóx, -uri, s. n. — enunţ surprinzător care contrazice opinia îndeobşte acceptată şi totodată demonstrabil (ex. paradoxul mincinosului: spunînd «eu mint», acesta de fapt nu minte, ci spune adevărul; dar dacă spune adevărul cînd spune «eu mint», atunci este evident că minte). /fr. *paradoxe*; gr. *para* = contra, *doxa* = opinie/

paradoxál, -ă, adj. — contradictoriu, greu de înţeles; ciudat. /fr. *paradoxal*/

parafá (-ez) vb. — 1. a semna, a aproba printr-o iscălitură prescurtată. 2. a pune pecetea cu anumite iniţiale (sau cu o semnătură) pe fiecare foaie a unui registru; a pecetlui cu ceară roşie cusătura unui registru sau dosar pentru a împiedica orice

modificare a acestuia. /fr. *parafer/*

paráfă, -e, s. f. — 1. pecete cu semnătura cuiva. 2. semnătură prescurtată. /fr. *parafe/*

parafóc s. n. — zid din material refractar care apără de flăcări o instalaţie sensibilă la căldură. /din *para-* + *foc/*

parafrază, -e, s. f. — 1. explicare a conţinutului unui text într-o formulare personală. 2. exprimare bazată pe imitarea spuselor altora, pe enunţuri cunoscute. /fr. *paraphrase/*

parafúlger, -e, s. n. — dispozitiv de legătură cu pămîntul a unei conducte sau instalaţii electrice, pentru a o proteja împotriva descărcărilor electrice din atmosferă. /din *para-* + *fulger/*

paragráf, -e, s. n. — 1. alineat dintr-un text oficial. 2. pasaj, fragment dintr-un text. /fr. *paragraphe/*

paralél, -ă, adj. — 1. (despre drepte, planuri) care sînt egal depărtate pe toată lungimea lor; mereu la aceeaşi distanţă. 2. care se produc în acelaşi timp; concomitent, simultan. /fr. *parallèle/*

paralelísm, -e, s. n. — 1. situaţia unor obiecte paralele. 2. potrivire între două lucruri, judecate comparativ. /fr. *parallélisme/*

paraléu, -i, s. m. (pop.) — 1. mai tare ca un leu. 2. (fig.) viteaz, îndrăzneţ. 3. (în expr.) *a se face leu-paraleu* = a se înfuria grozav. /din *para-* + *leu/*

paralític, -ă, adj. — infirm, paralizat. /fr. *paralytique/*

paralizíe s. f. — pierdere parţială sau totală a sensibilităţii şi a puterii de mişcare a corpului. /fr. *paralysie/*

paralogísm, -e, s. n. (logică) — sofism (raţionament fals) făcut din neştiinţă, fără intenţia de a înşela pe cineva. /fr. *paralogisme/*

paramagnétic, -ă, adj. — care întăreşte temporar un cîmp magnetic. /fr. *paramagnétique/*

paraméntt, -e, s. n. — faţa exterioară, finisată, a unei construcţii sau a unor elemente de construcţie (plăci, panouri etc.) /fr. *parement/*

paramétru, -i, s. m. — 1. mărime proprie unui obiect, care intervine în caracterizarea anumitor proprietăţi ale acestuia. 2. (mat.) mărime ale cărei valori permit să se deosebească între ele elementele unei mulţimi. /fr. *paramètre/*

paramilitár, -ă, adj. — care este înarmat în cadrul unei organizaţii care nu face parte din armată. /fr. *paramilitaire/*

paranóia s. f. — boală mintală care se manifestă prin idei fixe, delir (de persecuţie, de gelozie, de grandoare), halucinaţii etc. /fr. *paranoïa;* gr. *paranoia* = nebunie/

parapét, -e, s. n. — perete scund la marginea unui balcon, a unui pod etc. 2. întăritură la redute şi la tranşee, pentru a proteja pe luptători contra focului inamicului. /fr. *parapet/*

paraplegíe s. f. — paralizie a ambelor picioare. /fr. *paraplégie/*

parascîntéie, -ei, s. n. — dispozitiv care împiedică ieşirea scînteilor pe coş. /din *para-* + *scînteie/*

parascovénie, -ii, s. f. — poznă, năzbîtie, şotie. /et. nec./

paratáxă, -e, s. f. (gram.) — juxtapunere, alăturare. /fr. *parataxe/*

paratífos s. n. — boală molipsitoare cu simptome asemănătoare cu acelea ale febrei tifoide, dar produsă de bacilul paratific. /fr. *paratyphus/*

paravînt, -uri, s. n. — dispozitiv de protecţie contra vîntului, a curenţilor de aer. /din *para-* + *vînt/*

parazăpádă, -ezi, s. f. — 1. (la pl.) construcţie sau plantaţie care împiedică înzăpezirea unui drum. 2. grilaj la marginea streşinii unui acoperiş, pentru a opri că-

derea zăpezii. /din *para-* + *zăpadă*/

parazít, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — I. 1. plantă sau animal care se hrăneşte cu substanţe extrase din organismul străin în care s-a încuibat. 2. (fig.) trîntor, leneş, profitor. II. (s. m. la pl.) perturbaţii sau zgomote produse într-un aparat de telecomunicaţii (radio, televizor etc.) de diferite descărcări electrice din atmosferă sau din aparate electrice învecinate. /fr. *parasite*/

parazitóză, -e, s. f. — boală provocată de un parazit (I, 1); infectare cu paraziţi. /fr. *parasitose*/

parbríz, -e, s. n. — perete transparent montat în partea din faţă a unui automobil sau a unui avion. /fr. *pare-brise*/

parc, -uri, s. f. — I. grădină publică. II. 1. loc de staţionare a vehiculelor sau de depozitare a materialelor unei instituţii. 2. totalitatea vehiculelor unei instituţii sau unei întreprinderi. 3. (în expr.) *parc electric* = reţea centrală de distribuire a curentului electric. /fr. *parc*/

parchét, -e, s. n. — I. pardoseală din scîndurele de lemn de esenţă tare, îmbinate între ele în formă de desene geometrice. II. parcelă dintr-o pădure în exploatare. III. instituţie judiciară specială care făcea cercetări în materie penală şi susţinea învinuirea celor trimişi în judecată. /fr. *parquet*/

párching, -uri, s. n. — loc de parcare pentru vehicule. /engl. *parking*/

parcúrge (-cúrg) vb. — 1. a străbate. 2. a trece cu privirea peste ceva; a răsfoi, a citi în grabă. /cf. fr. *parcourir*/

parcúrs, -uri, s. n. — drum (de) străbătut; traiectorie. /fr. *parcours*/

paremiologíe s. f. — disciplină care se ocupă cu studiul proverbelor. (pr. -mi-o-) /fr. *paremiologie*/

parenchím, -e, s. n. — ţesut cu aspect spongios, bogat în vase sanguine, aflat în plămîni, rinichi, splină. 2. ţesut vegetal din compoziţia părţilor moi ale plantelor. /fr. *parenchyme*/

parenterál, -ă, adj. (despre modul de administrare a medicamentului prescris) — pe altă cale decît prin tubul digestiv. /fr. *parentéral*/

paréză, -e, s. f. — paralizie uşoară, incompletă, care permite mişcări de amplitudine redusă. /după fr. *parésie*/

parféu, -uri, s. n. — îngheţată de ciocolată sau fructe, preparată cu frişcă bătută. /cf. fr. *parfait*/

pária [1] s. m. — 1. (în India, la brahmani) persoană lipsită de orice drepturi (deoarece se află în afara castelor). 2. om dispreţuit, nedreptăţit. /fr. *paria*/

pariá [2] (-ez) vb. — a face pariu (rămăşag). /fr. *parier*/

paricíd [1], -ă, -izi, -de, s. m. şi f. — ucigaş de tată sau de mamă. /fr. *parricide*/

paricíd [2], -uri, s. n. — ucidere a unuia dintre părinţi sau a unui ascendent. /fr. *parricide*/

parietál, -ă, adj. — 1. privitor la peretele unei cavităţi a organismului (ex. oase parietale, care formează părţile laterale şi superioare ale cutiei craniene). 2. de perete. /fr. *pariétal*/

parimíe, -ii, s. f. — 1. proverb; maximă, pildă. 2. formulă în versuri la jocurile de copii. (var. *paremie*) /ngr. *paremia*/

parisilábic, -ă, adj. (despre s. şi adj.) — care păstrează acelaşi număr de silabe în cursul declinării (cel puţin la formele cazuale considerate fundamentale). /fr. *parisyllabique*/

paritáte s. f. — egalitate numerică sau valorică. /fr. *parité*/

paríu, -uri, s. n. — rămăşag, prinsoare. /fr. *pari*/

parîmă, -e, s. f. — frînghie sau cablu folosit pe un vapor. /cf. tc. *parima*/

parlamént, -e, s. n. — organ legis-

lativ în unele țări (format din una sau două camere sau adunări), constituit din reprezentanți ai diferitelor partide politice, aleși (parțial sau total) prin votul cetățenilor. /fr. *parlement*/

parlamentá (-ez) vb. — a discuta, a duce tratative. /fr. *parlementer*/

parlamentár, -i, s. m. — 1. membru al parlamentului (deputat sau senator). 2. (înv.) persoană împuternicită să ducă tratative cu inamicul; sol. /fr. *parlementaire*/

parloár, -e, s. n. — sală de primire a vizitatorilor într-un internat școlar, într-o cazarmă etc.; vorbitor. /fr. *parloir*/

parmác, -i, s. m. — stîlp folosit la pridvoare, la prispe etc. /tc. *parmak*/

parmezán, -e, s. n. — caşcaval uscat. /fr. *parmesan*, cf. *Parma*, oraș în Italia/

parnasianísm s. n. — curent în poezie apărut în Franța în jurul revistei «Parnasul contemporan» (1866), care se situează pe pozițiile cultului perfecțiunii versificației (impunînd formele fixe ale poeziei, folosirea unui vocabular ales, strălucitor și excluderea licențelor poetice). /fr. *parnassienisme*/

parodíe, -ii, s. f. — 1. creație literară care reia opere, motive și stiluri ale unor lucrări consacrate pentru a le imita într-o formă comică, a le satiriza sau ridiculariza defectele, fără ca prin aceasta să înjosească sau să compromită creațiile imitate. 2. creație care, în comparație cu modelul, este neizbutită sau inferioară originalului. /fr. *parodie*/

parói, -uri, s. n. — roi de albine ieșit dintr-un roi din aceeași vară. /ucr. *parij, paroja*/

paról, -e, s. f. — 1. cuvînt secret de recunoaștere; convenție. 2. (înv.) cuvînt de onoare. /fr. *parole*/

paronim, -e, s. n. — cuvînt asemănător cu altul ca sunete, dar deosebit ca sens (ex. complement și compliment; familial și familiar etc.). /fr. *paronyme*/

paronomáză, -e, s. f. — construcție stilistică constînd din alăturarea de cuvinte asemănătoare ca formă, dar deosebite ca înțeles, în vederea fixării unei zicale sau expresii (ex. tura-vura, de joi pînă mai apoi). /fr. *paronomase*/

parotídă, -e, s. f. — glandă salivară situată dedesubtul și înapoia urechii. /fr. *parotide*/

parotidítă s. f. — inflamație a parotidelor; oreion. /fr. *parotidite*/

paroxísm, -e, s. n. — 1. intensitate maximă a unei boli, a unei senzații, a unui sentiment etc. 2. tulburare extremă. /fr. *paroxysme*/

paroxitón, -oáne, s. n. — cuvînt care se accentuează pe penultima silabă. /fr. *paróxyton*/

partáj, -e, s. n. — împărțeală, divizare, repartizare. /fr. *partage*/

partenér, -ă, -i, -e, s. m. și f. — tovarăș la un joc, la o competiție sportivă, la un dans, la o acțiune. /fr. *partenaire*/

partenogenéză s. f. — formă de înmulțire prin ouă nefecundate, la unele animale inferioare sexuate (ex. albina). /fr. *parthénogénèse*/

partér, -e, s. n. — 1. parte a unei clădiri situată la nivelul pămîntului. 2. parte a unei săli de spectacole cuprinsă între scenă și fundul sălii. 3. parte a unui parc sau a unei grădini rezervată cultivării florilor. /fr. *parterre*/

participá (partícip) vb. — 1. a lua parte. 2. a contribui. /lat. *participare*/

participáție, -ii, s. f. — participare la o activitate economică, contribuind cu bani sau cu alte bunuri la această activitate. /fr. *participation*/

participiu, -ii, s. n. — mod verbal impersonal şi nepredicativ, cu forme de adjectiv. /fr. *participe*/

particular, -ă, adj. — 1. individual, 2. caracteristic unui singur obiect. 3. care are caracter personal; neoficial. 4. (despre instituţii) care nu aparţine statului. 5. (despre lecţii) care se predau elevilor în afara şcolii. 6. care este considerat străin de un loc de muncă. /lat. *particularis*/

particularitáte, -ăţi, s. f. — trăsătură distinctivă. /fr. *particularité*/

particulă, -e, s. f. — 1. părticică de materie. 2. sufix, prefix, infix sau alt element invariabil ataşat la un cuvînt (ex. *a* final din adv. *acuma* sau din pron. *acesta*). /lat. *particula*/

partíd, -e, s. n. — grupare de oameni uniţi prin comunitatea concepţiilor, a intereselor. ⊗ *partid politic* = partea cea mai înaintată, mai activă şi mai organizată a unei clase sau a unei pături sociale care exprimă, apără şi promovează interesele grupării pe care o reprezintă, organizează şi conduce lupta acesteia pentru putere. /fr. *parti*/

partídă, -e, s. f. — 1. joc complet. 2. căsătorie. 3. (contabilitate) cont, evidenţă. /ngr. *partida*/

partínic, -ă, adj. — care reprezintă şi apără interesele unui partid, care corespunde cu spiritul, ideologia şi programul unui partid. /cf. rus. *partíĭnyj*/

partitív, -ă, adj. (gram., despre forme flexionare sau despre părţi de propoziţie) — care exprimă ideea de parte dintr-un întreg (ex. atributul cu sens partitiv: *unii dintre ei*). /fr. *partitif*/

partitúră, -i, s. f. — 1. notaţie muzicală pentru un ansamblu instrumental, vocal sau mixt (pe portative suprapuse). 2. compoziţie muzicală. /it. *partitura*/

partizán, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. persoană care, fără a face parte din forţele armatei regulate, participă la lupta împotriva ocupantului străin. 2. susţinător sau apărător al unei cauze. /fr. *partisan*/

parţiál, -ă, adj. — care reprezintă sau cuprinde numai o parte dintr-un tot. (pr. -ţi-al) /lat. *partialis*/

parvení (parvín) vb. — a se ridica la o situaţie bună prin mijloace necinstite. /fr. *parvenir*/

pasá (-ez) vb. (sport) — a trece mingea unui coechipier. /fr. *passer*/

pasagér[1], -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. persoană care călătoreşte cu un mijloc de transport în comun. 2. persoană aflată în trecere printr-o localitate. /fr. *passager*/

pasagér[2], -ă, adj. (fig.) — vremelnic, trecător, temporar. /fr. *passager*/

pasáj, -e, s. n. — 1. spaţiu de circulaţie între două clădiri sau străbătînd o clădire. 2. fragment, parte dintr-un text scris. 3. încrucişare de drumuri, la acelaşi nivel sau la niveluri diferite. /fr. *passage*/

pasarélă, -e, s. f. — 1. punte sau podeţ mobil care leagă de chei un vapor ancorat. 2. pod îngust aşezat la înălţime peste o linie ferată, peste un canal etc. 3. galerie acoperită sau punte care face legătura între două clădiri, la nivelul aceloraşi etaje. /fr. *passerelle*/

pásă, -e, s. f. — 1. trecerea mingii, prin lovitură, unui jucător din aceeaşi echipă. 2. tur la un joc de cărţi. /fr *passe*/

pásămite adv. (pop.) — probabil, pesemne. /din *pasă* (păsa) + *mi* + *te*/

paseísm s. n. — pasiune exagerată pentru trecut, idealizarea trecutului. /fr. *passeisme*, cf. *passé*= trecut/

pasíbil, -ă, adj. — care merită să sufere. /fr. *passible*/

pasioná (-ez) vb. — a trezi un interes deosebit. (pr. -si-o-) /fr. *passionner*/

pasionál, -ă, adj. — înflăcărat, pătimaș. (pr. -și-o-) /fr. *passionnel*/

pasionánt, -ă, adj. — atrăgător, captivant. /fr. *passionnant*/

pasionát, -ă, adj. — 1. stăpînit de pasiune, îndrăgostit. 2. înflăcărat, entuziasmat. (pr. -si-o-) /din *pasiona*/

pasiúne, -i, s. f. — 1. sentiment puternic și de durată; dragoste. 2. interes deosebit, înflăcărare, entuziasm. (pr. -si-u-) /fr. *passion*/

pasív [1] s. n. — 1. totalitatea mijloacelor economice ale unei instituții sau întreprinderi privite sub aspectul provenienței lor. 2. parte a bilanțului contabil care cuprinde sursele de constituire a mijloacelor economice, exprimate în cifre. /fr. *passif*/

pasív [2], -ă, adj. — 1. care este lipsit de inițiativă și de interes pentru ceea ce lucrează. 2. (gram., despre forme verbale) care arată că subiectul suferă acțiunea făcută de altcineva. 3. (în expr.) *apărare pasivă* = totalitatea măsurilor de apărare împotriva atacurilor aeriene. /fr. *passif*/

pasivitáte s. f. — lipsă de activitate; dezinteres. /fr. *passivité*/

paspartú s. m. invar. — șperaclu. /fr. *passe-partout*/

pastél, -uri, s. n. — 1. creion colorat (pentru pictură). 2. (lit.) poezie lirică în care predomină descrierea naturii, sentimentul poetului desprinzîndu-se prin mijlocirea tablourilor zugrăvite. /fr. *pastel*/

pasteurizáre, -ări, s. f. — sterilizare a unor produse alimentare care pot fermenta, mai ales a laptelui, a sucului de fructe, constînd în încălzirea acestora la o temperatură la 70—75°C, la care bacteriile sînt distruse, urmată de o răcire bruscă. (pr. -tö-ri-) /din *pasteuriza*/

pastíșă, -e, s. f. — lucrare literară sau artistică în care se imită felul de lucru al unui scriitor sau artist renumit; imitație fără valoare. /fr. *pastiche*/

pástor, -i, s. m. — preot protestant, /germ. *Pastor*/

pastorál, -ă, adj. — 1. de păstor; cîmpenesc. 2. idilic. /fr. *pastoral*/

pastorálă, -e, s. f. — operă literară sau muzicală cu subiect din mediul de la țară, în special din viața păstorilor. /fr. *pastorale*/

pașalîc, -uri, s. n. — 1. provincie a Imperiului Otoman sau țară subjugată de turci și condusă de un bei turc cu titlul de pașă. 2. (fig.) țară în care domnește despotismul. /tc. *paşalik*/

pașapórt, -oárte, s. n. — 1. act oficial care dă unui cetățean dreptul de a pleca în altă țară (folosit acolo și ca legitimație). 2. (expr.; fam.) *a da pașaportul* = a alunga. /it. *passaporto*/

páșă, pași, s. m. — titlu onorific care se conferea unor demnitari din imperiul turcesc, mai ales miniștrilor, guvernatorilor de regiuni sau provincii, generalilor. (var. înv. *pașá, -le*). /tc. *paşa*/

páșnic, -ă, adj. — 1. (despre un loc) liniștit, calm, tihnit. 2. înțelegător, împăciuitor, iubitor de pace. /din *pace* + suf. *-nic*/

pașoptíst, -ă, -ști, -e, s. m. și f. — 1. participant la revoluția din 1848 din țările românești. 2. partaș al ideologiei revoluționarilor din 1848. /din *pașopt* (= patruzeci și opt) + suf. *-ist*/

paténtă, -e, s. f. — 1. act, brevet de invenție, care dă posesorului dreptul de a fabrica și de a comercializa o invenție proprie. 2. (fig.) procedeu, metodă, sistem (propriu cuiva). /fr. *patente*/

patérn, -ă, adj. — părintesc. /lat. *paternus*/

paternitáte s. f. — 1. calitatea de tată al copilului, filiație după tată. 2. calitatea de autor al unei opere, al unei metode etc. /lat. *paternitas, -atis*/

patétic, -ă, adj. — impresionant, mişcător, zguduitor. /fr. *pathétique*/

patetísm s. n. — calitatea de a mişca sufletul, de a înduioşa (prin vorbe, muzică etc.); înflăcărare, patos, pasiune. /fr. *pathétisme*/

patéu, -uri, s. n. — 1. preparat culinar umplut cu carne tocată, cu brînză etc., care se serveşte ca aperitiv. 2. pastă de ficat, de carne, de peşte. /fr. *paté*/

pátimă, -i, s. f. — 1. sentiment puternic şi violent care întunecă dreapta judecată; (p. ext.) iubire excesivă; suferinţă morală. 2. părtinire; ură. /ngr. *patima*/

patiná (-ez) vb. — 1. a aluneca. 2. a practica patinajul. /fr. *patiner*/

patinoár, -e, s. n. — teren (amenajat special) pentru patinaj. /fr. *patinoire*/

patiserie, (2) -ii, s. f. — 1. (cu sens colectiv) prăjituri, pateuri, plăcinte. 2. local în care se vînd şi se consumă astfel de produse. /fr. *pâtisserie*/

patogén, -ă, adj. — producător de boli; care poartă microbii unei boli. /fr. *pathegène*; gr. *pathos* = boală, *gennan* = a produce/

patológic, -ă, adj. — care este provocat de o boală. /fr. *pathologique*/

patologíe s. f. — ramură a medicinei care studiază felul, natura şi simptomele bolilor. /fr. *pathologie*; gr. *pathos* = boală, *logos* = studiu/

pátos s. n. — înflăcărare, însufleţire, avînt. /fr. *pathos*/

patriárh, -i, s. m. — şef de familie în faza superioară a orînduirii gentilice. 2. şef al bisericii creştine ortodoxe dintr-o ţară. 3. (fig.) bătrîn venerabil, cu numeroşi urmaşi. /gr. *patriarhos* = întemeietor/

patriarhál, -ă, adj. — simplu, tihnit, tradiţional; idilic. /fr. *patriarcal*/

patriarhát s. n. — denumire a ultimei perioade din orînduirea comunei primitive, în care bărbatul este considerat şef al familiei, iar gradele de rudenie sînt socotite în linie masculină. /fr. *patriarcat*, după *patriarh*/

pátrie, -ii, s. f. — 1. cadrul geografic, politic şi cultural în care îşi desfăşoară viaţa fiecare popor. 2. loc în care s-a născut cineva. 3. loc de origine a unei idei, a unui curent etc. 4. loc sau regiune bogată în anumite specii de animale sau de plante sau renumită pentru anumite produse. /lat. *patria*/

patrimoniál, -ă, adj. — care face parte dintr-un patrimoniu; moştenit. /fr. *patrimonial*/

patrimóniu, -ii, s. n. — totalitatea bunurilor moştenite de cineva de la părinţi; avere, bogăţie. /lat. *patrimonium*/

patriót, -ă, -ţi, -e, s. m. şi f. — persoană care îşi iubeşte patria şi luptă pentru fericirea ei. /ngr. *patriotis*/

patriotárd, -ă, -zi, -de, s. m. şi f. — persoană care face paradă de patriotism. /fr. *patriotard*/

patriotísm s. n. — sentiment de dragoste şi de devotament faţă de patrie şi faţă de popor. /fr. *patriotisme*/

patrón, -oánă, -i, -oane, s. m. şi f., s. n. — I. (s. m. şi f.) 1. proprietar al unei întreprinderi care exploatează munca salariată. 2. (înv.) ocrotitor, protector. II. (s. n.) 1. (reg.) cartuş. 2. mic cilindru de exploziv minier, folosit în mine la dislocarea straturilor. 3. (electr.) dulie. /(I) fr. *patron*, (II) germ. *Patrone*/

patroná (-ez) vb. — a ocroti, a sprijini, a susţine. /fr. *patronner*/

patronímic, -e, adj. n. — (în expr.) *nume patronimic* = a) nume de familie; b) nume format de la numele tatălui cu ajutorul unui sufix special. /fr. *patronymique*/

patrúlă, -e, s. f. — mic detaşament

militar însărcinat cu recunoașterea pozițiilor inamicului, cu paza unui obiectiv, cu supravegherea ordinii etc.; strajă, gardă. /germ. *Patrulle*/

patrupéd, -e, s. n. — animal cu patru picioare. /fr. *quadrupède*/

paupér, -ă, adj. — sărac, lipsit, nevoiaș. (pr. pau-) /lat. *pauper*/

pauperizá (-ez) vb. — a aduce, prin exploatare, la o stare de sărăcie extremă. /din *pauper*/

pauşál s. n. — sistem de plată pentru consum de energie electrică, consum de apă etc. prin fixarea cu aproximație a unei sume globale. /germ. *Pauschale*/

pávăză, -eze, s. f. — 1. scut, apărătoare. 2. (fig.) ocrotire, sprijin. /pol. *paweż(a)*/

pavilión, -oáne, s. n. — 1. clădire mică în grădină sau parcuri, servind drept adăpost provizoriu. 2. corp de clădire dintr-un ansamblu de construcții. 3. drapel arborat pe fațada unei clădiri oficiale, pe catargul unei nave etc. 4. partea largă ca o pîlnie a instrumentelor de suflat. /fr. *pavillon*/

pavoáz s. n. — ansamblu de drapele înălțate ziua (sau ansamblu de lumini arborate noaptea) pe o navă, la ocazii solemne. /fr. *pavois*/

păcurár, -i, s. m. (reg.) — păstor, cioban. /lat. *pecórarius*/

păgîn, -ă, -i, -e, s. m. și f. — 1. persoană care se închină zeilor sau idolilor. 2. denumire dată de creștini celor care erau de altă religie (mai ales turcilor). 3. (fig.) om rău la suflet, crud, nemilos. /lat. *paganus*/

pălămár, -i, s. m. (reg.) — paracliser. /din ucr. *palamar*/

pălimár, -e, s. n. — 1. împrejmuire de scînduri la prispă sau la cerdacul unei case. 2. stîlp (uneori sculptat) care susține streașina acoperișului. /et. nec./

păpúșă, -i, s. f. — I. 1. jucărie înfățișînd un copil. 2. (fig.) om lipsit de voință. II. 1. mănunchi de fire, de frunze etc. 2. șirag de smochine. 3. știuletele porumbului înainte de a se dezvolta mătasea și boabele. 4. nimfa insectelor. 5. parte a unui strung, a unei mașini de rectificat etc. care susține piesa de prelucrat. /lat. *papa* (= pupa) + suf. *-uşă*/

părínte, -ți, s. m. — 1. tată; (la pl.) tata și mama. 2. (fig.) întemeietor al unui neam; creator al unei științe, al unei mișcări culturale etc. 3. preot, călugăr. /lat. *parens*/

părtáș, -ă, -i, -e, s. m. și f. — 1. participant la o activitate. 2. asociat, colaborator. /din *parte* + suf. *-aș*/

părtini (-esc) vb. — a ține parte cuiva în dauna altuia. /din *parte*/

păs, -uri, s. n. — necaz, supărare; suferință, durere. ⊗ (loc. adv.) *fără păs* = fără grijă; nepăsător. /lat. *pensum*/

păsát s. n. — porumb sau mei măcinat mare. /lat. *pisatum*/

pătimáș, -ă, adj. — 1. stăpînit de o patimă; înflăcărat, pasionat. 2. părtinitor. /din *patimă* + suf. *-aș*/

pătimí (-esc) vb. — a suferi, a îndura. /din *patimă*/

pătrúnde (pătrúnd) vb. — 1. a străbate, a răzbate. 2. (despre idei) a se răspîndi. 3. (fig.) a pricepe, a înțelege. 4. (fig.) a mișca adînc, a impresiona puternic. /lat. *pertundere*/

pebrínă s. f. — boală parazitară a viermilor de mătase. /fr. *pébrine*/

pectorál, -ă, adj. — 1. de piept. 2. folosit în bolile de piept. /fr. *pectoral*/

pecuniár, -ă, adj. — care constă în bani, bănesc. /lat. *pecuniarius*/

pedagóg, -ă, -i, -e, s. m. și f. — 1. specialist în pedagogie; persoană care se ocupă cu munca didactică și educativă. /lat. *paedagogus*/

pedagógic, -ă, adj. — instructiv, educativ; corespunzător cerințe-

lor pedagogiei. /fr. *pédagogique*/

pedagogíe s. f. — ştiinţă care studiază metodele de educaţie şi de instruire a oamenilor (în special a copiilor şi a tinerilor). /fr. *pédagogie*/

pedalá (-ez) vb. — 1. a apăsa pe pedală. 2. (fig.) a insista, a stărui. /fr. *pédaler*/

pedálă, -e, s. f. — pîrghia pusă în acţiune cu piciorul, prin mijlocirea căreia se efectuează o comandă sau se pune în mişcare un mecanism. /fr. *pédale*/

pedánt, -ă, adj. — 1. minuţios, meticulos; pretenţios. 2. chiţibuşar. /fr. *pédant*/

pedanteríe s. f. — 1. paradă de cultură. 2. minuţiozitate excesivă. 3. exprimare în termeni pretenţioşi, lipsită de conţinut. 4. importanţă exagerată dată unor chestiuni puţin importante. /fr. *pédanterie*/

pedantísm s. n. — pedanterie. /fr. *pédantisme*/

pedéstru, -ă, adj. — care merge pe jos. /lat. *pedester*/

pediatríe s. f. — ramură a medicinei care studiază fiziologia copilului, bolile de copii şi tratamentul lor. /fr. *pédiatrie*; gr. *pais, paidos* = copil, *iatreia* = tratament/

pediátru, -i, s. m. — medic de copii. /fr. *pédiatre*/

pedichiúră s. f. — operaţia de îngrijire a picioarelor (tăierea unghiilor şi a bătăturilor). (pr. -chiu-ră) /fr. *pédicure*/

pedícul, -i, s. n. — un fel de picior care susţine un organ oarecare (de ex. la ciuperci) sau serveşte ca suport unei tumori, unui organ al corpului etc. /fr. *pédicule*/

pediométru, -e, s. n. — aparat pentru măsurarea înălţimii şi greutăţii copiilor mici. /fr. *pédiomètre*/

pedúncul, -i, s. m. — codiţa unei flori sau a unui fruct. /lat. *pedunculus*/

pegamoíd s. n. — imitaţie de piele fabricată din pînză pe care s-a aplicat un strat lăcuit de nitroceluloză, colorată cu anumite substanţe. /fr. *pégamoïde*/

pegás s. m. — 1. cal năzdrăvan cu aripi, din mitologia greacă. 2. (fig.) simbol al inspiraţiei poetice. /lat. *Pegasus*/

pehliván, -i, s. m. — 1. (înv.) acrobat, jongler, scamator. 2. şarlatan, înşelător. 3. poznaş, păcălici. /tc. *pehlivan*/

peiorativ, -ă, adj. — depreciativ, dispreţuitor. /fr. *péjoratif*/

peiságist, -ă, -şti, -e, s. m. şi f. — 1. pictor specializat în peisaje. 2. scriitor priceput în descrierea naturii. (pr. pe-i-) /fr. *paysagiste*/

peisáj, -e, s. n. — 1. privelişte din natură prinsă dintr-o singură privire. 2. pictură reprezentînd un colţ de natură. 3. descriere a naturii în opere literare. /fr. *paysage*/

pelágră s. f. — boală provocată de lipsa din alimentaţie a unor vitamine (în special vitamina PP) şi a unor proteine, manifestată prin inflamaţia pielii, plăgi pe corp, tulburări gastrice şi nervoase. /fr. *pellagre*/

pelegrín, -i, s. m. — pelerin, voiajor. /it. *pellegrino*/

pelerín, -i, s. m. — persoană care face un pelerinaj. /fr. *pèlerin*/

pelerináj, -e, s. n. — călătorie pentru vizitarea unui loc considerat sfînt sau care prezintă interes deosebit; călătorie lungă şi grea. /fr. *pèlerinage*/

películă, -e, s. f. — 1. film. 2. (fig.) pieliţă. 3. membrană. /fr. *pellicule*/

pelúză, -e, s. f. — 1. loc cu iarbă scurtă şi deasă dintr-un parc, dintr-o grădină etc. 2. spaţiu rezervat spectatorilor la extremităţile tribunelor dintr-un stadion. /fr. *pelouse*/

penáj, -e, s. n. — 1. totalitatea penelor unei păsări. 2. mănunchi de pene care se purta ca podoabă la chipiu, la pălărie. /fr. *pennage*/

Scanned with OKEN Scanner

penál, -ă, adj. (despre legi și dispoziții legale) — cu caracter represiv; care se referă la infracțiuni sancționate cu pedepse. /fr. *pénal*/

penalizá (-ez) vb. — a da o pedeapsă judiciară; a pedepsi încălcarea regulamentului unui joc. /fr. *pénaliser*/

penálti s. n. — lovitură liberă directă, dictată de arbitru împotriva unei echipe care s-a făcut vinovată de o greșeală gravă în zona de apărare a celeilalte echipe. /engl. *penalty*/

penát, -ă, adj. (despre frunze) — așezate de o parte și de alta a pețiolului; cu nervuri pornind perechi dintr-o nervură centrală. /cf. fr. *penné*/

pendínte adj. invar. — 1. care depinde de cineva sau de ceva. 2. care este în curs de cercetare, asupra căruia nu s-a luat o hotărîre. /lat. *pendens*/

pendulá (-ez) vb. — a (se) legăna; a oscila. /din *pendul*/

penetrábil, -ă, adj. — care poate fi străbătut. /fr. *pénétrable*/

penetránt, -ă, adj. — 1. pătrunzător, răzbătător. 2. (despre mirosuri, sunete etc.) ascuțit, puternic. /fr. *pénétrant*/

penibil, -ă, adj. — neplăcut, jenant. /fr. *pénible*/

penicilínă s. f. — substanță chimică antibiotică. /fr. *pénicilline*/

península, -e, s. f. — întindere mare de pămînt înconjurată pe trei laturi de apele mării sau ale oceanului. /fr. *péninsule*/

penitenciár, -e, s. n. — închisoare. /fr. *pénitencier*/

pénsă, -e, s. f. — 1. mică unealtă de metal cu care se pot prinde sau fixa obiecte mici sau substanțe care nu pot fi luate cu mîna. 2. (în croitorie) cută scurtă interioară; pliu. /fr. *pince*/

pensión, -oáne, s. n. — institut particular de învățămînt. /fr. *pension*/

pensiúne, -i, s. f. — găzduire completă (sau numai masă) primită într-o casă particulară în schimbul unei sume de bani. /fr. *pension*/

pent(a)- — element de compunere a cuvintelor cu înțelesul de «cinci» (ex. pentagon). /fr. *pent*(a), gr. *pente* = cinci/

pentaédru, -e, s. n. — poliedru cu cinci fețe. /fr. *pentaèdre*/

pentagón, -oáne, s. n. — poligon plan cu cinci laturi. /fr. *pentagone*; gr. *pente* = cinci, *gonia* = unghi/

pentatlón, -oáne, s. n. — concurs sportiv constînd din cinci probe diferite. /gr. *pentathlon*/

penúltim, -ă, adj. — care este înaintea celui din urmă. /lat. *paenultimus*/

penúmbră, -e, s. f. — zonă incomplet luminată, cuprinsă între regiunea umbrită și regiunea luminoasă înconjurătoare. /fr. *pénombre*/

penurie s. f. — sărăcie mare. /lat. *penuria*/

peón, -i, s. m. — muncitor agricol sărac (din America Latină); clăcaș. /fr., sp. *péon*/

pepiniéră, -e, s. f. — 1. teren pentru înmulțirea și formarea unor plante ce urmează a fi transplantate. 2. (fig.) instituție sau organizație care pregătește un mare număr de oameni. /fr. *pépinière*/

pepsínă s. f. — substanță cu rol important în digestie, secretată de mucoasa stomacului animalelor vertebrate. /fr. *pepsine*/

per prep. — termen comercial cu înțelesul: „pentru", „de fiecare". /lat. *per*/

percépe (percép) vb. — I. a simți, a pricepe, a sesiza. II. a lua bani, a încasa un impozit, o taxă. /lat. *percipere*/

perceptíbil, -ă, adj. — I. care poate fi sesizat cu ajutorul simțurilor sau al gîndirii, sesizabil, inteligibil. II. care poate fi încasat. /fr. *perceptible*/

perceptór, -i, s. m. — funcționar

Scanned with OKEN Scanner

care încasa impozitele. /fr. *percepteur*/

percépție, -ii, s. f. — I. proces psihic prin care obiectele și fenomenele care acționează direct asupra organelor de simț sînt reflectate în conștiința omului în totalitatea însușirilor lor, ca un întreg unitar. II. instituție în care se încasau impozitele și taxele oficiale. /fr. *perception*/

perchezíție, -ii, s. f. — cercetare făcută asupra unei persoane bănuite de o infracțiune, sau în locuința acesteia. /fr. *perquisition*/

percúție, -ții, s. f. — lovire, ciocănire, izbire. /fr. *percussion*/

perdáf, -uri, s. n. — 1. radere de jos în sus (în contra direcției în care crește barba). 2. (fig.) mustrare, dojană aspră. 3. stropire fină a unei materii spre a-i da lustru. /tc. *perdah*/

perdíție, -ii, s. f. — viață destrăbălată, pierzanie, desfrîu. /fr. *perdition*/

peregrín, -i, s. m. — călător prin țări străine. /fr. *pérégrin*/

peregrinà (-ez) vb. — a călători prin țări străine, a cutreiera locuri îndepărtate. /fr. *pérégriner*/

peremptóriu, -ie, adj. — care nu poate fi combătut; neîndoielnic. /fr. *péremptoire*/

perén, -ă, adj. — 1. (despre plante) care trăiește mai mulți ani de-a rîndul. 2. durabil, persistent, trainic. /lat. *perennis*/

perféct[1] s. n. — timp al verbului care exprimă o acțiune desfășurată și încheiată în trecut. /lat. *perfectus*/

perféct[2], -ă, adj. — 1. care întrunește toate calitățile, care nu lasă nimic de dorit; desăvîrșit. 2. complet, deplin. 3. (adv.) de acord; foarte bine. /lat. *perfectus*/

perfectà (-ez) vb. — a încheia, a definitiva o înțelegere. /din *perfect*/

perfectíbil, -ă, adj. — care poate fi perfecționat. /fr. *perfectible*/

perfecționà (-ez) vb. — a îmbunătăți; a desăvîrși. /fr. *perfectionner*/

perfíd, -ă, adj. — fățarnic, prefăcut, viclean. /fr. *perfide*/

perforà (-ez) vb. — a găuri, a străpunge. /fr. *perforer*/

performánță, -e, s. f. — realizare deosebit de bună. /fr. *performance*/

perfúzie, -ii, s. f. — introducere de sînge sau de diferite substanțe medicamentoase direct într-un vas de sînge, picătură cu picătură, pentru a nu fi tulburată funcționarea organismului. /fr. *perfusion*/

pergaménț, (2) -e, s. n. — 1. piele subțire prelucrată prin procedee speciale, pe care se putea scrie. 2. denumire dată scrierilor pe pergament. 3. hîrtie specială, densă și translucidă, care nu lasă să pătrundă grăsimile, aerul sau apa. /germ. *Pergament*/

pérgolă, -e, s. f. — construcție din grinzi de lemn așezate pe șiruri de stîlpi, pe care se ridică plante agățătoare. /it. *pergola*/

perhidról s. n. — denumire comercială pentru soluție concentrată de apă oxigenată (30%). /fr. *perhydrol*/

peri- — element de compunere a cuvintelor cu sensul: „în jurul", „împrejurul". /gr. *peri*= în jurul/

periánt, -e, s. n. — învelișul floral al plantelor, format din frunzișoare verzi (caliciu) și de altele colorate (corolă). /fr. *périanthe*/

pericárd, -e, s. n. — înveliș care acoperă inima, format dintr-o membrană fibroasă la exterior și una seroasă la interior. /fr. *péricarde*/

pericardítă, -e, s. f. — inflamare a membranei seroase a pericardului, produsă de reumatism, pneumonie etc. /fr. *péricardite*/

periclitá (-ez) vb. — a pune în pericol, a primejdui. /fr. *péricliter*/

periféric, -ă, adj. — 1. mărginaș. 2. (fig.) marginal, secundar, neimportant. /fr. *périphérique*/

periferíe, -ii, s. f. — 1. margine. 2. suburbie, mahala. /fr. *périphérie*/

perifrástic, -ă, adj. — exprimat prin perifrază. ⊗ (gram.) *formă perifrastică*=formă verbală compusă cu ajutorul verbului auxiliar „a fi", urmat de participiul sau gerunziul verbului de conjugat (ex.: m-am fost dus, i-am fost spus, eram mergînd). /fr. *périphrastique*/

perifrázǎ, -e, s. f. — exprimare prin mai multe cuvinte a ceea ce, în mod obișnuit, se exprimă printr-un singur cuvînt, pentru a evita o interpretare greșită, a sublinia anumite semnificații etc. (ex. «limpede ca lumina zilei» în loc de «clar». /fr. *périphrase*/

perihéliu, -ii, s. n. — punctul cel mai apropiat de Soare de pe orbita unei planete. /fr. *périhélie*/

perimá (pers. 3 -eazǎ) vb. — 1. a se învechi, a se demoda. 2. (despre procese) a se stinge, a se anula. /fr. *périmer*/

perimétru, -e, s. n. — 1. suma lungimilor laturilor unei figuri geometrice plane. 2. linie marginală care delimitează un teritoriu, o zonă etc.; contur. 3. (fig.) suprafață, porțiune. /fr. *périmètre*/

perindá (perínd) vb. — a trece unul după altul; a se succeda, a se desfășura. /din *pe*+*rînd*/

perinóc, -oáce, s. n. — lemn gros așezat deasupra osiei, pe care se sprijină dricul carului și care se mișcă în jurul unui cui, permițînd vehiculului direcția dorită. /din *perină*+suf. *-oc*/

perioádă, -e, s. f. — 1. interval de timp minim după care se repetă un fenomen; răstimp. 2. reunire de mai multe fraze, formînd un tot armonios. /fr. *période*/

periódic[1], -e, s. n. — publicație care apare la date fixe; gazetă, revistă. /fr. *périodique*/

periódic[2], -ă, adj. — care se repetă după anumite intervale de timp; repetat, ritmic. /fr. *périodique*/

periodizáre, -ări, s. f. — împărțire pe perioade de timp. /din *perioadă* (1)/

perióst s. n. — țesut fibros care învelește osul. /fr. *périoste*/

peripeție, -ii, s. f. — întîmplare neprevăzută, pățanie. /fr. *péripétie*/

perisábil, -ă, adj. — 1. care se alterează ușor. 2. pieritor, trecător. /fr. *périssable*/

periscóp, -oápe, s. n. — instrument optic cu care se poate privi peste obstacole (dintr-o tranșee, dintr-un submarin etc.) /fr. *périscope*/

peristíl, -uri, s. n. — 1. galerie formată dintr-un șir de coloane care mărginește o clădire, o sală, o grădină. 2. galerie interioară în clădirile antice grecești. /fr. *péristyle*/

peritonéu s. n. — membrană care căptușește pereții interiori ai cavității abdominale. /lat. *peritonaeum*/

peritonítă, -e, s. f. — inflamație a peritoneului cauzată de o infecție. /fr. *péritonite*/

pérlă, -e, s. f. — piatră prețioasă de culoare cenușiu-argintie, în formă de sfere mici de cîțiva mm, produsă de anumite scoici; mărgăritar. /fr. *perle*/

perlón s. n. — fibră sintetică din masă plastică poliamidică, din care se fabrică ciorapi, lenjerie etc. /germ. *Perlon*/

permanént, -ă, adj. — 1. care există mereu, care se produce fără întrerupere; necontenit, neîncetat. 2. care durează multă vreme. /fr. *permanent*/

permanentizá (-ez) vb. — a face să dureze, a stabiliza. /din *permanent*/

permeábil, -ă, adj. — 1. care poate fi pătruns de un lichid sau

de un gaz. 2. (fig.) receptiv, sensibil. /fr. *perméable*/

permián s. n. — ultima perioadă a erei paleozoice. (pr. -mi-an) /fr. *permien*/

permutá (permút) vb. — 1. a muta, a schimba. 2. a transfera. /fr. *permuter*/

pernicióş, -oásă, adj. — care cauzează un rău; dăunător. /lat. *perniciosus*/

perón, -oáne, s. n. — 1. platformă special amenajată în gări, pentru a uşura urcarea şi coborîrea călătorilor din tren. 2. platformă (uneori cu trepte) situată la intrarea unei clădiri mari. /fr. *perron*/

perorá (-ez) vb. — a vorbi mult şi cu emfază, a susţine cu înflăcărare. /fr. *pérorer*/

perpelít, -ă, adj. — 1. fript, prăjit. 2. (fig.) lipsit de vigoare. 3. jerpelit. /din *perpeli*/

perpendiculár, -ă, adj. (despre drepte sau planuri) — care formează unghiuri drepte cu o dreaptă sau cu un plan. /fr. *perpendiculaire*/

perpetuá (-ez) vb. — 1. a se continua, a se menţine, a dura mereu sau timp îndelungat. 2. a se reproduce, a se înmulţi. /lat. *perpetuare*/

perpétuu, -ă, adj. — care nu se sfîrşeşte niciodată; etern. /lat. *perpetuus*/

perpléx, -ă, adj. — uluit, uimit; încurcat, dezorientat. /fr. *perplexe*/

perseverénţă, -e, s. f. — statornicie, stăruinţă. /fr. *persévérance*/

persiflá (-ez) vb. — a lua în rîs, a-şi bate joc, a ironiza. /fr. *persifler*/

persistá (persíst) vb. — 1. a stărui cu îndîrjire, a persevera. 2. a se menţine. /fr. *persister*/

persoánă, -e, s. f. — 1. fiinţă omenească, individ. 2. categorie gramaticală specifică verbelor şi unor pronume, care poate arăta pe vorbitor, pe cel căruia i se adresează vorbitorul sau pe cel despre care se vorbeşte. /fr. *personne*/

personáj, -e, s. n. — fiinţă care îndeplineşte un rol într-o acţiune. /fr. *personnage*/

personál[1] s. n. — totalitatea salariaţilor dintr-un loc de muncă. /fr. *personnel*/

personál[2], -ă, adj. — 1. care aparţine unei anumite persoane, specific unei persoane; individual, propriu. 2. (adv.) în persoană, însuşi. /fr. *personnel*/

personalitáte, -ăţi, s. f. — 1. (psih.) persoană. 2. totalitatea trăsăturilor psihice ale persoanei, privite în integritatea lor şi în unitate cu rolurile sociale ale individului. 3. persoană cu calităţi biopsihice, sociale şi etice deosebite, care se manifestă într-o activitate cu caracter original, atît pe tărîmul creaţiei de valori materiale şi spirituale, cît şi în viaţa politică şi socială. /fr. *personnalité*/

personificáre, -ări, s. f. — 1. figură stilistică prin care se atribuie însuşiri omeneşti animalelor, lucrurilor şi fenomenelor din natură. 2. întrupare, încarnare. /din *personifica*/

perspectívă, -e, s. f. — 1. proiect, plan; (fig.) ceea ce se întrevede în viitor. 2. privire generală asupra unui sector al naturii; privelişte. /fr. *perspective*/

perspicáce, -ce, adj. — care pătrunde cu uşurinţă înţelesul lucrurilor; ager la minte. /fr. *perspicace*/

persuasiúne, -i, s. f. — pricepere de a convinge pe cineva să creadă sau să facă un lucru. /fr. *persuasion*/

persuasív, -ă, adj. — care caută să convingă. /fr. *persuasif*/

pertractá (-ez) vb. — a dezbate, a discuta mult o problemă. /lat. *pertractare*/

perturbá (-ez) vb. — a provoca dezordine, a deranja, a tulbura. /fr. *perturber*/

peruzeá, -ele, s. f. — piatră se-

mipreţioasă de culoare albastră sau verzuie. /tc. *piruze*/

pervérs, -ă, adj. — 1. (despre oameni) imoral, stricat. 2. anormal din punct de vedere sexual. /fr. *pervers*/

pervertí (-esc) vb. — a corupe, a deprava, a strica. /fr. *pervertir*/

pescadór, -oáre, s. n. — navă specială pentru pescuitul marin în larg, înzestrată cu instalaţii de pescuit, de depozitare, de congelare etc. /fr. *pescador*/

pesémne adv. — se vede că..., se pare că..., probabil. /din *pe*+*semne*/

pesimísm s. n. (opus *optimism*) — concepţie potrivit căreia răul, suferinţa predomină în lume şi nu pot fi înlăturate, fiindu-i inerente; predispoziţie de a vedea totul în rău; neîncredere în viitorul omenirii, în progres. /fr. *pessimisme*/

péstă s. f. — 1. ciumă. 2. nume dat mai multor boli produse de virusuri la animale domestice (*p.* bovină, *p.* porcină, *p.* păsărilor etc.). /fr. *peste*/

pestilenţiál, -ă, adj. — 1. care are caracteristicile pestei; contagios. 2. (fig.) dezgustător, respingător. /fr. *pestilentiel*/

peşchéş, -uri, s. n. — 1. denumire a darului, în bani şi obiecte, pe care domnitorii ţărilor româneşti îl trimiteau sultanului şi altor demnitari turci (în sec. XV—XVIII), la început anual, însoţind plata tributului, apoi cu alte ocazii. 2. cadou, dar. /tc. *peşkeş*)

petálă, -e, s. f. — fiecare dintre frunzişoarele modificate şi colorate care alcătuiesc corola unei flori. /fr. *pétale*/

petárdă, -e, s. f. — pocnitoare (cu praf de puşcă). /fr. *pétard*/

petíţie, -ii, s. f. — cerere scrisă. /fr. *pétition*/

petiţionár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care cere ceva printr-o petiţie. /fr. *pétitionnaire*/

petrochimíe s. f. — ramură a industriei chimice care se ocupă cu transformarea ţiţeiului şi a gazelor de sondă în alte produse. /fr. *pétrochimie*/

petrografíe s. f. — ştiinţă care studiază originea, compoziţia, structura, transformările rocilor şi răspîndirea lor în scoarţa terestră. /fr. *pétrographie*/

peţiól, -uri, s. n. — codiţa frunzei. /fr. *pétiol*/

piaţétă, -e, s. f. — piaţă mică la o răspîntie de străzi. /it. *piazzetta*/

picadór, -i, s. m. — toreador călare, înarmat cu o lance, care stă în arenă în timpul unei coride, avînd menirea să readucă pe taur în faţa luptătorilor şi să intervină cînd viaţa acestora e în pericol. /fr., sp. *picador*/

picáj, -e, s. n. — zbor al unui avion în care aeronava coboară în linie verticală sau aproape verticală. /fr. *picage*/

picánt, -ă, adj. — 1. pişcător, înţepător, iute. 2. (fig.) puţin indecent, neruşinat. 3. (fig.) atrăgător, ispititor. /fr. *piquant*/

picanteríe, -ii, s. f. — glumă, anecdotă sau aluzie uşor indecentă. /din *picant* (2)+suf. *-erie*/

pichér, -i, s. m. — tehnician specializat în întreţinerea şoselelor sau a căilor ferate. /fr. *piqueur*/

pichét[1] s. n. — ţesătură deasă de bumbac, de mătase etc. avînd pe una din feţe un desen în relief. /după fr. *piqué*/

pichét[2], -e, s. n. — 1. clădire la graniţă în care este instalat sediul unei subunităţi de grăniceri. 2. subunitate de soldaţi grăniceri de pază într-un anumit punct al frontierei. /germ. *Pikett*/

pichetá (-ez) vb. — a însemna punctele unei alinieri prin picheţi (ţăruşi) înfipţi în pămînt. /fr. *piqueter*/

picníc, -uri, s. n. — masă comună (în aer liber) cu contribuţia participanţilor. /fr. *piquenique*/

pícol, -i, s. m. — ajutor de chelner. (var. *picolo*) /it. *piccolo*/

picotí (-esc) vb. — a dormita, a moţăi; a aţipi (şezînd). /din *pica*/

pictografíe s. f. — scriere primitivă în care obiectele şi chiar ideile abstracte sînt reprezentate prin desene. /fr. *pictographie*/

pictúră, (2) -i, s. f. — 1. arta de a înfăţişa aspecte din realitate (peisaje, obiecte etc.) cu ajutorul culorilor, a creionului etc. 2. tablou. /lat. *pictura*/

pícup, -uri, s. n. — patefon electric cu dispozitiv pentru difuzarea sunetelor înregistrate pe discuri. (pr. şi picap) /engl. *pick-up*/

piedestál, -e, s. n. — suport de susţinere pentru un obiect. (pr. pie-des-) /fr. *piédestal*/

piésă, -e, s. f. — 1. parte demontabilă din mecanismul unei maşini, a unui aparat etc. 2. parte, porţiune, bucată. 3. act, document, însemnare cuprinsă într-un dosar. 4. obiect dintr-o expoziţie, dintr-un muzeu, dintr-o colecţie. 5. lucrare dramatică destinată reprezentării pe scena unui teatru. 6. compoziţie muzicală. /fr. *pièce*/

piesétă, e. s. f. — piesă de teatru scurtă. /fr. *piécette*/

pietáte s. f. — 1. smerenie, evlavie. 2. iubire plină de respect faţă de Dumnezeu şi faţă de tot ce-i în legătură cu religia, cu biserica. /lat. *pietas*/

pietón, -i, s. m. — persoană care merge pe drum pe jos; trecător. /fr. *piéton*/

pigmént, -ţi, s. m. — 1. substanţă organică colorată, din unele celule şi ţesuturi ale organismului (ex. pigmenţi biliari). 2. substanţă folosită în industria lacurilor şi a vopselelor pentru a colora. /fr. *pigment*/

pigméu, -i, s. m. — 1. pitic. 2. (fig.) om lipsit de valoare, de putere, de merite. /fr. *pygmée*/

pilástru, -ştri, s. m. — stîlp dreptunghiular care foloseşte ca element de ornamentaţie sau pentru întărirea unui zid. /fr. *pilastre*/

pilă, -e, s. f. (fiz.) — 1. generator de curent electric continuu, care transformă direct în energie electrică diverse forme de energie. 2. (în expr.) *pilă atomică*=reactor nuclear. /fr. *pile*, it. *pila*/

pildă, -e, s. f. — 1. exemplu bun de urmat. 2. mustrare care să fie un avertisment şi pentru alţii. 3. alegorie. 4. tîlc, semnificaţie. /magh. *példa*/

pilón, -i, s. m. — 1. stîlp rezistent care susţine o parte a unui pod, o cupolă, o conductă electrică aeriană etc. /fr. *pylône*/

pilór, -i, s. m. — orificiul care face legătura între stomac şi duoden. /fr. *pylore*/

pilós, -oásă, adj. — privitor la păr, care aparţine părului. /lat. *pillosus*/

pilót[1], -ţi, s. m. — 1. persoană care conduce o aeronavă. 2. persoană cu experienţă care conduce un tren sau o navă pe o porţiune dificilă a drumului. /fr. *pilote*/

pilot[2], -ţi, s. m. — stîlp de beton armat, de oţel etc. care se fixează în pămînt pentru a susţine o construcţie, pentru a fixa mai bine terenul etc. /fr. *pilotis*/

pilotá (-ez) vb. — 1. a conduce o navă, o aeronavă, o locomotivă etc. 2. a încetini mersul vehiculului din cauza nesiguranţei drumului. /fr. *piloter*/

pinacotécă, -i, s. f. — 1. muzeu de pictură. 2. colecţie mare de tablouri. /fr. *pinacothèque*/

piolét, -ţi, s. m. — unealtă asemănătoare cu tîrnăcopul, folosită de alpinişti. (pr. pi-o-) /fr. *piolet*/

pioniér, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. militar din trupele specializate în construcţii militare, repararea şi refacerea drumurilor şi podurilor, instalarea sau în-

lăturarea minelor etc. 2. (fig.) începător, creator, deschizător de drumuri. (pr. pi-o-ni-er) /fr. *pionnier*/

piós, -oásă, adj. — 1. evlavios, bisericos. 2. respectuos. /cf. fr. *pieux*/

piramídă, -e, s. f. — 1. corp geometric cu bază poligonală şi cu feţe triunghiulare, care se unesc într-un vîrf comun. 2. denumire dată unor monumente funerare de pe valea Nilului (Egipt). /fr. *pyramide*/

pirát, -ţi, s. m. — hoţ de mare; jefuitor, tîlhar. /fr. *pirate*/

pirexíe s. f. — nume dat bolilor cu febră. /fr. *pyrexie*/

pirifórm, -ă, adj. — în formă de pară. /fr. *piriforme*/

píro- — element de compunere a cuvintelor cu semnificaţie: „de foc", „prin temperatură înaltă". /gr. *pyr*=foc/

pirofór, -i, s. m. — 1. substanţă care produce scîntei; corp care se aprinde uşor (prin frecare sau prin ciocnire). 2. insectă care emite lumină fosforescentă. /fr. *pyrophore*; gr. *pyr*=foc, *phoros*=care poartă/

pirógă, -i, s. f. — luntre primitivă folosită în insulele Oceanului Pacific, făcută dintr-un trunchi de copac scobit, din piei cusute laolaltă etc. /fr. *pirogue*/

pirogén, -ă, adj. — 1. care este produs de foc. 2. care produce febră. /fr. *pyrogène*/

pirogravúră, -i, s. f. — desen decorativ făcut pe un obiect de lemn, de piele etc. cu ajutorul unui vîrf de metal ascuţit înroşit în foc (sau cu un aparat special). /fr. *pyrogravure*/

piromanie s. f. — tulburare psihică în care bolnavul simte impulsul de a da foc, de a distruge prin foc. /fr. *pyromanie*/

pirometríe s. f. — ramură a fizicii care studiază măsurarea temperaturilor înalte. /fr. *pyrométrie*/

pirométru, -e, s. n. — instrument folosit în metalurgie pentru măsurarea temperaturilor (foarte) înalte. /fr. *pyromètre*/

piroscáf, -e, s. n. — nume mai vechi dat navelor acţionate cu aburi. /fr. *pyroscaphe*/

piroscóp, -oápe, s. n. — instrument cu care se poate observa dacă o temperatură a atins un anumit grad. /fr. *pyroscope*/

pirosféră s. f. — înveliş fluid, cu o temperatură foarte înaltă, situat în interiorul Pămîntului. /fr. *pyrosphère*/

pirostát, -e, s. n. — aparat de control al temperaturii dintr-un focar de cazan sau de cuptor industrial. /fr. *pyrostat*/

pirotehníe, (3) -ii, s. f. — 1. tehnica producerii şi folosirii focului. 2. tehnica fabricării şi folosirii materialelor explozibile. 3. fabrică de muniţii. /fr. *pyrotechnie*/

piruétă, -e, s. f. — 1. învîrtire repede, pe loc, în vîrful unui picior. 2. (la călărie) mişcare de întoarcere a calului pe picioarele dinapoi. /fr. *pirouette*/

pisánie, -ii, s. f. — 1. (lit.) scriere veche, cu litere chirilice, adesea în limba slavonă. 2. inscripţie aflată la intrarea unor biserici sau a unor mănăstiri cu numele ctitorului, motivul zidirii etc. /slav/

pisár, -i, s. m. (ist.) — secretar domnesc în Ţara Românească şi în Moldova. /rus. *pisar*/

pisc, -uri, s. n. — 1. vîrf stîncos şi golaş de munte. 2. capătul ascuţit şi încovoiat în sus al unei luntre. /et. nec./

piscícol, -ă, adj. — privitor la peşti. /fr. *piscicole*/

piscicultúră s. f. — disciplină care se ocupă cu creşterea peştilor în apele naturale şi în heleşteie. /fr. *pisciculture*/

piscínă, -e, s. f. — 1. bazin cu peşti, amenajat într-o grădină, într-un parc etc. 2. bazin de înot. /fr. *piscine*/

piscivór, -ă, adj. — care se hrăneşte cu peşte. /fr. *piscivore*/

Scanned with OKEN Scanner

pístă, -e, s. f. — 1. loc de aterizare şi de decolare pentru avioane. 2. platformă de dans într-un local public. 3. fîşie de teren amenajată pentru curse sportive, pentru schi etc. 4. (fig.) făgaş, curs; direcţie. /fr. *piste*/

pistón, -oáne, s. n. — 1. organ de maşină care se adaptează etanş în interiorul unui cilindru în care se poate deplasa şi contribuie la transformarea energiei aburului, gazului etc. din cilindrul maşinii în energia mecanică (în cazul motoarelor) sau invers (în cazul pompelor şi compresoarelor). 2. instrument muzical de suflat asemănător trompetei. 3. clapă mobilă la unele instrumente de suflat. /fr. *piston*/

pistoná (-ez) vb. — 1. a extrage ţiţei dintr-o sondă sau alt lichid cu ajutorul unui piston special. 2. (fig.) a stărui, a insista. /fr. *pistonner*/

pítă, -e, s. f. (Trans., Mold.) — 1. pîine. 2. (fig.) slujbă, funcţie. /bg. *pita*/

pitecantróp, -i s. m. — nume dat unuia dintre strămoşii omului, ale cărui urme au fost descoperite în insula Java, intermediar între maimuţele antropoide şi omul primitiv. /fr. *pithécanthrope*/

pitorésc, -eáscă, adj. — colorat, încîntător. /fr. *pittoresque*/

píuă, pive, s. f. — 1. maşină pentru împîslirea ţesăturilor de lînă. 2. vas în care se pisează o substanţă solidă. 3. tun primitiv care se încărca pe la gura ţevii. (var. *pivă*) /lat. **pilla*/

pivót, -uri, s. n. — 1. (tehn.) ax al unui sistem tehnic care se roteşte într-un lagăr, de care se reazemă numai pe capătul său. 2. (fig.) centru sau punct esenţial de sprijin. 3. rădăcină principală, îngroşată, a unor plante ca sfecla, morcovul etc. /fr. *pivot*/

pivotá (-ez) vb. — a se roti (în jurul unui pivot, a unui centru etc.). /fr. *pivoter*/

pîlc, -uri, s. n. — grup mic şi neorganizat de oameni, de animale, de plante etc. /slav/

pîngări (-esc) vb. — 1. a necinsti, a batjocuri, a dezonora. 2. a murdări, a mînji. /din *păgîn*/

pîrcăláb, -i, s. m. (ist.) — 1. (în evul mediu, în ţările româneşti) dregător mai mare peste un ţinut sau un judeţ, cu atribuţii militare, administrative şi judecătoreşti. 2. denumire dată, în Ţara Românească, administratorilor satelor boiereşti şi mănăstireşti; primar. 3. strîngător de biruri, perceptor. 4. comandant al unei închisori. /magh. *porkoláb*/

pîrdálnic, -ă, adj. — afurisit, neastîmpărat, îndrăcit. /bg. *prdalo*+suf. *-nic*/

pîrghie, -ii, s. f. — 1. (fig.) bară rigidă care are un punct de reazem şi asupra căreia se exercită o forţă activă (motoare) şi o forţă rezistentă. 2. (fig.) forţă socială sau morală care dă impuls unei activităţi; punct de sprijin. /et. nec./

pîrloágă, -e, s. f. — loc de arătură lăsat necultivat. /srb. *parlog*/

placárdă, -e, s. f. — 1. afiş pentru durată mai lungă. 2. tablă cu lozinci etc. care se poartă la manifestaţii. /fr. *placard*/

placéntă, -e, s. f. — pieliţă cărnoasă din uterul mamiferelor placentare, care înveleşte şi alimentează fătul în organismul matern în timpul graviditătii (eliminată după naştere din cavitatea uterină). /fr., lat. *placenta*/

plachétă, -e, s. f. — 1. broşurică, volumaş, cărţulie. 2. medalie pătrată sau dreptunghiulară, modelată pe o singură faţă. /fr. *plaquette*/

placíd, -ă, adj. — calm, blajin. /fr. *placide*/

plafón, -oáne, s. n. — 1. tavan. 2.

cifră-limită, în cadrul unor operaţii băneşti. 3. înălţime maximă la care se poate ridica un avion etc. /fr. *plafond*/

plafoná (-ez) vb. — a limita, a mărgini. /fr. *plafonner*/

plágă, -ăgi, s. f. — 1. rană. 2. pacoste, nenorocire. /lat. *plaga*/

plagiá (-ez) vb. — a lua idei din scrierile literare, ştiinţifice etc. ale altora, fără arătarea sursei, prezentîndu-le drept creaţii personale. /fr. *plagier*/

plái, -uri, s. n. — 1. regiune de munte sau de deal aproape plană. 2. potecă pe coasta unui munte. 3. ţinut, meleag, regiune. /lat. *plagius*/

plan[1], -uri, s. n. — 1. proiect de acţiuni viitoare. 2. organizare sistematică a părţilor componente ale unei lucrări ştiinţifice, literare etc. 3. suprafaţă plană, netedă a unui corp. 4. desen tehnic care reprezintă grafic un teren, o construcţie etc. /fr. *plan*/

plan[2], -ă, adj. — care are suprafaţă netedă; întins, drept. /fr. *plan*/

planá (-ez) vb. — 1. a pluti în aer; a zbura cu motorul oprit. 2. (fig.) a ameninţa să se întîmple. 3. a netezi, a face plană o suprafaţă. /fr. *planer*, lat. *planare*/

planctón s. n. — totalitatea vietăţilor microscopice (plante şi animale) care trăiesc în apă pînă la o adîncime de 200 m. /fr. *plancton*/

planetáriu, -ii, s. n. — construcţie în formă de cupolă care, folosind un aparat de proiecţie, înfăţişează aspectul bolţii cereşti, stelele, constelaţiile şi mişcarea lor aparentă. (pr. -riu) /fr. *planétarium*/

planétă, -e, s. f. — corp ceresc fără lumină proprie, care se învîrte în jurul Soarelui sau al unei stele, de la care primeşte lumină şi căldură. /lat. *planeta*/

plánic, -ă, adj. — conform unui plan; privitor la un plan. /din *plan*+suf. *-nic*/

planificá (planífic) vb. — 1. a face un plan de activitate. 2. a organiza, a coordona şi a conduce pe bază de plan. /fr. *planifier*/

planiglób, -uri, s. n. — reprezentarea în plan, pe o hartă, a suprafeţei întregului glob pămîntesc; harta lumii. /din *plan*+*glob*/

planimetríe s. f. — 1. parte a topografiei care se ocupă cu reprezentarea pe un plan orizontal a detaliilor de pe un teren. 2. parte a geometriei care studiază suprafeţele plane; geometria plană. /fr. *planimétrie*/

planimétru, -e, s. n. — instrument dotat cu un vîrf de urmărire, folosit pentru măsurarea suprafeţelor pe hărţi, planuri etc. /fr. *planimètre*/

planisféră, -e, s. f. — hartă în care globul pămîntesc sau sfera cerească sînt reprezentate pe o suprafaţă plană. /fr. *planisphère*/

planór, -oáre, s. n. — aparat de zbor fără motor, care se deplasează cu ajutorul curenţilor de aer. /fr. *planeur*/

planorísm s. n. — sportul zborului cu planoare, lansate de către avioane cu ajutorul unui cablu, după decuplare zborul planorului continuînd pe baza curenţilor atmosferici. /din *planor*+suf. *-ism*/

planşéu, -ée, s. n. — element de construcţie în formă plană, care serveşte ca suport pentru fixarea unei maşini, separă etajele unei clădiri etc. /cf. fr. *plancher*/

plantón, -oáne, s. n. — serviciu de pază din interiorul unei căzărmi, a unui internat etc.; persoană care execută acest serviciu. /fr. *planton*/

plasá (-ez) vb. — 1. a aşeza; a situa într-o slujbă. 2. a investi bani, valori într-o afacere; a

vinde o marfă. 3. a spune o vorbă, o glumă etc. la timpul potrivit. 4. (sport) a trimite mingea într-o anumită direcție. /fr. *placer*/

plasaménț, -e, s. n. — 1. investire a unei sume de bani într-o afacere. 2. serviciul în care este plasat cineva. 3. (sport) situarea unui jucător într-un anumit loc, pe terenul de sport. /fr. *placement*/

plásă[1], -e, s. f. — 1. împletitură cu ochiuri rare din care se fac diferite obiecte. 2. sacoșă. 3. (fig.) farmec, vrajă, mreje. 4. (fig.) ademenire, momeală. /slav/

plásă[2], plăși, s. f. — subdiviziune a județului în vechea împărțire administrativă. /din *plasă* (1)/

plásmă[1] s. f. — parte lichidă a sîngelui sau a limfei, formată din apă (90%), săruri minerale (circa 9%), glucide, lipide, anticorpi etc. (1%); produs lichid intercelular. /fr. *plasma*/

plásmă[2] s. f. (fiz.) — gaz puternic sau total ionizat care, în mare, apare neutru, deoarece, pe lîngă molecule și atomi neionizați, conține ioni pozitivi și negativi, în număr egal. /fr. *plasma*/

plástic, -ă, adj. — 1. care se poate modela după forma dorită. 2. care reproduce forme prin modelarea unor materiale (sculptură), prin culori (pictură) etc. 3. sugestiv, expresiv, evocator. /fr. *plastique*/

plástică s. f. — tehnica executării obiectelor de artă prin modelarea unei substanțe maleabile; tehnica sculpturii, a modelajului etc. /fr. *plastique*/

plasticitáte s. f. — 1. proprietate a unui material solid de a se modela ușor prin apăsare. 2. vioiciune puternică a stilului, a exprimării; forță sugestivă. /cf. fr. *plasticité*/

plastifiánt, -ți, s. m. — substanță care mărește plasticitatea materialului cu care este amestecată. /fr. *plastifiant*/

plastográf, -ă, -i, -e, s. m. și f. — falsificator de documente sau de semnături de pe documente. /ngr. *plastografos*/

plastrón, -oáne, s. n. — 1. piepții tari și scrobiți ai unei cămăși bărbătești. 2. partea din față, detașabilă, a unei rochii, a unei bluze etc., care constituie o garnitură. 3. apărătoare din piele care protejează pieptul la scrimă. /fr. *plastron*/

plásture, -uri, s. m. — fîșie de pînză pe care s-a imprimat o pastă medicinală densă și lipicioasă, fîșie care se aplică peste o rană, peste un pansament etc. /gr. *emplastron*/

plat, -ă, adj. — 1. neted, întins. 2. (fig.) lipsit de expresie, banal. /fr. *plat*/

platán[1], -i, s. m. — arbore exotic cu frunze palmate. /lat. *platanus*/

platán[2], -e, s. n. — taler (de balanță). /cf. fr. *plateau*/

platfórmă, -e, s. f. — I. suprafață orizontală plană a unui vehicul. II. (fig.) program de activitate al unui partid, al unei asociații etc. /germ. *Plattform*/

platiná (-ez) vb. — 1. a acoperi un obiect cu un strat subțire de platină. 2. a decolora părul capului dîndu-i o nuanță de blond foarte deschis. /fr. *platiner*/

plátină s. f. — metal prețios de culoare albă-cenușie, care nu ruginește și este foarte rezistent la căldură. /fr. *platine*/

platitúdine, -i, s. f. — banalitate, mediocritate; (la pl.) fleacuri, prostii. /cf. fr. *platitude*/

platónic, -ă, adj. — 1. pur, ideal. 2. care nu poate fi realizat. /fr. *platonique*/

plátoșă, -e, s. f. — pieptar de oțel (pentru luptători). /et. nec./

platóu[1], -uri, s. n. — 1. loc neted situat în regiunea dealurilor sau a munților; podiș. 2. cîmp amenajat pentru exerciții militare. /fr. *plateau*/

Scanned with OKEN Scanner

platóu[2], -uri, s. n. — 1. tavă, tipsie. 2. piesă metalică plană (care se așază pe o masă de lucru sau pe arborele principal al unei mașini-unelte) pe care se fixează diferite piese pentru prelucrare. 3. suprafață amenajată pentru turnarea filmelor. /fr. *plateau*/

pláur, -i, s. m. — împletire densă de rădăcini și rizomi de stuf, care formează uneori țesuturi de 0,5—1 m grosime, adevărate insule plutitoare pe apa Deltei Dunării. /slav/

plauzíbil, -ă, adj. — care este posibil; admisibil, credibil. /fr. *plausible*/

plávie, plăvii, s. f. — insuliță plutitoare formată din stuf, ierburi, rădăcini de arbori etc. amestecate cu nămol. /slav/

plaz, -uri s. n. — piesă de oțel pe care se tîrăște plugul în timpul aratului, fixată la partea inferioară a trupiței. /bg., srb. *plaz*/

plăiéș, -i, s. m. — 1. (în evul mediu) locuitor de la graniță însărcinat cu paza frontierei în părțile de munte; străjer, grănicer. 2. locuitor de la munte; muntean. /din *plai* + suf. *-aș*/

plămádă s. f. — 1. plămădeală. 2. (fig.) urmaș, progenitură /din *plămădi*/

plăpînd, -ă, adj. — slăbuț, firav, delicat, gingaș. /lat. **palpabundus*/

plăsmuí (-iésc) vb. — 1. a imagina, a crea. 2. a născoci, a scorni, a inventa. 3. a falsifica. /ngr. *plasma* + suf. *-ui*/

plăván, -ă, adj. — (despre vite) cu părul de culoare albă-cenușie sau albă-gălbuie. /v. slav. *plavŭ*+suf. *-an*/

pleásnă, plésne, s. f. — 1. șfichi (la bici). 2. iritație a mucoasei limbii și a cerului gurii. /din *plesni*/

plébe s. f. — 1. (în Roma antică) pătură socială formată din oameni liberi, dar lipsiți de drepturi politice și care trăiau din cîștiguri întîmplătoare. 2. pătură socială de oameni decăzuți, declasați. /lat. *plebs*/

plebiscít, -e, s. n. — consultare a voinței poporului prin vot, cetățenii fiind chemați să răspundă prin „da" sau „nu" la întrebarea dacă aprobă o anumită măsură sau un anumit proiect de lege. /fr. *plébiscite*, lat. *plebiscitum*/

pledá (-ez) vb. — a susține, a apăra o cauză, o idee etc. /fr. *plaider*/

pledoaríe, -ii, s. f. — cuvîntare prin care se ia apărarea unei cauze; apărare. /fr. *plaidoirie*/

pleiádă, -e, s. f. — 1. grup de oameni talentați care activează în același domeniu și sînt legați între ei prin concepții sau sarcini comune. 2. (chim.) grup de corpuri simple care au proprietăți asemănătoare. /fr. *pléiade*/

pleistocén s. n. — prima epocă a cuaternarului, în care a apărut omul. (pr. ple-is-) /fr. *pléistocène*/

plen s. n. — totalitatea membrilor unei organizații. /lat. *plenum*/

plenár, -ă, adj. — total, deplin, întreg, complet. /lat. *plenarius*/

plenáră, -e, s. f. — consfătuire la care iau parte toți membrii unui for de conducere. /fr. (séance) *plenière*/

plenipoténță, -e, s. f. — putere deplină dată cuiva pentru a trata o problemă. /it. *plenipotènza*/

plenipotențiár, -i, s. m. — diplomat care reprezintă conducerea unui stat pe lîngă un guvern străin, avînd pentru aceasta puteri depline. /fr. *plénipotentiaire*/

plenitúdine s. f. — deplinătate. /lat. *plenitudo*/

pleonásm, -e, s. n. — folosirea succesivă a unor cuvinte care repetă fără rost ceea ce s-a spus deja (ex. babă *bătrînă*). /fr. *pléonasme*/

pleșúv, -ă, adj. — 1. chel, fără păr. 2. lipsit de vegetație. /slav/

plétoră s. f. — prisos, surplus. /fr. *pléthore*/

pléură, -e, s. f. — membrană seroasă (dublă) care căptuşeşte pereţii cavităţii toracice, acoperind şi plămînii. /fr. *plèvre*/

pleurezíe, -ii, s. f. — inflamaţie a pleurei cu apariţia unui lichid între cele două foiţe ale pleurei; aprindere de plămîni. (pr. ple--u-) /fr. *pleurésie*/

pleurítă, -e, s. f. — inflamaţie a pleurei, fără apariţie de lichid. /fr. *pleurite*/

plex s. n. — ţesut format din împletire de fibre nervoase, de vase de sînge sau vase limfatice. /lat. *plexus*/

plexiglás s. f. — material plastic transparent, foarte rezistent, folosit ca înlocuitor al geamurilor incasabile. /fr. *plexiglas*/

pliá (-iez) vb. — a îndoi pînă la suprapunere un material care se prezintă sub formă de foaie sau pînză. /fr. *plier*/

plíntă, -e, s. f. — 1. fîşie de circa 10 cm înălţime (de lemn, de piatră etc.) situată în partea de jos a pereţilor unei încăperi, pentru a-i apăra contra loviturilor sau pentru a acoperi rostul dintre pardoseală şi perete. 2. partea de jos a unei clădiri, a unei sobe etc., ieşită mai în afară. /fr. *plinte*/

plombagínă s. f. — hîrtie-carbon, indigou (folosită pentru multiplicarea textelor la maşina de scris). /fr. *plombagine*/

pluralitáte, -ăţi, s. f. — mulţime, diversitate. /lat. *pluralitas*/

pluri- — element de compunere a cuvintelor însemnînd: „mai mulţi", „mai multe". /lat. *plus, pluris*/

pluricelulár, -ă, adj. — cu mai multe celule. /din *pluri-*+*celular*/

plus-[1] — element de compunere a cuvintelor însemnînd: «mai mult». /lat. *plus*/

plus[2], -uri, s. n. — 1. ceea ce depăşeşte; prisos, surplus. 2. semn grafic în formă de cruce, care simbolizează: (mat.) adunarea mărimilor între care este pus, (electricitate) caracterul pozitiv al mărimii înaintea căreia este pus, sarcinile electrice pozitive. /lat. *plus*/

plusprodús s. n. — cantitate de produse creată de lucrătorii din sfera producţiei materiale în timpul supramuncii. /din *plus-*[1]+*produs*/

plusvaloáre s. f. — valoare nou creată pe care o realizează lucrătorul în cursul procesului de producţie peste echivalentul forţei sale de muncă. /din *plus-*[1]+*valoare*/

plutón, -oáne, s. n. — 1. subunitate militară formată dintr-un număr variabil de grupe (ex. la infanterie din 4 grupe de cîte zece ostaşi). 2. grup compact de concurenţi care se formează în timpul unei întreceri de fugă, a unei curse cicliste etc. /it. *plotone*/

plutoniér, -i, s. m. — cel mai mare grad de subofiţer. /din *pluton*+suf. *-ier*/

plutóniu s. n. — element chimic radioactiv cu nr. at. 94, cu mai mulţi izotopi, dintre care izotopul cu nr. de masă 239 este folosit la obţinerea energiei nucleare. /fr. *plutonium*/

pluviál, -ă, adj. — de ploaie. /fr. *pluvial*/

pluviométru, -e, s. n. — instrument cu care se măsoară cantitatea de apă de ploaie căzută într-o regiune, într-un anumit interval de timp. /fr. *pluviomètre*/

pneu, -uri, s. n. — partea unei roţi de autovehicul formată din camera de aer comprimat şi anvelopă. /fr. *pneu*/

pneumátic, -ă, adj. — 1. care funcţionează cu aer comprimat. 2. care comprimă sau evacuează aerul. /fr. *pneumatique*/

pneumocóc, -i, s. m. — microb care produce pneumonia lobară (la

om) și septicemia (la tineretul animalelor domestice). /fr. *pneumocoque*/

pneumonie, -ii, s. f. — inflamație a plămînului provocată, de obicei, de pneumococi, care se manifestă prin tuse, junghiuri și febră mare. /fr. *pneumonie*/

pneumotoráx s. n. — 1. pătrundere de aer în cavitatea pleurală, din cauza unei răni toracice, perforării plămînului etc. 2. introducere artificială de aer (sau de gaze inerte) în cavitatea pleurală, cu scopul de a imobiliza plămînul bolnav (mai ales de tuberculoză pulmonară) pînă la vindecare. /fr. *pneumothorax*/

pociúmb, -i, s. m. — țăruș, stîlp. /et. nec./

pocládă, -ăzi, s. f. — țesătură de casă din lînă nevopsită, folosită ca învelitoare, ca așternut, ca pătură sub șa; cergă, macat, pled. /slav/

pod, -uri, s. n. — 1. construcție care leagă între ele malurile unei ape. ⊗ *pod de vase*=pod demontabil, format dintr-un lanț de bărci sau de plute, legate de ancore sau piloți. 2. platformă suspendată pentru executarea unei lucrări la înălțime. 3. macara cu scheletul în formă de pod, pe care se deplasează aparatul de ridicat. ⊗ *pod rulant*=macara cu un pod metalic mișcător la o oarecare înălțime, folosit în ateliere sau uzine pentru transportarea unor greutăți mari. /slav/

podgórie, -ii, s. f. — vie întinsă (pe un deal). /slav/

podiș, -uri, s. n. — regiune întinsă, aproape plană, situată între munți sau în regiunea dealurilor; platou. /din *pod*+suf. *-iș*/

podométru, -e, s. n. — instrument care înregistrează, în număr de pași, distanța parcursă de cineva pe jos. /fr. *podomètre*/

podvádă, -vezi, s. f. (ist.) — cărăușie fără plată la care erau impuși în trecut țăranii (mai ales în timp de război); transport obligatoriu (plătit). /slav/

podzól, -uri, s. n. — pămînt nisipos și lutos, sărac în calciu. /rus. *podzol*/

poém, -e, s. n. — 1. creație literară în versuri, de întindere mai mare, de obicei cu subiect istoric sau legendar. 2. poezie. 3. operă literară în proză care are ritm de poezie. /fr. *poème*, lat. *poema*/

poét, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — persoană (înzestrată cu imaginație și sensibilitate) care compune poezii. /fr. *poète*, lat. *poeta*/

poetésă, -e, s. f. — poetă. (pr. po-e-) /fr. *poetesse*/

poétic, -ă, adj. — 1. liric, visător. 2. frumos, încîntător. /fr. *poétique*/

poétică s. f. — 1. ramură a teoriei literaturii care tratează despre creația poetică. 2. scriere teoretică despre principiile și normele fundamentale ale artei literare. /fr. *poétique*/

poezíe, -ii, s. f. — 1. arta de a exprima idei și sentimente prin versuri, într-un limbaj figurat și metaforic, cu ritm, rimă. 2. (fig.) farmec, frumusețe, încîntare. /fr. *poésie*/

pofídă, -e, s. f. — necaz, ciudă. /cf. pol. *pochyba*/

pogáce, -ăci, s. f. (pop.) — turtă de făină de grîu, coaptă, de obicei, direct pe plită. /magh. *pogácsa*/

poghiáz, -uri, s. n. (ist.) — unitate militară trimisă să prade; ceată de jefuitori. ⊗ (expr.) *în poghiazuri*=hoinărind în voie. /magh. *podgyász*/

pogón, -oáne, s. n. — veche măsură pentru suprafețe de teren, egală cu circa o jumătate de hectar (0,5012 ha). /bg. *pogon*/

pogonici s. m. — băiat care mînă vitele ce trag plugul. /bg. *pogonič*/

pogróm, -uri, s. n. — ucidere în masă a unui grup național mi-

noritar, organizată de clasele dominante reacţionar-şovine. /rus. *pogrom*/

pol, -i, s. m. — 1. fiecare dintre cele două puncte în care o sferă este străpunsă de o axă ce trece prin centrul ei. 2. fiecare dintre cele două puncte extreme ale axei imaginare în jurul căreia se roteşte globul pămîntesc; (p. ext.) regiunea din jurul acestor puncte (Polul Sud, Polul Nord). 3. fiecare dintre capetele opuse ale unui magnet. 4. (fig.) extremitate. /fr. *pôle*, lat. *polus*/

polaritáte s. f. — calitatea unui organism vegetal de a forma două puncte de creştere, cel de jos dînd rădăcini, cel de sus ramuri cu frunze, flori etc. /fr. *polarité*/

polarizá (-ez) vb. — 1. a produce fenomenul de polarizare. 2. (fig.) a aduna, a strînge, a concentra în jurul său. /fr. *polariser*/

polc, -uri, s. n. (ist.) — unitate militară din trecut, corespunzătoare regimentului de mai tîrziu. /rus. *polk*/

polcóvnic, -i, s. m. (ist.) — 1. colonel. 2. comandant al unei formaţii militare de pază a ordinii publice. /rus. *polkovnic*/

polémică, -i, s. f. — discuţie în contradictoriu asupra unei probleme. /fr. *polémique*/

polemologíe s. f. — ramură a ştiinţei politice care se ocupă cu studiul războaielor ca fenomen social susceptibil de observaţii ştiinţifice multilaterale: cauzele războaielor, formele sub care se manifestă, funcţiile şi efectele sale distrugătoare, cum pot fi evitate războaiele etc. /fr. *polemologie;* gr. *polemos* = război, *logos* = ştiinţă/

polén, -uri, s. n. — pulbere (de obicei galbenă) provenită din staminele plantelor cu flori, în care se găsesc celulele sexuale mascule. /lat. *pollen* = făină fină/

polenizáre, -ări, s. f. — transport al polenului la organul femel al florii (stigmat), prin care se realizează procesul de fecundaţie la flori. /din *poleniza*/

poli- — element de compunere a cuvintelor cu înţelesul: „mai mulţi", „mai multe". /fr. *poly-*; gr. *polys* = mult, numeros/

poliarticulár, -ă, adj. — privitor la mai multe articulaţii. /fr. *polyarticulaire*/

poliartrítă, -e, s. f. — inflamarea mai multor articulaţii. /fr. *polyarthrite*/

policár, -i, s. m. — degetul gros de la mînă. /lat. *pollicaris*/

policlínică, -i, s. f. — unitate medicală pe specialităţi pusă la dispoziţia bolnavilor care se pot deplasa. /fr. *polyclinique*/

policróm, -ă, adj. — multicolor; nuanţat. /fr. *polychrome*/

poliédru, -e, s. n. — corp mărginit din toate părţile de suprafeţe plane. /fr. *polyèdre*/

polietilénă s. f. — masă plastică obţinută prin chimizarea produselor petrolifere şi a gazelor de sondă şi de cracare. /fr. *polyéthylène*/

polifázic, -ă, adj. — care are mai multe faze. /din *poli-* + *fazic*/

polifoníe, -ii, s. f. — 1. îmbinare a două sau mai multe linii melodice paralele, care se cîntă împreună. 2. ştiinţa muzicală care studiază tratarea corală sau instrumentală, în care vocile sau instrumentele au independenţă melodică. /fr. *polyphonie;* gr. *polys* = mai mulţi, *phone* = sunet/

poligám, -i, s. m. — bărbat căsătorit în acelaşi timp cu mai multe femei. /fr. *polygame*/

poliglót, -ă, adj. — care ştie mai multe limbi. /fr. *polyglotte*/

poligón, -oáne, s. n. — 1. figură geometrică formată dintr-o linie frîntă închisă. 2. teren pentru exerciţii de tragere cu arme de foc. /fr. *polygone*/

poligrafíe, -ii, s. f. — 1. totalitatea procedeelor de reproducere grafică a unui text, a unei fi-

guri etc. 2. întreprindere pentru tipărirea cărților și a altor imprimate. /fr. *polygraphie*/

poliloghíe, -ii, s. f. — vorbărie. /ngr. *poliloghia*/

polimér, -i, s. m. — substanță cu masă moleculară mare formată prin unirea a două sau a mai multor molecule ale unei substanțe cu caracter nesaturat, din care se fac materiale plastice, fibre sau fire sintetice etc. /fr. *polymère*/

polimórf, -ă, adj. — care se prezintă sub mai multe stări, sub mai multe forme. /fr. *polymorphe*/

polinevrítă, -e, s. f. — boală a nervilor periferici, de origine infecțioasă, care se manifestă prin paralizii ale extremităților, atrofii musculare etc. /fr. *polynévrite*/

poliomielítă s. f. — paralizie infantilă. /fr. *poliomyélite*/

políp, -i, s. m. — 1. animal de apă nevertebrat care trăiește fixat de un suport, cu corpul moale și cu gura înconjurată de tentacule, cu ajutorul cărora își prinde hrana. 2. creștătură cărnoasă benignă care se formează uneori pe mucoasa internă a nasului, a coardelor vocale și a altor organe. /fr. *polype*/

polisemántic, -ă, adj. (despre cuvinte) — care are mai multe sensuri. /din *poli-*+*semantic*/

polisemíe s. f. — însușirea unui cuvînt de a avea mai multe sensuri. /fr. *polisémie*/

polisíndeton s. n. — figură de stil realizată prin repetarea unei conjuncții la începutul fiecăreia dintre părțile unei fraze sau a termenilor unei enumerări, pentru a sublinia ideea de mulțime sau de intensitate. „Și dai și rupi și sfarămi orbește...". (T. Arghezi). /fr. *polysyndéton*/

politéhnic, -ă, adj. — care privește mai multe științe sau arte practice. /fr. *polytechnique*/

politehnizáre s. f. — orientarea învățămîntului de cultură generală către dezvoltarea cunoștințelor tehnice și formarea de deprinderi practice în toate ramurile principale de producție. /cf. rus. *politehnizaciia*/

politeísm s. n. — credință în mai mulți zei. /fr. *polythéisme*/

polítică s. f. — 1. formă de organizare și de conducere a activității și relațiilor sociale ale unor comunități umane, de elaborare de măsuri pentru promovarea unei anumite orientări în dezvoltarea social-economică, pentru instituirea și menținerea unei anumite ordini interne, pentru garantarea securității externe a respectivei comunități. 2. formă de activitate socială care cuprinde relațiile dintre grupurile sociale sau dintre națiuni, în legătură cu apărarea intereselor lor, în lupta pentru menținerea și consolidarea puterii politice sau pentru influențarea și cucerirea acesteia. 3. strategia, metodele și mijloacele folosite practic în această luptă. 4. participarea la treburile statului, orientarea și determinarea formelor, sarcinilor și a conținutului activității statului. /fr. *politique*/

politizá (-ez) vb. — a orienta în sens politic, a da unui lucru un caracter politic. /germ. *politisieren*/

politologíe s. f. — știința politică. /fr. *politologie*; gr. *polis*=stat, cetate; *logos*=știință/

pólița, -e, s. f. — 1. (în sistemul financiar) cambie (bilet a cărui valoare trebuie achitată de semnatarul ei la data prevăzută în act) care, în virtutea unei prevederi speciale, se cedează spre încasare altei persoane; trată. 2. (în expr.) *poliță de asigurare*= contract încheiat de cineva cu o societate de asigurare, în care sînt cuprinse drepturile și obligațiile părților. /ngr. *politza*/

polivalént, -ă, adj. — 1. care se poate prezenta în diferite stări de valență. 2. (fig.) care are

mai multe valori. /fr. *polyvalent*/

polivitamínă, -e, s. f. — preparat care conţine mai multe feluri de vitamine. /fr. *polyvitamines*/

polizá (-ez) vb. — a şlefui, a curăţa cu polizorul. /cf. fr. *polissoir*/

polizór, -oáre, s. n. — unealtă stabilă sau portativă prevăzută cu un disc rotitor abraziv, folosit pentru şlefuirea, curăţarea etc. unor piese metalice. /fr. *polisseur*/

pológ[1], -oáge, s. n. — 1. brazdă de iarbă cosită; brazdă de grîu cosit care urmează a fi adunat şi legat în snopi; fîn cosit şi uscat, nepus încă în căpiţe. 2. iarbă bună de cosit. 3. mulţime, grămadă, ceată. /bg., srb. *polog*/

pológ[2], -oáge, s. n. — 1. pînză groasă impermeabilă; acoperiş de pat. 2. baldachin (1). 3. acoperitoare împotriva ţînţarilor (din pînză rară sau de sîrmă. /rus. *polog*/

pologít, -ă, adj. (pop.) — culcat la pămînt, aplecat. /din *pologi*/

polóniu s. n. — element chimic radioactiv rezultat în procesul de dezintegrare a uraniului. /fr. *polonium*/

poltrón, -ă, adj. — fricos, laş. /fr. *poltron*/

poluáre s. f. — degradarea şi infectarea mediului de trai (a aerului, a apei etc.) prin împrăştierea în jur a resturilor vătămătoare ale unor procese de fabricaţie (gaze, detergenţi, fum etc.). /lat. *polleo* = a avea putere (ca otravă)/

pomét, -uri, s. n. — 1. livadă cu pomi; mulţime de pomi. 2. (la pl.) mulţime de fructe. /lat. *pometum*/

poméţi s. m. pl. — umerii obrajilor. /fr. *pommettes*/

pomicultúră s. f. — ramură a ştiinţelor agricole care cuprinde studiul plantelor pomicole, cultura pomilor fructiferi. /din *pom*+*cultură*/

pómină s. f. — 1. amintire; veste; faimă. 2. (în expr.) *de pomină*=despre care se duce vestea; renumit, vestit; strașnic. *a fi de pomină*=a fi neuitat, *a se face de pomină*=a se face de rîs. /postverbal al lui *pomeni*/

pomológ, -i, s. m. — specialist în pomologie. /fr. *pomologue*/

pomologíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul cultivării şi îngrijirii pomilor şi arbuştilor fructiferi. /fr. *pomologie*/

pómpă, (1 şi 4) -e, s. f. — 1. maşină de forţă sau aparat care serveşte la comprimarea sau la deplasarea unui lichid (*p.* hidraulică) sau a unui gaz (*p.* pneumatică) cu ajutorul energiei transmise prin mijloace mecanice sau de altă natură. 2. (fig.) alai, suită, cortegiu. 3. (fig.) fast, strălucire, splendoare. 4. (în expr.) *pompe funebre*=întreprindere care se ocupă cu pregătirea şi facerea înmormîntărilor. /lat. *pompa*/

pompós, -oásă, adj. — 1. luxos, fastuos. 2. solemn, ceremonios. 3. (despre stil, cuvinte, expresii) înflorit, încărcat; pretenţios. /lat. *pomposus*/

ponderábil, -ă, adj. — care are greutate, care poate fi cîntărit. /fr. *pondérable*/

ponderabilitáte s. f. — stare a corpurilor care au greutate, asupra cărora se manifestă forţa de gravitaţie. /fr. *pondérabilité*/

ponderál, -ă, adj. — privitor la greutate, din punctul de vedere al greutăţii. /fr. *pondéral*/

ponderát, -ă, adj. — moderat, echilibrat, cumpătat. /cf. fr. *pondéré*/

póndere, -i, s. f. — 1. greutate. 2. (fig.) importanţă, valoare. /lat. *pondus*/

ponegrí (-esc) vb. — a vorbi pe cineva de rău; a bîrfi. /din *negru*/

pónei, ponei, s. m. — cal de rasă englezească, mic şi cu părul lung. /fr. *poney*/

ponór, -oáre, s. n. — coastă prăpăstioasă, rîpă. /bg., srb. *ponor*/

ponós, -oáse, s. n. — 1. necaz, neajuns; rezultat neplăcut. 2. blam, hulă; insultă, calomnie. 3. cusur, vină. /slav/

pontá (-ez) vb. — 1. a înregistra prezenţa, a lua în evidenţă. 2. a miza o sumă de bani la un joc de noroc. /fr. *ponter*/

póntic, -ă, adj. — din regiunea Pontului Euxin (a Mării Negre). /lat. *ponticus*/

pontíf, -i, s. m. — 1. (în vechea Romă) membru al colegiului care supraveghea cultul religios. 2. (azi) prelat, episcop. 3. (fig.) persoană care se pretinde a fi o autoritate indiscutabilă într-un anumit domeniu. /fr. *pontife*/

pontón, -oáne, s. n. — 1. pod sau corp plutitor, în general staţionar, susţinut de bărci legate între ele, de tuburi metalice etc. 2. vas sau un grup de vase care susţin o platformă de pod sau o instalaţie unde acostează navele. /fr. *ponton*/

pontoniér, -i, s. m. — militar specializat în facerea pontoanelor, a podurilor etc. /fr. *pontonier*/

pop, -i, s. m., (4) -uri, s. n. — 1. stîlp sau par de sprijin. 2. fusul vîrtelniţei. 3. beţişor aşezat în dreptul căluşului, între feţii unei viori, a unui violoncel etc. 4. mănunchi de plante aşezate în picioare ca să se usuce. /slav/

popór, oáre, s. n. — 1. (ist.) formă istorică de comunitate umană, superioară tribului şi anterioară naţiunii. 2. totalitatea locuitorilor unei ţări, populaţia acesteia. 3. (în orînduirile bazate pe exploatare) masa muncitoare; (p. restr.) ţărănimea. 4. (fig.) mulţime, public. /lat. *populus*/

popótă, -e, s. f. — cantină pentru ofiţeri. /fr. *popote*/

poprire, -i, s. f. — 1. oprire, împiedicare, interzicere. 2. reţinere (prin hotărîre judecătorească) a sumelor pe care le datorează cineva, fie din salariul datornicului, fie din banii pe care acesta îi are de primit de undeva; sechestru. /din *popri*/

populá (-ez) vb. — 1. a aduce locuitori pe un teritoriu nelocuit sau slab populat. 2. a aduce animale într-o regiune în care nu se găseau sau erau prea puţine. /lat. *populare*/

populár, -ă, adj. — 1. care slujeşte poporului; făcut pentru popor; care este la îndemîna fiecăruia. 2. cunoscut, simpatizat, iubit de popor. 3. prietenos. 4. cunoscut de toţi. /fr. *populaire*/

popularitáte s. f. — simpatie în mase, în popor; faimă, renume. /fr. *popularité*/

popularizá (-ez) vb. — 1. a răspîndi, a difuza (o informaţie, o idee etc.). 2. a face cunoscut (un personaj, un procedeu de muncă etc.) /fr. *populariser*/

populáţie, -ii, s. f. — totalitatea locuitorilor dintr-o ţară, dintr-o localitate etc. /lat. *populatio*/

por, -i, s. m. — 1. deschidere foarte mică pe suprafaţa pielii, prin care se elimină sudoarea. 2. gol foarte mic în masa unui corp solid. 3. orificiu în membrana celulelor vegetale. /fr. *pore*/

porcín, -ă, adj. — de porc, privitor la porci. /lat. *porcinus*/

porfíră, -e, s. f. — purpură. /slav/

porfiríu, -ie, adj. — de culoarea purpurii; roşu-aprins; vişiniu, purpuriu. /din *porfiră*+suf. *-iu*/

pornográfic, -ă, adj. — imoral, obscen. /fr. *pornographique*/

porós, -oásă, adj. — 1. (despre corpuri solide) care are pori în masa lui. 2. (despre pămînt) rar, afînat. /cf. fr. *poreux*/

porozitáte s. f. — proprietatea unui corp solid de a avea pori. /fr. *porosité*/

port-[1] — element de compunere a cuvintelor cu semnificaţia: „poartă", „ţine", „purtător de...". /fr. *porte*/

Scanned with OKEN Scanner

port², -uri, s. n. — 1. loc amenajat pentru staţionarea, adăpostirea, încărcarea, descărcarea şi repararea navelor. 2. oraş care are un port. /fr. *port*, lat. *portus*/

port³, (2, 3) -uri, s. n. — 1. purtare. 2. fel de îmbrăcăminte, costum, veşmînt. 3. (fig.) atitudine, conduită. /din *purta*/

portábil, -ă, adj. — care poate fi transportat cu mîna. /fr. *portable*/

portál, -uri, s. n. — 1. intrare a unei clădiri mari încadrată cu un chenar de piatră, de zid sau de lemn bogat împodobit cu reliefuri. 2. deschidere din piatră sau din metal la intrarea unor poduri mari de piatră. 3. construcţie masivă care imobilizează pămîntul din jurul intrării unui tunel. /germ. *Portal*/

portavíon, -oáne, s. n. — navă militară maritimă de mare tonaj, cu puntea amenajată pentru garare, decolarea şi apuntarea avioanelor. /din *port-+avion*/

portdrapél s. m. — 1. stegar. 2. (fig.) cel care stă în fruntea unei mişcări, a unui curent. /din *port-+drapel*/

portiéră, -e, s. f. — 1. uşă cu geam la o trăsură, la un automobil, la un vagon. 2. draperie atîrnată înaintea unei uşi, pentru a o masca. /fr. *portière*/

pórto s. n. — taxă pentru expedierea prin poştă a unei scrisori, a unui pachet etc. /it. *porto*/

porto-fránc s. n. — port sau parte dintr-un port în care mărfurile importate sau aflate în trecere sînt scutite de taxe vamale. /it. *porto-franco*/

portrét, -e, s. n. — 1. fotografie, desen, pictură care redă chipul unei persoane. 2. descriere, într-o operă literară, a înfăţişării fizice sau a caracterului unor personaje. /fr. *portrait*/

posác, -ă, adj. — morocănos, tăcut, ursuz; nesociabil.

posádă, -e, s. f. — trecătoare îngustă în munţi. /srb. *posada*/

posedá (poséd) vb. — 1. a avea în proprietatea sa, a stăpîni. 2. a avea anumite calităţi morale. 3. a cunoaşte, a şti bine un lucru, o limbă etc. /fr. *posséder*/

posedánt, -ă, adj. — care posedă ceva; care este posesor al mijloacelor de producţie şi exploatează munca altora. /fr. *possédant*/

posesiúne, -i, s. f. — 1. drept de stăpînire asupra unui obiect. 2. moşie, teritoriu exploatat de cineva. 3. ţară exploatată de un stat străin, colonie. /fr. *possession*/

posesív, -ă, adj. — care arată posesiunea. /lat. *possessivus*/

posesór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — proprietar, stăpîn, deţinător al unui bun. /lat. *possessor*/

posibilitáte, -ăţi, s. f. — 1. putinţă, mijloc sau cale de realizare. 2. calităţi sau însuşiri care se pot dezvolta. /fr. *possibilité*/

post¹- — element de compunere a cuvintelor însemnînd „după". /lat. *post*/

post², -uri, s. n. — 1. funcţie, slujbă, serviciu. 2. mică formaţie (militară) însărcinată cu executarea unei acţiuni; locul de activitate al formaţiei. 3. instalaţie, loc pentru executarea anumitor operaţii tehnice. /fr. *poste*/

postá (-ez) vb. — a (se) aşeza, a (se) instala, a sta cu un anumit scop. /fr. *poster*/

postbélic, -ă, adj. — de după război. /din *post¹-+belic*/

postdatá (-ez) vb. — a pune pe un act, pe o scrisoare etc. o dată mai tîrzie decît data reală. /fr. *postdater*/

postdiluvián, -ă, adj. — de după diluviu (potop). /fr. *postdiluvien*/

postélnic, -i, s. m. (ist.) — 1. dregător la curtea domnească în a cărui obligaţie intra grija de patul şi de odaia de culcare a domnitorului. 2. (în sec. al XVIII-lea şi al XIX-lea) mini-

stru al afacerilor externe. 3. titlu onorific dat mai tîrziu boierilor care nu aveau sarcini speciale. /slav/

posteriór, -oáră, adj. — 1. care urmează (ca timp) după ceva; de mai tîrziu. 2. care se află în partea de dinapoi. /lat. *posterior*/

posteritáte s. f. — urmaşi. /lat. *posteritas*, fr. *postérité*/

postfáţă, -eţe, s. f. — cuvînt către cititori aşezat la sfîrşitul unei cărţi. /din *post*[1]- + *faţă*/

postmeridián, -ă, adj. — de după amiază. /fr. *postméridien*/

post-mórtem adv. — după moarte. /lat. *post mortem*/

postpús, -ă, adj. (despre anumite particule, sufixe etc. cu rol de determinant) — aşezat după părţile de vorbire pe care le determină (făcînd uneori corp comun cu acestea). /din *postpune*/

post-restánt s. n. invar. — 1. serviciu poştal special care păstrează corespondenţa la poştă pînă vine destinatarul s-o ridice personal. 2. formulă scrisă pe plic pentru acest fel de corespondenţă. /fr. *poste restante*/

post-scríptum s. n. — adaos (întîmplător) la o scrisoare, după iscălitură (prescurtat P. S.). /lat. *post scriptum*/

postulánt, -ă, -ţi, -e, s. m. şi f. — persoană care cere un post, un serviciu etc.; solicitant. /fr. *postulant*/

postulát, -e, s. n. — principiu de bază, normă; principiu recunoscut ca adevărat, de la care se pleacă pentru a scoate în evidenţă alte adevăruri. /fr. *postulat*/

postúm, -ă, adj. — 1. rămas în manuscris şi tipărit după moartea autorului. 2. întîmplat după moartea cuiva. 3. (despre copii) născut după moartea tatălui. /lat. *postumus*/

postúră, -i, s. f. — 1. stare, situaţie, poziţie în care se află cineva. 2. ţinută, atitudine. /fr. *posture*/

postverbál, -e, s. n. — substantiv provenit dintr-un verb prin derivare regresivă, suprimîndu-se sufixul verbal (ex.: s. *cules* de la *a culege*, s. *zbor* de la *a zbura*, s. *cînt* de la *a cînta*). /fr. *postverbal*/

poştalión, -oáne, s. n. (înv.) — diligenţă; (p. ext.) trăsură cu mai mulţi cai. /rus. *počtalion*/

potábilă adj. f. — (în expr.) *apă potabilă* = apă bună de băut. /fr. *potable*/

potentát, -ţi, s. m. — 1. şef de stat atotputernic, care conduce în mod despotic şi arbitrar. 2. om puternic (prin relaţiile sale) şi abuziv. /fr. *potentat*/

poténţă, -e, s. f. — putere, forţă, vigoare. /lat. *potentia*/

potenţiál[1], (2) -e, s. n. — 1. capacitatea de a produce un lucru mecanic. 2. capacitatea de desfăşurare a unei activităţi. /fr. *potentiel*/

potenţiál[2], -ă, adj. — care se poate manifesta sau forma; posibil, probabil. /fr. *potentiel*/

póteră, -i, s. f. (înv.) — ceată de oameni înarmaţi însărcinaţi cu prinderea răufăcătorilor. /bg. *potera*/

potír, -e, s. n. — 1. cupă, pahar din metal preţios. 2. parte a unei flori alcătuită din corolă şi caliciu. /slav/

potopí (-esc) vb. — 1. a îneca, a inunda. 2. a copleşi, a năvăli, a invada. 3. a distruge; a pustii. /slav/

potpuríu, -uri, s. n. — compoziţie muzicală care îmbină armonios fragmente din diferite bucăţi muzicale celebre. /fr. *potpourri*/

potricálă, -e, s. f. — unealtă de fier cu care se fac găuri rotunde la curele, în urechile vitelor etc.; gaură făcută cu această unealtă. /rus. *protykalo*/

potrívnic, -ă, adj. — 1. opus, contrar. 2. duşmănos, nefavorabil. /slav/

potróc, -oáce, s. n. — ciorbă de mă-

runtaie de pasăre, acrită cu borş sau cu zeamă de varză; (la pl.) măruntaie de pasăre. /rus. *potroh*/

poţiúne, -i, s. f. — medicament lichid care se ia pe gură. /fr. *potion*/

povără, -eri, s. f. — 1. greutate mare; încărcătură. 2. trudă, chin. 3. (fig.) suferinţă morală, apăsare sufletească. /slav/

pozitív, -ă, adj. — 1. care se întemeiază pe fapte, pe experienţă. 2. care e adevărat, real. 3. folositor; valoros. 4. (mat.) care e mai mare decît zero. 5. (despre noţiuni, raţionamente etc.) care afirmă ceva. /fr. *positif*/

pozitivísm s. n. — curent filozofic din sec. XIX—XX care opune gîndirii teoretice datele experienţei (înţelese ca o totalitate a senzaţiilor şi a reprezentărilor subiective), recomandînd ca ştiinţa să se limiteze strict la faptele „pozitive", verificate prin experienţă (de aici şi denumirea curentului), ceea ce duce la respingerea filozofiei ca reprezentare teoretică generalizată a lumii, la reducerea rolului ştiinţei la simpla descriere a fenomenelor şi a faptelor fără încercarea de a le explica. /fr. *positivisme*/

pozitrón, -i, s. m. — particulă elementară a cărei masă este egală cu cea a electronului, avînd sarcina electrică egală în valoare absolută cu a acestuia, dar de sens pozitiv; antiparticula electronului. /fr. *positron*/

poziţie, -ii, s. f. — 1. locul, felul, situaţia în care este aşezat un obiect; (p. ext.) peisaj din natură. 2. (fig.) părere, atitudine. 3. stare sau rang în viaţa socială. 4. fiecare dintre operaţiile înscrise într-un cont contabil. 5. (în expr.) *a lua poziţie*=a lua o atitudine fermă; *a se menţine pe poziţie*=a-şi menţine părerile. /fr. *position*/

practicá (practic) vb. — a exercita o meserie, o profesiune; a se ocupa cu... /din *practică*/

practicábil, -ă, adj. — pe unde se poate umbla cu uşurinţă, accesibil. /fr. *practicable*/

práctică, -i, s. f. — 1. activitate a oamenilor prin care ei transformă realitatea obiectivă, naturală şi socială. 2. exercitarea unei meserii, a unei profesiuni. 3. deprindere, obicei. 4. aplicare şi verificare a cunoştinţelor teoretice dobîndite; stagiu pe care îl face cineva ca începător într-o fabrică, într-o întreprindere etc. /fr. *pratique*/

pragmátic, -ă, adj. — referitor la pragmatism, bazat pe pragmatism. /fr. *pragmatique*/

pragmatísm s. n. — curent idealist-subiectiv în filozofia burgheză contemporană, care nu admite materialitatea lumii, confundă fenomenele obiective cu reacţia subiectivă a individului faţă de ele, susţinînd că este adevărat numai ceea ce „dă randament", ceea ce este folositor şi avantajos d.p.d.v. practic. /fr. *pragmatisme*/

pralínă, -e, s. f. — bomboană cu înveliş de ciocolată sau de zahăr şi cu miezul de migdală sau de nucă. /fr. *praline*/

prápur, -i, s. m. — 1. steag ostăşesc din ţările române (fixat de obicei în vîrful unei lănci); flamură. 2. steag bisericesc cu imagini religioase, purtat la procesiuni şi la alte servicii religioase. 3. membrană care înveleşte stomacul, intestinele etc.; peritoneu. (var. *prapor*, -ori, s. m. şi *prapore*, s. n.) /din slav *praporŭ*/

právilă, -e, s. f. (înv.) — 1. lege, dispoziţie, hotărîre. 2. cod de legi. /slav/

praxiologíe s. f. — teorie a acţiunii umane eficiente. /gr. *praxis*=acţiune, *logos*=ştiinţă, cuvînt/

prăsílă, -e, s. f. — 1. reproducere de animale de rasă. 2. animale ti-

nere, pui. 3. animale de soi bun. /din *prăsi*+suf. *-ilă*/

prăvălátic, -ă, adj. — povîrnit, abrupt, pieziș. /din *prăvăli*+suf. *-atic*/

pre- — element de compunere a cuvintelor însemnînd: «înainte», „anterior" (ex. preabataj, precapitalist). /fr. *pré*, lat. *prae*/

prea- — element de compunere a cuvintelor însemnînd: „foarte", „peste măsură" (ex. preamărire, preabun). /slav/

prealábil, -ă, adj. — dinainte, premergător. ⊗ (loc. adv.) *în prealabil*=mai întîi, mai înainte. (pr. pre-a-) /fr. *préalable*/

preamărí (-esc) vb. —a slăvi, a lăuda, a glorifica. /din *prea*+*mări*/

preambúl, -uri, s. n. — 1. parte introductivă la o scriere, la un discurs etc.; introducere, prefață, cuvînt înainte. 2. parte introductivă la un proiect de lege, la un act internațional, care lămurește necesitatea actului sau prezintă pe scurt dispozițiile lui generale, expunere de motive. /fr. *préambule*/

preavíz, -uri, s. n. — înștiințare scrisă prin care i se anunță unui angajat desfacerea contractului de muncă la expirarea termenului prevăzut în înștiințare. (pr. pre-a-) /fr. *préavis*/

precapitalíst, -ă, adj. — anterior apariției capitalismului. /din *pre*+*capitalist*/

precár, -ă, adj. — 1. fără temei, nesigur. 2. (despre o construcție) lipsit de rezistență; șubred. /lat. *precarius*/

precáut, -ă, adj. — prudent, prevăzător. (pr. -ca-ut) /lat. *precautus*/

precădére s. f. — întîietate, preferință. /din *pre-*+*cădere*/

precedá (pers. 3 precédă) vb. — a se desfășura înainte de...; a merge înainte. /fr. *précéder*/

precedént[1], -ă, adj. — dinainte, premergător. /fr. *précédent*/

precedént[2], -e, s. n. — fapt desfășurat înainte. ⊗ *fără precedent*= nemaiîntîlnit, nemaipomenit. /fr. *précédent*/

precépt, -e, s. n. — 1. principiu, regulă, învățătură morală. 2. recomandare, povață. /fr. *précepte*/

precipitá (precípit) vb. — 1. a grăbi, a iuți. 2. a se succeda în mod rapid. 3. (despre substanțe solide dizolvate într-un lichid) a se separa, a se depune. /fr. *précipiter*/

precipitát[1], -e, s. n. — substanță solidă, izolată dintr-o soluție prin depunere la fundul vasului; sediment, depunere. /din *precipita*/

precipitát[2] -ă, adj. — 1. grăbit, iute, zorit; pripit. 2. separat, depus la fund. /din *precipita*/

precipitáție, -ii, s. f. — produs al condensării vaporilor din atmosferă, care cade pe pămînt sub formă de ploaie, zăpadă, grindină, lapoviță, ceață, brumă etc. /fr. *précipitation*/

precizá (-ez) vb. — 1. a stabili, a fixa în mod precis. 2. a distinge, a delimita; a contura. /fr. *préciser*/

precóce adj. — 1. (mai ales despre copii) care este mai matur, mai dezvoltat psihic ca alții de aceeași vîrstă. 2. dezvoltat înainte de vreme. /fr. *précoce*/

preconcepút, -ă, adj. (despre păreri sau idei) — format dinainte. /din *pre-*+*conceput*/

preconizá (-ez) vb. — 1. a prevedea, a plănui, a proiecta. 2. a propune, a indica. /fr. *préconiser*/

precumpăní (-esc) vb. — 1. a avea mai multă greutate, importanță; a covîrși. 2. a ține în cumpănă. /din *pre-*+*cumpăni*/

precumpănitór, -oáre, adj. — 1. predominant. 2. hotărîtor, decisiv. /din *precumpăni*+suf. *-(i)tor*/

precursór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — înaintaș, premergător. /lat. *praecursor*/

predá (-dáu) vb. — 1. a da în primire; a înmîna, a transmite. 2. a se supune, a se da învins. 3. a transmite (metodic) cunoştinţele unei discipline în cadrul lecţiei. /din *da*/

predecesór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — înaintaş, precursor. /cf. fr. *prédécesseur*/

predetermină (-min) vb. — a hotărî dinainte. /fr. *prédéterminer*/

predicát, -e, s. n. — 1. (în logica generală) element al unei judecăţi prin care se afirmă sau se neagă despre subiectul judecăţii. 2. (gram.) parte principală de propoziţie care atribuie subiectului o acţiune, o stare sau o însuşire. /lat. *praedicatum*/

predicţie s. f. (fil.) — operaţie raţională de anticipare a producerii unui fenomen, a unei acţiuni, a unui eveniment; previziune. /fr. *prédiction*/

prediléct, -ă, adj. — preferat, ales, favorit. /lat. *praedilectus*/

predilécţie, -ii, s. f. — dragoste deosebită pentru cineva sau ceva; preferinţă. /fr. *prédilection*/

predispoziţie, -ii, s. f. — 1. particularitate înnăscută ca bază favorabilă pentru dezvoltarea activităţii omului într-un domeniu; înclinare, predispunere. 2. sensibilitate deosebită faţă de anumite boli. /fr. *prédisposition*/

predispúne (-pun) vb. — a crea o anumită stare sufletească sau o anumită dispoziţie. /din *pre-* + *dispune*/

predispús, -ă, adj. — 1. cu înclinări înnăscute spre ceva; dotat. 2. înclinat, aplecat, sensibil la... /din *predispune*/

predomină (predómin) vb. — a sta mai presus, a avea rolul principal; a domina. /fr. *prédominer*/

predoslovíe, -ii, s. f. (înv.) — prefaţă; introducere. /slav/

preduceá, -ele, s. f. — 1. unealtă de perforat tabla, cartonul, pielea etc. 2. gaură făcută în urechea vitelor ca semn de recunoaştere. /bg. *predupcja* = a perfora/

preempţiúne, -i, s. f. — (în expr.) *drept de preempţiune* = drept de a fi preferat altor persoane la cumpărarea, în condiţii egale, a unui bun. /fr. *préemption*; lat. *prae* = înainte, *emptio* = cumpărare/

preexistá (preexíst) vb. — a exista înainte de..., a exista de mai înainte. /fr. *préexister*/

prefabricát, -e, s. n. — element de construcţie confecţionat separat înainte şi adus pe şantier pentru a fi numai montat şi asamblat cu alte piese sau elemente. /din *prefabrica*/

prefáţă, -eţe, s. f. — cuvînt înainte. /fr. *préface*/

preféct, -cţi, s. m. — 1. şef administrativ al unui judeţ. 2. (în trecut) *prefect de poliţie* = şef de poliţie într-un oraş mare. /lat. *praefectus*/

prefectúră, -i, s. f. — 1. local în care îşi exercitau funcţia prefectul şi subalternii săi. 2. mare diviziune teritorială în imperiul roman. /lat. *praefectura*/

preferá (preférr) vb. — a da întîietate, a ţine mai mult la cineva sau la ceva. /fr. *préférer*/

preferenţiál, -ă, adj. — care se acordă cu întîietate în favoarea cuiva. /fr. *préférentiel*/

prefigurá (-ez) vb. — a prezenta sau a schiţa în linii mari. /fr. *préfigurer*/

prefirá (prefír) vb. — 1. a lăsa să treacă printre degete. 2. a lua la cercetare rînd pe rînd; a răsfoi. 3. a se infiltra, a-şi face loc. 4. a presăra, a împrăştia, a risipi. /din *pre-* + *fir*/

prefíx, -e, s. n. — grup de sunete (uneori un singur sunet) pus la începutul unui cuvînt pentru a forma împreună cu el un cuvînt nou, cu alt înţeles. /lat. *praefixus*, fr. *préfixe*/

pregetá (prégeţ) vb. — 1. a sta pe gînduri, a şovăi, a se codi.

2. a întîrzia, a zăbovi. /lat. **prigitare/*

pregnánt, -ă, adj. — vizibil, clar. /fr. *prégnant/*

preistóric, -ă, adj. — 1. din timpul preistoriei. 2.(fig.) foarte vechi străvechi; învechit. /fr. *préhistorique/*

preistórie s. f. — epocă din istoria omenirii situată înainte de apariţia scrisului. /fr. *préhistoire/*

prejudecátă, -ăţi, s. f. — părere formată dinainte despre ceva, fără cunoaşterea directă a situaţiei. /din *pre-+judecată/*

prejudíciu, -ii, s. n. — 1. pagubă, daună, neajuns. 2. ştirbire a onoarei, a prestigiului. /lat. *praejudicium/*

prelát, -ţi, s. m. — înalt conducător bisericesc. /fr. *prélat/*

prelátă, -e, s. f. — foaie de pînză deasă şi impermeabilă cu care se acoperă platforma unui camion, a unui vagon etc. /fr. *prélart/*

prelégere, -i, s. f. — 1. curs sau lecţie în învăţămîntul universitar. 2. conferinţă publică. /lat. *praelegere/*

preliminár[1], -ii, s. n. (numai la pl.) — acţiuni premergătoare, preparative. /fr. *préliminaire/*

preliminár[2], -ă, adj. — pregătitor, premergător, introductiv. /fr. *préliminaire/*

preluá (preiáu) vb. — a lua în primire. /din *pre-+lua/*

prelucrá (-ez) vb. — 1. a perfecţiona, a îmbunătăţi, a finisa. 2. a explica, a expune, a analiza un material. 3. a studia şi a sistematiza un material, pentru a trage concluzii juste. /din *pre-+lucra/*

prelúdiu, -ii, s. n. — 1. parte introductivă a unei bucăţi muzicale. 2. (fig.) început, debut. /fr. *prélude/*

prematúr, -ă, adj. — făcut prea devreme. /lat. *praematurus/*

premeditá (-ez) vb. — a pune la cale, a plănui. /fr. *préméditer/*

premiér, -i, s. m. — denumire dată în unele ţări primului ministru. (pr. -mi-er) /fr. *premier/*

premiéră, -e, s. f. — 1. prima reprezentaţie cu public a unei piese de teatru, a unui film etc. 2. conducătoarea unui atelier particular de croitorie, a unei case de mode. /fr. *première/*

premísă, -e, s. f. — 1. idee de bază, punct de plecare; condiţie de bază. 2. (logică) fiecare dintre cele două judecăţi din care se deduce concluzia unui silogism. /fr. *prémise/*

prenatál, -ă, adj. — de dinainte de naştere. /fr. *prénatal/*

prenúme s. n. — nume care se dă unui om la naştere; nume mic, deosebit de acela de familie. /lat. *praenomen*, fr. *prénom/*

preocupá (preocúp) vb. — 1. a se interesa îndeaproape de ceva, a se îngrijora. 2. a reţine atenţia. /fr. *préoccuper*, lat. *praeoccupare/*

preopinént, -ă, s. m. şi f. — antevorbitor. /fr. *préopinent/*

prepará (prepár) vb. — 1. a pregăti. 2. a face, a produce. 3. a găti. 4. a da lecţii. 5. a studia; a învăţa (pentru un examen). /fr. *préparer/*

preparándie, -ii, s. f. (înv.) — şcoală pentru pregătirea învăţătorilor. /germ. *Präparandie/*

preparatíve s. f. pl. — pregătiri, aranjamente. /fr. *préparatifs/*

prepelicár, -i, s. m. — specie de cîine de vînătoare. /srb. *prepeličar/*

preponderénţă, -i, s. f. — 1. superioritate în număr, în greutate etc.; precumpănire. 2. întîietate. /fr. *prépondérance/*

prepozíţie, -ii, s. f. — parte de vorbire neflexibilă (ex. de, pe, la, în etc.) care leagă atributele sau complementele de cuvintele pe care acestea le determină. /lat. *praepositio/*

prepúne (prepún) vb. (pop.) — a bănui pe cineva, a presupune ceva. /lat. *praeponere/*

prerie, -ii, s. f. — vastă întindere

de ierburi în America de Nord. /fr. *prairie*/

prerogatívă, -e, s. f. — drept, autoritate, privilegiu acordat cuiva prin lege sau prin uz. /fr. *prérogative*/

présă[1] s. f. — 1. totalitatea ziarelor, a revistelor (considerate ca mijloc de informare). 2. ziaristică. /fr. *presse*/

présă[2], -e, s. f. — 1. dispozitiv sau maşină de prelucrare a materialelor prin presare; teasc. 2. maşină simplă de tipărit, cu ajutorul căreia se imprimă texte sau figuri prin presarea hîrtiei pe un zaţ tipografic uns cu cerneală. /fr. *presse*/

prescríe (-escriu) vb. — 1. a indica, a recomanda (un tratament medical). 2. (rar) a stabili, a hotărî. 3. (despre pedepse penale sau despre anumite drepturi) a se anula, a se stinge (prin trecerea unui timp îndelungat). /din *scris*/

prescripţie, -ii, s. f. — 1. obligaţie legală, dispoziţie, prevedere. 2. recomandaţie, reţetă. 3. anulare, stingere (a unei pedepse); pierdere a unui drept. /fr. *prescription*, lat. *praescriptio*/

presentimént, -e, s. n. — presimţire. /fr. *pressentiment*/

presiúne, -i, s. f. — 1. apăsare, strîngere. 2. (fig.) constrîngere, forţare, obligare. /fr. *pression*/

prestá (-éz) vb. — a îndeplini, a executa, a face. /lat. *praestare*/

prestánţă s. f. — înfăţişare impunătoare; prestigiu, vază. /fr. *prestance*/

prestáţie, -ii, s. f. — 1. muncă gratuită, de scurtă durată, pentru executarea unor lucrări de folos obştesc; sumă de bani care reprezintă plata acestei munci. 2. prestare. /fr. *prestation*/

prestidigitatór, -i, s. m. — 1. scamator, iluzionist. 2. (fig.) om îndemînatic, agil, abil. /fr. *prestidigitateur*/

prestidigitáţie s. f. — scamatorie. /fr. *prestidigitation*/

prestígiu s. n. — 1. autoritate morală; vază, consideraţie. 2. (fig.) farmec, atracţie. /fr. *prestige*, lat. *praestigium*/

pretá (-ez) vb. — 1. a se potrivi, a merge. 2. a consimţi să facă un lucru incorect, nedemn. /fr. *prêter*/

pretendént, -ă, -ţi, -te, s.m. şi f. — doritor, aspirant. /fr. *prétendant*/

preténţie, -ii, s. f. — 1. cerinţă, revendicare. 2. moft, ifos; (la pl.) aere de superioritate. /fr. *prétention*/

pretenţiós, -oásă, adj. — 1. care pretinde mult; exigent, sever. 2. mofturos, nemulţumit (fără motiv). 3. încărcat (fără rost), de prost gust. /fr. *prétentieux*/

pretéxt, -e, s. n. — 1. motiv aparent (care ascunde motivul adevărat). 2. stimulent, impuls. /fr. *prétexte*/

pretínde (pretínd) vb. — 1. a cere insistent, cu stăruinţă. 2. a susţine, a afirma (cu tărie). 3. a avea nevoie de ceva, a reclama. /fr. *prétendre*/

pretíns, -ă, adj. — care se dă drept ceea ce nu este; fals. /din *pretinde*/

prétor, -i, s. m. — 1. (la romani) înalt magistrat cu atribuţii judecătoreşti; guvernator al unei provincii romane. 2. şef administrativ al unei plăşi (în vechea organizare administrativă). /lat. *preator*/

pretúră, -i, s. f. (înv.) — reşedinţa conducătorului plăşii (a pretorului). /lat. *praetura*/

preţiós, -oásă, adj. — 1. scump, de preţ. 2. drag, iubit. 3. (fig.) de un rafinament exagerat, nenatural, încărcat. /lat. *pretiosus*/

preţiozitáte s. f. — lipsă de simplitate şi de naturaleţe; artificialitate, înfumurare. /fr. *préciosité*/

prevalá (-ez) vb. — 1. a avea

întîietate. 2. a face uz de ceva. /fr. *prévaloir/*

prevedeá (prevăd) vb. — 1. a bănui mersul evenimentelor viitoare, plecînd de la unele fapte cunoscute. 2. (despre legi) a specifica; a menționa. 3. a înzestra, a echipa, a dota. /din *pre-+vedea/*

prevení (previn) vb. — 1. a face pe cineva atent asupra urmării unei acțiuni. 2. a preîntîmpina. 3. a împlini dinainte dorințele cuiva, ghicindu-i gîndul. /fr. *prévenir*, lat. *praevenire/*

prevenitór, -oáre, adj. — politicos, amabil, îndatoritor. /din *preveni*+suf. *-(i)tor/*

preventív, -ă, adj. — care are ca scop preîntîmpinarea unui rău. /fr. *preventif/*

preventóriu, -ii, s. n. — casă de sănătate în care sînt tratate preventiv persoane predispuse la anumite boli. /fr. *préventorium/*

prevénție s. f. — arest preventiv. /fr. *prévention/*

prevestí (-esc) vb. — 1. a vesti dinainte, a preveni. 2. a prezice, a prevedea. /din *pre-+vesti/*

previzíbil, -ă, adj. — care poate fi prevăzut. /fr. *prévisible/*

presbitísm s. n. — defect al ochiului caracterizat prin aceea că imaginile obiectelor situate la distanță se văd cu claritate, pe cînd cele ale obiectelor apropiate sînt neclare. /fr. *presbytisme/*

prezentá (prezint) vb. — 1. a face cunoscut. 2. a arăta, a expune, a înfățișa. 3. a descrie, a caracteriza. /fr. *présenter/*

prezentábil, -ă, adj. — plăcut, îngrijit, frumos. /fr. *présentable/*

prezidá (-ez) vb. — 1. a conduce o ședință, un consiliu. 2. (fam.) a ocupa loc de frunte (la o masă). /fr. *présider/*

prezídiu, -ii, s. n. — organ de conducere al unei adunări, instituții etc.; grup de persoane care prezidează o ședință, un consiliu etc. /lat. *praesidium/*

prezumtív, -ă, adj. — considerat ca probabil; presupus. /fr. *présomptif/*

prezúmție, -ii, s. f. — 1. presupunere (bazată pe aparențe); bănuială. 2. recunoaștere a unui fapt ca adevărat din punct de vedere juridic, pînă la proba contrară. 3. încredere neîntemeiată sau prea mare în meritele proprii; supraapreciere, înfumurare. /fr. *présomption/*

prezumțiós, -oásă, adj. — încrezut, înfumurat, mîndru. /fr. *présomptueux/*

pribeág, -ă, adj. — 1. rătăcitor din loc în loc; hoinar. 2. refugiat, fugar, exilat, emigrant. 3. singur, izolat, răzleț. /slav/

pribói, -oáie, s. n. — unealtă de oțel cu care se fac găuri în tablă, în piele etc.; dorn. /srb. *priboj/*

prichíci, -uri, s. n. — 1. margine îngustă, ieșită în afară, la horn, la sobă, la cuptor etc. 2. marginea de jos a ferestrei, ieșită în afară ca o poliță. /ucr. *prypičok/*

pricopsí (-esc) vb. — 1. a se îmbogăți, a cîștiga. 2. a face pe cineva bogat, fericit. 3. a învăța, a se instrui. /ngr. *prokopto/*

prididí (-esc) vb. — 1. a fi în stare să termine ceva; a dovedi, a răzbi. 2. a învinge într-o luptă. /slav/

priélnic, -ă, adj. — favorabil, avantajos; potrivit. /din *prii*+suf. *-elnic/*

priér s. m. — numele popular al lunii aprilie. /lat. *Aprilis/*

prieteșúg, -uri, s. n. — prietenie. /din *prieten*+suf. *-șug/*

prigoánă, -e, s. f. — asuprire crîncenă, persecuție. /din *prigoni/*

prihánă, -e, s. f. — necinste; păcat. /ucr. *pryhana/*

prii (pers. 3 priește) vb. — a-i fi de folos. /slav/

priință, -e, s. f. — 1. bunăvoință. 2. folos, ajutor, serviciu. /din *prii*+suf. *-ință/*

prim, -ă, num. ord. — 1. cel dintîi, primul, întîi. ⊗ (expr.) *prim*

ajutor=ajutor imediat; *materie primă*=material destinat prelucrării. 2. care este înaintea tuturor ca importanţă, ca funcţie etc.; superior (celorlalţi). /lat. *primus*/

primá (-ez) vb. — a avea întîietate. /fr. *primer*/

primadónă, -e, s. f. — prima solistă a unei opere sau operete. /it. *prima donna*/

primár[1], -i, s. m. — preşedintele comitetului executiv al unui consiliu popular (municipal, orăşenesc sau comunal). /lat. *primarius*/

primár[2], -ă, adj. — 1. iniţial, primordial, originar. 2. de bază, de prim rang. 3. (în expr.) *văr primar*=grad de rudenie între copiii mai multor fraţi şi surori. /cf. fr. *primaire*/

primát s. n. — întîietate, /lat. *primatus*/

primáte s. f. pl. — (în expr.) *ordinul primatelor*=grupă de mamifere superioare, care cuprinde maimuţele şi omul. /fr. *primates*/.

primă, -e, s. f. — 1. retribuţie suplimentară, recompensă, răsplată. 2. (în expr.) *primă de asigurare*=sumă pe care asiguratul o plăteşte periodic instituţiei de asigurare, pentru ca aceasta să-i plătească suma asigurată, în condiţiile prevăzute de contractul de asigurare. /fr. *prime*/

primitív, -ă, adj. — 1. străvechi. 2. care se referă la starea de la început a existenţei cuiva, originar, primar. 3. necultivat, necivilizat, sălbatic. 4. (fig.) stîngaci, neîndemînatic. /fr. *primitif*/

primitivitáte s. f. — 1. înapoiere, sălbăticie. 2. simplitate. /fr. *primitivité*/

primordiál, -ă, adj. — 1. care este cel dintîi, cel mai vechi. 2. cel mai important; principal, esenţial. /fr. *primordial*/

prínceps adj. invar. — (în expr.) *ediţie princeps*=întîia ediţie a unei opere clasice. /lat. *princeps*/

princiár, -ă, adj. — 1. de prinţ, privitor la prinţ. 2. (fig.) măreţ, bogat, îmbelşugat, fastuos. /cf. fr. *princier*/

principát, -e, s. n. (ist.) — ţară sau regiune autonomă condusă de un principe sau de un voievod. /fr. *principat*, lat. *principatus*/

príncipe, -i, s. m. — fiu al unui rege, al unui domnitor; şef al unui principat, prinţ. /fr. *principe*/

principésă, -e, s. f. — fiică a unui rege, a unui domnitor; soţie de principe; prinţesă. /it. *principessa*/

principiál, -ă, adj. — care se conduce după anumite principii, care decurge dintr-un principiu, dintr-o convingere. /din *principiu*+suf. *-al*/

principialitáte s. f. — autoconducerea consecventă şi stabilă după idei fundamentale, după convingeri filozofice şi politico-morale esenţiale. /din *principial*/

princípiu, -ii, s. n. — 1. (fil.) izvor primordial, cauză primară, punct de plecare (ex. materia, ca principiu al existenţei). 2. lege fundamentală a unei ştiinţe, a unei arte, a unei discipline. 3. idee de bază pe care se întemeiază o teorie ştiinţifică, un sistem politic etc. 4. convingere, punct de vedere. /lat. *principium*/

prinós, -uri, s. n. — 1. (în antichitate) dar, jertfă, sacrificiu oferit divinităţii. 2. contribuţie la realizarea unei idei luminoase, a unei cauze mari. 3. (fig.) cinstire adîncă arătată cuiva în semn de preţuire, de recunoştinţă. /slav/

prioritáte s. f. — întîietate. /fr. *priorité*/

pripás, -uri, s. n. — 1. pui de animal domestic. ⊗ (loc. adj.) *de pripas*=fără stăpîn, vagabond. 2. despăgubire plătită pentru o vită intrată în semănături străine. /slav/

pripór, -oáre, s. n. — coastă de deal sau de munte, pantă, povîrniș. /ucr. *prypir*/

prislóp, -oápe, s. n. — trecătoare îngustă între munți în formă de șa; pas. /et. nec./

prísmă, -e, s. f. — corp solid mărginit de fețe plane, dintre care două, poligonale, egale și paralele, formează bazele, iar celelalte, în formă de paralelogram, formează fețele. /fr. *prisme*/

prisós, -uri, s. n. — 1. ceea ce întrece trebuința; surplus, prisosință. 2. belșug, abundență. /ngr. *perissos*/

pristól, -uri, s. n. — masă din mijlocul altarului, pe care se țin obiectele necesare oficierii slujbei religioase. /slav/

privá (-ez) vb. — a (se) lipsi de ceva necesar; a renunța. /fr. *priver*/

privát, -ă, adj. — particular, individual. /lat. *privatus*/

privatív, -ă, adj. — care lipsește pe cineva de ceva. /fr. *privatif*/

privațiúne, -i, s. f. — 1. lipsă, sărăcie, mizerie. 2. abținere, renunțare. /fr. *privation*/

privegheá (-ez) vb. — 1. a sta treaz, a nu dormi; a sta de veghe. 2. a străjui, a păzi. 3. a îngriji, a supraveghea. /lat. *pervigilare*/

privilegiá (-ez) vb. — a favoriza pe cineva, a părtini. /fr. *privilégier*/

privilégiu, -ii, s. n. — avantaj sau înlesnire care se acordă cuiva, datorită unei situații deosebite. /lat. *privilegium*/

prizá (-ez) vb. — a trage tutun pe nas. /fr. *priser*/

príză, -e, s. f. — 1. orificiu sau dispozitiv prin care se face legătura între un aparat sau o instalație electrică și rețeaua electrică. 2. angrenare a două roți dințate într-un mecanism. 3. întărirea amestecului de lianți și apă (a pastei de beton sau de mortar). 4. (fig.) influență, popularitate. /fr. *prise*/

prizoniér, -ă, -i, -e, s. m. și f. — 1. captiv, ostatic, prins. 2. arestat, deținut. 3. (fig.) persoană lipsită de libertate; îngrădit, constrîns. /fr. *prisonnier*/

prîslea s. m. art. — 1. fiul cel mai mic, mezinul. 2. copil mic, țînc, prichindel. /slav/

pro-[1] — element de compunere a cuvintelor cu sensul „pentru" (ca în s. prorector sau în adj. profascist), /lat. *pro* = pentru/

pro-[2] — element de compunere a cuvintelor cu sensul „înainte, anterior" (ca în s. profilaxie, promontoriu). /gr. *pro*=înainte/

pro[3] prep. — pentru, în favoarea. /lat. *pro*/

probá (-ez) vb. — 1. a supune la probă, a verifica. 2. a dovedi, a demonstra. /lat. *probare*/

probabilitáte, -ăți, s. f. — fapt, întîmplare posibilă; posibilitate. /fr. *probabilité*/

probánt, -ă, adj. — care dovedește; convingător, lămuritor. /fr. *probant*/

probatóriu, -ie, adj. — care poate servi drept dovadă. /fr. *probatoire*/

probitáte s. f. — cinste, onestitate, moralitate. /fr. *probité*/

problemátic, -ă, adj. — 1. îndoielnic, nesigur, probabil. 2. de neînțeles, enigmatic, suspect. /fr. *problématique*/

problemátică, -i, s. f. — 1. totalitatea de probleme privind același subiect. 2. conținut, fond. /fr. *problématique*/

problémă, -e, s. f. — 1. chestiune; temă. 2. lucru greu de rezolvat; încurcătură. /fr. *problème*/

procedá (-ez) vb. — 1. a acționa, a face într-un anumit fel. 2. a începe (să)..., a trece (la)... /fr. *procéder*/

procedéu, -ée, s. n. — fel de a acționa; mod, mijloc, cale, metodă de lucru. /fr. *procédé*/

procedúră, -i, s. f. — 1. totalitatea actelor și formelor îndeplinite de un organ judecătoresc sau de un organ al administra-

ţiei de stat în vederea rezolvării unei cereri sau a executării unei hotărîri; mod de a proceda în faţa instanţelor judecătoreşti. 2. ramură a dreptului care are ca obiect studiul procedurii. /fr. *procédure*/

procént, -e, s. m. — 1. a suta parte dintr-o cantitate (notată cu simbolul %); sutime. 2. dobîndă calculată la o sută de lei pe timp de un an, 3. cîştig, profit. /germ. *Prozent*/

procentáj, -e, s. n. — calcul al procentului; cifră obţinută prin acest calcul (cît la sută). /din *procent*/

procentuál, -ă, adj. — calculat în procente. /fr. *procentuel*/

procés, -e, s. m. — 1. desfăşurarea unui fenomen, a unui eveniment etc.; transformare, refacere. 2. acţiune judiciară. 3. (expr.) *a face (a intenta) proces*=a da în judecată. 4. *proces-verbal*= act oficial în care se înscrie un fapt, se redau pe scurt discuţiile dintr-o adunare etc. /fr. *procès*/

proclamá (proclám) vb. — 1. a aduce la cunoştinţă publică un fapt de mare importanţă; a decreta, a hotărî. 2. a învesti pe cineva cu o funcţie importantă. /fr. *proclamer*, lat. *proclamare*/

proclamáţie, -ii, s. f. — manifest, apel al conducerii de stat adresat tuturor cetăţenilor ţării. /fr. *proclamation*, lat. *proclamatio*/

proclét, -ă, adj. — blestemat, afurisit; ticălos. /bg. *proklet*/

proclític, -ă, adj. (despre cuvinte) — care este legat de cuvîntul următor şi nu are accent propriu (ex. *al* meu, *cel* bun). /fr. *proclitique*/

procreá (-ez) vb. — a naşte copii, a face pui, a se reproduce. /fr. *procréer*/

procurá (procúr) vb. — 1. a face rost de ceva. 2. a pricinui, a produce. /fr. *procurer*, lat. *procurare*/

procuratúră, -i, s. f. — organ al puterii de stat care exercită atribuţia de supraveghere a respectării legilor (trimiţînd infractorii în faţa justiţiei, apărînd interesele statului în faţa instanţelor judecătoreşti etc.). /rus. *prokuratura*/

procúră, -i, s. f. — act prin care o persoană este împuternicită de a acţiona în numele altcuiva. /germ. *Prokura*/

procurór, -i, s. m. — membru al unei procuraturi care supraveghează justa aplicare a legilor sau este acuzator (din partea statului) într-un proces. /fr. *procureur*/

prodecán, -i, s. m. — cadru didactic universitar, locţiitor de decan. /din *pro-*+*decan*/

prodigiós, -oásă, adj. — uimitor, extraordinar (de mare, de bogat etc.). /lat. *prodigiosus*/

producător, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — persoană care produce, care creează bunuri materiale. /din *produc*+suf. *-(ă)tor*/

produce (produc) vb. — 1. a face, a crea, a realiza, a fabrica. 2. a rodi, a da naştere. 3. a provoca, a isca, a stîrni. /lat. *producere*/

productív, -ă, adj. — 1. bănos, rentabil, profitabil. 2. rodnic, mănos. 3. (despre sufixe, prefixe etc.) care formează numeroase derivate. /fr. *productif*/

productivitáte s. f. — capacitatea de a produce mult; randament. ⊗ *productivitatea muncii*=eficienţa muncii sociale în procesul de producţie, exprimată în cantitatea de produse pe care o realizează un lucrător într-o unitate de timp de muncă. /fr. *productivité*/

producţie, -ii, s. f. — 1. activitate în care oamenii produc bunuri materiale de tot felul. 2. produs, bunuri, marfă. /fr. *production*/

produs, -e, s. n. — 1. bun material care rezultă dintr-un proces de muncă; marfă. 2. rezultat, urmare, efect. /din *produce*/

proeminént, -ă, adj. — 1. ieşit (mult) în relief. 2. excepţional,

valoros, deosebit. /fr. *proéminent*/

proeminénță, -e, s. f. — faptul de a fi proeminent; ridicătură, ieșitură, crescătură. /fr. *proéminence*/

profán, -ă, adj. — 1. neștiutor, nepriceput. 2. care nu ține de religie. /fr. *profane*/

profaná (-ez) vb. — a pîngări, a necinsti, a înjosi. /fr. *profaner*, lat. *profanare*/

profascíst, -ă, adj. — care susține fascismul, care este de partea fasciștilor. /din *pro*[1]-+*fascist*/

proferá (-ez) vb. — a rosti blesteme sau amenințări. /fr. *proférer*/

profesá (-ez) vb. — 1. a practica, a exercita o meserie, o profesie. 2. a susține, a afirma în public o convingere, o părere. /fr. *professer*/

profesionist, -ă, -ști, -te, s. m. și f. — persoană care exercită permanent o profesiune, un meșteșug, o artă etc. pe baza unei pregătiri profesionale. /germ. *Professionist*/

profesiúne, -i, s. f. — 1. ocupație, meserie, îndeletnicire cu caracter permanent. 2. (în expr.) *profesiunea de credință*=declarație publică pe care o face cineva asupra convingerilor sale. /fr. *profession*/

profét, -ți, s. m. — prevestitor, prezicător, proroc. /fr. *prophète*/

profeție, -ii, s. f. — prevestire, prezicere, prorocire. /fr. *prophetie*/

profil, -uri, s. n. — 1. aspect al feței cuiva, privit dintr-o parte. 2. contur, formă, relief. 3. portret, față, figură. 4. înfățișare, aspect, imagine. /fr. *profil*/

profilá (-ez) vb. — 1. a ieși în evidență, a se reliefa. 2. a stabili modul de organizare și de funcționare a unei întreprinderi, a unei instituții etc.; a contura. 3. a lamina un drug de metal, dîndu-i un profil uniform. /fr. *profiler*/

profiláctic, -ă, adj. — care fereș-

te organismul de o anumită boală. /fr. *prophylactique*/

profilaxíe s. f. — 1. totalitatea măsurilor medico-sanitare luate pentru prevenirea bolilor molipsitoare. 2. (fig.) prevenire, preîntîmpinare. /fr. *prophylaxie*/

profit, -uri, s. n. — 1. cîștig, beneficiu. 2. venitul rezultat din plusvaloare. /fr. *profit*/

profitábil, -ă, adj. — cu folos, cu profit, avantajos. /fr. *profitable*/

profitór, -oáre, adj. — care caută să obțină un cîștig din orice situație; speculant. /cf. fr. *profiteur*/

profúnd, -ă, adj. — 1. adînc. 2. (despre voce) cu timbru scăzut, grav. 3. mare. 4. serios; care judecă cu temei. /lat. *profundus*/

progenitúră, -i, s. f. — vlăstar, urmaș, odraslă; (la animale) pui. /fr. *progéniture*/

prognóză, -e, s. f. — 1. prevedere, previziune bazată pe date științifice. 2. pronostic, prezicere. /fr. *prognose*/

prognostíc, -uri, s. n. (med.) — previziune de către medic a evoluției și a sfîrșitului unei boli. /fr. *prognostique*; gr. *prognosis*=cunoaștere dinainte/

prográm, -e, s. n. — 1. plan de activitate pe etape; orar. 2. foaie de hîrtie prin care se anunță amănunte în legătură cu desfășurarea unui spectacol, a unei emisiuni radiofonice etc. 3. expunere scrisă a principiilor, a scopurilor urmărite de o grupare politică, culturală etc. 4. plan amănunțit de lucru al unui calculator electronic, al unei mașini de învățat. /fr. *programme*/

programá (-ez) vb. — a planifica, a eșalona; a organiza. /din *program*/

programátic, -ă, adj. — privitor la un program; fixat într-un program, conform programului. /din *program*+suf. *-atic*/

prográmă, -e, s. f. — document școlar care stabilește volumul

și sistemul de cunoștințe, priceperi și deprinderi ce urmează să fie predate într-o anumită clasă și școală, la un anumit obiect de învățământ. /din *program*/

progrés, (2) -e, s. n. — 1. mers înainte, propășire, înaintare. 2. creștere, sporire, dezvoltare. /fr. *progrès*/

progresá (-ez) vb. — 1. a înainta, a propăși; a se dezvolta, a spori. 2. a (se) îmbunătăți, a (se) perfecționa. /fr. *progresser*/

progrésie, -ii, s. f. — șir de numere care derivă unul din altul urmînd anumite reguli. /fr. *progression*/

progresíst, -ă, adj. — care contribuie la realizarea progresului; înaintat, luminat, înnoitor. /fr. *progressiste*/

progresív, -ă, adj. — care crește treptat. /fr. *progressif*/

prohibít, -ă, adj. — oprit (prin lege); ilegal. /din *prohibi*/

proiéct, -e, s. n. — 1. plan de acțiuni viitoare. 2. prima formă a unui plan; schiță. 3. lucrare tehnică care cuprinde calcule tehnico-economice privind executarea unei construcții, a unei mașini etc. /lat. *projectus*, fr. *projet*/

proiectá (-ez) vb. — 1. a pune la cale, a plănui. 2. a face un proiect (3). 3. a (se) reflecta, a (se) profila, a (se) contura. 4. a împrăștia cu presiune un lichid, o pulbere. /din *proiect*/

proiectíl, -e, s. n. — corp metalic de formă cilindroogivală, aruncat în spațiu de o armă de foc sau lăsat să cadă asupra unei ținte, pentru a o distruge. /fr. *projectile*/

proiectór, -oáre, s. n. — 1. aparat care concentrează într-un fascicul razele de lumină, folosit pentru iluminat, pentru semnalizări luminoase sau pentru luminarea obiectelor la mare distanță. 2. aparat pentru proiectarea imaginilor pe ecran. /fr. *projecteur*/

proiécție, -ii, s. f. — 1. reprezentare pe un plan a unui obiect din spațiu, a unei figuri etc. 2. (în cinematografie) proiectare. /fr. *projection*/

proletár, -ă, -i, -e, s. m. și f. — muncitor exploatat din societatea capitalistă, lipsit de mijloace de producție și silit să-și vîndă forța de muncă proprietarilor mijloacelor de producție. /fr. *prolétaire*/

proletariát s. n. — clasa proletarilor. /fr. *prolétariat*/

proletcultísm s. n. — curent care respinge, în mod nejust, întreaga moștenire culturală a trecutului. /rus. *proletkul't*/

proliferáre, -ări, s. f. — 1. înmulțire, sporire a celulelor din organism. 2. înmulțire anormală a celulelor unui organism, fără modificarea structurii acestuia (în tumori). 3. reproducere. /fr. *prolifération*/

prolífic, -ă, adj. — care se înmulțește ușor și repede. /fr. *prolifique*/

prolíx, -ă, (pl. -cși, -xe) adj. (despre vorbire) — 1. cu prea multe cuvinte. 2. încîlcit, întortocheat, confuz, neclar. /fr. *prolixe*/

prológ, -uri, s. n. — introducere, prefață. /fr. *prologue*/

promiscuitáte s. f. — conviețuire în condiții de mizerie și de imoralitate a mai multor persoane de sex diferit. /fr. *promiscuité*/

promontóriu, -ii, s. n. — fîșie de pămînt înaltă și stîncoasă care înaintează în apele mării sau ale oceanului. /lat. *promontorium*/

promotór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — inițiator, animator, susținător al unei acțiuni. /lat. *promotor*/

promóție, -ii, s. f. — serie de absolvenți ai unei școli; totalitatea persoanelor care au promovat deodată. /lat. *promotio*/

promová (-ez) vb. — 1. a înainta, a se ridica într-o funcție, într-un post de răspundere; a avansa. 2. a termina o clasă a unei școli. 3. a susține o idee,

un plan (făcînd să se dezvolte). /lat. *promovere*/

prompt, -ă, adj. — grabnic, rapid, iute. /fr. *prompt*/

promptitúdine s. f. — repeziciune în executarea unei acţiuni; punctualitate, rapiditate. /fr. *promptitude*/

promulgá (promúlg) vb. — a publica în buletinul oficial al statului, cu formele legale cerute, o lege, un decret care intră în vigoare din acel moment; a face public. /lat. *promulgare*/

pronostíc, -uri, s. n. — presupunere referitoare la sfîrşitul unor acţiuni, al unor întreceri sportive etc. /fr. *pronostic*/

pronúme, -e, s. n. — parte de vorbire care ţine locul unui substantiv. /lat. *pronomen*/

pronunţá (pronúnţ) vb. — 1. a spune sunete, silabe, cuvinte. 2. a face cunoscută o sentinţă, o hotărîre. 3. a-şi spune părerea. /lat. *pronuntiare*/

pronunţát, -ă, adj. — 1. spus, rostit. 2. subliniat, scos în evidenţă. /din *pronunţa*/

propagá (propág) vb. — a răspîndi, a împrăştia, a transmite. /lat. *propagare*/

propán s. n. — hidrocarbură saturată gazoasă care se găseşte în gazele de sondă şi poate fi folosită drept combustibil sau ca materie primă în industria chimică. /fr. *propane*/

propăşí (-esc) vb. — a înainta, a se dezvolta, a progresa. /din *pro-*[1]*+păşi*/

propíce adj. invar. — favorabil, prielnic; potrivit. /fr. *propice*/

propórţie, -ii, s. f. — 1. raport între lucruri, potrivire, echilibru. 2. dimensiune, extindere mare. 3. (mat.) egalitate a două rapoarte (ex. 2/4=4/8). /lat. *proportio*/

proporţioná (-ez) vb. — a potrivi, a echilibra. /lat. *proportionare*/

proporţionál, -ă, adj. — care corespunde unei proporţii. ⊗ *impozit proporţional*=impozit plătit în raport cu venitul cuiva. /lat. *proportionalis*/

proprietár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care are un drept de proprietate asupra unui lucru; stăpîn. (pr. -pri-e-) /fr. *propriétaire*/

proprietáte, -ăţi, s. f. — 1. stăpînire a unui bun pe baza unui drept. 2. obiect sau bun aflat în stăpînirea cuiva. 3. însuşire sau caracteristică a unui obiect; caracter distinctiv. 4. calitate a unui cuvînt, a unei expresii etc. de a reda exact ideea care trebuie exprimată. /fr. *propriété*/

própriu, -ie, adj. — 1. care aparţine cuiva în mod exclusiv. 2. caracteristic, distinctiv. 3. bun pentru ..., indicat, potrivit. 4. (despre cuvinte) care redă exact ideea ce trebuie exprimată. 5. (în expr.) *propriu-zis*= de fapt, la drept vorbind. /lat. *proprius*/

propulsá (-ez) vb. — 1. a imprima unui obiect sau unui vehicul o mişcare de înaintare. 2. a da avînt, a stimula. /lat. *propulsare*, fr. *propulser*/

propúlsie, -ii, s. f. — exercitare a unei forţe de împingere asupra unui obiect (vehicul), pentru a provoca mişcarea lui înainte. /lat. *propulsio*/

próră, -e, s. f. — partea de dinainte a unei nave. (var. *provă*) /it. *prora*/

proréctor, -i, s. m. — locţiitor al unui rector. /din *pro-*[1]*+rector*/

proróc, -i, s. m. — profet; prezicător, prevestitor. /slav/

prorogá (proróg) vb. — a amîna din oficiu, pentru altă dată, activitatea unei adunări legislative, un termen scadent etc. /lat. *prorogare*/

proscríe (proscríu) vb. — 1. (la romani) a osîndi la moarte fără forme de judecată, înscriind pe un afiş numele celui condamnat şi dînd oricui dreptul de a-l ucide. 2. a scoate de sub

apărarea legilor. /fr. *proscrie/*

prosodíe s. f. — v. *prozodie.*

prosopopée s. f. (în retorică) — personificare. /fr. *prosopopée/*

prospéct, -e, s. n. — 1. afiş, anunţ, broşură în care se prezintă pe scurt informaţii asupra unor activităţi, a unor produse care se realizează etc. /lat. *prospectus/*

prospectá (-ez) vb. — a cerceta un teren pentru a descoperi şi localiza existenţa unor substanţe minerale utile, a unor metale etc. /fr. *prospecter/*

prospér, -ă, adj. — înfloritor, îmbelşugat, bogat. /fr. *prospère/*

prosperá (prospér) vb. — a se dezvolta în condiţii bune, a progresa. /fr. *prosperer/*

prosperitáte s. f. — stare înfloritoare, prosperă; bunăstare, îndestulare, belşug. /fr. *prospérité/*

prostátă, -e, s. f. — mică glandă cu secreţie internă, anexă a aparatului genital masculin, aşezată la intersecţia aparatului genital cu cel urinar. /fr. *prostate/*

prosternă (prostérn) vb. — a se înclina (pînă la pămînt) în faţa cuiva, în semn de umilinţă, de supunere, de slăvire. /fr. *prosterner/*

prostráţie s. f. — stare bolnăvicioasă caracterizată printr-o indiferenţă totală faţă de ceea ce se întîmplă în jur. /fr. *prostration/*

protagoníst, -ă, -şti, -e, s. m. şi f. — 1. actor principal într-o piesă de teatru. 2. personaj principal dintr-o operă literară. 3. reprezentant de frunte; fruntaş, iniţiator; promotor al unei mişcări, al unei idei etc. /fr. *protagoniste/*

protectorát, -e, s. n. — 1. formă de dependenţă a unui stat faţă de altul, creată prin tratate inegale, potrivit cărora statul „protector" are conducerea supremă şi conduce politica externă a statului „protejat", acesta rămînînd doar cu o autonomie internă limitată. /fr. *protectorat/*

protecţionísm s. n. — politică economică care urmăreşte ca prin ajutorul statului să protejeze industria şi agricultura ţării faţă de concurenţa străină şi să obţină pieţe externe, prin aplicarea unor taxe ridicate la mărfurile din import, acordarea de prime băneşti pentru mărfurile exportate etc. /fr. *protectionnisme/*

protéic, -ă, adj. (despre unele substanţe) — 1. care îşi schimbă mereu forma; nestatornic. 2. (biol.) care se referă la proteine. /fr. *protéique/*

proteínă, -e, s. f. — substanţă organică din compoziţia protoplasmei celulelor vii, cu funcţii variate în organism şi absolut necesară în alimentaţie. /fr. *protéine/*

protést, -e, s. n. — 1. împotrivire, rezistenţă. 2. plîngere, reclamaţie. 3. (în ec. capitalistă) neplata la scadenţă a unei poliţe, consemnată de organele judecătoreşti. /postverbal al lui *protesta/*

protestantísm s. n. — curent principal al creştinismului, alături de ortodoxie şi catolicism, iniţiat în sec. al XVI-lea prin reformele lui Luther şi Calvin şi cuprinzînd azi biserica luterană (evanghelică), reformată (calviniştii), anglicană, unitariană şi numeroase secte. /fr. *protestantisme/*

protestatár, -ă, adj. — care conţine un protest. /fr. *protestataire/*

protéză[1], -e, s. f. — aparat medical care înlocuieşte un organ (sau o parte dintr-un organ) al corpului care lipseşte. /fr. *prothèse/*

protéză[2], -e, s. f. — adăugarea unui sunet la începutul unui cuvînt, fără a schimba prin aceasta înţelesul cuvîntului (ex. mes-

Scanned with OKEN Scanner

teca şi amesteca, lămîie şi alămîie etc.). /fr. *prothèse;* fr. *pro-*=înainte, *thesis*=aşezare/

protíde s. f. pl. — substanţe organice azotoase. /fr. *protide*/

protipendádă s. f. — 1. (în orînduirea feudală) marea boierime care se bucura de privilegii speciale. 2. vîrfurile clasei privilegiate din epoca burghezo-moşierească; nobilime, elită. /ngr. *proti pentas*/

protíst, -e, s. n. — fiinţă unicelulară primitivă, care, avînd caractere vegetale şi animale, face trecerea de la regnul vegetal la cel animal. /fr. *protiste*/

próto- — element de compunere care adaugă cuvîntului pe lîngă care se alătură înţelesul de „întîi" (ex. prototip). /fr. *proto-;* gr. *protos*=întîi/

protocól, -oále, s. n. — 1. totalitatea regulilor şi practicilor de ceremonial şi etichetă diplomatică; ceremonial, fast. 2. act suplimentar al unui tratat în care se stabileşte modul de aplicare a tratatului, anumite rezerve etc. 3. document în care sînt înscrise problemele discutate la o conferinţă, la un congres sau într-o convorbire diplomatică. 4. acord internaţional, convenţie, tratat. 5. registru. /fr. *protocol*/

protón, -i, s. m. — particulă elementară stabilă, cu sarcină electrică pozitivă, care constituie nucleul atomului de hidrogen, iar împreună cu neutronii intră în compoziţia nucleilor celorlalţi atomi. /fr. *proton*/

protónic, -ă, adj. (despre silabe sau sunete) — care se găseşte înaintea unei silabe accentuate. /fr. *protonique*/

protoplásmă s. f. — substanţă albuminoidă vîscoasă, semilichidă, cu o structură complexă, care alcătuieşte baza oricărei celule vii, vegetale sau animale. /fr. *protoplasma*/

prototíp, -uri, s. n. — 1. model reprezentînd tipul original; prim exemplar de probă, după care se execută în serie fabricate de acelaşi fel. 2. exemplu perfect, model desăvîrşit. /fr. *prototype*/

protozoáre s. n. pl. — animale microscopice unicelulare, cele mai simple animale inferioare cunoscute pînă în prezent. /fr. *protozoaires*/

protuberánţă, -e, s. f. — 1. parte a unui organ sau a unui obiect ieşită în relief; ridicătură, proeminenţă. 2. proeminenţă în formă de flacără la marginea discului solar, formată din nori uriaşi, de gaze incandescente. /fr. *protubérance*/

proveniénţă, -e, s. f. — punct de plecare, izvor, origine. (pr. -ni-en-) /it. *provenienza*/

provérb, -e, s. n. — învăţătură morală de sursă populară, exprimată într-o comunicare scurtă, de obicei ritmică, uneori rimată (ex. „Graba strică treaba"). /fr. *proverbe*/

proverbiál, -ă, adj. — 1. cu caracter de proverb, privitor la proverb. 2. despre care s-a dus vestea; ştiut de toţi. /fr. *proverbial*/

providénţă s. f. — 1. divinitate, dumnezeire. 2. (fig.) salvare; îndurare. /lat. *provedentia*/

provinciál, -ă, adj. — de provincie. (pr. -ci-al) /fr. *provincial*/

provincialísm, -e, s. n. — cuvînt, expresie, locuţiune specifică unei provincii. (pr. -ci-a-) /fr. *provincialisme*/

províncie, -ii, s. f. — 1. parte delimitată dintr-o ţară; ţinut (ex. Oltenia, Banat, Dobrogea etc). 2. teritoriul unei ţări în afara capitalei. 3. (ist.) orice teritoriu cucerit de romani şi supus legilor romane. /lat. *provincia*/

provizóriu, -ie, adj. — temporar, vremelnic. /lat. *provisorius*/

próxim, -ă, adj. — cel mai apropiat. /lat. *proximus*/

prozáic, -ă, adj. — lipsit de va-

loare artistică; obișnuit. /fr. *prosaique*/

prozatór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — scriitor de opere literare în proză. /fr. *prosateur*/

próză s. f. — compunere literară în forma obișnuită a vorbirii (nu în versuri). /lat. *prosa*/

prozelít, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — 1. persoană convertită de curînd la o credință, la o doctrină. 2. adept nou și entuziast. /fr. *prosélyte*/

prozelitísm s. n. — străduință de a face prozeliți. /fr. *prosélytisme*/

prozodíe s. f. — disciplină care se ocupă cu tehnica versificației. /fr. *prosodie*/

prudént, -ă, adj. — prevăzător, cu băgare de seamă. /fr. *prudent*/

pruncucídere s. f. — ucidere a propriului copil (nou-născut). /din *prunc*+*ucidere*/

prurígo s. n. — nume dat diverselor afecțiuni ale pielii caracterizate prin mîncărimi intense. /fr. *prurigo*/

prurít s. n. — mîncărime de piele, cauzată de urticarie, de scabie, de icter etc. /fr. *prurit*/

prúsic adj. m. — (în expr.) *acid prusic* = acid cianhidric. /fr. *prussique*/

psalm, -i, s. m. — 1. imn religios creat de vechii evrei (preluat și de cultul creștin). 2. (în epoca modernă) poezie lirică în care poetul, pornind de la un motiv biblic, exprimă un raport dintre om și divinitate sau dintre om și univers. /slav/

psalmodiá (-ez) vb. — 1. a cînta psalmi sau alte cîntări religioase. 2. (fig.) a cînta (a citi, a recita) tărăgănat, monoton. /fr. *psalmodier*/

psalt, -ți, s. m. — cîntăreț bisericesc. /ngr. *psaltis*/

psaltíre, -i, s. f. — carte care cuprinde cei 151 de psalmi biblici. /slav/

pséud(o)- — element de compunere a cuvintelor cu sensul „fals", „pretins" (ex. pseudonim). (pr. pse-u-do) /fr. *pseudo-*/

pseudoním, -e, s. n. — 1. nume plăsmuit. 2. nume fals. /fr. *pseudonyme*/

pseudopód, -e, s. n. — prelungire protoplasmică provizorie a unor organisme unicelulare, care servesc la mișcare și la prinderea hranei. /fr. *pseudopode*/

psihanalíză s. f. — metodă de analiză psihologică și de tratament a unor boli neuropsihice (propusă de medicul psihiatru austriac S. Freud). /fr. *psychanalyse*/

psihasténie s. f. — stare psihică bolnăvicioasă, care se manifestă prin slăbirea voinței, prin obsesii, frică continuă etc. /fr. *psychasthénie*/

psihiatríe s. f. — disciplină care se ocupă cu studiul și tratarea bolilor psihice (mintale), a nevrozelor și a psihozelor. (pr. -hi-a-) /fr. *psychiatrie*; gr. *psyche*=suflet, *iatria*=medicină/

psihiátru, -i, s. m. — medic specialist în psihiatrie. /fr. *psychiatre*/

psíhic[1] s. n. — 1. însușire a materiei superior dezvoltate, funcție a creierului uman de a reflecta realitatea obiectivă. 2. structură sufletească proprie a fiecărui om. /fr. *psychique*; gr. *psyche*=suflet/

psíhic[2], -ă, adj. — referitor la psihic (1); sufletesc. /fr. *psychique*/

psih(o)- — element de compunere a cuvintelor însemnînd „în legătură cu psihicul". /fr. *psycho-*; gr. *psyche*=suflet/

psihológ, -oágă, -i, -oage, s. m. și f. — 1. specialist în știința psihologiei. 2. observator capabil de a sesiza viața sufletească a oamenilor. /fr. *psychologue*/

psihologíe s. f. — 1. știință care studiază psihicul (viața sufletească, activitatea creierului) și particularitățile psihice individuale (aptitudinile, temperamentul, caracterul etc.). 2. totali-

tatea proceselor psihice. /fr. *psychologie;* gr. *psyche*=suflet, *logos*=cuvînt, ştiinţă/

psihopatíe s. f. — dezechilibru mintal; boală mintală. /fr. *psychopathie/*

psihotéhnică s. f. — ramură a psihologiei care, folosind procedee tehnice (în special teste), caută să aplice, pe scară largă, psihologia în viaţa practică (la selecţia şi orientarea profesională, la stabilirea particularităţilor psihologice ale unor activităţi etc.). /fr. *psychotechnique/*

psihopatologíe s. f. — ramură a medicinei care se ocupă cu tulburările activităţii psihice. /fr. *psychopathologie/*

psihoterapíe s. f. — metodă de tratament medical constînd din influenţarea în bine a psihicului bolnavului prin convingere, sugestie etc. /fr. *psychothérapie/*

psihóză, -e, s. f. — 1. tulburare de durată a activităţii psihice, întîlnită în schizofrenie, în psihoza maniaco-depresivă, în paranoia etc. 2. stare de spirit bolnăvicioasă caracterizată printr-o surescitare nervoasă (cauzată de război, de teamă prelungită etc.); nevroză, obsesie. /fr. *psychose/*

ptialínă s. f. — ferment secretat de glandele salivare, care are rolul de a începe digestia alimentelor. /fr. *ptyaline/*

ptomaínă, -e, s. f. — substanţă otrăvitoare rezultată din putrefacţia sau descompunerea unor alimente de origine animală. /fr. *ptomaine/*

pubertáte s. f. — perioadă de dezvoltare a vieţii omeneşti cuprinsă între copilărie şi adolescenţă (între 11—14 ani); preadolescenţă. /fr. *puberté/*

públic[1] s. n. — colectivitate, mulţime, lume. /fr. *public/*

públic[2] -ă, adj. — 1. care aparţine unei colectivităţi, care priveşte pe toţi, care este pus în serviciul tuturor. 2. care aparţine întregii naţiuni; de stat, al statului. 3. cunoscut de toţi. 4. care se face în faţa tuturor celor prezenţi (la o adunare, o licitaţie etc.). /fr. *public/*

publicá (públic) vb. — 1. a comunica în public, a face cunoscut. 2. a tipări cărţi, informaţii etc. /lat. *publicare/*

publicáţie, -ii, s. f. — 1. tipăritură (carte, broşură, revistă); ziar. 2. anunţ, afiş, înştiinţare. /lat. *publicaţie/*

publicíst, -ă, -şti, -te, s. m. şi f. — ziarist, gazetar. /fr. *publiciste/*

publicístică s. f. — ziaristică. /din *publicist*+suf. *-ică/*

publicitáte s. f. — reclamă, propagare în public, difuzarea unei ştiri. /fr. *publicité/*

puc, -uri, s. n. — obiect din cauciuc tare, în forma unui cilindru scurt, folosit ca minge la hochei pe gheaţă. /engl. *puck/*

puci s. n. — acţiune armată a unui grup politic militar, care urmăreşte răsturnarea puterii de stat existente. /germ. *Putsch/*

pud, -uri, s. n. — unitate de măsură pentru greutăţi egală cu 16,38 kg. /rus. *pud/*

púdic, -ă, adj. — cuviincios, decent. /fr. *pudique/*

pudicitáte s. f. — pudoare. /lat. *pudicitas/*

pudoáre s. f. — 1. ruşine sau sfială de a face ceva contra bunei-cuviinţe. 2. curăţenie morală, castitate. /lat. *pudor, -ris/*

puericultúră s. f. — ramură a ştiinţei medicale care se ocupă cu creşterea raţională a copiilor mici. /fr. *puériculture;* lat. *puer*=copil, *cultura*=creştere/

pueríl, -ă, adj. — 1. copilăros; copilăresc. 2. neserios, naiv. /fr. *pueril/*

pugilísm s. n. — box. /engl. *pugilism/*

púhav, -ă, adj. — 1. cu carnea moale şi umflată; buhăit. 2. moale, înfoiat. /scr. *buhav/*

puhói, -oáie, s. n. — 1. şuvoi ma-

re de apă curgătoare; torent. 2. (fig.) mulțime, val, năvală. /slav/

pulmón, -i, s. m. — plămîn. /lat. *pulmo, -onis*/

pulmonár, -ă, adj. — de plămîn. /fr. *pulmonaire*/

puls s. n. — 1. dilatare și contractare ritmică a arterelor, la trecerea undei de sînge, pompată de către inimă spre corp. 2. (fig.) ritm. /lat. *pulsus*/

pulsá (-ez) vb. — 1. (despre sînge) a circula. 2. a decurge în ritm viu; a palpita, a zvîcni. 3. a fremăta, a tresălta. /lat. *pulsare*/

pulsáție, -ii, s. f. — fiecare bătaie a pulsului; zvîcnire, pulsare, ritm. /fr. *pulsation*/

pulverizá (-ez) vb. — 1. a transforma în praf, în pulbere (un material solid). 2. a împrăștia particule fine dintr-un corp lichid sau dintr-o pulbere, cu ajutorul unui pulverizator; a presăra, a difuza. /lat. *pulverisare*, fr. *pulvériser*/

punctá (-ez) vb. — 1. a însemna cu puncte. 2. a scoate în evidență. 3. a uni provizoriu. /din *punct*/

punctáj, -e, s. n. — 1. notarea cu puncte a unor rezultate tehnice. 2. plan; ordine, succesiune. /după *punct*/

punctifórm, -ă, adj. — 1. în formă de punct. 2. care acționează din loc în loc. /fr. *punctiforme*/

punctualitáte s. f. — exactitate, precizie. /fr. *ponctualité*/

punctuáție s. f. — sistem de semne grafice convenționale folosite pentru a marca în scris pauzele, intonația din vorbire sau întreruperea șirului comunicării. /fr. *ponctuation*/

púncție, -ii, s. f. — străpungere cu un ac special a unui organ sau a peretelui unei cavități a corpului, pentru a extrage cu seringa sînge, puroi, gaze etc. /fr. *ponction*/

pungăí (-esc) vb. — 1. a coase cu împunsături rare, neregulate. 2. a coase de mîntuială. /din *pungă*/

púnic, -ă, adj. — privitor la Cartagina și la locuitorii ei; cartaginez. /lat. *punicus*/

púpă[1], -e, s. f. — partea de dinapoi a unei nave maritime. /fr. *poupe*/

púpă[2], -e, s. f. — nimfă, crisalidă. /lat. *pupa*/

pupíl, -ă, -i, -e, s. m. și f. — copil sau tînăr minor fără părinți aflat sub tutelă. /fr. *pupille*/

pupilă, -e, s. f. — deschizătură circulară în partea centrală a irisului, prin care pătrunde lumina în ochi. /lat. *pupilla*/

pur, -ă, adj. — 1. curat, neamestecat, simplu. 2. nestricat, nealterat; nepătat; neprihănit. 3. limpede, neumbrit. /lat. *purus*/

purcéde (purcéd) vb. — 1. a porni la drum, a pleca. 2. a începe o acțiune. 3. (despre acțiuni, stări) a proveni; a izvorî. /lat. *procedare*/

purgatív, -e, s. n. — substanță care servește la golirea stomacului sau a intestinelor. /lat. *purgativus*/

purgatóriu s. n. — 1. (la creștinii catolici) loc (închipuit) unde sufletele celor morți s-ar curăța de păcatele mai ușoare, înainte de a intra în paradis. 2. (fig.) loc sau timp de suferință. /lat. *purgatorium*/

purificá (purific) vb. — 1. a face să fie pur, îndepărtînd corpurile sau substanțele străine. 2. a îndepărta. /lat. *purificare*/

purísm s. n. — tendință exagerată de a elimina dintr-o limbă cuvintele sau elementele considerate străine. /fr. *purisme*/

puritanísm s. n. — severitate exagerată în respectarea învățăturilor religioase sau morale. /fr. *puritanisme*/

puritáte s. f. — faptul de a fi pur, neamestecat sau neatins. /lat. *puritas*/

púrpură s. f. — 1. culoare roșie-

închis. 2. materie colorantă roşie-închis. 3. stofă pluşată vopsită cu purpură; haină domnească făcută din această stofă. /lat. *purpura*/

purpuríu, -ie, adj. — roşu-închis, sîngeriu. /din *purpură*+suf. *-iu*/

pursînge adj. invar. (despre cai) — de rasă pură, fără amestec cu altă rasă. /din *pur+sînge*/

pururi adv. — totdeauna, mereu, veşnic. ⊗ (expr.) *de-a pururi*= totdeauna.

pústă, -e, s. f. — cîmpie întinsă, stepă. /magh. *puszta*/

pustietáte, -ăţi, s. f. — 1. pămînt lipsit de vegetaţie şi nelocuit. 2. (fig.) singurătate, izolare. /din *pustie*+suf. *-tate*/

pustíu[1], -uri, s. n. — pustietate, deşert. /bg. *pustinja*/

pustíu[2], -ie, adj. — 1. necultivat, nelocuit; ruinat, părăsit. 2. nepopulat, deşert, gol. 3. (fig.) fără rost, zadarnic. 4. singur, izolat, stingher.

pústnic, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — călugăr care duce o viaţă aspră, departe de oameni; sihastru. /slav/

pústulă, -e, s. f. — viziculă (băşică) care puroiază. /lat. *pustule*/

putére, -i, s. f. — I. 1. forţă, tărie. 2. forţă fizică; sănătate, rezistenţă. 3. valoare, valabilitate. 4. (în basme) însuşire supranaturală. II. 1. autoritate, stăpînire; influenţă. 2. stat, ţară. 3. conducere de stat, guvernare; (în expr.) *a ajunge la putere*=a deţine guvernarea într-un stat. 4. împuternicire, drept pe care îl are cineva. /din *putea*/

putrefácţie, -ii, s. f. — 1. putrezire. 2. (fig.) destrămare, dezagregare morală. /fr. *putréfaction*/

puzdérie, -ii, s. f. — 1. resturile mărunte care cad din tulpina cînepii sau a inului la melităre şi la scărmănare. 2. (fig.) număr mare de obiecte, de oameni; mulţime, droaie. /slav/

Scanned with OKEN Scanner

R

Ra — divinitate egipteană, personificînd Soarele, considerat rege al zeilor şi părinte a tot ce este viu.

rabát, -uri, s. n. — reducere din preţul de vînzare a unei mărfi. /germ. *Rabatt*/

rabatábil, -ă, adj. — care se poate roti în jurul unei axe. /fr. *rabattable*/

rábie s. f. — turbare. /lat. *rabia*/

rábi (rabbi) s. — termen ebraic care înseamnă «domnul meu» sau «stăpînul şi învăţătorul meu», termen devenit titlu onorific pentru cărturari, adăugat numelui propriu. /gr. *rabbi*/

rábin, -i, s. m. — şef religios al unei comunităţi evreieşti. /pol. *rabin*/

rabotéză, -e, s. f. — maşină-unealtă pentru prelucrarea prin aşchiere a unui metal sau a unor piese de lemn. /fr. *raboteuse*/

rachétă, -e, s. f. — 1. cartuş special cu substanţe pe bază de magneziu care arde producînd lumină (de diferite culori). 2. vehicul zburător pentru regiunile rarefiate ale atmosferei şi în spaţiile interplanetare. 3. paletă folosită în jocul de tenis. /fr. *raquette*/

rácilă, -e, s. f. — 1. beteşug, cusur, meteahnă. 2. (fig.) duşmănie, ură. /et. nec./

racláj, -e, s. n. — 1. răzuire; curăţare a unui ţesut bolnav cu ajutorul chiuretei. 2. chiuretaj. /fr. *raclage*/

ráclă, -e, s. f. — 1. sicriu, coşciug. 2. (pop.) ladă. /bg. *rakla*/

racórd, -uri, s. n. — 1. legătură între părţile unei lucrări, ale unei instalaţii etc. 2. tub flexibil care face legătura între două ţevi. 3. circuit electric care face legătura cu reţeaua de distribuţie. /fr. *raccord*/

racordá (-ez) vb. — a lega, a împreuna. /fr. *raccorder*/

radár, -e, s. n. — aparat care emite unde electromagnetice şi apoi le recepţionează, după ce se întorc la antena aparatului, reflectate de obiectul întîlnit în cale, aparat folosit pentru a descoperi şi a localiza un obiect din spaţiu prin măsurarea timpului trecut între emisia şi recepţia undelor. /engl. *radar*, prescurtare din *r*adio *d*etection *a*nd *r*anging = detectare şi regeare prin radio/

rádă, -e, s. f. — porţiune de apă din vecinătatea unei coaste, închisă în parte prin diguri, servind la adăpostirea navelor într-un port. /fr. *rade*/

radiá (-iez) vb. — 1. a străluci, a lumina. 2. a răspîndi în toate direcţiile raze de lumină sau de căldură. 3. a şterge dintr-un registru, a anula. /fr. *radier*/

radiatór, -oare, s. n. — 1. dispozitiv pentru răcirea apei în motoarele cu ardere internă. 2. aparat care transmite radiaţii de căldură în camere. /germ. *Radiator*/

radiáţie, -ii, s. f. — 1. emisiune sau răspîndire de unde sonore sau electromagnetice. 2. radiere. /fr. *radiation*/

radicál[1], -i, s. m. — 1. (mat.) rădăcină dintr-un număr; semn care arată o extragere de rădăcină. 2. grup de atomi care rămîne neschimbat într-o reacţie chimică. 3. (lingv.) rădăcina unui cuvînt. /fr. *radical*/

radicál[2], -ă, adj. — 1. esenţial, fundamental. 2. care vindecă complet, în întregime. 3. care propune reforme adînci, schimbări hotărîtoare. /fr. *radical*/

radicál[3] adv. — total, complet, din temelie. /fr. *radical*/

radicélă, -e, s. f. — rădăcină secundară. /fr. *radicelle*/

Scanned with OKEN Scanner

radicifórm, -ă, adj. — care are forma unei rădăcini. /fr. *radiciforme*/

rádio[1] — element de formare a cuvintelor indicînd referirea la fenomenul de radioactivitate sau de radiaţie (ex. radioelement, radiodifuziune). /fr. *radio*/

rádio[2], -ouri, s. n. — 1. instalaţie de transmitere a sunetelor prin unde electromagnetice. 2. aparat de recepţie radiofonică. 3. instituţie care dirijează programele de radio. /fr. *radio*/

radioactivitáte s. f. — 1. proprietatea unor elemente cu atomi grei (radiu, uraniu etc.) de a produce prin dezintegrare spontană radiaţii corpusculare (alfa, beta etc.) sau electromagnetice; dezintegrare radioactivă. 2. capitol al fizicii care studiază dezintegrările radioactive /fr. *radio-activité*/

radioamatorísm s. n. — practicare a radiocomunicaţiei de către persoane particulare, care stabilesc legături între radiostaţiuni proprii. /din *radio-* + *amator* + suf. *-ism*/

radioamplificáre s. f. — recepţie, amplificare şi distribuire prin fire a programelor de radiodifuziune. /din *radio-* + *amplificare*/

radiocomunicáţie, -ii, s. f. — transmitere la distanţă a unor semnale sau a unei emisiuni prin unde radioelectrice. /din *radio-* + *comunicaţie*/

radiodifuzá (-ez) vb. — a transmite ceva printr-un post de radioemisiune. /fr. *radiodiffuser*/

radioelemént, -e, s. n. — element chimic radioactiv. /fr. *radio-élément*/

radioficá vb. — a înzestra unele localităţi cu posturi de radiofica-ţie. /din *radioficare*/

radioficáţie, -ii, s. f. — radiorecepţie în care un singur aparat receptor serveşte mai multe difuzoare, instalate la distanţă. /fr. *radiofication*/

radiofonie, -ii, s. f. — transmitere şi recepţionare a sunetelor prin unde electromagnetice. /fr. *radiophonie*/

radiografíe, -ii, s. f. — fotografierea, pe film fotografic special, a interiorului unui corp netransparent pentru lumină (în special a unor regiuni din interiorul corpului omenesc) cu ajutorul radiaţiilor X, care străbat acel corp; fotografie obţinută cu ajutorul radiaţiilor X. /fr. *radiographie*/

radiográmă, -e, s. f. — 1. telegramă transmisă prin radiocomunicaţie. 2. radiografie. /fr. *radiogramme*/

radiolocáţie, -ii, s. f. — 1. determinarea poziţiei unui post de radioemisiune cu ajutorul a două sau a mai multor posturi de radiorecepţie. 2. localizare în spaţiu a unui obiect cu ajutorul undelor electromagnetice. /rus. *radiolokatija*/

radiológ, -i, s. m. — specialist în radiologie şi radioterapie. /fr. *radiologue*/

radiologíe s. f. — 1. ştiinţă care se ocupă cu studiul razelor X şi al diferitelor lor aplicaţii. 2. ramură a medicinei care se ocupă cu studierea organismului uman cu ajutorul razelor X şi folosirea acestora în tratamentul unor boli. /fr. *radiologie*/

radioreceptór, -oare, s. n. — aparat pentru recepţionarea undelor radiofonice. /cf. fr. *radiorécepteur*/

radiorecépţie, -ii, s. f. — prindere, ascultare a unei emisiuni radiofonice. /fr. *radioréception*/

radiós, -oasă, adj. — 1. luminos, strălucitor. 2. vesel, fericit, încîntat. /după fr. *radieux*/

radioscopíe, -ii, s. f. — examinare a interiorului unui corp netransparent pentru lumină, mai ales a unor regiuni din corpul omenesc, cu ajutorul umbrei proiectate pe un ecran fluorescent de către radiaţia X care străbate acel corp; imaginea astfel obţinută pe ecran. /fr. *radioscopie*/

radiotéhnică s. f. — 1. tehnica folosirii undelor electromagnetice de înaltă frecvenţă. 2. tehnica fabricării aparatajului pentru radiocomunicaţii. /fr. *radiotechnique*/

radiotelegrafíe s. f. — comunicaţie

telegrafică prin unde electromagnetice; telegrafie fără fir. /fr. *radiotélégraphie*/

radioterapíe s. f. — tratare a unor boli cu ajutorul razelor X. /fr. *radiothérapie*/

radiotransmisiúne, -i, s. f. — transmitere la distanță prin unde electromagnetice a unor sunete, semne sau imagini. /fr. *radiotransmission*/

rádiu s. n. — element chimic cu simbolul Ra; metal radioactiv. /fr. *radium*/

radiumterapíe s. f. — tratament medical care folosește radiațiile produse de unele substanțe radioactive. /fr. *radiumthérapie*/

rafálă, -e, s. f. — 1. răbufnire de vînt, de ploaie sau de ninsoare. 2. mulțime de împușcături trase în același timp sau într-un timp foarte scurt. /fr. *rafale*/

ráfie, -ii, s. f. — 1. specie de palmier. 2. fibră textilă extrasă din nervurile frunzelor acestei plante. /fr. *raphia*/

rafinà (-ez) vb. — 1. a curăța un produs de substanțele străine pe care le conține; a distila. 2. (fig.) a (se) face mai bun, mai delicat. /fr. *raffiner*/

rafinamént, -e, s. n. — 1. finețe, subtilitate. 2. viclenie. /fr. *raffinement*/

rágilă, -e, s. f. — 1. unealtă cu dinți de fier întrebuințată pentru a piepțăna cînepa sau inul, după ce a fost melițat. 2. zgardă cu țepi de fier. /cf. germ. *Raffel*/

raglán, -e, s. n. — îmbrăcăminte exterioară (palton, pardesiu etc.) la care partea superioară a mînecii pornește de la răscroiala gulerului. /fr. *raglan*/

rahialgíe s. f. — durere nevralgică de-a lungul coloanei vertebrale. /cf. fr. *rachialgie*/

rahidián, -ă, adj. — privitor la șira spinării. /după fr. *rachidien*/

rahitísm s. n. — boală (în special la copii) caracterizată prin calcifierea insuficientă a oaselor. /fr. *rachitisme*/

rai s. n. — loc plin de frumusețe și de fericire unde, potrivit credințelor religioase, ar ajunge după moarte sufletele celor care respectă învățăturile religiei; paradis, eden. /v. slav. *raj*/

raiá, -le, s. f. (turc. înv.) — 1. teritoriu (oraș) ocupat de turci, condus de funcționari turci și de un pașă. 2. nume dat supușilor creștini din Imperiul Otoman. /tc. *raya*=turmă, gloată/

raid, -uri, s. n. — trecere rapidă peste un teritoriu străin; vizită sau inspecție de scurtă durată. /fr. *raid*/

raión, -oane, s. n. — 1. cartier într-un oraș mare. 2. unitate teritorial-administrativă mai mică decît regiunea. 3. secție a unui magazin, sector. /(1) rus *raion*, (2) fr. *rayon*/

ráită, -e, s. f. (fam.) — trecere în grabă pe undeva; vizită scurtă /magh. *raita*/

rajáh, -i, s. m. — prinț feudal indian. /fr. *rajah*/

ralantí, -iuri, s. n. — mers încetinit al motoarelor cu ardere internă. /fr. *ralenti*/

raliá (-iez) vb. — 1. a se aduna, a se strînge în jurul cuiva sau a ceva, a se uni. 2. a fi de aceeași părere. /fr. *rallier*/

ramazán s. n. — 1. a noua lună a anului musulman. 2. (fam.) stomac. /tc. *ramazan*/

rambleiá (-iez) vb. — a face un rambleu. /fr. *remblayer*/

rambléu, -ee, s. n. — 1. material pentru umplerea unei gropi rămase de la o mină, de la o explozie etc. 2. lucrare executată în scopul de a ridica un teren la nivelul necesar construcției unei căi ferate sau unei șosele. /fr. *remblai*/

rambúrs s. n. — sistem de trimitere a unei mărfi prin poștă, cu plata făcută de destinatar la primire. /fr. *rembourse* (ment)/

rambursá (-ez) vb. — a plăti sau a înapoia o sumă datorată. /fr. *rambourser*/

ramificá (pers. 3 -că) vb. — a se despărți în două sau mai multe ra-

muri. /fr. *ramifier*, lat. *ramificare*/

ramolí (-esc) vb. — 1. a-şi pierde vioiciunea, agerimea minţii şi puterile din cauza bătrîneţii; 2. (fig.) a îmbătrîni. /fr. *ramollir*/

rámpă, -e, s. f. — 1. teren amenajat în staţii pentru încărcarea şi descărcarea vagoanelor de cale ferată. 2. rezemătoare. 3. barieră. 4. partea din faţă a unei scene de teatru, unde sînt instalate luminile. /fr. *rampe*/

ranchiúnă, -e, s. f. — duşmănie, ură ascunsă şi dorinţă de răzbunare. /fr. *rancune*/

randaménţ, -e, s. n. — capacitate de producţie într-o unitate de timp dată; beneficiu, profit. /după fr. *rendement*/

rang, -uri, s. n. — 1. treaptă într-o ierarhie; grad militar. 2. (fig.) poziţie socială; grad ⊗ (expr.) *de rangul întîi* = de calitatea întîi. /fr. *rang*/

rángă, răngi, s. f. — bară de fier cu un capăt ascuţit. /et. nec./

rániţă, -e, s. f. — sac special pentru merinde sau pentru obiecte, care poate fi purtat în spate cu ajutorul unor chingi. /rus. *ranec*/

rántie, -ii, s. f. — haină lungă şi largă care se poartă peste îmbrăcăminte, ca o manta, mai ales de călugări, preoţi etc. /et. nec.; cf. ucr. *rantuh*/

rapáce adj. — hrăpăreţ, lacom, apucător. /fr. *rapace*/

rapél, -uri, s. n. — 1. readucerea unui mecanism la poziţia de la început. 2. revaccinare. /fr. *rappel*/

rapíd, -ă, adj. — 1. iute, ager, sprinten; 2. (adv.) în viteză, în grabă, grabnic. /fr. *rapide*/

rapórt (1) -e, (2) -uri, s.n. — 1. dare de seamă, relatare, expunere, comunicare (scrisă sau orală) asupra unei activităţi. 2. relaţie, legătură. /fr. *rapport*/

raportá (-ez) vb. — 1. a prezenta un raport; a înfăţişa. 2. a stabili un raport. /fr. *rapporter*/

rapsód, -zi, s. m. — poet epic, bard. /fr. *rhapsode*/

rapsodíe, -ii, s. f. — 1. compoziţie literară sau fantezie muzicală compusă din motive variate, inspirate adesea din folclor. 2. (la grecii antici) fragment de poem epic cîntat de rapsozi; cîntec epic. /fr. *rhapsodie*/

rapt, -uri, s. n. — 1. răpirea unei persoane. 2. jaf, hoţie. /fr. *rapt*, lat. *raptus*/

rára adv. — încet, domol, pe îndelete. /din *rar*/

rarefiá (-iez) vb. — a se rări, a micşora densitatea. /fr. *raréfier*/

rarísim, -ă, adj. — foarte rar. /fr. *rarissime*, lat. *rarissimus*/

rárişte, -i, s. f. — poiană, luminiş de pădure, răritură. /din *rar* + suf. *-işte*/

ráriţă, -e, s. f. — unealtă agricolă care răstoarnă brazda în două părţi, lăsînd un şanţuleţ între brazde. /bg., srb. *ralica*/

rásă[1], -e, s. f. — 1. soi, varietate, specie. 2. grup biologic de oameni caracterizat prin culoarea părului şi a pielii şi unele particularităţi exterioare, care nu contrazic însă unitatea biologică a tuturor oamenilor. /fr. *race*/

rásă[2], -e, s. f. — haină largă şi lungă pînă la călcîie purtată de călugări pe deasupra îmbrăcămintei. /v. slav. *rasa*/

rasísm s. n. — teorie reacţionară care susţine inegalitatea intelectuală a raselor, spre a justifica subjugarea unor popoare. /fr. *racisme*/

rastél, -e, s. n. — suport compartimentat care serveşte la aşezarea rezemată a unor obiecte de acelaşi fel: arme, schiuri etc. /it. *rastello*, lat. *rastellum*/

raşchetá (-ez) vb. — 1. a curăţa o piesă metalică sau un parchet cu raşcheta. 2. a freca o tencuială cu raşcheta. /din *raşchetă*/

raşchétă, -e, s. f. — 1. unealtă în formă de daltă încovoiată cu care se răzuieşte rugina sau vopseaua de pe piesele metalice ce urmează să fie vopsite din nou. 2. unealtă în formă de perie care, în loc de peri, are cuie, folo-

sită la raşchetarea tencuielilor. /fr. *raschietto*/

răşpel, -e, s. n. — pilă lată de oţel cu dinţare mare, discontinuă, folosită la prelucrarea prin aşchiere a pieselor de lemn, de os, de piele etc. /germ. *Raspel*/

răşpilă s. f. — v. *raşpel*.

ratá (-ez) vb. — a nu reuşi într-o împrejurare, a suferi un eşec, a da greş. /fr. *rater*/

ratát, -ă, adj. — 1. care a dat greş; nereuşit, neizbutit. 2. (despre scriitori, artişti etc.) care nu a izbutit să creeze ceva de valoare. /din *ratá*/

rátă, -e, s. f. — cotă, parte, contribuţie (lunară, trimestrială etc.) dintr-o datorie sau altă obligaţie. /germ. *Rate*/

ráteş, -e, s. n. (Mold., Bucov.) — han aşezat la o şosea principală. /ucr. *ratus*/

ratéu, -uri, s. n. — 1. defect în funcţionarea unui motor cu electroaprindere, care constă în arderea incompletă a combustibilului. 2. încercare nereuşită de a da foc la o gaură de mină sau de a face să explodeze tot cartuşul. /fr. *raté*/

raticíd s. n., adj. — (substanţă) care omoară şoarecii. /cf. fr. *rat*=*şoarece*, lat. *caedere*=a ucide/

ratificá (ratífic) vb. — a aproba un act, un tratat, o convenţie de către organele superioare de stat. /fr. *ratifier*, lat. *ratificare*/

ráţie, -ii, s. f. — porţie de hrană sau de apă socotită necesară unui om sau unui animal pe un anumit timp. /fr. *ration*, lat. *ratio*/

raţioná (ez-) vb. — 1. a gîndi, a chibzui. 2. a face raţii sau porţii. /fr. *rationner*/

raţionál, -ă, adj. — cumpănit, cumpătat, cuminte, făcut cu judecată. /fr. *rationnel*/

raţionalizá (-ez) vb. — 1. a organiza munca după norme şi principii raţionale. 2. a dirija consumul unor produse conform unor norme stabilite. /fr. *rationaliser*/

raţionamént, -e, s. n. — înlănţuire logică de judecăţi care duce la o concluzie; gîndire, calcul. /it. *ragionamento*/

raţiúne (2) -i, s. f. — 1. minte, gîndire, judecată, inteligenţă. 2. temei, motiv, cauză, justificare. /lat. *ratio*/

ravác s. n. — 1. must care se scurge din strugurii puşi în teasc fără ca aceştia să fie storşi; vin obţinut din acest must; vin limpede. 2. miere curată care se scurge singură din fagurii expuşi la soare. /tc. *ravac*/

ravágiu, -ii, s. n. (la pl.) — pagubă, distrugere, pustiire cauzată de o furtună, de o inundaţie, de o boală etc. /fr. *ravage*/

razánt, -ă, adj. — care trece cu repeziciune la mică distanţă de pămînt sau de un obiectiv, aproape atingîndu-l. /fr. *rasant*/

rázã, -e, s. f. — 1. linie dreaptă pe care se răspîndeşte lumina; lumină, strălucire. 2. (fig.) pîlpîire; licărire. 3. (fiz.) radiaţie. ⊗ *raze X (sau Roentgen)*=unde electromagnetice cu lungimi de undă mult mai mici decît acelea ale luminii. 4. distanţa de la centrul unui cerc pînă la orice punct de pe circumferinţă. /lat. *radia*/

rázie, -ii, s. f. — control neaşteptat făcut de organele ordinii publice cu scopul descoperirii unor răufăcători. /fr. *razzia*/

rázna adv. — aiurea, fără ţintă, teleleu. /v. slav./

ráznă, -e, s. f. — 1. răzleţire. 2. deviere. /din *razna*/

răbój, -uri, s. n. (pop.) — însemnare prin crestătură în lemn; socoteală, calcul. /bg., srb. *rabos*/

răbufneálă, -eli, s. f. — 1. răbufnire. 2. suflu puternic; ţîşnire, izbucnire. /din *răbufni*+suf. *-eală*/

răbuiálă, -ieli, s. f. (Mold.) — unsoare preparată din păcură, cu care se ung unele obiecte de piele ca să se moaie.

răbúş s. n. — v. *răboj*.

răcán, -i, s. m. (pop.) — recrut. /din *rec(r)ut*+*rătan*/

răcár, -i, s. m. (rar) — cel care se

ocupă cu prinderea sau vînzarea racilor. /din *rac*+suf. *-ar*/

răchítă, -e, s. f. — varietate de salcie cu ramuri subțiri folosite ca material de împletit. /bg., srb. *rakita*/

răchițéle s. f. pl. — mic arbust, totdeauna verde, cu fructe roșii, bune de mîncat. /din *răchiți*+suf. *-ele*/

răcoáre, (3) -ori, s. f. — 1. frig, răceală; vreme răcoroasă. 2. (fig.) închisoare, temniță. 3. (fig.; la pl.) fiori de groază. /din *rece*/

rădán s. n. —v. *redan*.

rădván, -e, s. n. (înv.) — trăsură de lux, pe arcuri. /rus. *rydvan*/

răfuí (-iesc) vb. — a limpezi o neînțelegere, a cere socoteala cuiva; a se bate cu cineva. /et. nec./

răgáce s. f. — rădașcă. /bg., srb. *rogac*/

răgáz, -uri, s. n. — 1. repaus, odihnă. 2. pauză, amînare. /et. nec./

răpciúgă s. f. — 1. boală contagioasă (la cai) caracterizată prin ulcerații pe mucoasa nazală; morvă. 2. animal bolnav și bătrîn; mîrțoagă. /et. nec./

răpciúne s. m. — numele popular al lunii septembrie. /cf. lat. *raptio*/

răpí (-esc) vb. — 1. a fura, a jefui, a prăda. 2. (fig.) a lipsi pe cineva cu forța de ceea ce i se cuvine. 3. (fig.) a fermeca, a înșela, a vrăji. /lat. *rapire*/

răposá (-ez) vb. — a muri. /lat. *repausare*/

răpúne (răpun) vb. — 1. a ucide, a omorî. 2. a înfrînge, a învinge, a birui. /lat. *reponere*/

rărúnchi s. m. (pop.) — rinichi. /lat. *renunculus*/

răs- — element de compunere a cuvintelor (în forma răz — înaintea vocalelor și a consoanelor sonore). /v. slav. *ras-, raz-*/

răsărít[1], -uri, s. n. — 1. apariția unui corp ceresc. 2. (fig.) început. 3. partea orizontului unde răsare soarele; orient, est. 4. țară sau ținut din direcția răsăritului; popoarele dintr-o astfel de țară. /din *răsări*/

răsărít[2], -ă, adj. — 1. încolțit. 2. (fig.) mai de seamă, deosebit. /din *răsări*/

răsărítă, -e, s. f. (reg.) — floarea-soarelui. /din *răsări*/

răscoálă, -e, s. f. — 1. răzvrătire bruscă și neorganizată; revoltă; rebeliune. 2. (fig.) protest. 3. zarvă, agitație. /din *răscula*/

răscroít, -ă, adj. — 1. croit (după forma corpului) 2. fasonat, modelat. /din *răscroi*/

răsculá (răzcol) vb. — a se ridica împotriva unei nedreptăți, contra asupritorilor; a se răzvrăti. /din *răs-*+*scula*/

răscumpărá (răscumpăr) vb. — 1. a plăti prețul unui lucru vîndut sau amanetat, pentru a-l readuce în proprietatea sa. 2. a scăpa o persoană din captivitate, din robie, în schimbul unei sume de bani. 3. a ispăși. /din *răs-*+*cumpăra*/

răsfăț, -uri, s. n. — 1. mîngîiere, alintare, răzgîiere. 2. desfătare, huzur, belșug. /postverbal al lui *răsfăța*/

răsfrînge (răsfrîng) vb. — 1. (despre obiecte) a reflecta lumina proiectată asupra lor. 2. (despre sunete) a se întoarce sub formă de ecou; a se repeta. 3. (fig.) a se face simțit, influențînd, înrîurind. 4. a (se) oglindi, a (se) reflecta. 5. a (se) întoarce în afară. /din *răs-*+*frînge*/

răsfúg s. n. — 1. boală contagioasă (la oi) care se manifestă prin inflamarea ugerului și încetarea secreției lactate. 2. antrax; dalac. /et. nec./

răspăr s. n. — 1. (loc.) *în răspăr* = împotriva direcției obișnuite, firești (a creșterii părului, a unui curs de apă etc.). 2. răfuială. /din *răs-*+*păr*/

răspicát, -ă, adj. — 1. lămurit, limpede, clar; 2. hotărît. /din *răspica*/

răspîntie, -ii, s. f. — încrucișare de drumuri, de cărări; răscruce, întretăiere. /v. slav./

răsplăti (-esc) vb. — 1. a da o plată, a recompensa. 2. a despăgubi. /bg. *rasplatja*/

răspóimîine adv. — în ziua care urmează după poimîine, /din *răs-+ poimîine*/

răspopí (-esc) vb. — a lua preotului calitatea de preot. /din *răs-+ popi*/

răspunzătór, -oare, -ori, -oare, adj. — care răspunde pentru faptele sale sau ale altora, care poartă răspunderea; care trebuie tras la răspundere; responsabil. /din *răspunde*+suf. *-ător*/

răstáv, -uri, s. n. — 1. fîşie de pămînt pe care se cultivă un singur fel de plante. 2. fîşie de pămînt între două rînduri de semănături. /cf. srb. *rastaviti*=a separa/

răstălmăcí (-esc) vb. — a interpreta intenţionat greşit o idee, un cuvînt, un text; a deforma înţelesul. /din *răs-+tălmăci*/

răstí (-esc) vb. — a se stropşi, a ţipa, a ridica vocea. /et. nec./

răstigní (-esc) vb. — 1. (în antichitate) a ucide în chinuri un condamnat, bătîndu-i în cuie mîinile şi picioarele pe o cruce; a crucifica: 2. a întinde cuiva braţele în lături. /v. slav./

răstímp, -uri, s. n. — durată (limitată) de timp: interval, perioadă. /v. slav. *rastonpu*/

răstoácă, -e, s. f. — 1. loc unde o apă curgătoare este puţin adîncă. 2. gîrlă puţin adîncă, aproape seacă, formată prin abaterea apei rîului în altă parte, cu scopul de a se prinde peşti. /cf. rus. *rastok*/

răstocí (-esc) vb. — a abate cursul unei ape pentru a prinde peşti în albia secată. /v. slav./

răstríşte s. f. — v. *restrişte*.

răsúflet, -e, s. n. — 1. răsuflare. 2. repaus scurt. /din *răsufla*/

răsúnet, -e, s. n. — 1. ecou; rezonanţă. 2. (fig.) vîlvă, faimă. /din *răsuna*/

răsúră, -i, s. f. — 1. trandafir sălbatic, măceş. 2. răsătură. /(2) din *ras*+suf. *-ură*/

răsuréi, s. m. pl. — flori cusute pe pînză în rînduri şerpuitoare. /din *răsură*+suf. *-ei*/

răşchiá (-iez) vb. — a depăna firele toarse de pe fus sau de pe ghem pe răşchitor. /lat. **rasclare*/

răşchirá (-ez) vb. — a (se) întinde, a (se) răsfira, a răşchia. /lat. **re-exclarare*/

răşchitór, -oare, s. n. — unealtă pe care se deapănă tortul de pe fus sau de pe ghem, pentru a-l face scul. /din *răşchia*+suf. *(i)tor*/

răşluí (-iesc) vb. — 1. a desprinde aşchii sau părţi din ceva. 2. (fig.) a lua cu forţa o parte din ceva. 3. (fig.) a distruge de pe faţa pămîntului o aşezare omenească. /et. nec./

răşpălúi (-iesc) vb. — a rade cu raşpelul; a pili, a răzui. /din *raşpăl*/

rătéz, -e, s. n. — zăvor. /ucr. *retjaz*/

răţoiálă, -ieli, s. f. — vorbă răstită; ameninţare. /din *răţoi*+suf. *-eală*/

răváş, -e, s. n. (pop.) — scrisoare, bilet. /magh. *rovás*/

răvăşí (-esc) vb. — a răscoli, a împrăştia, a face dezordine. /cf. srb. *rovasiti*/

răzbáte (răzbat) vb. — 1. a-şi face drum, a răzbi, a pătrunde. 2. a birui, a copleşi. /din *răz-+bate*/

răzbí (-esc) vb. — 1. a pătrunde, a răzbate, a străbate. 2. a izbuti, a reuşi. 3. a învinge, a birui. /v. slav./

răzbói[1], -oaie, s. n. — 1. luptă, bătălie. 2. (fig.) ceartă; neînţelegere. /v. slav. *razboj*/

răzbói[2], -oaie, s. n. — 1. unealtă casnică de ţesut pînză, stofă etc. 2. maşină de ţesut. /bg., srb. *razboj*/

războire, -i, s. f. — luptă, bătălie, război. /v. *război*/

răzbubuí (pers. 3 -buie) vb. — a bubui tare, a detuna. /din *răz-+ bubui*/

răzbună (răzbun) vb. — 1. (la pers. 3) a se face vreme bună, a se lumina, a se înseninа. 2. a se răfui, a-şi face singur dreptate. /*răz-+bun*/

răzbunic, -i, s. m. — străbunic. /din *răz-+bunic*/

răzéş, -i, s. m. (ist. în Mold.) — ţăran liber din timpul orînduirii

feudale, posesor al unei bucăți de pămînt; moșnean. /cf. magh. *rész*/

răzeșíe, -ii, s. f. (reg.) — 1. bucată de pămînt proprietate a unui răzeș. 2. starea socială a răzeșului. /din *răzeș*+suf. *-ie*/

răzgîiát, -ă, adj. — 1. exagerat de alintat; răsfățat. 2. prost crescut. /din *răzgîia*/

răzléț, -eață, adj. — izolat, rătăcit, înstrăinat, pribeag. /din *răzleți*; derivat regresiv/

răzleți (-țesc) vb. — a se îndepărta de un grup; a (se) împrăștia. /din *răz-*+*lăți*/

răzlóg, -i, s. m. (Mold.) — despicătură lungă din trunchiul unui copac, leat necioplit. /v. slav. *razlogŭ*/

răzmeríță, -e, s. f. — răscoală; nesupunere. /bg., srb. *razmirica*/

răzní (-esc) vb. — a se depărta, a se rătăci, a se înstrăina. /din *razna*/

răzór, -oare, s. n. — 1. fîșie îngustă de pămînt nearat între două ogoare; hat. 2. loc arat; ogor. 3. strat de flori sau de legume. 4. cărăruie (într-o grădină). /bg., srb. *razor*/

răzorí (-esc) vb. — 1. a (se) mărgini, a (se) învecina. 2. a tivi. /din *răzor*/

răzúș, -uri, s. n. — 1. unealtă cu care se rade ceea ce a rămas lipit de ceva. 2. daltă cu care se sapă în lemn. 3. unealtă de plivit; otic. /din *răzui*+suf. *-uș*/

răzvrătí (-esc) vb. — a (se) răscula, a (se) revolta. /v. slav. *razvratiti*/

re- — element de compunere a cuvintelor cu sens de repetare: /fr., lat. *re-*/

reabilitá (-ez) vb. — 1. a repune (în drepturi), a face dreptate. 2. a restabili buna reputație a cuiva. /fr. *réhabiliter*/

rea-credință s. f. — atitudine incorectă, necinstită; perfidie. /din *rea*+*credință*/

reactánt, -ți, s. n. — substanță care intră într-o reacție chimică. /fr. *reactant*/

reactív, -i, s. m. — substanță chimică folosită pentru a reacționa cu o altă substanță, pentru a o transforma. /fr. *réactif*/

reactivá (-ez) vb. — a pune din nou în activitate. /fr. *réactiver*/

reactivitáte s. f. — 1. însușirea de a fi reactiv. 2. reacție la o excitație. /după fr. *reactivité*/

reactór, -oare s. n. — 1. aparat propulsor care folosește forța de reacție a gazelor de ardere, la evacuarea lor printr-un efuzor, pentru a deplasa vehiculul pe care este montat. 2. instalație pentru producerea unei reacții chimice sau nucleare. /după fr. *réacteur*/

reactualizá (-ez) vb. — a face din nou actual. /din *re-*+*actualiza*/

reácție, -ii, s. f. — 1. răspuns, replică, ripostă la ceva. 2. răspuns nemijlocit al materiei vii la acțiunea unui excitant. 3. fenomen în care una sau mai multe substanțe chimice sînt transformate în alte substanțe sub acțiunea unor agenți sau a altor substanțe chimice. /din fr. *reaction*/

reacționá (-ez) vb. — 1. a răspunde într-un anumit fel la o excitare sau la o acțiune din afară. 2. a lua atitudine; a replica, a riposta. /fr. *réactionner*/

reacționár, -ă, adj. — care este împotriva noului; retrograd. /după fr. *réactionnaire*/

reacțiúne, -i, s. f. — 1. împotrivire politică și economică a claselor sociale în declin față de orice manifestare a progresului social. 2. forțele care susțin această împotrivire și doresc revenirea orînduirii vechi, răsturnate de la conducere. /fr. *réaction*/

reál[1], -i, s. m. — monedă spaniolă de argint. (pr. re-al) /sp. *real*/

reál[2], -ă, adj. — care există în realitate; adevărat, obiectiv. (pr. re-al) /lat. *realis*/

realísm s. n. — curent în arta și literatura modernă care se ridică împotriva romantismului, cerînd ca orice creație artistică să redea cît mai fidel realitatea obiec-

Scanned with OKEN Scanner

tivă în trăsăturile ei tipice. /fr. *réalisme*/

realíst, -ă, s. m. şi f., adj. — I. (s. m. şi f.) susţinător al realismului. II. (adj.) 1. bazat pe realism, specific realismului; 2. (despre oameni) cu spirit practic. /fr. *réaliste*/

realitáte, -ăţi, s. f. — 1. ceea ce există în adevăr, ceea ce poate fi sesizat, observat. 2. materia care există în afara conştiinţei omeneşti şi independent de ea; natura, universul. /fr. *réalité*/

realizá (-ez) vb. — 1. a înfăptui, a îndeplini, a lucra ceva. 2. a obţine, a dobîndi, a cîştiga. /fr. *réaliser*/

realménte adv. — în mod real; în adevăr, de fapt. /it. *realmente*/

reangajá (-ez) vb. — 1. a se angaja din nou. 2. a se angaja în cadrele active ale armatei după terminarea stagiului militar. /din *re-*+*angaja*/

reanimá (-ez) vb. — a readuce la viaţă. /din *re-*+*anima*/

reávăn, -ă, adj. (pop.) — 1. umed, jilav. 2. răcoros, proaspăt. /cf. slav. *ravinu* = şes/

rea-voínţă s. f. — atitudine ostilă, lipsă de bunăvoinţă. /din *rea*+*voinţă*/

reázem, -e, s.n. — 1. rezemătoare. 2. (fig.) sprijin, ajutor, ocrotire. 3. motiv, temei. /din *rezema*/

rebarbatív, -ă, adj. — respingător, urît (la înfăţişare). /fr. *rabarbatif*/

rebéc, -uri, s. n. — un fel de lăută cu trei coarde. /fr. *rebec*/

rebegí (-esc) vb. (pop.) — 1. a se zgribuli de frig. 2. a slăbi, a arăta rău; a decădea. /magh. *rebegni* = a tremura/

rebél, -ă, adj. — 1. răzvrătit, revoltat, răsculat, nesupus. 2. potrivnic. 3. (fig. despre boli) care cedează greu la tratament medical. /fr. *rebelle*/

rebeliúne, -i, s. f. — răzvrătire, revoltă. /fr. *rebellion*, lat. *rebellio*/

rebórd, -uri, s. n. — margine ieşită în afară. /fr. *rebord*/

rébus, -uri, s. n. — 1. joc în care trebuie ghicit un cuvînt, o frază, un titlu de carte etc. care au fost reprezentate printr-o combinaţie de litere, figuri şi semne. 2. (fig.) enigmă, şaradă. /fr. *rébus*/

rebút, -uri, s. n. — produs rău făcut, necorespunzător. /fr. *rebut*/

rebutá (-ez) vb. — 1. a fabrica un produs nefavorabil. 2. a respinge un produs ca necorespunzător, trecîndu-l la rebut. /fr. *rebuter*/

rec, -uri, s. n. — bară fixă (pe care se fac exerciţii de gimnastică). /germ. *Reck*/

recalcitránt, -ă, adj. — încăpăţînat, îndărătnic, nesupus. /fr. *recalcitránt*/

recapituláre, -ări, s. f. — 1. reluare a ideilor unei lucrări, ale unei expuneri etc. pentru a rezuma principalul. 2. revedere sistematică a materiei studiate într-o anumită perioadă de învăţămînt. /din *recapitula*/

recensămînt, -uri, s. n. — numărătoare oficială a populaţiei, a animalelor, a vehiculelor etc. dintr-o ţară sau dintr-o regiune dată. /după fr. *recensement*/

recént, -ă, adj. — nou, proaspăt. /fr. *récent*, lat. *recens*/

recenzá (-ez) vb. — 1. a analiza critic o operă literară sau ştiinţifică, un spectacol etc. 2. a face recensămînt. /fr. *recenser*/

recenzént, -ă, s. m. şi f. — autor al unei recenzii. /germ. *Rezensent*/

recénzie, -ii, s. f. — scurtă prezentare a unei lucrări literare sau ştiinţifice, cu aprecieri critice. /fr. *recension*/

recenzór, -oare, s. m. şi f. — persoană care face un recensămînt. /după fr. *recenseur*/

receptá (-ez) vb. — a prinde, a primi, a capta un mesaj, unde sonore, luminoase etc. /lat. *receptare*/

receptácul, -e, s. n. — porţiune terminală a axului floral care susţine organele florii. /fr. *réceptacle*/

receptív, -ă, adj. — 1. capabil de a primi cu uşurinţă impresii dina-

fără, 2. predispus la anumite boli; sensibil. /fr. *réceptif*/

receptór[1], -oare, s. n. şi f. — 1. sistem tehnic destinat să primească (şi eventual şi dirijeze) un anumit material, 2. aparat, instalaţie sau maşină destinate să primească energie de o anumită formă şi s-o transforme în forma în care aceasta trebuie folosită (ex. motoarele electrice). /fr. *récepteur*/

receptór[2], -oare, adj. — care receptează, care primeşte un curent, un semnal etc. /cf. fr. *récepteur*/

recépţie, -ii, s. f. — 1. luare în primire a unui material, a unei lucrări etc. în urma unei verificări temeinice. 2. primire a unei anumite forme de energie pentru a o transforma în altă formă de energie. 3. banchet, masă festivă. /fr. *reception*, lat. *receptio*/

recepţioná (-ez) vb. — 1. a lua în primire o lucrare tehnică, o marfă etc., verificîndu-i calitatea. 2. a recepta (unde radiofonice, emisiuni). /fr. *réceptionner*/

recesiúne s. f. — dare înapoi, stagnare în perioada crizei economice. /fr. *récession*/

recesív, -ă, adj. — care dă îndărăt, pe cale de dispariţie. /fr. *récessif*/

rechín, -i, s. m. — 1. peşte marin răpitor care poate ajunge pînă la 15 m lungime. 2. (fig.) om crud şi peste măsură de lacom. /fr. *requin*/

rechizíte s. f. pl. — materiale pentru scris, mărunţişuri de birou etc. /germ. *Requisit*/

rechizitóriu, -ii, s. n. — 1. act întocmit de un procuror prin care se cere judecarea unui acuzat. 2. cuvîntare a procurorului în faţa instanţei de judecată în care se arată punctele pe care se sprijină acuzarea. 3. (fig.) acuzare gravă. /fr. *réquisitoire*/

rechiziţie, -ii, s. f. — măsură luată de stat (în împrejurări excepţionale) prin care se iau de la cetăţeni unele bunuri (cai, vehicule, locuinţe, alimente etc.) pentru nevoile armatei sau ale unor instituţii. /fr. *réquisition*/

recidívă, -e, s. f. — 1. repetare de către cineva a unui delict sau a unei crime asemănătoare cu alta făcută anterior. 2. reapariţie, revenire a unei boli. /fr. *récidive*/

recif, -e, s. n. — stîncă (submarină) rezultată din îngrămădirile de corali, de alge şi de alte organisme marine care trăiesc în grupuri mari şi secretă carbonat de calciu. /fr. *récif*/

recipiént, -e, s. n. — vas folosit pentru păstrarea sau pentru transportarea unor substanţe lichide ori gazoase sau a unor materiale solide sub formă de grăunţi sau pulberi. /fr. *récipient*/

recipísă, -e, s. f. — adeverinţă sau dovadă oficială care confirmă primirea unor obiecte pentru a fi expediate. /fr. *récépissé*/

recipróc, -ă, adj. — care acţionează unul asupra celuilalt, care se influenţează unul pe altul, care vine din amîndouă părţile. /fr. *reciproque*/

recitá (recit) vb. — a spune cu voce tare versuri învăţate pe de rost. /fr. *réciter*/

recitál, -uri, s. n. — concert în care cîntă un singur artist. /fr. *récital*/

recitatív, -e, s. n. — pasaj dintr-o bucată muzicală executat în felul unei recitări. /fr. *récitatif*/

reclamá (reclam) vb. — 1. a cere, a pretinde ceva (pe baza unui drept); a revendica. 2. a face o reclamaţie contra cuiva; a denunţa. /fr. *reclamer*, lat. *reclamare*/

reclamánt, -ă, s. m. şi f. — persoană care cere justiţiei să i se recunoască un drept, să fie despăgubit etc. /fr. *réclamant*/

reclamát, -ă, s. m. şi f., adj. — 1. (s. m. şi f.) persoană chemată în judecată; pîrît. 2. (adj.) cerut, pretins, revendicat (de cineva). /din *reclama*/

reclamáţie, -ii, s. f. — plîngere, jalbă împotriva cuiva. /fr. *reclamation*/

reclámă, -e, s. f. — afiș, anunț, publicitate în ziare, în reviste, la radio etc. prin care se atrage atenția publicului asupra unor mărfuri, a unor spectacole etc. /fr. *réclame*/

reclasá (-ez) vb. — 1. a clasa din nou. 2. a educa un infractor în vederea încadrării sale în viața socială; a reeduca. /fr. *reclasser*/

recluziúne, -i, s. f. — (în trecut) pedeapsă cu închisoarea (pentru crimă) și supunerea la diferite munci (înlocuită azi cu pedeapsa temniței grele). /fr. *réclusion*/

recoltá (-ez) vb. — 1. a strînge, a culege recolta agricolă. 2. a lua sînge, spută etc. pentru a le analiza în laborator. 3. (fig.) a culege roadele muncii. /fr. *récolter*/

recóltă, -e, s. f. — 1. produsele agricole culese într-o anumită perioadă; rod. 2. recoltare, culeș. 3. semănătură. 4. (fig.) bunuri adunate. /fr. *récolte*/

recomandá (recomand) vb. — 1. a indica ceva, a propune. 2. a-și da o părere bună. 3. a se prezenta cuiva, a-și spune numele. /fr. *recommander*/

recomandábil, -ă, adj. — care poate fi recomandat; potrivit. /fr. *recommandable*/

recomandát, -ă, adj. — 1. indicat, precizat ca bun. 2. (despre scrisori, colete etc.) garantat că va fi predat sub semnătura destinatarului. /din *recomanda*/

recompénsă, -e, s. f. — 1. răsplată. 2. despăgubire. /fr. *récompense*/

reconciliá (-iez) vb. — 1. a împăca din nou; a pune din nou de acord. /fr. *reconcilier*, lat. *reconciliare*/

reconciliére, -i, s. f. — împăcare. /din *reconcilia*/

recondiționá (-ez) vb. — a readuce în stare de funcționare. /din *re-* + *condiționa*/

reconfortá (-ez) vb. — a întări, a reface forțele; a întrema. /fr. *réconforter*/

reconfortánt, -ă, adj. — care dă putere, întăritor. /fr. *réconfortant*/

reconsideră (reconsider) vb. — a da unui eveniment, unei opere un înțeles mai adînc, științific. /fr. *reconsidérer*/

reconstitui (reconstitui) vb. — 1. a recompune, a reface în forma în care a fost. 2. a restabili un fapt așa cum a fost. /fr. *reconstituer*/

reconversiúne s. f. — schimbare a activității unor întreprinderi (datorită trecerii de la producția de război la producția din timp de pace sau din alte cauze). /fr. *reconversion*/

recórd, -uri, s. n. — rezultatul cel mai bun obținut într-o activitate pînă la o anumită dată, constatat oficial. /fr. *record*/

recórdman, -ă, s. m. și f. — deținător al unui record, as, campion. /fr. *recordman*/

recreá (-ez) vb. — 1. a se destinde, a se odihni, a se înviora. 2. a crea din nou. /fr. *récréer*/

recreatív, -ă, adj. — care recreează, care odihnește. /fr. *récréatif*/

recrudescénță, -e, s. f. — 1. înrăutățire. 2. (fig.) reluare în ritm mai rapid a unei activități. /fr. *recrudescence*/

recrút, -ți, s. m. — 1. soldat de curînd încorporat în armată. 2. (fig., fam.) începător. /rus. *rekrut*/

recrutá (-ez) vb. — 1. a alege și a înscrie tineri pentru stagiul militar. 2. a selecta, a angaja, a atrage pe cineva pentru o anumită activitate. /fr. *recruter*/

rect s. n. — ultima parte a intestinului gros, terminată cu orificiul anal. /fr. *rectum*/

rectificá (rectific) vb. — 1. a îndrepta, a corecta. 2. a purifica (un lichid) prin distilare; a rafina. /după fr. *rectifier*/

rectiliniár, -ă, adj. — drept, liniar. /după fr. *rectilinéaire*/

rectilíniu, -ie, adj. — 1. în linie dreaptă. 2. (despre figuri geometrice) format din linii drepte. /fr. *rectiligne*/

récto s. n. invar. (în opoziție cu *verso*) — fața unei foi scrise sau

a unei foi de carte, prima dintre cele două fețe ale foii. /fr. *recto*/

réctor, -i, s. m. — conducător al unei instituții de învățămînt superior. /lat. *rector*/

rectorát, -e, s. n. — funcție de rector; durata acestei funcții; biroul și serviciile care țin de rector. /fr. *rectorat*/

rectríce s. f. — fiecare dintre penele mari și late din coada păsărilor, care servesc la dirijarea zborului. /fr. *rectrice*/

recțiúne s. f. — calitatea unui cuvînt de a atrage în propoziție un determinant. /lat. *rectio*/

recúl, -uri, s. n. — retragere, smucire înapoi a unui corp produsă (pe baza principiului acțiunii și reacțiunii) de mișcarea înainte a altui corp (ex. reculul unei arme de foc la fiecare tragere). /fr. *recul*/

reculége (reculeg) vb. — 1. a-și veni în fire (după o spaimă, o emoție etc.). 2. a se concentra, a medita. /din *re-+culege*/

recunoáște (recunosc) vb. — 1. a indentifica un lucru, o persoană etc. cunoscute mai înainte. 2. a deosebi, a distinge. 3. a admite, a accepta, a fi de acord. /din *re-+cunoaște*/

recunoștínță, -e, s. f. — 1. recunoaștere a unei binefaceri primite; mulțumire. 2. (înv.) răsplată. /din *recunoaște*+suf. *-ință*/

recupérá (-ez) vb. — 1. a recîștiga, a recăpăta. 2. a folosi deșeuri de materiale sau o energie care, în mod obișnuit, se pierde. /fr. *récupérer*, lat. *recuperare*/

recuperábil, -ă, adj. — care poate fi recîștigat, recuperat. /fr. *recuperable*/

recurént, -ă, adj., s. m. și f. — 1. (adj., despre o boală) care revine. 2. (s. m. și f.) persoană care face (sau se judecă în) recurs. /fr. *récurrent*/

recúrge (recurg) vb. — a cere sprijin; a se folosi de cineva sau de ceva. /din *re-+curge*/

recúrs, -uri, s. n. — drept de a cere unei instanțe judecătorești superioare să verifice legalitatea unei hotărîri date de o instanță inferioară, în vederea anulării sau a modificării acesteia /fr. *recours*, lat. *recursus*/

recuzá (recuz) vb. — a cere îndepărtarea din completul de judecată, care rezolvă o cauză, a persoanei care ar putea influența prin părtinire hotărîrea judecătorească. /fr. *récuser*, lat. *recusare*/

recuzát, -ă, adj., s. m. și f. — (persoană) căreia i s-a respins sau nu i s-a recunoscut competența sau autoritatea. /din *recuza*/

recuzítă s. f. — totalitatea obiectelor necesare la reprezentarea unei piese de teatru sau la turnarea unui film. /germ. *Requisit*/

recviém, -uri, s. n. — slujbă religioasă romano-catolică pentru pomenirea celor morți, muzică compusă pentru această ceremonie. /lat. *requiem*/

redá (redau) vb. — 1. a da înapoi, a restitui. 2. (fig.) a descrie, a exprima, a reproduce, a înfățișa. /din *re-+da*/

redactá (-ez) vb. — 1. a compune în scris, în mod ordonat, rezultatul celor gîndite. 2. (înv.) a conduce un ziar, o revistă. /lat. *redigere, redactum*/

redáctor, -oare, s. m. și f. — persoană care lucrează în mod permanent în redacția unei edituri, a unui ziar sau a unei reviste. /fr. *redacteur*/

redácție, -ii, s. f. — 1. colectiv de redactori care lucrează la un ziar, la o revistă etc. 2. localul unde sînt birourile redactorilor. /fr. *redaction*/

redán, -e, s. n. — 1. (ist.) întăritură, fortificație făcută dintr-un zid în formă de unghi ieșit în afară. 2. suprafață ridicată în formă de treaptă, pe fundul învelișului unei ambarcații, la locul de contact cu apa. /fr. *redan*/

redeșteptá (redeștept) vb. — 1. a (se) deștepta, a (se) trezi din nou, a-și reveni în fire. 2. a

Scanned with OKEN Scanner

aminti, a reaminti, a evoca. /din *re-+deştepta/*

redevénţă, -e, s. f. (în economia capitalistă) — cotă care se plăteşte capitaliştilor, la date fixe, din produsul unei exploatări. /după fr. *redevance/*

redingótă, -e, s. f. — haină bărbătească (de culoare neagră) cu poalele lungi. /fr. *redingote/*

rédiu, -uri, s. n. (reg.) — pădure mică şi tînără, crîng, huceag. /et. nec./

redobîndí (-esc) vb. — a dobîndi, a obţine din nou un lucru, o situaţie etc.; a recîştiga. /din *re-+dobîndi/*

redresá (-ez) vb. — 1. a îndrepta, a repara, a reface. 2. (fig.) a-şi reveni, a se înviora, a se face bine. /fr. *redresser/*

reducе (reduc) vb. — 1. a micşora, a scădea; a simplifica. 2. a restrînge, a limita. /lat. *reducere/*

reductíbil, -ă, adj. — care poate fi redus. /după fr. *réductible/*

reductór, -oare, adj. — 1. (şi s. n.) (aparat sau mecanism) care reduce viteza, presiunea funcţionării unui sistem tehnic, a unui autovehicul etc. 2. (şi s. m.) (substanţă chimică) care are mare afinitate pentru oxigen şi e folosită pentru a reduce cantitatea de oxizi. /cf. fr. *réducteur/*

reducţie, -ii, s. f. — 1. faptul de a reduce. 2. copie în mic a unui obiect. 3. piesă de legătură între tuburi sau ţevi cu diametre diferite. /fr. *réduction/*

reduplicá (reduplic) vb. — a dubla; a repeta o silabă sau o literă din rădăcina unui cuvînt (ex. vb. *a da* formează perf. simplu *dădui*, m. m. ca perf. *dădusem*) /lat. *reduplicare/*

redús, -ă, adj. — 1. micşorat, scăzut, restrîns; limitat. 2. (despre oameni) lipsit de inteligenţă; mărginit, prost, incapabil. 3. (despre fracţii şi expresii algebrice) simplificat. /din *reduce/*

redutábil, -ă, adj. — de temut. /după fr. *redoutable/*

redútă, -e, s. f. (ist.) — mică fortificaţie de apărare în formă circulară, înconjurată de şanţuri. /fr. *redoute/*

reeducá (reeduc) vb. — 1. a reface educaţia greşită a cuiva. 2. a deprinde un infirm să lucreze într-o nouă profesiune pentru care e capabil. /fr. *rééduquer/*

reeligíbil, -ă, adj. — care poate fi reales într-o funcţie. /fr. *rééligible/*

refác, -uri, s. n. — cusătură specială care îmbină două bucăţi de pînză, prinzînd sub îndoitură marginile bucăţilor. /din *refeca/*

refecá (refec) vb. — 1. a tivi. 2. a tăia cu ferăstrăul marginile teşite ale unei scînduri, pentru a obţine scînduri cu colţuri drepte. /cf. lat. *refricare/*

referát, -e, s. n. — 1. informare, raport. 2. analiză a unei lucrări. /cf. fr. *référé/*

referendár, -i, s. m. (înv.) — referent. /după fr. *référendoire/*

referéndum s. n. — vot prin care toţi cetăţenii unei ţări hotărăsc asupra unor probleme de stat deosebit de importante; plebiscit. /lat., fr. *referendum/*

referént, -ă, s. m. şi f. — persoană care face un referat. /germ. *Referent*, lat. *referrens/*

referí (refer) vb. — 1. a face un referat; a informa. 2. a se raporta la cineva sau la ceva. /germ. *referieren/*

referínţă, -e, s. f. — informaţie pe care o dă cineva cu privire la situaţia unei persoane; lămurire, explicaţie. /germ. *Referenz/*

referitór, -oare, adj. — în legătură cu. /din *referi*+suf. *-(i)tor/*

reflectá (1, 2) pers. 3 reflectă, (3) -ez, vb. — 1. a răsfrînge direcţia de mers a razelor de lumină, a undelor etc. la suprafaţa de separaţie a două medii diferite, nemailăsîndu-le să treacă dintr-un mediu în celălalt. 2. (fig.) a oglindi, a reda, a exprima. 3. a gîndi, a chibzui, a cugeta. /fr. *refléter/*

reflectór, -oare, s. n. — aparat cu o suprafaţă luminoasă montată în

spatele unei surse de lumină, care, prin reflexie, trimite fasciculul de lumină într-o anumită direcţie. /după cf. fr. *réflecteur*/

reflécţie, -ii, s. f. — 1. cugetare, meditare, gîndire. 2. reflexie. /fr. *réflexion*/

reflex[1], -e, s. n. — 1. rază reflectată, lucire, sclipire. 2. reacţie, replică, răspuns. 3. oglindire, reflectare. /fr. *réflexe*/

reflex[2], -ă, adj. (despre un act al organismului) — produs de la sine, natural, independent de voinţă. /fr. *réflexe*/

reflexie, -ii, s. f. — întoarcere în mediul din care au venit a unor radiaţii (electromagnetice, de lumină etc.) care au întîlnit o suprafaţă de separaţie între două medii. /fr. *réflexion*/

reflexív, -ă, adj. — 1. meditativ, gînditor. 2. (în expr.) *diateză reflexivă*=formă a conjugării în care verbul însoţit de pronume arată că subiectul participă intens la acţiune (ex. se gîndeşte, îşi închipuie). /fr. *reflexif*/

reflúx, -uri, s. n. — 1. retragere periodică a apelor unei mări sau ale unui ocean, datorită atracţiei Lunii şi a Soarelui. 2. (fig.) descreştere, regres. /fr. *reflux*/

reformá (-ez) vb. — 1. a înnoi, a îmbunătăţi (o stare de lucruri); a face o reformă (1). 2. a scoate din uz o unealtă, o maşină, un aparat etc. 3. a scoate un militar din evidenţa armatei (ca inapt din punct de vedere fizic). /fr. *réformer*, lat. *reformare*/

reformatór, -oare, adj., s. m. şi f. — (persoană) care aduce reforme, care înnoieşte. /fr. *réformateur*, lat. *reformator*/

refórmă, -e, s. f. — 1. modificare în bine a unei stări de lucruri. ⊗ *reforma monetară*=operaţie legală prin care statul înlocuieşte moneda ţării cu o monedă nouă. 2. mişcare social-politică religioasă împotriva feudalismului şi a papalităţii, izbucnită în sec. al XVI-lea în Europa apuseană, care a dus la crearea bisericii reformate sau protestante. 3. totalitatea materialelor sau obiectelor care, în mod oficial, nu mai pot fi folosite. /fr. *réforme*/

reformísm s. n. — curent politic din mişcarea muncitorească care înlocuieşte lupta revoluţionară a clasei muncitoare pentru răsturnarea capitalismului cu lupta pentru reforme, care nu ating bazele orînduirii capitaliste. /fr. *réformisme*/

refractá (pers. 3 refráctă) vb. (despre unde, raze de lumină) — a se frînge, a devia la trecerea dintr-un mediu în altul. /fr. *réfracter*/

refractár, -ă, adj. — 1. (despre materiale) care rezistă la temperaturi înalte. 2. (fig.) nesupus, potrivnic, rebel. /fr. *réfractaire*/

refractométru, -e, s. n. — instrument pentru măsurarea indicelui de refracţie al unei substanţe. /fr. *refractomètre*/

refrácţie, -ii, s. f. — modificare a direcţiei de propagare a unei unde sau raze cînd străbate suprafaţa de separaţie a două medii transparente diferite. /fr. *réfraction*, lat. *refractio*/

refrén, -e, s. n. — vers (sau grup de versuri) repetat după fiecare strofă a unei poezii sau după un cuplet; frîntură de melodie care se repetă într-un cîntec; reluare, repetare. /fr. *refrain*/

refrigerá (pers. 3 -reazá) vb. — a răci; a îngheţa. /fr. *réfrigérer*/

refrigerént[1], -e, s. n. — aparat dintr-o instalaţie de distilare în care se răcesc pînă la condensare vaporii produşi prin fierbere. /fr. *réfrigérant*/

refrigerént[2], -ă, adj. — care răceşte, răcitor. /fr. *réfrigérant*/

refugiá (-iez) vb. — a fugi din faţa unui pericol, a se pune la adăpost, a se retrage. /fr. *réfugier*/

refúgiu, -ii, s. n. — 1. fugă, retragere. 2. loc de adăpostire în faţa unei primejdii 3. (fig.) alinare, mîngîiere. 4. loc amenajat ca un trotuar scurt pentru a uşura ur-

Scanned with OKEN Scanner

carea în tramvaie şi a proteja pe pietoni. /fr. *refuge*, lat. *refugium*/

refulá (-ez) vb. — 1. a comprima în subconştient dorinţe sau imagini care contrazic conştiinţa morală a persoanei. 2. a împinge, a deplasa, a acumula în subconştient. /fr. *refouler*/

refúz, -uri, s. n. — respingere, neprimire, renunţare. /fr. *refus*/

regál, -e, s. n. — 1. (înv.) ospăţ bogat, banchet, masă mare. 2. de rege, al unui rege. /fr. *régal*/

regálă, -e, s. f. (înv.) — pahar de bere mai mic decît ţapul. /din *regal*/

regalísm s. n. — 1. concepţie politică care recomandă regalitatea ca formă de guvernămînt. 2. ataşament faţă de rege. /din *regal*+ suf. *-ism*/

regát, -e, s. n. — stat guvernat de un rege. /din *rege*+suf. *-at*/

regátă, -e, s. f. (înv.) — întrecere sportivă de viteză între bărci, luntre, iahturi. /cf. it. *regatta*/

regăţeán, -ă, s. m. şi f. (înv.) — locuitor din provinciile care constituiau România înainte de unirea din 1918. /din *regat*+suf. *-ean*/

rége, -i, s. m. — 1. conducător suprem al unui stat. 2. (fig.) cel care are într-un domeniu oarecare poziţia cea mai înaltă, cea mai bună. 3. piesa principală de la jocul de şah. 4. popă, rigă (la cărţile de joc). /lat. *rex*/

regenerá (-ez) vb. — 1. a se reface. 2. (fig.) a reveni la viaţă nouă, a (se) înnoi, a (se) înviora. 3. a readuce în condiţii de folosire unele produse uzate. /fr. *régénérer*/

regeneratór, -oare, s. n. şi adj. — 1. (s. n.) sistem tehnic folosit pentru regenerarea unui material uzat. 2. (adj.) care regenerează; înnoitor. /după fr. *régénérateur*/

regént [1], -ă, s. m. şi f. — persoană care guvernează provizoriu o monarhie, ţinînd locul monarhului. /fr. *régent*/

regént [2], -ă, adj. — de care depinde un cuvînt sau o propoziţie. /fr. *régente*/

regénţă, -e, s. f. — guvernare provizorie a unui stat monarhic exercitată de una sau mai multe persoane, în timpul cît un rege este minor sau lipseşte din ţară. /după fr. *régence*/

regíe, -ii, s. f. — 1. concepţia interpretării unui text dramatic şi activitatea de îndrumare a jocului artiştilor, a montării unui spectacol de teatru, de operă, de film etc. 2. exploatarea unui bun sau executarea unei lucrări de către un administrator, care trebuie să justifice faţă de proprietar ceea ce a făcut. 3. ⊗ (în expr.) *cheltuieli de regie* = cheltuieli de întreţinere la o întreprindere sau la o instituţie; cheltuieli făcute cu ocazia executării unei lucrări. 4. debit, tutungerie. /fr. *régie*/

regím, -uri, s. n. — 1. formă de guvernămînt. 2. sistem de norme şi de reguli proprii activităţii unei instituţii, unei întreprinderi etc. 3. totalitatea regulilor de viaţă şi de alimentare. 4. totalitatea regulilor de funcţionare a unui sistem tehnic. 5. raport gramatical dintre două cuvinte. /fr. *régime*/

regimént, -e, s. n. — unitate militară compusă din mai multe batalioane sau divizioane. /fr. *régiment*/

regionál, -ă, adj. — care aparţine unei regiuni, privitor la o regiune. /fr. *régional*/

regionalísm, (2) -e, s. n. — 1. atitudine care promovează interesele şi valorile specifice unei provincii; patriotism local. 2. cuvînt folosit numai în anumite regiuni. /fr. *régionalisme*/

registratúră, -uri, s. f. — serviciu de înregistrare a hîrtiilor intrate şi ieşite dintr-o instituţie. /germ. *Registratur*/

regístru, -e, s. n. — 1. condică în care se înregistrează diferite date şi acte oficiale. 2. dispozitiv de închidere a unui canal prin care circulă un fluid gazos. 3. întinderea scării muzicale pe care

o poate cînta un instrument muzical sau o voce. /fr. *registre*/

regiúne, -i, s. f. — 1. ținut, zonă. 2. parte a corpului. /fr. *région*/

regizá (-ez) vb. — a pune în scenă, a conduce, a organiza (un spectacol). /fr. *régir* (după *regizor*)/

regizór, -oare, s. m. și f. — specialist care se ocupă cu regia filmelor, a spectacolelor etc. /după fr. *régisseur*/

reglá (-ez) vb. — a aranja, a potrivi, a fixa. /fr. *régler*/

reglementá (-ez) vb. — a stabili norme (reguli), a legaliza; a pune în ordine, a aranja. /fr. *réglementer*/

reglementár, -ă, adj. — conform unor regulamente sau unor norme. /după fr. *réglementaire*/

reglór, -i, s. m. — tehnician care reglează mașinile, uneltele etc. /după fr. *régleur*/

regn, -uri, s. n. — fiecare dintre cele trei mari diviziuni ale ființelor și ale corpurilor din natură: animal, vegetal și mineral. /fr. *règne*, lat. *regnum*/

regrés, -e, s. n. — descreștere, dare înapoi; decădere. /lat. *regressus*/

regresá (-ez) vb. — a da înapoi, a decădea. /fr. *régresser*/

regresiúne, -i, s. f. — retragere, scădere. /fr. *régression*/

regresív, -ă, adj. — 1. care se opune progresului, care dă înapoi. 2. care se micșorează. /fr. *régressif*/

regrét, -e, s. n. — părere de rău /fr. *regret*/

regretá (regrét) vb. — a avea păreri de rău, a se căi. /fr. *regretter*/

regretábil, -ă, adj. — 1. care provoacă păreri de rău. 2. neplăcut, supărător. /cf. fr. *regrettable*/

regretát, -ă, adj. — de care îți pare rău că nu mai trăiește. /din *regreta*/

regulamént, -e, s. n. — totalitatea măsurilor și regulilor prescrise pentru a se menține ordinea și bunul mers al unei organizații, al unei instituții etc. /din *regulă*/

regulamentár, -ă, adj. — conform regulamentului. /din *regulament*/

regularizá (-ez) vb. — 1. a face ca ceva să fie regulat. 2. a da forma geometrică regulată unui obiect prin corectarea conturului. 3. a modifica albia unei ape curgătoare, pentru a-i forma un curs regulat. /fr. *régulariser*/

regulát, -ă, adj. — 1. ordonat, conform regulii. 2. organizat în baza unei legi. 3. (fig.) armonios, echilibrat. /din *regulă*/

régulă, -guli, s. f. — I. normă sau rînduială după care se face o activitate. II. (pop.) menstruație. /lat. *regula*/

reiát, -ă, adj. (despre stofe) — cu dungi, vărgat, dungat. /după fr. *rayé*/

reintegrá (-ez) vb. — a-l repune în drepturile sale. /fr. *réintégrer*/

reiterá (-ez) vb. — a repeta. /fr. *réiterer*/

reîncarnáre, -ări, s. f. — concepție care susține că sufletul, după moarte, trece în alt trup (de om sau de animal). /din *re-*+*încarnare*/

reînturná (reîntorn) vb. — 1. a se reîntoarce, a reveni. 2. a da înapoi, a înapoia. /din *re-*+*întorna*/

reînviá (reînvii) vb. — 1. a reveni la viață; a învia. 2. (fig.) a căpăta din nou putere. 3. (fig.) a reveni în amintire. /din *re-*+*învia*/

rejánsă, -e, s. f. — panglică rezistentă și apretată, folosită în croitorie. /fr. *régence*/

relansá (-ez) vb. — 1. a arunca înapoi mingea, la jocul de tenis. 2. a mări miza la jocul de cărți. /fr. *relancer*/

relâș s. n. (franțuzism) — zi în care nu se dau spectacole de teatru, de operă etc. asigurîndu-se zi de repaus artiștilor. /fr. *relâche*/

relatá (-ez) vb. — a povesti, a istorisi, a descrie. /fr. *relater*/

relatív, -ă, adj. — 1. referitor la ceva sau la cineva. 2. aproximativ, aproape. /fr. *relatif*/

relativísm s. n. — teorie care neagă

posibilitatea cunoaşterii realităţii obiective. /fr. *relativisme*/

relativitáte s. f. — faptul de a fi relativ. /fr. *relativité*/

reláţie, -ii, s. f. — 1. legătură stabilită între lucruri, între fapte, între oameni. 2. informaţie, relatare. /fr. *relation*/

relaxá (-ez) vb. — 1. a se odihni, a se recrea. 2. a slăbi, a scădea. /fr. *relaxer*/

releú, -ee, s. n. — 1. aparat care comandă anumite modificări într-un sistem tehnic. 2. sistem de comunicaţii în radiodifuziune, cu staţii intermediare de recepţie şi retransmisie. 3. înlocuire a cailor în cursul unui drum lung, a ştafetelor etc.; locul unde se face schimbul; animalul (ştafeta) de schimb. /fr. *relais*/

relevá (relev) vb. — a scoate în evidenţă, a remarca. /fr. *relever*/

relevéu, -ee, s. n. — desenarea la scară a elementelor unei construcţii. /cf. *relevé*/

relícvă, -e, s. f. — 1. obiect rămas din trecut şi păstrat ca o amintire scumpă. 2. (pl.) moaşte. /fr. *relique*/

reliéf, -uri, s. n. — 1. formă de alcătuire a suprafeţei pământului (înălţimi, văi etc.) ⊗ (loc adj.) *în relief* = ieşit în afară dintr-un plan. 2. (fig.) contur. /fr. *relief*/

reliefá (-ez) vb. — a scoate în evidenţă; a sublinia, a accentua. /din *relief*/

relígie, -ii, s. f. — credinţă (în divinitate), crez; cult. /fr. *religion*, lat. *religio*/

religiozitáte s. f. — 1. sentiment religios puternic. 2. (fig.) atenţie mare; reculegere. /cf. fr. *religiosité*/

relón s. n. — material plastic din care se fac şi fire pentru ţesături. /*nume comercial*/

reluctánţă, -e, s. f. — rezistenţă magnetică. /fr. *réluctance*/

remaiá (-ez) vb. — a repara ciorapii cu un instrument special. /fr. *remmailler*/

remanénţă s. f. — (în expr.) *remanenţă magnetică* = polarizaţie magnetică care rămîne într-o substanţă feromagnetică după îndepărtarea cîmpului magnetizant. /după fr. *rémanence*/

remaniá (-iez) vb. — a reface, a modifica, a schimba componenţa unui guvern. /fr. *remanier*/

remarcá (remarc) vb. — 1. a observa, a distinge. 2. a ieşi în evidenţă. /fr. *remarquer*/

remarcábil, -ă, adj. — valoros, deosebit, însemnat. /cf. fr. *remarquable*/

remediá (-iez) vb. — a îndrepta, a îmbunătăţi; a reface. /fr. *remédier*/

remédiu, -ii, s. n. — 1. leac, medicament. 2. (fig.) mijloc de îmbunătăţire a unei situaţii. /fr. *remède*, lat. *remedium*/

rememorá (-ez) vb. — a-şi reaminti, a revedea. /fr. *remémorer*/

reminiscénţă, -e, s. f. — 1. amintire, memorie. 2. rămăşiţă, rest, urmă. /fr. *réminiscence*, lat. *reminiscentia*/

remíte (remít) vb. — a preda, a înmîna, a da. /lat. *remittere*/

remitént -ţi, s. m. (în economia capitalistă) — 1. proprietarul unei polite (cambii). 2. girant. /fr. *rémittent*/

remíză, -e, s. f. — 1. partidă de şah terminată la egalitate. 2. comision, cîştig, avantaj. 3. rabat, reducere. 4. şopron, garaj. /fr. *remise*/

remontá (-ez) vb. 1. — a monta din nou (o fabrică, o instalaţie etc.). 2. (fig.) a-şi reveni. 3. a procura cai pentru armată. /fr. *remonter*/

remontánt, -ă, adj. — care înfloreşte de mai multe ori în acelaşi an, (ex. trandafirul, lămîiul). /fr. *remontant*/

remóntă, -e, s. f. — cal tînăr, cumpărat pentru nevoile armatei. /fr. *remonte*/

remorcá (-chez) vb. — 1. a trage după sine (legat cu ceva) un camion, un vagon etc.; a ataşa.

2. (fig.) a lega, a duce cu sine. /fr. *remorquer*/

remórcă, -i, s. f. — 1. anexă la un vehicul, motor. 2. cablu folosit la remorcarea unei nave sau a unei ambarcaţii. /fr. *remorque*/

remorchér, -e, s. n. — navă cu motor puternic care poate trage după sine altă navă. /după fr. *remorqueur*/

remunerá (-ez) vb. — a retribui, a plăti. /fr. *rémunérer*, lat. *remunerare*/

remuneratóriu, -ie, adj. — folositor, rentabil. /fr. *remunérateur*, lat. *remunerator*/

remuneráţie, -ii, s. f. — retribuţie, plată; leafă. /fr. *remuneration*/

remuşcáre, -ări, s. f. — regret, părere de rău, mustrare de cuget. /din *re-* + *muşcare*/

renál, -ă, adj. — privitor la rinichi. /fr. *rénal*/

renáştere, -i, s. f. — 1. trezire la o viaţă nouă, refacere: (fig.) avînt, înflorire. 2. mişcare social-politică şi culturală din secolele XIV—XVI, apărută în cadrul afirmării burgheziei contra feudalismului, caracterizată prin înflorirea ştiinţelor şi a artelor şi prin interes faţă de cultura antichităţii. /din *renaşte*/

renegá (renég) vb. — a nega, a tăgădui, a se lepăda de cineva sau de ceva. /lat. *renegare*/

renegát, -ă s. m. şi f. — persoană care s-a lepădat de patrie, de credinţă sau de convingerile de pînă atunci. /din *renega*/

renéte adj. n. pl. — (în expr.) *mere renete* = varietate de mere cu gust plăcut şi rezistenţă la atacul ciupercilor. /fr. *reinette*/

renghi, -uri, s. n. (pop.) — păcăleală, farsă, festă. /tc. *renç* = suferinţă, durere/

renglótă, -e, s. f. — varietate de prune mari, sferice, galbene-verzui sau roşcate. /fr. *reine-claude*/

renová (-ez) vb. — a înnoi, a repara, a reface o clădire, un mobilier etc. /fr. *rénover*/

rentá (pers. -eazăă) vb. — 1. a aduce venituri sau cîştig; a fi util. 2. a merita osteneală, a fi convenabil. /fr. *renter*/

rentábil, -ă, adj. — avantajos, productiv, spornic; (fig.) ieftin. /fr. *rentable*/

rentabilitáte, -ăţi, s. f. — calitatea de a fi rentabil; cîştig, beneficiu. /cf. fr. *rentabilité*/

réntă, -e, s. f. — 1. venit anual realizat dintr-un capital plasat; dobîndă produsă de o obligaţiune emisă de stat. 2. plată (în muncă, în produse sau în bani) la care era obligat ţăranul clăcaş faţă de stăpînul său. /fr. *rente*/

rentiér, -ă, s. m. şi f. — persoană care trăieşte din dobînzi, din rentă. /fr. *rentier*/

renúme s. n. — reputaţie, faimă; celebritate. /fr. *renom*/

renunţá (renunţ) vb. — a se lăsa de ceva, a înceta de a mai face ceva; a nu mai voi, a se da deoparte. /fr. *renoncer*/

reostát, -e, — aparat care serveşte la reglarea intensităţii curentului într-un circuit electric. /fr. *rhéostat*/

reotropísm s. n. — orientare a plantelor care trăiesc în apă în direcţia curentului apei. /fr. *rhéotropisme*, cf. gr. *rheos* = curent, *tropos* = întoarcere/

repartíţie, -ii, s. f. — împărţire, distribuire. /fr. *répartition*/

repartizá (-ez) vb. — a împărţi după anumite norme. /cf. fr. *répartir*/

repatriá (-iez) vb. — a se înapoia sau a readuce pe cineva în patrie. /fr. *repatrier*/

repáus, -uri, s. n. — odihnă, inactivitate, pauză. /lat. **repausum*/

repént, -ă, adj. (despre plante) — care se tîrăşte pe pămînt. /engl. *repent*/

repér, -e, s. n. — 1. semn folosit pentru orientare. 2. mecanism, aparat de orientare. /fr. *repère*/

reperá (-ez) vb. — a marca ceva printr-un punct de reper; a stabili cu ajutorul unui punct de reper poziţia exactă a unui loc. /fr. *repérer*/

repercusiúne, -i, s. f. — urmare, consecinţă. /fr. *repercussion*/

repercutá (pers. 3 -eazá) vb. — 1. (despre unde) a se răsfrînge, a se extinde. 2. (fig.) a avea urmări. /fr. *répercuter*/

repertóriu, -ii, s. n. — 1. caiet (registru) în care se înscriu date, nume etc. în ordine alfabetică, spre a putea fi uşor găsite. 2. totalitatea pieselor teatrale sau muzicale jucate într-o stagiune sau în cadrul unui teatru. 3. culegere de texte, de cîntece etc. /fr. *répertoire*, lat. *repertorium*/

repetitór[1], -oare s. n. — sală de meditaţie într-un internat. /cf. fr. *répétiteur*/

repetitór[2], -oare, s. m. şi f. — 1. pedagog, meditator. 2. pianist care acompaniază pe un cîntăreţ; corepetitor. /cf. fr. *répétiteur*/

repicá (repic) vb. — a replanta o plantă tînără pentru a-i da mai mult loc pentru dezvoltare. /fr. *repiquer*/

repliá (-iez) vb. (despre armată) — a se retrage în ordine pe alte poziţii de apărare. /fr. *replier*/

replicá (réplic) vb. — a da o replică; a răspunde. /fr. *répliquer*/

réplică, -i, s. f. — răspuns la alt răspuns; ripostă. /fr. *réplique*/

repopulá (-ez) vb. — 1. a popula din nou un teritoriu. 2. a reface o pădure distrusă. /din *re-* + *populá*/

repórt, -uri, s. n. — 1. trecere a sumei totale din josul unei coloane în fruntea coloanei de pe pagina următoare pentru a fi adunată la aceasta. 2. suma reportată. /fr. *report*/

reportáj, -e, s. n. — povestire, descriere pe baza unor informaţii culese la faţa locului. /fr. *reportage*/

repórter, -i, s. m. — ziarist; autor de reportaje. /fr. *reporter*/

reprehensiúne, -i, s. f. (rar) — dezaprobare, mustrare, blam. /fr. *réprehension*/

represálii s. f. pl. — măsuri de constrîngere luate de un stat împotriva unei colectivităţi nesupuse sau răzvrătite sau împotriva unui stat străin, pentru a-l obliga să înceteze actele ilegale îndreptate împotriva lui. /fr. *représailles*/

represíbil, -ă, adj. — care poate să fie reprimat. /fr. *répressible*/

represiúne, -i, s. f. — înăbuşire cu forţa a unei împotriviri, a unei revolte. /fr. *répression*/

represív, -ă, adj. — care înăbuşă cu forţa, care reprimă. /fr. *répressif*/

reprezentá (reprezint) vb. — 1. a însemna ceva, a constitui, a fi. 2. a avea forma unui anumit obiect. 3. a înlocui legal pe cineva. 4. a-şi imagina, a-şi închipui. 5. a înfăţişa, a reda ceva. /fr. *représenter*/

reprezentánt, -ă, s. m. şi f. — 1. persoană împuternicită să reprezinte pe cineva, să acţioneze în numele cuiva. 2. exponent. /fr. *représentant*/

reprezentánţă, -e, s. f. — filială sau agenţie a unei instituţii sau a unei întreprinderi. /germ. *Repräsentanz*/

reprezentatív, -ă, adj. — 1. care este ales de o colectivitate. 2. care reprezintă epoca, mediul etc.; semnificativ, grăitor, ilustrativ. /fr. *représentatif*/

reprezentáţie, -ii, s. f. — prezentare pe scenă a unei piese de teatru, a unui program artistic etc.; spectacol. /fr. *représentation*/

reprimá (reprim) vb. — a opri cu forţa o împotrivire. /fr. *réprimer*/

repríză, -e, s. f. — etapă în desfăşurarea unei activităţi. /fr. *reprise*/

reprobá (reprob) vb. — a condamna, a dezaproba. /lat. *reprobare*/

reprobábil, -ă, adj. — care merită să fie condamnat; incorect, criticabil. /lat. *reprobabilis*/

reproducătór, -oare, adj. — 1. care se înmulţeşte uşor; care se produce în serie. 2. (despre animale) ţinut special în vederea reproducţiei, a înmulţirii. /cf. fr. *reproducteur*/

reprodúce (reprodúc) vb. — 1. a reîua, a repeta cu exactitate ceea ce a scris, a spus sau a făcut cineva. 2. a copia, a multiplica, a reda cu exactitate, 3. a menține continuitatea speciei prin înmulțire; a se înmulți. /fr. *reproduire*/

reprodúcție, -ii, s. f. — 1. reluare neîntreruptă a procesului de producție. 2. înmulțire (perpetuare a speciei). /fr. *reproduction*/

reprofilá (-ez) vb. — a schimba profilul unei piese (uzate), a reorganiza o întreprindere, o instituție etc. /din *re-+profila*/

repróș, -uri, s. n. — învinuire; mustrare, dojană. /fr. *reproche*/

reptílă, -e, s. f. — animal tîrîtor cu temperatura corpului rece, fără picioare sau cu picioare scurte dispuse lateral și cu corpul acoperit de o piele groasă solzoasă. /fr. *reptiles*, lat. *reptilia*/

repúblică, -i, s. f. — formă de guvernămînt în care organele supreme ale puterii de stat sînt alese pe un timp determinat; țară cu această formă de guvernămînt. /fr. *republique*; lat. *res*=fapt, lucru+*publicus, -a, -um*=obștesc, public/

repudiá (-iez) vb. — a respinge, a nu recunoaște pe cineva sau ceva /fr. *répudier*/

repugná (pers. 3. -ugnă) vb. — a-i produce cuiva silă sau dezgust. /fr. *répugner*/

repugnánt, -ă, adj. — dezgustător, respingător, josnic. /fr. *répugnant*/

repúlsie, -ii, s. f. — 1. aversiune instinctivă, dezgust, oroare. 2. respingere. /fr. *répulsion*/

repurtá (-ez) vb. — a obține o biruință, un succes. /lat. *reportare*/

reputát, -ă, adj. — renumit, faimos, vestit, celebru. /cf. fr. *réputé*/

reputáție, -ii, s. f. — 1. părere (bună sau rea) pe care o are lumea despre cineva sau ceva. 2. nume bun, renume, faimă. /fr. *réputation*/

resác, -uri, s. n. — val de apă produs prin întoarcerea apei care s-a izbit de un obstacol. /fr. *ressac*/

resciziúne, -i, s. f. — anulare a unui act din cauza nerespectării unor forme legale. /fr. *rescision*/

resemná (-ez) vb. — a suporta un rău fără împotrivire. /fr. *résigner*/

resentimént, -e, s. n. — sentiment de dușmănie față de cineva, izvorît dintr-o nemulțumire mai veche; pornire, ciudă. /fr. *ressentiment*/

resimțămînt, -e, s. m. — resentiment. /din *resimți*/

resimțí (resimt) vb. — 1. a simți. 2. a simți urmările unei împrejurări mai vechi. /din *re-+simți*/

resorbí (pers. 3 resoarbe) vb. — a dispărea prin resorbție. /fr *résorber*/

resórbție, -ii, s. f. — 1. dispariție a unui lichid purulent sau seros sau a unui gaz prin absorbția lui treptată în țesuturile vecine. 2. dispariție a unui țesut sau organ al corpului prin topire treptată sau prin atrofiere (de ex. r. unei rădăcini dentare). /fr. *resorption*/

resórt, -uri, s. n. — 1. sector, domeniu de activitate. 2. arc de mașină, de ceas etc.; mecanism. 3. atribuție, obligație, serviciu. 4. (fig.) sursă de energie; suport moral, imbold. /fr. *ressort*/

respectá (respect) vb. — 1. a cinsti, a stima, a prețui, a arăta respect față de cineva sau de ceva. 2. a îndeplini obligația luată. /fr. *respecter*/

respectábil, -ă, adj. — 1. care merită să fie respectat, vrednic de stimă. 2. impresionant, impozant, mare. /fr. *respectable*/

respectív -ă, adj. — care privește persoana, obiectul sau împrejurarea despre care este vorba. /fr. *respectif*/

respectuós, -oasă, adj. — plin de respect, cu respect. /fr. *respectueux*/

respirá (respír) vb. — 1. a răsufla; a inspira aer în plămîni. 2. a se odihni, a avea liniște. 3. (fig.) a răspîndi sau a revărsa voie bună, liniște. /fr. *respirer*/

Scanned with OKEN Scanner

responsábil, -ă, s. m. şi f., adj. — 1. (s. m. şi f.) persoană care are o funcţie de conducere; şef. 2. (adj.) care poartă răspunderea unui lucru, a unui fapt. /fr. *responsable*/

responsabilitáte, -ăţi, s. f. — 1. răspundere, conştiinţa datoriei. 2. funcţia de responsabil. /fr. *responsabilité*/

restabilí (-esc) vb. — 1. a readuce la starea de la început sau la alta mai bună. 2. a-şi reface sănătatea, a se însănătoşi. 3. a reconstitui forma de la început a unui cuvînt, a unui text etc. /din *re-* + *stabili*/

restánt, -ă, adj. — rămas în urmă; întîrziat. /fr. *restant*/

restánţă, -e, s. f. — 1. rămăşiţă, rest. 2. datorie, plată neachitată la timp. /it. *restanza*/

restaurá (-ez) vb. — 1. a reface, a restabili, a repara. 2. a reîntrona, a pune la loc. /fr. *restaurer*/

restauránt, -e, s. n. — local de ospătărie. /fr. *restaurant*/

restauratór, -oare, s. m. şi f. — 1. persoană care reface sau repară opere de artă. 2. proprietarul sau administratorul unui restaurant. /lat. *restaurator*/

restauráţie, -ii, s. f. — perioadă din istoria unor state caracterizată prin restaurarea dinastiilor care au fost detronate. /fr. *restauration*/

restéu, -ie, s. n. — bară în formă de cui lung făcută din fier sau din lemn cu care se închide marginea jugului, pentru a închide grumazul animalului. /et. nec./

restituí (restítui) vb. — a înapoia. /fr. *restituer*/

restrictív, -ă, adj. — care îngrădeşte, care limitează. /fr. *restrictif*/

restricţie, -ii, s. f. — restrîngere a unui drept. /fr. *restriction*/

restríşte, -i, s. f. — situaţie grea, necaz, durere. /din *răs-* + *trişte*/

restrînge (restrîng) vb. — a micşora, a reduce; a mărgini. /din *re-* + *strînge*/

restructurá (-ez) vb. — a reorganiza. /din *re-* + *structura*/

resurécţie -ii, s. f. — reînviere. /fr. *résurrection*/

resúrsă, -e, s. f. — izvor sau sursă de mijloace, de posibilităţi. /fr. *ressource*/

resuscitá (-ez) vb. — a reînvia, a aduce la viaţă. /fr. *ressusciter*/

réşcă, -e, s. f. — instrument de pescuit la adîncimi mari, în formă de sac confecţionat din pînză. /et. nec./

reşedinţă, -e, s. f. — locul unde este instalată o autoritate sau o persoană oficială. /fr. *résidence*/

reşóu, -uri, s. n. — mic aparat de încălzit cu electricitate sau cu gaz. /fr. *rechaud*/

retasúră, -i, s. f. — spaţiu gol în metalul turnat. /fr. *retassure*/

reténţie, -ii, s. f. — oprire, reţinere, /fr. *retention*/

retevéi, -ie, s. n. — scurtătură, bucată de lemn. /et. nec./

retezá (retez) vb. — 1. a tăia de-a curmezişul; a scurta. 2. a curma, a întrerupe. /et. nec./

reticént, -ă, adj. — care lasă să se înţeleagă că ar mai fi ceva de spus, că s-a trecut ceva sub tăcere. /fr. *reticent*/

reticénţă, -e, s. f. — reţinere sau omisiune voită, trecînd sub tăcere lucruri ce puteau fi spuse, dar care se înţeleg şi aşa. /fr. *reticence*/

reticulár, -ă, adj. — care se întretaie în formă de reţea. /după fr. *réticulaire*/

retínă, -e, s. f. — membrană interioară a ochiului pe care se formează imaginea vizuală. /fr. *rétine*/

rétor, -i, s. m. — 1. profesor de retorică în antichitatea greco-romană. 2. orator. /lat. *rhetor*/

retóric, -ă, adj. — 1. oratoric. 2. (fig.) încărcat, pompos. /fr. *rhétorique*/

retórică s. f. — arta de a vorbi frumos; oratorie. /fr. *rhétorique*/

Scanned with OKEN Scanner

retorísm s. n. — vorbărie pompoasă, dar lipsită de conținut, /din *retoric*/

retoromán, -ă, adj. (despre limbă, dialect etc.) — vorbit de o populație de origine romanică din Tirol și Friul (Elveția), /fr. *rhéto-roman*/

retórtă, -e, s. f. — 1. vas de sticlă în formă de balon cu gîtul lung și curbat folosit în laboratoare. 2. vas mare construit dintr-un material refractar sau din metal folosit pentru distilări industriale. /fr. *retorte*/

retractá (-ez) vb. — a anula sau a retrage cele spuse mai înainte recunoscîndu-și greșeala. /fr. *retracter*/

retractíl, -ă, adj. (despre unele părți ale organismului viu) — care se strînge, se zbîrcește sau se trage înapoi, /fr. *rétractile*/

retráge (retrag) vb. — 1. a lua înapoi. 2. a da înapoi, a se da deoparte. 3. (fig.) a retracta. /din *re-* + *trage*/

retransá (-ez) vb. — a se adăposti în spatele unor noi fortificații. /fr. *retrancher*/

retransmísie, -ii, s. f. — transmitere a unei emisiuni radiofonice primite de un post de la un alt post emițător. /din *re-* + *transmisie*/

retratá (-ez) vb. — a trata o țesătură cu anumite soluții pentru a mări rezistența la spălare a culorii cu care a fost vopsită. /din *re-* + *trata*/

retribuí (retríbui) vb. — a plăti pentru munca făcută. /fr. *rétribuer*/

retro- — element de compunere a cuvintelor cu sensul «în urmă», «îndărăt». /fr. *retro-*/

retroactív, -ă, adj. — care se aplică unor fapte din trecut. /fr. *rétroactif*/

retrocedá (-ez) vb. — a da înapoi un drept, un teritoriu etc. /fr. *rétrocéder*/

retrográd, -ă, adj. — 1. care se opune progresului; învechit, reacționar. 2. (despre corpurile cerești) care se mișcă în direcția opusă mișcării soarelui. /fr. *rétrograde*/

retrogradá (-ez) vb. — a trece pe cineva într-un grad mai mic decît cel avut înainte; a da înapoi. /fr. *rétrograder*/

retrogresiúne, -i, s. f. — mișcare în sens contrar celui normal sau general. /fr. *rétrogression*/

retrós, -oasă, adj. (despre părți ale plantelor) — îndreptat îndărăt. /cf. lat. *retrorsus*/

retrospectív, -ă, adj. — care privește în urmă, care se referă la fapte din trecut. /fr. *rétrospectif*/

retroversiúne, -i, s. f. — traducere din nou a unui text în limba din care a fost tradus. /fr. *rétroversion*/

retrovizór, -oare, s. n. — oglindă fixată la vehicule așa încît permite conducătorului să vadă ce se întîmplă în spate. /după fr. *rétroviseur*/

retúr s. n. — 1. întoarcere, revenire la locul de plecare. 2. (sport) a doua parte a unui campionat, în care aceiași participanți se întîlnesc din nou, /fr. *retour*/

retúș, -uri, s. n. — îndreptare, corectare. /fr. *retouche*/

retușá (-ez) vb. — a îndrepta; a perfecționa. /fr. *retoucher*/

rețeá, -ele, s. f. — 1. împletitură în ochiuri mari; plasă, fileu. 2. (înv.) dantelă. 3. întăritură din sîrmă ghimpată întinsă între stîlpi. 4. sistem de străzi, de conducte, de instituții etc. cu multe ramificații. /lat. **retella*/

rețétă, -e, s. f. — 1. prescripție medicală. 2. indicație pentru prepararea unei mîncări sau băuturi. 3. soluție practică. /ngr. *retseta*/

rețínút, -ă, adj. (despre oameni) — stăpînit, rezervat, moderat. /din *reține*/

reumatísm s. n. — boală cu dureri articulare și osoase cauzate de factori climatici și mai ales afec-

țiuni ale aparatului cardioarticular. /lat. *rheumatismus*/

reumatologíe s. f. — ramură a medicinei care studiază bolile reumatice. /fr. *rheumatologie*, gr. *rheuma* = curent, *logos* = studiu/

reúmă, -e, s. f. — reumatism. /germ. *Rheuma*/

reuniúne, -i, s. f. — 1. adunare a unui grup de persoane, întrunire. 2. societate, asociație. 3. (fig.) petrecere. 4. (sport) întrecere. /fr. *réunion*/

reușítă, -e, s. f. — realizare, succes. /it. *riuscita*/

reutilá (-ez) vb. — a înzestra cu un nou utilaj. /din *re-* + *utila*/

revalorificá (revalorífic) vb. — 1. a valorifica din nou, a repune în valoare. 2. a aduce în stare de funcționare o piesă uzată. /din *re-* + *valorifica*/

revanșá (-ez) vb. — a întoarce cuiva binele sau răul făcut. /fr. *revancher*/

revanșárd, -ă, adj. — care vrea să se răzbune, răzbunător. /fr. *revanchard*/

revărsá (revărs) vb. — 1. a se vărsa, a inunda. 2. (fig.) a se răspîndi, a împînzi, a năvăli. /lat. *reversare*/

revărsát s. n. — zori de zi, auroră, răsărit. /din *revărsa*/

revedeá (revăd) vb. — 1. a reîntîlni, a regăsi. 2. a controla, a reexamina, a revizui. 3. a recapitula. 4. a corecta, a îndrepta (un text). /din *re-* + *vedea*/

revelá (-ez) vb. — 1. a dezvălui, a destăinui un adevăr ascuns, un talent etc. 2. a developa un film. /fr. *revelation*/

revelație, -ii, s. f. — dezvăluire, descoperire neașteptată. /fr. *revelation*/

revelión, -oane, s. n. — noaptea dintre 31 decembrie și 1 ianuarie, în care se sărbătorește Anul Nou; petrecere organizată în această noapte. (pr. -li-on) /fr. *réveillon*/

revendicá (revéndic) vb. — a pretinde un drept sau un bun cuvenit. /fr. *revendiquer*/

revendicatív, -ă, adj. — care pretinde un drept cuvenit. /fr. *revendicatif*/

reveneálă, -eli, s. f. — 1. umezeală, jilăveală. 2. răcoare, răcoreală. /din *reveni* + suf. *-eală*/

revér, -e, s. n. — parte răsfrîntă a unei haine, în prelungirea gulerului, de o parte și de alta a pieptului. /fr. *revers*/

reverbér, -e, s. n. — oglindă montată la o lampă pentru a reflecta lumina într-o anumită direcție. /fr. *réverbére*/

reverberá (pers. 3 -ează) vb. — a reflecta lumina sau căldura. /fr. *réverbérer*/

reverberáție, -ii, s. f. — 1. persistența unui sunet într-o încăpere închisă, după ce izvorul sonor nu mai emite unde sonore, cauzată de reflexia undelor pe pereți. 2. reflexie a luminii. 3. reflexie repetată a căldurii pe pereții unui cuptor special (căptușit cu cărămidă refractară). /fr. *réverbération*/

reverénd, -nzi, s. n. — titlul dat preoților, călugărilor (și pastorilor anglicani). /fr. *révérend*/

reveréndă, -e, s. f. — haină preotească lungă; anteriu. /cf. pol. *rewerenda*/

reverénță, -e, s. f. — 1. salut, plecăciune în semn de respect. 2. respect, stimă. /cf. fr. *révérence*, lat. *reverentia*/

reverențiós, -oasă, adj. — respectuos, ceremonios. /după fr. *révérencieux*/

reverie, -ii, s. f. — visare, meditare, îngîndurare. /fr. *rêverie*/

revérs, -e, s. n. — 1. dosul unei medalii, al unei monede etc. 2. (fig.) față ascunsă și în contrast izbitor cu aspectul cunoscut al unui lucru sau al unei situații. /fr. *revers*/

reversíbil, -ă, adj. — 1. care poate reveni, care poate fi adus, întors înapoi. 2. (fiz.) care se poate produce și în sens invers.

Scanned with OKEN Scanner

3. (mecanică) care se poate mișca în două sensuri opuse. /fr. *reversible*/

reversiúne, -i, s. f. — reîntoarcere, revenire. /fr. *reversion*/

reviriment, -e, s. n. — schimbare în bine; înviorare. /fr. *revirement*/

revístă, -ă, s. f. — 1. publicație periodică cuprinzînd articole, studii, bucăți literare etc. 2. reprezentație teatrală constînd dintr-o îmbinare de dansuri, cîntece și scenete. 3. (în expr.) *a trece în revistă* = a face inspecția trupelor; (fig.) a examina pe rînd. /it. *rivista*/

reviviscénță s. f. (biol.) — revenire la viață. /fr. *reviviscence*/

revízie, -ii, s. f. — control, verificare, revizuire; inspecție. /fr. *revision*, lat. *revisio*/

revizionísm s. n. — atitudine sau acțiune care urmărește revizuirea și modificarea unei legi, a unui tratat etc. /rus. *revizionizm*/

revizór, -oare, s. m. și f. — 1. inspector, controlor, verificator. 2. (înv.) inspector al școlilor primare dintr-un județ. /după fr. *réviseur*/

revizuí (-iesc) vb. — 1. a cerceta din nou, a revedea; a reexamina, a verifica. 2. a corecta, a îmbunătăți, a schimba. /fr. *réviser*/

revocá (revoc) vb. — 1. a anula un ordin, o lege etc. 2. a scoate pe cineva dintr-o funcție publică în care a fost numit printr-un act de guvernămînt. /fr. *revoquer*/

revóltă, -e, s. f. — 1. răscoală bruscă (neorganizată); răzvrătire. 2. indignare, protest, furie. /fr. *révolte*/

revolút, -ă, adj. — 1. care și-a încheiat cursul; împlinit, terminat. 2. (despre unele părți ale plantelor) întors în afară (ex. *petale revolute*). /fr. *révolu*, lat. *revolutus*/

revolúție, -ii, s. f. — I. 1. (fil.) schimbare bruscă și prin salt a unui fenomen, care trece de la o stare calitativă veche la o stare calitativă nouă, superioară. 2. transformare calitativă radicală (pașnică sau violentă) a societății bazate pe clase antagoniste, prin care se realizează trecerea de la o formațiune social-economică inferioară la alta superioară. 3. (pop.) răscoală, revoltă. 4. (fig.) schimbare, transformare radicală într-un anumit domeniu. II. 1. mișcare periodică a unui corp ceresc care parcurge o traiectorie cu revenirea la punctul de plecare. 2. (geom.) mișcare de rotație a unui corp în jurul unei drepte fixe. 3. (mec.) rotație completă a unei roți în jurul osiei sale. /fr. *revolution*/

revoluționá (-ez) vb. — a schimba complet, a preface, a transforma brusc și din temelii. /fr. *révolutionner*/

revuístic, -ă, adj. — care se referă la o revistă, la un spectacol. /cf. fr. *revuiste*/

revúlsie, -ii, s. f. — deplasare spre piele a sîngelui care stagnează într-un organ sau regiune a corpului inflamate, prin iritația locală a pielii cu substanțe revulsive (făină de muștar, tinctură de iod, ventuze etc.). /fr. *révulsion*/

revulsív s. n., -ă, adj. — (medicament) care produce revulsie. /fr. *revulsif*/

rezécție, -ii, s. f. — îndepărtarea prin operație, în întregime sau în parte, a unui țesut sau a unui organ bolnav. /fr. *résection*/

rezervá (rezérv) vb. — 1. a reține, a pune deoparte, a opri. 2. (fig.) a hărăzi, a destina. /fr. *réserver*/

rezervát, -ă, adj. — 1. pus la o parte (pentru cineva). 2. (fig.) stăpînit, socotit, cumpătat; prudent, discret. /din *rezerva*/

rezervație, -ii, s. f. — 1. teren pe care este oprită prin lege orice transformare pentru a proteja plante, animale și formații geologice rare care se află acolo.

2. teritoriu în care este silită să locuiască populaţia de o anumită rasă, în statele care practică discriminarea rasială. /fr. *réservation*/

rezervíst, -şti, s. n. — cetăţean care după îndeplinirea serviciului militar face parte din cadrele de rezervă ale armatei. /fr. *réserviste*/

rezervór, -oáre, s. n. — bazin, cazan, vas pentru păstrarea unui fluid. /cf. fr. *réservoir*/

rezidá (pers. 3 rezidă) vb. — a consta, a exista, a se afla. /fr. *résider*/

rezidént, -ţi, s. m. — reprezentant diplomatic, inferior în grad unui ministru plenipotenţiar sau unui ambasador. /fr. *résident*/

rezidénţă, -e, s. f. (înv.) — reşedinţă, sediu, domiciliu. /germ. *Residenz*/

reziduál, -ă, adj. — care rămîne ca reziduu. /it. *residuale*/

rezíduu, -duuri, s. n. — 1. rămăşiţă, rest din prelucrarea chimică a unui material brut (ex. păcura — reziduu de la distilarea ţiţeiului). 2. depunere de materie pe fundul unui rezervor cu lichid. (pr. -du-u) /fr. *résidu*, lat. *residuum*/

reziliá (-iez) vb. — a desface un contract, o înţelegere. /fr. *résilier*/

rezináj, -e, s. n. — extragere a răşinii din copaci răşinoşi. /cf. fr. *résiner*/

rezistá (rezist) vb. — 1. a se împotrivi; a nu se lăsa învins. 2. a dura, a dăinui. /fr. *résister*/

rezisténţă, -e, s. f. — 1. împotrivire, opunere. 2. putere de a înfrunta boala, foamea, lipsurile etc. 3. trăinicie, durabilitate, tărie. 4. luptă de partizani. /fr. *résistance*, it. *resistenza*/

rezolút, -ă. adj. — hotărît, ferm, decis. /lat. *resolutus*/

rezolúţie, -ii, s. f. — 1. hotărîre luată în urma unor dezbateri colective. 2. rezolvare dată unei cereri, unui act etc.; hotărîre, decizie. /fr. *résolution*/

rezolvá (rezólv) vb. — a încheia o neînţelegere, a hotărî. /lat. *resolvere*/

rezón, -oane, s. n. (înv.) — 1. motiv, temei. 2. îndreptăţire, justificare. 3. (în expr.) *a pune la rezon* = a învăţa minte; a constrînge să judece; *rezon* = ai dreptate! just! /fr. *raison*/

rezonábil, -ă, adj. — 1. cu judecată, cuminte, cumpănit. 2. (despre acţiuni, fapte) fără exagerări, cumpătat. 3. (despre preţuri) potrivit, convenabil. /după fr. *raisonnable*/

rezonánţă, -e, s. f. — răsunet, ecou, sunet. /fr. *résonance*/

rezultá (pers. 3 rezultă) vb. — a reieşi, a lua naştere. /fr. *résulter*/

rezumá (rezúm) vb. — 1. a spune pe scurt esenţialul, a concentra. 2. a se limita, a se mărgini, a se mulţumi. /fr. *résumer*/

ricín, -i, s. m. — plantă din care se extrage un ulei folosit ca purgativ şi lubrifiant; (pop.) ricină. /lat. *ricinus*/

ricoşá (-ez) vb. (despre un proiectil, un corp mobil) — a-şi schimba direcţia traiectoriei în urma ciocnirii de un obstacol. /fr. *ricocher*/

ricoşéu, -uri, s. n. — 1. ricoşare. 2. (fig.) efect indirect. /cf. fr. *ricochet*/

rícşă, -e, s. f. — trăsurică cu două roţi, trasă de un om, folosită în unele ţări din Orient. /engl. *ricksha*/

rictus, -uri, s. n. — strîmbătură a gurii provocată de o contracţie a muşchilor feţei sau de un rîs forţat. /fr. *rictus*, lat. *rictus*/

rid, -uri, s. n. — încreţitură, zbîrcitură a pielii obrazului. /fr. *ride*/

ridicáta s. f. art. — (în expr.) *cu ridicata* = în cantităţi mari, cu toptanul, angro; (fig.) cu grămada. /din *ridicat*/

ridicătúră, -i, s. f. — 1. înălţime, creştătură; loc ridicat. 2. faptul

de a ridica ceva greu, /din *ridicata* + suf. *-ătură*/

ridícol, -ă, adj. — 1. caraghios, de rîs, de batjocură. 2. fără importanţă. /fr. *ridicule*/

ridiculizá (-ez) vb. — a face de rîs; a-şi bate joc. /fr. *ridiculiser*/

rif, -i, s. n. (înv.) — unitate de măsură pentru lungime, egală cu aproximativ 77 cm. /tc. *rif*/

rígă, -i, s. m. — 1. (înv.) rege, crai. 2. (fig.) carte de joc cu figura regelui; popă. /ngr. *rigas*/

rigíd, -ă, adj. — 1. ţeapăn, înţepenit. 2. (fig.) care nu îngăduie abateri; sever, aspru, neînduplecat. /fr. *rigide*/

rigiditáte s. f. — 1. înţepeneală. 2. (fig.) severitate. 3. (fig.) respect exagerat al formei; formalism. /fr. *rigidité*/

ríglă, -e, s. f. — 1. linie, lineal. 2. piesă de lemn lată şi groasă obţinută prin tăierea în lungime a unei scînduri groase. /ngr. *rigla*/

riglétă, -e, s. f. — 1. riglă de dimensiuni mici. 2. rigla mobilă a riglei de calcul. /fr. *réglette*/

rigoáre, -ori, s. f. — asprime, severitate, stricteţe. /fr. *rigueur*, lat. *rigor*/

rigólă, -e, s. f. — 1. şanţ mic pentru scurgerea apei. 2. canal mic dintr-o reţea de irigaţie. /fr. *rigole*/

rigorísm s. n. — 1. concepţie etică ce opune în mod rigid normele morale necesităţilor fizice şi spirituale. 2. morală severă. 3. calitatea a ceea ce este riguros, exact, fără abateri de la morală. /cf. fr. *rigorisme*/

rigurós, -oasă, adj. — 1. sever, strict, aspru. 2. care nu admite abateri. /cf. fr. *rigoureux*, lat. *rigorosus*/

rigurozitáte s. f. — stricteţe, asprime. /din *riguros*/

rihtuí (-iesc) vb. — a croi şi a îmbina prin cusături părţile care compun obiectele de încălţăminte. /germ. *Richten*/

rimá (-ez) vb. — 1. a face versuri cu rimă. 2. a pune aceleaşi sunete în silabele finale ale unor cuvinte. /fr. *rimer*/

rímă, -e, s. f. — 1. potrivire a sunetelor finale din două sau mai multe versuri (începînd cu ultima silabă accentuată). 2. (fig.) vers. /fr. *rime*/

rimél s. n. — pastă (de machiaj) pentru desenarea genelor. /fr. *rimel*/

ring, -uri, s. n. — 1. platformă specială pentru meciurile de box. 2. maşină de tors, pe care se face întinderea tortului (eventual dublarea lui), răsucirea firului şi înfăşurarea lui pe ţevi. 3. cerc de metal fixat la chei pentru acostarea navelor. /engl. *ring*/

rínă, -e, s. f. — jgheab prin care metalele şi aliajele topite se scurg din cuptoare în oalele de turnare sau de transport. /din germ. *Rinne*/

rinítă, -e, s. f. — 1. guturai, coriză. 2. boală a porcinelor care provoacă strîmbarea rîtului. /fr. *rhinite*, cf. gr. *rhis* = nas/

rinoplastíe, -ii, s. f. — operaţie chirurgicală prin care se reface un nas distrus. /fr. *rhinoplastie*/

ripicól, -ă, adj. — care trăieşte pe malul apelor curgătoare. /fr. *ripicole*/

ripóstă, -e, s. f. — răspuns imediat şi energic; respingere hotărîtă a unui atac. /fr. *riposte*/

rips, -uri, s. n. — ţesătură de bumbac sau de mătase cu dungi în relief. /germ. *Rips*/

risc, -uri, s. n. — pericol posibil, primejdie. /fr. *risque*/

riscánt, -ă, adj. — periculos, primejdios, nesigur. /fr. *risquant*/

risípă, -e, s. f. — 1. cheltuială fără măsură, irosire. 2. împrăştiere; răspîndire; risipire. 3. (fig.) belşug. /din *risipi*/

rit, -uri, s. n. — 1. ceremonie religioasă, ritual; (fig.) rînduială.

2. religie. /fr. *rite*, lat. *ritus* = ceremonie, cult religios/

ritidóm s. n. — strat extern al scoarței arborilor, alcătuit din țesuturi moarte. /fr. *rhytidome*, cf. gr. *rhytidoma* = încrețitură/

ritm, -uri, s. n. — 1. armonie care rezultă din succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers sau a accentelor dintr-o frază muzicală; cadență, tact. 2. desfășurare treptată a unei activități. 3. mișcare regulată. /fr. *rythme*/

ritmá (-ez) vb. — a pune accentul pe silabele unui vers, ale unei fraze. /fr. *rithmer*/

ritmică s. f. — totalitate de reguli privind folosirea ritmului; ritm; întrebuințarea ritmului. /fr. *rythmique*/

ritornélă, -e, s. f. — 1. grup de versuri repetate după fiecare strofă. 2. fragment instrumental care precedă dansurile sau alternează cu ele în muzica de dans. 3. introducere instrumentală a unei melodii, folosită uneori și ca încheiere. /it. *ritornello* = întoarcere/

rituál, -uri, s. n., adj. — rînduială a unei slujbe religioase; protocol. /lat. *ritualis*/

rit, -uri, s. n. —crestătură liniară făcută pe o foaie de carton, pentru a fi îndoită mai ușor. /germ. *Ritze*/

rivál, -ă, s. m. și f. — persoană care dorește aceleași succese ca și o altă persoană; concurent, potrivnic, adversar. /fr. *rival*/

rivalitáte, -ăți, s. f. — întrecere, concurență. /fr. *rivalité*, lat. *rivalitas*/

rivalizá (-ez) vb. — 1. a se sili să ajungă sau să întreacă pe cineva; a concura. 2. a fi alături sau pe aceeași treaptă, a egala. /fr. *rivaliser*/

riverán, -ă, adj. — situat pe malul unui rîu, al unui lac etc. /după fr. *riverain*/

riviéră, -e, s. f. — 1. țărm, mal. 2. obstacol format dintr-un curs de apă, dintr-o groapă cu apă etc. care trebuie sărit de un cal la curse. (pr. -vi-e-) /it. *riviera*, fr. *rivière*/

riz, -uri, s. n. — zgîrietură, fisură pe suprafața unei piese de metal. /germ. *Ritz*/

rizíbil, -ă, adj. — de rîs, ridicol. /fr. *risible*/

rízic, -uri, s. n. (înv.) — risc. /it. *risico*/

rizicultúră, -uri, s. f. — cultura orezului. /fr. *riziculture*/

rizóm, -i, s. m. — tulpină subterană a unor plante. /fr. *rhizome*/

rizosféră s. f. — strat de pămînt (de circa 2 m) în care se întind rădăcinile plantelor. /fr. *rhizosphére*/

rîcă s. f. (reg.) — ceartă, sfadă, dușmănie. /din *rîcăi* — a răcni/

rîcăí (rîcăi) vb. — 1. a scurma pămîntul, a răscoli; a zgîria. 2. a irita, a ațința. /v. slav. *rykati*/

rîmá (pers. 3 rîmă) vb. (despre porci) — a scormoni pămîntul cu rîtul. /lat. *rimare*/

rîmătór, -i, s. m. — porc. /din *rîma* + suf. *-(ă)tor*/

rîmleán, -eni, s. m. (ist.) — din Roma sau din imperiul roman; roman. /v. slav./

rîmní vb. — v. *rîvni*.

rîmnic, -e, s. n. — iaz cu pește, heleșteu. /v. slav./

rînă s. f. — una dintre cele două laturi ale corpului omenesc; coastă, șold, parte. /lat. * *rena*/

rîncă, -i, s. f. — 1. vînă de bou. 2. cravașă. /et. nec./

rînced, -ă, adj. (despre grăsimi) — cu gust și miros neplăcut; stricat, alterat. /lat. *rancidus*/

rînchezá (pers. 3 -eză) vb. — a necheza. /lat. *rhonchizare* (după *necheza*)/

rîncoáre s. f. (Trans.) — ură, pizmă. /lat. *rancor*/

rîndáș, -i, s. m. — om de serviciu într-o gospodărie particulară; slugă, argat. /din *rînd* + suf. *-aș*/

rîní (-esc) vb. — a curăța, a scoate gunoiul depus.

rîntáș, -uri, s. n. — sos din făină prăjită în grăsime. /magh. *rántás*/

rînză, -e, s. f. — 1. (reg.) pipotă. 2. (fam.) stomac. 3. (pop.) boală de stomac. /cf. alb. *rëndës*/

rîșcov, -i, s. m. — ciupercă comestibilă de culoare portocalie sau gălbuie. /cf. ucr. *ryzok, ryzka*/

rîșní (-esc) vb. — 1. a măcina cu rîșnița. 2. (fig.) a fărîma, a zdrobi. 3. (reg.) a mistui. /din *rîșniță*/

rît [1], -uri, s. n. — botul porcului. /v. slav. *rătŭ*/

rît [2], -uri, s. n. — (reg.) șes de-a lungul unei ape curgătoare, acoperit cu iarbă. /magh. *rét*/

rîtán, -i, s. m. (pop.) — porc, rîmător. /din *rît* (1) + suf. *-an*/

rîurá (pers. 3 -ează) vb. — 1. a curge ca un rîu. 2. a împodobi o ie, o cămașă etc. cu rîuri. /din *rîuri* (pl. *lui rîu*)/

rîvnă, -e, s. f. — 1. silință, hărnicie, zel. 2. imbold, entuziasm. /slav/

rîvní (-esc) vb. — 1. a dori din toată inima, a năzui. 2. a pizmui. /din *rîvnă*/

roábă, -e, s. f. — tărăboanță. /et. nec./

roátă, -oate, s. f. (ist.) — companie de ostași; grup, ceată. /rus. *rota*/

rob, roábă, s. m. și f. — 1. om lipsit de libertate, ajuns în proprietatea stăpînului, care n-avea și dreptul de a-l omorî. 2. persoană foarte supusă sau credincioasă. 3. (fig.) persoană subjugată de o pasiune sau de o preocupare. /v. slav. *robŭ*/

robáci, -e, adj. (pop.) — harnic, muncitor. /din *rob* + suf. *-aci*/

robánc, -uri, s. n. (reg.) — gealău. /germ. *Rauhbank*/

róbă, -e, s. f. — haină neagră lungă și cu mîneci largi purtată de către magistrați, avocați, profesori universitari (în exercițiul funcțiunii). /fr. *robe*/

robí (-esc) vb. — 1. a lua cuiva libertatea, a încătușa, a subjuga. 2. a trăi ca rob; a fi exploatat. 3. a întemnița. 4. a munci din greu. /din *rob*/

robíe, -ii, s. f. — 1. stare de rob; sclavie. 2. închisoare; temniță. /din *rob* + suf. *-ie*/

robót, -ți, s. m. — (aparat) automat care îndeplinește lucrări complicate, dînd impresia unor acțiuni omenești. /fr. *robot*/

róbotă s. f. — 1. (în evul mediu în Trans.) muncă obligatorie a țăranilor iobagi în folosul moșierilor; clacă, boieresc. 2. muncă, activitate. /v. slav. *robota*/

robúst, -ă, adj. — puternic, voinic, rezistent. /fr. *robuste*/

rocádă, -e, s. f. — mutare de piese în jocul de șah permisă o singură dată în decursul unei partide prin care unul din turnuri se aduce lîngă rege, iar acesta trece peste el. /fr. *rocade*/

rócă, -i, s. f. — strat alcătuit din unul sau mai multe minerale asociate natural în proporții aproximativ constante, care formează mase ce alcătuiesc scoarța pămîntului. /fr. *roc*/

rococó adj. invar. — 1. stil de ornamentație caracterizat printr-o mare bogăție de culori, de curbe și de linii împletite asimetric. 2. (fig.) ieșit din comun, extravagant. /fr. *rococo*/

rodáj, -e, s. n. — probă în care un motor sau un mecanism nou este pus să funcționeze, fără a fi forțat, în scopul netezirii și ajustării suprafețelor de contact ale pieselor și organelor sale componente. /fr. *rodage*/

rodán, -e, s. n. — unealtă casnică cu ajutorul căreia se deapănă firele textile de pe scul pe țevi sau pe mosoare. /ngr. *rodani*/

ródie, -ii, s. f. — fruct al rodiului, de mărimea unui măr; (pop.) granată. /ngr. *rodi*/

ródină, -i, s. f. (pop.) — dar adus femeii care a născut. /ucr. *rodyny*/

ródiu [1] s. n. — metal alb-argintiu

Scanned with OKEN Scanner

din familia metalelor platinice, /fr. *rhodium*/

ródiu [2], -ii, s. m. — arbore mediteranean cu flori roşii şi cu fructe mari, comestibile. /din *rodie*/

rodomontádă, -e, s. f. (rar) — vorbire care conţine multă lăudăroşenie; fanfaronadă. /fr. *rodomontade*/

roéntgen, -i, s. m. — unitatea electrostatică pentru doza de radiaţie. (pr. röntghen) /din s. propriu Röntgen, fizician german/

roentgenterapíe s. f. — radioterapie. /după fr. *roentgenthérapie*/

rogatórie adj. f. — (în expr.) *comisie rogatorie* = acţiune prin care instanţa de judecată cere unei instanţe din altă localitate să obţină acolo dovezile (cu martori, anchete etc.) de care are nevoie în judecarea unui proces. /cf. fr. *rogatoire*/

rohátcă, -ătci, s. f. (pop.) — barieră. /ucr. *rohatka*/

roi, -uri, s. n. — 1. grup dens de albine ieşite din stup împreună cu matca nouă, în căutarea altui adăpost. 2. grup de fiinţe sau de obiecte în mişcare. /v. slav. *roj*/

roib, roáibă, adj. (despre cai) — cu părul roşcat, /lat. *rubeus*/

rol [1], -uri, s. n. — 1. sarcină, rost, misiune. 2. totalitatea replicilor care revin unui actor într-o piesă de teatru, unui cîntăreţ într-o operă etc. /fr. *rôle*/

rol [2], -uri, s. n. — 1. totalitatea proceselor care urmează să fie judecate într-o anumită zi. 2. registru în care organele fiscale ţin evidenţa impozitelor pentru fiecare contribuabil. /fr. *rôle*/

rom [1], -i, s. m. — ţigan. /ţig. *rom* = om/

rom [2] s. n. — băutură alcoolică fabricată prin fermentarea şi distilarea melasei din trestia de zahăr. /fr. *rhum*/

román [1], -e, s. n. — 1. operă epică în proză, de mare întindere, cu o acţiune complexă şi unitară, cu un mare număr de personaje. 2. (fig.) împletire de întîmplări cu multe peripeţii de necrezut. /fr. *roman*/

román [2], -ă, adj. — din Italia veche, din Roma antică. /lat. *romanus*/

romanciér, -i, s. m. şi f. — autor de romane. /fr. *romancier*/

romanésc, -ă, adj. (rar) — ca într-un roman; fantezist, imaginar, /după fr. *romanesque*/

románic, -ă, adj. — coborîtor din romani; care derivă din limba latină; latin. /fr. *romanique*/

romanístică s. f. — disciplină care se ocupă cu studiul comparativ al limbilor romanice. /germ. *Romanistik*/

romanitáte s. f. — 1. totalitatea popoarelor romanice. 2. caracter roman (al unui popor, al unei culturi); origine romană. /după fr. *romanité*/

romaníţă, -e, s. f. (bot.) — muşeţel. /ucr. *romanea*/

romanizá (-ez) vb. — a introduce într-o ţară sau într-o regiune civilizaţia romană. /fr. *romaniser*/

románţic, -ă, adj. — 1. privitor la romantism. 2. (fig.) visător, fantastic, melancolic. /fr. *romantique*/

romantísm s. n. — mişcare literară apărută în Europa la sfîrşitul sec. al XVIII-lea şi începutul sec. al XIX-lea ca o reacţie împotriva clasicismului strîmt şi rigid, caracterizată prin cultul sentimentului şi al fanteziei creatoare, preferinţă pentru pitorescul naturii, culoare locală, cu valorificarea surselor de inspiraţie din istorie, cu zugrăvirea unor figuri excepţionale şi cu interes pentru poezia populară şi tradiţiile naţionale. /fr. *romantisme*/

romanţá (-ez) vb. — a descrie viaţa cuiva cu adaosuri imaginate de autor. /it. *romanzare*/

romanţát, -ă, adj. — prezentat ca într-un roman [1], /din *romanţa*/

románţă, -e, s. f. — poezie lirică

sau cîntec în care predomină melancolia şi regretul, legate de iubire sau de amintiri duioase. /fr. *romance*/

romanţiós, -oasă, adj. — visător, rupt de realitate, aplecat spre aventuri. /din *romanţ* + suf. *-(i)os*/

romb, -uri, s. n. — patrulater cu toate laturile egale, avînd două unghiuri ascuţite şi două unghiuri obtuze. /fr. *rhombe*, gr. *rhombos*/

romboédru, -e, s. n. — corp geometric cu toate feţele plane şi în formă de romb. /fr. *rhomboèdre*, cf. gr. *rhombos* = romb, *hedra* = bază/

romboíd, -ă, adj. — asemănător cu un romb. /fr. *rhomboide*/

romboidál, -ă, adj. — în formă de romb. /fr. *rhomboïdal*/

românísm, (2) -e, s. n.— 1. sentimentul naţional al românilor; spirit românesc. 2. cuvînt sau expresie specifică limbii române. /din *român* + suf. *-ism*/

rond, -uri, s. n. — 1. strat de flori (ceva mai ridicat decît terenul din jur). 2. piaţă circulară. 3. inspecţie de noapte (control) la diferite posturi de pază. /fr. *rond*/

róndă, -e, adj. f. — (în expr.) *scriere rondă* = scriere cu litere rotunde, groase şi drepte; *peniţă rondă* = peniţă specială cu vîrful lat, pentru astfel de scriere. /fr. *ronde*/

rondél, -uri, s. n. — poezie cu formă fixă compusă din 13 versuri (în literatura franceză 14) cu două rime, repartizate în trei strofe (două catrene şi o cvinarie), primul vers fiind egal cu versul al şaptelea şi al treisprezecelea, iar versul al doilea egal cu versul al patrulea (în rondelul francez şi cu al paisprezecelea), /it. *rondello*/

rondélă, -e, s. f. — 1. piesă plată, circulară, uneori găurită; rondea. 2. şaibă de formă circulară. /fr. *rondelle*/

rondóu, -uri, s. n. — 1. loc de formă circulară (amenajat în grădini, în localuri etc.). 2. manevră de schimbare a direcţiei de mers a unei nave. /fr. *rondeau*/

rost, -uri, s. n. — 1. tîlc, sens. 2. scop, atribuţie, menire; ocupaţie. 3. mod de a-şi organiza viaţa; gospodărie, administraţie. 4. spaţiu în formă de unghi format la războiul de ţesut între firele de urzeală ridicate de iţe şi cele rămase jos (prin care trece suveica). 5. spaţiu îngust dintre cărămizile unui zid, dintre scîndurile unei duşumele. 6. (înv.) gură; (azi) grai (în expr.) *a şti pe de rost* = a şti din aducere-aminte; *a lua la rost* = a cere socoteală. /lat. *rostrum*/

rostuí (-iesc) vb. — 1. a pune în ordine, a aranja. 2. a face rost de ceva. 3. a se căsători, a întemeia o familie. /din *rost*/

róşcov, -i, s. m. — mic arbore cu fructe comestibile (în formă de păstăi) cultivat în Arabia şi în regiunea mediteraneană. /bg. *rozkov*/

roşiór, -i, s. m. — ostaş dintr-un corp de cavalerie, din vechea armată română. /din *roşu* + suf. *-ior*/

roştéi, -ie, s. n. (Trans.) — 1. cadru cu gratii sau cu zăbrele folosit ca închizătoare la uşă sau la fereastră. 2. grătarul de la sobă. /magh. *rostély*/

rotacísm s. n. — 1. fenomen fonetic de transformare a unei consoane în «r». 2. (în limba română) transformarea în «r» a lui «n» intervocalic din cuvintele moştenite din latină. /fr. *rhotacisme*/

rotoféi, -ie, adj. — dolofan, durduliu, gras. /din *roată*/

rotóndă, -e, s. f. — sală (clădire) mare circulară cu tavanul în formă de cupolă. /fr. *rotonde*/

rototécă, -i, s. f. — catalog mecanic cu fişe aşezate pe plăci, situate într-o tobă rotativă, care

pot fi citite fără a fi scoase de la locul lor. /fr. *rotothèque*/

rotúlă, -e, s. f. — os al genunchiului în formă de disc. /lat. *rotula*/

rovínă, -e, s. f. — 1. groapă, adîncitură, rîpă. 2. mlaştină. 3. ruină, dărămătură. /bg. *rovina*, srb. *rovine*/

rozacée s. f. — familie de plante avînd ca tip trandafirul. /fr. *rosacées*/

rozálb, -ă, adj. — trandafiriu-deschis (aproape alb). /din *roz* + *alb*/

rozeólă, -e, s. f. — mică pată roşietică apărută pe piele în erupţii provocate de unele boli contagioase. /fr. *roséole*/

rubelít s. n. — piatră preţioasă de culoare roză. /după fr. *rubellite*/

rubicónd, -ă, adj. — roşu, rumen. /fr. *rubicond*/

rubídiu s. n. — metal strălucitor ca argintul, uşor oxidabil. /fr. *rubidium*/

rubín, -e, s. n. — corindon foarte dur, de culoare roşie, folosit ca piatră preţioasă. /germ. *Rubin*/

rúblă, -e, s. f. — unitate monetară în vechea Rusie şi în U.R.S.S. /rus. *rubl'*/

rúbrică, -i, s. f. — 1. despărţitură într-un registru, într-un formular, într-un grafic etc. 2. spaţiu rezervat permanent într-o publicaţie periodică articolelor dintr-un anumit domeniu. 3. (înv.) titlu de pagină sau de capitol. /fr. *rubrique*, lat. *rubrica*/

rúcsac, -uri, s. n. — sac special care se poartă în spate, mai ales de excursionişti; raniţă. /germ. *Rucksack*/

rudár, -i, s. m. — meşter (ţigan) care lucrează din lemn albii, linguri, fuse etc. /ţig. *rudar*/

rúdă, -e, s. f. — 1. rudenie, neam. 2. soi, viţă. /bg. *roda*/

rudimént, -e, s. n. — 1. organ abia în formaţie sau nedezvoltat; început. 2. (fig., la pl.) primele elemente ale unei ştiinţe, ale unei teorii, ale unei arte etc. /fr. *rudiment*/

rudimentár, -ă, adj. — primitiv, neevoluat, nedezvoltat. /după fr. *rudimentaire*/

rug [1], -i, s. m., -uri, s. n. — 1. tulpină tîrîtoare a unor plante, 2. mur. 3. măceş. /lat. *rubus*/

rug [2], -uri, s. n. — grămadă de lemne pe care se ardeau jertfele şi morţii, iar în evul mediu şi cei condamnaţi la moarte. /lat. *rogus*/

rúgbi s. n. — joc sportiv. /fr. *rugby*/

rúget, -e, s. n. (rar) — răget, muget. /din *rugi*/

ruínă, -e, s. f. — 1. dărămătură, risipitură. 2. (fig.) pierderea averii sau a sănătăţii; sărăcie; distrugere, dezastru. /fr. *ruine*, lat. *ruina*/

rujeólă s. f. — pojar. /fr. *rugeole*/

rulá (-ez) vb. — 1. a înfăşura, a face sul. 2. (despre filme) a se desfăşura, a se proiecta pe ecran. 3. a face să circule (fonduri băneşti). 4. (despre vehicule) a se deplasa prin intermediul unor roţi sau role. /fr. *rouler*/

ruláj, -e, s. n. — 1. circulaţie a unui vehicul terestru. 2. timpul dintre două încărcături succesive ale unui vagon de marfă, de cale ferată. 3. circulaţie a fondurilor băneşti, a mărfurilor etc. /fr. *roulage*/

rulánt, -ă, adj. — care se deplasează cu ajutorul unor organe de rostogolire. /fr. *roulant*/

rulétă, -e, s. f. — 1. panglică împărţită în centimetri care se poate înfăşura pe un ax metalic (fixat în interiorul unei cutii plate) şi care se foloseşte la măsurarea distanţelor. 2. mic instrument format dintr-o rotiţă cu margine dinţată, cu care se desenează tiparele de stofă, cu care se taie aluatul etc. 3. instalaţie formată dintr-un disc împărţit în compartimente colorate şi numerotate care se poate învîrti în acelaşi timp cu o bilă,

indicînd, la oprire, numărul cîştigător (folosită la jocuri de noroc). /fr. *roulette*/

rulmént, -ţi, s. m. — 1. piesă de maşină care transformă mişcarea de alunecare în mişcare de rostogolire, micşorînd prin aceasta rezistenţa la frecare. 2. (în expr.) *fond de rulment* = materiile necesare procesului de producţie, precum şi mijloacele băneşti necesare funcţionării continue a unei întreprinderi. /fr. *roulement*/

rumeioáră, -e, s. f. — cîrmîz. /din *rumen* + suf. *-ioară*/

rumân, -i, s. m. (în orînduirea feudală a Ţării Româneşti) — iobag, clăcaş. /lat. *romanus*/

rúmmy s. n. — joc de societate cu cărţi sau cu mici plăci prismatice marcate cu cifre. /engl. *rummy*/

rumoáre, -ori, s. f. — zgomot confuz de voci care se aud deodată. /fr. *rumeur*, lat. *rumor*/

runc, -uri, s. n. — loc într-o pădure, curăţat de arbori, de mărăcini etc. pentru a putea fi cultivat. /lat. *rancus*/

rúndă, -e, s. f. — 1. repriză (de trei minute) la un meci de box. 2. una dintre etapele unui turneu de şah în care fiecare participant joacă o singură dată. /fr. *round*/

rúne s. f. pl. — caractere grafice folosite de vechii germani şi scandinavi şi care s-au păstrat în documente şi inscripţii. /germ. *Runen*/

rúpie, -ii, s. f. — 1. unitatea sistemului monetar din India. 2. veche monedă turcească (de aur). /fr. *roupie*/

ruptór, -oare, s. n. — întrerupător electric. /după fr. *rupteur*/

rurál, -ă, adj. — de (la) sat, sătesc. /fr. *rural*/

rusálcă, -e, s. f. — iele, rusalie, ştimă, zîna apei. /v. slav./

rusálie, -ii, s. f. — 1. (la pl.) sărbătoare religioasă creştină care cade la 50 de zile după Paşti. 2. (în mit. pop.) fiinţe fantastice asemănătoare cu ielele; zîne rele, care dezlănţuie furtunile şi schilodesc pe oameni. /v. slav./

rústic, -ă, adj. (livr.) — 1. ţărănesc, sătesc, de ţară, ca la ţară. 2. (fig.) necioplit, grosolan, neşlefuit. 3. cîmpenesc, idilic, pastoral. /fr. *rustique*, lat. *rusticus*/

ruşfét, -uri, s. n. (înv.) — 1. mită. 2. dijmă, clacă. /tc. *rüşvet*/

rútă, -e, s. f. — 1. traseu, drum, mers. /fr. *ruta*/

ruteán, -ă, s. m. şi f., adj. — 1. (s. m. şi f.) nume dat ucrainenilor din fosta Austro-Ungarie. 2. (adj.) care aparţine rutenilor, privitor la ruteni. /după germ. *Ruthénium*/

ruténiu s. n. — metal cenuşiu folosit la fabricarea filamentului pentru lămpile de incandescenţă. /fr. *ruthénium*/

rutiér, -ă, adj. — care ţine de drumuri şi şosele, privitor la drumuri şi şosele. /fr. *routier*/

rutinár, -ă, adj. — conservator, tradiţionalist, ruginit. /din *rutină* + suf. *-ar*/

rutinát, -ă, adj. — priceput, dibaci, experimentat. /din *rutină* + suf. *-at*/

rutínă s. f. — deprindere, experienţă, practică îndelungată; (depr.) respectare servilă a unor norme de lucru învechite. /fr. *routine*/

Scanned with OKEN Scanner

S

sabat s. n. — 1. sîmbătă, zi de sărbătoare la evrei. 2. adunare de vrăjitoare (care, după credinţele din evul mediu, aveau loc sîmbătă la miezul nopţii. 3. (fig.) gălăgie mare. /fr. *sabbat*/

sabórd, -uri, s. n. — deschidere în pereţii laterali ai unei nave. /fr. *sabord*/

sabordáj, -e, s. n. — scufundare voită a unei nave, de către propriul ei echipaj. /fr. *sabordage*/

sabót, -ţi, s. m. — 1. încălţăminte din lemn scobit. 2. îmbrăcăminte metalică fixată pe vîrful unui stîlp care trebuie înfipt în pămînt; papuc. /fr. *sabot*/

sabotá (-ez) vb. — a frîna, a împiedica bunul mers al unei acţiuni. /fr. *saboter*/

sabotaj, -e, s. n. — 1. frînare, împiedicare. 2. uneltire. /fr. *sabotage*/

sabrér, -i, s. m. — luptător cu sabia. /fr. *sabreur*/

sacá, -le, s. f. — butoi fixat pe un cadru de căruţă, pentru transportarea apei. /tc. *saka*/

sacadát, -ă, adj. — cu întreruperi scurte şi dese; cadenţat. /fr. *saccadé*/

sacagíu, -ii, s. m. — om care transportă apa cu sacaua. /din *saca* + suf. *-giu*/

sacerdót, -ţi, s. m. (livr.) — preot. /it. *sacerdote*/

sacerdotál, -ă, adj. — 1. preoţesc, bisericesc. 2. sacru, solemn. /fr. *sacerdotal*/

sacerdóţiu s. n. — 1. demnitate de preot. 2. (fig.) chemare, misiune. 3. cler, preoţime. /lat. *sacerdotium*/

sachelár, -i, s. m. (înv.) — grad onorific în ierarhia preoţească. /ngr. *sakellarios*/

sacramént, -e, s. n. — fiecare dintre cele şapte taine creştineşti (în special împărtăşania). /fr. *sacrament*/

sacramentál, -ă, adj. — sacru, sfinţit, bisericesc, solemn. /fr. *sacramental*/

sacrificá (sacrífic) vb. — 1. a se jertfi, a se devota. 2. a ucide un animal (în scopuri practice). 3. (în antichitate) a înjunghia animale (sau chiar oameni) ca jertfă adusă zeilor. /lat. *sacrificare*/

sacrifíciu, -ii, s. n. — 1. renunţare de bună voie la ceva scump, pentru binele sau în interesul altuia. 2. efort deosebit în vederea unui scop. /fr. *sacrifice*/

sacrilégiu, -ii, s. n. — batjocorire a unui lucru considerat sfînt sau a unui lucru care trebuie respectat. /fr. *sacrilège*/

sacrosánt, -ă, adj. — sfînt, sacru. /lat. *sacrosanctus*/

sácru, -ă, adj. — 1. sfînt. 2. scump, adorat. /lat. *sacrum*/

sadeá adj. invar. — 1. neamestecat, pur, curat. 2. adevărat, veritabil. /tc. *sade*/

sádic, -ă, adj. — care chinuieşte din plăcerea de a vedea suferinţa; crud, rău. /fr. *sadique*/

sadísm s. n. — cruzime, sălbăticie. /fr. *sadisme*/

safé (saféu) s. n. — v. *seif*

safír, -e, s. n. — piatră preţioasă de culoare albastră. /fr. *saphir*/

sága s. f. — povestire scandinavă cu întîmplări din istorie şi mitologie. /fr. *saga*/

sagáce adj. — care pricepe repede; ager. /fr. *segace*/

sagacitáte s. f. — agerime a minţii, isteţime, inteligenţă. /fr. *sagacité*/

ságnă, -e, s. f. — rană pe spinarea calului, făcută de ham, de şa etc. /srb. *sadno*/

saiá, -iele, s. f. — aţă pentru însăilat; cusătură provizorie.

saiván, -e, s. n. — adăpost pentru oi (sau pentru vite), (pr. sa-i-) /tc. *sayvan*/

salahór, -i, s. m. — muncitor necalificat plătit cu ziua. /tc. *salahor*/

salahorie s. f. — muncă de salahor; (p. ext.) muncă grea. /din *salahor* + suf. *-ie*/

salárіu, -ii, s. n. — leafă, simbrie. /lat. *salarium*/

saléu, -uri, s. n. — preparat din aluat sărat în formă de bastonaşe. /fr. *salée*/

salicilát, -ţi, s. m. — sare sau ester al acidului salicilic (folosit ca antiseptic, conservant al legumelor şi al fructelor din conserve etc.). /fr. *salicylate*/

salín, -ă, adj. — 1. care conţine sare. 2. (chim.) care are caracter de sare. /fr. *salin*/

salínă, -e, s. f. — mină din care se extrage sarea. /lat. *salina*/

salinitáte s. f. — conţinutul în săruri al unei soluţii, exprimat în grame. /fr. *salinité*/

salón, -oáne, s. n. — 1. încăpere destinată primirii oaspeţilor. 2. sală pentru baluri, serbări etc. 3. cameră cu paturi pentru bolnavi (într-un spital). 4. expoziţie. /fr. *salon*/

salt, -uri, s. n. — 1. săritură, avînt. 2. trecere bruscă de la o situaţie la alta; schimbare, înnoire. /din *sălta*/

saltimbánc, -i, s. m. — 1. actor de circ; acrobat, clovn, măscărici. 2. om lipsit de caracter, care trece cu uşurinţă de la o atitudine la alta. /fr. *saltimbanque*/

salubritáte s. f. — 1. stare a condiţiilor igienice şi sanitare dintr-un loc; curăţenie. 2. serviciu public care are în grijă curăţenia unui oraş. /fr. *salubrité*/

salúbru, -ă, adj. — favorabil sănătăţii; sănătos, curat. /fr. *salubre*/

salutár, -ă, adj. — folositor, salvator, binefăcător. /fr. *salutaire*/

salvá (-ez) vb. — a scăpa dintr-o primejdie, dintr-o situaţie grea. /lat. *salvare*/

sálvă, -e, s. f. — 1. serie de împuşcături ale unei arme de foc, 2. lovituri de tun, de puşcă, trase deodată cu mai multe arme. /fr. *salve*/

sálve interj. — salutare. /lat. *salve*/

salvgardá (-ez) vb. — a apăra, a păstra, a salva un bun social, moral etc. /fr. *sauvgarder*/

sálvie, -ii, s. f. — plantă anuală cu flori de culoare roşu-aprins, cultivată în grădini. /lat. *salvia*/

samaníu, -ie, adj. — galben-deschis, de culoarea paiului. /tc. *samani*/

samár, -e, s. n. — şa de povară, pusă pe spatele animalului de povară. /bg. *samar*/

samavólnic, -ă, adj. — făcut după bunul plac al cuiva; abuziv, nedrept. /rus. *samovol'nyĭ*/

sámbă, -e, s. f. — dans de origine braziliană. /sp. *zamba*/

sámcă s. f. — fiinţă (închipuită) care omoară şi face rău oamenilor. /ucr., rus. *samka*/

sámeş, -i, s. m. — 1. (înv.) funcţionar care strîngea birul (sama). 2. (reg.) administrator de moşie; logofăt. /din *sama* + suf. *-eş*/

samovár, -e, s. n. — vas de metal (prevăzut cu un tub pentru cărbuni aprinşi), folosit la fiert apă pentru ceai. /rus. *samovar*/

samsár, -i, s. m. — intermediar, mijlocitor de afaceri negustoreşti; misit. /srb. *samsar*/

samúr, -i, s. m. — animal siberian cu blană sură foarte căutată. /tc. *samur*/

samurái s. m. — 1. membru al vechii caste feudale-militariste din Japonia, existentă pînă la 1868. 2. militant japonez care duce o politică agresivă. /fr. *samouraï*/

samuráslă s. f. — plantă răsărită de la sine din seminţele scuturate sau rămase undeva. /v. slav. *samoraslu* = crescut de la sine/

Scanned with OKEN Scanner

sanatóriu, -ii. s. n. — 1. spital în care sînt tratate boli cronice care cer tratament îndelungat. 2. spital particular. /fr. *sanatorium*/

sánchi adv. (fam.) — vorbă să fie, aşa să crezi, cum s-ar zice. /tc. *sanki*/

sanchíu, -ie, adj. (pop.) — 1. tăcut, posac, ursuz. 2. încăpăţînat. /et. nec./

sanctificá (sanctific) vb. — a trece pe cineva în rîndul sfinţilor; a sfinţi, a consacra. /lat. *sanctificare*/

sanctitáte, -áţi, s. f. — 1. sfinţenie. 2. titlu dat patriarhilor şi papilor. /lat. *sanctitas*/

sanctuár, -e, s. n. — 1. altar. 2. (fig.) loc care nu poate fi batjocorit sau încălcat. /lat. *sanctuarium*/

sancţioná (-ez) vb. — 1. a aproba, a întări o lege, un act etc. prin semnătura cerută de lege; a încuviinţa, a statornici, a consfinţi. 2. a pedepsi, a condamna, a osîndi. /fr. *sanctionner*/

sancţiúne, -i, s. f. — 1. aprobare legală; confirmare. 2. pedeapsă; dojană, mustrare; condamnare. /fr. *sanction*/

sándviş, -uri, s. n. — tartină. /fr., engl. *sandwich*/

sangiác, (1, 2) -uri, s. n., (3) s. m. (înv.) — 1. steag turcesc de culoare verde; steagul cu semiluna în vîrful lancei. 2. subîmpărţire teritorială a unui paşalîc. /tc. *sancak*/

sanguín, -ă, adj. — 1. privitor la sînge; de sînge. 2. cu circulaţia sîngelui foarte activă. /fr. *sanguin*/

sangvín, -ă, adj. — v. *sanguin*.

sanhedrín s. n. — 1. tribunal suprem la vechii evrei. 2. (fig.) cerc închis de oameni, care pretind că pot da sentinţe fără greş într-un anumit domeniu. /fr. *sanhédrin*/

sanitár [1], -ă, s. m. şi f. — persoană instruită spre a da primele ajutoare răniţilor, a îngriji de bolnavi etc. /fr. *sanitaire*/

sanitár [2], -ă, adj. — privitor la sănătate; destinat ocrotirii şi îngrijirii sănătăţii publice. /cf. fr. *sanitaire*/

sanscrít, -ă, adj. — 1. (în expr.) *limba sanscrită* = vechea limbă indo-europeană din India, devenită limba literară a Indiei vechi şi limba savantă a Indiei, în parte, pînă astăzi. 2. care aparţine limbii sanscrite, sau este scris în această limbă. /fr. *sanscrit*/

santál, -i, s. m. — arbore originar din India, cu lemnul foarte bun, folosit în tîmplăria de lux. /fr. *santal*/

santinélă, -e, s. f. — soldat înarmat de pază într-un post; străjă, gardă. /fr. *sentinelle*/

santonínă, -e, s. f. — substanţă toxică întrebuinţată în medicină pentru combaterea viermilor intestinali. /fr. *santonine*/

saponificáre, -ări, s. f. — acţiunea de descompunere a grăsimilor sub acţiunea apei şi în prezenţa hidroxizilor alcalini, cu formare de glicerină şi de săpun. /din *saponifica*/

saprofít, -ă, s. m. şi f. — ciupercă sau bacterie care se hrăneşte cu substanţe în descompunere provenite de la plantele şi animalele moarte. /fr. *saprophytes*; gr. *sapros* = putred, *phyton* = plantă/

saprogén, -ă, adj. — care provoacă putrezirea. /fr. *saprogène*/

sapropél s. n. — nămol bogat în substanţe organice în descompunere, depus în lacuri şi în mări, care poate fi folosit şi pentru diferite tratamente medicale. /fr. *sapropèle*/

sarabándă, -e, s. f. — 1. numele unui vechi dans spaniol. 2. (fig.) mişcare ameţitoare; frămîntare, vînzoleală, tumult. /fr. *sarabande*/

sarái s. n. — v. *seraI*

saramúră, -e, s. f. — soluţie în apă a unei sări oarecare, de regulă sare de bucătărie. /ngr. *salamura*/

sarazín, -ă, s. m. şi f. — nume dat în evul mediu musulmanilor din Europa şi din Africa. /fr. *Sarasin*/

sarcásm, -e, s. n. — ironie necruţătoare, batjocură. /fr. *sarcasme*/

sarcástic, -ă, adj. — batjocoritor, usturător, ironic. /fr. *sarcastique*/

sárcină, -i, s. f. — 1. greutate, încărcătură, povară. 2. obligaţie, îndatorire, răspundere. 3. misiune, slujbă, rol. 4. starea femeii gravide, graviditate. /lat. *sarcina*/

sarcofág, -e, s. n. — 1. sicriu monumental din antichitate, frumos ornamentat, executat din materiale durabile (piatră, bronz sau ceramică). 2. monument funerar în formă de sicriu. /fr. *sarcophage*/

sarcóm, -oame, s. n. — tumoare malignă asemănătoare cancerului, care se produce întîi în ţesutul protector care leagă între ele ţesuturile organismului (fibrosarcom, osteosarcom etc.), dar apoi produce localizări îndepărtate şi în diferite organe. /fr. *sarcome*/

sarcópt, -ţi, s. m. — parazit microscopic care produce rîia. /fr. *sarcopte*/

sardanapálic, -ă, adj. (despre ospeţe) — exagerat de luxos şi de îmbelşugat, cu risipă şi dezmăţ. /din *Sardanapal* (s. propriu) + suf. *-ic*/

sardónic, -ă, adj. (despre rîs, zîmbet) — extrem de răutăcios, diavolesc. /fr. *sardonique*/

sárică, -i, s. f. — manta ţărănească lungă, miţoasă, ţesută din fire groase de lînă (purtată mai ales de ciobani). /lat. *sarica*/

sárniţă, -e, s. f. (reg.) — solniţă. /din *sare* + *solniţă*/

sarsaílă s. m. — una din denumirile populare ale diavolului. /et. nec./

sas, -şi, s. m. — bărbat care face parte din populaţia germană stabilită în Transilvania în sec. al XIII-lea şi al XIV-lea. /cf. magh. *szasz*/

sáscă, -e, s. f. (pop.) — săsoaică. /din *sas* + suf. *-că*/

saşíu, -ie, adj. — care se uită cruciş; încrucişat. /tc. *şaşi*/

satánă, -e, s. f. — 1. diavol, drac. 2. spirit al răului, căpetenie a diavolilor şi stăpînul iadului, în unele religii. /v. slav. *satana*/

satánic, -ă, adj. — 1. drăcesc. 2. crud, groaznic. /fr. *satanique*/

satelít, -ţi, s. m. — 1. corp ceresc care se roteşte în jurul altui corp. 2. (fig.) persoană care urmează şi execută orbeşte ordinele cuiva. 3. localitate din apropierea unui oraş, dependentă de acesta fie prin locul de muncă al locuitorilor respectivi, fie prin dotările sociale şi culturale din oraş. /fr. *satellite*/

satír, -i, s. m. — 1. zeitate a rodniciei solului în mitologia greacă, imaginată ca o fiinţă pe jumătate animalică, cu corpul păros, cu urechi ascuţite, cu corniţe şi cu picioare de ţap. 2. (fig.) om desfrînat, depravat. /fr. *satyre*/

sátiră, -e, s. f. — 1. specie de poezie lirică în care se biciuie şi se ridiculizează defectele morale ale oamenilor sau aspectele negative din viaţa societăţii, cu intenţii moralizatoare. 2. orice scriere cu caracter de critică muşcătoare, batjocoritoare. /lat. *satira*/

satirizá (-ez) vb. — a ridiculiza cu ajutorul satirei. /fr. *satiriser*/

satisfáce (satisfác) vb. — a mulţumi pe cineva, îndeplinindu-i o cerere, o dorinţă. /lat. *satisfacere*/

satisfácţie, -ii, s. f. — 1. mulţumire, plăcere. 2. (în expr.) *a cere satisfacţie* = *a*) a cere dreptate; *b*) a provoca la duel. /fr. *satisfaction*/

satisfăcătór, -oáre, adj. — îndestulător; potrivit. /din *satisfac* + suf. *-(ă)tor*/

satráp, -i, s. m. — 1. guvernator de provincie la vechii perşi.

2. (fig.) despot, dictator, tiran. /fr. *satrape*/

saturáție s. f. — 1. îndestulare maximă. 2. (fig.) silă. /fr. *saturation*/

satúrn s. n. (în alchimie) — plumb. /fr. *saturna*/

saturnále s. f. pl. (ist.) — sărbări populare la romani organizate toamna în cinstea lui Saturn, zeul semănăturilor și al recoltelor îmbelșugate, cînd orice muncă era întreruptă, nu se declarau războaie și înceta puterea stăpînilor asupra sclavilor. /lat. *Saturnalia*/

saturnism s. n. — intoxicație cronică, lentă cu plumb (boală profesională a tipografilor, a pictorilor etc.). /fr. *saturnisme*/

savánă, -e, s. f. — cîmpie tropicală cu ierburi înalte (pînă la 2—3 m) amestecate cu arbuști spinoși și copaci pitici, capabili să reziste perioadei secetoase (de trei-opt luni) care urmează după anotimpul ploios. /fr. *savane*/

savánt, -ă, -ți, -te, s. m. și f., adj. — (persoană) care are cunoștințe vaste și profunde într-una sau în mai multe ramuri ale științei; (om) foarte învățat, creator în domeniul științei. /fr. *savant*/

savantlîc, -uri, s. n. (depr.) — pretinsă învățătură. /din *savant* + suf. *-lîc*/

savoáre s. f. — gust deosebit de bun al unui aliment; aromă. /fr. *saveur*/

savurá (-ez) vb. — 1. a mînca pe îndelete și cu plăcere, pentru a-i simți gustul. 2. (fig.) a-i plăcea mult. /fr. *savourer*/

savurós, -oásă, adj. — 1. gustos. 2. (fig.) încîntător, admirabil. /fr. *savoureux*/

saxofón, -oane, s. n. — instrument muzical de suflat, cu mușțiuc și clape. /fr. *saxophone*/

săcălúș, -uri, s. n. (ist.) — tun mic. /magh. *szakallás*/

sădílă, -e, s. f. — săculeț din pînză rară, în care se pune brînza la scurs. /var. *sedilă, sidilă*) /bg., srb. *cedilo*/

săgetá (-ez) vb. — 1. (înv.) a ucide cu săgeata; a arunca săgeți cu arcul. 2. a străpunge (cu privirea). 3. (fig.) a fulgera, a trăsni. 4. (fig.) a înțepa, a împunge, a produce o durere sau o emoție puternică și bruscă. 5. a împrăștia raze de lumină. /lat. *sagitare*/

săgetătór, -i, s. m. — arcaș, săgetar. /din *săgeată* + suf. *-(i)tor*/

săgetătúră, -i, s. f. — 1. lovitură de săgeată. 2. (fig.) junghi, 3. (pop.) congestie cerebrală. /din *săgeta* + suf. *-(ă)tură*/

săhăidác, -e, s. m. (reg.) — leagăn de pînză purtat pe spate, în care țărancele își duc copiii. /et. nec./

săláș, -e, s. n. — 1. adăpost, locuință, casă. 2. staul; grajd. 3. cătun, sat. 4. mică așezare de țigani nomazi. /magh. *szállás*/

sălășlui (-iesc) vb. — 1. a se adăposti, a locui. 2. a da adăpost, a găzdui. /magh. *szállásolni*/

sălcíu, -ie, adj. — cu gust dulceag și puțin sărat. /din *salcie* + suf. *-iu*/

sămădău, -i, s. m. (Trans.) — 1. socotitor, contabil. 2. supraveghetor. /magh. *számodó*/

sămeșíe s. f. (ist.) — funcția sameșului; instituția care strîngea dările. /din *sameș* + suf. *-ie*/

sărătúră, -i, s. f. — 1. ceea ce este sărat. 2. pămînt cu un conținut mare de săruri solubile; (p. ext.) pășune care crește pe un astfel de teren. /din *sărat* + suf. *-(ă)tură*/

sărdác, -e, s. n. (reg.) — suman scurt. /ucr. *sardak*/

săricică s. f. — 1. sare de lămîie. 2. arsenic, șoricioaică. 3. plantă cu frunze spinoase. /din *sare* + suf. *-ic-ică*/

sărindár, -e, s. n. — (în practica bisericii creștine) rugăciuni făcute de preot timp de 40 de zile

în şir pentru morţi, pentru bolnavi etc. /ngr. *sarantari*/

săvái adv. (pop.) — chiar, tocmai, /din *să* + *va* (=vrea)/

săvîrşí (-esc) vb. — 1. a face, a îndeplini; a termina. 2. (înv.) a termina cu toate, a muri, /v. slav. *săvŭršiti*/

scábie s. f. — rîie. /lat. *scabies*/

scabrós, -oásă, adj. — necuviincios; nerușinat. /cf. fr. *scabreux*/

scadénţă, -e, s. f. — 1. termen de plată. 2. terminarea perioadei în care trebuie plătită o datorie sau îndeplinită o obligaţie. /it. *scadenza*/

scafándru, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană specializată în lucrări sub apă. /fr. *scaphandre*/

scáfă, -e, s. f. — 1. strachină de lemn scobit. 2. căuş. 3. suprafaţă curbă care uneşte pereţii cu tavanul. /ngr. *scafi*/

scálă, -e, s. f. — placă gradată la aparatul de radio pe care se pot urmări cu ajutorul unui indicator posturile; scară de măsură. /it. *scala*/

scald, scalzi, s. m. — nume dat vechilor poeţi scandinavi. /fr. *scalde*/

scalén adj. n. — calitatea unui triunghi de a avea toate laturile cu lungimi diferite. /fr. *scalène*/

scalp, -uri, s. n. — pielea capului împreună cu părul, smulsă de pe craniu. /fr. *scalpe*/

scalpél, -e, s. n. — cuţitaş cu lamă curbată, folosit în chirurgie. /fr. *scalpel*/

scamatoríe, -ii, s. f. — 1. faptă aparent miraculoasă, în realitate bazată pe o iluzie optică creată de rapiditatea mişcărilor, de agerimea mîinilor etc. 2. (fig.) înşelăciune, potlogărie. /din *scamator* + suf. *-ie*/

scandá (-ez) vb. — 1. a recita un vers clasic (grec sau latin) marcînd unităţile lui silabice. 2. a accentua fiecare silabă cînd se recită sau se strigă lozinci. /fr. *scander*/

scandál, -uri, s. n. — 1. tărăboi, ceartă. 2. indignare, revoltă. /fr. *scandale*/

scapét, -ţi, s. m. — bărbat care s-a supus castrării; scopit. /rus. *skopec*/

scaraóţchi s. m. — căpetenia dracilor; tartor. /v. slav./

scără, scări, s. f. — I. 1. obiect care serveşte pentru a urca sau a coborî la alt nivel. 2. (la pl.) trepte. II. 1. (fig.) şir, serie de valori, mărimi etc. în ordine crescîndă. 2. serie de diviziuni la unele aparate sau instrumente formînd o linie gradată (ca la termometru, barometru etc.). 3. (în expr.) *a reduce la scară* = a reprezenta un obiect micşorat, dar păstrînd un raport constant faţă de fiecare dimensiune micşorată; *pe scară largă* = în măsură mare, în proporţii mari. /lat. *scala*/

scarificá (scarífic) vb. — 1. a afîna pămîntul cu ajutorul scarificatorului. 2. a scormoni suprafaţa unui teren, a unei şosele în lucru etc. 3. a cresta superficial pielea cuiva. /lat. *scarificare*/

scarificatór, -oáre, s. n. — 1. maşină agricolă sau rutieră întrebuinţată pentru scarificare. 2. aparat care produce deodată în şir crestături pe piele (în scop medical). /fr. *scarificateur*/

scarlatínă s. f. — boala infecţioasă şi contagioasă cu urmări grave. /fr. *scarlatine*/

scáun, -e, s. n. — I. 1. mobilă pe care poate şedea o singură persoană. 2. (fig.) funcţie pe care o deţine cineva. 3. (înv.) tron; domnie. 4. (fig.) capitală. 5. (în expr.) *scaun de judecată* = instanţă judecătorească; *a avea scaun* = a elimina din organism materiile fecale. II. 1. dispozitiv la care îşi exercită meseria diverşi meseriaşi. 2. suport la instrumente, maşini etc. 3. schelet din grinzi de lemn care sus-

Scanned with OKEN Scanner

ţine învelitoarea unui acoperiş. /lat. *scamnum*/

scăfîrlíe, -ii, s. f. (fam.) — 1. ţeasta capului; craniu. 2. (fam.) cap. /din *şcafă*/

scălîmb, -ă, adj. (pop.) — 1. cu membre strîmbe, sucite; schimonosit. 2. (despre încălţăminte) deformat, scîlciat. /et. nec./

scăpărá (scápăr) vb. — 1. a produce scîntei prin lovirea cremenei, prin ciocnirea unui corp tare etc. 2. (fig.) a apărea, a se ivi. 3. a fulgera, a sclipi, a străluci. /et. nec./

scăpătá (scápăt) vb. (pop.) — 1. (despre corpuri cereşti; la pers. 3) a apune, a asfinţi. 2. a aluneca în jos, a cădea, a fi în declin. 3. a sărăci. /lat. * *excapitare*/

scăzămînt, -e, s. n. — micşorare, scădere. /din *scaz* + suf. *-(ă)mînt*/

scelerát, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană vinovată de crime sau alte nelegiuiri. (pr. sce-) /fr. *scélérat*/

scenáriu, -ii, s. n. — lucrare care cuprinde subiectul unei piese de teatru sau al unui film, repartizat în acte şi scene (sau secvenţe), precum şi indicaţii tehnice şi de regie. /fr. *scénario*/

scénă, -e, s. f. — 1. podium sau estradă (într-o sală de spectacole) pe care se dau spectacole. 2. subîmpărţire a unui act dintr-o piesă de teatru, marcată prin intrarea sau ieşirea unui personaj. 3. întîmplare interesantă, conflict. /lat. *scena*/

scenétă, -e, s. f. — scurtă piesă de teatru (într-un act). /it. *scenetta*/

scenográf, -i, s. m. — pictor de decoruri teatrale. /fr. *scénographe*/

scenografíe s. f. — arta organizării scenei, a decorurilor, a sălii de spectacole. /fr. *scénographie*/

scéptic, -ă, -i, -e, adj., s. m. şi f. — I. (adj.) 1. care aparţine scepticismului. 2. care se îndoieşte de toate, care nu are încredere în nimic. II. (s. m. şi f.) adept sau susţinător al scepticismului. /fr. *sceptique*/

scepticísm s. n. — 1. concepţie neştiinţifică care pune la îndoială posibilitatea cunoaşterii de către om a realităţii obiective, a lumii existente sau, în genere, a oricărei cunoştinţe sigure. 2. atitudine de îndoială, de neîncredere. /fr. *scepticisme*/

scéptru, -e, s. n. — 1. baston încrustat cu metal şi pietre preţioase, însemn al puterii împărăteşti sau regale. 2. (fig.) putere de suveran; domnie, conducere. /fr. *sceptre*/

scheci, -uri, s. n. — sceneţă scurtă, cu caracter glumeţ şi satiric. /fr. *sketch*/

schélă, -e, s. f. — 1. construcţie care serveşte ca suport muncitorilor care lucrează la înălţime. 2. unitate industrială pentru extragerea ţiţeiului. 3. punte care se întinde de la ţărm spre largul apei. /srb. *skela*/

schelét, -e, s. n. — 1. totalitatea oaselor care susţin corpul cuiva; osatură. 2. totalitatea părţilor care formează sistemul de rezistenţă al unei construcţii. 3. (fig.) om uscat, slăbănog. 4. (fig.) schemă, plan, schiţă. /fr. *squelette*/

schelétic, -ă, adj. — slab, uscat. /fr. *squelettique*/

schemátic, -ă, adj. — 1. în linii mari, nedetaliat. 2. superficial, fără adîncime. /după *schemă*/

schematísm s. n. — 1. tendinţă de a prezenta lucrurile într-o formă simplistă, neadîncită. 2. respectare rigidă a unor formule fixe. /fr. *schématisme*/

schémă, -e, s. f. — 1. plan redus la cîteva idei principale, la cîteva linii generale. 2. tablou al posturilor dintr-o instituţie sau dintr-o întreprindere. /lat. *schema*/

schi, -uri, s. n. — 1. patină lungă

Scanned with OKEN Scanner

pentru alunecarea pe zăpadă. 2. sport cu schiurile. /fr. *ski*/

schif, -uri, s. n. — barcă lungă de 7—9,11 sau 18 m şi îngustă, folosită la întrecerile de viteză. /fr., engl. *skiff*/

schíjă, -e, s. f. — 1. sfărîmături de proiectil care a explodat. 2. fontă, tuci. /pol. *s'piża*/

schílav, -ă, adj. — v. *schilod*

schilód, -oádă, adj. — cu membrele rupte sau anchilozate; infirm, ciuntit

schímă, -e, s. f. — 1. gest sau mişcare care exprimă ceva. 2. mişcare a feţei; strîmbătură. /ngr. *shima*/

schímnic, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care duce o viaţă aspră, trăind departe de lume; pustnic. (var. *schivnic*) /slav/

schingiuí (-iesc) vb. — a chinui. /din *schingi*/

schíptru, -e, s. n. (înv.) — sceptru. /slav/

schísmă, -e, s. f. — 1. dezbinare provocată de deosebirea de păreri între grupuri pînă atunci unite. 2. (fig.) neînţelegere, despărţire. /lat. *schisma*/

schit, -uri, s. n. — mănăstire mică. /slav/

schiţá (-ez) vb. — 1. a desena ceva prin cîteva linii. 2. a contura, a descrie ceva prin cîteva trăsături caracteristice. 3. a imagina, a proiecta ceva în linii mari. /it. *schizzare*/

schíţă, -e, s. f. — 1. desen al unui obiect în cîteva linii caracteristice. 2. prima formă a unei lucrări literare, ştiinţifice etc., concepută în linii generale. 3. operă literară în proză de proporţii mai reduse decît nuvela, în care se prezintă un singur moment sau întîmplare din viaţa unor personaje. /it. *schizzo*/

schizofrénie s. f. — boală mintală gravă, caracterizată prin scăderea activităţii intelectuale, dezechilibru psihic general etc. /fr. *schizophrénie*/

sciátic, -ă, adj. — privitor la nervul sciatic. ⊗ *nerv sciatic* = nerv care pleacă din partea de jos a măduvei spinării şi se ramifică în coapsă, gambă şi picior. /fr. *sciatique*/

sciátică s. f. — boală care se manifestă prin dureri puternice în tot membrul inferior, de-a lungul nervului sciatic. /fr. *sciatique*/

sciéntică s. f. — scientologie. /fr. *scientique*/

scientologíe s. f. — obiect de învăţămînt care studiază ştiinţa ca fenomen social; ştiinţa despre ştiinţă; scientică. /fr. *scientologie*/

scindá (-ez) vb. — a despărţi în părţile constitutive; a separa, a subdiviza. /fr. *scinder*/

scizioná (-ez) vb. — a se desprinde dintr-un tot organizat. (pr. sci-zi-o-) /din *sciziune*/

sciziparitáte s. f. — formă de înmulţire la unele organisme inferioare care constă în divizarea organismului în două părţi. /fr. *scissiparité*/

sciziúne, -i, s. f. — dezbinare intervenită într-un grup sau într-o organizaţie care înainte era bine închegată. (pr. sci-zi-u-) /fr. *scission*/

scizúră, -i, s. f. — crăpătură într-un os. /lat. *scissura*/

sclav, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană aflată în proprietatea deplină a stăpînului. /lat. medievală *sclavus*/

sclavagísm s. n. — orînduire socială în care baza relaţiilor de producţie o constituie proprietatea privată a stăpînului de sclavi asupra mijloacelor de producţie şi asupra producătorilor, adică a sclavilor (constrînşi să dea stăpînului întregul produs al muncii lor şi primind de la aceasta numai o cantitate minimă de mijloace de existenţă, necesară menţinerii capacităţii lor de muncă). /fr. *esclavagisme*/

sclavíe, -ii, s. f. — 1. stare de sclav, robie. 2. dependenţă, în-

robire (politică, socială şi economică). /din *sclav* + suf. *-ie*/

sclerótică, -e, s. f. (pop.) — albul ochiului. /fr. *sclérotique*/

sclerozá (-ez) vb. — 1. a se îmbolnăvi de scleroză. 2. (fig.) a se înţepeni. 3. a se învechi, a se uza. /din *scleroză*/

sclerózǎ s. f. — întărire a unui ţesut sau a unui organ prin îngroşarea învelişurilor celulare din ţesutul conjunctiv sau din alte cauze. /fr. *sclérose*; gr. *skleros* = tare/

sclifosí (-esc) vb. — 1. a face moşturi. 2. a plînge fără motiv, a scînci. /et. nec./

sclivisí (-esc) vb. — 1. a se găti exagerat de mult, a se dichisi. 2. a netezi, a lustrui, a şlefui. /ngr. *sklivono*/

scoc, -uri, s. n. — 1. jgheab prin care curge apa care pune în mişcare roata morii sau roata joagărului. 2. groapă făcută de apa care cade din scoc. 3. construcţie în formă de canal sau de jgheab prin care alunecă buşteniі la vale, produsele miniere etc. /srb. *skok*/

scolástic, -ă, adj. — 1. privitor la scolastică. 2. rupt de viaţă, de realitate, de activitatea practică. /fr. *scolastique*/

scolástică s. f. — învăţămînt din evul mediu care folosea filozofia pentru argumentarea şi apărarea dogmelor religioase ale catolicismului, disprеţuind studiul direct al realităţii şi abuzînd de practica raţionamentelor abstracte. /fr. *scolastique*/

scolióză, -e, s. f. — boală care constă în devierea laterală a coloanei vertebrale. (pr. -li-o-) /fr. *scoliose*/

scont, -uri, s. n. — 1. operaţie bănească prin care banca plăteşte înainte de scadenţă valoarea unui efect de comerţ (cambie, poliţă, bilet de ordin etc.) cu reţinerea unui anumit beneficiu în folosul ei, iar hîrtia de valoare trece în posesia băncii, care încasează la scadenţă valoarea ei nominală (de la datornic). 2. reducere a unei datorii, dacă aceasta se face înainte de scadenţă. /it. *sconto*/

scontá (-ez) vb. — 1. a face o operaţie de sconţ. 2. (fig.) a spera, bazîndu-se pe ceva. /it. *scontare*/

scop, -uri, s. n. — ţintă, ţel. /ngr. *skopos*/

scopí (-esc) vb. — a castra, a jugăni. /slav/

scor, -uri, s. n. — raport de puncte, goluri etc. între doi concurenţi. /fr. *score*/

scorbút s. n. — boală cauzată de lipsa din organism a vitaminei C, care se manifestă prin anemie, sîngerarea gingiilor, dureri musculare etc. /fr. *scorbut*/

scórpie, -ii, s. f. — 1. monstru din basmele populare româneşti, închipuit ca un şarpe cu trei capete care varsă flăcări pe nas. 2. (fig.) femeie foarte rea. 3. (pop.) scorpion. /slav/

scorpión, -i, s. m. — 1. animal nevertebrat din ţările calde, cu schelet extern de chitină, cu o pereche de foarfece asemănătoare cleştilor racului, a cărui înţepătură e foarte veninoasă. 2. numele unei moluşte. /fr. *scorpion*/

scréper, -e, s. n. — 1. maşină pentru săparea, transportarea şi nivelarea pămîntului. 2. dispozitiv de transport, pe distanţă mică, a materialului din mine, alcătuit dintr-o cutie de metal fără fund, cu o lamă sau cu gheare de prins materialul, pusă în mişcare printr-un cablu fără sfîrşit. /engl. *scraper*, rus. *skreper*/

scrib, -i, s. m. — 1. (înv.) alcătuitor de acte, copist. 2. (peior.) ziarist sau scriitor neînsemnat, lipsit de personalitate. /fr. *scribe*/

scriitór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — 1. autor de opere literare (poet, prozator, dramaturg). 2. (înv.; s. m.) funcţionar de cancelarie,

Scanned with OKEN Scanner

copist. /din *scrie* + suf. *-(i)tor*/

scrímă s. f. — arta sportivă de a mînui sabia, spada sau floreta. /fr. *escrime*/

scrimér, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — sportiv(ă) care practică scrima. /cf. fr. *escrimeur*/

scrin, -uri, s. n. — 1. mobilă cu sertare mari suprapuse (pentru păstrarea rufăriei). 2. (rar) lădiţă pentru păstrarea bijuteriilor. /rus. *skrin*/

scrípete, -ţi, s. m. — 1. roată cu şanţ în jurul ei, mobilă în jurul unui ax, care serveşte fie la ghidarea unui cablu, fie ca aparat de ridicat sau de tras. 2. dispozitiv pentru mişcarea iţelor la războiul de ţesut. 3. mufă /bg. *skripec*/

scrípte s. f. pl. — 1. documente, condici, registre de evidenţă. 2. (înv.) documente istorice; hrisoave, zapise, urice. /lat. *scripta*/

scríptic, -ă, adj. — care există în scripte (în acte, în schemă), /germ. *Scriptum*/

scriptologíe s. f. — formalism exagerat şi tărăgănare în întocmirea actelor oficiale, în rezolvarea cererilor cetăţenilor. /din *scriptolog* + suf. *-ie*/

scriptúră, -i, s. f. — Biblie. /lat. *scriptura*/

scrófulă, -e, s. f. — ganglion limfatic din regiunea gîtului atins de scrofuloză. /fr. *scrofules*/

scrofulóză s. f. — inflamarea ganglionilor limfatici de la gît, provocată de bacilul tuberculozei. /din *scrofulă*/

scrúpul, -e, s. n. — sentiment foarte dezvoltat al cinstei, al corectitudinii, care îl face pe om să nu calce normele de morală, să nu facă ceva rău. ⊗ (loc. adj. şi adv.) *fără scrupul* = fără jenă. /fr. *scrupule*/

scrupulós, -oásă, adj. — 1. foarte corect şi conştiincios. 2. făcut cu atenţie, cu grijă deosebită. /lat. *scropulosus*/

scrutá (-ez) vb. — 1. a privi cercetător, cu mare atenţie; a examina în amănunt. 2. (fig.) a pătrunde cu mintea, a analiza. /fr. *scruter*/

scrutín, -e, s. n. — votare sau alegere făcută cu bile sau cu buletine depuse într-o urnă; totalitatea voturilor depuse în urna de votare. ⊗ *a despuia scrutinul* = deschide urna şi a face numărătoarea voturilor exprimate la alegerea respectivă. /fr. *scrutin*/

scuár, -uri, s. n. — mică grădină într-o piaţă publică sau la o încrucişare de străzi. (pr. l. sil.) /fr. *square*/

sculpturál, -ă, adj. — 1. referitor la o sculptură. 2. lucrat ca o sculptură, asemănător cu o sculptură. /fr. *sculptural*/

sculptúră, -i, s. f. — 1. ramură a artelor plastice care exprimă imaginile artistice în trei dimensiuni, prin volume şi suprafeţe organizate în spaţii, cioplind sau modelînd un material. 2. lucrare sau operă a unui sculptor. /lat. *sculptura*/

scund, -ă, adj. — 1. (despre oameni) mic de statură. 2. (despre lucruri) nu prea înalt. /slav/

scurtmetráj, -e, s. n. — film de scurt metraj. /din *scurt* + *metraj*/

scut, -uri, s. n. — 1. apărătoare de metal, de lemn etc. care proteja de lovituri corpul unui luptător (din antichitate sau din evul mediu). 2. (fig.) apărare, ocrotire, sprijin, pază. 3. mască folosită de sudori. 4. construcţie care susţine tavanul sau pereţii unei galerii de mină, a unui tunel în construcţie etc. /lat. *scutum*/

scutár, -i, s. m. — cioban însărcinat cu conducerea stînei. /slav/

scutélnic, -i, s. m. (ist.) — locuitor scutit de plata birului în schimbul unor obligaţii faţă de domnie (de obicei militare) sau faţă de stăpînul moşiei. /din *scutealã* + suf. *-nic*/

Scanned with OKEN Scanner

scúter, -e, s. n. — motocicletă uşoară, cu roţi mai mici. /fr., engl. *scooter*/

scutiér, -i, s. m. — tînăr nobil care însoţea pe cavaler (în evul mediu) şi-i purta scutul. (pr. -ti-er) /din *scut*/

seámă, (2) semi, s. f. — 1. judecată, socoteală. ⊗ (în expr.) *de bună seamă* = desigur; *mai cu seamă* = mai ales, îndeosebi; *a-şi da seama* = a pricepe, a se lămuri; *a lua seama* = a) a se gîndi adînc; b) a supraveghea; c) a observa ceva; d) a înţelege; *a-şi lua seama* = a se răzgîndi. 2. calcul. 3. grijă, interes. 4. însemnătate, importanţă, vază, faimă. 5. fel, soi, gen. 6. rost, ordine, rînduială. 7. număr, cantitate. /magh. *szám*/

seámăn, semeni, s. m. — persoană care este la fel cu alta; om. ⊗ (loc. adj. şi adv.) *fără seamăn* = fără asemănare. /postverbal al lui *semăna* [2]/

seárbăd, -ă, adj. — 1. fără gust; nedefinit. 2. (fig.) plictisitor, monoton. 3. palid la faţă, vlăguit, vestejit. /lat. *exalbidus*/

sebacéu, -ée, adj. m. şi f. — de natura seului, unsuros. ⊗ *glandă sebacee* = glandă secretoare de la rădăcina unui fir de păr. /fr. *sébacé*, lat. *sebaceus*/

seborée s. f. — secreţie exagerată a glandelor sebacee. /fr. *séborrhée*/

sébum s. n. — substanţă grasă secretată de glandele sebacee. /lat. *sebum*/

secántă, -e, s. f. — dreaptă care întretaie o linie curbă sau un cerc în cel puţin două puncte. /fr. *sécante*/

secesiúne s. f. — separare, despărţire, izolare. /fr. *sécession*/

sechélă, -e, s. f. — urmă sau tulburare în funcţionarea organismului rămasă după o boală, o operaţie etc. /lat. *sequela* = urmare/

sechestrá (-ez) vb. — 1. a pune un lucru sub sechestru. 2. a reţine cu forţa pe cineva, în mod ilegal. /fr. *séquestrer*/

sechéstru, -e, s. n. — sigilarea bunurilor unui datornic sau darea lor în păstrarea cuiva, ca măsură de asigurare ordonată de justiţie sau de fisc. /fr. *séquestre*/

sécol, -e, s. n. — 1. răstimp de 100 de ani; veac. 2. epocă istorică dominată de un mare eveniment, de o mare personalitate (ex. secolul lui August). /lat. *saeculum*/

secrét, -e, s. n. — 1. ceea ce este tăinuit; ceea ce nu trebuie divulgat. 2. mijloc ingenios pentru a reuşi într-o activitate. 3. celulă izolată dintr-o închisoare; *a pune pe cineva la secret* = a întemniţa. /fr. *secret*/

secretá (pers. 3 -teazá) vb. — a produce sau a elimina secreţii. /fr. *secréter*/

secretár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. persoană care rezolvă lucrările de cancelarie într-o instituţie sau într-o întreprindere. 2. persoană care încheie procesul-verbal asupra discuţiilor dintr-o şedinţă. 3. persoană care rezolvă lucrările şi corespondenţa personală a cuiva. 4. (în expr.) *secretar de redacţie* = persoană însărcinată cu centralizarea şi coordonarea materialului care se tipăreşte într-un ziar sau într-o revistă. /fr. *secrétaire*/

secretór, -oáre, adj. — care produce secreţii. /după fr. *sécréteur*/

secréţie, -ii, s. f. — substanţă necesară vieţii, produsă de celule sau de glande ale organismului. /fr. *sécrétion*/

sectánt, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană care face parte dintr-o sectă religioasă. /lat. *sectans*/

sectár, -ă, adj. — de sectă; mărginit, exclusivist. /cf. fr. *sectaire*/

sectarísm s. n. — atitudine de sectar (1); preocupare limitată la problemele mărunte ale unei co-

lectivităţi restrînse. /fr. *sectarisme*/

séctă, -e, s. f. — 1. comunitate religioasă desprinsă dintr-o comunitate religioasă principală. 2. grup restrîns şi închis de susţinători ai unei doctrine filozofice, politice etc. /lat. *secta*, fr. *secte*/

sectór, -oáre, s. n. — 1. porţiune, loc limitat. 2. subîmpărţirea administrativă într-un oraş mare. 3. domeniu de activitate. /lat. *sector*/

secţie, -ii, s. f. — 1. subîmpărţire administrativă, sanitară, fiscală etc. într-un oraş mare. 2. subîmpărţire organizatorică şi de muncă pe ramuri de activitate în întreprinderi, în instituţii etc. /rus. *sekcija*/

secţioná (-ez) vb. — a tăia în fragmente. (pr. -ţi-o-) /fr. *sectionner*/

secţiúne, -i, s. f. — 1. tăietură. 2. parte, porţiune; sector. (pr. -ţi-u-) /fr. *section*/

seculár, -ă, adj. — 1. care durează de secole (de sute de ani). 2. (fig.) străvechi, foarte vechi. /fr. *séculaire*/

secularizá (-ez) vb. — a trece în proprietatea statului o proprietate bisericească sau mănăstirească. /fr. *séculariser*/

secúnd, -nzi, s. m. — adjunct şi înlocuitor al căpitanului de vas. /fr. *second*/

secundá (-ez) vb. — 1. a sprijini, a fi alături într-o acţiune. 2. (muz.) a acompania, a ţine isonul. /fr. *seconder*/

secundár [1], -ă, adj. — 1. care are locul al doilea într-o succesiune. 2. care se plasează pe al doilea loc în privinţa importanţei; de importanţă mai mică. /fr. *secondaire*/

secundar [2], -e, s. n. — acul ceasornicului care arată secundele. /din *secundă* + suf. *-ar*/

securít, -ţi, s. m. — geam de siguranţă foarte rezistent, dintr-o sticlă specială care la spargere se transformă în pulbere, fabricat la comandă în mărimile necesare, deoarece nu poate fi tăiat. /germ. *Sekurit*; lat. *securus*=sigur/

securitáte s. f. — 1. adăpost, apărare, protecţie, pază. 2. organ de stat care veghează la siguranţa internă a statului şi a vieţii cetăţenilor şi apără orînduirea socială împotriva uneltirilor duşmanilor ţării. /fr. *sécurité*/

secvénţă, -e, s. f. — 1. serie, şir. 2. succesiune de scene într-un film care formează o unitate, un anumit moment. /fr. *séquence*/

sedatív, -ă, adj. (despre medicamente) — calmant, liniştitor. /fr. *sédatif*/

sedentár, -ă, adj. — 1. lipsit de mişcare; făcut într-un spaţiu închis (adesea şezînd). 2. (despre populaţii) stabil. /fr. *sédentaire*/

sedentarísm s. n. — trai lipsit de mişcare. /din *sedentar* + suf. *-ism*/

sedílă, -e, s. f. — semn de scriere în formă de virgulă, care se pune sub unele consoane pentru a le da valoarea altui sunet (de ex. ţ din t; ş din s etc.). /fr. *sédille*/

sediméntă, -e, s. n. — 1. strat format prin depunerea corpusculelor solide dintr-o suspensie. 2. depozit format din roci sedimentare. /fr. *sédiment*/

sedimentá (pers. 3 -teáză) vb. — a forma sedimente, a se depune în straturi. /din *sediment*/

sédiu, -ii, s. n. — 1. loc unde funcţionează administraţia şi unde îşi desfăşoară activitatea o instituţie, o organizaţie. 2. (fig.) centru, nucleu al unei activităţi. /it. *sedio*/

sedúce (sedúc) vb. — 1. a atrage, a încînta, a captiva prin purtare aleasă. 2. (despre bărbaţi) a abuza de buna-credinţă a unei fete, ademenind-o să întreţină legături sexuale; a înşela. /lat. *seducere*/

sef s. n. — v. *seif*.

segmént, -e, s. n. — porțiune, fragment, parte. /fr. *segment*/

segregáție, -ii, s. f. — 1. separație. 2. discriminare rasială. /fr. *ségrégation*/

seif, -uri, s. n. — 1. casă de bani. 2. încăpere specială pentru păstrarea unor manuscrise, documente etc. de mare valoare. (var. *safé, saféu, sef*) /engl. *safe*/

seism, -e, s. n. — 1. cutremur de pământ. 2. (fig.) zguduire, cutremurare. /fr. *séisme*/

seismográf, -e, s. n. — aparat care înregistrează grafic oscilațiile scoarței pământești în timpul cutremurelor (sau în timpul unei explozii subterane provocate). /fr. *séismographe*/

seismologíe s. f. — știință care studiază cutremurele de pământ. (pr. se-is-) /fr. *sismologie*; gr. *seismos* = cutremur, *logos* = știință/

seléct, -ă, adj. — ales, distins. /fr. *select*/

selectá (-ez) vb. — a alege; a-și arăta preferința, a separa. /din *select*/

selectív, -ă, adj. — 1. care alege, care face distincție între diferite elemente. 2. care se face prin selecție. /fr. *sélectif*/

selécție, -ii, s. f. — alegere făcută după un anumit criteriu. /fr. *sélection*/

selecționá (-ez) vb. — 1. a selecta. 2. a îmbunătăți speciile animale și vegetale oprind an de an pentru reproducție indivizi cu cele mai bune calități. /fr. *sélectionner*/

selenár, -ă, adj. — referitor la Lună; lunar. /fr. *selens* = Lună/

selenít, -ți, s. m. — ghips semitransparent de culoare albă sau galbenă-aurie, din care se fac obiecte decorative. /fr. *sélénite*/

seléniu s. n. — metaloid de culoare neagră-cenușie, aflat în natură în combinație cu sulful, folosit în industria sticlei, a ceramicii etc. /fr. *sélénium*/

selenografíe s. f. — parte a astronomiei care se ocupă cu studiul Lunii. /fr. *sélénographie*/

self- — element de compunere a cuvintelor cu sensul lui *auto* (ex. selfinducție = autoinducție) cu care se și înlocuiește adesea. /engl. *self* = însuși/

selfactór, -oáre, s. n. — mașină care toarce și (în același timp) deapănă pe țevi firele pe care le-a tors. /germ. *Selfaktor*/

semafór, -oáre, s. n. — 1. dispozitiv de semnalizare optică la căile ferate, în navigație etc. 2. semnalizator (cu lumini colorate) pentru reglementarea circulației în orașe. /fr. *sémaphore*/

semantém, -e, s. n. — cea mai mică unitate semantică a limbii (egală adeseori cu rădăcina cuvîntului) și considerată ca purtătoare a înțelesului în cadrul unei familii de cuvinte. /fr. *sémantème*/

semántică s. f. — ramură a semioticii care studiază raportul dintre expresiile lingvistice și semnificația lor, corespondența dintre semne și ceea ce desemnează ele, sensurile cuvintelor. /fr. *sémantique*/

semantísm s. n. — înțelesul unui cuvînt, sens, semnificație /fr. *sémantisme*/

semasiologíe s. f. — semantică (pr. -si-o-) /fr. *sémasiologie*/

semănă[1] (sémăn) vb. — 1. a însămînța. 2. (fig.) a răspîndi, a difuza, a propaga. /lat. *seminare*/

semănă[2] (sémăn) vb. — 1. a se asemui, a se asemăna (cu altcineva sau cu altceva); a se compara. 2. a părea, a arăta, a face impresia de... /lat. *similare*/

semănătór, -i, s. m. — 1. muncitor agricol care seamănă. 2. propovăduitor. /din *semăna*[1] + suf. *-tor*/

seméstru, -e, s. n. — perioadă de 6 luni consecutive. /fr. *semestre*/

semeț, -eață, adj. — 1. mîndru, falnic, măreț. 2. trufaș, obraz-

nic. 3. îndrăzneț, curajos; avîntat. /cf. v. slav. *sŭmĕti*/

semi- — element de compunere a cuvintelor însemnînd: «pe jumătate», «jumătate de». /lat. *semi*= jumătate/

semiautomát, -ă, adj. — automatizăt numai în parte. /din *semi-* + *automat*/

semicentenár, -e, s. n. — împlinirea a cincizeci de ani de la un eveniment important. /din *semi-* + *centenar*/

semicérc, -uri, s. n. — jumătate de cerc. /din *semi-* + *cerc*/

semiconductór, -oáre, s. n. — substanță cu conductibilitate electrică intermediară între cea a conductoarelor propriu-zise (metalice) și cea a substanțelor izolante. /fr. *sémiconducteur*/

semidóct, -ă, adj. — care are cunoștințe puține, dar se crede cult. /din *semi-* + *doct*/

semifabricát, -e, s. n. — produs prelucrat în parte, care mai are nevoie de operații de prelucrare pentru a deveni produs finit. /din *semi-* + *fabricat*/

semifinálă, -e, s. f. — fază a unor întreceri sportive care precede finala. /din *semi-* + *finală*/

semilúnă, -i, s. f. — 1. partea luminată a discului Lunii în formă de semicerc. 2. simbol al islamismului, reprezentînd semiluna în faza primului pătrar (în formă de seceră); (fig.) Imperiul Otoman, turcii; mahomedanismul. /din *semi-* + *lună*/

seminál, -ă, adj. — 1. care se referă la spermă. 2. privitor la sămînța plantelor. /fr. *séminal*/

seminár, -e, s. n. — 1. formă de instruire în învățămîntul superior în care studenții fac lucrări practice sub conducerea unui cadru didactic. 2. cerc de studii pentru ridicarea pregătirii profesionale sau ideologice a membrilor săi. 3. (înv.) *seminar teologic* = școală pentru pregătirea preoților. /fr. *séminaire*/

seminție, -ii, s. f. — 1. neam, naționalitate. 2. totalitatea urmașilor care au aceiași strămoși. /din *semințe* + suf. *-ie*/

semiótică s. f. — știință care se ocupă cu studiul general al semnelor. /fr. *sémiotique*/

semisón, -ă, adj. (despre vocale) — care nu are valoare silabică (ex. vocala «u» în cuvîntul «nou»). /din *semi-* + *son*/

semivocálă, -e, s. f. — sunet intermediar între vocală și consoană, care nu poate forma singur o silabă, și se pronunță numai alături de o vocală propriu-zisă, în diftongi și triftongi (ex. semivocalele *i* și *u* în cuvintele: *ai, au, iau,* semivocala *e* în cuvîntul «deal», semivocala *o* în cuvîntul «toacă» etc.). /din *semi-* + *vocală*/

semizéu, -ei, s. m. (mit.) — personaj despre care se credea că e născut dintr-o zeitate și un muritor. /din *semi-* + *zeu*/

semná (-ez) vb. — 1. a iscăli ceva (pentru a întări). 2. a subscrie. /fr. *signer*/

semnál, -e, s. n. — 1. semn vizual, sonor etc. pentru transmiterea la distanță a unei înștiințări; vestire, anunț. 2. alarmă, avertisment. /fr. *signal*/

semnalá (-ez) vb. — a aduce la cunoștință, a înștiința, a vesti; a atrage atenția. /cf. fr. *signaler*/

semnalizá (-ez) vb. — a da semnale; a vesti prin semnale. /din *semnal*/

semnalmént, -e, s. n. — semn exterior după care poate fi recunoscut cineva. /cf. fr. *signalement*/

semnatár, -ă, -i, -e, s. m. și f. — persoană care semnează un act, un contract etc. /cf. fr. *signataire*/

semnificá (pers. 3 semnifică) vb. — a însemna. /fr. *signifier*/

semnificatív, -ă, adj. — 1. care scoate în evidență ceva grăitor. 2. plin de înțeles (fără a fi spus

cu vorbe). 3. important şi însemnat. /fr. *significatif*/

semnificáţie, -ii, s. f. — 1. înţeles, sens, tîlc. 2. însemnătate, importanţă, valoare. /fr. *signification*/

senát, -e, s. n. — 1. cameră superioară a parlamentului în unele ţări, care împreună cu camera deputaţilor formează corpurile legiuitoare. 2. (înv.) sfat al bătrînilor, al sfetnicilor. 3. (în Roma antică) organ suprem de conducere a statului în timpul republicii. /fr. *sénat*/

senatór, -i, s. m. — membru al unui senat. /lat. *senator*/

senilitáte s. f. — slăbirea puterilor mintale cauzată de bătrîneţe. /după fr. *sénilité*/

seninătáte s. f. — 1. cer senin; limpezime, claritate. 2. (fig.) calm, linişte sufletească. /din *senin* + suf. *-(ă)tate*/

seniór [1], -i, s. m. (în evul mediu, în apusul Europei) — stăpîn al unui domeniu feudal; (p. ext.) nobil. (pr. -ni-or) /lat. *senior*/

seniór [2], -oáră, i, -oare, s. m. şi f. — sportiv trecut de vîrsta de 19 ani. (pr. -ni-or) /fr. *senior*/

sénior [3] adj. m. (pe lîngă un nume propriu de persoană) — tatăl (în opoziţie cu fiul). (pr. sé--nior) /lat. *senior*/

sens, -uri, s. n. — 1. înţeles, semnificaţie, tîlc. 2. rost, temei logic, raţiune. 3. scop, menire, ţel. 4. direcţie, orientare. 5. latură, parte. /fr. *sens*/

sensíbil, -ă, adj. — 1. simţitor. 2. care poate fi perceput prin simţuri; concret, pipăibil. 3. care se poate uşor constata; apreciabil, important. 4. (despre aparate) care reacţionează la cea mai mică schimbare. /fr. *sensible*/

sensibilitáte, -ăţi, s. f. — 1. posibilitate de a percepe anumiţi stimuli care acţionează asupra organelor de simţ, de a reacţiona la stimuli senzoriali. 2. mărime care arată capacitatea de a reacţiona a diverşilor analizatori (ex.: *s.* auditivă, *s.* vizuală etc.). /fr. *sensibilité*/

sensibilizá (-ez) vb. — a mări sensibilitatea. /fr. *sensibiliser*/

sentenţiós, -oásă, adj. — care are caracter de sentinţă; solemn. /cf. fr. *sentencieux*/

sentimént, -e, s. n. — 1. atitudine emoţională a omului faţă de realitate, mai complexă şi mai stabilă decît emoţia; simţămînt. 2. posibilitatea omului de a simţi, de a aprecia ceva. 3. impresie intimă. /fr. *sentiment*/

sentimentál, -ă, adj. — 1. simţitor, impresionabil, duios. 2. (depr.) care exagerează rolul sentimentului; dulceag. /fr. *sentimental*/

sentimentalísm, -e, s. n. — sensibilitate exagerată. /fr. *sentimentalisme*/

sentínţă, -e, s. f. — 1. hotărîre sau decizie (dată de o instanţă judecătorească). 2. cugetare, maximă. /fr. *sentence*/

senzáţie, -ii, s. f. — 1. proces psihic elementar de reflectare nemijlocită a însuşirilor simple ale obiectelor din realitate, ca urmare a acţiunii acestora asupra organelor de simţ; impresie produsă de acţiunea unui excitant asupra unui organ de simţ. 2. fapt care impresionează puternic simţurile şi imaginaţia. /fr. *sensation*/

senzaţionál, -ă, adj. — extraordinar; neaşteptat, neprevăzut. (pr. -ţi-o-) /cf. fr. *sensationnel*/

senzitív, -ă, adj. — 1. *a*) privitor la simţuri; *b*) senzorial. 2. sensibil. /fr. *sensitif*/

senzuál, -ă, adj. — 1. care desfată simţurile. 2. înclinat spre plăcerile trupeşti. (pr. -zu-al) /cf. fr. *sensuel*/

senzualísm s. n. — 1. concepţie potrivit căreia toate cunoştinţele provin, în ultimă analiză, din senzaţii. 2. senzualitate. (pr. -zu-a-) /fr. *sensualisme*/

sépia s. f. invar. — vopsea cafeniu-închis (brună), întrebuinţată în pictură, în grafică etc. /fr. *sépia*/

Scanned with OKEN Scanner

septentrionál, -ă, adj. — nordic. (pr. -tri-o-) /fr. *septentrional*/

séptic, -ă, adj. — infectat cu microbi. /fr. *septique*/

septicemíe s. f. — infecţie generalizată a sîngelui, provocată de pătrunderea în sînge a microbilor patogeni. /fr. *septicémie*; gr. *septikos* = putred, *haima* = sînge/

septuagenár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană în vîrstă de şaptezeci de ani. (pr. -tu-a-) /fr. *septuagénaire*/

sepulcrál, -ă, adj. — 1. privitor la mormînt, de mormînt. 2. ca de mort. /fr. *sépulcral*/

ser, -uri, s. n. — 1. parte lichidă a sîngelui. 2. *ser fiziologic* = lichid extras din sînge sau preparat pe cale artificială, folosit în scopuri medicale. /fr. *sérum*/

seráfic, -ă, adj. — 1. îngeresc. 2. (fig.) pur, neprihănit. /fr. *séraphique*/

serafim, -i, s. m. — 1. (la pl.) numele uneia din cele 9 cete ale îngerilor din prima treaptă a ierarhiei lor. 2. (reg.) prapur pe care sînt pictate chipuri de îngeri şi care se poartă în mîini de participanţii la procesiunile de înmormîntare ale creştinilor ortodocşi (var. *serafin, sărafim*). /din slav. *serafimŭ*/

serdár, -i, s. m. (ist.; în ţările româneşti în sec. XVII—XVIII) — dregător cu atribuţii militare (comandant al cetelor de călăreţi). /tc. *serdar*/

serenádă, -e, s. f. — compoziţie muzicală cu conţinut romantic, liric, care se cîntă seara sub fereastra cuiva în semn de omagiu sau de dragoste. /fr. *sérénade*/

serenísim, -ă, adj. — epitet onorific adăugat uneori la înalte titluri bisericeşti sau de noblete, prealuminat, mărit. /fr. *sérénissime*/

sergént, -ţi, s. m. — 1. grad militar superior gradului de caporal. 2. (în trecut; în expr.) *sergent de stradă* = agent poliţienesc; gardist. /fr. *sergent*/

seriá (-iéz) vb. — a aranja în (pe) serii, numerotînd fiecare obiect. (pr. -ri-a) /fr. *sérier*/

seriál, -e, s. n. — roman sau film care apare în fragmente prezentate succesiv. (pr. -ri-al) /engl. *serial*/

sericicultúră s. f. — creşterea viermilor de mătase. /fr. *sériciculture*/

série -ii, s. f. — 1. succesiune de obiecte de acelaşi fel sau care se aseamănă; (p. ext.) mulţime. ⊗ (loc. adj.) *de serie* = fabricat în multe exemplare, după un anumit tipar; (fig.) obişnuit, comun. 2. număr de ordine care se pune pe unele mărfuri fabricate în număr mare, după acelaşi model. /fr. *série*/

seríngă, -i, s. f. — instrument medical pentru făcut injecţii, pentru luat sînge dintr-o venă etc. /fr. *seringue*/.

serj s. n. — ţesătură de mătase pentru căptuşit haine. /fr. *sérge*/

serologíe s. f. — parte a medicinei care studiază serurile folosite în tratarea unor boli sau serul sanguin. /fr. *sérologie*/

seroterapíe s. f. — tratarea şi prevenirea unor boli infecţioase cu ajutorul serurilor luate de la animale imunizate împotriva acestor boli. /fr. *sérothérapie*/

serpentínă, -e, s. f. — 1. drum cotit, şerpuit. 2. obiect (tub, fir etc.) în formă de spirală. /fr. *serpentin*/

sertizáre s. f. — 1. reducere a secţiunii de la capătul unei piese tubulare, cilindrice etc. prin deformarea plastică a pereţilor ei (pentru a o putea introduce într-o deschidere mai mică sau pentru a introduce în ea o piesă cu anumite dimensiuni). 2. fixare a unei pietre ornamentale într-o montură metalică. /din *sertiză*/

serv, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. (ist., în orînduirea feudală) persoană

fără drepturi, legată de pămînt şi supusă moşierului. 2. (înv.) servitor, slujitor. /lat. *servus*/

servánt, -ţi, s. m. — soldat care aprovizionează şi încarcă cu muniţii o armă automată (în special un tun). /fr. *servant*/

servántă, -e, s. f. — masă sau bufet pe care se aşază tacîmurile şi farfuriile de schimb pentru servitul mesei. /fr. *servante*/

serviciu, -ii, s. n. — 1. slujbă, ocupaţie, funcţie. 2. muncă ce se face în folosul sau în interesul cuiva; acţiune care foloseşte cuiva; ⊗ (în expr.) *a se pune în serviciul cuiva* = a servi unei persoane; *scară de serviciu* = scară secundară într-o clădire; *serviciu divin* = slujbă religioasă. 3. subdiviziune în administraţia unei întreprinderi sau instituţii cu mai multe secţii (ex.: *s.* cadre, *s.* contabilitate etc.). 4. grup de obiecte care alcătuiesc un tot (ex. serviciu de masă). /fr. *service*/

servil, -ă, adj. — 1. slugarnic; linguşitor. 2. supus; lipsit de originalitate, subordonat fără rezerve. /fr. *servile*/

servilísm s. n. — slugărnicie. /fr. *servilisme*/

servitúte, -uţi, s. f. — 1. stare de dependenţă, de subjugare. 2. obligaţie sau datorie care grevează un bun imobiliar. /fr. *servitude*/

sesiúne, -i, s. f. — perioadă în care membrii unui organ reprezentativ se întrunesc în şedinţe de lucru. (pr. -si-u-) /fr. *session*/

sesizá (-ez) vb. — 1. a cuprinde cu mintea, a înţelege; a observa, a descoperi. 2. a înştiinţa pe cei în drept despre un caz care trebuie luat în cercetare. /cf. fr. *saisir*/

sesizábil, -ă, adj. — care poate fi perceput prin simţuri, care poate fi cunoscut. /cf. fr. *saisissable*/

set, -uri, s. n. — 1. fază a unei întreceri de tenis, de volei etc. 2. (tehn.) garnitură (de chei fixe, de şurubelniţe etc.). /fr. *set*/

seu s. n. — 1. grăsime de ovine şi de bovine. 2. (fig.) avere sau bunăstare personală. ⊗ *a face seu* = a se îmbogăţi. /lat. *sebum*/

sévă, -e, s. f. — 1. suc hrănitor care circulă prin corpul plantelor. 2. (fig.) putere, vlagă, energie. /fr. *sève*/

sevér, -ă, adj. — 1. fără indulgenţă, pretenţios; lipsit de blîndeţe, aspru. 2. (despre regulamente, dispoziţii etc.) care nu admite abateri. /fr. *sévere*/

sex, -e, s. n. — diferenţiere a organismelor vii în vederea reproducerii, concretizată printr-un ansamblu de caractere morfologice şi fiziologice care desparte plantele şi animalele în două categorii distincte: masculi şi femele (ex. sex masculin, sex feminin). /fr. *sexe*/

sexagenár, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care a atins vîrsta de şaizeci de ani. /fr. *sexagénaire*/

sextét, -e, s. n. — 1. compoziţie muzicală pentru şase voci sau şase instrumente. 2. grup de şase persoane care execută astfel de compoziţie. /germ. *Sextet*/

sezón, -oáne, s. n. — 1. anotimp. 2. timp al anului prielnic pentru anumite acţiuni (ex. *s.* de vînătoare, *s.* de băi). /fr. *saison*/

sfanţ, -i, s. m. — 1. monedă austriacă de argint care a circulat şi în ţările româneşti în sec. XVII—XIX; sorcovăţ. 2. ban (în general). /germ. *Zwanzig(er)*/

sféră, -e, s. f. — 1. (mat.) suprafaţă închisă rotundă ale cărei puncte sînt toate egal depărtate de un punct interior numit centru. ⊗ *sferă cerească* = boltă cerească. 2. (fig.) domeniu, sector (de activitate). 3. (fig.) mediu (social); cerc, cuprins. /fr. *sphère*/

sferoíd, -e, s. n. — corp cu formă apropiată de a sferei. /fr. *sphéroïde*/

sfidá (-ez) vb. — înfrunta cu dispreţ, pe cineva sau ceva, a dispreţui. /it. *sfidare*/

sfidătór, -oáre, adj. — mîndru, dispreţuitor; încrezut. /din *sfida* + suf. *-(ă)tor*/

sfigmográf, -e, s. n. — aparat care înregistrează bătăile inimii (pulsul). /fr. *sphygmographe*/

sfíncter, -e, s. n. — muşchi circular care închide sau strînge un orificiu. /lat., fr. *sphincter*/

sfínx, -cşi, s. m. — I. 1. făptură legendară la popoarele din antichitate, cu cap de om şi trup de leu; (în mit. greacă) făptură cu chip şi bust de femeie, trup de leoaică şi aripi. 2. (fig.) personaj enigmatic, misterios. II. nume dat unor fluturi mari de noapte. /lat., fr. *sphinx*/

sfirieáză, -eze s. f. — 1. titirez; (fig.) persoană foarte vioaie. 2. prîsnel. 3. placă metalică fixată pe o axă, care se aşază pe acoperişul unei clădiri pentru a arăta direcţia vîntului. /din *sfîrlă* + suf. *-ează*/

sfîrticá (sfîrtic) vb. — a rupe în bucăţi, a sfîşia. /lat. * *exfracticare*/

sfîşiá (sfîşii) vb. — a rupe în fîşii, a sfîrtica. /lat. *exfasciare*/

sfragístică s. f. — disciplină ajutătoare a istoriei care se ocupă cu studierea şi explicarea sigiliilor folosite în diferite acte. /fr. *sphragistique*; gr. *sphragis* = pecete/

sfruntáre, -ări, s. f. — 1. a înfrunta cu obrăznicie pe cineva, înfruntare, provocare. 3. impertinenţă, nerușinare, obrăznicie. /din *sfrunta*/

siáj, -e, s. n. — urmă sau dîră lăsată pe apă de o navă care înaintează. /fr. *sillage*/

siaméz, -ă, -i, -e, s. m. şi f., adj. — 1. (s. m. şi f.) persoană care face parte din populaţia de bază a Thailandei, numită în trecut Siam. 2. (adj.) care aparţine siamezilor, privitor la siamezi. ⊗ *fraţi siamezi* sau *surori siameze* = gemeni născuţi cu corpurile lipite. /din *Siam* + suf. *-ez*/

sibarít, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. — persoană care trăieşte în lux, trîndăvie şi desfrîu. /din *Sybaris*, colonie antică grecească din Italia/

sibílă, -e, s. f. (la greci şi la romani) — femeie despre care se credea că prezice viitorul. /lat. *Sibylla*/

sibílic, -ă, adj. — 1. profetic. 2. enigmatic, neclar, vag. /fr, *sibyllique*/

sic adv. (folosit ca indicaţie, într-un text reprodus, pentru a arăta cititorului că greşeala din textul respectiv aparţine autorului comentat şi nu comentatorului) — aşa, întocmai. /lat. *sic*/

sicatív, -ă, adj. (despre un preparat sau ulei) — care se usucă repede. /fr. *siccatif*/

siderál, -ă, adj. — stelar, ceresc, astral. /fr. *sidéral*/

sideróză, -e, s. f. — 1. carbonat de fier. 2. boală provocată de inspirarea prafului metalic, care se depune în exces în plămîni, ficat etc. /fr. *sidérose*/

siderurgíe s. f. — tehnica extragerii fierului şi a aliajelor industriale ale acestuia (fonta, oţelul) din minereuri sau din fier vechi, precum şi a prelucrării lor în semifabricate pentru laminare sau forjare. /fr. *sidérurgie*/

siéstă, -e, s. f. — odihna de după prînz. (pr. si-es-) /fr. *sieste*/

sífilis s. n. — boală venerică produsă de un spirochet, transmisă prin molipsire sau prin ereditate. /fr. *syphilis*/

siflánt, -ă, adj. — 1. şuierător, 2. (fig.) zgomotos. /fr. *sifflant*/

sigilá (-ez) vb. — 1. a pune un sigiliu. 2. a pecetlui; a închide. /lat. *sigillare*/

sigíliu, -ii, s. n. — 1. pecete, ştampilă. 2. (fig.) semn distinctiv. (pr. -liu) /lat. *sigillum*/

síglă, -e, s. f. — literă iniţială sau

grup de litere folosite pentru prescurtarea unor cuvinte întrebuinţate pe monede, în inscripţii etc. /lat. *sigla*/

signatúră, -i, s. f. — cifră de ordine pusă în partea de jos (stînga) a fiecărei coli de tipar dintr-o carte. /fr. *signature*/

sígur[1] adv. — da, negreşit, precis, fără îndoială. /ngr. *siguros*/

sígur[2], -ă, adj. — 1. neîndoielnic, garantat. 2. convins, încredinţat. 3. demn de încredere. 4. neşovăielnic, hotărît. 5. la adăpost, ferit. 6. care nu dă greş, precis. 7. care produce efectul dorit. /ngr. *siguros*/

siguránţă s. f. — 1. loc ferit, adăpost. 2. precizie, fermitate. 3. pricepere, îndemînare. 4. nume dat poliţiei secrete burgheze. /it. *sicuranza*/

sihástru, -ă, -ştri, -stre, s. m. şi f. — 1. persoană care trăieşte retrasă de lume; pustnic. 2. (fig.) persoană care trăieşte izolată de societate. /ngr. *isihastis*/

sihăstríe, -ii, s. f. — 1. viaţă de sihastru; (fig.) singurătate, pustietate. 2. loc unde trăieşte un sihastru; schit. /slav/

sihlă, -e, s. f. — pădure deasă de copaci tineri. /slav/

sílex s. n. — piatră silicioasă foarte dură, de culoare cenuşie-gălbuie, folosită în epoca de piatră pentru confecţionarea uneltelor. /lat., fr. *silex*/

silhúi, -ie, adj. — 1. acoperit cu sihle. 2. de nepătruns, neumblat, sălbatic. 3. (fig.; despre fiinţe) dezordonat, zăpăcit. /din *silhă* = sihlă/

silicát, -ţi, s. m. — compus oxigenat al siliciului cu metale. /fr. *silicate*/

sílice s. f. — corp solid, dur, alb sau incolor, compus al siliciului cu oxigenul; bioxid de siliciu. /fr. *silice*/

silíciu s. n. — element chimic cu simbolul Si, metaloid cristalizat, de culoare cenuşie. /fr. *silicium*/

silicóză s. f. — boală de plămîni care apare în urma inhalării prelungite (de mai mulţi ani) a aerului cu praf de siliciu. /fr. *silicose*/

sílişte, -i, s. f. (în evul mediu) — locul pe care fusese sau pe care era aşezat un sat; vatra satului. /slav/

silítră s. f. — 1. azotat de potasiu natural, folosit ca antiseptic şi ca îngrăşămînt agricol. 2. (înv.) praf de puşcă. /rus. *selitra*/

silnicíe, -ii, s. f. — constrîngere, violenţă, silă. /din *silnic* + suf. *-ie*/

silogísm, -e, s. n. (logică) — raţionament deductiv care conţine trei judecăţi astfel înlănţuite, încît cea de a treia, care este o concluzie, se deduce din cea dintîi prin intermediul celei de a doua. /fr. *syllogisme*/

silóz, -uri, s. n. — 1. construcţie în care se depozitează cantităţi relativ mari de cereale, cărbuni, ciment etc. 2. groapă special amenajată în care se păstrează nutreţ murat pentru vite. /it. *silos*/

siluétă, -e, s. f. — 1. contur, formă. 2. talie zveltă şi bine proporţionată. /fr. *silhouette*/

silurián, -ă, adj. (geol.) — (în expr.) *perioada siluriană* = perioada a doua a erei paleozoice, în care apar primele vertebrate (din clasa peştilor). /fr. *silurien*/

sílvic, -ă, adj. — privitor la pădure. /din *silvă* + suf. *-ic*/

silvicultúră s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul culturii şi exploatării pădurilor. /fr. *sylviculture*/

silvo- — element de compunere a cuvintelor însemnînd «de pădure», «păduros». /lat. *silva*/

silvostépă, -e, s. f. — zonă de tranziţie între păduri şi stepă, caracterizată printr-o vegetaţie de arbuşti. /din *silvo-* + *stepă*/

simandicós, -oásă, adj. — 1. (despre oameni) de vază, distins.

2. (fam. şi iron.) respectabil. /ngr. *simandikos*/

simbióză, -e, s. f. — asociere a două (sau mai multe) vieţuitoare din specii diferite care îşi duc viaţa în comun, contribuind fiecare cu ceva de folos pentru toţi (ex. o algă şi o ciupercă în cazul lichenilor). (pr. -bi-o-) /fr. *symbiose*; gr. *syn* = împreună, *bios* = viaţă/

simból, -uri, s. n. — 1. semn, obiect sau imagine concretă care reprezintă în mod convenţional sau prin oarecare asemănare altceva decît ceea ce este, de obicei, o noţiune, o idee sau un sentiment (ex.: crinul = *s.* al nevinovăţiei). 2. (în lit. şi artă) procedeu expresiv care sugerează o idee sau o stare sufletească. 3. semn folosit pentru prescurtarea unor elemente chimice; semn convenţional care reprezintă operaţii, cantităţi, sume etc. /fr. *symbole*; gr. *symbolon*=semn de recunoaştere/

simbólic, -ă, adj. — care are caracterul unui simbol (1); care serveşte ca simbol. /fr. *symbolique*/

simbolísm s. n. — 1. curent în arta şi literatura mondială conturat între anii 1885—1900 şi dezvoltat în sec. al XX-lea, care îşi propune să realizeze o poezie a «sensibilităţii pure», sondînd stările sufleteşti nelămurite, confuze, care, neputînd fi explicate clar, pot fi totuşi sugerate prin muzicalitatea versului, prin folosirea simbolului. 2. nume dat modului de a se exprima prin imagini, spre a da naştere, cu ajutorul lor, ideii. /fr. *symbolisme*; gr. *synbolon* = semn/

simbolíst, -ă, -şti, -ste, adj., s. m. şi f. — 1. (adj.) care aparţine simbolismului, privitor la simbolism. 2. (s. m. şi f.) persoană care împărtăşeşte ideile simbolismului; poet din curentul simbolist. /fr. *symboliste*/

simbolizá (-ez) vb. — a reprezenta sau a exprima un simbol. /fr. *symboliser*/

simbriáş, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană angajată cu simbrie. /din *simbrie* + suf. *-aş*/

simbríe, -ii, s. f. — plata care se dă unei persoane angajate pe timp determinat în serviciul unui particular. /din *sîmbră* + suf. *-ie*/

simetríe, -ii, s. f. — proprietate a unui ansamblu spaţial de a fi alcătuit din elemente reciproc corespondente şi de a prezenta pe această bază o anumită regularitate, ordine şi armonie (ex. simetria a două puncte situate de o parte şi de cealaltă parte, la distanţe egale, de un punct, de o axă sau de un plan). /fr. *symetrie*, lat. *symmetria*/

simfíză, -e, s. f. — articulaţie fixă între două oase care se leagă împreună (ex. *s.* între cele două oase iliace). /fr. *symphyse*/

simfoníe, -ii, s. f. — 1. compoziţie muzicală de mai mare întindere pentru orchestră. 2. (în sens larg) ansamblu sonor. 3. (fig.) îmbinare armonioasă de culori. /lat. *symphonia*/

simigeríe, -ii, s. f. — local unde se fac şi se vînd covrigi, plăcinte etc. /din *simigiu* + suf. *-ărie*/

similár, -ă, adj. — la fel, asemănător. /cf. fr. *similaire*/

simili- — element de compunere a cuvintelor însemnînd «asemănător», «la fel». /fr. *simili*/

similitúdine, -i, s. f. — potrivire, asemănare. /fr. *similitude*/

simpatíe, -ii, s. f. — 1. atracţie faţă de o persoană. 2. aprobare; sprijin. /fr. *sympathie*/

simpatizánt, -ă, -ţi, -e, s. m. şi f. — persoană care împărtăşeşte ideile unei grupări sau asociaţii, fără a fi membru al ei. /fr. *sympathisant*/

simplíst, -ă, adj. — care priveşte lucrurile în mod superficial. /fr. *simpliste*/

simplitáte s. f. — 1. însuşirea de

a fi simplu. 2. naturalețe. 3. credulitate, naivitate. /fr. *simplité*/

simplón, -oáne, s. n. — numele unui tren rapid internațional. /din *Simplon*, celebru pas și tunel din Munții Alpi/

simplu, -ă, adj. — 1. neamestecat. 2. neprefăcut, sincer. 3. necomplicat; ușor de făcut sau de înțeles. 4. lipsit de podoabe, modest. 5. (depr.) fără valoare. 6. (depr.) lipsit de cultură. /fr. *simple*/

simpózion, -oáne, s. n. — discuție pe teme literare, științifice etc. organizată pe baza unor scurte expuneri prezentate de cîțiva vorbitori în fața publicului. (pr. -zi--on) /gr. *symposion*/

simptóm, -oáme, s. n. — manifestare sau semn al unei situații anormale. /fr. *symptôme*/

simptomátic, -ă, adj. — 1. care arată un simptom. 2. (fig.) semnificativ, grăitor. /fr. *symptomatique*/

simptomatologíe, -ii, s. f. — totalitatea manifestărilor unei boli. /fr. *symptomatologie*/

simulá (-ez) vb. — a se preface. /fr. *simuler*, lat. *simulare*/

simulácru, -e, s. n. — imitație înșelătoare; situație care dă o falsă impresie asupra realității. /fr. *simulacre*/

simultán, -ă, adj. (despre întîmplări, acțiuni) — care se produce în același timp cu altceva. /fr. *simultané*/

simún s. n. — vînt fierbinte și cu nisip care bate puternic în Sahara și în deșertul din Arabia. /fr. *simoun*/

sin s. m. invar. (înv.) — cuvînt care însoțea numele de familie al cuiva și însemna «fiul lui»... (ex. *Vasile sin Ion*=Vasile fiul lui Ion). /slav/

sinagógă, -i, s. f. — casă de rugăciune la evrei. /fr. *synagogue*/

sinaléfă, -e, s. f. — reunire a două sau a mai multor sunete vocalice într-unul singur, în timpul pronunțării. /fr. *synalèphe*/

sinápsă, -e, s. f. — punct de legătură între fibra nervoasă a unui neuron și corpul altui neuron. /fr. *synapse*/

sinclinál, -e, s. n. — cută geologică a Pămîntului în forma unei albii cu adîncitura îndreptată în sus. /fr. *synclinal*/

sincopát, -ă, adj. — 1. (muz.) care folosește sincopa (2). 2. (lingv., despre vocale) dispărut în interiorul unui cuvînt, prin sincopă (3). /din *sincopă*/

sincópă, -e, s. f. — 1. pierdere bruscă a cunoștinței, cu întreruperea respirației, din cauza, de obicei, opririi sau încetinirii bătăilor inimii. 2. (muz.) efect ritmic obținut prin mutarea accentului unei măsuri de pe timpul tare pe cel slab. 3. dispariția unei vocale neaccentuate (sau a unui grup de vocale neaccentuate) dintre două consoane ale unui cuvînt. /fr. *syncope*; gr. *synkopé* = suspensie, oprire/

sincretísm s. n. — stare naturală și involuntară de contopire și de nediferențiere a unor elemente ale culturii, specifică fazelor primitive de dezvoltare a culturii (ca în cazul contopirii elementelor de literatură, de muzică, de dans etc. în fazele primitive de dezvoltare a folclorului, cînd diferitele arte încă nu erau autonome). /fr. *syncrétisme*/

sincrónic, -ă, adj. — 1. care există sau se întîmplă în același timp; simultan. 2. (despre metode de studiu sau puncte de vedere) independent de evoluție; static. /fr. *synchronique*; gr. *syn* = cu, împreună, *chronos* = timp/

sincronísm, -e, s. n. — producerea în același timp a două fenomene; simultaneitate. /fr. *synchronisme*/

sincronizá (-ez) vb. — a face ca două sau mai multe mișcări sau fenomene să se desfășoare în același timp (ex. vorbirea personajelor dintr-un film cu gesturile

pe care le fac). /fr. *synchroniser*/

sincrotrón, -uri, s. n. (fiz.) — accelerator ciclic pentru electroni folosit pentru obținerea electronilor de mare energie, în care se realizează un sincronism între mișcarea de rotație a electronilor și variația tensiunii accelerătoare. /fr. *synchrotron*/

sindicát, -e, s. n. — 1. organizație profesională având drept scop apărarea intereselor economice ale membrilor săi în lupta pentru ridicarea continuă a nivelului lor material și cultural. 2. totalitatea membrilor unui sindicat (1). 3. (în țările capitaliste) asociație de mari întreprinderi capitaliste din aceeași ramură de producție, făcută cu scopul de a organiza vînzarea în comun a produselor, eliminînd astfel concurența altora. /fr. *syndicat*/

sindrofíe, -ii, s. f. (pop.) — petrecere (cu invitați) făcută în familie. /ngr. *syntrofia*/

sindróm, -oáme, s. n. — totalitatea de semne, de manifestări, după care se recunoaște o boală. /fr. *syndrome*/

sinécdocă, -e, s. f. — figură a stilului poetic care restrînge sau lărgește sensul unui cuvînt, înlocuind singularul prin plural sau pluralul prin singular, un cuvînt care arată întregul prin altul care arată o parte din el etc. (ex. *«Că steagul turcului se-nchină...»*. G. Coșbuc). /fr. *synecdoque*/

sinecúră, -i, s. f. — funcție bine plătită, care cere muncă puțină sau de loc. /fr. *sinécure;* lat. *sine* = fără, *cura* = grijă/

sinerézǎ, -e, s. f. — unirea într-un diftong a două vocale învecinate, prin transformarea primei vocale într-o semivocală (ca în pronunțarea actuală a cuvîntului *tea-tru*, în două silabe, în loc de pronunțarea mai veche *te-a-tru*, în trei silabe). /fr. *synérese*/

singulár, --ă, adj. — 1. (gram.) care arată că este vorba de un singur obiect. 2. (fig.) deosebit, neobișnuit; ciudat; original. /lat. *singúlaris*/

siníe, -ii, s. f. — 1. tavă de metal mare și rotundă. 2. masă joasă, rotundă, cu trei picioare. /bg., srb. *sinija*/

sinistrát, -ă, adj. — care a suferit pagubă mare de pe urma unor inundații, a unui incendiu etc. /după fr. *sinistré*/

sinístru, -ă, adj., -e, s. n. — 1. (adj.) care provoacă groază; înspăimîntător, înfiorător. 2. (s. n.) dezastru aducător de mari pagube materiale. /fr. *sinistre*/

sinód, -oáde, s. n. — adunare regională, națională sau pe întreaga biserică a conducătorilor superiori ai bisericii ortodoxe, pentru rezolvarea unor probleme deosebit de importante pentru biserică. /bg., srb. *sinod*/

sinódic, -ă, adj. — 1. (în expr.) *perioadă sinodică* = interval de timp în care un corp ceresc face o mișcare de rotație completă în jurul altui corp ceresc. 2. privitor la perioada sinodică. /fr. *synodique*/

sinoním, -e, s. n. — cuvînt sau expresie care are același (sau aproape același) înțeles cu alt cuvînt sau cu altă expresie. /fr. *synonime;* gr. *syn* = cu, *onyma* = nume/

sinonimíe, -ii, s. f. — calitatea pe care o au unele cuvinte, expresii sau construcții gramaticale de a avea același înțeles cu altele; posibilitatea de a înlocui un cuvînt cu sinonimul său. /fr. *synonimie*/

sinóptic, -ă, adj. (despre planșe, tabele etc.) — care dă posibilitate să se vadă dintr-o privire părțile componente ale unui tot. /fr. *synoptique;* gr. *syn* = cu, *optomai* = văd/

sinovíe s. f. — lichid seros de cu-

loare gălbuie, care înlesneşte alunecarea oaselor (din încheieturi) unele peste altele. /fr. *synovie*/

sinovítă, -e, s. f. — inflamare a membranei care căptuşeşte capsula unei încheieturi osoase. /fr. *synovite*/

sintágmă, -e, s. f. — unitate sintactică-semantică stabilă, formată dintr-un grup de două sau de mai multe cuvinte între care există un raport strîns (ex. om de ştiinţă). /fr. *syntagme*/

sintáxă, -e, s. f. — parte a gramaticii care studiază regulile de îmbinare a cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în fraze. /fr. *syntaxe*; gr. *syn* = împreună cu, *taxis* = ordine, aranjament/

sintétic, -ă, adj. — 1. privitor la sinteză; prin sinteză. 2. produs în mod voit, pe cale chimică, din două sau mai multe elemente (ex. fibră sintetică). /fr. *synthétique*/

sintéză, -e, s. f. — 1. metodă ştiinţifică prin care se unesc într-un singur tot elemente date în mod separat sau se reunesc elementele obţinute printr-o prealabilă analiză. 2. unitate dialectică a laturilor contrare. 3. obţinere artificială a unui corp compus (un medicament, o materie colorantă etc.) din corpi chimici mai simpli sau direct din elemente. /fr. *synthèse*; gr. *syn* = împreună cu + *thesis* = aşezare/

sintoníe, -ii, s. f. — egalitate în frecvenţa oscilaţiilor la două sisteme oscilante (ex. *s.* a două coarde acordate pe aceeaşi notă muzicală, *s.* a două pendule etc.). /fr. *syntonie*/

sinucíde (sinucíd) vb. — a se omorî. /din *sine* + *ucide*/

sinucigáş, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care s-a omorît sau a încercat să se omoare. /din *sine* + *ucigaş*/

sinuós, -oásă, adj. — 1. plin de cotituri, cotit, şerpuit, 2. (fig.) schimbător, şovăielnic, nestatornic. (pr. -nu-os) /lat. *sinuosus*/

sinuozitáte, -tăţi, s. f. — cotitură, curbură, neregularitate. /fr. *sinuosité*/

sínus, -uri, s. n. — I. (anatomie), 1. cavitate neregulată în grosimea unui os cranian (ex. sinusul frontal). 2. dilatare pe traiectul unui vas de sînge sau al unui vas limfatic, cu rol de colector al sîngelui venos din regiunea respectivă. II. (mat.) funcţie trigonometrică a unui unghi ascuţit dintr-un triunghi-dreptunghi, egală cu raportul dintre lungimea ipotenuzei şi lungimea catetei opuse unghiului respectiv. /(I) lat., fr. *sinus*, (II) fr. *sinus*/

sinuzítă, -e, s. f. — boală cauzată de inflamarea mucoasei sinusului nazal. /fr. *sinusite*/

sípet, -e, s. n. — cufăr mare de lemn, frumos înflorat, în care se păstrează haine şi alte lucruri de valoare. /tc. *sepet*/

síre s. m. (la cazul vocativ) — titlu cu care se adresează cîneva unui conducător încoronat (rege sau împărat). /fr. *sire*/

sireáp, -ă (pl. sirepi, -e), adj. (pop., despre cai) — greu de stăpînit, iute, vijelios, sălbatic, /slav/

siréna, -e, s. f. — I. 1. aparat care produce sunete puternice, care pot fi variate după voie, folosite ca semnal, chemare, alarmă etc. 2. aparat cu care se măsoară înălţimea unui sunet. II. 1. (pl.; în mit. greacă) fiinţe fantastice, închipuite (în «Odiseea») ca nişte femei cu picioare şi aripi de pasăre, care atrăgeau pe corăbieri prin cîntecul lor fermecat la ţărmul stîncos al insulei lor, unde, corăbiile zdrobindu-se, naufragiaţii erau sfîrtecaţi de ele (reprezentate mai tîrziu ca femei cu coadă de peşte în loc de picioare). 2. (fig.) femeie seducătoare. /fr. *sirène*/

sirép, -reápă, adj. — v. *sireap*.

siróco s. n. — vînt cald şi foarte uscat care bate dinspre deşerturile Africii de Nord şi ale Arabiei. /fr. *sirocco*/

sistá (-ez) vb. — a înceta; a opri, a întrerupe. /lat. *sistere*/

sistém, -e, s. n. — 1. ansamblu de elemente dependente între ele (principii, reguli, forţe etc.) care formează un tot organizat, punînd ordine într-un domeniu de gîndire teoretică (*s.* filozofic), de organizare socială (*s.* formaţiunii sociale), de activitate a organismului uman (*s. nervos etc.*), de activitate practică (*s.* de ecuaţii în matematică, *s.* tehnic, *s.* de unităţi de măsură etc.). ⊗ *sistem filozofic* = ansamblu logic-coerent de teze filozofice, axat pe un principiu teoretic şi metodologic fundamental; *sistem economic* = ansamblu de principii şi de măsuri practice după care se organizează producţia socială şi se repartizează bunurile materiale. 2. metodă de lucru, fel de a lucra, obicei. 3. model, tip, tipar; marcă de fabrică. /fr. *système*/

sistemátic, -ă, adj. — chibzuit, metodic, organizat. /fr. *systématique*/

sistemátică s. f. — ştiinţa care studiază diversitatea organismelor vegetale şi animale, diferenţierea lor în grupuri naturale (regnul mineral, vegetal şi animal) şi înrudirile dintre ele; sistem, mod de clasificare. /fr. *systématique*/

sistematizá (-ez) vb. — a aranja ceva într-un tot unitar organizat, într-un sistem sau după un anumit sistem. /fr. *systématiser*/

sístolă, -e, s. f. — contracţia ritmică a muşchiului inimii, însoţită de împingerea sîngelui din inimă în artere. /fr. *systole*/

situá (-ez) vb. — 1. a aranja, a pune într-un anumit loc. 2. a ocupa un anumit loc într-o ordine, într-o ierarhie. 3. a avea o anumită părere într-o problemă dată. /fr. *situer*/

situáţie, -ii, s. f. — 1. împrejurare, circumstanţă. 2. poziţie socială, materială sau morală a unei persoane. 3. avere. 4. dispoziţie, stare sufletească. 5. dare de seamă, raport, inventar. 6. aşezare a unui teren, a unei localităţi. /fr. *situation*/

sîneáţă, -eţe, s. f. (ist.) — puşcă cu cremene, cu ţeavă lungă şi un singur glonţ. /slav/

sîsîiác, -e, s. n. — hambar de scînduri sau de nuiele împletite, pentru păstrarea cerealelor. /magh. *szuszák*/

slálom, -uri, s. n. — cursă specială de schi alpin, cu coborîrea unei pante în zigzag şi trecere obligatorie prin anumite «porţi». /fr. *slalom*/

sláv, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. (la pl.) grup de triburi indo-europene care au trăit în antichitate pe teritoriul dintre Nipru, Carpaţi, Oder şi Marea Baltică, răspîndindu-se mai tîrziu pe teritoriul cuprins între Elba şi Donetul de nord, Oka şi Volga superioară, între Marea Baltică şi cursul mijlociu şi inferior al Dunării şi Marea Neagră; (la sg.) persoană care făcea parte din populaţia acestor triburi; (adjectival) care aparţine populaţiilor slave (1); slavon, slavonesc. ⊗ *slava veche* = limba textelor religioase (traduceri slave din cărţile greceşti de cult) din sec. IX—XI, avînd la bază graiul slav din regiunea Salonicului; slavă veche bisericească. 2. nume dat descendenţilor de astăzi ai vechilor slavi, care formează populaţia de bază din Rusia, Ucraina, Polonia, Slovacia, Bulgaria etc.; (adjectival) care aparţine acestor populaţii. /fr. *slave*/

slávă, slăvi, s. f. — 1. glorie, faimă; laudă, preamărire. 2. înaltul cerului, văzduh, atmosferă. ⊗ (expr.) *a ridica casa în slavă* = a face zgomot mare. /slav/

Scanned with OKEN Scanner

slavón, -ă, adj. — care aparţine slavilor, ⊗ *limba slavonă* = limba slavă literară, dezvoltată din slava veche şi folosită în evul mediu ca limbă de cult şi de cancelarie în Rusia, Bulgaria, Serbia şi Ţările Române, cu deosebiri importante de la o ţară la alta. /fr. *slavon*/

slip [1], -uri, s. n. — chiloţi de baie foarte scurţi. /engl. *slip*/

slip [2], -uri, s. n. — plan înclinat cu ajutorul căruia hidroavioanele sînt coborîte din hangare sau de pe sol în apă. /fr. *slip*/

slogán, -uri, s. n. — formulă care exprimă pe scurt o problemă sau o teorie la ordinea zilei. /fr. *slogan*/

sloi, -uri, s. n. — 1. bloc de gheaţă care pluteşte pe o apă. ⊗ *a fi sloi* = a fi îngheţat de frig. 2. (fig.) persoană nepăsătoare, fără căldură sufletească. 3. ţurţur de gheaţă. /bg. *sloj*/

slóvă, -e, s. f. — 1. literă (chirilică). 2. scriere, alfabet. 3. ştiinţă de carte; învăţătură. /slav/

slow, -uri, s. n. — dans modern cu ritm lent. (pr. slav) /engl. *slow*/

slúger, -i, s. m. (ist.) — dregător în Muntenia sau în Moldova care se ocupa cu aprovizionarea curţii domneşti şi a armatei (mai ales cu carne şi cu lumînări.) /cf. srb. *služar*/

smaráld, -e, s. n. — piatră preţioasă strălucitoare, străvezie şi de culoare verde. /it. *smarald*/

smălţá (-ez) vb. — a împodobi cu diferite culori. /din *smalţ*/

smead, -ă, (pl. smezi, -de), adj. — cu faţa negricioasă. /slav/

smerénie s. f. — purtare umilă, respectuoasă, plină de bună-cuviinţă. /slav/

smiceá, -ele, s. f. — mlădiţă sau rămurică roditoare de măr sau de păr cu toţi mugurii vegetativi ai crenguţei. /probabil lat. **sumicella* = vîrfuleţ/

sminteálă, -eli, s. f. — 1. tulburare a minţii, nebunie. 2. greşeală. ⊗ (expr.) *a da de sminteală* = a face de rîs. /din *sminti* + suf. *-eală*/

smírnă [1] adv. — nemişcat, ţeapăn, încremenit. /rus. *smirno*/

smírnă [2] s. f. — răşină din scoarţa unui arbore exotic. /slav/

smîrc, -uri, s. n. — 1. mocirlă; ochi de apă într-o mlaştină; baltă mocirloasă. 2. (în basme) loc îndepărtat şi primejdios (unde este izvorul mării). /slav/

smóching, -uri, s. n. — haină bărbătească de ceremonie (de gală), cu o croială specială şi cu revere de mătase. /engl. *smoking*/

snoávă, -e, s. f. — scurtă povestire hazlie. /slav/

snob, -oábă, -i, -oabe, s. m. şi f. — persoană care imită şi admiră fără discernămînt tot ce e la modă, spre a da impresia că are gusturi alese, nobile. /fr., engl. *snob*, prescurtare din cuvintele latine: *s*(ine) = fără şi *nob*(ilitas) = noblеţe/

snobísm s. n. — comportare de snob. /din *snob* + suf. *-ism*/

soártă, sorţi s. f. — 1. putere supranaturală despre care creştinii cred că aceasta hotărăşte tot ce i se întîmplă cuiva, 2. condiţie de viaţă sau stare în care se află cineva. /lat. *sors, -tis*/

sobór, -oáre, s. n. — adunare, sfat, consfătuire. /slav/

sóbru, -ă, adj. — 1. simplu, 2. cumpătat, moderat. /fr. *sobre*/

sociábil, -ă, adj. — prietenos, comunicativ. /fr. *sociable*/

sociál, -ă, adj. — 1. creat de societate, care priveşte societatea omenească sau viaţa oamenilor în societate. 2. care priveşte apartenenţa la o anumită clasă a societăţii (ex. origine socială). 3. care ţine de o asociaţie comercială, cooperativă etc. (ex. *capital social*). /fr. *social*/

socializá (-ez) vb. — 1. a ridica la un nivel colectiv social nişte fenomene individuale (ex. *a socializa mijloacele de producţie* = a trece mijloacele de producţie

din proprietatea individuală a capitaliştilor în proprietatea întregului popor). 2. (despre producţie) a dobîndi un caracter social. /cf. fr. *socialiser*/

socialmênte adv. — din punct de vedere social. /it. *socialmente*/

sociatív, -ă, adj. (despre complement) — care determină un verb, arătînd fiinţa sau lucrul *care însoţeşte* subiectul sau complementul direct în săvîrşirea unei acţiuni (ex. Plec în excursie *cu prietenii.*). /fr. *sociatif*, cf. lat. *sociare* = a asocia/

societáte, -ăţi, s. f. — 1. (fil.) ansamblu unitar de relaţii între oameni, istoriceşte determinate, rezultat al unei forme superioare de mişcare a materiei. 2. grup de oameni care trăiesc laolaltă, legaţi prin anumite relaţii de producţie. 3. orînduire social-economică (ex. societatea sclavagistă). 4. asociaţie de persoane. 5. grup de oameni care stau un anumit timp împreună; tovărăşie. /fr. *société*, lat. *societas* = întovărăşire, unire, societate/

sociologíe s. f. — ştiinţă care studiază procesele sociale, relaţiile interumane şi instituţiile din orînduirea socială existentă din punctul de vedere al ansamblului social. (pr. -ci-o-) /fr. *sociologie*/

sóclu, -uri, s. n. — 1. partea de jos care susţine o statuie, o clădire, o instalaţie etc. 2. parte cu care o lampă electrică se fixează în dulie sau se leagă de reţeaua electrică de alimentare. /fr. *socle*/

sódiu, s. n. — natriu, element cu simbolul Na; metal moale, alb-argintiu, cu numeroşi compuşi (între care şi *clorura de sodiu* = sare de bucătărie). /fr. *sodium*/.

sofísm, -e, s. n. — raţionament aparent corect, de fapt însă incorect, deoarece se foloseşte de aspecte neesenţiale ale fenomenelor, pentru a induce în eroare. /fr. *sophisme*/

sofístic, -ă, adj. — bazat pe sofisme; fals, incorect. /fr. *sophistique*/

sofística s. f. — folosire intenţionată a unor raţionamente şi demonstraţii greşite (a sofismelor), prin care se denaturează sau se ascunde adevărul. /fr. *sophistique*/

sofítă, -e, s. f. — corp de iluminat electric în formă de tub, legat la circuitul electric prin cele două capete. /fr. *soffite*/

sol [1] s. m. invar. — una dintre cele şapte denumiri simbolice ale sunetelor muzicale, corespunzătoare treptei a cincea din gama majoră-tip; sunetul şi nota muzicală corespunzătoare. /it. *sol*/

sol [2], -i, s. m. — 1. persoană trimisă undeva cu o misiune. 2. vestitor. /slav/

sol [3], -uri, s. n. — 1. stratul de la suprafaţa pămîntului în care se dezvoltă viaţa plantelor. 2. pămînt, teren. /fr. *sol*, lat. *solum*/

solár, -ă, adj. — 1. privitor la soare. 2. (rar) al aştrilor, al sorilor. /fr. *solaire*/

solárium, -ii, s. n. — loc amenajat pentru băi de soare. /lat. *solarium*/

sold, -uri, s. n. — 1. diferenţa între suma înregistrată în debitul şi creditul unui cont. 2. rest sau rămăşiţă de plată (după compensarea reciprocă a unor obligaţii). 3. marfă cu preţ redus. /fr. *solde*/

soldá (-ez) vb. — 1. a calcula soldul unui cont (bănesc). 2. (fig.) a se sfîrşi, a se încheia, a se termina. 3. a vinde un rest dintr-o marfă cu preţ mai mic. /fr. *solder*/

sóldă, -e, s. f. — 1. salariu plătit militarilor. 2. (în expr.) *a fi în solda cuiva* = a susţine pe cineva din interes. /fr. *solde*/

solecísm, -e, s. n. — greşeală de sintaxă în vorbirea literară (ca de ex. lipsa de acord între subiect şi predicat). /fr. *solécisme*/

solémn, -ă, adj. — 1. plin de fast,

sărbătoresc. 2. măreț, maiestuos. 3. serios, grav, important. /lat. *sollemnis*/

solemnitáte, -ăți, s. f. — 1. festivitate, ceremonie. 2. ceremonial care însoțește o festivitate. 3. seriozitate, gravitate. 4. măreție, grandoare. /lat. *sollemnitas*/

solfatáre s. f. pl. — emanații naturale de gaze (bioxid de sulf și hidrogen sulfurat) și de vapori de apă, care se răspîndesc din crăpăturile scoarței pămîntești care sînt în legătură cu craterul unui vulcan. /fr. *solfatare*/

solicitá (solícit) vb. — 1. a cere, a ruga. 2. a atrage. 3. a supune un corp la o acțiune a unei forțe fizice: încovoiere, întindere, răsucire etc. /fr. *solliciter*/

solicitánt, -ă, -ți, -e, s. m. și f. — persoană care cere ceva; solicitator. /fr. *sollicitant*/

solicitúdine s. f. — atitudine plină de grijă, de atenție. /fr. *sollicitude*/

solíd, -ă, adj. — 1. tare, vîrtos, dur. 2. trainic, rezistent, durabil. 3. temeinic, serios; sigur, statornic. 4. mare; voinic, robust. 5. (fig.) care înfruntă cu curaj greutățile; dîrz, neînfricat. /fr. *solide*/

solidár, -ă, adj. — 1. unit, aliat, înfrățit. 2. care participă împreună cu alții la un drept sau la o obligație. 3. strîns legat de altceva; care ia parte în aceeași măsură la o acțiune. /cf. fr. *solidaire*/

solidaritáte s. f. — 1. faptul de a fi solidar; unitate de idei, de interese, de acțiune. 2. răspundere comună; sentiment care îi face pe oameni să se ajute reciproc. /fr. *solidarité*/

solidarizá (-ez) vb. — a se uni, a se declara solidar cu cineva. /fr. *solidariser*/

solidificá (pers. 3 solidifică) vb. — a trece din stare lichidă în stare solidă. /fr. *solidifier*/

soliditáte s. f. — 1. tărie, duritate, rezistență. 2. (fig.) temeinicie, seriozitate. /fr. *solidité*/

solíe, -ii, s. f. — 1. misiune dată unui sol; (fig.) menire. 2. veste, mesaj. 3. delegație (de soli). /din *sol* + suf. *-ie*/

solipéd, -ă, adj. (despre animale) — care are piciorul cu un singur deget, terminat cu copită. /fr. *solipède*/

solíst, -ă, -ști, -ste, s. m. și f. — 1. cîntăreț, instrumentist sau artist care execută un solo (1). 2. dansator care dansează singur sau deține rolul principal într-o interpretare coregrafică de ansamblu. /fr. *soliste*/

solitár[1], -e, s. n. — piatră prețioasă de mare valoare montată singură la o bijuterie sau depășind mult în mărime alte pietre mai mici. /cf. fr. *solitaire*/

solitár[2], -ă, adj. — 1. singuratic, retras, izolat. 2. pustiu, neumblat, lăturalnic. /fr. *solitaire*/

solitúdine s. f. — singurătate, izolare. /fr. *solitude*/

sólo[1] s. n. invar. — 1. bucată muzicală (sau o parte a ei) scrisă pentru o singură voce sau pentru un singur instrument. 2. dans executat de o singură persoană. /it. *solo*/

sólo[2], soli, s. m. — solist. /din *solo* (1)/

sólo[3] adv. — 1. fără acompaniament. 2. de unul singur. /din *solo* (1)/

solstițiu, -ii, s. n. — moment al anului cînd soarele, în mișcarea sa aparentă pe bolta cerească, pare a sta la cea mai mare înălțime (*s.* de vară, 21 iunie), sau cea mai mică înălțime (*s.* de iarnă, 21 decembrie) față de ecuator. /lat. *solstitium*; din lat. *sol* = Soare și *stare* = a sta nemișcat/

solúbil, -ă, adj. — 1. care se poate dizolva, dizolvabil. 2. (fig.) posibil de dezlegat, explicabil, rezolvabil. /fr. *soluble*/

solúție, -ii, s. f. — 1. amestec omogen de două sau mai multe substanțe chimice. 2. (fig.) rezol-

vare; ieşire dintr-un impas. /fr. *solution*/

soluţioná (-ez) vb. — a găsi posibilitatea de a dezlega o problemă, de a rezolva o situaţie grea. (pr. -ţi-o-) /fr. *solutionner*/

solvábil, -ă, adj. — care are cu ce plăti (la timp). /fr. *solvable*/

solvént [1], -ţi, s. m. — substanţă chimică lichidă care poate dizolva alte substanţe; dizolvant. /fr. *solvant*/

solvént [2], -ă, adj. (despre elevi şi studenţi, adesea substantivat) — care plăteşte în întregime taxele de frecvenţă sau de internat, deoarece nu este bursier. /it. *solvente* = care poate plăti/

sóma [1] s. f. — corpul organismelor vii; considerat ca un întreg (cu excepţia celulelor sexuale). /fr. *soma*; gr. *some* = corp/

somá [2] (-ez) vb. — 1. a cere cuiva, sub ameninţare, să îndeplinească în timpul fixat cele ordonate. 2. a pune cuiva în vedere, cu forme legale, să facă (sau să nu facă) ceva. /fr. *sommer*/

somátic, -ă, adj. — care ţine de corp, privitor la corp. /fr. *somatique*/

somatologíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul corpului vieţuitoarelor din punct de vedere anatomic şi fiziologic. /fr. *somatologie*/

somáţie, -ii, s. f. — ordin prin care se cere cuiva să îndeplinească un lucru sau să înceteze o acţiune. /fr. *sommation*/

somiéră, -e, s. f. — 1. reţea elastică de sîrmă fixată într-un cadru de fier la pat, peste care se aşază salteaua. 2. partea de tapiţerie a unui divan prevăzută cu arcuri. /fr. *sommier*/

somitáte, -ăţi, s. f. — persoană cu merite deosebite într-un domeniu de activitate şi bucurîndu-se de un mare prestigiu. /fr. *sommité*/

somnambúl, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care suferă de somnambulism (1). /fr. *somnambule*/

somnambulísm s. n. — 1. stare bolnăvicioasă de somn în care persoana părăseşte patul şi face diferite acţiuni (se îmbracă, merge etc.) de care nu-şi mai aminteşte la trezire. 2. executare automată a unor activităţi obişnuite în timpul somnului provocat prin hipnoză. /fr. *somnambulisme*; lat. *somnus* = somn, *ambulare* = a merge/

somnifér, -ă, adj. (despre o substanţă) — care provoacă somnul. /lat. *somnifer*/

somnoterapíe s. f. — vindecarea unor boli prin somn prelungit (provocat prin medicamente, prin hipnoză etc.). /din *somn* + *terapie*/

somptuós, -oásă, adj. — foarte elegant, luxos, măreţ. /fr. *somptueux*/

son, -uri, s. n. — 1. sunet; ton. 2. unitate de măsură a tăriei sunetelor. /fr. *son*/

sonántă, -e, s. f. — consoană care poate fi rostită prelungit ca o vocală (ex. m, n, l, r) şi, în unele situaţii, poate fi centru de silabă. /fr. *sonnant*/

sonátă, -e, s. f. — compoziţie muzicală pentru unul sau două instrumente, alcătuită de obicei din trei părţi diferite ca tonalitate, dar care formează un tot unitar. /it. *sonata*/

sonatínă, -e, s. f. — lucrare muzicală asemănătoare sonatei, de dimensiuni mai mici. /it. *sonatina*/

sondá (-ez) vb. — 1. a cerceta straturile unui teren, fundul unei ape etc. cu ajutorul unei sonde; a explora, a fora. 2. (fig.) a iscodi, a încerca. /fr. *sonder*/

sondáj, -e, s. n. — 1. sondare; foraj. 2. (fig.) cercetare sumară făcută prin studiul atent al unei părţi dintr-un material. /fr. *sondage*/

sóndă, -e, s. f. — 1. instalaţie care sapă în pămînt găuri cilindrice (cu diametrul de 100—300 m şi adîncimi pînă la 7500 m) prin

Scanned with OKEN Scanner

diferite metode de foraj, pentru căutarea unui zăcămînt de petrol, de gaz etc. 2. (fiz.) dispozitiv sensibil, asociat cu un instrument de măsură, care poate fi plasat în diferite puncte din spaţiu pentru măsurarea automată a unor mărimi fizice (ex. s. electrice, magnetice, acustice, meteorologice etc.). 3. aparat pentru luarea de probe dintr-un material compact (ex. pămînt) sau granular (ciment, nisip etc.). 4. instrument chirurgical în formă de tub care serveşte la explorarea unor cavităţi din organism sau la drenarea unor plăgi. /fr. *sonde*/

sondór, -i, s. m. — muncitor la sonde. /fr. *sondeur*/

sonét, -e, s. n. — poezie lirică cu formă fixă, alcătuită din 14 versuri repartizare în două catrene (cu rimă îmbrăţişată, de tipul ab ba, ba ab) şi două terţine cu rimă liberă, ultimul vers conţinînd, de obicei, o concluzie sau o subliniere a sentimentului sau a ideii dominante. /fr. *sonnet*/

sonetíst, -ă, -şti, -ste, s. m. şi f. — care compune sonete. /it. *sonettista*/

sónic, -ă, adj. — referitor la sunet; sonor. /fr. *sonique*/

sonicitáte s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul şi cu transmiterea energiei sau a puterii mecanice prin fluide conţinute în conducte sau prin bare solide. /din *sonic* + suf. *-(i)tate*/

sonométru, -e, s. n. — 1. aparat pentru studierea vibraţiei coardelor sonore sau pentru compararea înălţimii a două sunete. 2. instrument pentru măsurarea intensităţii undelor sonore, în special a zgomotelor. /fr. *sonomètre*/

sonorizá (-ez) vb. — a face să fie sonor. /fr. *sonoriser*/

soporífic, -e, s. n. — medicament care produce somn greu şi anestezie. /fr. *soporifique*/

soprán, -ă, s. n., s. m. şi f. — 1. (s. n.) vocea cea mai înaltă din cele cinci categorii de voci omeneşti, care se întîlneşte la femei şi la băieţii mici. 2. (s. m. şi f.) femeie sau copil cu voce de sopran (1). /it. *soprano*/

sorb, -uri, s. n. — 1. vîrtej de apă cu un ochi adînc dedesubt. 2. locul unde un rîu dispare de la suprafaţă, continuîndu-se printr-un curs subteran. 3. ţeavă aspiratoare (cu o sită metalică la capătul introdus în lichid). /din *sorbi*/

sórbţie, -ii, s. f. (fiz., chim.) — absorbţie. /din *sorbi*/

sordíd, -ă, adj. — murdar; dezgustător. /fr. *sordide*/

sorgínte, -e, s. f. — origine; sursă de informaţie, izvor. /it. *sorgente*/

soróc, -oáce, s. n. — 1. termen pentru îndeplinirea unei activităţi. 2. (expr.) *a i se împlini sorocul* = a înceta să mai existe; a muri, *pe la soroace* = din cînd în cînd; la zile mari. 3. rost, socoteală, orînduială. /slav/

sort, -uri, s. n. — fel sau categorie de produse, de mărfuri. /fr. *sorte*/

sortá (-ez) vb. — a aranja diferite produse pe categorii; a împărţi pe sorturi. /germ. *Sortieren*/

sortimént, -e, s. n. — grup de mărfuri de acelaşi fel. /germ. *Sortiment*/

sorţ, -i, s. m. — sistem de alegere sau de împărţire în care decide întîmplarea, zarul etc., dînd şanse egale tuturor participanţilor. ⊗ *sorţi de izbîndă* = posibilităţi de reuşită; şansă. /din *sorţi* (pl. lui *soartă*)/

sovhóz, -uri, s. n. (în fosta U.R.S.S.) — gospodărie agricolă de stat. /rus. *sovhos*/

soviét, -e, s. n. (în fosta Uniune Sovietică) — organ al puterii de stat centrale sau locale format din deputaţi aleşi de cetăţeni. /rus. *soviet*/

spadasín, -i, s. m. — 1. luptător

cu spada. 2. ucigaș. /fr. *spadassin*/

spádă, -e, s. f. — 1. armă cu lamă dreaptă și cu două tăișuri, cu care se poate tăia și împunge. 2. armă sportivă folosită azi la scrimă. /it. *spada*/

spaghétă, -e, s. f. — (la pl.) macaroane lungi, subțiri și negăurite. /fr., it. *spaghetti*/

spahíu, -ii, s. m. — 1. (ist.) militar din vechea cavalerie turcească. 2. militar din cavaleria localnică a fostelor colonii franceze din Africa de Nord. /(1) tc. *sipahi*, (2) fr. *spahi*/

spaliér, -e, s. n. — 1. suport format din stîlpi așezați la distanță, între care sînt întinse bare paralele de lemn sau rînduri de sîrmă zincată, servind la susținerea viței de vie, a unor plante agățătoare sau a unor ramuri de pomi, a căror creștere este dirijată de om. 2. perete de verdeață format din tufe sau arbuști cu ramurile tunse. 3. alee mărginită de un perete de verdeață. 4. aparat de gimnastică în formă de scară, fixat de perete. /germ. *Spalier*/

spáncă, -e, adj. f. — (în expr.) *oaie spancă* = oaie cu lînă albă și subțire. /rus. *spanka*/

spángă, spăngi, s. f. (înv.) — 1. spadă. 2. baionetă. /cf. rus. *spaga*/

sparghét, -uri, s. n. — construcție care apără picioarele unui pod de sloiurile (sau lemnele) aduse de apă. /din *sparge* + *gheață*/

spartachiádă, -e, s. f. — competiție sportivă care cuprinde principalele ramuri de sport. (pr. -chi-a-) /rus. *spartakiada*/

spartán, -ă, -i, -e, s. m. și f., adj. — I. (s. m. și f.) persoană care făcea parte din populația orașului antic Sparta. II. (adj.) 1. privitor la Sparta sau la populația ei; propriu spartanilor. 2. (fig.) aspru, sever. /din *Sparta* (oraș în Grecia antică)/

spasm, -e, s. n. — contracție involuntară și puternică a unui mușchi sau a unui grup de mușchi; încordare (a mușchilor). /fr. *spasme*/

spasmódic, -ă, adj. — 1. specific spasmului, privitor la spasm. 2. care se manifestă prin spasme; convulsiv, chinuit. /fr. *spasmodique*/

spátă [1], -e, s. f. — parte a războiului de țesut, montată în vatale, avînd forma unui pieptene lung cu dinții fixați la ambele capete în rame, printre care trec firele de urzeală și care servește la baterea firelor de bătătură, pentru a da țesăturii desimea necesară. /lat. *spatha*/

spátă [2], -e, s. f. (ist.) — armă de luptă din trecut formată dintr-o lamă de oțel lungă, dreaptă și lată, cu două tăișuri. /lat. *spatha*/

spátă [3], spéte, s. f. — os lat care susține articulația umărului (la om) sau articulația membrelor la animalele patrupede. /lat. *spatha*/

spatúlă, -e, s. f. — lopățică cu care se amestecă și se întind diferite paste, alifii etc. /fr. *spatule*/

spațiós, -oásă, adj. — încăpător; larg, mare. /cf. fr. *spacieux*/

spáțiu, -ii, s. n. — 1. formă fundamentală de existență a materiei, în cadrul căreia are loc mișcarea acesteia în timp. 2. întindere nemărginită care cuprinde toate obiectele lumii reale; imensitatea văzduhului. 3. interval limitat între două obiecte. ⊗ *geometrie în spațiu* = ramură a geometriei care studiază proprietățile figurilor tridimensionale. 4. interval alb (nescris) lăsat între cuvintele scrise sau între rînduri. /lat. *spatium*/

spătár [1], -e, s. n. — spetează a unui scaun. /din *spată* + suf. *-ar*/

spătár [2], -i, s. m. (în evul mediu, în țările românești) — dregător la curtea domnească, avînd la început sarcina de a purta la festivități sabia și buzduganul

domnitorului, iar mai tîrziu fiind comandant al armatei şi şef al poliţiei. ⊗ *mare spătar* = comandant suprem al oştilor ţării. /ngr. *spatharis*/

spătărie, -ii, s. f. — 1. demnitatea de spătar; instituţia condusă de spătar. 2. sală a palatului domnesc unde era aşezat tronul. /din *spătar* + suf. *-ie*/

speciál, -ă, adj. — 1. deosebit; făcut pentru un anumit scop. 2. ieşit din comun, excepţional. ⊗ (loc. adv.) *în special* = mai ales, îndeosebi. /fr. *spécial*/

specialíst, -ă, -şti, -ste, s. m. şi f. — persoană cu pregătire temeinică într-o ramură de activitate. /fr. *spécialiste*/

specialitáte, -ăţi, s. f. — 1. ramură a ştiinţei, a tehnicii etc. 2. profesie, calificare. 3. preparat fabricat după metode deosebite. /fr. *spécialité*/

specializá (-ez) vb. — 1. a folosi timpul pentru învăţarea şi practicarea unei anumite ramuri a ştiinţei, a tehnicii, a artei etc.; a deveni specialist. 2. a produce numai anumite produse. 3. a (se) perfecţiona. /fr. *spécialiser*/

spécie, -ii, s. f. — 1. noţiune (subordonată noţiunii mai generale, numită gen) care desemnează o clasă de obiecte (vieţuitoare, plante, fenomene etc.) care au aceleaşi însuşiri esenţiale şi relativ stabile (ex.: balada, *s.* subordonată genului epic; mamifer, *s.* din genul vertebratelor etc.). 2. soi, fel, varietate, categorie. /lat. *species*/

specífic [1] s. n. — însuşire distinctivă, proprie unui obiect. /fr. *spécifique*/

specífic [2], -ă, adj. — care este propriu sau caracteristic unei fiinţe, unui lucru etc. /fr. *spécifique*/

specificá (specífic) vb. — a arăta anume, în mod amănunţit; a preciza. /lat. *specificare*/

specimén, -e, s. n. — 1. exemplu care ilustrează un gen, o specie etc.; model. 2. (peior.) individ; puşlama. /fr. *spécimen*/

speciós, -oásă, adj. — aparent, amăgitor, înşelător. /lat. *speciosus*/

spectaculós, -oásă, adj. — care atrage atenţia, care impresionează. /din *spectacol* + suf. *-os*/

spectatór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — 1. persoană care asistă la un spectacol artistic, la o întrecere sportivă etc. 2. martor ocular la o întîmplare. /lat. *spectator*/

spectrál, -ă, adj. — 1. privitor la spectru (1); de culoarea spectrului, ca de spectru. 2. cu aspect de fantomă. 3. (fig.) care produce spaimă. /fr. *spectral*/

spectroscopíe s. f. — ramură a opticii care se ocupă cu studiul spectrelor. /fr. *spectroscopie*/

spéctru, -e, s. n. — 1. (fiz.) a) ansamblu al radiaţiilor de diferite frecvenţe care alcătuiesc o radiaţie compusă. b) ansamblu al liniilor spectrale obţinute cînd o radiaţie compusă este descompusă cu un instrument spectral. 2. fantomă, nălucă, vedenie. 3. ceea ce produce spaimă sau groază; pericol gata să se producă. /fr. *spectre*/

speculá (-ez) vb. — I. 1. a înşela; a profita de o anumită situaţie. 2. a vinde cu suprapreţ. 3. a face tranzacţii de valori. II. a filozofa sau a face deducţii teoretice fără legătură cu practica. /fr. *spéculer*/

speculatív, -ă, adj. — 1. care face speculaţie filozofică; teoretic, imaginativ. 2. care este rupt de realitate, de experienţă. /fr. *spéculatif*/

speculáţie, -ii, s. f. — cugetare abstractă şi teoretică, meditaţie; calcul, combinaţie. /fr. *speculation*/

spelúncă, -i, s. f. — tavernă sau cîrciumă cu aspect urît, unde se adună tot felul de suspecţi, vagabonzi etc. /lat. *spelunca*/

speologíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul complex al peş-

Scanned with OKEN Scanner

terilor. /fr. *spéologie;* gr. *speos* = peşteră, *logos* = studiu, cuvînt/

sperjúr[1], -uri, s. n. — 1. încălcarea sau nesocotirea unui jurămînt făcut. 2. jurămînt fals făcut în faţa justiţiei. /it. *spergiuro*/

sperjúr[2], -ă, -i, -e, s. m. şi f. — persoană care jură fals sau care şi-a călcat jurămîntul făcut. /it. *spergiuro*/

spermanţét s. n. — substanţă de culoare albă, cu aspect de ceară, extrasă din partea cerebrală a caşalotului (animal marin cu capul foarte mare). /rus. *spermanceţ*/

spermatofíte s. f. pl. — grup de plante superioare producătoare de flori şi seminţe. /fr. *spermatophytes;* gr. *sperma* = sămînţă, *phytos* = plantă/

spermatozoíd, -izi, s. m. — celulă sexuală masculină a organismului animal. /fr. *spermatozoïde*/

spérmă s. f. — lichid produs de glandele aparatului genital masculin, care conţine spermatozoizi şi substanţe care fac posibilă viaţa acestora. /fr. *sperme;* gr. *sperma* = sămînţă/

speteálă, -ele, s. f. — întinderea peste măsură a ligamentelor şi a ţesuturilor (spinării) din cauza unui efort prea mare; deşelare. /din *spéti* + suf. *-eală*/

speteáză, -eze, s. f. — 1. spătar sau rezemătoare (la scaun, la fotoliu etc.). 2. scîndurică care face legătură între diferitele părţi ale unei construcţii de lemn. /din *spete* (pl. lui *spată*[3]) + suf. *-ează*/

spéţă, -e, s. f. — 1. specie. 2. (în expr.) *în speţă* = în cazul de faţă, în cazul dat. /lat. *species*/

spéze s. f. pl. — cheltuieli (de deplasare, de judecată etc.). /it. *spese*/

spícher, -i, s. m. — crainic la o staţie de radioemisiune. (pr. spícher, nu: şpicher) /engl. *speaker*/

spicuí (-iesc) vb. — 1. a culege spice. 2. (fig.) a culege sau a extrage de ici de colo materiale documentare, informaţii etc. /din *spic*/

spinál, -ă, adj. — privitor la coloana vertebrală sau la spinare. /fr. *spinal*/

spión, -oánă, -i, -oane, s. m. şi f. — 1. persoană care caută să afle secrete militare, politice, economice etc. spre a le transmite unui stat străin sau agenţilor acestuia. 2. informator. /it. *spione*/

spirái, -uri, s. n. — capac cu geamuri în puntea unei nave maritime. /it. *spiraglio*/

spirálă, -e, s. f. — curbă plană deschisă care se învîrteşte depărtîndu-se din ce în ce mai mult de la centrul ei. ⊗ (loc. adj. şi adv.) *în spirală* = răsucit, încolăcit. /fr. *spirale*/

spíră, -e, s. f. — 1. buclă aproape închisă care face parte dintr-o înfăşurare electrică. 2. fiecare dintre rotaţiile spiralei. /fr. *spire*/

spírit, (7—8) -e, s. n. — 1. minte, judecată. 2. inteligenţă, deşteptăciune, isteţime. 3. fel de a gîndi. 4. trăsătură caracteristică (ex. *spiritul limbii*). 5. (în filozofia idealistă) element de bază al universului, opus materiei, identificat cu divinitatea. 6. (în religie) fiinţă imaterială şi supranaturală, duh. 7. (în superstiţii) strigoi, stafie, nălucă. 8. glumă, anecdotă, ironie. /lat. *spiritus*/

spiritísm s. n. — doctrină mistică ce susţine că spiritele morţilor ar supravieţui, iar cei vii ar putea să comunice cu ele prin diferite procedee tainice (ex. prin acţiunea unui «medium»); practica bazată pe această concepţie. /fr. *spiritisme*/

spirituál, -ă, adj. — 1. sufletesc, intelectual, psihic. 2. inteligent, fin, deştept, ager. 3. glumeţ, amuzant, comic. 4. (în filozofia idealistă) care aparţine spiritului; imaterial, supranatural. (pr. -tu-al) /fr. *spirituel*/

spiritualísm s. n. — concepţie filo-

zofică după care spiritul este o realitate substanțială primordială, independentă de materie. (pr. -tu-a-) /fr. *spiritualisme*/

spiritualizát, -ă, adj. — 1. imaterial. 2. înnobilat, purificat. /din *spiritualiza*/

spirochét, -ți, s. m. — bacterie în formă de spirală, producătoare de boli molipsitoare. /fr. *spirochète*/

spiroidál, -ă, adj. — răsucit ca o spirală. (pr. -ro-i-) /fr. *spiroïdal*/

spirométru, -e, s. n. — aparat care măsoară cantitatea de aer expirat din plămîni, determinînd capacitatea de respirație a plămînilor. /fr. *spiromètre*/

spițér, -i, s. m. (înv.) — farmacist. /ngr. *spetzieris*/

spîn, -i, s. m. — bărbat căruia nu-i crește (aproape) de loc barbă și mustață. /lat. * *spanus*/

splai, -uri, s. n. — 1. mal înalt al unei ape (natural sau înălțat artificial). 2. stradă amenajată pe astfel de mal. /din *plai*/

splêndid, -ă, adj. — minunat, admirabil, încîntător; strălucitor, măreț. /fr. *splendide*/

splendoáre, -ori, s. f. — frumusețe mare, strălucire, măreție. /fr. *splendeur*/

splénic, -ă, adj. — privitor la splină. /fr. *splénique*/

splin s. n. — plictiseală sau indispoziție din cauza lipsei unor preocupări serioase și care duce la dezgust de viață. /engl. *spleen*/

splină, -e, s. f. — organ de culoare roșie-violetă, așezat în regiunea subcostală stîngă, care produce limfocite și apără organismul contra anumitor infecții, prin producere de anticorpi. /ngr. *splina*/

spoí (-iesc) vb. — 1. a vărui. 2. a cositori, a arginta, a polei. 3. a se farda, a se sulimeni. 4. (fig.) a-și însuși în mod superficial cultura sau civilizația. /slav/

spoliá (-ez) vb. — a despuia de avere (de drepturi); a jefui, a jecmăni, a prăda. (pr. -li-a) /fr. *spolier*/

spondéu, -ée, s. n. (în versificația greco-latină) — picior de vers format din două silabe lungi. /lat. *spondeus*/

spondilítă, -e, s. f. — inflamație a vertebrelor. /fr. *spondylite*/

spondilóză, -e, s. f. — boală produsă de depuneri anormale de calciu în unele părți ale coloanei vertebrale, care îi limitează mobilitatea. /fr. *spondylose*/

spongiós, -oásă, adj. — 1. poros (ca un burete). 2. cu proprietatea de a suge lichidele. (pr. -gi-os) /fr. *spongieux*, lat. *spongiosus*/

spontán, -ă, adj. — 1. care se produce de la sine; natural. 2. care apare pe neașteptate, brusc. 3. (despre o activitate) care este orientată doar în scopuri imediate, fără să întrevadă consecințele sociale mai îndepărtate ale acțiunilor și avînd un grad de conștiință limitat. /fr. *spontané*/

spor [1], -i, s. m. — 1. germen microscopic al organismelor vegetale, care servește la înmulțire, răspîndire și uneori pentru supraviețuire în condiții nefavorabile. 2. corpusul reproducător la protozoarele sporozoare. /fr. *spore*; gr. *spora* = sămînță/

spor [2], (2) -uri, s. n. — 1. înaintare, progres. 2. mărire, creștere; adaos. 3. folos, cîștig, profit. /slav/

sporádic, -ă, adj. (adesea adverbial) — care se întîmplă numai din cînd în cînd; întîmplător, fără continuitate. /fr. *sporadique*/

sporánge s. n. — organ în care se dezvoltă sporii la plantele criptogame. /fr. *sporange*/

sporifér, -ă, adj. — care poartă spori. /fr. *sporifère*/

spórnic, -ă, adj. — 1. cu spor; harnic. 2. îmbelșugat, bogat; productiv. 3. care ține mult, care

nu se consumă repede. /slav/

sporofítă, -e, s. f. — plantă care se înmulțește prin spori. /fr. *sporophyte*/

sport, -uri, s. n. — complex de exerciții fizice și de jocuri sportive făcute organizat, cu scopul de a dezvolta și a întări corpul, de a educa voința, curajul, inițiativa, stăpînirea de sine etc. /fr. *sport*/

sportivitáte s. f. — atitudine morală de respect a sportivului față de partener sau față de adversar. /fr. *sportivité*/

spórtsman, -ă, -eni, -ene, s. m. și f. — persoană care se ocupă în mod sistematic cu sportul. /fr. *sportsman*/

sprint, -uri, s. n. — 1. mărirea vitezei de către un concurent la o întrecere sportivă, mai ales în ultima fază a concursului. 2. probă sportivă pe distanță scurtă, cu folosirea unor viteze foarte mari. /fr. *sprint*/

sprintér, -ă, -i, -e, s. m. și f. — atlet(ă) specializat(ă) în alergări pe distanțe scurte. /fr. *sprinter*/

sprințár, -ă, adj. — 1. zburdalnic, zglobiu, nebunatic. 2. jucăuș, sprinten, iute. 3. (fig.) hoinar, nestatornic (ex. gînd sprințar). 4. ușuratic, neserios. /et. nec./

sprînceánă, -ene, s. f. — 1. linie arcuită, păroasă, deasupra orbitei ochiului. ⊗ *a alege pe sprînceană* = a alege ce e mai bun. 2. (fig.) muchie, culme, creastă, coamă de deal. 3. (fig.) petic, bucată, parcelă de pămînt. 4. (fig.) fîșie de lumină. /lat. * *supercina*/

spulberá (spúlber) vb. — 1. a ridica în vîrtej și a duce departe; a risipi. 2. (fig.) a nimici, a distruge. /lat. * *expulverare*/

spumegá (spúmeg) vb. — 1. a face spume. 2. a clocoti, a fierbe. 3. (fig.) a fi furios. /din *spumă*/

spúsă, -e, s. f. — ceea ce s-a spus; vorbă. «*Și de-aceea spusa voastră era sfîntă și frumoasă*» (M. Eminescu). /din *spune*/

spúză, -e, s. f. — 1. cenușă fierbinte (amestecată cu jăratic). 2. (fig.) mulțime, droaie, grămadă. /lat. * *spudia*/

spuzí (-esc) vb. — 1. a se umple de bubulițe; a se acoperi de... 2. (fig.) a se produce în număr mare, a se ivi. /din *spuză*/

stabíl, -ă, adj. — 1. trainic, durabil. 2. fix, statornic. /lat. *stabilis*/

stabilí (-esc) vb. — 1. a fixa, a hotărî, a decide, a preciza. 2. a dovedi, a demonstra; (p. ext.) a descoperi. 3. a înfăptui; a întemeia, a înființa. 4. a se statornici, a se așeza într-un loc; (fig.) a se adăposti. /lat. *stabilire*/

stabiliméntt, -e, s. n. — așezămînt, instituție industrială, comercială etc. /it. *stabilimento*/

stabilizá (-ez) vb. — 1. a face trainic, a întări. 2. a fixa, a statornici. 3. a fixa puterea de cumpărare a unei monede la un anumit curs. /fr. *stabiliser*/

stabulație s. f. — procedeu de creștere a animalelor prin menținerea lor în adăposturi. /fr. *stabulation*/

stacojíu, -ie, adj. — de culoare roșie-aprinsă (ca a racului fiert). /din *stacoj* + suf. *-iu*/

stadiál, -ă, adj. — care se dezvoltă în stadii, în faze, în etape. (pr. -di-al) /germ. *stadial*/

stádie, -ii, s. f. — riglă (mîră) gradată în centimetri, folosită pentru măsurarea indirectă a distanței dintre două puncte pe teren. /fr. *stadia*/

stadión, -oáne, s. n. — teren întins pregătit pentru competiții sportive, înconjurat cu tribune pentru spectatori. (pr. -di-on) /ngr. *stadion*/

stádiu, -ii, s. n. — perioadă, fază, etapă din dezvoltarea unui fenomen. /lat. *stadium*/

stafídă, -e, s. f. — boabă uscată,

fără semințe, din varietăți speciale de struguri. /ngr. *stafida*/

stafíe, -ii, s. f. — vedenie, fantomă, nălucă; strigoi. /cf. ngr. *stihion*/

stafilocóc, -i, s. m. — microb sferic care se grupează în grămezi sau în ciorchini, producînd abcese cu puroi și uneori infecții generalizate (septicemii). /fr. *staphylocoque*/

stagiár, -ă, adj. — 1. care își face stagiul de activitate. 2. privitor la stagiu. (pr. -gi-ar) /cf. fr. *stagiaire*/

stágiu, -ii, s. n. — 1. perioadă de practică în profesiune pentru un începător. 2. etapă în desfășurarea unei activități. /cf. fr. *stage*/

stagiúne, -i, s. f. — interval de timp determinat în care se dau în serie un număr de spectacole de teatru, concerte etc., dinainte stabilite. (pr. -gi-u-) /it. *stagione*/

stagná (-ez) vb. — a sta pe loc, a nu înainta, a nu progresa. /fr. *stagner*/

stal, -uri, s. n. — 1. scaun (sau loc) numerotat în parterul unei săli de spectacol. 2. parte a sălii unde se află aceste scaune. /fr. *stalle*/

stalactítă, -e, s. f. — depunere calcaroasă în formă de țurțuri mari, care atîrnă de tavanul unor peșteri, formată prin depunerea îndelungată a carbonatului de calciu din picăturile de apă care se preling printre straturile de calcar. /fr. *stalactite*; gr. *stalaktos* = care cade picătură cu picătură/

stalagmítă, -e, s. f. — formație calcaroasă de formă conică, cu baza lipită de solul peșterii, care se ridică de jos în sus, prin depunerea carbonatului de calciu din picăturile de apă care se scurg din vîrful stalactitelor. /fr. *stalagmite*; gr. *stalagmos* = scurgere/

stamínă, -e, s. f. — organ bărbătesc de reproducere din florile plantelor, care produce polen. /lat. *stamen*/

stampá (-ez) vb. — 1. a fabrica un obiect îndesind materialul de formare în niște rame speciale sau în matrițe; a imprima un profil pe o monedă, pe o medalie, pe un tacîm etc. prin deformarea plastică a materialului cu ajutorul unui poanson și al unei matrițe. 2. a reproduce o imagine cu ajutorul unei plăci gravate. /it. *stampare*/

stámpă, -e, s. f. — 1. imagine imprimată (tipărită) după o placă gravată. 2. gravură. /it. *stampa*/

stână, -e, s. f. — bolovan mare de piatră; stîncă (var. *stan*) /slav/

stand, -uri, s. n. — 1. spațiu cu vitrine, mese, panouri etc. pe care sînt prezentate obiectele la o expoziție. 2. loc pentru controlul mașinilor fabricate, înainte de a fi date în folosință. 3. loc pentru întrecerile sportive de tir. /fr., engl. *stand*/

stándard, -e, s. n. — 1. act oficial care cuprinde norme și prescripții privitoare la calitatea, caracteristicile și dimensiunile anumitor produse. 2. tip, model făcut de probă. 3. (în expr.) *standard de viață* = nivel de trai. /engl., fr. *standard*/

standardizá (-ez) vb. — 1. a stabili norme standard cărora trebuie să le corespundă un anumit produs; a norma, a tipiza. 2. a fabrica produse conform standardului. /fr. *standardiser*/

staniól s. n. — foaie subțire de staniu sau dintr-un aliaj al staniului cu plumb ori cu aluminiu, folosită pentru conservarea unor alimente sau a unor produse industriale. /germ. *Staniol*/

stánițe, -i, s. f. (Mold.) — loc umbrit unde se odihnesc vara vitele, în timpul căldurilor mari. /slav/

stánlu s. n. — element chimic cu

simbolul Sn, metal alb-argintiu, moale, maleabil şi ductil; cositor. /lat. *stannum*/

stánţă, -e, s. f. — strofă cu înţeles deplin, formată din opt versuri, cu o anumită schemă de rimă (ab ab ab cc, ab ab ab ab sau ab ab bc bc). /fr. *stance*, it. *stanza*/

stáre, -ări, s. f. — 1. situaţie în care se află sau fel în care se prezintă cineva sau ceva. ⊗ *stare de fapt* = situaţie dată, reală. 2. dispoziţie în care se află cineva. 3. situaţie materială bună (ex. om cu stare). 4. poziţie a corpului. /din vb. *sta*/

stáreţ, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — călugăr(iţă) care conduce o mănăstire. /slav/

stároste, -i, s. m. — 1. conducător al unei corporaţii sau bresle din evul mediu. 2. (ist.) comandant de cetate sau de oraş întărit; pîrcălab. 3. (Mold., Trans.) petitor; (p. ext.) persoană care conduce ceremonia nunţii. /slav/

start s. n. — loc de pornire într-o întrecere sportivă sau momentul începerii întrecerii. /engl. *start*/

stárter, -i, s. m. — 1. cel care dă semnalul de plecare într-o întrecere sportivă. 2. persoană care dirijează circulaţia avioanelor de pe un aerodrom. /fr., engl. *starter*/

stat [1], -e, s. n. — 1. putere organizată a clasei sociale economiceşte dezvoltată în societate, cu ajutorul căreia se exercită conducerea politică a comunităţii umane aflate pe un teritoriu determinat. 2. ţară. /fr. *état*/

stat [2], -e, s. n. — 1. listă, tablou (ex. stat de plată sau de salarii). 2. (în expr.) *stat personal* = dosar care cuprinde mutaţiile de serviciu ale unui salariat, situaţia lui civilă, socială etc. /fr. *état*/

stat [3] s. n. — 1. faptul de a sta; şedere, rămînere, zăbovire. 2. înălţime a corpului omenesc; statură (ex. *înalt de stat*). /din *sta*/

statál, -ă, adj. — privitor la stat (la ţară), de stat. /it. *statale*/

státic, -ă, adj. — 1. (mecanică) care se referă la echilibrul forţelor. 2. fix; nemişcat, neclintit. 3. (fiziologie; în expr.) *simţ static* = simţ care ne orientează asupra poziţiei propriului nostru corp. /fr. *statique*/

státică s. f. — ramură a mecanicii care studiază condiţiile de echilibru ale unui corp supus unui sistem de forţe. /fr. *statique*/

statístică, -i, s. f. — 1. evidenţă sau situaţie numerică (cifrică); numărătoare. 2. ştiinţă care se ocupă cu adunarea şi interpretarea datelor numerice privitoare la un fenomen sau sector de viaţă publică. /fr. *statistique*/

statisticián, -ă, -eni, -ene, s. m. şi f. — specialist(ă) în statistică. (pr. -ci-an) /fr. *statisticien*/

statív, -e, s. n. — 1. dispozitiv pentru susţinerea unor piese şi aparate de laborator. 2. suport (al unui aparat fotografic, al unui aparat optic etc.) /fr. *statif*/

statíve s. f. pl. — război de ţesut. /srb. *stative*/

stat-majór s. n. — organ de conducere a trupelor din marile unităţi militare, format dintr-un număr de ofiţeri, sub conducerea unui şef. /după fr. *état-major*/

statór, -oáre, s. n. — parte fixă a unei maşini de forţă rotitoare, care este formată din organe active, din organe de legătură cu rotorul, iar uneori formează şi carcasa maşinii. /fr. *stator*/

statornicí (-esc) vb. — a fixa, a aşeza, a stabili. /din *statornic*/

statornicíe s. f. — 1. constanţă în păreri, în acţiuni etc.; fermitate, neclintire. 2. credinţă faţă de cineva, devotament. 3. stabilitate, continuitate. /din *statornic* + suf. *-ie*/

statuá (-ez) vb. (rar) — a hotărî

sau a decide în mod oficial printr-un statut sau lege; a stabili. (pr. -tu-a) /fr. *statuer*/

statuár, -ă, adj. — 1. privitor la statui. 2. ca o statuie, monumental. (pr. -tu-ar) /cf. fr. *statuaire*/

statuétă, -e, s. f. — statuie mică. (pr. -tu-e-) /fr. *statuette*/

statúie, statúi, s. f. — sculptură care reprezintă în întregime, în trei dimensiuni, o ființă, o figură alegorică etc. /fr. *statue*/

státu-quó s. n. invar. — stare din momentul de care este vorba, rămasă la fel cu cea existentă mai înainte; aceeași situație. /lat. (in) *statu-quo* (ante)/

statút, -e, s. n. — 1. act prin care se reglementează structura și funcționarea unei organizații, a unei instituții etc. 2. totalitatea de drepturi, de posibilități etc. de care se bucură o persoană într-o colectivitate dată, în procesul exercitării rolului ei social. /fr. *statut*/

statutár, -ă, adj. — prevăzut în statut; legal. /după fr. *statutaire*/

staționár [1], -e, s. n. — serviciu pe lîngă un dispensar sau o policlinică, unde sînt internați bolnavii pentru diagnostic și tratament. (pr. -ți-o-) /fr. *stationnaire*/

staționár [2], -ă, adj. — statornic, invariabil, neschimbat. (pr. -ți-o-) /fr. *stationnaire*/

stațiúne, -i, s. f. — 1. ansamblu de clădiri și de instalații organizat pentru îndeplinirea unor operații tehnice (ex. *s.* de pompare), a unor observații (*s.* meteorologică), a unor cercetări științifice etc. 2. localitate cu condiții climaterice favorabile sănătății sau cu ape minerale și nămoluri pentru tratarea unor boli. 3. așezare omenească din epoca primitivă (ex. *s.* arheologică). (pr. -ți-u-) /fr. *station*/

stául, -e, s. n. — 1. grajd. 2. loc îngrădit unde stau oile sau caprele. /lat. *stab(u)lum*/

stávilă, -e, s. f. — 1. piedică, zăgaz, opritoare; dig, stăvilar; barieră. 2. (fig.) împotrivire, opunere. /slav/

stáză, -e, s. f. — oprire sau încetinire a circulației unor lichide din corp (sînge, lapte, bilă etc.) sau a trecerii materiilor fecale prin intestine. /fr. *stase*/

stănóg, -oáge, s. n. — bară de lemn sau de metal care desparte vitele într-un grajd. /rus., ucr. *stanok*/

stăpînî (-esc) vb. — 1. a avea în proprietate. 2. a avea cunoștințe, a ști. 3. a se reține de la porniri urîte, nedemne. 4. a potoli, a calma, a domoli. 5. a guverna, a conduce. /din *stăpîn*/

stăvilár, -e, s. n. — 1. zăgaz, baraj, dig. 2. întărătură care protejează un pod. 3. (fig.) obstacol, piedică, împotrivire. /din *stavilă* + suf. *-ar*/

stăvilî (-esc) vb. — a opri, a împiedica. /din *stavilă*/

stea, -ele, s. f. — 1. corp ceresc cu lumină proprie; (p. ext.) orice corp ceresc (cu excepția Lunii) care strălucește noaptea pe bolta cerului. 2. (fig.) artistă celebră, vedetă. 3. obiect simbolizînd o stea. 4. soartă, noroc, ursită. /lat. *stella*/

stearínă s. f. — 1. substanță formată din acid stearic, oleic și palmitic, obținută din unele grăsimi solide și întrebuințată mai ales la fabricarea lumînărilor. 2. ester al acidului stearic, care intră în compoziția grăsimilor. /fr. *stéarine*; gr. *stear* = grăsime, seu/

stegár, -i, s. m. — 1. purtătorul steagului; portdrapel. 2. conducător, îndrumător. /din *steag* + suf. *-ar*/

stei, -uri, s. n. — 1. colț de stîncă. 2. bolovan de piatră. /cf. srb. *stenje*/

stelár [1], -i, s. m. — colindător care umblă cu steaua. /din *stele* + suf. *-ar*/

Scanned with OKEN Scanner

stelár [2], -ă, adj. — privitor la stele; de stele. /cf. fr. *stellaire*/

stélă, -e, s. f. — mic monument în formă de coloană, format dintr-un singur bloc de piatră. /fr. *stèle*/

stémă, -e, s. f. — 1. semn convenţional distinctiv al unei ţări, al unui oraş etc. 2. coroană, diademă. /ngr. *stemma*/

sténic, -ă, adj. (med.) — întăritor. /fr. *sthenique*/

stenodactilografíe s. f. — tehnica notării rapide a vorbirii cuiva cu ajutorul unor semne convenţionale şi dactilografierea directă a celor notate, fără a se mai transcrie cu litere obişnuite. /fr. *sténodactylographie*/

stenografíe s. f. — sistem de notare rapidă a vorbirii cuiva cu ajutorul unor semne convenţionale. /fr. *sténographie*; gr. *stenos*=strîns, scurt; *graphein* = a scrie/

stenográmă, -e, s. f. — text notat cu semne stenografice. /fr. *sténogramme*/

stenotíp, -uri, s. n. — maşină de stenografiat. /fr. *sténotype*/

stenóză, -e, s. f. — îngustare a unui orificiu sau a unei porţiuni dintr-un canal al organismului (vas de sînge, intestin etc.). /fr. *sténose*; gr. *stenos* = strîmt/

sténtor, -i, s. m. — om cu voce puternică. /de la *Stentor*, personaj din «Iliada»/

stépă, -e, s. f. — întindere de pămînt nisipos acoperit cu ierburi şi plante cu rizomi, rezistente la uscăciune. /fr. *steppe*/

ster, -i, s. m. — unitate de măsură pentru volumul lemnelor de foc aşezate în stivă, egală cu un metru cub. /fr. *stère*/

stereo- — element de formare a cuvintelor cu înţelesul «solid», «în relief», «în spaţiu». /fr. *stéréo*/

stereochimíe s. f. — ramură a chimiei care studiază modul cum sînt aranjaţi în spaţiu atomii unei molecule. (pr. -re-o-) /fr. *stéréochimie*/

stereocinematografíe s. f. — film care dă senzaţia că imaginile sînt în relief. /fr. *stéréocinématographie*/

stereocromíe s. f. — tehnica picturii sau zugrăvelii în relief, folosind un strat de mortar special. (pr. -re-o-) /fr. *stéréochromie*/

stereofoníe s. f. — procedeu de înregistrare şi de redare a sunetului care permite localizarea surselor sonore în spaţiu. (pr. -re-o-) /fr. *stéréophonie*/

stereometríe s. f. — parte a geometriei care se ocupă cu măsurarea corpurilor solide (a trunchiurilor de arbori, a zidăriei etc.); geometrie în spaţiu. (pr. -re-o-) /fr. *stéréométrie*/

stereométru, -e, s. n. — instrument cu care se măsoară volumul corpurilor solide. (pr. -re-o-) /fr. *stéréomètre*/

stereoscóp, -oápe, s. n. — instrument optic care face ca imaginile obiectelor să apară în relief. (pr. -re-o-) /fr. *stéréoscope*/

stereoscopíe s. f. — procedeu de înregistrare şi de redare a imaginilor în relief. (pr. -re-o-) /fr. *stéréoscopie*/

stereostátică s. f. — parte a fizicii care studiază echilibrul corpurilor solide. (pr. -re-o-) /fr. *stéréostatique*/

stereotíp [1], -uri, s. n. — placă reprezentînd reproducerea unui text sau a unui clişeu şi servind ca formă de tipar, la tipărirea în număr mare de exemplare. (pr. -re-o-) /fr. *stéréotype*/

stereotíp [2], -ă, adj. — 1. tipărit după o placă cu text sau cu clişeu înalt. 2. (fig.) care se repetă; neschimbător, uniform, după tipar. /fr. *stéréotype*/

stereotipíe s. f. — 1. instalaţie de reproducere şi de multiplicare a unei forme tipografice prin turnare într-un metal sau prin mulare în cauciuc ori în alt material plastic a formelor de imprimare originale; executare a copiilor după plăci cu tipar înalt.

Scanned with OKEN Scanner

2. simptom al unor boli mintale, constînd în repetarea involuntară de către bolnav a aceloraşi mişcări sau cuvinte. /fr. *stéréotypie*/

steríl, -ă, adj. — 1. sterp, neroditor, neproductiv. 2. (fig.) nefolositor, zadarnic. 3. lipsit de microbi; dezinfectat. /fr. *stérile*/

sterilizá (-ez) vb. — 1. a distruge sau a elimina microbii sau fermenţii dintr-o substanţă sau de pe un obiect; a dezinfecta. 2. a face pe cineva incapabil de procreare; a castra. /fr. *stériliser*/

steríne s. f. pl. — substanţe organice cu structură complexă care intră în compoziţia părţilor nesaponificabile ale grăsimilor şi formează partea componentă a majorităţii ţesuturilor şi lichidelor din organism. /germ. *Sterine*/

stern, -uri, s. n. — os al pieptului, lung şi turtit, de care sînt prinse coastele şi claviculele. /fr. *sternum*/

sterp, steárpă, adj. — 1. neroditor, neproductiv. 2. (despre prevelişti) fără viaţă. 3. care nu poate procrea, care nu se poate reproduce. 4. (despre plante) închircit, degenerat. 5. care nu produce nimic; fără conţinut. /lat. * *ster(i)pus*/

stetoscóp, -oápe, s. n. — instrument medical cu ajutorul căruia se pot auzi mai bine sunetele produse de diferite organe în funcţiune (în special inima şi plămînii). /fr. *stéthoscope*; gr. *stethos* = piept, *skopein* = a observa/

stewardésă s. f. — femeie care face parte din personalul de bord al unui avion, avînd obligaţia de a îndruma şi de a servi călătorii. (pr. stiu-ar-) /din engl. *stewardese*/

stíbiu s. n. — antimoniu. /lat. *stibium*/

stigmát, -e, s. n. — 1. cicatrice lăsată de o rană. 2. urmă ruşinoasă, semn dezonorant. 3. (înv.) ştampilă aplicată cu fierul înroşit în foc pe corpul sclavilor sau al celor condamnaţi. 4. (bot.) parte superioară a pistilului unei flori, care primeşte polenul. /fr. *stigmate*/

stigmatizá (-ez) vb. — a arunca asupra cuiva dispreţul public; a dezonora. /fr. *stigmatiser*/

stih, -uri, s. n. — 1. vers; (p. ext.) poezie. 2. verset din psalmi sau dintr-o cîntare bisericească. /slav/

stihíe, -ii, s. f. — 1. fenomen al naturii care se dezlănţuie cu o forţă distrugătoare extrem de mare. 2. (în superstiţii) duh rău care aduce furia forţelor naturii. 3. (fig.) nălucă. 4. pustietate, sălbăticie. /slav/

stihuitór, -i, s. m. — versificator, poet. /d. *stihui* + suf. *-(i)tor*/

stil [1], -uri, s. n. — 1. mod caracteristic de exprimare a gîndirii specific unei arte sau unui artist, unui curent, unei şcoli artistice, unei epoci, unui popor. 2. totalitatea particularităţilor lexicale, fonetice, gramaticale caracteristice exprimării unei persoane sau unei categorii de vorbitori (ex. *s.* ştiinţific, *s.* artistic, *s.* oficial-administrativ, *s.* publicistic, *s.* solemn, *s.* familiar). 3. mod, fel de a fi şi de a se purta. /fr. *style*/

stil [2], -uri, s. n. — 1. condei de metal sau de os cu care se scria în antichitate pe tăbliţele de ceară. 2. (bot.) gîtul pistilului care porneşte de la ovarul florii şi poartă stigmatul. /fr. *style*/

stilát, -ă, adj. — cu purtare corectă, elegantă; manierat; îngrijit. /din *stila*/

stiláţie, -ii, s. f. — scurgere înceată a unui lichid, picătură cu picătură; picurare. /fr. *stillation*/

stilét, -e, s. n. — pumnal mic cu lamă fină, în formă triunghiulară. /fr. *stylet*/

stilíst, -şti, s. m. şi f. — maestru al stilului literar. /fr. *styliste*/

stilístică s. f. — studiul stilului, al stilurilor şi al resurselor expresive ale unei limbi. /fr. *stylistique*/

stilizá (-ez) vb. — 1. a da unui text o formă corectă şi expresivă. 2. (în arte plastice) a desena sau a sculpta un obiect din natură în linii simplificate şi caracteristice. 3. a prelucra un motiv de dans sau de melodie populară într-o creaţie personală, păstrînd elementele esenţiale. /fr. *styliser*/

stimá (-ez) vb. — a cinsti, a respecta, a onora. /it. *stimare*/

stimábil, -ă, adj. (şi substantivat, azi ironic) — vrednic de stimă, onorabil, respectabil. /it. *stimabile*/

stímul, -i, s. m. — factor care stîrneşte o activitate fiziologică a organismului; excitaţie. /lat. *stimulus*/

stimulá (-ez) vb. — 1. a îndemna, a încuraja; a da avînt. 2. a aţîţa, a excita activitatea fiziologică a unui organ. /fr. *stimuler*/

stimulént, -e, s. f. — 1. îndemn, încurajare, imbold. 2. medicament sau substanţă care excită activitatea unor organe sau se ia ca întăritor împotriva oboselii. /fr. *stimulant*/

stindárd, -e, s. n. — 1. steag, drapel. 2. (fig.) tabără sau front de luptă. 3. (fig.) deviză; simbol de luptă (sau de înfrăţire). /it. *standardo*/

stinghér, -ă, adj. — 1. singur, izolat, răzleţ. 2. care se simte undeva străin; dezorientat; stingherit. 3. rămas fără pereche. /et. nec./

stínghie, -ii, s. f. — 1. bucată de lemn lungă şi îngustă care întăreşte sau uneşte ceva. 2. partea corpului unde se uneşte piciorul cu trunchiul. /et. nec./

stipendiá (-iéz) vb. — a sprijini băneşte. (pr. -di-a) /fr. *stipendier*/

stipulá (-ez) vb. — a prevedea sau a înscrie o clauză (o condiţie) într-un act scris. /fr. *stipuler*/

stírpe, -e, s. f. — neam, familie; origine. /lat. *stirpes*/

stívă, -e, s. f. — grămadă de lemne, de cărămizi etc. aşezate ordonat unele peste altele. /ngr. *stiva*/

stivuí (-iésc) — a aranja în stive. /din *stivă*/

stînjen, -i, s. m. — veche unitate de măsură pentru lungimi, egală cu 1,9665 m în Muntenia şi 2,23 m în Moldova. ⊗ *stînjen de lemne* = unitate de măsură pentru lemnele de foc stivuite, egală cu opt steri sau opt metri cubi. /bg. *stă(n)jen*/

stînjení (-esc) vb. — a stingheri, a jena. /slav/

stîrcí (-esc) vb. — 1. a se strînge sau a se ghemui (de frig). 2. a înţepeni stînd undeva. /din *stîrc*/

stîrní (-esc) vb. — 1. a face ca un animal sălbatic să iasă din ascunzătoare. 2. a urni din loc, a pune în mişcare. 3. a îndemna, a aţîţa. 4. a se porni, a se dezlănţui. 5. a pricinui. /et. nec./

stîrpí (-esc) vb. — 1. a distruge, a nimici cu totul. 2. (despre femelele animalelor) a deveni sterpe; a lepăda fătul; a înceta să mai aibă lapte. /din *sterp*/

stîrv, -uri, s. n. — cadavru de animal; leş, hoit. /slav/

stoárce (storc) vb. — 1. a strînge un obiect îmbibat cu un lichid spre a scoate lichidul din el. 2. (fig.) a obţine un profit prin constrîngere; a exploata fără milă. 3. a obţine ceva cu greutate. (pr. perf. simplu: *storséi*) /lat. *extorquere*/

stoc, -uri, s. n. — cantitate de mărfuri sau de obiecte existente la un moment dat într-o magazie, într-o piaţă etc. /fr., engl. *stock*/

stocá (-ez) vb. — a depozita o cantitate de mărfuri sau materiale peste cantităţile stabilite pe baza normativelor, ca fiind nece-

Scanned with OKEN Scanner

sare în viitorul apropiat. /fr. *stocker*/

stóic [1], -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. adept sau susţinător al stoicismului. 2. persoană cu multă tărie sufletească. /fr. *stoique*/

stóic [2], -ă, adj. — 1. curajos; neclintit în hotărîrile luate. 2. resemnat în faţa încercărilor grele ale vieţii. /fr. *stoique*/

stoicísm s. n. — curent filozofic din Grecia antică care susţinea că omul trebuie să se conducă în viaţă după raţiune şi să înfrunte cu bărbăţie vicisitudinile vieţii. (pr. sto-i-) /fr. *stoicisme*/

stol, -uri, s. n. — cîrd (mare) de păsări zburătoare de acelaşi fel. /ngr. *stolos* = flotă/

stólnic, -i, s. m. — 1. (ist.) dregător care purta grija mesei domneşti şi era şeful bucătarilor. 2. (pop.) persoană care conduce nunta şi serveşte nuntaşii la masă. /slav/

stolón, -i, s. m. — mlădiţă sau tulpină subţire, tîrîtoare, care în atingere cu pămîntul se înrădăcinează şi dă plante noi (ex. căpşunul). /fr. *stolon;* lat. *stolo* = mlădiţă, lăstar/

stomátă, -e, s. f. — mică deschidere în învelişul unei frunze, servind la schimbul de gaze dintre plantă şi mediu şi eliminarea apei din plantă. /fr. *stomate*/

stomatítă, -e, s. f. — inflamaţie a mucoasei care căptuşeşte interiorul gurii (uneori şi a mucoasei limbii, a gingiilor etc.). /fr. *stomatite*/

stomatológ, -i, s. m. — medic specialist în bolile gurii (în special ale dinţilor). /fr. *stomatologue*/

stomatologíe s. f. — parte a medicinei care studiază bolile gurii şi ale anexelor ei, în special ale dinţilor. /fr. *stomatologie;* gr. *stoma, stomatos* = gură, *logos* = studiu/

stop [1] interj. — 1. stai. 2. (în telegrame) punct. /fr., engl. *stop*/

stop [2], -uri, s. n. — 1. semnal luminos care reglează circulaţia la întretăierea străzilor. 2. lampa din spate a unui autovehicul, care se aprinde cînd se frînează etc. /fr., engl. *stop*/

stopá (-ez) vb. — I. a opri un vehicul. II. a repara o stofă rărită sau ruptă, imitînd modelul ţesăturii. /fr. *stopper*/

storná (-ez) vb. — a îndrepta o înregistrare greşit făcută în registrul de contabilitate, introducînd-o în rubrica ei corect. /it. *stornare*/

strabísm s. n. — defect de vedere care provoacă privirea crucişă. /fr. *strabisme*/

strai, -ie, s. n. — haină, îmbrăcăminte, veşmînt. /et. nec./

strájă, străji, s. f. — 1. pază, apărare, scut. 2. paznic. 3. apărătoare la mînerul unei săbii. /slav/

strangulá (-ez) vb. — 1. a sugruma, a gîtui. 2. a înăbuşi, a sufoca. 3. a strîmta lăţimea conductei prin care curge un lichid sau un gaz. /lat. *strangulare*/

strániu, -ie, adj. — ieşit din comun, ciudat. /it. *strano*/

strapontín, -e, s. n. — 1. scaunul din faţă al unei trăsuri (format dintr-o scîndură lată) care se poate ridica şi lăsa în jos. 2. scaun fără spătar care se poate ridica sau lăsa în jos la marginea unui rînd de scaune dintr-o sală de spectacole, lîngă peretele unui culoar etc. (var. *strapontină*, -e, s. f.) /fr. *strapontin*/

strat, -uri, s. n. — 1. material de grosime aproape uniformă, care acoperă o suprafaţă sau este aşezat între două suprafeţe. 2. rocă sedimentară cu o compoziţie aproximativ constantă pe o mare întindere şi grosime (ex. *s.* de cărbuni). 3. perioadă de influenţă venită din afară în dezvoltarea istorică a unui popor, a unei limbi etc. 4. fîşie dreptunghiulară de pămînt pe care se seamănă flori sau legume. /lat. *stratum*/

stratagémă, -e, s. f. — procedeu

de înşelare a inamicului; şiretlic. /fr. *stratagème*/

stratég, -i, s. m. — comandant de oşti priceput în conducerea superioară a războiului. /fr. *stratège*/

strategíe s. f. — 1. parte a artei militare care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării şi ducerii războiului (potrivit politicii statului respectiv). 2. (fig.) pricepere de a folosi cu dibăcie toate mijloacele avute la dispoziţie, în scopul asigurării succesului într-o luptă sau într-o acţiune. /fr. *stratégie;* lat., gr. *strategis*/

stratificá (stratific) vb. — a aşeza în mai multe straturi (suprapuse). /fr. *stratifier*/

stratigrafíe s. f. — ramură a geologiei care se ocupă cu studiul straturilor care alcătuiesc scoarţa terestră, în scopul stabilirii felului şi timpului cînd s-au format ele şi a legilor naturale care au guvernat evoluţia Pămîntului. /fr. *stratigraphie*/

stratosféră s. f. — stratul de sus al atmosferei, care începe la o înălţime de aproximativ 11 km de la suprafaţa Pămîntului. /fr. *stratosphère*/

stratostát, -e s. n. — aerostat cu o nacelă ermetic închisă, folosit pentru zborul în stratosferă. /fr. *stratostat*/

strátus s. n. — nori sub formă de strat uniform, asemănătoare ceţii, care ajung pînă la 1000 m înălţime şi aduc cel mai ades burniţe sau zăpadă grăunţoasă. /lat., fr. *stratus*/

stră- — element de compunere a cuvintelor pentru formarea de derivate care arată: a) vechimea sau originea îndepărtată (ex. strămoş, străvechi); b) intensificarea acţiunii (ex. strălumina); c) pătrunderea sau trecerea dintr-o parte în alta (ex. străpunge). /lat. *extra*/

străbáte (străbát) vb. — 1. a trece prin ceva; a răzbi. 2. a merge de la un capăt la altul; a cutreiera. 3. a trece pe undeva cu greu; a răzbate. 4. (fig.) a izbuti, a reuşi. /din *stră-* + *bate*/

străbún [1], -i, s. m. — 1. tatăl bunicului sau al bunicii, străbunic, răzbunic. 2. (la pl.) strămoşi. /din *stră-* + *bun*/

străbun [2], -ă, adj. — 1. strămoşesc. 2. străvechi. /din *stră-* + *bun*/

strădánie, -ii, s. f. — silinţă, sforţare îndelungată; efort, zel. /slav/

străduí (-iésc) vb. — a se sili, a face eforturi. /slav/

străfulgerá (pers. 3 -ră) vb. — 1. a luci, a sclipi, a fulgera. 2. (fig.) a-i trece repede prin minte un gînd. 3. (fig.) a străbate cu mare iuţeală. /din *stră-* + *fulgera*/

străfúnd, -uri, s. n. — adînc, adîncime. /din *stră-* + *fund*/

străjér, -i, s. m. — paznic, străjă. /din *stráje* + suf. *-ar*/

străjuí (-iésc) vb. — 1. a păzi, a apăra. 2. (fig.) a veghea, a sta de strajă. 3. a mărgini, a limita. /din *stráje*/

străvéchi, -e, adj. — foarte vechi. /din *stră-* + *vechi*/

străvedeá (străvăd) vb. — a vedea neclar; a întrezări. /din *stră-* + *vedea*/

străveziu, -ie, adj. — 1. prin care trec razele vizuale; prin care se văd obiectele; transparent. 2. clar, limpede. 3. cu pielea obrajilor subţire şi palidă; slab. /din *străvedea* + suf. *iu*/

strepezí (-esc) vb. (despre dinţi) — a se irita din cauza consumului de fructe acre sau necoapte, producînd o senzaţie foarte neplăcută. /lat. * *extorpidire*/

streptocóc, -i, s. m. — bacterie rotundă sau ovală care trăieşte în materii putrede, grupată în lanţuri, şi provoacă inflamaţii cu puroi sau alte boli. /fr. *streptocoque*/

streptomicínă s. f. — substanţă antibiotică folosită în tratamentul unor boli molipsitoare grave (ca

lepra, tuberculoza etc.). /fr. *streptomycine*/

stres, -uri, s. n. — orice factor de mediu care aduce tensiune generală asupra organismului provocată de agenţi vătămători, cauzatori de boli. /din fr., engl. *stress*/

striáţie, -ii, s. f. — fiecare din dungile fine, paralele, de pe suprafaţa unor corpuri; sistem format din astfel de dungi. (pr. stri-a-) /fr. *striation*/

stricnínă s. f. — substanţă otrăvitoare extrasă din seminţele unei plante tropicale, întrebuinţată în medicină sau pentru stîrpirea rozătoarelor dăunătoare ogoarelor. /fr. *strychnine*/

strict, -ă, adj. — 1. care trebuie respectat întocmai. 2. exact, precis. 3. sever, aspru. /fr. *strict*/

stridént, -ă, adj. — 1. neplăcut la auz, ţipător. 2. (despre culori) prea bătător la ochi, supărător. /fr. *strident*/

stringént, -ă, adj. — absolut necesar, urgent. /it. *stringente*/

strîmtoáre, -ori, s. f. — 1. loc îngust între munţi. 2. loc îngust de apă care leagă două mări sau se află între două porţiuni de uscat apropiate. 3. îngustime. 4. (fig.) încurcătură; lipsă de bani. /din *strîmt* + suf. *-oare*/

strîmtorá (-ez) vb. — 1. a îngrămădi într-un loc strîmt. 2. a sili. 3. (fig.) a se mulţumi cu o viaţă mai modestă. /din *strîmtoare*/

strînsoáre, -ori, s. f. — I. 1. apăsare, presiune; încleştare. 2. (fig.) supraveghere severă; constrîngere. 3. îngustime. II. 1. recoltă; avere, bogăţie. /din *strîns* + suf. *-oare*/

strînsúră, -uri, s. f. — 1. întrunire, adunare. 2. (peior.) adunătură. ⊗ (expr.) *oaste de strînsură* = (în Mold., în evul mediu) oaste formată din ţărani, tîrgoveţi şi boieri cu slugile lor. 3. plante de cîmp, uscate şi puse la păstrare ca nutreţ pentru vite. /din *strîns* + suf. *-ură*/

strófă, -e, s. f. — grup de versuri legate într-un tot unitar prin măsură, ritm, rimă şi uneori prin înţeles. /fr. *strophe*/

structuralísm s. n. — denumire generică pentru diferitele orientări în teoria şi metodologia ştiinţelor contemporane, urmărind să pună în evidenţă anumite structuri prin care se explică caracteristicile şi comportamentul unor obiecte sau procese, privite ca sisteme sau ansambluri organizate de elemente ce pot fi recompuse şi transformate prin procedee definite. /fr. *structuralisme*/

structúră, -i, s. f. — 1. mod de organizare internă a elementelor componente ale unui corp, ale unui ansamblu, ale unui sistem fizic, biologic, social etc., aranjarea spaţială a acestor elemente şi raporturile funcţionale reciproce dintre ele; mod de alcătuire a unei opere literare sau ştiinţifice, mod de construcţie a unei clădiri etc. 2. (fil.) modalitatea de construire a unui sistem, modelul abstract care explică «schema» sa de funcţionare şi principiile ce stau la baza coeziunii sale interne. /lat. *structura*/

strung, -uri, s. n. — maşină-unealtă pentru prelucrarea prin aşchiere a suprafeţelor unei piese, cu ajutorul căreia se pot face operaţiuni de rotunjire, de filetare, de găurire, de retezare, de zimţuire etc. /v. slav. *strugu* = răzuitoare/

strungár [1], -i, s. m. — muncitor la strung. /din *strung* + suf. *-ar*/

strungár [2], -i, s. m. — cioban care mînă oile la strungă. /din *strungă* + suf. *-ar*/

strúngă, -i, s. f. — 1. ocol în care se închid oile înainte de mulgere; deschizătură îngustă a acestui ocol, prin care trec oile una cîte una la muls. 2. loc îngust de trecere. /cf. alb. *shtrungë*/

studént, -ă, -ţi, -te, s. m. şi f. —

persoană care urmează cursurile unei universităţi sau ale unui institut de învăţămînt superior. /it. *studente/*

studiá (-ez) vb. — 1. a învăţa. 2. a observa cu atenţie, a cerceta, a analiza. /it. *studiare/*

studió, -óuri, s. n. — 1. atelier de pictură, de fotografiere etc. 2. ansamblu de clădiri şi de instalaţii care serveşte pentru turnarea filmelor. 3. încăpere special amenajată pentru înregistrarea pe bandă magnetică a sunetelor şi pe peliculă cinematografică a imaginilor, în vederea unei transmisiuni ulterioare. 4. divan prevăzut cu o ladă pentru păstrarea aşternutului. (pr. -di-o) /fr. *studio/*

studiós, -oásă, adj. — care învaţă stăruitor; sîrguitor la învăţătură. (pr. -di-os) /după fr. *studieux/*

stúdiu, -ii, s. n. — 1. muncă intelectuală depusă pentru însuşirea unor cunoştinţe temeinice; învăţătură. 2. materie de învăţămînt. 3. lucrare ştiinţifică. 4. schiţă parţială a unei lucrări de pictură. 5. compoziţie muzicală cu caracter de virtuozitate. /lat. *studium/*

stúpă s. f. — cîlţi de cînepă, de bumbac etc. /lat. *stuppa/*

stupefácţie, -ii, s. f. — uimire, uluire. /fr. *stupéfaction/*

stupefiá (-ez) vb. — a uimi, aului, a năuci. (pr. -fi-a) /fr. *stupéfier/*

stupefiánt, -e, s. n. — substanţă toxică care frînează centrii nervoşi şi produce, după introducerea în corp, la început un efect ameţitor, apoi o stare de fericire trecătoare, dar a cărei folosire repetată duce la obişnuinţă şi la otrăvirea treptată a organismului. (pr. -fi-ant) /fr. *stupéfiant/*

stupíd, -ă, adj. — 1. lipsit de sens, de judecată; absurd. 2. prost, mărginit, greoi la minte. /fr. *stupide/*

stupínă, -e, s. f. — prisacă. /din *stup* + suf. *-ină/*

stupoáre s. f. — 1. uimire, uluire produsă de o emoţie puternică sau de o veste neaşteptată; stupefacţie. 2. stare de descurajare totală, în cazul unor boli de nervi, care poate duce la amuţire şi la imposibilitatea de a face vreo mişcare. /fr. *stupeur*, lat. *stupor/*

sturlubátic, -ă, adj. — neastîmpărat, zvăpăiat, nebunatic. /din *sturluibat* + suf. *-ic/*

suáv, -ă, adj. — gingaş; delicat, graţios. /fr. *suave/*

subalimentá (-ez) vb. — a mînca (sistematic) mai puţin decît trebuie. /din *sub* + *alimenta/*

subalpín, -ă, adj. — care se află în regiunea imediat inferioară celei alpine. /fr. *subalpin/*

subaltérn, -ă, adj. — care lucrează sub ordinele altuia mai mare în grad; subordonat, dependent. /fr. *subalterne/*

subapreciá (-ez) vb. — a preţui mai puţin decît merită, a micşora importanţa. (pr. -ci-a) /din *sub* + *aprecia/*

subcarpátic, -ă, adj. — care se află în regiunea imediat inferioară celei carpatice. /din *sub* + *carpatic/*

subconştiént s. n. — totalitatea fenomenelor psihice care se desfăşoară la un moment dat în afara cîmpului conştiinţei, dar au putut fi anterior conştiente şi se pot conştientiza în viitor (diferenţiindu-se astfel de *inconştient*, care reprezintă fenomenele care nu devin niciodată conştiente). /din *sub* + *conştient/*

subcorticál, -ă, adj. — situat sub scoarţa creierului. /din *sub* + *cortical/*

subcutanát, -ă, adj. — situat sub piele; care se face sub piele. /din *sub* + *cutanat/*

subdivíde (subdivíd) vb. — a împărţi ceea ce a mai fost împărţit; a subîmpărţi. /din *sub* + *divide/*

Scanned with OKEN Scanner

subestimá (-ez) vb. — a subaprecia. /după fr. *sous-estimer*/

subevaluá (-ez) vb. — a subaprecia. /din *sub* + *evalua*/

subiéct, -e, s. n. — 1. totalitatea întîmplărilor (acţiunilor) care alcătuiesc conţinutul unei opere literare, cinematografice etc. 2. (fig.) cauză, pricină, motiv. 3. persoană, materie, chestiune etc. de care se ocupă cineva sau despre care se vorbeşte. 4. (gram.) parte principală a propoziţiei despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului. /lat. *subiectus*/

subiectiv, -ă, adj. — 1. bazat pe conştiinţa individuală; dependent de conştiinţă. 2. care are un caracter personal; care se bazează pe o judecată părtinitoare. /fr. *subjectif*/

subiectivísm s. n. — 1. (fil.) tendinţă idealistă de a reduce orice existenţă la conştiinţă, la subiect, considerînd că singura realitate este conştiinţa individuală; (în ştiinţele sociale) absolutizarea rolului personalităţilor, al voinţei şi al ideilor acestora, negarea legităţii istorice obiective, promovarea voluntarismului şi individualismului anarhic. 2. atitudine părtinitoare; preocupare exagerată faţă de propria persoană. /din *subiectiv* + suf. *-ism*/

subintitulá (-ez) vb. — a da unei scrieri un al doilea titlu pe lîngă cel principal. /din *sub* + *intitula*/

subít, -ă, adj. — ivit pe neaşteptate, brusc; neprevăzut, neaşteptat. /fr. *subit*/

subînţelége (subînţeleg) vb. — a se înţelege ceva ce nu s-a spus direct; a se înţelege de la sine. /din *sub* + *înţelege*/

subjonctív s. n. (gram.) — conjunctiv. /fr. *subjonctif*/

subjugá (subjúg) vb. — 1. a supune prin forţă (o ţară, un popor etc.); a robi. 2. a pune în dependenţă (politică, economică etc.) faţă de cineva; a domina, a înrobi. /fr. *subjuguer*/

sublím[1] s. n. — desăvîrşire, perfecţiune. /fr. *sublime*/

sublím[2], -ă, adj. — care se află la un înalt grad de perfecţiune, de frumuseţe; măreţ, minunat, încîntător. /fr. *sublime*/

sublimá (-ez) vb. (despre substanţe) — a trece (prin încălzire) direct din stare solidă în stare gazoasă. /fr. *sublimer*/

sublimát, -ţi, s. m. — substanţă solidă obţinută prin condensarea directă a vaporilor unui corp solid trecut în stare de vapori prin sublimare. /fr. *sublimat*/

sublinguál, -ă, adj. — aflat sau păstrat sub limbă. (pr. -gu-al) /fr. *sublingual*/

submarín[1], -e, s. n. — navă care poate naviga atît sub apă, cît şi la suprafaţa apei. /fr. *sous-marin*/

submarín[2], -ă, adj. — care se găseşte sub suprafaţa mării, referitor la regiunea de sub suprafaţa mării. /fr. *sous-marin*/

submersíbil, -ă, adj. — 1. adaptat pentru a putea pluti şi sub apă. 2. (s. n.) submarin. /fr. *submersible*/

submersiúne, -i, s. f. — 1. scufundare sub apă a unei nave. 2. metodă de irigaţie, folosită în culturile de orez, constînd în acoperirea solului cu un strat de apă. (pr. -si-u-) /fr. *submersion*/

subminá (-ez) vb. — a lovi pe ascuns, prin intrigi şi uneltiri, pentru a compromite sau a nimici o acţiune, o realizare etc. /din *sub* + *miná*/

submultíplu, -i, s. m. — 1. număr care se cuprinde de un număr întreg de ori în alt număr. 2. fiecare dintre subdiviziunile unei unităţi de măsură. /fr. *sous-multiple*/

subordoná (-ez) vb. — a supune. /fr. *subordoner*/

subráu, -uri, s. n. — bucată de pînză cauciucată aplicată la subsuoara unei haine, pentru a o

feri de transpirație. /fr. *sous-bras*/

subscríe (subscríu) vb. — 1. a semna, a iscăli. 2. (fig.) a aproba, a fi de acord. 3. a se asocia, a colabora. /fr. *souscrire*/

subsemnátul, -a, -ți, -tele, s. m. și f. articulat — termen care se folosește la începutul introducerii unei cereri, urmat imediat de numele și prenumele celui care semnează cererea; subscrisul. /din *subsemna*/

subsidiár, -ă, adj. — care se adaugă ca element secundar în timpul unei argumentări. (pr. -di-ar) /fr. *subsidiaire*/

subsídiu, -ii, s. n. — ajutor în bani. (pr. -diu) /fr. *subside*/

subsól, -uri, s. n. — 1. partea de pământ de sub suprafața solului. 2. totalitatea încăperilor unei clădiri care au podeaua sub nivelul solului. 3. loc în partea de jos a paginii unei cărți unde se dau note explicative. /din *sub* + *sol*/

subsónic, -ă, adj. — care are o viteză mai mică decît viteza sunetului. /fr. *subsonique*/

substantív, -e, s. n. — parte de vorbire flexibilă care denumește lucruri, ființe sau noțiuni abstracte. /fr. *substantif*/

substantivá (-ez) vb. — a folosi în funcție de substantiv un cuvînt care aparține altei categorii gramaticale. /fr. *substantiver*/

substánță, -e, s. f. — 1. material compus din molecule formate din aceleași elemente și cu aceeași structură chimică; materie. 2. ceea ce există prin sine (adică nu este atributul altui lucru). 3. esență; (fig.) conținut, miez. /fr. *substance*/

substanțiál, -ă, adj. — 1. principal, esențial; important, mare. 2. hrănitor, consistent. (pr. -ți-al) /fr. *substantiel*/

substituént, -ți, s. m. — substanță care poate înlocui altă substanță, cu care are proprietăți asemănătoare. /din *substitui*/

substitúi (substítui) vb. — a (se) pune sau a (se) situa în locul altcuiva sau a altceva. /fr. *substituer*/

substrát, -uri, s. n. — 1. conținut. 2. strat peste care s-a așezat alt strat. 3. elemente pătrunse într-o limbă din limba unei populații mai vechi, dispărută. 4. (fig.) motiv sau cauză ascunsă a unei acțiuni. /din *sub* + *strat*/

subsumá (-ez) vb. — a introduce o noțiune mai restrînsă în sfera altei noțiuni mai largi; a include, a aduna, a subordona. /fr. *subsumer*/

subterán[1], -e, s. n. —mină. /după fr. *souterrain*/

subterán[2], -ă, adj. — 1. de sub pământ, din pământ; care se execută sub pământ. 2. (fig.) ilegal, ascuns. /după fr. *souterrain*/

subteránă, -e, s. f. — încăpere care se află în întregime sub pământ. /din *subteran*[2]/

subterfúgiu, -ii, s. n. — mijloc șiret, îndemînatic de a ieși dintr-o încurcătură. (pr. -giu) /fr. *subterfuge*/

subtíl, -ă, adj. — 1. ager, ascuțit, fin, pătrunzător. 2. greu de distins, de recunoscut. 3. care pentru a fi înțeles cere o mare ascuțime a minții. 4. foarte subțire. /fr. *subtil*/

subtilitáte, (2) -ăți, s. f. — 1. finețe, ingeniozitate. 2. judecată greu de înțeles, deoarece face distincții prea fine. /fr. *subtilité*/

subtitlu, -uri, s. n. — al doilea titlu, pe lîngă cel principal. /din *sub* + *titlu*/

subtropicál, -ă, adj. (despre zone geografice) — învecinat cu unul din tropice, avînd ierni blînde și vegetație neîntreruptă. /din *sub* + *tropical*/

subunitár, -ă, adj. — cu valoare mai mică decît unitatea. /din *sub* + *unitar*/

subunitáte, -ăți, s. f. — subîmpărțire a unei unități militare, ad-

ministrative etc. /din *sub* + *unitate*/

suburbán, -ă, adj. — care ţine de o suburbie; în împrejurimile oraşului. ⊗ *comună suburbană* = comună de la marginea unui oraş, de care depinde din punct de vedere administrativ. /fr. *suburbain*/

subúrbie, -ii, s. f. — cartier la marginea unui oraş mare. /lat. *suburbium*/

subvénţie, -ii, s. f. — ajutor în bani (dat de stat). /fr. *subvention*/

subvenţiona (-ez) vb. — a ajuta sau a susţine cu bani. /fr. *subventinner*/

subversiúne s. f. — răsturnare, subminare. (pr. -si-u-) /lat. *subversiv*/

subversiv, -ă, adj. — care pune în pericol ordinea internă a statului; care este împotriva ideilor acceptate de stat. /fr. *subversiv*/

subzistá (subzíst) vb. — a se menţine, a dăinui, a dura. /fr. *subsister*/

subzisténţă s. f. — ceea ce serveşte la întreţinere; hrană, alimente. /fr. *subsistance*/

sucálă, -e, s. f. — unealtă folosită în industria casnică, cu ajutorul căreia se deapănă pe ţevi firele textile pentru războiul de ţesut. /bg., srb. *sukalo*/

succedá (succéd) vb. — 1. a urma imediat după altcineva sau altceva. 2. a moşteni, a avea calitatea de succesor. /fr. *succéder*/

succesiúne, -i, s. f. — 1. înşiruire de persoane, de lucruri etc. care se succed. 2. moştenire. (pr. -si--u-) /fr. *succession*/

succesív, -ă, adj. (adesea adv.) — 1. care urmează unul după altul. 2. progresiv, treptat. /fr. *successif*/

succesór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — 1. persoană care urmează în locul alteia (într-o funcţie, într-o demnitate etc.). 2. moştenitor. /lat. *succesor*/

succínt, -ă, adj. — exprimat pe scurt, în puţine cuvinte. /fr. *succint*/

sucombá (pers. 3 sucómbă) vb. — a muri. /fr. *succomber*/

suculent, -ă, adj. — 1. cu mult suc, zemos; gustos. 2. (fig.) plin de miez, cu conţinut bogat. /fr. *succulent*/

sucursálă, -e, s. f. — întreprindere comercială sau bancară subordonată unei întreprinderi mai mari, de acelaşi fel; filială. /fr. *succursale*/

sud s. n. — 1. miazăzi. 2. parte a globului pământesc, a unei ţări etc. aşezată spre miazăzi (ex. Polul Sud). /fr. *Sud*/

sudá (-ez) vb. — 1. a uni complet între ele două sau mai multe piese metalice, prin topirea părţilor care se îmbină sau prin presare. 2. a se uni, a se lipi, a se lega. 3. (despre elemente de vorbire) a se uni, formînd un singur cuvînt. /fr. *souder*/

sudáţie, -ii, s. f. — 1. procedeu prin care se separă componenţii lichizi sau cu puncte de topire diferite dintr-un amestec, prin încălzirea înceată şi progresivă a unui bloc din acest amestec. 2. (med.) transpiraţie abundentă apărută în urma unui tratament medicamentos, a aplicării de revulsive etc. 3. (bot.) eliminare a apei de către plantă la nivelul stomatelor acvifere. /din *suda*/

súdic, -ă, adj. — de (la) miazăzi, spre miazăzi. /din *sud*+suf. *-ic*/

sudór, -i, s. m. — muncitor specializat în lucrări de sudură. /după fr. *soudeur*/

sudorífic, -ă, adj. — care secretează sau ajută la eliminarea sudorii; care produce transpiraţie. /fr. *sudorifique*/

sudoripără, -e, adj. f. — (în expr.) *glandă sudoripară* = glandă care secretează sudoare. /fr. *sudoripare*/

sudúră, -i, s. f. — 1. a) rezultatul operaţiei de sudare. b) locul în

ministrative etc. /din *sub* + *unitate*/

suburbán, -ă, adj. — care ţine de o suburbie; în împrejurimile oraşului. ⊗ *comună suburbană* = comună de la marginea unui oraş, de care depinde din punct de vedere administrativ. /fr. *suburbain*/

subúrbie, -ii, s. f. — cartier la marginea unui oraş mare. /lat. *suburbium*/

subvénţie, -ii, s. f. — ajutor în bani (dat de stat). /fr. *subvention*/

subvenţiona (-ez) vb. — a ajuta sau a susţine cu bani. /fr. *subventionner*/

subversiúne s. f. — răsturnare, subminare. (pr. -si-u-) /lat. *subversio*/

subversív, -ă, adj. — care pune în pericol ordinea internă a statului; care este împotriva ideilor acceptate de stat. /fr. *subversif*/

subzistá (subzíst) vb. — a se menţine, a dăinui, a dura. /fr. *subsister*/

subzisténţă s. f. — ceea ce serveşte la întreţinere; hrană, alimente. /fr. *subsistance*/

sucálă, -e, s. f. — unealtă folosită în industria casnică, cu ajutorul căreia se deapănă pe ţevi firele textile pentru războiul de ţesut. /bg., srb. *sukalo*/

succedá (succéd) vb. — 1. a urma imediat după altcineva sau altceva. 2. a moşteni, a avea calitatea de succesor. /fr. *succéder*/

succesiúne, -i, s. f. — 1. înşiruire de persoane, de lucruri etc. care se succed. 2. moştenire. (pr. -si-u-) /fr. *succession*/

succesív, -ă, adj. (adesea adv.) — 1. care urmează unul după altul. 2. progresiv, treptat. /fr. *successif*/

succesór, -oáre, -i, -oare, s. m. şi f. — 1. persoană care urmează în locul alteia (într-o funcţie, într-o demnitate etc.). 2. moştenitor. /lat. *successor*/

succínt, -ă, adj. — exprimat pe scurt, în puţine cuvinte. /fr. *succint*/

sucombá (pers. 3 sucómbă) vb. — a muri. /fr. *succomber*/

suculent, -ă, adj. — 1. cu mult suc, zemos; gustos. 2. (fig.) plin de miez, cu conţinut bogat. /fr. *succulent*/

sucursálă, -e, s. f. — întreprindere comercială sau bancară subordonată unei întreprinderi mai mari, de acelaşi fel; filială. /fr. *succursale*/

sud s. n. — 1. miazăzi. 2. parte a globului pământesc, a unei ţări etc. aşezată spre miazăzi (ex. Polul Sud). /fr. *Sud*/

sudá (-ez) vb. — 1. a uni complet între ele două sau mai multe piese metalice, prin topirea părţilor care se îmbină sau prin presare. 2. a se uni, a se lipi, a se lega. 3. (despre elemente de vorbire) a se uni, formînd un singur cuvînt. /fr. *souder*/

sudáţie, -ii, s. f. — 1. procedeu prin care se separă componenţii lichizi sau cu puncte de topire diferite dintr-un amestec, prin încălzirea înceată şi progresivă a unui bloc din acest amestec. 2. (med.) transpiraţie abundentă apărută în urma unui tratament medicamentos, a aplicării de revulsive etc. 3. (bot.) eliminare a apei de către plantă la nivelul stomatelor acvifere. /din *suda*/

súdic, -ă, adj. — de (la) miazăzi, spre miazăzi. /din *sud*+suf. *-ic*/

sudór, -i, s. m. — muncitor specializat în lucrări de sudură. /după fr. *soudeur*/

sudorífic, -ă, adj. — care secretează sau ajută la eliminarea sudorii; care produce transpiraţie. /fr. *sudorifique*/

sudoripără, -e, adj. f. — (în expr.) *glandă sudoripară* = glandă care secretează sudoare. /fr. *sudoripare*/

sudúră, -i, s. f. — 1. a) rezultatul operaţiei de sudare. b) locul în

care s-a realizat o îmbinare prin sudare. 2. (fig.) închegare, îmbinare, legătură. /fr. *soudure*/

suficiént, -ă, adj. — 1. destul, de ajuns, satisfăcător. 2. mediocru, mărginit, prost. (pr. ci-ent) /lat. *ufficiens*/

ficiénță, -e, s. f. — 1. îndestulare, mărginire, limitare. 2. mediocritate, prostie. 3. mulțumire de sine exagerată. /fr. *suffisance*/

sufix, -e, s. n. — grup de sunete (uneori un singur sunet) alipit rădăcinii unui cuvînt pentru a forma un cuvînt nou. /fr. *suffixe*/

suflái, -uri, s. n. — tub de suflat, suflător. /din *sufla* + suf. *-ai*/

suflántă, -e, s. f. — mașină care servește la comprimarea aerului sau a altor gaze. /fr. *soufflante*/

sufleór, -i, s. m. — persoană care șoptește actorilor ceea ce trebuie să spună (sau să facă) cînd joacă într-o piesă de teatru. (pr. -flör) /fr. *souffleur*/

súflet, -e, s. n. — I. substanță spirituală, imaterială, de origine divină, care dă omului viață și este considerată cu esență veșnică; (în expr.) *a-i ieși sufletul* = a muri; *a-și vedea de suflet* = a se comporta în viață după normele bisericești, morale. II. 1. denumire, în limba uzuală, pentru noțiunea de psihic uman sau de conștiință. 2. totalitatea însușirilor morale, afective, intelectuale ale omului. 3. omenie, bunătate. 4. curaj, îndrăzneală. 5. viață. ⊗ *a lua sufletul* = a omorî. 6. inimă. 7. persoană, om, locuitor. 8. suflare, respirație. /lat. * *sufflitus*/

sufletésc, -ească, adj. — al sufletului; moral, spiritual. /din *suflet* + suf. *-esc*/

súflu, -uri, s. n. — 1. respirație. 2. adiere, boare. 3. (fig.) avînt, elan. 4. aerul deplasat cu mare putere de o explozie. /fr. *souffle*/

sufocá (sufóc) vb. — a înăbuși; a sugruma. /lat. *suffocare*/

sufocánt, -ă, adj. — înăbușitor; apăsător, insuportabil. /fr. *suffocant*/

sufrágiu, -ii, s. n. — 1. vot. 2. aprobare. (pr. -giu) /fr. *suffrage*/

sugerá (-ez) vb. — a face să se nască în mintea cuiva un gînd, o idee, un sentiment. /fr. *suggérer*/

sugéstie, -ii, s. f. — 1. influențare a voinței și comportamentului cuiva fără ca acesta să-și dea seama de originea acestei influențe; acțiunea exterioară care provoacă acest proces. 2. propunere, idee. /fr. *suggestion*/

suhát, -uri, s. n. — pășune; izlaz, imaș. /cf. srb. *suvat*/

súi-géneris adj. — unic în felul său; original, special, particular. /lat. *sui-generis*/

suítă, -e, s. f. — 1. grup care însoțește o persoană importantă; alai, însoțire. 2. compoziție, alcătuită dintr-un grup de piese muzicale (instrumentale) cu caracter diferit. 3. serie, șir de episoade, de idei etc.; continuitate, înlănțuire. /fr. *suite*/

sulfát, -ți, s. m. — sare a acidului sulfuric. ⊗ *sulfat de cupru* = piatră-vînătă; *sulfat de magneziu* = sare-amară; *sulfat feros* = calaican; *sulfat de sodiu* = sare de sodiu a acidului sulfuric, folosită în medicină ca purgativ; *sulfat de aluminiu și de potasiu* = alaun, piatră-acră. /fr. *sulfate*/

sulfatá (-ez) vb. — 1. a acoperi plăcile unui acumulator electric cu sulfat de plumb. 2. a muia un material într-o baie de sulfat metalic, pentru a-l conserva mai bine. 3. a stropi plantele sau semințele cu sulfat de cupru, pentru a combate paraziții. /fr. *sulfater*/

sulfurát, -ă, adj. (despre compuși chimici) — combinat cu sulf (ex. *hidrogen sulfurat* = gaz incolor, toxic, cu miros de ouă stricate). /din *sulfură*/

sulfúră, -uri, s. f. — compus al sulfului cu un metal sau cu un

radical organic. /fr. *sulfure*/

sultán, -i, s. m. — suveran musulman. /tc. *sultan*/

sultanát, -e, s. n. — stat monarhic condus de un sultan. /fr. *sultanat*/

sumár [1], -e, s. n. — 1. conținutul pe scurt; rezumat. 2. tablă de materii, cuprins. /lat. *summarius*/

sumár [2], -ă, adj. — 1. spus în puține cuvinte; pe scurt. 2. făcut în grabă, foarte simplu. 3. (despre îmbrăcăminte) strict necesar. /lat. *summarius*/

súmbru, -ă, adj. — 1. întunecat, întunecos, neguros. 2. (fig.) posomorît, trist, mîhnit. /fr. *sombre*/

sumedénie, -ii, s. f. —mulțime mare, puzderie. /din *sumă*/

sumétе (sumét) vb. — 1. a sufleca mînecile sau poalele. 2. a prinde și a fixa mai sus. /lat. *summittere*/

supápă, -e, s. f. — piesă în formă de ciupercă fixată pe o țeavă sau pe un tub în dreptul unei deschideri, care are rolul de a întrerupe sau a restabili curgerea lichidului sau a gazului din acel circuit. /fr. *soupape*/

súper- — element de compunere a cuvintelor cu sensul: «deasupra», «foarte». /fr. *super-*, lat. *super* = deasupra/

supérb, -ă, adj. — 1. măreț, impunător; impresionant, minunat. 2. mîndru, semeț. /fr. *superbe*/

superficiál, -ă, adj. — 1. care se produce numai la suprafață; de la suprafață. 2. (fig.) care privește lucrurile cu ușurință; neserios, lipsit de adîncime, fără temei. (pr. -ci-al) /fr. *superficiel*/

superflúu, -úă, adj. — care este de prisos, inutil. /lat. *superfluus*/

superfosfát, -ți, s. m. — îngrășămînt chimic pentru ogoare, pe bază de fosfat, sub formă de pulbere albă-cenușie. /fr. *superphosphate*/

superiór, -oáră, adj. — 1. așezat în spațiu deasupra altuia; de sus. 2. (despre cursul unui rîu) aflat mai aproape de izvor decît de vărsare. 3. care ocupă o funcție mai mare decît altul. 4. care este de calitate mai bună, care valorează mai mult decît altul; care este la un nivel mai înalt, care are merite deosebite. /lat. *superior*/

superlatív, -ă, adj. (despre calificative) — care exprimă o calitate în gradul cel mai înalt. ⊗ *gradul superlativ* = grad de comparație al adjectivelor și al adverbelor care arată că însușirea pe care o exprimă este la un nivel foarte înalt (superlativ absolut) sau la nivelul cel mai înalt în comparație cu altele de aceeași natură (superlativ relativ). /fr. *superlatif*/

supersónic, -ă, adj. — care are o viteză mai mare decît viteza sunetului. /fr. *supersonique*/

superstíție, -ii, s. f. — credință falsă, înapoiată, rămășită a magiei și a credinței în duhuri (ca ceva distinct de corp, de obiecte) și în supranatural (ex. credința în spirite bune și rele, în farmece, vrăji, semne prevestitoare, numere sau zile cu noroc sau aducătoare de nenorociri etc.). /fr. *superstition*/

supín, -e, s. n. — mod nepersonal al verbului care arată scopul, destinația sau proveniența. /lat. *supinum*/

supleánt, -ă, -ți, -te, s. m. și f. — membru într-o comisie sau într-un comitet care poate înlocui pe titular, avînd drept de vot consultativ. (pr. -ple-ant) /fr. *suppléant*/

suplețe s. f. — ușurință în mișcări; mlădiere. /după fr. *souplesse*/

supliciu, -ii, s. n. — 1. tortură, caznă. 2. (fig.) suferință sufletească, chin. /lat. *supplicium*/

suplimént, -e, s. n. — adaos, completare. /fr. *supplément*/

suplimentár, -ă, adj. — care se adaugă la ceva, care completează ceva. /fr. *supplémentaire*/

Scanned with OKEN Scanner

suplini (-esc) vb. — 1. a înlocui pe cineva (temporar). 2. a adăuga ceea ce lipsește. /it. *supplire* (după *plin*)/

suplinitór, -oáre, adj. — care înlocuiește pe cineva în muncă. /din *suplini* + suf. *-(i)tor*/

súplu, -ă, adj. — 1. mlădios, flexibil. 2. ușor în mers. 3. (fig.) acomodabil, adaptabil. /fr. *souple*/

supórt, -uri, s. n. — 1. reazem pentru susținerea unui obiect; postament. 2. (fig.) ajutor, sprijin, susținere. /fr. *support*/

suportá (supórt) vb. — 1. a îndura, a răbda, a suferi. 2. a admite, a tolera, a îngădui. /fr. *supporter*/

supórter, -ă, -i, -e, s. m. și f. — susținător sau simpatizant sportiv. /engl. *suporter*/

supozitór, -oáre, s. n. — medicament solid și în formă conică, care se introduce prin anus. /după fr. *suppositoire*/

supozíție, -ii, s. f. — 1. enunț luat ca ipoteză pentru a întemeia pe baza sa alte enunțuri; presupunere. 2. capacitatea unui termen de a reprezenta ceva într-o propoziție. /fr. *supposition*/

supra- — element de compunere a cuvintelor cu sensul: «peste», «deasupra», «foarte». /lat. *supra* = deasupra/

supraapreciá (-iez) vb. — a aprecia mai mult decît merită. /din *supra-* + *aprecia*/

suprabugetár, -ă, adj. — care nu este prevăzut în buget, extrabugetar. /din *supra-* + *bugetar*/

supracótă, -e, s. f. — parte suplimentară de bani, de mărfuri etc. care îi revine cuiva sau e datorată de cineva. /din *supra-* + *cotă*/

supraevaluá (-ez) vb. — a prețui ceva mai mult decît merită. /din *supra-* + *evalua*/

suprafáță, -fețe, s. f. — 1. întindere exterioară a unui corp; față. 2. întindere delimitată. 3. (mat.) element geometric cu două dimensiuni format prin deplasarea unei linii. /din *supra-* + *față*/

suprafortăreáță, -ețe, s. f. — (în expr.) *suprafortăreață zburătoare* = avion de bombardament blindat de mare tonaj, cu mai multe motoare. /din *supra-* + *fortăreață*/

supralicitá (-ez) vb. — a oferi la o licitație un preț mai mare decît cel oferit de altul. /din *supra-* + *licita*/

supramúncă s. f. (ec. pol.) — muncă prestată de lucrători peste munca necesară și prin care se creează plusprodusul. /din *supra-* + *muncă*/

supranaturál, -ă, adj. — 1. care pare mai presus de forțele și legile naturii și care, neputînd fi explicat, este atribuit unor forțe miraculoase. 2. fără seamăn, extraordinar, excepțional. /din *supra-* + *natural*/

supranúme, -e, s. n. — nume adăugat la un nume propriu. /din *supra-* + *nume*/

supranumerár, -ă, adj. — care este peste numărul fixat sau necesar. /din *supra-* + *numerar*/

supraóm, -oámeni, s. m. — 1. persoană care realizează lucruri ce par mai presus de puterile omenești. 2. om desăvîrșit. /din *supra-* + *om*/

supraomenésc, -eáscă, adj. — care întrece puterile omenești. /din *supra-* + *omenesc*/

suprapopulát, -ă, adj. (despre orașe, regiuni, țări etc.) — populat peste limitele normale. /din *supra-* + *populat*/

suprapréț, -uri, s. n. — preț mai mare decît cel oficial. /din *supra-* + *preț*/

supraprodúcție, -ii, s. f. — situație în care producția de mărfuri depășește puterea de cumpărare a consumatorilor. /din *supra-* + *producție*/

suprarealísm s. n. — curent artistic manifestat mai cu seamă în literatură și în artele plastice contemporane, care deși își afir-

mă crezul în suprarealitate şi pune accent pe rolul subconştientului şi are tendinţe de negare a artei de pînă atunci, are totuşi şi elemente constructive, căci declarîndu-se ca o mişcare înnoitoare nu numai în artă, ci ataşată şi curentelor revoluţionare, promovează o atitudine spirituală care caută un mod nou de viaţă. /din *supra- + realism*/

suprarenál, -ă, adj. — care se află deasupra rinichilor. /din *supra- + renal*/

suprasensíbil, -ă, adj. — 1. foarte sensibil. 2. (despre sunete, unde etc.) care depăşeşte posibilitatea de percepţie a simţurilor. /din *supra- + sensibil*/

supravieţuí (-iesc) vb. — a rămîne în viaţă după moartea cuiva sau după o catastrofă în care au murit mulţi. /din *supra- + vieţui*/

suprém, -ă, adj. — 1. cel mai mare, cel mai bun; mai presus de toate. 2. extrem, ultim. 3. care este cel mai înalt în grad. /fr. *suprême*/

supremaţíe, -ii, s. f. — superioritate unită cu autoritate şi putere; întîietate. /fr. *suprématie*/

suprimá (suprím) vb. — 1. a înlătura, a desfiinţa. 2. a omorî. /fr. *suprimer*/

supurá (pers. 3 -eazá) vb. (despre ţesuturi) — a produce şi a elimina puroi. /fr. *suppurer*/

surátă, -e, s. f. (pop.) — 1. prietenă bună ca o soră. 2. termen de adresare folosit de femeile de la ţară în relaţiile dintre ele. /din *soră* + suf. *-ată*/

súrda adv. — *de-a surda* = degeaba, în zadar, fără folos. /din *surd*/

surdínă, -e, s. f. — 1. dispozitiv în formă de pieptene dublu, la instrumentele cu coarde, sau în formă de dop, la trompete, care slăbeşte tăria sunetelor muzicale. 2. (fig.) slăbire a vocii, a sunetelor. /fr. *sourdine*/

surescitá (surescít) vb. — a excita sau a irita peste măsură. /fr. *surexciter*/

surfilá (-ez) vb. — a întări marginile unui material textil cu o cusătură superficială rară. /fr. *surfiler*/

surghiún, -uri, s. n. — 1. exil, deportare. 2. (fig.) pribegie, înstrăinare. /tc. *sürgün*/

súrlă, -e, s. f. — instrument muzical în formă de fluier, cu mai multe găuri şi cu unul dintre capete lărgit în formă de pîlnie. /srb. *surla*/

surmená (-ez) vb. — a obosi peste măsură; a istovi. /fr. *surmener*/

surmenáj, -e, s. n. — stare de oboseală extremă, în urma unei munci prea grele şi de durată. /fr. *surmenage*/

surogát, -e, s. n. — substanţă care poate înlocui un produs mai scump (sau mai greu de găsit) şi cu care are unele proprietăţi comune. /germ. *Surrogat*/

surpá (súrp) vb. — 1. a se prăbuşi, a se dărîma, a se năruí. 2. a doborî; a distruge, a nimici, a ruina. 3. (fig.) a răsturna pe cineva dintr-o situaţie privilegiată. /lat. * *subrupare*/

surplús, -uri, s. n. — prisos, adaos, plus. /fr. *surplus*/

surprínde (surprínd) vb. — 1. a mira, a uimi, a ului. 2. a prinde pe cineva asupra unei fapte pe care dorea s-o facă fără să fie văzut; a da peste cineva pe neaşteptate. 3. a observa sau a descoperi un aspect momentan. /fr. *surprendre*/

surprinzătór, -oáre, adj. — uimitor, neaşteptat. /din *surprinde*+ suf. *-(ă)tor*/

surpriză, -e, s. f. — 1. surprindere. 2. bucurie neaşteptată oferită cuiva la anumite ocazii; dar, cadou. /fr. *surprise*/

súrsă, -e, s. f. — 1. locul unde se produce sau unde se poate găsi un lucru. 2. (fig.) izvor, origine, obîrşie. /fr. *source*/

surugíu, -ii, s. m. — vizitiu care

conducea (călare pe unul din cai) diligențele, poștalioanele etc. /tc. *sürücü*/

survení (pers. 3 -víne) vb. — a se întîmpla sau a se produce pe neașteptate. /fr. *survenir*/

survolá (-ez) vb. (în aviație) — a zbura pe deasupra unui teritoriu. /fr. *survoler*/

susceptíbil, -ă, adj. — 1. care se supără repede; sensibil, bănuielnic, neîncrezător. 2. care este capabil să..., în stare să ... 3. (despre un lucru) care poate suferi modificări. /fr. *susceptible*/

suscitá (suscít) vb. — a provoca, a produce, a stîrni. /fr. *susciter*/

suspéct, -ă, adj. — care dă de bănuit; îndoielnic, nesigur. /fr. *suspect*/

suspectá (-ez) vb. — a bănui pe cineva de ceva; a pune la îndoială ceva. /fr. *suspecter*/

suspendá (suspénd) vb. — 1. a atîrna. 2. a îndepărta temporar din serviciu pe cineva. 3. (fig.) a interzice, a opri; a întrerupe. /fr. *suspendre*/

suspéns s. n. — moment de încordare (într-un film, într-o operă literară). (pr. suspans) /fr., engl. *suspence*/

suspénsie, -ii, s. f. — 1. întrerupere intenționată a frazei; oprire temporară. 2. legătură elastică dintre un sistem tehnic și reazemul lui. /fr. *suspension*/

suspéntă, -e, s. f. — fiecare dintre coardele care leagă suprafața curbată a unei parașute deschise de hamul prins de corpul parașutistului. (var. *suspantă*) /fr. *suspente*/

suspiciúne, -i, s. f. — bănuială, neîncredere. /fr. *suspicion*/

sus-pús, -ă, adj. — care are o funcție înaltă. /din *sus* + *pus*/

sustentáție, -ii, s. f. — 1. proprietatea unui corp de a se menține la un anumit nivel în masa unui lichid sau gaz; susținere. 2. (aviație) forță care împinge în sus o aeronavă. /fr. *sustentation*/

sustráge (sustrág) vb. — 1. a fura, a șterpeli. 2. a împiedica de la ceva. 3. a se da deoparte de la obligații. /fr. *soustraire*/

susținătór, -oáre, -i, -oare, s. m. și f. — 1. persoană care sprijină, apără, susține sau întreține pe cineva. 2. persoană care are răspunderea de tutore. /din *susține* + suf. *-(ă)tor*/

susțíne (susțín) vb. — 1. a sprijini, a ajuta, a apăra pe cineva. 2. a afirma ceva cu tărie. 3. a întreține cu mijloace materiale o persoană, o instituție etc. 4. (fig.) a se menține pe poziție, a rezista. /lat. *sustinere*/

súsur s. n. — murmur; freamăt. /din *susura*/

susurá (pers. 3 súsură) vb. — a produce un zgomot lin și continuu. /fr. *susurrer*/

sutúră, -i, s. f. — 1. cusătură a două margini ale unei răni. 2. încheietură fixă a oaselor late ale craniului. /fr. *sutúra*/

suvác, -e, s. n. — unealtă (ascuțită) folosită la facerea găurilor la opinci, la desfundat luleaua etc. /ngr. *suvlaki*/

suvenír, -e, s. n. — amintire. /fr. *souvenir*/

suverán, -ă, -i, -e, s. m. și f. — 1. conducător al unui stat monarhic; rege, împărat. 2. (fig.) persoană sau colectivitate care poate să dispună liber de soarta și de acțiunile sale. /după fr. *souverain*/

suveranitáte s. f. — calitatea de a fi stăpîn, de a dispune de soarta sa; independență. /după fr. *souveraineté*/

suzerán [1], -i, s. m. — mare senior feudal care poseda o feudă (moșie) întinsă din care dăruia altor nobili, care deveneau astfel vasalii săi. /după fr. *suzerain*/

suzerán [2], -ă, adj. — care nu depinde de nimeni și exercită autoritate asupra statelor dependente, amestecîndu-se în treburile lor interne. /după fr. *suzerain*/

Scanned with OKEN Scanner

Ş

şa, şei, s. f. — 1. un fel de scaun care se pune pe spinarea calului pentru călăreţ. 2. parte a bicicletei, a motocicletei etc. pe care se stă. 3. depresiune între două părţi mai ridicate de teren. (art. şáua; gen. şéii). /lat. *sella*/

şablón, -oáne, s. n. — 1. model după care se poate face o piesă, o zugrăveală etc.; model, formă. 2. (fig.) repetare neschimbată, mecanică a unui model. 3. instrument cu care se măsoară dimensiunile unei piese în curs de fabricare. /germ. *Schablone*/

şablonárd, -ă, (pl. -arzi, -de) adj. — lipsit de inventivitate, de originalitate. /din *şablon*/

şagrín s. n. — instrument cu un model în relief care poate fi imprimat pe o piele. /fr. *chagrin*/

şah, -i, s. m. — suveranul Iranului. /tc. *şah*/

şáibă, -e, s. f. — 1. roată fixată pe un ax peste care se trece cureaua de transmisie. 2. disc cu gaură în centru care se interpune între o piesă ce trebuie strînsă şi elementul de strîngere (şurub, piuliţă etc.). /germ. *Scheibe*/

şalánger, -i, s. m. — sportiv care are dreptul de a-şi disputa un titlu de campion în mod direct cu deţinătorul titlului la acea dată. /engl. *challenger*/

şalúpă, -e, s. f. — barcă cu motor, vaporaş mic. /fr. *chaloupe*/

şambelán, -i, s. m. — mare demnitar care avea în grijă camera suveranului. /fr. *chambellan*/

şamótă, -e, s. f. — argilă arsă folosită la fabricarea cărămizilor şi a altor produse refractare; cărămidă refractară. /germ. *Schamotte*/

şampánie s. f. — vin spumos, obţinut prin procedee speciale de fermentaţie. /fr. *champagne*/

şampón, -oane, s. n. — săpun lichid sau praf pentru spălatul părului. /fr. *shampooing*/

şan, -uri, s. n. — calapod special care se introduce în încălţăminte pentru a o ţine întinsă. /magh. *şam*/

şáncru, -e, s. n. — rană ulceroasă apărută pe mucoasă sau pe piele pe locul de pătrundere a unui agent producător de boală. /germ. *Schanker*/

şánsă, -e, s. f. — posibilitate de reuşită; sorţi de izbîndă. /fr. *chance*/

şansonétă, -e, s. f. — compoziţie scurtă pentru voce, cu conţinut liric sau vesel. /fr. *chansonnette*/

şantáj, -e, s. n. — obţinere de foloase sau bani prin intimidare sau prin ameninţarea dezvăluirii unor secrete. /fr. *chantage*/

şantiér, -e, s. n. — loc unde se construieşte o clădire, un pod etc., împreună cu materialele şi instalaţiile necesare. /fr. *chantier*/

şapirográf, -e, s. n. — aparat de multiplicat texte sau desene. /germ. *Schapirograph*/

şarádă, -e, s. f. — ghicitoare care propune aflarea unui cuvînt cu ajutorul părţilor sau silabelor acestuia, care au înţeles de sine stătător. /fr. *charade*/

şarétă, -e, s. f. — trăsurică uşoară (cu două roţi). /fr. *charette*/

şarg, -ă, adj. (despre cai) — cu părul galben-deschis. /magh. *sárga*/

şariáj, -e, s. n. — 1. fenomen de cutare a straturilor unui sistem muntos prin alunecarea straturilor mai vechi peste cele noi. 2. transport de pămînt, de nisip

şi de pietriş de către curentul unei ape curgătoare. (pr. -ri-aj) /fr. *charriage*/

şarjá (-ez) vb. — 1. (despre trupele militare de cavalerie) a ataca cu putere inamicul cu săbiile, cu lăncile etc.; a izbi, a năvăli. 2. a prezenta ceva într-o formă caricaturală, exagerată. /fr. *charger*/

şárjă, -e, s. f. — I. 1. încărcătură obişnuită a unui cuptor metalurgic. 2. cantitate de metal lichid obţinută într-o astfel de încărcătură. II. atac armat al unei trupe de cavalerie, cu folosirea armelor albe (săbii, suliţe etc.). /fr. *charge*/

şarpántă, -e, s. f. — construcţie care susţine învelitoarea unui acoperiş. /fr. *charpente*/

şasíu, -uri, s. n. — 1. cadru care se montează deasupra roţilor unui autovehicul şi care susţine caroseria. 2. diferite tipuri de rame sau cadre folosite în industrie, în tipografie etc. /fr. *châssis*/

şatén, -ă, adj. (despre păr) — castaniu. /fr. *châtain*/

şedínţă, -e, s. f. — 1. adunare, întrunire, consfătuire. 2. dezbaterea unei cauze în faţa unei instanţe de judecată. 3. timp de aplicare a unui tratament medical neîntrerupt. /din *şedea* + suf. *-inţă*/

şeíc, -i, s. m. — căpetenie a unui trib arab; şef de comunitate religioasă la musulmani. (pr. şe-ic) /tc. *şeyh*/

şelár, -i, s. m. — cel ce face şi vinde şei sau alte obiecte necesare la înhămarea şi înşeuarea calului. /din *şele* (pl. reg. al lui *şa*) + suf. *-ar*/

şeminéu, -uri, s. n. — sobă de zid instalată într-o scobitură a peretelui, având o latură deschisă spre încăpere; cămin. /fr. *cheminée*/

şenál, -e, s. n. — 1. loc strîmt pentru trecerea navelor (printr-o strîmtoare, la intrarea într-un port). 2. parte navigabilă a unui curs de apă. /fr. *chenal*/

şenílă, -e, s. f. — bandă de metal continuă care se înfăşoară peste toate roţile situate pe aceeaşi parte a unui autovehicul, ceea ce permite trecerea cu uşurinţă peste şanţuri, gropi etc. /fr. *chenille*/

şeptél, -uri, s. n. — numărul total al animalelor domestice dintr-o gospodărie, dintr-o comună, dintr-o ţară. /fr. *cheptel*/

şérb, -i, s. m. (în feudalism) — ţăran legat de pămîntul moşierului şi depinzînd total de acesta; iobag. /lat. *servus*/

şerif, -i, s. m. — 1. (în Anglia şi S.U.A.) şef administrativ răspunzător cu menţinerea ordinii şi aplicarea legilor în comitete şi districte. 2. (în ţările arabe) prinţ, nobil. /(1) engl. *sheriff*, (2) tc. *şerif*/

şerpár, -e, s. n. — brîu lat de piele, cu buzunăraşe, pe care îl poartă bărbaţii în unele regiuni; chimir. /din *şerpe* + suf. *-ar*/

şevalét, -e, s. n. — suport de lemn pe care pictorul fixează materialul pe care pictează. /fr. *chevalet*/

şeviót s. n. — rasă de oi de munte, originară din Anglia, cu lînă albă, semifină. (pr. -vi-ot) /fr. *cheviotte*/

şevró, -uri, s. n. — piele subţire, moale şi cu luciu, folosită la feţele de încălţăminte, obţinută din pielea de capră sau de ied, tăbăcită cu crom. /fr. *chevreau*/

şezătoáre, -i, s. f. — 1. adunare de vecini, rude şi prieteni spre a lucra împreună, spunînd în acest timp glume, poveşti, ghicitori etc.; clacă. 2. reuniune literară sau cultural-educativă, cu program de cîntece, recitări, scenete etc. /din *şez* + suf. *-(ă)toare*/

şezlóng, -uri, s. n. — scaun mare pentru odihnă, cu spătar înclinat după preferinţă. /fr. *chaise-longue*/

şfichiuí (-iésc) vb. — 1. a plesni cu capătul subţire şi neîmpletit

al biciului. 2. (fig.) a înţepa cu vorba, a lua în rîs. /din *şfichi*/

şiác, -e, s. n. — postav gros şi aspru, închis la culoare, ţesut în casă. (var. *şeiác*) /tc. *şayak*/

şic, -uri, s. n. — 1. găteală; eleganţă. 2. lucru care are haz. /fr. *chic*/

şicână, -e, s. f. — 1. sîcîială, răutate. 2. obstacol pus pe circuitul unui lichid sau gaz pentru a-i încetini viteza. /fr. *chicane*/

şifón, -oáne, s. n. — pînză de bumbac albită şi apretată, folosită pentru lenjeria de pat. /fr. *chiffon*/

şifoná (-nez) vb. — 1. a mototoli. 2. (fig.) a (se) supăra. /fr. *chiffonne*/

şifoniér, -e, s. n. — dulap pentru haine şi lenjerie. (pr. -ni-er) /fr. *chiffonnier*/

şíld, -uri, s. n. — placă de metal care se fixează la uşă pe locul unde se află gaura cheii. /germ. *Schild*/

şiling, -i, s. m. — 1. monedă divizionară engleză (valorînd acum a suta parte dintr-o liră sterlină). 2. unitate monetară a Austriei. /(1) engl. *shilling*, (2) germ. *Schilling*/

şintoísm s. n. — religia naţională a Japoniei, avînd soarele ca divinitate principală. /fr. *shintoïsme*/

şípot, -e, s. n. — 1. izvor a cărui apă ţîşneşte cu putere; şuvoi. 2. jgheab sau ţeavă prin care se captează apa unui izvor. 3. (rar) vîrtej de apă, apă repede. /bg. *šepot* = murmur/

şíră, -e, s. f. — 1. grămadă mare de paie, de snopi etc. clădită în formă de prismă şi terminată cu o coamă ascuţită. 2. (expr.) *şira spinării* = coloana vertebrală. /din *şir*/

şist, -uri, s. n. — rocă care are proprietatea de a se desface uşor în plăci cu suprafeţe paralele. /fr. *schiste*/

şişcórniţă, -e, s. f. (Mold.) — maşină de tocat paie. /din *şişcă* + suf. *-orniţă*/

şiştár, -e, s. n. — vas în care se mulg vacile; doniţă, ciubăraş. /slav/

şiştáv, -ă, adj. — nedezvoltat, pipernicit; plăpînd. /bg. *šiškav*/

şíţă, -e, s. f. — scîndurică de lemn, mai scurtă decît şindrila, folosită pentru acoperitul unor clădiri (mai ales la munte). /srb. *štica*/

şlágăr, -e, s. n. — compoziţie muzicală care se bucură la un moment dat de mare popularitate. /germ. *Schlager*/

şleáhtă, -e, s. f. — 1. bandă, clică. 2. (în evul mediu, în Polonia) nume dat nobilimii mici şi mijlocii. /pol. *szlachta*/

şleau [1], -uri, s. n. — drum natural, bătătorit de care. ⊗ (expr.) *a vorbi pe şleau* = a vorbi direct, fără înconjur. /pol. *szlak*/

şleau [2], -uri, s. n. — curea, funie sau lanţ cu care se leagă calul de crucea căruţei; trăgătoare. /ucr. *šleja*/

şlep, -uri, s. n. — vaporaş de transport (tras de un remorcher). /germ. *Schlepp*/

şlíboviţă, -e, s. f. — rachiu tare de prune. /pol. *śliwowica*/

şlif, -uri, s. n. — porţiunea şlefuită a unui obiect. /germ. *Schliff*/

şliţ, -uri, s. n. — 1. şănţuleţ făcut într-o piesă sau într-un element de construcţie. 2. despicătură făcută la unele obiecte de îmbrăcăminte pentru a uşura mişcarea sau în scop decorativ. /germ. *Schlitz*/

şmírghel s. n. — 1. rocă formată în cea mai mare parte din particule fine de corindon. 2. hîrtie acoperită cu pulberea obţinută din sfărîmarea rocii descrise mai sus (sau obţinută pe cale sintetică), folosită la curăţarea şi lustruirea unor obiecte. /germ. *Schmirgel*/

şnapán, -i, s. m. — şarlatan, pungaş, potlogar. /fr. *chenapan*/

şnit, -uri, s. n. — 1. suprafaţă for-

mată de marginile tăiate ale foilor unei cărţi, ale unui registru etc., care, uneori, se înfrumuseţează prin vopsire, aurire etc. 2. marginea liberă a tălpii încălţămintei, în afara liniei de îmbinare dintre feţe şi talpă. /germ. *Schnitt*/

şoáldă, -e, s. f. — 1. (în expr.) *a umbla cu şoalda* = a umbla cu vicleşug, cu minciună. 2. momeală artificială folosită de pescari. /sas. *scholt*/

şoc, -uri, s. n. — 1. ciocnire, izbire; zguduitură. 2. tulburare bruscă şi violentă a funcţiilor organismului manifestată prin dezechilibru fizic şi psihic. /fr. *choc*/

şocá (-chez) vb. — a impresiona sau a surprinde pe cineva prin vorbe sau gesturi. /fr. *choquer*/

şoimán, -ă, -i, -e, s. m. şi f. — 1. (s. m.) şoim. 2. persoană curajoasă, semeaţă. 3. (pop.) cal sprinten, aprig. /din *şoim* + suf. *-an*/

şoldán, -i, s. m. — pui de iepure pînă la un an. /magh. *süldö*/

şoldí (-esc) vb. (pop.) — 1. a vătăma un animal în şolduri, rănindu-l sau supunîndu-l la eforturi prea mari. 2. (fig., despre lucruri) a se lăsa într-o parte. /din *şold*/

şoldít, -ă. adj. — (despre animale) cu şoldul vătămat, ieşit în afară; (fig., despre lucruri) lăsat într-o parte, strîmb. /v. *şoldi*/

şoltúz, -i, s. m. (în evul mediu, în Mold.) — cîrmuitor al unui oraş, ales de tîrgoveţi. /pol. *szoltys*/

şomá (-ez) vb. — a nu găsi de lucru, a fi fără serviciu. /fr. *chomer*/

şomáj s. n. — fenomen social de inactivitate forţată a unor oameni ai muncii care, negăsind de lucru, rămîn fără resurse de trai. /fr. *chomage*/

şomér, -i, s. m. — muncitor care nu poate găsi de lucru. /fr. *chomeur*/

şópot, -e, s. n. — 1. susur de apă, freamăt sau foşnet de frunze. 2. zgomot produs de vorbirea în şoaptă; murmur. /bg. *šepot*/

şoricioáică, (1) -e, s. f. — 1. femela şoarecelui. 2. substanţă pe bază de arsenic, foarte otrăvitoare, folosită pentru distrugerea şoarecilor. /din *şoarece* + suf. *-oaică*/

şórt, -uri, s. n. — pantaloni scurţi (de sport). /fr. *short*/

şovăí (şóvăi) vb. — 1. a merge cu pas nesigur. 2. (fig.) a fi nehotărît, a sta la îndoială. /et. nec./

şovinísm s. n. — naţionalism extremist care aţîţă ura şi duşmănia între naţionalităţi, propagînd rasismul şi exclusivismul naţional. /fr. *chauvinisme*/

şpáclu, -uri, s. n. — lamă triunghiulară de oţel cu mîner de lemn, folosită la netezit sau la răzuit tencuiala, chitul etc. /germ. *Spachtel*/

şpalt, -uri, s. n. — 1. zaţ tipografic aşezat pe planşetă în formă de coloană lungă, pe a cărui copie se fac corecturile tipografice, înainte de punerea în pagină. 2. piele subţire de calitate inferioară, obţinută prin despicare. /germ. *Spalte*/

şpan, -uri, s. n. — 1. aşchie (provenită din prelucrarea la strung, la freză a materialelor). 2. despicătură dintr-un butuc. /germ. *Span*/

şpérlă s. f. — cenuşă încă fierbinte care acoperă cărbunii; spuză. /et. nec./

şpraiţuí (-iesc) vb. — a sprijini temporar cu grinzi malurile, unele săpături sau părţi ale unei construcţii. /germ. *spreizen*/

şrapnél, -e, s. n. — proiectil de artilerie încărcat cu gloanţe, care explodează în aer, la o mică înălţime de pămînt. /fr. *shrapnell*/

ştab, (1) -uri, s. n., (2) -i, s. m. — 1. (înv.) stat-major. 2. ofiţer care face parte dintr-un stat-

major. 3. (fam.) şef, conducător. /rus. *štap*/

ştachétă, -e, s. f. — 1. leaţ, ulucă, linie, bară. 2. bară subţire, aşezată orizontal, peste care trebuie să sară sportivii la exerciţii sau la întreceri. /germ. *Staket*/

ştafétă, -e, s. f. — 1. curier sau trimis special care duce comunicări urgente. 2. veste, scrisoare, mesaj. 3. concurs sportiv de echipe, cu transmiterea unui obiect ce trebuie dus la punctul final. /pol. *sztafeta*, it. *staffetta*/

ştaif, -uri, s. n. — 1. întăritură din piele de talpă pusă între faţa şi căptuşeala încălţămintei, în partea dinapoi, pentru păstrarea formei. 2. pînză specială care se pune în interiorul gulerelor de cămăşi bărbăteşti pentru a le menţine forma. /germ. *Steif*/

ştanţá (-ez) vb. — 1. a tăia dintr-o dată, prin forfecare cu ajutorul unei ştanţe, a întregului contur al unui obiect. 2. a întipări o marcă sau un număr pe suprafaţa unui obiect. /germ. *stanzen*/

ştanţă, -e, s. f. — unealtă compusă din două sau mai multe piese asociate în serviciu, dintre care cel puţin una cu muchii tăietoare, fixate într-o presă sau într-o maşină specială, cu ajutorul căreia se taie obiecte de aceeaşi formă, fără a se pierde material prin aşchiere. /germ. *Stanze*/

şteámp, -uri, s. n. — maşină pentru sfărîmat minereul aurifer, alcătuită dintr-o serie de ciocane grele lăsate să cadă liber peste minereu într-o piuă. /germ. *Stampfe*/

ştécăr, -e, s. n. — piesă la capătul unui şnur, care face legătura între un aparat electric şi priza de curent electric. /germ. *Stecker*/

ştift, -uri, s. n. — 1. cui mic de lemn, fără cap, folosit în cizmărie. 2. tijă metalică folosită la îmbinarea a două piese de metal. /germ. *Stift*/

ştiinţă, -e, s. f. — 1. ansamblu sistematic de cunoştinţe despre natură, despre societate etc.; (p. restr.) sistemul cunoştinţelor dobîndite într-un anumit domeniu. 2. pregătire intelectuală, instrucţie; învăţătură. ⊗ *om de ştiinţă* = om (foarte) învăţat; savant. 3. cunoaştere, cunoştinţă despre ceva. ⊗ *spre ştiinţă* = ca să se ştie. /lat. *scientia*/

ştiinţífic, -ă, adj. — privitor la ştiinţă; bazat pe principiile ştiinţei. /fr. *scientifique* (după *şti*)/

ştímă[1], -e, s. f. — partitură pentru un instrument muzical, extrasă din partitura generală. /germ. *Stimme*/

ştímă[2], -e, s. f. (în superstiţii) — fiinţă imaginară închipuită ca o femeie sau ca un duh feminin care ar avea rolul de paznic al casei, al apelor, al pădurilor etc. /ngr. *shima*/

ştirbí (-esc) vb. — 1. a-şi pierde dinţii. 2. (despre obiecte, vase) a se ciobi; (despre instrumente de tăiat) a avea lipsuri din muchia tăişului. 3. (fig.) a ciunti sau a vătăma prestigiul cuiva. /din *ştirb*/

ştiubéi, -e, s. n. — 1. stup. 2. trunchi scorburos sau scobit în care se păstrează diferite obiecte. /cf. ucr. *štub*/

ştráif, -uri, s. n. — dungă, linie; fîşie, bandă. /germ. *Streif*/

ştránd, -uri, s. n. — teren cu nisip amenajat pe malul unei ape, folosit pentru baie şi cură de soare. /germ. *Strand*/

ştreáng, -uri, s. n. — 1. frînghie, funie. 2. şleau la ham. /germ. *Strang*/

ştrúdel, -e, s. n. — plăcintă din foi subţiri, umplute cu mere, nuci etc. şi rulate în formă de sul. /germ. *Strudel*/

ştuţ, -uri, s. n. — bucată scurtă de ţeavă care face legătura între un recipient şi o conductă. /germ. *Stutz*/

şúbler, -e, s. n. — instrument de

măsură pentru lungimi sau grosimi mici, compus dintr-o riglă gradată pe care alunecă un cursor. /germ. *Schublehre*/

şúbred, -ă, adj. — 1. firav, plăpînd. 2. neîntemeiat. /et. nec./

şuétă, -e, s. f. — discuţie uşoară, distractivă între prieteni; pălăvrăgeală. /fr. *chouette*/

şui[1], -e, adj. — 1. (despre fiinţe) subţire, suplu, zvelt; (despre plante) mlădios; (despre obiecte) îngust. 2. (fig.) pătrunzător, ascuţit.

şui[2], -e, adj. — zănatic, ţicnit; nătîng, prost. /slav/

şút, -uri, s. n. — I. schimb (tură) de lucru într-o mină. II. lovitură puternică în minge la unele jocuri sportive. /(II) engl. *shoot*/

şuvói, -oáie, s. n. — 1. curs de apă umflat de ploi; torent, puhoi. 2. (fig.) mulţime (în mişcare); revărsare, abundenţă (de apă, de vorbe etc.) /magh. *sió*/

şváiţer s. n. — caşcaval special, cu goluri mari în el. /germ. *Schweizer* (käse)/

şvarţ, -uri, s. n. — băutură fierbinte din cafea prăjită şi rîşnită, trecută prin filtru şi îndulcită (cafea neagră după moda europeană, în opoziţie cu cafeaua turcească). /germ. *schwartz* = negru/

T

tabác[1] s. n. — tutun. /germ. *Tabak*/

tabăc[2], -i, s. m. — meşteşugar care se ocupă cu tăbăcitul pieilor. /tc. *tabak*/

tabagísm s. n. — intoxicaţie care apare în urma folosirii prelungite şi abuzive de tutun, manifestată prin ameţeli, laringită, astm, simptome de angină pectorală etc. /fr. *tabagisme*/

tábără, -ere, s. f. — 1. loc întărit unde staţionează o oaste mai mult timp; lagăr militar. 2. aşezare vremelnică în aer liber (în corturi); cantonament, bivuac. 3. ceată numeroasă; mulţime, gloată. 4. oaste; grup mare de militari. 5. grup opus altui grup; grupare care luptă pentru aceeaşi cauză. 6. grup de care în mers sau în popas. /v. slav. *taboru*/

tabélă, -e, s. f. — 1. (reg.) tablă (pe care se scrie). 2. tabel /lat. *tabella*/

tabernácol, -e, s. n. (înv.) — 1. cort. 2. cutie de argint în formă de bisericuţă, aşezată pe altar, în care se păstrează cuminecătura şi alte obiecte de cult. /lat. *tabernaculum*/

tábes s. n. — formă învechită de sifilis nevindecat la timp, care atacă sistemul nervos şi se manifestă prin puternice dureri abdominale, grave tulburări psihice şi de sensibilitate, tulburări de mers etc. /lat. *tabes* = descompunere, boală care macină/

tabiét, -uri, s. n. — 1. obicei, deprindere; năravi, capriciu. 2. manie. 3. viaţă confortabilă, comoditate. /tc. *tabiat*/

tabinét s. n. — numele unui joc de cărţi. /după fr. *table nette*/

tablétă, -e, s. f. — pastilă. /fr. *tablette*/

tabliér, -e, s. n. — totalitatea elementelor de construcţie (în special a grinzilor) care formează partea de rezistenţă a unui pod metalic. /fr. *tablier*/

tabú s. n. — credinţă religioasă din societăţile primitive, care interzicea atingerea anumitor obiecte, pronunţarea unor anumite cuvinte, frecventarea unor locuri considerate „sfinte"; (fig.) persoană, obiect, problemă de care nu te poţi atinge. /fr. *tabou*/

tabulár, -ă, adj. — 1. înscris pe o listă, pe o tablă sau în coloanele unui registru. 2. (despre un material) care se găseşte sub formă de plăci. /după fr. *tabulaire*/

tabún, -uri, s. n. (rar) — 1. herghelie de cai care pasc în libertate. 2. cireadă de vite, turmă de oi. 3. (reg.) păşune. /ucr. *tabun*/

tachiná (-ez) vb. — a necăji în glumă pe cineva, a contraria, a sîcîi. /fr. *taquiner*/

tacít, -ă, adj. — care nu este exprimat formal, ci este subînţeles; făcut pe tăcute. /fr. *tacite*/

tacitúrn, -ă, adj. — 1. tăcut, timid. 2. morocănos, închis, posac. /fr. *taciturne*/

tacîm, -uri, s. n. — I. 1. serviciu de masă complet care se aşază în dreptul fiecărui mesean; (prin restricţie) obiectele de metal de care se serveşte o persoană cînd mănîncă. 2. totalitate de obiecte necesare pentru o anumită operaţie sau specifice unei anumite îndeletniciri. 3. acaret. II. 1. (înv.) cortegiu, alai. 2. taraf de lăutari. 3. fel de om. /tc. *tacim*/

taclále s. f. pl. (pop.) — conversaţie, taifas, pălăvrăgeală. /cf. tc. *takla*/

tact, -uri, s. n. — 1. măsură, ca-

denţă, ritm. 2. simţ al măsurii în comportare, fineţe, cumpănire. 3. simţ al pipăitului. /(1) germ. *Tact;* (2, 3) fr. *tact*/

táctică, -i, s. f. — 1. parte a artei militare care se ocupă cu conducerea în luptă a trupelor. 2. ştiinţa de a determina mijloacele şi formele de acţiune, într-o anumită perioadă, a unei mişcări sociale, a unui partid politic etc., în funcţie de împrejurările social-politice din acea perioadă. 3. mijloacele folosite de cineva pentru a izbuti într-o acţiune. /fr. *tactique*/

tacticós, -oásă, adj. — 1. cumpănit, măsurat, socotit. 2. cu mişcări domoale, calm. /ngr. *taktikos*/

tactíl, -ă, adj. — privitor la simţul pipăitului; care se poate percepe prin pipăit. /fr. *tactile*/

taftá, -ale, s. f. — ţesătură de mătase lucioasă şi netedă. /tc. *tafta*/

tágmă, -e, s. f. — 1. breaslă. 2. (depr.) clică, şleahtă. /ngr. *tagma*/

tahicardíe, -ii, s. f. — accelerare anormală a ritmului bătăilor inimii (peste 90—100 de bătăi pe minut). /fr. *tachycardie;* gr. *tachys*=iute, *kardia*=inimă/

táică s. m. (pop.) — 1. tată. 2. (determinat prin „popă") nume dat preotului. /din *tată*/

taifás, -uri, s. n. — conversaţie familiară intimă; sfat, pălăvrăgeală, taclale, vorbărie. /ngr. *taïfas*/

taifún, -uri, s. n. — vînt cu furtună şi vîrtejuri, care bate în regiunile din vestul Oceanului Pacific. /germ. *Taifun*/

taigá, -le, s. f. — pădure întinsă şi deasă de conifere (brazi, molizi) specifică regiunilor siberiene. /rus. *tajga*/

taín, -uri, s. n. — 1. porţie de alimente care se dă cuiva pe o anumită perioadă de timp, în schimbul unei munci îndeplinite. 2. hrana necesară cuiva plătită în bani. 3. mîncare, hrană; ospăţ. 4. provizie. 5. porţie de nutreţ care se dă animalelor. /tc. *tayin*/

táină, -e, s. f. — 1. ceea ce este neînţeles, nedescoperit de mintea omenească; mister. 2. ascunziş, secret. 3. loc ascuns, tăinuit; ascunzătoare, tainiţă. 4. rînduială bisericească căreia religia creştină îi atribuie capacitatea mistică de a transmite credincioşilor „harul divin" (ex. botezul, împărtăşania etc.). /v. slav. *tajna*/

táinic, -ă, adj. — 1. ascuns, ferit, misterios, secret. 2. tăcut, intim, discret. 3. singuratic, retras. /v. slav. *tajnŭ*/

táiniţă, -e, s. f. — 1. beci, pivniţă, hrubă. 2. ascunzătoare, loc ferit. /din *taină*/

taiór, -oáre, s. n. — 1. costum feminesc format dintr-o fustă şi o jachetă din acelaşi material. 2. jachetă de stofă. /fr. (costume) *tailleur*/

talábă, -e, s. f. — 1. grapă sau boroană. 2. tăvălug. /et. nec./

talánt, -ţi, s. m. — 1. unitate de măsură pentru greutăţi, de aproximativ 26 de kg folosită în Grecia antică. 2. monedă de aur sau de argint folosită în Grecia antică. /v. slav./

taláz, -uri, s. n. — val mare de apă stîrnit de furtună. /tc. *talaz*/

talcióc, -uri, s. n. — piaţă de vechituri. /rus. *tolciok*/

talént, -e, s. n. — 1. pricepere deosebită într-o ramură de activitate; iscusinţă, dibăcie. 2. dar, har, înzestrare naturală, aptitudine. /fr. *talent*/

talentát, -ă, adj. — 1. priceput, dibaci. 2. înzestrat, capabil, dotat. /din *talent*+suf. *-at*/

táler[1], -i, s. m. (înv.) — monedă de argint austriacă, care a circulat în trecut şi în ţările româneşti. /germ. *Taller*/

táler[2], -i, s. n. — 1. talger (de

lemn, de pămînt ars etc.). 2. tavă, tablă. 3. disc de balanţă. 4. disc de alamă folosit în fanfară. 5. disc (de pămînt ars, de asfalt etc.) folosit în sport. /cf. bg. *taler*/

tálger, -e, s. n. — farfurie întinsă (de lut ars). /et. nec./

tálie, -ii, s. f. — 1. partea de la mijloc a corpului omenesc; mijloc, brîu. ⊗ (loc. adv. şi adj.) *în talie* = îmbrăcat numai în haină sau în rochie. 2. statură, înălţime, mărime. 3. (fig.) valoare, nivel. /rus. *talija*/

talión s. n. — pedeapsă prin care vinovatului i se făcea acelaşi rău pe care l-a pricinuit şi el altuia. /fr. *talion*/

talismán, -e, s. n. — mic obiect considerat de superstiţioşi ca avînd o forţă supranaturală şi puterea de a-i ajuta pe cei care îl poartă. /fr. *talisman*/

talmeş-bálmeş s. n. — amestec din care nu se mai înţelege nimic; amestecătură; harababură, dezordine. /et. nec./

talmúd, -uri, s. n. — carte religioasă la evrei care conţine interpretarea Vechiului Testament în spiritul preceptelor religiei mozaice. /fr. *Talmud*/

talón, -oáne, s. n. — 1. parte care rămîne la cotorul unui registru, unui chitanţier, unui bonier etc. după ce s-a rupt partea detaşabilă. 2. porţiune de la călcîiul unui ciorap, făcută dintr-o ţesătură mai deasă. 3. partea de la capătul de jos al arcuşului. /fr. *talon*/

talpínă, -e, s. f. — talpă (pentru încălţăminte) obţinută pe cale sintetică. /din *talpă* + suf. *-ină*/

talúz, -uri, s. n. — faţă înclinată care mărgineşte lateral o săpătură sau umplutură de pămînt, ori o grămadă de material granular. /fr. *talus*/

tamán adv. (pop.) — tocmai, chiar. /tc. *taman*/

tambúr[1], -i, s. m. — toboşar. ⊗ *tambur-major* = subofiţer care conducea o fanfară militară; (pop.) plutonier. /fr. *tambour (-major)*/

tambúr[2], -e, s. n. — 1. piesă în forma unui cilindru prevăzut la exterior cu o scară gradată, avînd diferite întrebuinţări în tehnică. 2. denumire generică dată elementelor cilindrice care intră în alcătuirea unei clădiri mari. 3. spaţiu cilindric la intrarea unei clădiri mari în interiorul căruia se învîrteşte o uşă rotitoare cu mai multe aripi. /fr. *tambour*/

tamburínă, -e, s. f. — instrument muzical în formă de tobă, cu pielea întinsă pe o singură parte şi cu zurgălăi de jur-împrejur. /fr. *tambourin*/

tampón, -oáne, s. n. — 1. bucata de vată sau de tifon sterilizat care se pune pe o rană pentru a opri curgerea sîngelui. 2. disc metalic masiv prevăzut cu un resort puternic, care primeşte izbiturile dintre vagoanele de cale ferată, de tramvai etc. 3. substanţă care se introduce într-o soluţie spre a opri un anumit proces chimic. 4. obiect de birou pe care se fixează hîrtia sugativă. /fr. *tampon*/

tamponá (-ez) vb. — 1. a ciocni, a lovi, a izbi. 2. a atinge uşor cu un tampon. /fr. *tamponner*/

tam-tám, -uri, s. n. — 1. instrument muzical alcătuit dintr-un disc concav de metal, care lovit cu un ciocănel învelit cu postav, vibrează, producînd un sunet prelung; gong. 2. (fig.) zgomot mare, zarvă, larmă. /fr. *tam-tam*/

tanatofobíe s. f. — teamă bolnăvicioasă de moarte. /fr. *thanatophobie*; gr. *thanatos* = moarte, *phobos* = frică/

tanágră, -ale, s. f. — statuetă de pămînt ars, făcută la început în Grecia antică, în oraşul Tanagra. /fr. *tanagra*/

tanánt, -ţi, s. m. — substanţă fo-

losită la tăbăcirea pieilor. /fr. *tannant*/

tanát, -ți, s. m. — sare sau ester al acidului tanic. /fr. *tanate*/

tanc, -uri, s. n. — 1. mașină de luptă cu roțile montate pe șenile, cu blindaj puternic, înarmată cu tunuri și mitraliere etc. 2. rezervor pentru lichide confecționat de obicei din tablă de oțel. /fr. *tank*/

tanchétă, -e, s. f. — tanc mic, cu blindaj ușor. /fr. *tanquette*/

tandém, -uri, s. n. — 1. bicicletă pentru două persoane, cu două șei așezate una în spatele celeilalte. 2. cilindru compresor mecanic cu două tăvăluguri egale. /fr. *tandem*/

tandréțe s. f. — duioșie, gingășie. /cf. fr. *tendresse*/

tándru, -ă, adj. — sentimental, apropiat, plin de gingășie. /fr. *tendre*/

tangáj, -e, s. n. — balansare, legănare a unei nave, a unui avion, făcută în sensul lungimii lor. /fr. *tangage*/

tangéntă, -e, s. f. — linie dreaptă care atinge o curbă într-un singur punct. /fr. *tangente*/

tangénță, -e, s. f. — 1. stare a două figuri geometrice tangente. 2. (fig.) atingere, legătură, contact. /fr. *tangence*/

tangíbil, -ă, adj. — 1. care se poate atinge sau pipăi. 2. (fig.) sigur, clar. /fr. *tangible*/

tangóu, -uri, s. n. — dans modern (de origine spaniolă) cu ritmul în doi timpi. /fr. *tango*/

tanín, -uri, s. n. — substanță vegetală care are proprietatea de a tăbăci pieile. /fr. *tanin*/

tánti s. f. invar. (fam.) — mătușă. /fr. *tante*/

tantiémă, -e, s. f. — 1. sumă încasată de către administratorii unei întreprinderi din beneficiul net al acesteia, pentru participarea la conducerea ei. 2. sumă de bani plătită unui autor dramatic, reprezentînd un anumit procent din încasările realizate la reprezentațiile piesei sale. (pr. -ti-e-) /fr. *tantième*/

tapá (-ez) vb. — 1. a lua de la cineva bani prin vicleșug, sub pretext de împrumut. 2. a aranja părul într-un anumit fel. /fr. *taper*/

tapáj s. n. — zgomot mare; protest zgomotos; larmă, gălăgie, scandal. /fr. *tapage*/

tápă, -e, s. f. — 1. tăietură sau scobitură făcută într-un lemn de construcție la locul unde trebuie să se îmbine cu altul. 2. tăietură în unghi ascuțit făcută într-un trunchi de copac (lovind cu toporul o dată pieziș și o dată orizontal). /et. nec./

tapét, -e, s. n. — 1. hîrtie, pînză, mătase imprimată cu desene colorate, care se lipește pe pereții unei camere, înlocuind zugrăveala. 2. (în expr.) *a pune pe tapet* = a pune în discuție. /it. *tappéto*, germ. *Tapete*/

tapetá (-ez) vb. — a acoperi cu tapete un perete. /din *tapet*/

tapisá (-ez) vb. — 1. a îmbrăca o mobilă cu stofă, cu pînză, cu mătase etc.; a capitona. 2. a tapeta. /fr. *tapisser*/

tapiseríe, -ii, s. f. — 1. covor țesut sau cusut cu lînă, cu mătase, uneori și cu fire de aur sau argint, reprezentînd scene din viață sau din natură. 2. partea unei mobile acoperită cu tapiserie (1) sau cu stofă, pînză etc. /fr. *tapisserie*/

tapițá (-ez) vb. — v. *tapisa*.

tapițér, -i, s. m. — meseriaș care tapisează mobilele. /it. *tappezziere*/

tapițeríe, (2), -ii, s. f. — 1. meseria tapițerului. 2. atelier, prăvălie în care se lucrează sau se vînd obiecte făcute de tapițer. /it. *tappezzerie*/

tarábă, -e, s. f. — 1. masă improvizată pe care negustorii ambulanți își expun marfa. 2. tejghea (de cîrciumă) la care stă negustorul. /tc. *tarab*/

tarabóstes s. m. pl., (ist.) — de-

numire dată de latini păturii sociale a aristocraților getodaci, din rîndul căreia se ridicau conducătorii militari, preoții și regii; pileați. /cuvînt latin/

tarác, -i, s. m. — stîlp bătut în pămînt. (var. *taraș*) /ucr. *taras*/

taráf, -uri, s. n. — formație mică (de lăutari). /tc. *taraf*/

tarantélă, -e, s. f. — dans popular italian în tempo foarte rapid. /it. *tarantella*/

tarár, -e, s. n. — mașină folosită pentru a curăța de impurități (pămînt, pleavă etc.) cerealele, înainte de însilozare sau măcinare; curățitoare aspiratoare. /fr. *tarare*/

taráș s. m. — v. *tarac*.

tarát, -ă, adj. (rar) — plin de vicii, cu defecte. /din *tară*²/

tără¹, -e, s. f. — 1. dara. 2. greutăți nemarcate care se întrebuințează la cîntărit. /ngr. *tara*/

tără², -e, s. f. — defect fizic sau moral (ereditar); meteahnă, viciu. /fr. *tare*/

tardív, -ă, adj. — mai tîrziu decît ar trebui. /fr. *tardif*/

tarhón s. m. — plantă ierboasă cu frunze aromate, care se adaugă la mîncare pentru a-i da gust. /tc. *tarhun*/

tarif, -e, s. n. — 1. taxă, preț, cost. 2. listă sau tablou în care sînt afișate taxe sau prețuri. /fr. *tarif*/

tarlá, -le, s. f. — 1. suprafață mare de teren arabil mărginită de patru drumuri care se întretaie. 2. (rar) hotar (margine) care desparte semănăturile. /tc. *tarla*/

tárniță, -e, s. f. (pop.) — 1. șa (țărănească) de lemn sau de piele. 2. culme de munte sau de deal în formă de șa. 3. (reg.) drum îngust de munte. /ucr. *tarnic'a*/

taróc s. n. — numele unui joc de cărți. /germ. *Tarock*/

taród, -uri, s. n. — burghiu de filetat. /fr. *taraud*/

tartán, -e, s. n. — șal sau pătură fină din stofă de lînă cadrilată. /fr. *tartan*/

tártar, -uri, s. n. — iad, infern, gheenă. /v. slav. *tartaru*/

tártor, -i, s. m. — 1. căpetenia dracilor; drac. 2. (fig.) căpetenie sau șef care conduce cu asprime. 3. (fig.) om care-și impune voința cu forța, care terorizează. /din *tartar*/

tartru, -uri, s. n. — 1. amestec de materii care se depune pe fundul vaselor în care se păstrează vinul nou. 2. substanță calcaroasă de culoare gălbuie sau negricioasă care se depune uneori pe coroana dinților. /fr. *tartre*/

tasá (pers. 3 -seazá) vb. (despre terenuri) — a se așeza în straturi mai îndesate, a se îndesa. /fr. *tasser*/

tatáie s. m. (reg.) — 1. nume cu care copiii numesc pe tatăl lor; tată. 2. bunic. /din *tată*/

tatoná (-ez) vb. — a încerca să cunoști o situație orientîndu-te cu multă prudență; a dibui. /fr. *tâtonner*/

tatuá (-ez) vb. — a desena pe piele diferite figuri cu ajutorul unor împunsături și al unor materii colorante care nu se mai șterg. /fr. *tatouer*/

tatuáj, -e, s. n. — tatuare; desenul care rămîne pe piele după tatuare. /fr. *tatouage*/

táur, -i, s. m. — masculul necastrat al vacii. /lat. *taurus*/

tauríne s. f. pl. — animale domestice rumegătoare de talie mare din familia bovinelor, ținute pentru lapte și carne sau pentru muncă. /it. *taurino*/

tautologíe, -ii, s. f. — repetare inutilă a aceleiași idei, formulată cu alte cuvinte. /fr. *tautologie*, lat. *tautologia*/

tavérnă, -e, s. f. — cîrciumă murdară și sărăcăcioasă (instalată de obicei la subsol). /fr. *taverne*/

taximétru, -e, s. n. — automobil de piață prevăzut cu un aparat

care înregistrează suma de plată (în raport cu distanţa parcursă) (presc. *taxi*). /fr. *taximètre*/

tăbăcár, -i, s. m. — specialist în tăbăcitul pieilor; dubălar. /*tabac*+suf. *-ar*/

tăbăcí (-esc) vb. — a transforma pielea brută a unor animale, cu ajutorul tananţilor, într-o piele impermeabilă, elastică şi rezistentă; a argăsi. /din *tabac* (2)/

tăbărî (tábar) vb. — 1. a năvăli, a da buzna, a invada. 2. a se năpusti, a se împinge. 3. (fig.) a certa, a ocărî; a sări cu gura la cineva. 4. (înv.) a-şi aşeza tabăra; a poposi. /din *tabără*/

tăbîltóc, -oace, s. n. (Mold.) — săculeţ. /cf. ucr. *toboleč*/

tăbîrcă, -e, s. f. (Mold.) — 1. par cu care se ridică greutăţi, drug. 2. sarcină, greutate. /et. nec./

tăbîrcí (-esc) vb. (Mold.) — 1. a purta o greutate în mîini sau în spinare; a tîrî după sine ceva greu. 2. a se căţăra cu greutate, a se opinti (spre a se urca). /din *tăbîrcă*/

tăblíe, -ii, s. f. — 1. placă pe care se scriu sau se gravează anumite date, firme etc. 2. parte a unei lucrări de tîmplărie sau fierărie formată dintr-o bucată subţire şi plană de lemn sau de alt material, fixată pe scheletul unei mobile, al unei uşi etc. /ngr. *tabli*/

tăgăduí (-iesc) vb. — a nu recunoaşte; a nega. /magh. *tagadni*/

tăgîrţă, -e, s. f. — traistă, sac. /cf. ngr. *tagartzika*/

tăifăsuí (-iesc) vb. — a pălăvrăgi, a sporovăi. /din *taifas*/

tăinuí (-iesc) vb. — 1. a ascunde, 2. (pop.) a sta de vorbă în intimitate. /din *taină*/

tăinuít, -ă, adj. — ascuns, ferit, tainic, secret. /din *tăinui*/

tălăzuí (pers. 3 -ieşte) vb. — a se ridica în talazuri, a face valuri mari. /din *talaz*/

tălmáci s. m. — traducător, translator, interpret. /v. slav. *tlumaci*/

tălmăcí (-esc) vb. — 1. a traduce. 2. a interpreta, a tîlcui. 3. a explica, a lămuri, a dezlega. 4. a exprima, a exterioriza. /v. slav. *tlumaciti*/

tălmăşág, -uri, s. n. (Mold.) — glumă, vorbă hazlie. /cf. srb. *tamaza*/

tălpig, (1, 2) -e, s. n., (3) -i, s. m. — 1. fiecare dintre pedalele de la războiul de ţesut, cu ajutorul cărora se schimbă iţele. 2. fiecare dintre tălpile unei sănii. 3. încălţăminte formată dintr-o talpă de lemn şi o cureluşă de piele trecută pe deasupra labei piciorului. /din *talpă*+suf. *-ig*/

tămăduí (-iesc) vb. — a se însănătoşi, a se vindeca, a se reface. /magh. *támadni*/

tămîie s. f. — substanţă răşinoasă mirositoare obţinută din scoarţa livanului, întrebuinţată în practicile religioase. /lat. **thymanea*/

tăpşán, -e, s. n. — 1. loc neted şi uşor înclinat de pe coasta unui deal sau a unui munte; pantă, povîrniş. 2. loc neted ceva mai ridicat, care se află în mijlocul unei curţi. /din *tăpşi*+suf. *-an*/

tăpşí (-esc) vb. — 1. a bătători. 2. (fig.) a mîngîia uşor cu mîna pe obraz. /cf. srb. *tapsati*/

tărăbúţă, -e, s. f. — bagaj, catrafuse, calabalîc. /din *tarabă*+suf. *-uţă*/

tărăşénie, -ii, s. f. (pop.) — întîmplare, păţanie neplăcută, încurcătură. /et. nec./

tărbăcí (-esc) vb. (pop.) — 1. a bate tare, a snopi în bătaie. 2. a ocărî, a certa, a batjocori. 3. a frămînta noroiul în mers; a se murdări cu noroi; a mînji, a păta, a terfeli. /cf. *tăbăci*/

tărhát, -uri, s. n. — sarcină, povară; bagaj, calabalîc. /cf. magh. *terh, terhet*/

tăríe, -ii, s. f. — 1. forţă fizică, putere, vigoare. 2. putere de afirmare, forţă morală, fermita-

Scanned with OKEN Scanner

te. 3. autoritate. 4. soliditate, trăinicie. 5. (poetic) boltă cerească, firmament. 6. vîrf, pisc, culme. /din *tare*+suf. *-ie*/

tărîm, -uri, s. n. — 1. ţinut, regiune, meleag. 2. domeniu, sferă de activitate. /cf. tc. *tarum*= locuinţă/

tărtăcúţă, -e, s. f. (pop.) — dovleac; (fig.) cap, căpăţînă. /din *tătarcă* (4)+suf. *-uţă*/

tătárcă, -e, s. f. — 1. tătăroaică. 2. iapă de soi tătăresc. 3. haină lungă şi îmblănită, purtată de tătari. 4. dovleac golit de miez şi uscat, întrebuinţat ca ploscă sau ca felinar. /din *tătar*+suf. *-că*/

tăún, -i, s. m. — insectă zburătoare de culoare brună, cu pete gălbui pe pîntece, care înţeapă vitele pentru a se hrăni cu sîngele lor. /lat. **tabo*/

tăúne s. m. — v. *tăun*.

tăvălă, -e, s. f. (reg.) — tăvălug. /postverbal al lui *tăvăli*/

tăvălúg, -i, s. m. — 1. unealtă agricolă alcătuită din unul sau mai mulţi cilindri fixat într-un cadru, care se deplasează şi se rotesc pe suprafaţa solului, folosită la frămîntarea bulgărilor de pămînt şi la netezirea pămîntului înainte şi după însămînţare. 2. piesă de formă cilindrică de greutate mare folosită la diferite maşini pentru fărîmare, îndesare şi nivelare. /din *tăvăli*+suf. *-ug*/

teácă, teci, s. f. — 1. înveliş sau apărătoare în care se păstrează lama unei săbii (a unui cuţit) şi unele instrumente. 2. păstaie. /lat. *theca*/

teáfăr, -ă, adj. — întreg, nevătămat, sănătos la minte, cu mintea întreagă. /et. nec./

teámă s. f. — temere, frică, stare de nelinişte. /din *teme* (derivat regresiv)/

teápă s. f. — 1. soi, fel, fire, caracter. 2. stare, treaptă, rang social. /et. nec./

teáră, teri, s. f. (reg.) — 1. nată. 2. război de ţesut. /lat. *tela*/

teárfă, terfe, s. f. (reg.) — 1. zdreanţă, otreapă. 2. zestrea miresei compusă din obiecte casnice şi de îmbrăcăminte. /et. nec./

teasc, -uri, s. n. — 1. presă în care se strivesc strugurii sau seminţele oleaginoase pentru a obţine mustul, respectiv uleiul. 2. maşină de imprimat (de tipărit); tipar, tipărire. 3. capcană pentru unele animale. /v. slav. *těskŭ*/

teatrologíe s. f. — ştiinţă teoretică care studiază arta teatrală, teoria şi estetica teatrului, literatura dramatică, conducerea şi organizarea teatrală etc. /din *teatru*/

teátru, -e, s. n. — I. 1. instituţie care organizează spectacole dramatice. 2. spectacol, reprezentaţie dramatică. 3. arta teatrală; profesiunea de actor. 4. literatură dramatică; culegere de piese de teatru. 5. ceartă, conflict, scandal. II. loc unde se întîmplă o acţiune (ex. teatru de operaţii militare). /fr. *théâtre*, lat. *theatrum*/

tectónică, s. f. — ramură a geologiei care studiază modificările straturilor geologice, datorite mişcărilor scoarţei Pămîntului. /fr. *tectonique*/

tedéum, -uri, s. n. — scurtă slujbă religioasă care se oficiază în împrejurări solemne. /lat. *Te Deum*/

tefelúg, -e, s. n. — v. *tăvălug*.

tegumént, -e, s. n. — învelişul corpului (la om, la animale); învelişul seminţei. /fr. *tégument*/

téhnică, -i, s. f. — ansamblul de metode, procedee şi reguli, îmbinate cu o anumită măiestrie personală şi aplicate în executarea unei lucrări sau, în general, în practicarea unei profesiuni. /fr. *technique*; gr. *tehne*= meşteşug, pricepere, artă/

tehnicián, -ă, s. m. şi f. — specialist în domeniul tehnicii. /fr.

tehnicien/

tehnicísm s. n. — tendință de a folosi în mod exagerat și mecanic procedeele tehnice caracteristice unui domeniu de activitate, neglijînd tezele teoretice care trebuie să conducă munca practică. /din *tehnic*+suf. *-ism/*

tehnicolór, -ă, adj. (despre filme) — în culori, colorat. /cf. germ. *technikolor/*

tehn(o) — element de compunere a cuvintelor cu sensul „(referitor la) tehnică" (ex. tehnologie). /gr. *techne*=iscusință, meșteșug/

tehnografíe s. f. — descrierea diferitelor meserii, precum și a metodelor și procedeelor lor de lucru. /fr. *technographie/*.

tehnologíe, -ii, s. f. — știință care se ocupă cu studiul metodelor și procedeelor de prelucrare a materialelor. /fr. *technologie/*

téică, -i, s. f. — 1. cutie mobilă (de lemn) în care cad grăunțele din coșul morii înainte de a trece între pietre. 2. jgheab de lemn sau de beton din care beau apă animalele. 3. (Mold.) mic vas de lemn, legat de o prăjină, cu care se scoate apă dintr-o fîntînă. /cf. tc. *tekne/*

teísm s. n. — concepție idealistă filozofică și religioasă care afirmă existența lui Dumnezeu ca persoană atotputernică și atotînțeleaptă, creatoare și conducătoare a lumii. /fr. *théisme;* gr. *theos*=Dumnezeu/

teíst, -ști, s. m. — partizan al teismului. /fr. *théiste/*

tele- — element de compunere a cuvintelor cu sensul „la (din) depărtare" (ex. telegrafie, televiziune). /fr. *télé-;* gr. *tele*=departe/

teleágă, -egi, s. f. — 1. căruță mică, de obicei cu două roți. 2. cotigă. /v. slav. *teléga/*

telecomándă, -enzi, s. f. — transmitere la distanță a unei comenzi. /fr. *télécommande/*

telecomunicáție, -ii, s. f. — transmitere la distanță, prin instalații cu fir sau fără fir, a unor semnale corespunzînd unor sunete, semne sau imagini, fără a transmite vreun obiect pe care acestea să fie înregistrate, ci numai prin intermediul fenomenelor electromagnetice sau optice (ex.: televiziunea, semnalizarea optică etc.). /fr. *télécommunication/*

teleféric, -e, s. n. — funicular pentru transportul de persoane. /fr. *téléphérique/*

telefón, -oane, s. n. — totalitatea instalațiilor electrice legate prin conductoare, cu ajutorul cărora se poate vorbi la distanță. /fr. *télephone;* gr. *tele*=departe, *phone*=voce/

telegár, -i, s. m. — cal tînăr și voinic. /din *teleagă*+suf. *-ar/*

teleghidá (-ez) vb. — a dirija de la distanță un avion, o rachetă etc. /fr. *téléguider/*

telegráf, -e, s. n. — totalitatea instalațiilor electromagnetice cu ajutorul cărora se pot transmite la distanță semnale corespunzătoare literelor și cifrelor, imprimate pe o bandă de hîrtie în forma unor puncte și linii, după un alfabet convențional. /fr. *télégraphe,* gr. *tele*=departe, *graphein*=a scrie/

telegráfic, -ă, adj. — 1. rapid, iute. 2. (fig.) concis, laconic. /fr. *télégraphique/*

telegrámă, -e, s. f. — comunicare (scurtă) transmisă prin mijloacele cele mai rapide (telegraf, telefon); formular pe care este scrisă o astfel de comunicare. /fr. *télégramme/*

teleimprimatór, -oare, s. n. — aparat telegrafic cu ajutorul căruia se transmit (de la stația emițătoare) și se recepționează (la stația receptoare) literele alfabetului, pentru a imprima pe hîrtie textele transmise. /din *tele-*+*imprimator/*

telemecánică s. f. — tehnica conducerii de la distanță a meca-

nismelor sau a proceselor tehnice prin dispozitive electrice, cu sau fără fir. /fr. *télémécanique*/

telemétru, -e, s. n. — instrument optic pentru măsurarea distanței dintre locul observației și un punct depărtat sau inaccesibil. /fr. *télémètre*/

teleobiectív, -e, s. n. — obiectiv fotografic folosit pentru fotografierea obiectelor situate la depărtare mare. /fr. *téléobjectif*/

telepatíe s. f. — comunicare între persoane fără mijlocirea simțurilor; comunicare extrasenzorială a gîndurilor la distanță. /fr. *télépathie*; gr. *tele*=departe, *pathos*=efect/

telereglâj, -e, s. n. — dispozitiv pentru reglarea la distanță a unui sistem tehnic. /fr. *téléréglage*/

telescóp, -oape, s. n. — instrument optic cu care se pot obține imagini mărite ale unor obiective depărtate, folosit pentru observarea corpurilor cerești. /fr. *téléscope*; gr. *tele*=departe, *skopein*=a cerceta/

telestereográf, -e, s. n. — aparat cu ajutorul căruia se pot transmite la distanță fotografii, desene, texte etc. care au fost fotografiate mai întîi pe un film special. /fr. *téléstéréographe*/

televiziúne s. f. — ansamblul instalațiilor pentru transmiterea la distanță a imaginilor succesive ale obiectelor în mișcare, pe calea undelor electromagnetice (fără fir). /fr. *télévision*/

televizór, -oare, s. n. — aparat care recepționează imaginile transmise prin televiziune și reconstituie imaginea transmisă pe ecranul aparatului. /fr. *téléviseur*; gr. *tele*=departe, *video*=văd/

telúr s. n. — element cu simbolul Te, metaloid de culoare albă-albăstruie. /fr. *tellure*/

telúric, -ă, adj. — pămîntesc, terestru. /fr. *tellurique*/

tematíc, -ă, adj. — privitor la teme, făcut pe teme. /fr. *thématique*/

tematícă, -ici, s. f. — totalitatea temelor sau tema esențială a unei lucrări literare, artistice, științifice etc. /fr. *thématique*/

témă, -e, s. f. — 1. problemă; subiect, motiv; idee fundamentală. 2. exercițiu, lecție; lucrare scrisă dată unui școlar. 3. (gram.) parte a unui cuvînt alcătuită din rădăcină împreună cu prefixele și sufixele sale. /fr. *thème*; gr. *theme*=subiect pus/

teméi, -uri, s. n. — 1. bază, temelie, fundament. 2. prilej; motiv, pricină. /v. slav. *temeli*/

teméinic, -ă, adj. — 1. trainic, serios. 2. adînc, intens. /din *temei*+suf. *-nic*/

temelíe, -ii, s. f. — fundație a unei clădiri; fundament, bază. /v. slav. *temelije*/

temerár, -ă, adj. — îndrăzneț, curajos, neînfricat, cutezător. /fr. *téméraire*/

temeritáte s. f. — îndrăzneală mare, cutezanță. /fr. *témérité*/

témnic, -uri, s. n. (reg.) — bordei sau adăpost săpat în pămînt; închisoare. /srb. *temnik*/

temnicér, -i, s. m. — paznic la o închisoare; gardian. /din *temniță*+suf. *-ar*/

témniță, -e, s. f. — închisoare, arest, penitenciar. /v. slav. *tĭmĭnica*/

temperá[1] (-ez) vb. — a potoli, a liniști, a domoli. /fr. *tempérer*/

témpera[2] s. n. — procedeu de pictare în care se întrebuințează culori amestecate cu substanțe gelatinoase, albuminoide etc. /it. *tempera*/

temperamént, -e, s. n. — 1. fire. 2. energie vitală, avînt. /fr. *tempérament*/

temperamentál, -ă, adj. — avîntat, energic. /din *temperament*+suf. *-al*/

temperánță s. f. — cumpătare (mai ales la băutură). /fr. *tempérance*/

temperát, -ă, adj. — 1. moderat,

potolit. ⊗ (despre climă) nici prea cald, nici prea frig. /din *tempera*/

temperatúră s. f. — 1. starea de căldură a unui corp. 2. căldură anormală a corpului omenesc; fierbinţeală. /fr. *temperature*, lat. *temperatura*/

tempéstă, -e, s. f. — furtună, uragan. /it. *tempesta*/

templiér, -i, s. m. — membru al unui ordin de călugări militari din evul mediu (care au participat la cruciade). /it. *templier*/

témplu, -e, s. n. — edificiu special construit pentru practicarea unui cult religios (la unele popoare din antichitate, astăzi la mozaici, la protestanţi etc.). /lat. *templum*/

témpo s. n. — 1. grad de rapiditate cu care trebuie cîntată o piesă muzicală. 2. mişcare; ritm, cadenţă. /it. *tempo*/

temporál[1] adj. n. — (în expr.) *os temporal* = os al tîmplei. /fr. *temporal*/

temporál[2], -ă, adj. — privitor la timp. /fr. *temporel*/

temporár, -ă, adj. — vremelnic, trecător, provizoriu. /fr. *temporaire*/

temporizá (-ez) vb. — a amîna, a tărăgăna. /fr. *temporiser*/

ten, -uri, s. n. — culoarea şi calitatea pielii obrazului. /fr. *teint*/

tenáce, -i, adj. — 1. stăruitor, perseverent, persistent, dîrz. 2. (despre un material) care rezistă la rupere; care se desface cu greu. /fr. *tenace*/

téndă, -e, s. f. — acoperiş din pînză aşezat deasupra părţilor neacoperite ale unei corăbii, ale unei terase etc. pentru a le proteja de ploaie şi de razele soarelui. /it. *tenda*/

tendenţiós, -oasă, adj. — care urmăreşte un scop (ascuns), care vrea să insinueze ceva. /după fr. *tendancieux*/

ténder, -e, s. n. — vagon de cale ferată legat direct cu locomotiva cu abur, folosit la depozitarea şi la transportul combustibilului şi a apei necesare locomotivei. /fr. *tender*/

tendinţă, -i, s. f. — 1. dispoziţie, înclinare; năzuinţă. 2. forţa care face ca un corp să se mişte într-o anumită direcţie. /fr. *tendance*/

tendón, -oane, s. n. — fascicol fibros şi rezistent, de culoare albă-sidefie, cu ajutorul căruia se fixează muşchii de oase; ligament. /fr. *tendon*/

tenébre s. f. pl. (rar) — întuneric, întunecime, beznă. /fr. *ténébres*/

tenebrós, -oasă, adj. — 1. întunecos, obscur. 2. (fig.) misterios, ascuns. /lat. *tenebrosus*/

ténie, -ii, s. f. — vierme lat în formă de panglică, care în stadiul de adult trăieşte în intestinul subţire al omului, iar în stadiul larvar în muşchii vitelor şi porcinelor; panglică. /fr. *ténia*/

ténis s. n. — numele unui joc sportiv. /fr. *tennis*/

tenór, -i, s. m. — vocea bărbătească cea mai înaltă. /fr. *ténor*/

tensiométru, -e, s. n. — 1. aparat pentru măsurarea tensiunii arteriale. 2. aparat folosit pentru a măsura tensiunea superficială a unui lichid. /fr. *tensiomètre*/

tensiúne, -i, s. f. — 1. încordare. 2. (fig.) zbucium sufletesc. 3. presiunea vaporilor într-un spaţiu închis. 4. presiune exercitată de circulaţia sîngelui asupra pereţilor arterelor. /fr. *tension*, lat. *tensio* (din *tendere* = a întinde)/

tentá (-ez) vb. — a ispiti, a ademeni, a atrage. /fr. *tenter*/

tentácul, -e, s. n. — fiecare dintre organele alungite, aşezate la unele animale inferioare în jurul gurii, care servesc la pipăit, la apucat prada şi la mişcare. /fr. *tentacule*/

tentatívă, -e, s. f. — încercare, plan de a săvîrşi o infracţiu-

ne. /fr. *tentative*, lat. *tentare*=a plănui/

tentație, -ii, s. f. — ispită, ademenire, momeală. /fr. *tentation*/

téntă, -e, s. f. — 1. amestec de tuș (sau alt colorant) cu apă, folosit pentru a reda nuanța de culoare dorită. 2. nuanță a unei culori. /fr. *teinte*/

teo- — element de compunere a cuvintelor cu sensul „(referitor la) divinitate" (ex. teologie). /fr. *theo-*, gr. *theos*=Dumnezeu/

teocrație, -ii, s. f. — formă de guvernămînt (caracteristică orînduirii sclavagiste) în care conducerea statului, considerată de origine divină, era exercitată de preoți. /fr. *theocratie*; gr. *theos*=Dumnezeu, *kratos*=putere/

teogonie, -ii, s. f. — 1. totalitatea zeilor unui popor politeist. 2. totalitatea miturilor despre originea zeilor. 3. reprezentare mitologică despre originea și genealogia zeilor. /fr. *theogonie*; gr. *theos*=Dumnezeu, *gonos*=origine/

teológ, -i, s. m. — 1. specialist în teologie. 2. (reg.) student în teologie. /germ. *Theolog*, it. *teologa*/

teologíe s. f. — disciplină care se ocupă cu expunerea și fundamentarea teoretică a izvoarelor și învățăturilor unei religii. /fr. *theologie*; gr. *theos*=Dumnezeu, *logos*=învățătură/

teorémă, -e, s. f. — adevăr matematic demonstrat logic, plecînd de la fapte cunoscute. /fr. *théorème*; gr. *theorein*=a cerceta/

teorétic, -ă, adj. — 1. privitor la teorie sau la conținutul de idei, bazat pe teorie. 2. gîndit numai, în vorbe, abstract, fără a stimula activitatea practică. /germ. *theoretisch*/

teoreticián, -eni, s. n. — persoană care se ocupă cu problemele teoretice ale unei științe sau arte. (pr. te-o-re-ti-ci-an) /din *teoretic*/

teoretizá (-ez) vb. — a formula idei generale din datele unei cercetări; a expune principii. /după fr. *théoriser*/

teorie, -ii, s. f. — 1. ansamblu de propoziții organizate într-un sistem închegat (logic, inteligibil) care prezintă un domeniu (ex. teoria cunoașterii, a evoluției etc.). 2. (în sens larg) categorie filozofică desemnînd reflectarea realității obiective cu ajutorul unor idei generale, al abstracțiilor; concepție, doctrină, sistem de idei. 3. partea teoretică a instrucției militare. /fr. *théorie*, lat. *theoria*/

teosofie s. f. — termen desemnînd diferite doctrine filozofice-religioase care susțin ideea unei pretinse cunoașteri nemijlocite a „esenței lui Dumnezeu" cu ajutorul unei comunicări cu acesta, și a unor lumini speciale primite de la el. /fr. *théosophie*; gr. *theos*=Dumnezeu, *sophia*=înțelepciune/

tera- — element de compunere a cuvintelor care intră în denumirea unităților de măsură pentru a exprima multiplicarea de „o mie de miliarde (1.000.000.000.000) de ori" și notat cu simbolul T; care precedă simbolul unității de măsură (ex. teracalorie=Tcal). /gr. *teras*=monstru/

teracótă, -e, s. f. — 1. argilă arsă (care conține nisip și feldspați) din care se fac plăci pentru sobe, obiecte de artă etc. 2. sobă făcută din aceste plăci. /it. *terra cotta*=pămînt ars/

terapeútică s. f. — știința vindecării bolilor. /fr. *thérapeutique*/

terapíe s. f. — metodă pentru vindecarea unei anumite boli. /fr. *thérapie*/

teráriu, -ii, s. n. — încăpere în care sînt crescute diferite animale terestre mici (ex. șerpi, șopîrle etc.) pentru a putea fi observate. /fr., lat. *terrarium*/

terasaménț, -e, s. n. — lucrare

constînd din săpături de pămînt, umpluturi etc. făcute în vederea nivelării unui teren, construirii de drumuri, construcţii etc. /fr. *terrassament*/

terásă, -e, s. f. — 1. construcţie deschisă, anexă a unei clădiri (la parter, la etaj sau pe acoperiş). 2. suprafaţă plană amenajată pe o ridicătură de teren, în parcuri sau în grădini. 3. porţiune de trotuar în faţa unei cofetării sau a unui restaurant unde sînt aşezate mese. 4. sistem de suprafeţe plane, în formă de trepte, situate în lungul cursului unui rîu, al malurilor mării etc. /fr. *terrasse*/

terasiér, -i, s. m. — muncitor care lucrează la terasamente. /fr. *terrassier*/

teratologíe s. f. — ramură a anatomiei care studiază monstruozităţile, viciile de creştere ale vieţuitoarelor. /fr. *tératologie*; gr. *teras, teratos*=monstru, *logos*=studiu/

térbiu s. n. — element din familia metalelor (cu simbolul Tb), care aparţine pămînturilor rare. /fr. *terbium*/

terchea-bérchea s. m. invar. — om de nimic. /cf. magh. *tarka barka*/

terci, -uri, s. n. — 1. mălai fiert în apă; mămăligă foarte moale; amestec. /et. nec./

terebentínă s. f. — lichid incolor extras din răşina unui arbore (terebint) şi întrebuinţat ca dizolvant pentru lacuri, răşini şi culori de ulei (var. *terpentină*. *esenţă de terebentină*). /fr. *térébenthine*/

terén, -uri, s. n. — 1. întindere de pămînt. 2. loc, regiune, parcelă. 3. (fig.) domeniu de activitate, de preocupări. /fr. *terrain*/

teréstru, -ă, adj. — care aparţine pămîntului; pămîntesc. /fr. *terrestre*/

terezíe, -ii, s. f. — 1. instrument de cîntărit format dintr-o pîrghie mobilă cu două braţe egale, la capetele cărora atîrnă cîte un taler; 2. taler de balanţă. /tc. *terazi*/

terfelí (-esc) vb. — 1. a murdări, a mînji. 2. (fig.) a batjocori, a insulta, a înjosi. /din *tearfă* (1)/

terfelóg, -oage, s. n. — registru sau carte veche ori ruptă. /din *terfeli*+suf. *-og*/

tergiversá (-ez) vb. — a amîna, a tărăgăna. /fr. *tergiverser*/

teríbil, -ă, adj. — 1. groaznic, înfricoşător. 2. (fam.) extraordinar, straşnic. 3. (adv.) tare, mult, foarte. /fr. *terrible*/

teriér, -i, s. m. — cîine mic de statură şi cu botul pătrat, dintr-o rasă de cîini folosiţi la vînatul animalelor care trăiesc în vizuini. /fr. *terrier*/

terifiánt, -ă, adj. — înfricoşător, înspăimîntător. /fr. *terrifiant*/

terigén, -ă, adj. (despre depuneri marine) — format din materiale aduse de pe uscat. /fr. *terrigène*/

teritóriu, -ii, s. n. — întindere de pămînt care aparţine unui stat. /lat. *territorium*/

termál, -ă, adj. — (despre ape minerale) care izvorăşte cald din pămînt; (despre o staţiune) care are izvoare minerale calde. /fr. *thermal*/

térme s. f. pl. — băi publice la romani. /lat. *thermae*/

térmen[1], -e, s. n. — 1. dată fixată dinainte la care se execută o obligaţie (bănească) sau se realizează ceva; soroc. 2. interval de timp (dinainte stabilit) în limita căruia trebuie să se înfăptuiască sau să se întîmple ceva. /lat. *termen*/

térmen[2], -i, s. m. — 1. cuvînt, vorbă, expresie. 2. fiecare dintre elementele unei comparaţii. 3. fiecare dintre monoamele unui polinom. /lat. *termen*/

térmic, -ă, adj. — privitor la căldură; care produce căldură. /fr. *thermique*/

terminál, -ă, adj. — care se află la capăt. /fr. *terminal*/

terminologíe, -ii, s. f. — totalitatea termenilor de specialitate folosiți într-o disciplină sau într-o ramură de activitate. /fr. *terminologie*/

términus s. n. invar. — capăt de linie, de traseu, de drum. /lat., fr. *terminus*/

termo- — element de compunere a cuvintelor care înseamnă „căldură". /fr. *thermo*/

termocentrálă, -e, s. f. — centrală electrică care folosește energie termică (produsă de cărbuni, de derivați ai țițeiului etc.). /din *termo-*+*centrală*/

termoficáre s. f. — alimentarea unei clădiri sau a unei localități cu căldură produsă într-o instalație centrală și distribuită printr-o rețea de conducte. /după fr. *thermification*/

termofór, -oare, s. n. — pungă (întinsă) din cauciuc sau din metal în care se pune apă caldă sau perniță încălzită electric, care se pune pe o parte bolnavă a corpului. /germ. *Termophor*/

termogén, -ă, adj. — care produce căldură. /fr. *thermogène*/

termográf, -e, s. n. — instrument care înregistrează grafic variațiile de temperatură. /fr. *thermographe*/

termoizolánt, -ă, adj. — care împiedică răspîndirea căldurii, care izolează împotriva căldurii. (pr. -mo-i) /din *termo-*+*izolant*/

termométru, -e, s. n. — instrument cu care se măsoară temperatura. /fr. *thermometre*; gr. *thermos*=cald, *metron*=măsură/

termonucleár, -ă, adj. — (despre energia nucleară) produsă prin fuziunea nucleelor de atomi ușori. ⊗ *armă termonucleară*=bombă cu hidrogen. /fr. *thermonucléaire*/

termoplástic, -ă, adj. (despre substanțe plastice) — care se înmoaie prin încălzire (putînd fi prelucrate în acest timp), revenind apoi, prin răcire, la structura normală. /fr. *termoplastique*/

térmos, -uri, s. n. — vas de sticlă cu pereții dubli, argintați, între care s-a făcut vid, în care se poate păstra un lichid la temperatură constantă. /germ. *Thermos* (flachsen)/

termostát, -e, s. n. — 1. aparat sau încăpere unde se poate menține o temperatură constantă. 2. aparat pentru control și reglare automată a temperaturii într-o încăpere sau într-o instalație; termoregulator. /fr. *thermostat*/

termotéhnică s. f. — ramură a tehnicii care studiază folosirea căldurii în instalații și în mașini și procesele de transfer de căldură. /fr. *thermotechnique*/

termoterapíe s. f. — tratament al unor boli cu ajutorul căldurii. /fr. *thermothérapie*/

tern, -ă, adj. — 1. fără luciu, șters, spălăcit. 2. (fig.) mohorît, monoton; plicticos. /fr. *terne*/

ternár, -ă, adj. — 1. compus din trei unități sau din trei elemente. 2. de ordinul al treilea. /fr. *ternaire*/

teroáre, s. f. — spaimă provocată intenționat; groază, înfricoșare. /fr. *terreur*, lat. *terror*/

terorizá (-ez) vb. — a ține sub teroare; a îngrozi, a înfricoșa. /fr. *terroriser*/

terpentínă s. f. — v. *terebentină*.

terț, -ă, adj. — care vine în al treilea rînd; al treilea. /lat. *tertius*/

terțét, -e, s. n. — 1. ansamblu compus din trei persoane (instrumentiști sau cîntăreți) care execută împreună o bucată muzicală; bucată muzicală scrisă pentru un astfel de ansamblu. 2. strofă formată din trei versuri; terțină. /it. *terzetto*/

terțiár, -ă, adj. — 1. care reprezintă al treilea stadiu în dezvoltarea unui lucru. 2. (geol.) *era terțiară*=era neozoică. /fr. *tertiaire*, lat. *tertiarius*/

terțínă, -e, s. f. — strofă cu trei

versuri, dintre care al doilea rimează cu primul şi cu al treilea din strofa următoare. /it. *terzina*/

tescovínă (rar) -e, — 1. produs rezultat în urma zdrobirii şi presării strugurilor. 2. rachiul de tescovină. /cf. v. slav. *tesku*/

tescuí (-iesc) vb. — a presa struguri, fructe, pentru a stoarce mustul; a pune la teasc. /v. slav. *teskovati*/

teslár, -i, (pop.) — dulgher, lemnar. /srb. *tesar*/

téclă, -e, s. f. — unealtă a dulgherului de forma unui topor mic, cu tăişul lat şi curbat. /v. slav. *tesla*/

test, -e, s. n. — probă prin care se examinează aptitudinile fizice şi psihice ale unei persoane; încercare. /fr. *test*/

testá (-ez) vb. — 1. a supune unui test. 2. a face un testament; a lăsa ceva prin testament. /(1) fr. *tester*, (2) lat. *testari*/

testamént, -e, s. n. — act prin care o persoană îşi exprimă dorinţele ce urmează a-i fi împlinite după moarte. /lat. *testamentum*/

testeá, -ele, s. f. (înv.) — pachet cu un număr fix de obiecte de acelaşi fel (10, 12 sau 24). /tc. *deste*/

testemél, -e, s. n. (pop.) — basma, tulpan. /bg. *testemel*/

testícul, -e, s. n. — glandă sexuală bărbătească, întotdeauna pereche, care produce spermatozoizii şi hormonii masculini. /fr. *testicule*/

testimoniál, -ă, adj. — care se face prin martori. /fr. *testimonial*/

testimóniu, -ii, s. n. (înv.) — mărturie, dovadă; certificat, adeverinţă. /lat. *testimonium*/

teşí (-esc) vb. — 1. a turti, a strivi. 2. a reteza oblic. /v. slav. *teson, tesati*/

tetaníe s. f. — boală provocată de scăderea calciului din umorile organismului care se manifestă prin contracţie a muşchilor şi întepenirea membrelor. /fr. *tétanie*/

tetános s. m. — boală infecţioasă gravă, provocată de pătrunderea în organism printr-o rană, a bacilului tetanic. /fr. *tétanos*/

teteríst, -şti, s. m. (în vechea organizare a armatei) — soldat care beneficia de reducerea serviciului militar la un an, în baza terminării unei şcoli prevăzute de lege. /din *T.T.R.* (=tînăr cu termen redus)+suf. *-ist*/

tetra- — element de compunere a cuvintelor cu sensul „(format din) patru". /fr. *tetra*; gr. *tetra*=patru/

tetracórd, -uri, s. n. — 1. (în antichitate) liră cu patru coarde. 2. şir de patru sunete dintr-o gamă muzicală (de ex. do-re-mi-fa). /fr. *tétracorde*/

tetraédru, -e, s. n. — corp geometric cu patru feţe triunghiulare şi patru vîrfuri, fiind cel mai simplu poliedru. /fr. *tetraèdre*; gr. *tetra*=patru, *edra*=faţă/

tetraevanghél, -e, s. n. — carte care cuprinde cele patru evanghelii; evangheliar. /ngr. *tetraevangelion*/

tetragón, -oane, s. n. — patrulater. /fr. *tétragone*/

tetrapód, -uri, s. n. — 1. piedestal cu patru picioare, pe care se aşază diferite obiecte bisericeşti. 2. (adj.) cu patru picioare. /fr. *tétrapode*/

tetrasilábic, -ă, adj. — format din patru silabe. /fr. *tétrasyllabique*/

tetravalént, -ă, adj. — (despre elemente chimice) care are patru valenţe. /fr. *tétravalent*/

teu, -uri, s. n. — riglă (sau un obiect) în formă de T. /fr. *té*/

teutón, -ă, s. m. şi f., adj. — 1. (s. m. şi f.) persoană aparţinînd unui trib germanic din antichitate. 2. (adj.) care aparţine teutonilor; (p. ext.) german, nemţesc. /fr. *teuton*/

tex, -uri, s. n. — cui mic de fier în patru muchii, folosit la con-

fecționarea sau repararea încălțămintei.

text, -e, s. n. — 1. ceea ce este scris; scriere, context. 2. șir, succesiune. 3. cuvintele unei compoziții muzicale. /fr. *texte*/

textier, -i, s. m. — autor de texte pentru muzică. /din *text*/

textil, -ă, adj. — 1. care se poate transforma în fibre, care servește la țesut. 2. țesut, lucrat din fibre sau din fire. 3. referitor la țesătorie sau la țesături. /fr. *textile*/

textuál, -ă, adj. — reprodus cuvînt cu cuvînt, la fel cu textul original, exact. /fr. *textuel*/

textúră, -i, s. f. — țesătură, urzeală; structură, constituție. /fr. *texture*/

tezáur, -e, s. n. — 1. comoară (de aur, de bijuterii etc.); bogăție. 2. totalitatea aurului, a metalelor prețioase etc. aflate în depozitul unei bănci care emite bani (reprezentînd acoperirea biletelor de bancă sau a bancnotelor emise); visterie. 3. (fig.) ceea ce este foarte iubit și prețuit; odor, scumpete. /lat. *thesaurus*/

tezaurizá (-ez) vb. — a aduna monede de aur sau de argint sau obiecte de metale prețioase, scoțîndu-le din circulație. /fr. *thésauriser*/

tézǎ, -e, s. f. — 1. afirmație, susținere; idee principală dezvoltată și demonstrată într-o operă, într-o cuvîntare. 2. lucrare scrisă la un anumit obiect, făcută de elevi în clasă, trimestrial, sau la un examen. 3. lucrare scrisă făcută în vederea obținerii titlului de doctor în științe. /fr. *thèse*/

tezism s. n. — susținere, propagare a anumitor teze. /din *teză*+ suf. *-ism*/

tiárǎ, -e, s. f. — 1. coroană înaltă originară din Iranul antic, unde simboliza puterea „regelui regilor". 2. mitra papală, formată din trei coroane suprapuse. /fr. *tiare*, lat. *tiara*/

tic, -uri, s. n. — 1. mișcare involuntară și repetată, localizată la un grup mai mic sau mai mare de mușchi. 2. deprindere (urîtă) căpătată în mod inconștient (prin imitație). /fr. *tic*/

ticăí[1] (pers. 3 -ie) vb. — 1. (despre inimă) a bate tare, a zvîcni. 2. (despre ceasornic) a face tic-tac. /onomatopee/

ticăí[2] (-iesc) vb. — a lucra încet și fără spor, a se mocăi.

ticălós, -oasă, adj. — 1. nemernic, nevrednic, josnic, mișel. 2. sărman, nenorocit, năpăstuit. /din *tícală* (=mizerie)+suf. *-os*/

ticăloșíe, -ii, s. f. — 1. decădere morală, josnicie. 2. mizerie; nenorocire. /din *ticălos*+suf. *-ie*/

tichét, -e, s. n. — bucată de hîrtie sau de carton imprimat, care asigură posesorului anumite drepturi. /fr. *ticket*/

tichíe, -ii, s. f. — 1. calotă de stofă sau de pînză, care acoperă numai creștetul capului. 2. (pop.) pieliță care învelește capul unor copii nou-născuți. /tc. *takke*/

ticluí (-iesc) vb. (fam.) — 1. a aranja, a potrivi. 2. (fig.) a pune la cale, a născoci. 3. a compune (repede și ușor). /et. nec./

tifán, -e, s. n. — plasă de pescuit în bălți, în iazuri etc. /et. nec./

tífic, -ă, adj. — privitor la tifos. /fr. *typhique*/

tíflă, -e, s. f. — gest de batjocură la adresa cuiva, făcut cu palma întinsă, apropiind degetul cel mare de vîrful nasului și lăsînd celelalte degete desfăcute. /ngr. *tyfla*/

tifoídă adj. f. — (în expr.) *febră tifoidă* = (pop.) lingoare /fr. *typhoïde*/

tifón, -oane, s. n. — țesătură rară de bumbac care se întrebuințează mai ales la pansamente. /cf. engl. *tiffany*/

tífos s. n. — nume dat mai multor boli infecțioase: a) febră tifoidă; b) tifos exantematic; c) pestă porcină. /lat., fr. *typhus*/

tighél, -e, s. n. — cusătură vizi-

bilă foarte măruntă. /tc. *tegel*/

tigoáre, -ori, s. f. (reg.) — om de nimic, trîntor, leneș. /et. nec./

tigrát, -ă, adj. — dungat ca tigrul, cu dungi negre. /fr. *tigré*/

tigvă, -e, s. f. — 1. craniu, țeastă. 2. culme de deal sau de munte. /bg., srb. *tikva*/

tihăráie, -răi, s. f. — 1. povîrniș pe coasta unui munte, loc rîpos, vale îngustă și adîncă. 2. păpuriș, stufărie. /cf. magh. *cihere*/

tihnă, -e, s. f. — 1. liniște, pace. 2. odihnă, repaus. 3. mulțumire, satisfacție. /postverbal al lui *tihni*/

tíjă, -e, s. f. — 1. tulpină aeriană a plantelor ierboase. 2. bară rotundă care constituie un organ de legătură într-un sistem tehnic în care transmite eforturi de compresiune sau de întindere în lungul axului ei. /fr. *tige*/

tíldă, -e, s. f. — 1. semn grafic de forma unui „s" de tipar culcat, folosit în unele lucrări pentru înlocuirea unui cuvînt care se repetă. 2. semn diacritic de forma unui „s" de tipar culcat care, pus deasupra unei vocale, arată că vocala are timbru nazal sau, pus mai ales în ortografia spaniolă, deasupra lui „n" pentru a arăta muierea acestei consoane. /fr. *tilde*, germ. *Tilde*/

tilíncă, -i, s. f. (pop.) — 1. instrument de suflat asemănător cu fluierul, făcut din scoarță de paltin, răchită, tei etc.; trișcă. 2. talangă. /cf. magh. *tilinka*/

timíd, -ă, adj. — lipsit de îndrăzneală, sfios, rușinos. /fr. *timide*/

timónă, -e, s. f. — roată cu mînere pe margine cu ajutorul căreia se manevrează cîrma unei nave. /ngr. *timóni*/

timonié́r, -i, s. m. — marinar însărcinat cu supravegherea și ținerea cîrmei unei nave și cu transmiterea semnalelor în legătură cu navigația. /fr. *timonier*/

timorát, -ă, adj. — speriat, înfricoșat. /fr. *timoré*/

tímpán, -e, s. n. — 1. membrană care desparte urechea externă de cea mijlocie. 2. instrument muzical asemănător cu toba, cu sunet acordabil. /(1) fr. *timpan*, (2) it. *timpano*/

tímus s. m. — glandă cu secreție internă, așezată în partea superioară a toracelui, care se dezvoltă în primii ani ai copilăriei și se atrofiază la pubertate. /fr. *thymus*/

tínă s. f. (reg.) — 1. noroi. 2. pămînt, lut. /v. slav. *tina*/

tinctúră, -i, s. f. — medicament lichid obținut prin dizolvarea în alcool sau în eter a unor substanțe extrase din unele plante sau din unele organe de animale. /lat. *tinctura*/

tíndă, -e, s. f. — 1. încăpere la intrarea unei clădiri. 2. prispă, pridvor, cerdac. 3. pronaus. /lat. **tenda*/

tínde (tind) vb. — a aspira, a năzui. /fr. *tendre*/

tíntă, -e, s. f. (Trans.) — cerneală. /germ. *Tinte*/

tip[1], -i, s. m. (fam.) — ins, individ, făptură, om, persoană. /fr. *type*/

tip[2], -uri, s. n. — 1. fel, soi, varietate; model. 2. individ sau exemplar care întrunește anumite trăsături caracteristice pentru un grup, o rasă etc. 3. (în artă) personaj care întrunește, în modul cel mai expresiv, caracterele esențiale ale indivizilor din categoria pe care o reprezintă. /fr. *type*/

tipár, -e, s. n. — 1. instalație tehnică pentru tipărirea cărților, a ziarelor etc.; meșteșugul de a tipări. 2. model sau șablon după care se face un obiect. 3. urmă, întipărire. /ngr. *tiparion*/

tipárniță, -e, s. f. (înv.) — tipografie. /din *tiparnă*+suf. *-iță*/

tipăritúră, -i, s. f. — lucrare tipărită; carte, publicație, ziar. /din *tipări*+suf. *-itură*/

tipésă, -e, s. f. (fam. și peior.) — individă. /fr. *typesse*/

tipíc[1], -uri, s. n. — 1. obicei, tradiție. 2. normă, regulă. 3. carte care cuprinde ansamblul regulilor după care se săvîrșesc slujbele religioase. /srb. *tipik*/

tipíc[2], -ă, adj. — care reprezintă particularitățile proprii unui tip; caracteristic, specific. /fr. *typique*/

tipicár, -ă, adj. — care nu iese din obișnuința lui, dînd importanță excesivă lucrurilor mărunte. /din *tipic*+suf. *-ar*/

tipizá (-ez) vb. — 1. (în literatură) a generaliza artistic realitatea, făcînd ca esența relațiilor să se dezvăluie prin imagini sau caractere vii, conforme cu adevărul. 2. (în industrie) a standardiza. 3. a uniformiza. /din *tip* (2)/

tipografíe, -ii, s. f. — întreprindere sau atelier în care se execută lucrări de tipar; imprimerie. /ngr. *typografia*/

tipologíe, -ii, s. f. — ansamblul trăsăturilor tipice sau al relațiilor reciproce dintre diversele tipuri de oameni, obiecte sau fenomene. /fr. *typologie*/

tipsíe, -ii, s. f. — tavă mare, rotundă. / tc. *tepsi*/

tiptíl adv. — încet, binișor, ușurel, pe nesimțite. /tc. *tebdil*/

tir, **-uri**, s. n. — 1. exercițiu de tragere la țintă cu o armă de foc. 2. felul cum o armă de foc aruncă proiectilul (ex. tir lung). /fr. *tir*/

tirádă, -e, s. f. — 1. fragment dintr-un discurs în care oratorul dezvoltă în chip nenatural, prea exagerat și pe larg, o singură problemă sau idee. 2. fragment de întindere mai mare dintr-o operă dramatică spus fără întrerupere de unul dintre personaje. /fr. *tirade*/

tiráj, -e, s. n. — 1. numărul de exemplare în care se tipărește o publicație periodică, o carte etc. 2. deplasare a unui gaz într-o conductă, datorită diferenței de presiune dintre cele două extremități ale conductei sau dintre două secțiuni ale ei. /fr. *tirage*/

tiraliór, -i, s. m. — soldat infanterist. /după fr. *tirailleur*/

tirán[1], -i, s. m. — 1. stăpînitor sau șef al unui stat care guvernează cu cruzime; despot. 2. persoană care își impune voința în orice împrejurare, abuzînd de autoritatea sa și asuprind pe cei care depind de el. /ngr. *tyrannos*, fr. *tyran*/

tirán[2], -ă, adj. — crud, nemilos; autoritar, despotic. /din *tiran*/

tiránic, -ă, adj. — de tiran: despotic, samavolnic, crud. /ngr. *tyrannikos*/

tiraníe, -ii, s. f. — 1. (în istoria antică) formă de conducere a unor cetăți grecești, în epoca de trecere de la oligarhia aristocratică la democrația sclavagistă. 2. stăpînire, nedreptate, bazată pe asuprire și violență. 3. atitudine de tiran. /fr. *tyrannie*/

tiroíd, -ă, adj. — care se referă la glanda tiroidă. /fr. *thyroide*/

tisă, -e, s. f. — arbust sau arbore înalt pînă la 15 m, cu tulpina dreaptă, cu lemn tare și foarte prețios, utilizat în sculptură și în tîmplăria fină. /v. slav. *tisa*/

tisulár, -ă, adj. — care se referă la țesuturile animale. /fr. *tissu* = țesut/

titán[1], -i, s. m. — 1. (în mit. greacă) fiecare din cei 12 fii ai lui Uranus care au luptat împotriva lui Zeus pentru stăpînirea lumii. 2. (fig.) om cu puteri extraordinare; gigant, uriaș. /lat., gr. *titan*/

titán[2] s. m. — metal alb-argintiu, cu simbolul Ti, foarte dur, răspîndit în natură sub formă de compuși. /fr. *titane*/

titánic, -ă, adj. — de titan; uriaș, extraordinar. /fr. *titanique*/

títlu, -uri, s. n. — 1. calificare obținută de o persoană în urma

terminării unor studii speciale. ⊗ (în orînduirea feudală) demnitate sau funcţie bazată pe privilegii (ex. conte, baron). 2. cuvînt sau text care arată rezumativ cuprinsul unei lucrări, al unei cărţi. 3. capitol sau subdiviziune în textele de legi. 4. act juridic care acordă cuiva un drept special (ex. *t.* de proprietar). 5. (fig.) bază legală, drept. 6. cantitate de metal preţios dintr-un aliaj, exprimată în părţi la mie. /lat. *titulus*/

titrá (-ez) vb. — 1. a determina proporţia de aur, de argint etc. dintr-un aliaj. 2. a determina proporţia componenţilor dintr-o substanţă. /fr. *titrer*/

titrát, -ă, adj. — 1. (adesea s.) care a obţinut un titlu în urma absolvirii unei instituţii de învăţămînt superior. 2. (despre concentraţia unei soluţii) determinată prin analiză volumetrică. /fr. *titré*/

titru, -e, s. n. — 1. cantitatea de substanţă, exprimată în grame, conţinută într-un mililitru de soluţie (stabilită prin analiza volumetrică). 2. procent de metal nobil dintr-un aliaj; titlu. 3. număr care indică fineţea unui fir de mătase sau de fibre sintetice. /fr. *titre*/

titulár, -ă, s. m. şi f., adj. — 1. (cel) care îndeplineşte permanent o funcţie pe baza unei numiri legale. 2. (fig.) (cel) care apare ca personaj principal într-o operă artistică. /după fr. *titulaire*/

titularizá (-ez) vb. — a numi pe cineva titular într-un post. /fr. *titulariser*/

titulatúră, -i, s. f. — titlu. /fr. *titulature*/

tiv, -uri, s. n. — cusătură care împiedică destrămarea unei ţesături. /et. nec./

tiz, -ă, s. m. şi f. — persoană care poartă acelaşi nume cu alta. /v. slav. *tĭzĭ*=de nume/

tizíc, -uri, s. n. — amestec de balegă şi paie, în formă de cărămidă, uscat la soare, folosit (în unele locuri) pentru foc sau ca material de construcţie. /tc. *tezek*/

tîlc, -uri, s. n. — 1. înţeles, sens, semnificaţie. 2. socoteală; explicaţie. 3. pildă, fabulă. /v. slav. *tlŭkŭ*/

tîlhár, -i, s. m. — persoană care pradă; bandit, hoţ. /cf. magh. *tolvaj*/

tîlhăríe, -ii, s. f. — jaf, banditism, hoţie; ticăloşie. /din *tîlhar*+ suf. *-ie*/

tîmp, -ă, adj. — 1. tîmpit. 2. cu vîrful sau cu tăişul tocit (ştirbit). /v. slav. *tonpŭ*/

tîmpí (-esc) vb. — 1. a se prosti, a deveni tîmpit. 2. a toci vîrful sau ascuţişul unui instrument; a ştirbi. /din *tîmp*/

tîmpínă, -e, s. f. (înv.) — dairea. /v. slav./

Tîndálă s. m. — 1. personaj bufon opus lui Păcală. 2. (fig.) poreclă pentru un om care nu e bun de nici o treabă, care umblă fără rost. /din *tîndăli*/

tîndălí (-esc) vb. — a-şi pierde vremea umblînd fără rost; a lucra încet, a se mocăi. /cf. germ. *tändeln*=a migăli/

tînguí (-iesc) vb. — 1. a se jelui; a se văicări. 2. a boci, a suspina. 3. (înv.) a se plînge de cineva, a reclama pe cineva. /v. slav./

tînjálă, -eli, s. f. — 1. un fel de proţap legat de oişte, cînd se înjugă patru boi. ⊗ (în expr.) *a se lăsa pe tînjală*=(despre animale de tracţiune) a trage foarte încet (sprijinindu-se pe tînjală). 2. (fig.) lîncezeală, delăsare, indiferenţă. /cf. pol. *ciężadko*/

tînjí (-esc) vb. — a slăbi; a lîncezi, a se ofili. /v. slav./

tîrcól, -oale, s. n. — ocol. /bg. *târkalo*=cerc, roată/

tîrfă, -e, s. f. — femeie de moravuri uşoare; prostituată. /et. nec./

tîrg, -uri, s. n. — 1. loc dintr-o localitate unde se vînd şi se cumpără vite, cereale, alimente etc.; piaţă, obor, hală. 2. activitatea de vînzare şi cumpărare; tocmeală, tîrguială; înţelegere, învoială. 3. orăşel, oraş; partea oraşului unde se află prăvăliile. /v. slav. *trŭgŭ*/

tîrgoveţ, -eaţă, s. m. şi f. — locuitor al oraşului; orăşean. /bg. *tărgovec*/

tîrîie-brîu s. m. (invar.) — pierde-vară; golan, leneş. /din *tîrî*+*brîu*/

tîrlă, -e, s. f. — 1. loc neîmprejmuit şi neacoperit, unde se adună la odihnă vitele aflate la păşune. 2. turmă de oi. /cf. srb. *trlo*/

tîrlíci s. m. pl. — papuci de casă, fără tocuri. /tc. *terlik*/

tîrlíe, -ii, s. f. — sanie mică. /din *tîrî*/

tîrn, -uri, s. n. — măturoi făcut din nuiele sau din mărăcini. /v. slav./

tîrnă, -e, s. f. (reg.) — I. 1. coş de nuiele (mai larg la gură decît la fund). 2. unealtă de pescuit făcută din împletitură de nuiele. 3. vas mare cu care se duce la cîmp mîncarea pentru lucrători. II. numele unui dans popular românesc. /cf. bg. *trăsna*/

tîrnosí (-esc) vb. — a săvîrşi slujba de inaugurare a unei biserici; a sfinţi. /srb. *tronosati*/

tîrnuí (-iesc) vb. — a mătura cu tîrnul; (fig.) a bate tare. /din *tîrn*/

tîrpán, -e, s. n. (pop.) — un fel de coasă, întrebuinţată la tăiatul stufului şi a cînepii. /tc. *tîrpan*/

tîrsínă, -e, s. f. — 1. împletitură din păr (negru) de cal sau de capră din care se fac baiere, frînghii, nojiţe pentru opinci etc. 2. (înv.) ţesătură aspră de păr de capră. /bg. *tărsina*/

tîrsoácă s. f. (bot.) — troscot. /bg. *trosak*/

tîrş, -i, s. m. — 1. tufă pipernicită uscată. 2. cracă stufoasă pe care se clădesc căpiţele de fîn, cu care se fac îngrădituri primitive. /et. nec./

tîrşí (-esc) vb. (reg.) — 1. a prăşi, a muşuroi. 2. a grăpa. /et. nec./

tîrşîí (tîrşîi) vb. — a tîrî picioarele sau încălţămintea în mers. /cf. magh. *torzsölni*=a freca/

tîrşúţ, -i, s. m. — diminutiv al lui tîrş; brad mic.

toácă, -e, s. f. — 1. placă pe care se bate ritmic cu două ciocane, pentru a anunţa anumite momente ale serviciului religios la biserică sau la mănăstire; sunetul produs în acest fel. 2. timp al zilei, după răsăritul soarelui sau înainte de apus. /postverbal al lui *toca*/

toalétă, -e, s. f. — 1. faptul de a se spăla şi de a se îmbrăca; găteală, îngrijire. 2. closet, W.C., latrină. 3. îmbrăcăminte (femeiască); (p. restr.) rochie. 4. mobilă compusă dintr-o oglindă şi mai multe dulăpioare sau rafturi. /fr. *toilette*/

toánă, -e, s. f. — 1. capriciu, răsfăţ, nazuri. 2. criză (de plîns, de furie). 3. stare de spirit, dispoziţie. 4. mişcare repede (şi uneori violentă). 5. (precedat de „o") răstimp scurt, clipă; puţin, cîtva. /et. nec./

toáncă, -e, s. f. — cotitura unei ape curgătoare repezi; (pop.) bulboană, vîrtej. /et. nec./

toást, -uri, s. n. — urare făcută la o masă, închinare în cinstea cuiva. /fr. *toast*/

tobáş, -i, s. m. — toboşar. /din *tobă*+suf. *-aş*/

tobogán, -e, s. n. — instalaţie în formă de plan înclinat cu marginile ridicate, formînd un jgheab prin care se poate aluneca uşor şi servind pentru distracţii sportive. /fr. *toboggan*/

tócă, -i, s. f. — pălărioară sau căciuliţă fără boruri. /fr. *toque*/

tocălíe, -ii, s. f. (reg.) — 1. morişcă de lemn care păcăneşte,

folosită ca sperietoare pentru păsări. 2. unealtă pentru răsucit sfoară groasă. /din *toc*+suf. *-ălie*/

tocmági s. m. pl. (Mold.) — tăietei. /tc. *tokmak*/

tocmáș, -i, s. m. (reg.) — flăcău care conduce jocul flăcăilor, angajează lăutari pentru joc etc. /din *tocmi*+suf. *-aș*/

tógă, -i, s. f. — mantie largă și lungă, fără mîneci din portul caracteristic romanilor. /lat. *togă*/

tohárcă, -e, s. f. — cojoc mare făcut din piei neprelucrate, cu lîna în afară. /et. nec./

toi, -uri, s. n. — 1. punct culminant; miezul unui lucru; dric. 2. învălmășeală; tărăboi, zarvă. 3. (înv.) ceată, stol, cîrd, grup. /tc. *toi*=zgomot/

toiág, -ege, s. n. — 1. băț de care se servește cineva în timpul mersului ⊗ (fig.) sprijin, ajutor, reazem. 2. (înv.) baston purtat ca semn distinctiv sau ca simbol al unei autorități. 3. (pop.) lumînare care se așază în mînă, pe pieptul sau la capul mortului. /v. slav./

tólă, -e, s. f. — foaie de tablă groasă, tăiată în mărimea necesară. /fr. *tole*/

tolăní (-esc) vb. — 1. a se culca într-o poziție comodă. 2. a lenevi. /cf. *tologi*/

tólbă, -e, s. f. — 1. geantă mare pentru merinde, pentru ducerea vînatului etc. 2. (înv.) toc în care se păstrau săgețile. /din *torbă*/

tolcér, -e, s. n. (Trans., Banat) — pîlnie. /magh. *tölcsér*/

tolerá (-ez) vb. — a îngădui, a admite o situație neplăcută; a suporta, a îndura, a răbda. /fr. *tolérer*/

toloácă, -e, s. f. (reg.) — 1. ogor lăsat necultivat, pentru ca să se odihnească. 2. pășune pentru vite. 3. maidan. /ucr. *toloka*/

tologăní (-esc) vb. (Mold.) — 1. a bate la cap pe cineva, a cicăli, a dojeni. 2. a trăncăni, a flecări. /et. nec./

tologí (-esc) vb. (reg.) — 1. a se tolăni (pe iarbă). 2. a călca în picioare iarba, semănăturile etc., a culca la pămînt. /ucr. *toločyty*/

tom, -uri, s. n. — volum dintr-o carte; (p. ext.) carte. /fr. *tome*/

tomátă, -e, s. f. (reg.) — pătlăgea roșie. /fr. *tomate*/

tombác s. m. — aliaj de 85—90% cupru și restul zinc, folosit pentru fabricarea unor sîrme plastice și rezistente. /fr. *tombac*/

tomberón, -oane, s. n. — cutie de tablă fixată pe o osie cu două roți, folosită mai ales de măturătorii de stradă. /fr. *tombereau*/

tómbolă, -e. s. f. — loterie cu obiecte. /fr. *tombola*/

ton, -uri, s. n. — 1. sunet muzical. 2. tonalitatea unei bucăți muzicale. 3. intonație; accent. 4. atmosferă specifică rezultată din cuprinsul unei opere literare. 5. nuanță de culoare. /fr. *ton*/

tonáj, -e, s. n. — 1. capacitatea unei nave, exprimată în tone de apă dezlocuită. 2. greutate totală, exprimată în tone, a producției realizate de o întreprindere într-un anumit interval de timp. 3. greutate totală, exprimată în tone, care reprezintă capacitatea de încărcare a unui vehicul. /fr. *tonnage*/

tonalitáte, -ăți, s. f. — I. 1. ansamblul legilor care stau la baza gamelor muzicale. 2. gamă care stă la baza unei compoziții muzicale. 3. intonație deosebită a unor cuvinte cu sens diferit care se scriu la fel. II. 1. trăsătura dominantă a unei scrieri. 2. nuanță a culorilor. /fr. *tonalité*/

tonátic, -ă, adj. — cu toane; capricios, schimbăcios. /din *toană*+suf. *-atic*/

tónă, -e, s. f. — multiplu al kilogramului egal cu 1.000 de kg. /fr. *tonne*/

tónic, -ă, adj. — 1. (despre o vo-

cală, o silabă) pe care cade accentul. 2. (despre unele substanţe) care fortifică organismul; întăritor. /fr. *tonique*/

tonificá (tonífic) vb. — a întări, a fortifica (un ţesut, un organism). /fr. *tonifier*/

tonomát, -e, s. n. — aparat cu discuri care se schimbă automat prin introducerea unei fişe, cîntînd melodia aleasă. /germ. *Tonomat*/

tont, -oantă, adj. — prost, neghiob, nătîng. /cf. it., sp., port. *tonto*/

tónus s. n. — stare de permanentă tensiune a muşchilor unui organism sănătos, chiar cînd aceştia sînt în repaus. /fr. *tonus*/

top, -uri, s. n. — 1. pachet de coli de hîrtie sau de carton împachetate complet în hîrtie. 2. (reg.) pachet de bumbac cu număr fix de legături. 3. (înv.) val de postav. /tc. *top*/

topáz, -e, s. n. — piatră preţioasă de obicei de culoare galbenă (poate fi şi roşu sau incolor). /fr. *topaze*/

tópic, -ă, adj. — I. (despre nume) care denumeşte locuri, localităţi. II. privitor la topică. /fr. *topique*/

tópică, (2) -i, s. f. — 1. (lingv.) ordinea de aşezare a cuvintelor în propoziţie sau a propoziţiilor în frază. 2. (în retorica antică; la pl.) argumente generale, aplicabile în toate cazurile asemănătoare. /(1) fr. *topique*, (2) lat. *topica*/

topílă, -e, s. f. — 1. loc dintr-o apă unde se pun la topit cînepa sau alte plante textile. 2. cuptor pentru topit metalele; topitoare. /bg., srb. *topilo*/

tópliţă, -e, s. f. — 1. izvor sau pîrăiaş cu apă caldă. 2. braţ izolat al unui rîu; apă stătătoare, băltoacă. /v. slav./

topo- — element de compunere a cuvintelor cu sensul „loc, regiune”. /gr. *topos*=loc/

topografíe, -ii, s. f. — 1. ştiinţă şi tehnică a măsurătorilor şi a calculelor făcute pentru ridicarea hărţilor şi a planurilor unor suprafeţe mici ale scoarţei Pămîntului, neţinînd seamă de curbura lui, şi a executării acestor hărţi sau planuri. 2. descriere amănunţită a unui loc sub raportul aşezării, al înfăţişării etc. /fr. *topographie*; gr. *topos*=loc, *graphein*=a scrie/

topometríe, -ii, s. f. — tehnică a executării măsurătorilor necesare pentru ridicarea hărţilor şi a planurilor topografice. /fr. *topométrie*/

toponimíe, -ii, s. f. — 1. totalitatea numelor proprii de locuri ale unei regiuni. 2. ramură a onomasticii care studiază originea, sensul, forma şi evoluţia numelor proprii de locuri. /fr. *toponymie*; gr. *topos*=loc, *onyma*=nume/

toptán s. n. — (în expr.) *cu toptanul*=(în legătură cu modul de cumpărare sau de vînzare) în cantităţi mari, cu grămada, angro; (p. ext.) foarte mult, din belşug. /tc. *toptan*/

toptangíu, -ii, s. m. — negustor care vinde cu toptanul; angrosist. /tc. *topancı*/

topúz, -uri, s. n. (ist.) — măciucă cu capul îmbrăcat în argint şi bătut cu nestemate, care în timpul evului mediu constituia în ţările române unul dintre semnele puterii domneşti; buzdugan. /tc. *topuz*/

toráce s. n. — 1. coşul pieptului. 2. parte a corpului insectelor de care sînt legate picioarele. /lat., fr. *thorax*/

tórbă s. f. — v. *tolbă*.

toreadór, -i, s. m. — luptător cu taurii. /fr. *toréador*/

torént, -e, s. n. — şuvoi de apă, puhoi. /fr. *torrent*/

torenţiál, -ă, adj. — (despre ploi) care cade în cantitate mare şi în scurt timp; vijelios; (despre o apă curgătoare) cu un curs

violent; năvalnic. /fr. *torrentiel*/

torid, -ă, adj. — arzător, dogoritor, fierbinte. /fr. *torride*/

tórişte, -i, s. f. (Trans., Banat) — 1. resturi de nutreţ care rămîn de la vite sau de la oi. 2. loc unde se dă oilor de mîncare iarna; loc de odihnă al oilor şi al vacilor; zăcătoare. /bg. *torište*/

tóriu, s. n. — metal radioactiv, (cu simbolul Th) de culoare cenuşie-închisă, folosit la activarea filamentelor tuburilor electronice. /fr. *thorium*/

tornádă, -e, s. f. — vîrtej de vînt extrem de violent. /fr. *tornade*/

toropeálă, -eli, s. f. — 1. amorţeală, buimăceală, somnolenţă. 2. lîncezire, tînjeală. 3. căldură, arşiţă. /din *toropi*+suf. *-eală*/

torpédo, -ouri, s. n. — 1. perete dintr-un autovehicul care separă locul rezervat conducătorului de cel al motorului şi pe care se fixează instrumentele de bord. 2. sistem de frînă la unele vehicule, care se bazează pe strîngerea axului. /fr. *torpédo*/

torpílă, -e, s. f. — 1. armă în formă de cilindru, cu motor propriu, încărcată cu substanţă explozivă şi echipată cu un mecanism de aprindere, care lansat şi dirijat către o navă o poate scufunda. 2. specie de peşte mare cartilaginos care posedă organe speciale de descărcări electrice, cu care ucide prada. /după fr. *torpille*/

torpilór, -oare, s. n. — navă de luptă uşoară şi cu viteză mare avînd ca armament principal torpila, cu care atacă alte nave. /după fr. *torpilleur*/

torsádă, -e, s. f. — motiv decorativ care imită o frînghie răsucită. /fr. *torsade*/

tort[1], -uri, s. n. — 1. fir tors (de cînepă, de in sau de alte materii textile). 2. pînză din fire de cînepă sau de in. /lat. *tortus*/

tort[2], -uri, s. n. — prăjitură mare, de obicei rotundă, din mai multe straturi de aluat, avînd între ele straturi de cremă, de dulceaţă etc. (var. *tortă*). /germ. *Torte*/

tortură (-ez) vb. — 1. a schingiui, a chinui. 2. (fig.) a forţa sau a stîlci cuvintele, limba etc. /fr. *torturer*/

tortúră, -i, s. f. — chin, caznă, suferinţă cumplită. /fr. *torture*/

torţă, -e, s. f. — faclă. /cf. fr. *torche*/

torţél, s. m. — plantă panaziită fără frunze a cărei tulpină se răsuceşte în jurul plantelor pe care trăieşte. /din *tort*+suf. *-el*/

torţionár, -i, s. m. — persoană care torturează; călău. /fr. *tortionnaire*/

tos adj. n. — (în expr.) *zahăr tos*=zahăr în formă de cristale mărunte. /tc. *toz*=praf/

totalitár, -ă, adj. (despre state, regimuri politice) — care aplică sau susţine dictatura unei minorităţi, lipsind majoritatea populaţiei de drepturi şi libertăţi cetăţeneşti. /fr. *totalitaire*/

totalitarísm s. n. — dictatură, satrapie. /fr. *totalitarisme*/

totalménte adv. — în mod complet, cu totul, în întregime. /it. *totalmente*/

totém, -uri, s. n. — animal, plantă sau obiect considerat de unele triburi primitive ca strămoş şi protector al populaţiei respective şi cinstit ca atare, neputînd fi ucis sau vătămat. /fr. *totem*/

továl, -uri, s. n. — 1. piele de vacă sau de viţel, de culoare naturală, din care se confecţionează încălţăminte rezistentă. 2. (pop.) obraz (gros); nesimţire. /ucr. *tovar*/

tóxic, -ă, adj. — otrăvitor. /fr. *toxique*/

toxicologíe s. f. — ştiinţă care se ocupă cu studiul substanţelor toxice şi acţiunea lor asupra organismului. /fr. *toxicologie*, gr. *toxikon*=otravă, *logos*=studiu/

toxicomaníe, s. f. — consumare cu regularitate şi în cantităţi pro-

gresiv crescînde, de substanţe medicamentoase toxice (morfină, cocaină) sau alcool, ceea ce duce cu vremea la tulburări din ce în ce mai grave (care pot ajunge pînă la nebunie). /fr. *toxicomanie*/

toxicóză, -e, s. f. — tulburare digestivă gravă la sugari, de natură alimentară sau infecţioasă. /fr. *toxicose*/

toxínă, -e, s. f. — substanţă otrăvitoare produsă de bacterii în organismele infectate sau în mediile de cultură artificială, de veninul de şarpe etc. /fr. *toxine*/

trabúc, -uri, s. n. — ţigară de foi. /germ. *Trabuko*/

trac s. n. — emoţie de care sînt cuprinse unele persoane (mai ales artiştii) în primele momente ale manifestării lor în faţa publicului. /fr. *trac*/

tracasá (-ez) vb. — a plictisi, a sîcîi, a supăra. /fr. *tracasser*/

tractór, -oare, s. n. — autovehicul cu mare putere de tracţiune. /fr. *tracteur*/

tracţiúne, -i, s. f. — deplasare a unui vehicul cu ajutorul unei forţe aplicate în partea lui dinainte; forţă care pune în mişcare un vehicul. /fr. *traction*/

tradíţie, -ii, s. f. — totalitatea obiceiurilor, credinţelor, datinilor statornicite în cadrul unor grupuri sociale (popoare, naţiuni etc.) şi care se transmit din generaţie în generaţie. /fr. *tradition*/

tradiţionalísm s. n. — ataşament faţă de tradiţie. /fr. *traditionalisme*/

tradúce (tradúc) vb. — 1. a transpune un text, o frază, un cuvînt dintr-o limbă în alta; a tălmăci. 2. (fig.) a reprezenta, a exprima (cu ajutorul artei). 3. a înfăptui, a pune în practică. /lat. *traducere*/

traductíbil, -ă, adj. — 1. care poate fi tradus dintr-o limbă în alta. 2. care poate fi redat, explicat, interpretat. /fr. *traduisible*/

trafíc, -uri, s. n. — 1. transport, circulaţie de mărfuri, de persoane. 2. schimb de mărfuri şi de alte valori; comerţ. 3. comerţ ilicit. /fr. *trafic*/

traficá (-chez) vb. — a face negoţ (cu o marfă ilicită). /fr. *trafiquer*/

traficánt, -ă, s. m. şi f. — afacerist (necinstit, care face comerţ ilicit), contrabandist. /fr. *trafiquant*/

traforáj, -e, s. n. — 1. decupare dintr-o placă subţire de lemn, de metal etc. a unor obiecte sau figuri artistice, cu ajutorul unui ferăstrău special. 2. uneltele folosite pentru traforare. /din *trafora*/

tragedián, -ă, s. m. şi f. — actor de tragedie. /fr. *tragédien*/

tragedíe, -ii s. f. — 1. specie a genului dramatic în care eroii sînt angajaţi într-un conflict puternic, cu deznodămînt nefericit. 2. (fig.) întîmplare zguduitoare, nenorocire, catastrofă, zbucium, suferinţă. /fr. *tragédie*, lat. *tragoedia*/

trágic[1], -i, s. m. (mai ales în antichitate) — autor de tragedii. /fr. *tragique*/

trágic[2], -ă, adj. — 1. care se referă la tragedie. 2. (fig.) zguduitor, jalnic. /fr. *tragique*/

tragicomedíe, -ii, s. f. — 1. specie a genului dramatic care, îmbinînd elementele tragice cu cele comice, tratează conflicte fundamentale grave, dar care sînt rezolvate printr-un deznodămînt fericit. 2. (fig.) întîmplare care prezintă un amestec de elemente serioase şi hazlii. /fr. *tragicomédie*, lat. *tragicomoedia*/

tragísm s. n. — conţinut tragic. /din *tragic*+suf. *-ism*/

trágă, -e, s. f. — 1. targă de lemn folosită pentru cărat diferite lucruri. 2. (Trans.) un fel de sanie folosită la căratul fînului. 3. unealtă pentru adunat paiele la stog şi pentru curăţat aria

de gunoi. 4. unealtă cu coada lungă pentru scos jarul şi cenuşa din sobă sau din cuptor. 5. unealtă alcătuită dintr-o scîndură şi o stinghie pe care se bate cu piciorul pentru a speria peştele de sub pietre. /din *trage*/

trahée, -i, s. f. — 1. tub cartilaginos care leagă laringele de bronhii. 2. tubuleţ subţire din aparatul respirator al insectelor. 3. vas capilar prin care circulă seva plantelor superioare. /fr. *trachée*/

traheítă s. f. — boală în care se produce inflamarea traheii. /fr. *tracheite*/

trahóm s. n. — boală de ochi contagioasă; conjunctivită granuloasă. /fr. *trachome*/

trai s. n. — 1. viaţă, existenţă. 2. viaţă bună, îmbelşugată. 3. convieţuire. /postverbal al lui *trăi*/

traiéct, s. n. — drum, traseu. /lat. *trajectus*/

traiectórie, -ii, s. f. — drumul parcurs în spaţiu de un corp în mişcare. /fr. *trajectoire*/

tráinic, -ă, adj. — tare, rezistent, durabil. /v. slav./

trámă, -e, s. f. — 1. fir de urzeală sau de bătătură. 2. (rar) intrigă, plan ascuns. /lat. *trama*, fr. *trame*/

trambalá (-ez) vb. — a (se) duce sau a (se) muta de colo pînă colo (fără rost). /fr. *trimbaler*/

trambulínă, -e, s. f. — scîndură specială pentru sărituri de la înălţime (în apă, cu schiurile etc.). /germ. *Trampoline*/

tramcár, -e, s. n. (rar) — vehicul tras de cai, folosit odinioară în oraşe pentru transportul în comun. /engl. *tram-car*/

trámpă, -e, s. f. (Mold.) — schimb în natură; troc. /tc. *trampa*/

trans- — element de compunere a cuvintelor însemnînd „dincolo", „peste". /lat. *trans*/

transalpín, -ă, adj. — care se află dincolo de munţii Alpi. /fr. *transalpin*/

transatlántic[1], -e, s. n. — vapor mare de pasageri care face curse regulate peste Oceanul Atlantic. /fr. *transatlantique*/

transatlántic[2], -ă, adj. — care străbate Oceanul Atlantic. /fr. *transatlantique*/

tránsă, -e, s. f. — stare specială de pierdere a voinţei în care se află o persoană hipnotizată, supusă sugestiei hipnotice. /fr. *transe*/

transbordá (-ez) vb. — 1. a trece călătorii sau mărfurile dintr-un vehicul în altul. 2. a schimba trenul sau alt vehicul. /fr. *transborder*/

transcarpatín, -ă, adj. — de peste Carpaţi (la nord şi vest de Carpaţi). /din *trans-*+*carpatin*/

transcendént, -ă, adj. — 1. (în filozofia idealistă a lui Kant) ceea ce este dincolo de orice experienţă posibilă, care întrece limitele realităţii. 2. (mat.) care foloseşte calculul diferenţial şi integral. /fr. *transcendant*/

transcendentál, -ă, adj. — care este deasupra lumii reale; metafizic; abstract. /fr. *transcendantal*/

transcríe (transcriu) vb. — 1. a scrie din nou un text (fără modificări); a copia. 2. a copia un act într-un registru public special. /din *trans-*+*scrie*/

transcripţie, -ii, s. f. — 1. copie. 2. formalitate prescrisă de lege, constînd în copierea unui act juridic într-un registru public special. /fr. *transcription*/

transdanubián, -ă, adj. — care se află dincolo de Dunăre. /după fr. *transdanubien*/

transfér, -uri, s. n. — schimbare, mutare. /fr. *transfert*/

transferá (transfer) vb. — a (se) muta. /fr. *transférer*/

transfigurá (-ez) vb. — a schimba înfăţişarea sau starea spirituală, a transforma; a înnobila, a înnoi. /fr. *transfigurer*/

transformá (transform) vb. — a (-şi) schimba forma, înfăţişarea; a (se) preface, a (se) schimba. /fr. *transformer*, lat. *transformare*/

transformísm, s. n. — evoluţionism. /fr. *transformisme*/

transfúg, -i, s. m. — persoană care trece de partea adversă; fugit (la inamic). /fr. *transfuge*/

transfúzie, -ii, s. f. — introducere în vinele unui bolnav a unei cantităţi de sînge sau de plasmă sanguină. /fr. *transfusion*/

transgresiúne, -i, s. f. — invadare, înaintare a apelor marine asupra uscatului. /fr. *transgression*/

transhumánţă, -e, s. f. — mutare sezonieră a păstorilor cu turmele de oi, primăvara, de la şes la munte sau de la sud spre nord, şi, toamna, de la munte la şes sau de la nord spre sud, pentru a se asigura hrana pentru animale. /fr. *transhumance*; lat. *trans*=peste, *humus*=pămînt/

translatór, -oare, s. m. şi f. — traducător oficial, tălmaci. /lat. *translator*, fr. *translateur*/

transláţie, -ii, s. f. — deplasare a unei figuri plane sau a unui corp, astfel încît toate punctele figurii sau ale corpului să se mişte în lungul unor drepte paralele, parcurgînd aceleaşi distanţe. /fr. *translation*/

transliteráţie, -ii, s. f. — transcriere a unui text dintr-un alfabet în alt alfabet, redînd literele prin echivalentele lor, fără a ţine seama de nuanţa fonetică a semnelor. /lat. *translitteratio*/

translúcid, -ă, adj. — care permite trecerea luminii, dar împiedică observarea clară a contururilor obiectului, deoarece împrăştie lumina ce vine de la acel obiect (ex. geamul mat); semitransparent. /fr. *translucide*/

transmarín, -ă, adj. — de peste mare. /fr. *transmarin*/

transmisíbil, -ă, adj. — care se poate transmite. /fr. *transmissible*/

transmisiúne, -i, s. f. — 1. transmitere. 2. emisiune radiofonică; difuzare. 3. trecere a unui lucru, a unui drept de la o persoană la alta. /fr. *transmission*/

transmíte (transmit) vb. — 1. a trimite ceva prin intermediul unei persoane, al unei scrisori etc. 2. a face să ajungă la altul, a propaga. 3. a trece un bun sau un drept de la o persoană la alta. 4. a comunica o mişcare de la o maşină la alta; a (se) propaga. /lat. *transmittere*, fr. *transmettre*/

transmutáţie, -ii, s. f. — transformare a nucleului unui element chimic în nucleul unui alt element, printr-o nouă grupare a elementelor constitutive în atomi (ca în cazul unor reacţii nucleare). /fr. *transmutation*/

transoceánic, -ă, adj. — de dincolo de ocean. /fr. *transocéanique*/

transpáre (transpar) vb. — a se zări, a se întrezări, a se desluşi, a se străvedea. /din *trans-* + *pare*/

transparént, -ă, adj. — 1. străveziu; subţire. 2. (fig.) delicat, firav. 3. (fig.) limpede, clar. /fr. *transparent*/

transperánt, -e, s. n. — stor, jaluzea. /fr. *transparent*/

transpiráţie, s. f. — 1. sudoare, năduşeală. 2. eliminare de apă sub formă de vapori de către plante. /fr. *transpiration*/

transplantá (-ez) vb. — 1. a scoate o plantă dintr-un loc şi a o planta în alt loc. 2. (fig.) a împămînteni o instituţie, un obicei. 3. a înlocui un ţesut sau un organ bolnav cu altul sănătos şi de acelaşi fel, printr-o intervenţie chirurgicală. /fr. *transplanter*/

transportá (transpórt) vb. — a duce, a căra, a purta. /fr. *transporter*/

transportát, -ă, adj. — (fig.) emo-

ţionat, încîntat, entuziasmat. /din *transporta/*

transpúne (transpún) vb. — 1. a schimba ceva dintr-o stare în alta. 2. (fig.) a se situa, cu mintea, în altă situaţie sau în alt timp. 3. a traduce. /din *trans-* + *pune/*

transsiberián, -ene, s. n. — nume dat trenurilor care străbat Siberia de la un capăt la celălalt. /după fr. *transsibérien/*

transvazá (-ez) vb. — a muta un lichid dintr-un vas în altul. /fr. *transvaser/*

transversál, -ă, adj. — care taie ceva de-a curmezişul. /fr. *transversal/*

tranşá (-ez) vb. — a rezolva repede, a încheia definitiv un conflict, o greutate etc. /fr. *trancher/*

tranşánt, -ă, adj. — 1. care nu admite contraziceri; categoric. 2. (despre culori) care se opun puternic una alteia. /fr. *tranchant/*

tránşă, -e, s. f. — parte, rată, porţie. /fr. *tranche/*

tranşée, s. f. — 1. şanţ adînc folosit ca adăpost în timp de război. 2. şanţ sau săpătură de lungime mare, pentru scopuri tehnice. /fr. *tranchée/*

tranzácţie, -ii, s. f. — 1. convenţie, învoială, înţelegere. 2. afacere, schimb. /fr. *transaction/*

tranzistór, -oare, s. n. — 1. dispozitiv pentru amplificarea oscilaţiilor electrice. 2. aparat de radio portativ echipat cu tranzistoare. /fr. *transistor/*

tránzit, -uri, s. n. — trecere fără oprire, de mărfuri sau de persoane, printr-o ţară străină; scutire de taxe vamale acordată de un stat unor mărfuri care trec prin teritoriul său în altă ţară. /fr. *transit/*

tranzitá (-ez) vb. — a transporta printr-o ţară străină, mărfuri în tranzit. /fr. *transiter/*

tranzitív, -ă, adj. (despre verbe) — a cărui acţiune se răsfrînge direct asupra unui obiect. /fr. *transitif/*

tranzitóriu, -ie, adj. — trecător, provizoriu; de tranziţie, intermediar. /fr. *transitoire/*

tranzíţie, -ii, s. f. — trecere de la o stare la alta; provizorat. /fr. *transition/*

trápă, -e, s. f. — 1. uşă orizontală care închide, ca un capac, o deschizătură în podeaua unei scene, a unei nave etc. 2. acoperemînt fals al unei capcane. /fr. *trappe/*

trapéz (1, 2) -e, s. n. (3) -i, s. m. — 1. patrulater care are drept baze două laturi paralele şi neegale. 2. aparat de gimnastică format dintr-o bară legată la capete cu două frînghii fixate de plafon. 3. muşchi aşezat pe partea posterioară a gîtului şi a umărului. /fr. *tapèze/*

trapézǎ, -e, s. f. — sală de mese (într-o mănăstire). /v. slav./

trapezoédru, -e, s. n. — corp geometric cu 24 de feţe patrulatere. /fr. *trapézoèdre/*

trapezoíd, -e, s. n. — patrulater care nu are nici o latură paralelă cu alta. /fr. *trapézoide/*

trapezoidál, -ă, adj. — care seamănă cu un trapez. /fr. *trapézoidal/*

trasá (-ez) vb. — 1. a însemna pe o suprafaţă linia unui drum, a unui plan etc. 2. a da îndrumări în ceea ce priveşte o acţiune. /fr. *tracer/*

traséu, -ee, s. n. — drum, traiectorie, parcurs. /fr. *trace/*

trasór[1], -oare, s. n. — ac de oţel pentru trasarea de linii pe o piesă de metal. /după fr. *traceur/*

trasór[2], -oare, s. n. — 1. proiectil învelit într-un material fosforic care-l face să aibă traiectorie luminoasă. 2. izotop radioactiv al unui element stabil, care fiind introdus, împreună cu elementul respectiv, într-un sistem oarecare, permite să se urmărească circulaţia acelui element în sistem. /după fr. *traceur/*

Scanned with OKEN Scanner

tratá (-ez) vb. — 1. a se purta într-un anumit fel. 2. a ospăta, a primi bine pe cineva. 3. a (se) supune unui tratament. 4. a discuta, a analiza, a duce tratative pentru a se ajunge la o înțelegere. 5. a expune o problemă științifică, literară etc. /it. *trattare*/

tratamént, -e, s. n. — 1. fel de a se purta, manieră, comportament. 2. îngrijire medicală. 3. operații efectuate pentru modificarea calităților fizice sau chimice ale unui material. 4. evoluție fonetică, schimbare. /it. *trattamento*/

tratát, -e, s. n. — 1. înțelegere, învoială, pact, convenție între state. 2. studiu în care se tratează materia unei anumite discipline în principiile ei de bază. /it. *trattato*/

tratative s. f. (pl.) — discuții, negocieri. /it. *trattative*/

tratáție, -ii, s. f. — 1. mîncarea și băutura servită oaspeților. 2. (înv.) tratative. /it. *trattazione*/

tráță, -e, s. f. — ambie care, în virtutea unei clauze speciale, se cedează spre încasare altei persoane; poliță. /it. *tratta*/

trául, -e, s. n. — năvod pentru pescuitul în largul mării. /engl. *trawel*/

tráuler, -e, s. n. — navă maritimă de pescuit la adîncimi de 50—100 m, echipată cu traule. /engl. *trawler*/

traumatism, -e, s. n. — 1. leziune produsă prin loviri, presiuni, tăieturi etc. 2. (fig.) tulburare puternică provocată de o nenorocire. /fr. *traumatisme*/

traumatologie s. f. — ramură a chirurgiei care se ocupă cu studiul și tratamentul rănilor provocate de diferite accidente. /fr. *traumatologie*; gr. *trauma*=rană, *logos*=studiu/

tráumă, -e, s. f. — rană (pricinuită de lovituri, de arsură etc.). /gr. *trauma*=rană/

traváliu, -ii, s. n. — lucru mecanic, muncă, efort. /fr. *travail*/

traversá (-ez) vb. — a trece de pe o parte pe cealaltă parte, a trece peste. /fr. *traverser*/

travérsă, -e, s. f. — bară sau grindă așezată transversal sub ceva. /fr. *traverse*/

travertín s. n. — tuf calcaros, care, putînd fi lustruit ca marmura, este folosit în construcții ca piatră ornamentală. /fr. *travertin*/

travestí (-esc) vb. — a se deghiza, a se masca. /fr. *travestir*/

travestíu s. n. — 1. apariția pe scenă a unui personaj sub înfățișarea altuia. 2. interpretarea unui rol masculin de către o femeie sau a unui rol feminin de către un bărbat. /fr. *travesti*/

trădá (-ez) vb. — 1. a dezvălui un secret, a denunța, a da pe față. 2. a înșela, a trece (de partea altcuiva). /lat. *tradere*/

trăgătór, -oare, s. n. — instrument de desen folosit la trasarea cu tuș a liniilor. /din *trag*+suf. *-(ă)tor*/

trăinicíe s. f. — însușirea de a fi trainic, de a dura; rezistență, soliditate. /din *trainic*+suf. *-ie*/

trăncăní (-esc) vb. (pop.) — a vorbi mult și fără rost; a pălăvrăgi. /din *tranc*/

trăpáș, -i, s. m. — cal specializat pentru o mare viteză la trap, destinat mai ales alergărilor pe hipodrom. /din *trap*+suf. *-aș*/

trăsătúră, -i, s. f. — 1. contur caracteristic figurii unei persoane. 2. aspect esențial al caracterului sau al personalității cuiva. 3. aspect caracteristic al unei opere, al unui fenomen, al unei epoci etc. /din *tras*+suf. *-(ă)tură*/

trăsnáie, -ăi, s. f. (fam.) — 1. faptă necugetată; năzbîtie, poznă. 2. ciudățenie. /din *trăsni*+suf. *-aie*/

trăsneálă, -eli, s. f. — 1. toană, capriciu, aiureală. 2. nebunie, zăpăceală. /din *trăsni*+suf. *-eală*/

trăsnet, -e, s. f. — 1. descărcare

electrică luminoasă, care se produce între un nor şi pământ sau alte obiecte (clădiri, copaci etc.). 2. zgomot puternic; bubuitură, detunătură. /din *trăsni*+suf. *-et*/

treápăd s. n. — 1. zgomotul produs de mersul cuiva, tropăit, tropăitură. 2. trap; alergătură multă. 3. (pop.) diaree, dizenterie. /postverbal al lui *trepăda*/

treáptă, -e, s. f. — 1. fiecare dintre suprafeţele orizontale care alcătuiesc o scară. 2. (fig.) grad, nivel, etapă, fază, rang, poziţie. /lat. *trajecta*/

treasc, -uri, s. n. — tun primitiv în care, punîndu-se o materie explozibilă, se putea obţine o pocnitură răsunătoare (folosită pentru jocuri de artificiu), piuă. /v. slav./

trébnic, -e, s. n. — carte de ritual în biserica ortodoxă; molitvelnic. /v. slav./

trecătoáre, -i, s. f. — 1. drum îngust de trecere printre munţi; pas. 2. loc de trecere. /din *trec*+suf. *-(ă)toare*/

trefilá (-ez) vb. — a trece forţat un material metalic printr-o filieră, pentru a obţine o sîrmă. /fr. *trefiler*/

tréflă, -e, s. f. — 1. semn pe unele cărţi de joc, de forma unei frunze de trifoi de culoare neagră. 2. (în vechea armată) găitan cusut la umerii hainelor ofiţereşti în formă de trifoi. /fr. *tréfle*/

trégher, -i, s. m. (Mold., Trans.) — hamal. /germ. *Träger*/

treierá (tréier) vb. — a separa cu maşini speciale boabele de restul unei plante. /lat. *tribulare*/

treierătoáre, -ori, s. f. — maşină de treierat; batoză. /din *treiera*+suf. *-(ă)toare*/

trémă, -e, s. f. — semn grafic format din două puncte care, aşezate orizontal deasupra unei vocale, modifică pronunţarea sunetului (ex. ö, ë, ü). /fr. *tréma*, gr. *trema*=punct/

trémens adj. n. — (în expr.) *delirium tremens*=boală cauzată de alcoolism şi caracterizată prin delir însoţit de tremurul nervos al feţei şi al membrelor. /lat. (delirum) *tremens*/

trémolo s. n. — vibraţie (tremurătură) uşoară produsă la executarea unei note muzicale. /it. *tremolo*/

tremurici s. n. — 1. tremurare continuă. 2. (reg.) piftie. /din *tremura*+suf. *-ici*/

tren, -uri, s. n. — 1. convoi de vagoane, vagonete, remorci etc. puse în mişcare de o locomotivă, de un motor electric etc. ⊗ *tren subteran*=metro. 2. (înv.) *tren de luptă*=convoi de vehicule care aprovizionează cu muniţii frontul de luptă. 3. *tren de aterizare*=mecanismul cu ajutorul căruia o navă aeriană alunecă pe roţi, la pământ, înainte de a-şi lua zborul. /fr. *train*/

trená (-ez) vb. — 1. a tărăgăna, a încetini, a amîna. 2. (despre lucruri) a zăcea undeva, uitat, a fi părăsit. /fr. *trainer*/

trénă, -e, s. f. — partea de dinapoi a unor rochii, ca o coadă, care se tîrăşte pe jos; coadă de rochie. /fr. *traine*/

trénci, -uri, s. n. (rar) — pardesiu de stofă impermeabilă, cu croială de reglan. /engl. *trench* (coat)/

tréncicot, -uri, s. n. — trenci. /engl. *trenchcoat*/

tréning, -uri, s. n. — îmbrăcăminte de flanelă, compusă din bluză şi pantaloni strînşi la glezne. /engl. *training*/

trepán, -e, s. n. — 1. instrument chirurgical în formă de sfredel. 2. sapă mare folosită la forarea găurilor de sondă. 3. instrument pentru perforat piatra şi marmura. /fr. *trépan*/

trepaná (-ez) vb. — a face o intervenţie chirurgicală, perforînd oasele craniului cu ajutorul unui instrument numit **trepán** pentru

a extirpa o tumoare, un cheag de sînge etc. /fr. *trépaner*/

trepădá (trepăd) vb. — 1. a alerga de colo pînă colo; a se agita. 2. (despre cai) a merge în trap. 3. (pop.) a avea diaree. /lat. *trapidare*/

trepădúș, -i, s. m. (depr.) — persoană fără astîmpăr, care aleargă încoace și încolo făcînd pentru altul servicii mărunte, adesea înjositoare. /din *trepăda* + suf. *-uș*/

trepétnic, -e, s. n. (înv.) — carte populară care conține preziceri superstițioase în legătură cu unele mișcări musculare involuntare (ca bătaia ochiului, a buzelor etc.). /v. slav./

trepidá (-ez) vb. — 1. a tremura puternic, a vibra. 2. (fig.) a se agita, a fremăta, a se neliniști. /fr. *trépider*/

trepidánt, -ă, adj. — 1. care trepidează. 2. (fig.) plin de mișcare, agitat. /fr. *trépidant*/

trepiéd, -e, s. n. — scaun sau suport cu trei picioare. /fr. *trépied*/

treponémă, -e, s. f. — specie de protozoar flagelat care provoacă boala sifilisului, febra galbenă etc. /fr. *tréponème*/

treponemóză, -e, s. f. — boală a găinilor, manifestată prin paralizia picioarelor și a aripilor. /fr. *tréponémose*/

trésă, -e, s. f. — bandă din fire de lînă, de mătase sau de metal pusă pe uniforme pentru a indica un grad militar. /fr. *tresse*/

tresăltá (tresált) vb. — a tresări, a vibra de emoție sau de bucurie. /fr. *tressauter*/

tretín, -ă, s. m. și f. — animal (mai ales cal) de trei ani. /din *treti* + (noa) *tin*/

tretiór, -i, s. m. — cal de trei ani. /scurtat din *tretinior*/

trezoreríe, -ii, s. f. — loc unde se păstrează și se administrează tezaurul statului. /fr. *trésorerie*/

trezoriér, -i, s. m. — funcționar care administrează tezaurul unui stat sau fondurile unei asociații. /fr. *trésorier*/

trezvíe, -ii, s. f. (rar) — 1. starea de limpezime a minții, de vioiciune, de agerime. 2. curățenie sufletească. /cf. v. slav./

tri- — element de compunere a cuvintelor cu semnificația „trei". /fr. *tri-*/

triá (-ez) vb. — a alege, a selecționa, a împărți după anumite criterii. /fr. *trier*/

triádă, -e, s. f. — 1. reunire de trei elemente sau trei unități. 2. (chim.) grupă formată din trei elemente cu proprietăți asemănătoare. /fr. *triade*/

triáj, -e, s. n. — 1. faptul de a tria; triere. 2. stație tehnică de cale ferată, în care se face primirea, descompunerea, trierea și formarea trenurilor. 3. serviciu într-un spital unde se înscriu și se repartizează pe secții bolnavii noi internați. /fr. *triage*/

triánglu, -uri, s. n. — instrument muzical alcătuit dintr-o bară de oțel îndoită în formă de triunghi echilateral, care, lovită cu un ciocănel de oțel, produce un sunet cristalin folosit ca acompaniament. /fr. *triangle*/

triásic s. n. — prima perioadă a erei mezozoice. /fr. *triasique*/

triatlón, -uri, s. n. — concurs sportiv de trei probe diferite (alergarea pe 100 m plat, aruncarea greutății și săritura în lungime sau înălțime) la care participă aceiași concurenți. /fr. *triathlon*/

trib, -uri, s. n. — 1. formă de organizare a societății primitive constînd dintr-o grupare de familii înrudite, unite pe baza comunității teritoriului și supusă autorității unui șef unic ales. 2. (la unele popoare din antichitate) seminție, neam, gintă. 3. populația unui district din Roma antică. /lat. *tribus*/

tribórd, -uri, s. n. — partea din dreapta a unei nave (privind de

la pupă spre proră. /fr. *tribord*/

tribulație, -ii, s. f. (livr.) — zbucium, frămîntare, necaz, chin. /fr. *tribulation*/

tribún, -uni, s. m. — 1. (la romani) fiecare dintre magistrații aleși anual pentru a apăra interesele plebei. ⊗ *tribun militar* = ofițer superior care comanda o cohortă romană. 2. (fig.) conducător, luptător pentru o cauză. /lat. *tribunus*/

tribunál, -e, s. n. — 1. instanță judecătorească. 2. (în vechea organizare judecătorească) instanță intermediară între judecătorie și curtea de apel. /lat., fr. *tribunal*/

tribúnă, -e, s. f. — 1. construcție cu mai multe rînduri de bănci așezate în amfiteatru, de unde se poate privi desfășurarea unui spectacol, a unei întreceri etc. 2. loc înălțat pe care stă persoana care vorbește unui public. /fr. *tribune*/

tribút, -uri, s. n. — 1. (ist.) denumire a obligațiilor (de regulă în bani) la care era impus un popor învins de către un stat cuceritor. 2. (fig.) contribuție. /fr. *tribut*/

tributár, -ă, adj. — 1. care plătește tribut. 2. supus, dependent, datornic. /fr. *tributaire*/

tricefál, -ă, adj. — care are trei capete. /fr. *tricéphale*/

triceps, -și, s. m. — mușchi care are în partea de sus trei ligamente, cu care se prinde de os. /lat., fr. *triceps*/

trichínă, -e, s. f. — vierme parazit care trăiește închistat mai ales în mușchii porcului, dar și ai omului. /după fr. *trichine*/

trichinóză, -e, s. f. — boală pricinuită de trichină, manifestată prin dureri musculare, tulburări digestive etc. /după fr. *trichinose*/

triciclétă, -e, s. f. — vehicul (pentru copii) cu trei roți care este pus în mișcare cu ajutorul pedalelor. /fr. *tricycle*/

triciclu, -e, s. n. — tricicletă. /fr. *tricycle*/

tricocefál, -i, s. m. — vierme parazit care trăiește în intestinul gros al omului producînd anemie, enterită etc. /fr. *trichocephale*/

tricofiție s. f. —boală molipsitoare provocată de o ciupercă microscopică care atacă pielea capului, producînd căderea părului; chelbe. /fr. *trichophytie*/

tricolici s. m. (Mold.) — 1. pricolici. 2. (fig.) băiat mic și obraznic.

tricolór, -ă, adj. — 1. care are trei culori, în trei culori. 2. (s. n. art.) drapelul de stat al României, Franței etc. /fr. *tricolore*, lat. *tricolor*/

tricót, -uri, s. n. — țesătură din fibre textile împletite în ochiuri. /fr. *tricot*/

tricotá (-ez) vb. — a țese, a împleti din fire un tricot. /fr. *tricoter*/

tricóu, -uri, s. n. — flanelă, pulover, jerseu. /fr. *tricot*/

tricotér, -ă, s. m. și f. — muncitor la mașinile de tricotat. /fr. *tricoteur*/

tricotómic, -ă, adj. — împărțit în trei. /fr. *trichotomique*/

tridént, -e, s. n. — 1. furcă cu trei dinți. 2. semn al puterii zeului Neptun. /fr. *trident*/

tridimensionál, -ă, adj. — cu trei dimensiuni. /fr. *tridimensionnel*/

triédru, -e, s. n. — corp geometric cu trei fețe, format din trei planuri care se întretaie două cîte două. /fr. *trièdre*/

trienál, -ă, adj. — care durează trei ani; care are loc din trei în trei ani. /fr. *triennal*/

trifazát, -ă, adj. — (despre un curent electric) format din trei circuite monofazate de curent alternativ. /fr. *triphasé*/

trifázic, -ă, adj. — trifazat. /din *trifazat*/

triftóng, -i, s. m. — grupul de sunete format dintr-o vocală și două semivocale, rostite într-o

singură silabă. /fr. *triphtongue*, gr. *tri*=cu trei, *phtongos*=sunet/

trifurcát, -ă, adj. — cu trei ramificații. /fr. *trifurqué*/

trigonometríe, -ii, s. f. — ramură a matematicii care studiază relațiile metrice dintre laturile și unghiurile unui triunghi. /fr. *trigonométrie*, gr. *trigonon*=triunghi, *metron*=măsură/

trill, -uri, s. n. — 1. ornament muzical constînd din repetare deasă și alternativă a unui sunet de bază cu unul vecin. 2. ciripit (al unor păsărele). /fr. *trillo*=tremur/

trilión, -oane, s. n. — 1. (la popoarele romanice) o mie de miliarde. 2. (în uzul internațional) un milion de miliarde. /fr. *trillion*/

trilobát, -ă, adj. — 1. cu trei lobi. 2. în formă de trifoi sau de crin. /fr. *trilobe*/

trilogíe, -ii, s. f. — 1. ansamblu de trei tragedii. 2. serie de trei opere literare care formează o unitate, avînd personaje comune și reprezentînd trei momente succesive din viața acestora. /fr. *trilogie*/

trilúi (-iesc) vb. — a cînta în triluri. /din *tril*/

trimestriál, -ă, adj. — care ține trei luni; care are loc din trei în trei luni. /fr. *trimestriel*/

triméstru, -e, s. n. — interval de trei luni. /fr. *trimestre*/

trimorfísm s. n. — posibilitatea unor substanțe de a cristaliza în trei sisteme diferite. /fr. *trimorphisme*/

trimotór, -oare, s. n. și adj. — (avion) cu trei motoare. /fr. *trimoteur*/

trinitáte s. f. — 1. (în religia creștină) un singur Dumnezeu și în același timp întreit ca persoană, avînd trei ipostaze: „Tatăl", „Fiul" și „Sfîntul duh". 2. grup de trei persoane, trei obiecte. /fr. *trinité*, lat. *trinitas*/

trinitrocelulóză s. f. — fulmicoton. /fr. *trinitrocellulose*/

trinitrofenól s. m. — exploziv puternic, obținut prin nitrarea fenolului. /fr. *trinitrophénol*/

trinitroglicerínă s. f. — exploziv puternic care intră în compoziția dinamitei. /din *nitroglicerină*/

trinitrotoluén s. n. — substanță cristalizată de culoare galbenă-deschisă, folosită ca exploziv; trotil. /fr. *trinitrotoluène*/

trinóm, -oame, s. n. — expresie algebrică formată din trei termeni. /fr. *trinôme*/

trio s. n. — 1. bucată muzicală, scrisă pentru trei voci sau pentru trei instrumente. 2. formație de trei interpreți care execută o asemenea piesă. 3. (fam.) grup de trei persoane. /it. *trio*/

triód, -uri, s. n. — carte creștină care cuprinde cîntările religioase și rugăciunile prevăzute pentru zece săptămîni premergătoare Paștilor. /v. slav./

triódă, -e, s. f. — tub electronic cu trei electrozi. /fr. *triode*/

triolét, -e, s. n. — 1. poezie de opt versuri, dintre care primul vers este identic cu al patrulea și al șaptelea, iar al doilea cu al optulea. 2. grup de trei note egale ca valoare, care se execută însă numai în timpul necesar pentru două dintre ele. /fr. *triolet*/

triór, -oare, s. n. — mașină de vînturat (pentru înlăturarea corpurilor străine din diferite semințe) și sortarea semințelor după lungime, formă sau starea suprafeței. /fr. *trieur*/

tripartít, -ă, adj. — în trei părți, din trei părți. /fr. *tripartite*/

triplá (-ez) vb. — a face de trei ori mai mare, a întrei. /fr. *tripler*/

triplétă, -e, s. f. — I. grup de trei jucători din înaintarea unei echipe de fotbal. II. bicicletă cu trei locuri /(I) fr. *triplet*, (II) fr. *triplette*/

tríplu, -ă, adj. — întreit. /fr. *triple*/

tripóu, -uri, s. n. — local public în care se joacă jocuri de noroc. /fr. *tripot*/

triptíc, -e, s. n. — ansamblu format din trei părți. /fr. *triptyque*/

trisilábic, -ă, adj. — format din trei silabe. /fr. *trissyllabique*/

trișá (-ez) vb. — a înșela, a păcăli. /fr. *tricher*/

trișcă, -te, s. f. — 1. fluier scurt, fără găuri laterale, având o mică deschizătură lunguiață la capătul prin care se suflă. 2. fiecare din tuburile sonore ale cimpoiului; țurloi. /et. nec./

trișór, -i, s. m. — persoană care trișează (la jocul de cărți). /fr. *tricheur*/

triúmf, -uri, s. n. — 1. victorie, biruință. 2. (fig.) succes moral, reușită, izbîndă. /lat. *triumphus*/

triumfá (triumf) vb. — 1. a cîștiga o victorie. 2. a reuși, a învinge; a se impune. 3. a se mîndri cu o victorie. /lat. *triumphare*/

triumfál, -ă, adj. — 1. biruitor, învingător, victorios. 2. (fig.) măreț, impunător, solemn. 3. triumfător. /lat. *triumphalis*/

triumvír, -i, s. m. (în Roma antică) — titlu dat fiecăruia dintre cei trei membri ai triumviratului. /lat. *triumvir*/

triumvirát, -e, s. n. — 1. formă de conducere politică în Roma antică (sec. I î.e.n.) care reprezintă alianța a trei conducători politici și militari. 2. funcția și durata funcției de triumvir. /lat. *triumviratus*/

triúnghi, -uri, s. n. — poligon cu trei laturi. /după fr. *triangle*/

triviál, -ă, adj. — ordinar, josnic; nerușinat, necuviincios. (pr. -vi-al) /fr. *trivial*/

trivializá (-ez) vb. — a degrada, a înjosi. /fr. *triviliaser*/

trívium s. n. (în evul mediu) — primul ciclu de învățămînt latin care cuprindea gramatica, retorica și dialectica (logica formală). /lat. *trivium*/

trîndăvíe, -ii, s. f. — inactivitate; lenevie. /din *trîndav*+suf. *-ie*/

trîntor, -i, s. m. — 1. mascul din familia de albine (care nu contribuie la producerea mierei). 2. bărbat care nu vrea să lucreze; leneș. /v. slav./

troacár, -e, s. n. — jachetă femeiască lungă; un fel de pardesiu, trei sferturi. /fr. *trois-quarts*/

troácă, -e, s. f. — 1. albie, copaie, covată. 2. jgheab din care mănîncă sau beau vitele. 3. ladă în care curge făina măcinată la moară. /germ. dial. *Trök*/

troc s. n. — schimb în natură (schimbul unui obiect pentru alt obiect sau alte obiecte, forma cea mai simplă a comerțului). /fr. *troc*/

troféu, -ee, s. n. — 1. (în antichitate) armura unui dușman învins, așezată pe un trunchi de copac în semn de victorie. 2. monument ridicat în amintirea unei victorii. 3. pradă de război. 4. victorie, biruință. /fr. *trophée*/

trófic, -ă, adj. — privitor la nutriția țesuturilor organismului. /fr. *trophique*, cf. gr. *trophikos*=hrănitor/

troglobíe, -ii, s. f. — viețuitoare care trăiește numai în peșteri. /fr. *troglobie*; gr. *trogle*=cavernă, *bios*=viață/

troglodít, -ți, s. m. — 1. om preistoric locuitor al cavernelor. 2. (fig.) om cu nivel de viață foarte scăzută. 3. om grosolan, necivilizat, necioplit. /fr. *troglodyte*, lat. *troglodyta*/

troháic, -ă, adj. — compus din trohei. /fr. *trochaïque*/

trohéu, -i, s. m. — picior de vers alcătuit din două silabe, dintre care prima e accentuată și a doua neaccentuată, (iar în versificația greco-latină prima silabă lungă și a doua scurtă). /fr. *trochée*/

troián, -iéne, s. n. — îngrămădire

mare de zăpadă adusă de vînt şi aşezată în valuri sau în dune; nămete. /v. slav./

tróică, -i, s. f. — sanie, căruţă sau trăsură în care sînt înhămaţi trei cai unul lîngă altul. /rus. *trojka*/

tróiţă, -e, s. f. — cruce mare de lemn sau de piatră (împodobită cu sculpturi, inscripţii); crucifix. /v. slav./

troleibúz, -e, s. n. — vehicul rutier pe pneuri pentru transportul în comun al călătorilor, mişcat de energie electrică prin două trolee, în contact cu două fire electrice aeriene. /fr. *trolleybus*/

trómbă, -e, s. f. — 1. coloană de apă, de praf etc. în formă de con, ridicată de vîrtejurile de vînt; vîrtej, vîntoasă. 2. tub prin care se face ventilaţia în încăperile de jos ale unui vapor. /fr. *trombe*/

tromboflebítă, -e, s. f. — inflamaţie a unei vene, cu formarea de cheaguri de sînge care pot astupa parţial sau total vena, iar prin detaşare pot provoca embolii. /gr. *thrombos*=cheag, *flebos*=venă/

trombón, -oane, s. n. — instrument muzical de suflat făcut din alamă, mai mare decît trompeta. /fr. *trombone*/

trombóză, -e s. f. — boală provocată de astuparea parţială sau totală a unui vas (arteră sau venă), prin formarea de cheaguri de sînge. /fr. *thrombose*/

trómbus, -uri, s. n. — cheag de sînge format într-un vas sanguin (într-o arteră). /lat., fr. *thrombus*/

trómpă, -e, s. f. — 1. prelungire cărnoasă în formă de tub a nasului unor animale ca elefantul, tapirul etc. 2. organ în formă de tub sau de canal la unele vieţuitoare. /fr. *trompe*/

trompét, -ţi, s. m. — trîmbiţaş, gornist. /fr. *trompette*/

trompétă, -e, s. f. — trîmbiţă, goarnă. /fr. *trompette*/

tron, -uri, s. n. — 1. scaun sculptat şi împodobit pe care stau monarhii la ceremonii; scaunul domniei; 2. (fig.) domnie, stăpînire. /fr. *trône*/

troná (-ez) vb. — 1. a domni, a guverna. 2. (fig.) a domina; a lua o poziţie nenaturală de superioritate. /fr. *trôner*/

tronsón, -oane, s. n. — parte distinctă dintr-un obiect sau dintr-o construcţie (cu lungimea relativ mare), despărţită de restul obiectului sau numai delimitată prin anumite elemente de legătură (ex. *t.* unei conducte). /fr. *tronçon*/

trop, -i, s. m. — (în literatură) termen general pentru orice figură de stil (ca metafora, metonimia etc.). /fr. *trope*, gr. *trops*=întorsătură/

tropár, -e, s. n. — cîntec bisericesc, imn. /v. slav./

trópic, -e, s. n. — 1. paralelă de latitudine aflată la 23°27′ nord sau sud de ecuatorul terestru (unde la solstiţiile de vară şi de iarnă Soarele trece la zenitul locului), mărginind zona caldă a pămîntului. 2. (la pl.) regiune aflată în jurul celor două tropice. /fr. *tropique*, gr. *tropikos*=privitor la schimbarea anotimpurilor/

tropícal, -ă, adj. — 1. din regiunea tropicelor. 2. dogoritor, arzător, canicular. /fr. *tropical*/

tropísm, -e, s. n. — tendinţă de orientare a organismelor fixate de un substrat într-o anumită direcţie, către sau în sensul contrar unei surse de excitaţie (căldură, lumină etc.) care acţionează unilateral asupra lor (ex. *t.* pozitiv, în primul caz, *t.* negativ în cazul al doilea). /fr. *tropisme*/

troposféră, s. f. — stratul inferior al atmosferei, în care se produc fenomenele meteorologice provocate de mişcarea aerului. /fr. *troposphère*; gr. *tropos*=schimbare, *sphaira*=sferă/

trotíl, -uri, s. n. — trinitrotoluen. /germ. *Trotyl*/

trubadúr, -i, s. m. — 1. poet-cîntăreț medieval (sec. XI—XIII) care compunea versuri în vechea franceză de sud (provensală). 2. poet-cîntăreț peregrin (călător, rătăcitor). /fr. *troubadour*/

truc, -uri, s. n. — șiretlic, viclenie, șmecherie. /fr. *truc*/

trudă, -e, s. f. — 1. muncă grea; oboseală, osteneală. 2. chin, suferință. /v. slav./

trudnic, -a, adj. — foarte obositor, istovitor, chinuitor. /v. slav./

trufandá, -le, s. f. — (la pl.) primele fructe, legume etc. din recolta unui an. /tc. *turfanda* = lucru nou, noutate/

trufáș, -ă, adj. — îngîmfat, înfumurat; disprețuitor. /din *trufă* + suf. *-aș*/

trufíe, -ii, s. f. — înfumurare, îngîmfare, mîndrie, aroganță. /din *trufă* + suf. *-ie*/

truísm s. n. — adevăr evident; lucru obișnuit. /fr. *truisme*/

trúnchi, -uri, s. n. — 1. parte a tulpinii unui copac cuprinsă între rădăcină și locul de la care pornesc ramurile. 2. buștean. 3. butuc pe care se despică lemnele, se taie carnea etc. 4. corp omenesc fără cap și fără membre. 5. (fig.) fragment, parte din ceva. /lat. *trunculus*/

trunchiá (-iez) vb. — a ciunti, a reteza, a tăia. /din *trunchi*/

trúpă, -e, s. f. — 1. armată, oștire, oaste. 2. grup de actori care interpretează o piesă de teatru, care dau un spectacol. /fr. *troupe*/

trúpeș, -ă, adj. — corpolent, voinic, robust. /din *trup* + suf. *-eș*/

trúpiță, -e, s. f. — parte a plugului formată din cormonă, brăzdar și plaz. /cf. srb. *trupica*/

trúsă, -e, s. f. — cutie sau geantă în care se rînduiesc laolaltă unelte folosite la exercitarea unei profesiuni. /fr. *trouse*/

trusóu, -uri, s. n. — rufărie de corp, de pat etc. făcută pentru o fată care se mărită; rufăria unui copil nou-născut. /fr. *trousseau*/

trust, -uri, s. n. — 1. unitate economico-administrativă complexă care grupează mai multe întreprinderi din aceeași ramură (uzine, fabrici, unități comerciale etc.) sau din ramuri diferite. 2. formă de monopol în care proprietatea asupra întreprinderilor asociate este unificată, formînd o societate pe acțiuni, condusă de un consiliu de administrație. /engl. *trust*/

trústman, -i, s. m. — acționar al unui trust capitalist. /engl. *trustman*/

truvér, -i, s. m. — nume dat poeților din evul mediu care scriau și cîntau în vechea franceză din nordul Franței. /fr. *trouvère*/

tubáj, -e, s. n. — examen medical care constă în introducerea unui tub de cauciuc sau de metal în interiorul unui organ (faringe, stomac, duoden etc.) pentru extragerea unor sucuri de care este nevoie la analiză. /din *tub* + suf. *-aj*/

túbă, -e, s. f. — instrument muzical de suflat, voluminos, cu registru grav. /lat., fr. *tuba*/

tubércul, -i, s. n. — tulpină subterană, scurtă și îngroșată, în care se înmagazinează substanțe nutritive și care servește ca organ de înmulțire vegetativă (ca de ex. tuberculi de cartof). /fr. *tubercule*/

tuberculóză s. f. — boală infecțioasă și contagioasă provocată de bacilul Koch; oftică. /fr. *tuberculose*/

tubulatúră, -i, s. f. — rețea de țevi care comunică între ele. /fr. *tubulature*/

tuf, -uri, s. n. — rocă formată prin depunerea calcarului din apele calcaroase (tuf calcaros) ori prin consolidarea depozitelor de cenușă vulcanică (tuf vulcanic). /fr. *tuf*/

Scanned with OKEN Scanner

tufár, -i, s. m. — 1. orice arbore cu ramuri dese crescute de la rădăcină. 2. colibă din crengi cu frunze. /din *tufă*+suf. *-ar*/

tufănícă, -ele, s. f. — crizantemă (cu flori mici). /din *tufan*+suf. *-ică*/

tufăríe, -ii, s. f. — desiș de tufe; hătiș, mărăciniș. /din *tufă*+suf. *-ărie*/

túia s. f. (bot.) — plantă numită arborele vieții. /fr. *thuya*/

tul, -uri, s. n. — țesătură foarte subțire și străvezie (pr. tül) /fr. *tulle*/

túlai interj. (reg.) — 1. văleul vail ajutor!. 2. țuști. /cf. magh. *tolvaj*=tîlhar/

tilbént, -e, s. n. (Trans., Banat) — văl de mireasă. /tc. *tülbent*/

tulburáre, -ări, s. f. — 1. învolburare, mișcare. 2. (fig.) neastîmpăr, neliniște, îngrijorare. 3. (fig.) mînie, furie. 4. dezordine, răzvrătire, răscoală. 5. deranjare a activității unui organ al corpului. /din *tulbura*/

tuléi, -ie, s. n. — 1. cotor al penelor nedezvoltate de pasăre. 2. fir de păr care abia răsare. /cf. srb. *tulaj*/

tuléu, -i, s. m. — 1. tulpină de porumb; pai gros. 2. partea rămasă din tulpina porumbului și a altor plante după strîngerea recoltei. /pol. *tuleja*/

tuli (-esc) vb. — a fugi, a o rupe la fugă, a o întinde. /bg. *tulja*, srb. *tuliti*/

tulipán, -i, s. m. — nume dat mai multor specii de lalele. /srb. *tulipan*/

túliu s. n. — element chimic din seria pămînturilor rare. /fr. *thulium*/

túlnic, -e, s. n. — bucium. /et. nec./

túmbă, -e, s. f. — 1. rostogolire peste cap. 2. (fig.) mișcare vioaie, giumbușluc. /ngr. *tumba*/

tumefácție, -ii, s. f. — umflătură. /fr. *tuméfaction*/

tumefiá (pers. 3 -iază) vb. — a se umfla. (pr. -fi-a) /fr. *tuméfier*/

tumoáre, -ori, s. f. — creștătură anormală, umflătură. /lat. *tumor*=umflătură/

túmul, -i, s. m. — movilă din pămînt sau din piatră înălțată pe morminte la unele popoare din antichitate. /lat., fr. *tumulus*/

tumulár, -ă, adj. — de mormînt, funerar. /fr. *tumulaire*/

tumúlt, -uri, s. n. — 1. zgomot mare, zarvă. 2. curs repede al unor ape; învolburare. 3. (fig.) agitație, zbucium sufletesc. /fr. *tumulte*/

tumultuós, -oasă, adj. — 1. gălăgios, zgomotos. 2. învolburat, clocotitor. 3. abundent, bogat. /fr. *tumulteux*/

túndră, -e, s. f. — zonă de vegetație din apropierea Polului Nord, în care cresc numai mușchi, licheni și arbuști pitici. /fr. *toundra*, rus. *tundra*/

tunél, -uri, s. n. — construcție care realizează o cale de comunicație printr-un masiv muntos sau deluros, pe sub un teren cu clădiri sau pe sub o apă. /fr. *tunnel*/

túnet, -e, s. n. — bubuit, detunătură; trăsnet. /lat. *tonitrum*/

túngsten s. n. — metal dur, întrebuințat la fabricarea filamentelor becurilor electrice și a oțelurilor speciale; wolfram. /fr. *tungstene*/

tupéu s. n. — îndrăzneală, impertinență, obrăznicie. /fr. *toupet*/

tupilá (-ez) vb. — a se ascunde, a se ghemui, a se feri. /din *pitula*/

tur, -uri, s. n. — 1. mișcare circulară; mișcare liniară, cu revenire la punctul de plecare. ⊗ *tur-retur*=dus și întors, plecare și sosire. 2. (fig.) privire de ansamblu asupra unei probleme. 3. parte dintr-o competiție sportivă; etapă, tură, repriză. /fr. *tour*/

turáție, -ii, s. f. — număr de rotații făcute de un corp în jurul axei într-o unitate de timp. /din *tur*+suf. *-ație*/

túra-vúra interj. — vorbărie lungă și fără rost. /onomatopee/

túră, -e, s. f. — serviciu succesiv sau alternativ; schimb. /fr. *tour*/

turbán, -e, s. n. — bandă de țesătură (pînză, stofă etc.) cu care își înfășoară barbații capul, la unele popoare orientale. /fr. *turban*/

turbáre, -ări, s. f. — 1. boală infectocontagioasă gravă, comună omului și animalelor, provocată de virusul rabic, caracterizată prin accese nervoase, paralizie și urmată de moarte. 2. (fig.) mînie, furie. /din *turba*/

túrbă s. f. — cărbune inferior în care numai o parte din materia vegetală a fost carbonizată. /fr. *tourbe*/

turbínă, -e, s. f. — motor cu un rotor cu palete, solidarizat cu arborele turbinei, pus în mișcare de un curent lichid, de aburi sau de un gaz și folosit ca forță motrice (pentru punerea unor piese în mișcare de rotație). /fr. *turbine*/

turbíncă, -i, s. f. (înv.) — sac soldățesc de merinde. /ucr. *torbynka*/

turbopropulsór, -oare, s. n. — agregat alcătuit dintr-o turbină cu gaze și un compresor, folosit la propulsia prin elice a unui avion. /după fr. *turbopropulseur*/

turboreactór, -oare, s. n. — reactor alcătuit dintr-o turbină cu gaze și un compresor, folosit la propulsia prin reacțiune a unui avion de mare viteză. /după fr. *turboréacteur*/

turbulénță s. f. — 1. gălăgie, zgomot, dezordine, revoltă. 2. stare de mișcare a unui fluid în care există vîrtejuri. /fr. *turbulence*, lat. *turbulentia*/

túrca s. f. — nume dat jocului teatral popular românesc capra, cerbul sau brezaia. /din *turc*/

turcoáză -e, s. f. — peruzea. /fr. *turquoise*/

tureátcă, turetci, s. f. — carîmb (parte a cizmei care îmbracă pulpa piciorului de la genunchi pînă la gleznă). /lat. **thylacus*/

turélă, -e, s. f. — suport metalic blindat în formă de turn mic, acoperit cu o cupolă și fixat pe un tanc, pe un vapor etc., care, rotindu-se în jurul unui ax, dă posibilitate tunurilor pe care le adăpostește să poată trage în toate direcțiile. /fr. *tourelle*; din *tour* = turn/

turísm, (2) -e, s. n. — 1. vizitarea unor regiuni pitorești sau interesante din punct de vedere științific. 2. autoturism. /fr. *tourisme*; (din *tour* = ocol)/

túrlă, -e, s. f. — construcție în forma unui turn (de biserică). /ngr. *turla*/

túrmă, -e, s. f. — 1. cîrd, grup, cireadă. 2. (depr.) mulțime, ceată, grup. /lat. *turma*/

turmentá (-ez) vb. — a îmbăta. /fr. *tourmenter*/

turn, -uri, s. n. — 1. construcție în formă de cilindru sau de prismă cu o înălțime relativ mare în comparație cu construcțiile obișnuite. 2. (rar) coș de fabrică. 3. tură (la jocul de șah). /germ. *Turn*/

turnánt, -ă, adj. — 1. care se învîrtește în jurul unui ax central. ⊗ *ușă turnantă* = ușă formată din mai multe aripi, care se rotesc în jurul unui ax vertical central. 2. cotit, sucit, răsucit. /fr. *tournant*/

turnántă, -e, s. f. — 1. mișcare circulară, înconjur, rotire. 2. cotitură, cotire, întoarcere. /fr. *tournante*/

turnătorie (1) -ii, s. f. — 1. atelier în care se fac operații de turnare a metalelor. 2. tehnica turnării metalelor. /din *turnător* + suf. *-ie*/

turnesól s. n. — materie colorantă extrasă din unele specii de licheni, întrebuințată ca indicator, deoarece în mediu acid capătă culoarea roșie, iar în mediu alcalin, culoarea albastră. /fr. *tournesol*/

turnéu, -ee, s. n. — deplasare; voiaj. /fr. *tournée*/

turnír, -e, s. n. (în evul mediu) — serbare publică în cadrul căreia se făceau exerciții de luptă călă-

re între cavaleri, pentru a-şi arăta îndemînarea. /germ. *Turnier*/

turnúră, -i, s. f. — 1. schimbare (neaşteptată); cotitură, întorsătură. 2. aspect, înfăţişare; desfăşurare. /fr. *tournure*/

turpitúdine, -i, s. f. (livr.) — faptă josnică, josnicie, mîrşăvie. /lat. *turpitudo*/

tus- — element de compunere pe lîngă cîteva numerale însemnînd «toţi», «laolaltă», «împreună». (ex. tustrei, tuspatru). /din *toţi*/

túşă[1] s. f. — modul de a aplica vopseaua pe pînza unei picturi, a unui tablou. /fr. *touche*/

túşă[2], -e, s. f. — linie care delimitează un teren de joc. /fr. *touche*/

tuşéu, -uri, s. n. — 1. atingere a unui organ pentru a stabili starea sănătăţii lui; palpare. 2. felul particular în care un pianist atinge clapele pianului cînd execută un cîntec. /fr. *toucher*/

tuşiéră, -e, s. f. — cutie de metal cu o perniţă îmbibată în tuş, folosită la umezirea ştampilei. /din *tuş*+suf. *-ieră*/

tuşiná (-ez) vb. — 1. a tunde oile pe sub pîntece pentru a uşura mulsul şi suptul mieilor. 2. a reteza părul, barba sau musteaţa. 3. a tăia aţele sau destrămăturile de la marginile unei ţesături. /lat. **tousionare*/

tutelá (-ez) vb. — a avea în grijă, a supraveghea, a ocroti. /din *tutelă*/

tutelár, -ă, adj. — 1. care se referă la tutelă. 2. care ocroteşte sau protejează. /fr. *tutélaire*/

tutelát, -ă, adj. — care se află sub tutelă. /din *tutela*/

tutélă, -e, s. f. — 1. instituţie legală pentru ocrotirea şi administrarea intereselor unui minor sau a unei persoane puse sub interdicţie; tutorat, epitropie. 2. drept pe care şi-l ia cineva (uneori abuziv) de a ţine pe altul sub ascultare. /fr. *tutelle*, lat. *tutela*/

tutorát, -e, s. n. — tutelă (1). /din *tutore*+suf. *-at*/

tutóre, -oare, s. m. şi f. — persoană care are dreptul şi obligaţia de-a îngriji de persoana minorului sau a interzisului, de a le administra averea şi de a-i reprezenta în actele juridice. /lat. *tutor*/

tutuí (-iesc) vb. — 1. a spune cuiva «tu» cînd i te adresezi. 2. a fi în termeni familiari cu cineva. /din *tu*/

Scanned with OKEN Scanner

Ţ

ţáglă, -e, s. f. — 1. partea ascuţită a unui par. 2. bloc de oţel folosit la laminare sau la forjare. /germ. *Zaggel*/

ţambál, -e, s. n. — instrument muzical format dintr-o cutie de rezonanţă în formă de trapez, cu multe coarde de metal duble, care se lovesc cu două ciocănele speciale. /germ. *Zimbal*/

ţámbră, -e, s. f. — construcţie de lemn care căptuşeşte pereţii interiori ai unei fîntîni. /pol. *czambry*/

ţanc, -uri, s. n. (reg.) — vîrf ascuţit de stîncă. /germ. dial. *Zanken*/

ţándără, ţăndări, s. f. — aşchie, surcea. ⊗ (expr.) *a-i sări ţandăra* = a se înfuria. /sas. *zänder*/

ţánţoş, -ă, adj. — semeţ, mîndru, fudul.

ţapínă, -e, s. f. — cange de oţel cu vîrf ascuţit, fixată într-o coadă de lemn, cu care se manevrează buştenii. /cf. slovenă *capin*/

ţápoş, -ă, adj. (pop.) — despre coarnele (vitelor) drept şi ridicat în sus. /magh. *cápos*/

ţar, -i, s. m. — împărat al Rusiei ţariste; rege al Bulgariei din evul mediu. /rus. *ţar*/

ţarát, -e, s. n. — stat cîrmuit de un ţar. /din *ţar* + suf. *-at*/

ţáră, -ări, s. f. — I. 1. teritoriu locuit de un popor organizat într-un stat. 2. regiune, ţinut, teritoriu. 3. patrie. 4. (în expr.) *la ţară* = în sate. II. locuitorii unei ţări; popor. /lat. *terra*/

ţarc, -uri, s. n. — 1. loc îngrădit, îngrăditură; ocol. 2. coşar. 3. numele unui joc de copii. /cf. alb. *thark*/

ţárcă, -árci, s. f. — 1. coţofană. 2. 2. poreclă dată unei femei limbute. /magh. *azarka*/

ţárină[1], -e, s. f. — 1. cîmp cultivat, ogor, arătură. 2. hotar. 3. numele unui dans popular românesc, /cf. srb. *carina*/

ţárină[2], -e, s. f. — soţia ţarului; împărătească. /fr. *tsarine*/

ţárnă s. f. — v. *ţarină*.[1]

ţarţám, -uri, s. n. (Mold.) — 1. franjuri, dantelă. 2. (la pl.) podoabe, zorzoane. /magh. *szerszám*/

ţáţă, -e, s. f. — 1. mătuşă. 2. lele. 3. mîndră. 4. femeie fără gust şi fără fineţe; mahalagioaică. /ngr. *tsatsa*/

ţăcălíe, -ii, s. f. — barbă mică şi ascuţită; barbişon. /et. nec.

ţăndărícă, -ele, s. f. — 1. aşchiuţă, surcică. 2. (fig.) om mic de stat; copil. /din *ţandără* + suf. *-ică*/

ţăpói, -oaie, s. n. — 1. furcă cu dinţi drepţi de fier şi cu coadă lungă. 2. numele unui dans popular românesc. /din *ţeapă* + suf. *-oi*/

ţărán, -i, s. m. — persoană care locuieşte la ţară şi are ca ocupaţie principală agricultura; sătean. /din *ţară* + suf. *-an*/

ţărăníe, (2) -ii, s. f. — 1. viaţă de ţăran. 2. vorbă sau expresie ţărănească. 3. (peior.) bădărănie, mojicie. /din *ţăran* + suf. *-ie*/

ţărcuí (-iesc) vb. — a împrejmui, a îngrădi. /din *ţarc*/

ţărînă s. f. — 1. pămînt fărîmat mărunt. ⊗ pămînt cu care se acoperă sicriul şi mormîntul. 2. (fig.) oseminte. /din *ţară* + suf. *-înă*/

ţărm, -uri, s. n. — 1. porţiune de uscat care mărgineşte o întindere mare de apă; mal, coastă. 2. (fig.) tărîm, meleag. /lat. **termulus*/

ţărmurí (-esc) vb. — 1. a mărgini, a limita, a pune hotar. 2. a se învecina, a se mărgini. 3. a trage la mal. /din *ţărmuri* (pl. lui *ţărm*)/

ţeápă, ţepi, s. f. — 1. instrument în forma unui par ascuţit, folosit în trecut pentru uciderea celor condamnaţi la moarte prin tragere în ţeapă. 2. ghimpe, aşchie, tan-

dără. 3. frigare, suliţă. /cf. v. slav./

ţeápăn, -ă, adj. — 1. care nu se încovoaie; tare, rigid, neclintit, fix. 2. încremenit, înlemnit. 3. voinic, robust, puternic. /v. slav./

ţeástă, ţeste s. f. — 1. cutie craniană, craniu. 2. (înv.) carapace. /lat. *ţesta*/

ţechín, -i, s. m. — veche monedă de aur, arabă şi italiană. /it. *zecchino*/

ţel, -uri, s. n. — ţintă, punct final. /germ. *Ziel*, magh. *cel*/

ţélină, -i, s. f. — 1. pământ care n-a fost arat niciodată; pământ lăsat mulţi ani nelucrat; pîrloagă. 2. păşune, fîneaţă. /bg., srb. *celina*/

ţeliníş, -uri, s. n. — cîmp nelucrat. /din *ţelină*+suf. *-iş*/

ţesálă, -e, s. f. — 1. unealtă de metal dinţată, cu care se piaptănă sau se perie părul vitelor. 2. grapă cu dinţi deşi, cu care se curăţă păşunile naturale. /bg., srb. *česalo*/

ţest, -uri, s. n. — 1. capac de argilă arsă sau de tuci, cu care se acoperă pîinea pusă la copt pe vatra înfierbîntată. 2. (pop.) carapace de broască ţestoasă. /lat. **testum*/

ţestós, -oasă, adj. — acoperit cu o carapace. /din *ţest*+suf. *-os*/

ţéţe s. f. invar. — (în expr.) *muscă-ţeţe* = muşcă din Africa, care, prin înţepare, provoacă omului şi animalelor boala somnului. /fr. *tsétsé*/

ţevuí (-iesc) vb. — a trece pe ţevi, cu ajutorul sucalei, firele de bătătură. /din *ţeavă*/

ţícă s. m. (fam. numai la vocativ) — băieţaşule, mititelule. /din *băie* (ţică)/

ţíclă, -e, s. f. — unealtă pentru pescuit raci. /et. nec./

ţiclíng, -uri, s. n. — unealtă cu lamă de oţel folosită la răzuirea parchetelor. /germ. *zichtlinge*/

ţicní (-esc) vb. — a se sminti, a se zăpăci, a înnebuni. /cf. srb. *ciknuti*/

ţidúlă, -e, s. f. — (reg.) bucată mică de hîrtie care cuprinde o scurtă însemnare; bilet. /ucr. *cidula*/

ţigáie, ţigăi, adj. f. — (despre lînă) scurtă şi creaţă, moale, mătăsoasă. /et. nec./

ţíglă[1], -e, s. f. — placă mică, în general dreptunghiulară, fabricată din argilă arsă, din ciment etc., folosită la acoperit clădirile; olană. /srb. *cigla*/

ţíglă[2], -e, s. f. (Mold.) — frigare. /cf. germ. *Zacke*/

ţignál, -e, s. n. (pop.) — signal. /din *signal*/

ţiitoáre[1], -tori, s. f. (pop.) — concubină. /din *ţine*+suf. *-(i)toare*/

ţiltoare[2], -tori, s. f. — loc unde vînătorul pîndeşte vînatul; loc pe unde trece vînatul. /din *ţine*+suf. *-(i)toare*/

ţilíndru, -i, s. m. (pop.) — sticlă de lampă. /germ. *Zilinder*/

ţimbál s. n. — v. *ţambal*.

ţíncár, -i, s. m. (Mold.) — copil mic, ţînc. /din *ţînc*/

ţintát, -ă, adj. — 1. împodobit cu ţinte. 2. (despre animale) cu pată albă în frunte. /din *ţinta*+suf. *-at*/

ţínteş, -ă, adj. — 1. care ţinteşte bine. 2. (despre ochi) ager. /din *ţintă*+suf. *-eş*/

ţintirím, -uri, s. n. (Trans. Mold.) — cimitir. /magh. *cinterem*/

ţintuí (-iesc) vb. — 1. a bate în cuie, a fixa. 2. a împodobi cu ţinte. 3. a se uita ţintă la cineva, a pironi. /din *ţintă*/

ţinút, -uri, s. n. — regiune, loc, ţară, întindere. /din *ţine*/

ţinútă, -e, s. f. — 1. atitudine, poziţie a corpului; fel de a fi, comportare. 2. îmbrăcăminte, costum, uniformă. /din *ţinut*/

ţipá[1] (ţip) vb. — 1. a striga, a zbiera. 2. a se răsti. 3. a bate la ochi, a nu se potrivi. /et. nec./

ţipá[2] (ţip) vb. (Trans.) — 1. a arunca, a azvîrli. 2. a scoate, a da afară. 3. a alunga. /et. nec./

ţipătór, -oare, adj. — bătător la ochi, strident. /din *ţipa*[1]+suf. *-(ă)tor*/

ţipău, -ăie, s. n. — (Trans.) pîine mică (de grîu). /magh. *cipó*/

ţipénie s. f. — 1. (în propoziţii ne-

gative) ființă (omenească). 2. (în expr.) *nici țipenie*=a) nimeni, nimic; b) pustiu. /din *țipa*[1]+suf. *-enie*/

țiplă, -e, s. f. — 1. membrană subțire provenită din pereții intestinelor sau din bășica animalelor. 2. celofan. /cf. ngr. *tsipa*, bg. *cipa*/

țiteră, -e, s. f. — instrument muzical popular german cu coarde de metal fixate pe o cutie de rezonanță, puse în vibrație cu o lamă de os sau de metal. /germ. *Zither*/

țiței s. n. — amestec natural lichid aflat în pământ sub formă de zăcământ, din care, prin distilare, se extrag: benzină, petrol lampant, motorină etc. /et. nec./

țiu, -uri, s. n. (reg.) — 1. unealtă de fier ascuțită ca o daltă cu care se desprind blocuri de gheață, de pământ etc. 2. un fel de daltă folosită în dulgherie.

țîfnă, -e, s. f. — 1. ifos, aroganță; semeție. 2. arțag. 3. cobe (1). /ngr. *tsifna*/

țîfní (-esc) vb. — 1. a pufni pe nas de mînie, a vorbi cu ciudă. 2. (despre animale) a sforăi. /din *țîfnă*/

țînc, -i, s. m. — 1. copilaș, băiețaș. 2. (înv.) pui de animal. /magh. *cenk*/

țîngău, -i, s. m. (reg.) — flăcăiaș, băietan. /din *țînc*+suf. *-ău*/

țîr[1] interj. — cuvînt care imită cîntul greierului sau zgomotul unui lichid care se scurge încet, picurînd. /onomatopee/

țîr[2], -i, s. m. — 1. scrumbie mică de mare. 2. (fig.) om foarte slab. /ngr. *tsiros*/

țîră s. f. (reg.) — 1. bucată ruptă de undeva; ruptură, zdreanță. 2. (în expr.) *o țîră*=puțin, oleacă, un pic. /et. nec./

țîrcóvnic, -i, s. m. — 1. îngrijitor la o biserică. 2. cîntăreț de biserică. /v. slav./

țîrfăiálă, -ieli, s. f. (reg.) — noroi subțire, fleșcăraie. /din *țîrfă*+suf. *-eală*/

țîrîí[1] (țîrîi) vb. — a cîrpi, a țese (ciorapi).

țîrîí[2] (pers. 3 țîrîie) vb. — 1. a picura, a bura, a cerne. 2. a scoate sunete ascuțite, scurte și repetate; a zbîrnîi. /din *țîr*[1]/

țîrîítă s. f. — (în expr.) *cu țîrîita*=cîte puțin. /din *țîrîit*/

țocăí (țócăi) vb. — 1. a săruta cu zgomot. 2. a imita prin somn suptul. /din *țoc*/

țoc-în-póc adv. — (în expr.) *cu țoc-în-poc*=cu tot calabalîcul. /germ. (mit) *Sack und Pack*/

țoi, -uri, s. n. — sticluță cu gît lung și îngust cu care se beau băuturi alcoolice. /et. nec./

țol[1] -i, s. m. — unitate de măsură pentru lungimi, egală cu 25,4 mm. /germ. *Zoll*/

țol[2], -uri, s. n. (pop.) — țesătură groasă folosită ca pătură, ca velință sau pentru așternut pe jos. /tc. *cul*/

țonțorói s. n. — v. *tontoroi*

țopîrlán, -i, s. m. — om grosolan; bădăran. /din *țop*+*(m)îrlan*/

țucá (țuc) vb. (reg.) — a săruta. /din *țoc*/

țucál, -e, s. n. (fam.) — oală de noapte. /ngr. *tsucali*/

țug, -uri, s. n. (reg.) — tren. /germ. *zug*/

țugúi, -ie, s. n. — 1. vîrf de deal sau de munte; pisc. 2. vîrf ascuțit al unui obiect. /et. nec./

țuguiá (-ez) vb. — a se subția spre vîrf. /din *țugui*/

țuhál, -i, s. m. (reg.) — sac mare. /tc. *cuval*/

țuháus s. n. (reg.) — închisoare. /germ. *Zuchthaus*/

țuhăí (-iesc) vb. (reg.) — a hărțui, a plictisi, a sîcîi. /et. nec./

țulúc, -i, s. m. — moț, ciuf. /cf. bg. *culuf*/

țúndră, -e, s. f. — zeghe, suman. /magh. *condra*/

țurcánă adj. f. — (despre oi) cu lînă lungă, groasă și aspră. /din *țurcă*+suf. *-an*/

țúrcă[1], -i, s. f. — numele unui joc de copii. /cf. ucr., rus. *curka*/

țúrcă[2], -i, s. f. — căciulă mare și mițoasă. /cf. *țurcan*/

țurlói, -oaie, s. n. (pop.) — 1. fluierul piciorului; partea piciorului

de la genunchi în jos. 2. tub; țeavă. 3. țurțur de gheață. /et. nec./

țurlu-búrlu adv. — (despre păr) zbîrlit, vîlvoi. /et. nec./

țurúc interj. (reg.) — strigăt cu care se îndeamnă caii să dea înapoi. /germ. *zurück*/

țuț, -uri, s. n. (reg.) — creștătură cărnoasă (ca un moț). /et. nec./

țuțuiá (țútui) vb. — a se cocoța. /din *țuțui*/

țuțuián, -eni, s. m. — cioban ardelean. /din *țuțui*+suf. *-an*/

țuțurói, -oaie, s. n. — 1. șiroi. 2. (pop.) robinet. /din *țurțur*+suf. *-oi*/

U

ubicuitáte s. f. (livr.) — putere imaginară a cuiva de a fi prezent pretutindeni (sau în mai multe locuri în același timp.) /fr. *ubiquité/*

ubicvíst, -ă, adj. — 1. (despre plante) care crește și se dezvoltă la fel de bine în condiții de mediu diferite. 2. (fam.; despre persoane) care se simte bine oriunde. /fr. *ubiquiste;* lat. *ubique*=pretutindeni/

ucáz, -uri, s. n. (înv.) —ordin, ordonanță, decret. /rus. *ukaz/*

udătúră s. f. — 1. udare, stropire. 2. băutură (spirtoasă) /din *uda*+ suf. *-(ă)tură/*

udométru, -e, s. n. — pluviometru /fr. *udomètre/*

uí (-iesc) vb. (pop.) — a chiui. /din *ui/*

úică, -i, s. m. (reg.) — unchi; nene, bade. /srb. *ujko/*

uiemáș, -i, s. m. — persoană care strînge uiumul. /din *uium*+suf. *-aș/*

uimí (-esc) vb. — 1. a stîrni mirare sau admirație; a impresiona. 2. (înv.) a tulbura, a zăpăci, a buimăci. /et. nec./

uiúm, -uri, s. n. — cantitate procentuală de cereale sau de făină luată ca plată pentru treierat sau măcinat. /bg. *ujem,* srb. *ujam/*

újbă, -e, s. f. — cui de lemn de care se reazemă vîsla unei luntre. /et. nec./

ujuí (-iesc) vb. (reg.) — a murmura, a susura; a vîjîi. /*onomatopee/*

ulán, -i, s. m. (înv.) — militar din cavalerie. /germ. *Uhlan/*

uláncă, -ănci, s. f. — tunică din uniforma de ulan. /din *ulan*+suf. *-că/*

úlcer, -e, s. n. — leziune (rană) care nu se vindecă, aparentă pe piele, pe mucoasa stomacului etc. /fr. *ulcère,* lat. *ulcus*=rană/

ulceră (-ez) vb. — 1. (despre un țesut) a deveni ulceros. 2. a produce o ulcerație. /fr. *ulcérer/*

ulcerație, -ii, s. f. — rană ulceroasă; ulcer. /fr. *ulcération/*

ulemá, -le, s. f. (turc. înv.) — membru al clerului musulman. /tc. *ulema/*

uligáie s. f. (reg.) — uliu; erete. /din *uliu*+*gaie/*

ulteriór, -oară, adj. — de mai tîrziu; următor, posterior. /lat. *ulterior/*

ultimát s. n. — 1. cerere hotărîtă formulată în politică, în relații internaționale ca alt stat să îndeplinească anumite acțiuni. 2. hotărîre care nu admite discuții, ultimul cuvînt. /după fr. *ultimatum/*

ultimatív, -ă, adj. — cu caracter de ultimat. /fr. *ultimatif/*

ultimátum s. n. — v. *ultimat.*

ultra- — element de compunere a cuvintelor însemnînd «peste măsură de» «foarte», «dincolo de» /lat. *ultra,* fr. *ultra-/*

ultragiá (-iez) vb. — 1. a insulta pe un funcționar în exercițiul funcțiunii. 2. a jigni, a ofensa, a aduce înjurii. /fr. *autrager/*

ultramarín s. n. sg. — colorant albastru mineral sau obținut sintetic. /germ. *Ultramarin/*

ultramicroscóp, -oápe, s. n. — microscop puternic pentru observarea unor particule prea mici pentru a fi văzute la un microscop obișnuit. /fr. *ultramicroscope/*

ultramodérn, -ă, adj. — foarte modern. /fr. *ultra-moderne/*

ultramontán, -ă, adj. — de dincolo de munți. /fr. *ultramontain/*

ultraprogresíst, -ă, adj. (iron.) — progresist extremist. /din *ultra-*+ *progresist/*

ultrascúrte, adj. f. pl. — (în expr.) *raze ultrascurte*=radiații electromagnetice cu lungimi de undă

foarte scurte. /din *ultra-+scurtă*/

ultrasónic, -ă, adj. — bazat pe ultrasunet. /din *ultra-+sonic*/

ultrasúnet, -e, s. n. — vibrație asemănătoare cu cele care reprezintă sunetele, dar cu o frecvență mai înaltă, care nu mai poate fi percepută de ureche. /din *ultra-+sunet*/

ultraviolét, -ă, adj. — calitate a unei radiații de a se afla în spectru dincolo de violet și de a fi astfel invizibilă, deoarece are lungimea de undă mai mică decît lungimea de undă minimă a radiațiilor violete vizibile. /fr. *ultra-violet*/

ultravírus, -uri, s. n. — virus extrem de mic care nu poate fi văzut la microscop. /fr. *ultravirus*/

ulúc, -e, s. n. — 1. jgheab din care se adapă vitele. 2. canal de-a lungul streșinii unei construcții. 3. lăptoc, scoc. 4. scobitură, șănțuleț. /tc. *oluk, uluk*/

ulúcă, -i, s. f. — 1. scîndură groasă. 2. gard din scînduri; zăplaz. /din *uluc*/

ului (-iesc) vb. — a uimi, a buimăci. a năuci. /cf. rus. *ulovitl*/

uluitór, -oare, adj. — nemaipomenit, extraordinar, surprinzător. /din *ului+*suf. *-(i)tor*/

umán, -ă, adj. — 1. omenesc. 2. cu dragoste de oameni; blînd, milos, omenos. 3. pămîntesc. /lat. *humanus*/

umanioáre s. f. pl. (înv.) — studiul artelor și al științelor (în special al cunoștințelor clasice) considerate oa bază a culturii unui om. /germ. *Humaniora*/

umanísm s. n. — 1. mișcare culturală europeană din epoca Renașterii (sec. al XIV-lea) care așază omul în centrul universului, afirmă egalitatea între toți oamenii și urmărește perfecționarea speței umane și răspîndirea științei. 2. atitudine umanitaristă sau umană. /fr. *humanisme;* lat. *humanus*=omenesc/

umanist, -ă, s. m. și f., adj. — I. 1. (s. m. și f.) partizan al umanismului. 2. savant din sec. al XIV-lea pînă în al XVII-lea, care studia operele antichității. II. (adj.) privitor la umanism; care ține de domeniul culturii clasice. /fr. *humaniste*/

umanitár, -ă, adj. — plin de omenie, bun, omenos. /după fr. *humanitaire*/

umanitarísm s. n. — atitudine de înțelegere, de dragoste față de oameni. /fr. *humanitarisme*/

umanitáte s. f. — 1. totalitatea oamenilor; omenire. 2. dragoste față de oameni, altruism. /lat. *humanitas*/

umanizá (-ez) vb. — 1. a (se) face mai omenos, mai blînd. 2. a atribui însușiri omenești; a însufleți. /fr. *humaniser*/

umbélă, -e, s. f. — inflorescență în care codițele fiecărei floricele pornesc din același punct și se ridică la aceeași înălțime. /lat. *umbella*=umbrelă/

umblătoáre, -ori, s. f. — 1. compartiment dintr-o lucrare minieră amenajat pentru circulația personalului. 2. (pop.) closet, latrină. /din *umbla*+suf. *-(ă)toare*/

umectá (-ez) vb. — a umezi ușor. /fr. *humecter*/

úmed, -ă, adj. — 1. ud, plin de apă, jilav, apos. 2. (fig.) înlăcrimat. /lat. *humidus*/

umerál, -ă, adj. — privitor la umăr. /fr. *huméral*/

umerár, -e, s. n. — umeraș. /din *umăr*+suf. *-ar*/

umezeálă, -eli, s. f. — 1. starea a ceea ce este apos; umiditate, jilăveală. 2. igrasie. /din *umezi*+suf. *-eală*/

umezí (-esc) vb. — 1. a uda; a îmbiba cu vapori de apă. 2. a se umple de lacrimi; (p. ext.) a străluci (din cauza lacrimilor). /din *umed*/

umidificáre s. f. — întreținerea umidității aerului prin mijloace artificiale. /după fr. *humidification*/

umidifúg, -ă, adj. (despre un material) — care nu poate fi umezit. /fr. *humidifuge*/

umiditáte s. f. — 1. umezeală. 2. lichid existent într-un material. /fr. *humidité*, lat. *humiditas*/

umidométru, -e, s. n. — instrument pentru măsurarea umidității unui material. /lat. *humidus* = umed, *metron* = măsură/

umíl, -ă, adj. — 1. supus, smerit, modest. 2. simplu, neînsemnat. 3. sărăcăcios. /lat. *humilis*/

umilí (-esc) vb. — 1. a înjosi, a pune în inferioritate. 2. a se smeri, a se pleca. /v. slav./

umilínță, -e, s. f. — 1. supunere; smerenie. 2. (fig.) sărăcie, mizerie. 3. înjosire, jignire, ofensă. /din *umili* + suf. *-ință*/

umilitór, -oare, adj. — înjositor, jignitor. /din *umili* + suf. *-(i)tor*/

úmlaut s. n. — 1. cuvînt german care denumește fenomenul de modificare a timbrului unei vocale accentuate (a, o, u) sub influența vocalei imediat următoare (ex., în germ. sg. *Rad* = roată, pl. *Räder* = roți). 2. tremă (două puncte orizontale care se așază deasupra acestor vocale). (pr. úm-laut) /germ. *Umlaut*/

umoáre, -ori, s. f. — lichid biologic intercelular sau circulant (sînge, limfă, plasmă etc.), în care își desfășoară activitatea celulele organismului. /fr. *humeur*, lat. *humor*/

umór s. n. — 1. veselie, haz, glumă. 2. farmec. /fr. *humeur*, cf. engl. *humour*/

umorist, -ști, s. m. — scriitor care folosește în scrierile sale umorul. /fr. *humoriste*/

unaním -ă, adj. — primit sau aprobat de toți; care aparține tuturor; total, fără excepție. /fr. *unanime*/

unanimitáte s. f. — totalitate de persoane; unitate de idei. /loc. adv.) *în unanimitate* = cu aprobarea tuturor. /fr. *unanimité*/

unchiáș, -i, s. m. — 1. om bătrîn, moș, moșneag. 2. (Mold.) unchi (pr. -chiaș) /din *unchi* + suf. *-aș*/

unciál, -ă, adj. — (în expr.) *litera uncială* = literă mare întrebuințată în inscripții, în unele titluri etc., derivată din litere latine mari, dar deosebită de acestea prin rotunjimea formelor. /lat. *uncialis*/

úncie, -ii, s. f. — unitate de măsură pentru greutăți, utilizată în țările anglo-saxone, egală cu 28,34953 g (uncia comercială) sau cu 31,103479 g (uncia monetară — pentru metalele prețioase). /lat. *uncia*/

uncinát, -ă, adj. — prevăzut cu un cîrlig, încovoiat la vîrf. /fr. *unciné*, lat. *uncinatus*/

uncróp, -uri, s. n. (pop.) — 1. apă clocotită. 2. băutură alcoolică fierbinte. /v. slav./

uncropél s. n. — apă călduță. /et. nec./

undá (-ez) vb. — 1. a se mișca în valuri. 2. (pop.) a fierbe, a clocoti. /lat. *undare*/

undamétru, -e, s. n. — aparat de măsurare a lungimilor de undă pentru anumite unde electromagnetice. /fr. *ondemètre*/

úndă, -e, s. f. — I. 1. val, ondulare a apei. 2. șuvoi, torent; trîmbă de ploaie sau de ninsoare. 3. masă de aer care se mișcă ușor, adiere; aer. 4. mișcare de vibrație; zgomot. II. (fiz.) formă de propagare a unei oscilații (undă sonoră, electromagnetică etc.) /lat. *unda*/

undelémn s. n. — v. *untdelemn*

unduí (pers. 3 -ește) vb. — (despre suprafața apei) a face unde. /din *undă*/

unduiós, -oasă, adj. — 1. cu valuri, cu unde. 2. mlădios, modulat. /din *ondui* + suf. *-os*/

uneáltă, -elte, s. f. — 1. sculă, instrument. 2. (fig.) mijloc folosit pentru atingerea unui anumit scop. 3. (fig.) agent, spion. /din *une*(le) + *alte*/

uneltí (-esc) vb. — a pune la cale, a urzi o acțiune îndreptată împotriva cuiva; a complota, a face intrigi. /din *unealtă*/

uneltitór, -i, s. m. — 1. conspirator, complotist. 2. intrigant, instigator. /din *unelti* + suf. *-(i)tor*/

unghér, -e, s. n. — 1. colț, cotlon, as-

cunziș. 2. (pop.) dulap în formă de triunghi care se așază într-un colț de cameră. /lat. **anglarius*/

unghi, -uri, s. n. — 1. figură formată din două semidrepte (laturi) care pornesc din același punct. 2. colț, ungher. 3. (fig.) punct de vedere. /lat. *angulus*/

unghiulár, -ă, adj. — 1. în formă de unghi; din (la) colț, în colțuri. ⊗ *piatră unghiulară* = piatră din colțul unei temelii de clădire; (fig.) fundament, bază, temelie. /din *unghi*/

unguént, -e, s. n. — preparat farmaceutic folosit ca medicament de uz extern; alifie. /lat. *unguentum*/

ungureán, -reni, s. m. — 1. transilvănean. 2. numele unui dans popular românesc. /din *ungur* + suf. *-ean*/

uni[1] — element de compunere a cuvintelor cu sensul de «unul singur». /lat., fr. *uni-*/

uní[2] adj. invar. — 1. egal, la fel peste tot. 2. fără ornamente; (despre țesături) fără desen, de o singură culoare. /pr. ũni/ /fr. *uni*/

únic, -ă, adj. — 1. unul, numai unul, singur, doar unul. 2. (fig.) excepțional, incomparabil, fără seamăn. /lat. *unicus*/

unificá (unífic) vb. — 1. a uni, a strînge la un loc. 2. a uniformiza, a face să fie unitar (la fel). /fr. *unifier*, lat. *unificare*/

unifórm, -ă, adj. — 1. la fel; fără variații, egal. 2. monoton, banal, șters. /fr. *uniforme*/

unifórmă, -e, s. f. — îmbrăcăminte obligatorie pentru militari, pentru membrii unor instituții etc. /fr. *uniforme*/

uniformizá (-ez) vb. — a face să fie la fel. /fr. *uniformiser*/

unilaterál, -ă, adj. — limitat, mărginit la o singură latură, la un singur aspect. /fr. *unilatéral*/

uníme s. f. — 1. fiecare dintre cifrele de la 1 la 9; unitate. 2. notă muzicală întreagă. 3. (înv.) tot unitar. /din *un* + suf. *-ime*/

uninominál, -ă, adj. — care conține sau arată un singur nume. /fr. *uninominal*/

unionál, -ă, adj. — privitor la o uniune. (pr. -ni-o) /din *uniune* + suf. *-al*/

unionísm s. n. — tendința de a se uni; concepție care are la bază această tendință. (pr. -ni-o-) /fr. *unionisme*/

unipár, -ă, adj. n. și f. — care naște un singur pui. /fr. *unipare*/

unipersonál, -ă, adj. — 1. care aparține unei singure persoane. 2. (despre verbe) care se întrebuințează numai la persoana a 3-a. /după fr. *unipersonnel*/

unisexuát, -ă, adj. (despre plante) — care are florile numai cu stamine sau numai cu pistil. /după fr. *unisexué*/

unisón s. n. — efect produs de două sau mai multe voci sau instrumente care execută deodată un sunet de aceeași înălțime. /fr. *unisson*/

unít, -ă, adj. — 1. împreunat, îmbinat; reunit. 2. solidar cu cineva. 3. care era unit cu biserica romano-catolică pe baza acceptării primatului papal și a unor dogme catolice, păstrînd însă ritul oriental (rînduielile ortodoxe). /din *uni*/

unitár, -ă, adj. — care formează un singur tot; omogen, la fel. /după fr. *unitaire*/

unitáte, -ăți, s. f. — 1. numărul 1. 2. mărime care servește ca măsură de bază pentru toate mărimile de același fel (ex. unitate de măsură). 3. unire; tot unitar, indivizibil. 4. grupare economică, administrativă, școlară etc. /fr. *unité*, lat. *unitas, -atis*/

uniúne, -i, s. f. — 1. unire, alianță, legătură. 2. asociație. /lat. *unio*/

univérs, -uri, s. n. — 1. lume, cosmos. 2. globul pămîntesc. 3. mediul sau lumea în care trăiește cineva. /fr. *univers*/

universál, -ă, adj. — 1. comun tuturor, obștesc, general. 2. mondial. 3. (despre unelte, aparate) bun pentru mai multe operații. 4. cu cunoștințe vaste din toate do-

meniile. 5. faimos, celebru. /fr. *universel*/

universalitáte s. f. — 1. caracterul a ceea ce este universal. 2. totalitate, generalitate. /fr. *universalité*/

universalizá (-ez) vb. — a răspîndi în întreaga lume; a generaliza. /fr. *universaliser*/

universitár, -ă, adj. — privitor la universitate. /fr. *universitaire*/

universitáte, -ăți, s. f. — instituție de învățămînt superior cu mai multe facultăți. /fr. *université*, lat. *universitas*/

univóc, -ă, adj. (despre cuvinte) — cu același nume, omonim. /fr. *univoque*/

untdelémn s. n. — 1. ulei de măsline. 2. orice ulei vegetal comestibil. /din *unt*+*de*+*lemn*/

upercút, -turi, s. n. — lovitură la box aplicată de jos în sus, plasată sub bărbie și la abdomen. /engl., fr. *appercut*/

urá (-ez) vb. — 1. a felicita. 2. a recita «Pluguşorul» umblînd din casă în casă. /lat. *orare*/

uragán, -e, s. n. — vînt foarte puternic cu acțiuni distrugătoare; vijelie. /fr. *ouragan*/

urangután, -i, s. m. — maimuță mare, asemănătoare ca formă cu omul, fără coadă, care trăiește în Borneo și Sumatra. /fr. *orang-outan*, cf. malaiez *urangutan*= omul pădurii/

urániu s. n. — metal alb, dur, radioactiv. /fr. *uranium*/

úră, uri, s. f. — sentiment puternic de dușmănie; vrăjmășie. /postverbal al lui *urî*/

urbán, -ă, adj. — privitor la oraș; orășenesc; (fig.) politicos, atent, civilizat. /fr. *urbain*/

urbanísm s. n. — 1. urbanistică. 2. (fig.) politețe, bună-cuviință. /fr. *urbanisme*/

urbanístică s. f. — știința, tehnica și arta care se ocupă cu construcția, aranjarea și organizarea orașelor. /din *urbanist*+suf. *-ică*/

urbanitáte s. f. — politețe, bună-cuviință. /fr. *urbanité*/

úrbe s. f. — oraș. /lat. *urbs*/

urciór[1], -oare, s. n. — vas de lut cu gîtul strîmt. /var. *ulcior*) /lat. *urceolus*/

urciór[2], -oare, s. n. — mic furuncul care apare uneori la rădăcina genelor. /lat. *hordeolus*/

urdár[1], -e, s. n. — 1. vas în care se fierbe sau se păstrează urda. 2. unealtă cu care se amestecă zerul pus la fiert pentru a obține urda. /din *urdă*+suf. *-ar*/

urdár[2], -i, s. m. — cioban care face urda la stînă; vînzător de urdă. /din *urdă*+suf. *-ar*/

urdináre, -ări, s. f. (înv.) — diaree. /lat. *ordinare*/

urdiníș, -uri, s. n. — deschizătură în peretele stupului pentru intrarea și ieșirea albinelor. /din *urdina*+suf. *-iș*/

urdoáre, -ori, s. f. — secreție gălbuie care se depune pe marginea pleoapelor; puchină. /lat. **horridor*/

urdurós, -oasă, adj. — 1. cu urdori la ochi. 2. nespălat, murdar. /din *urdoare*+suf. *-os*/

urée s. f. — substanță organică albă, cristalizată, care se găsește în cantitate mică în urină și care se fabrică și sintetic, fiind folosită ca îngrășămînt agricol, la fabricarea unor mase plastice etc. /fr. *urée*/

uremíe s. f. — intoxicație a organismului din cauza acumulării în sînge a ureei și a altor produse toxice care nu pot fi eliminate de rinichiul bolnav. /fr. *urémie*/

uretér, -e, s. n. — fiecare dintre cele două canale care leagă rinichii de vezica urinară. /fr. *uretère*/

urétră, -e, s. f. — canal prin care se scurge urina din vezica urinară în exterior. /fr. *urètre*/

urgént, -ă, adj. — grabnic, presant. /fr. *urgent*/

urgentá (-ez) vb. — a grăbi, a iuți. /din *urgent*/

urgíe, -ii, s. f. — 1. nenorocire mare care se abate asupra cuiva. 2. ură, furie. 3. (fig.) dezlănțuirea forțelor naturii; prăpăd. /lat. *orgia*/

urgisí (-esc) vb. — 1. a năpăstui, a

oropsi, a persecuta. 2. a exila, a surghiuni. /ngr. *orgizoma*/

uriádnic, -i, s. m. (ist.) — (în Rusia țaristă) subofițer; funcționar inferior în poliția sătească. /rus. *urjandnik*/

uriáș, -ă, s. m. și f. — 1. (în basme) om extraordinar de mare și de puternic. 2. (fig.) personalitate de seamă; titan, gigant. /magh. *óriás*/

úric[1] adj. m. — (în expr.) *acid uric* = acid organic depozitat în urină și în sînge, din asimilarea unor alimente, fiind eliminat din organism prin urină. /fr. *urique*/

uric[2], -e, s. n. (ist.) — 1. proprietate de veci care poate fi transmisă prin moștenire. 2. act de proprietate. 3. orice document; hrisov, zapis. /magh. *örök*/

uricár, -i, s. m. (ist.) — persoană care scria urice și alte acte de cancelarie; logofăt, pisar. /din *uric*[2] + suf. *-ar*/

urieșésc, -ească, adj. (înv.) — uriaș. /din *uriaș* + suf. *-esc*/

urínă s. f. — lichid secretat de rinichi și eliminat prin organele urinare. /fr. *urine*, lat. *urina*/

urluí (-iesc) vb. (pop.) — a măcina grîu, orz, porumb etc. pentru urluială. /magh. *örölni*/

urluiálă, -eli, s. f. — boabe de orz, ovăz, porumb măcinate mare pentru hrana animalelor. /din *urlui* + suf. *-eală*/

urmá (-ez) vb. — 1. a veni după, a continua. 2. a rezulta, a reieși, a se produce, a se desfășura. 3. a frecventa, a umbla la... /din *urmă*/

urmáș, -ă, s. m. și f. — 1. moștenitor al unei familii; descendent, succesor. 2. (fig.) continuator al unei activități. 3. succesiune într-o demnitate. /din *urmă* + suf. *-aș*/

urmărí (-esc) vb. — 1. a supraveghea, a se ține după...; a pîndi, a spiona. 2. a însoți cu privirea, cu gîndul. 3. (fig.) a obseda. 4. a studia cu atenție, a cerceta, a controla. 5. a avea drept scop. /din *urmă*/

úrnă, -e, s. f. — 1. vas în care se păstrează cenușa morților incinerați, 2. cutie în care se introduc buletinele de vot, numerele de loterie etc. /fr. *urne*, lat. *urna*/

urní (-esc) vb. — a mișca din loc, a clinti, a porni. /v. slav./

urobilínă s. f. — pigment biliar (colorant al urinei.) /fr. *urobiline*/

urologíe s. f. — ramură a medicinei care se ocupă cu studiul structurii, funcțiunii și patologiei aparatului urinar. /fr. *urologie*/

uroscopíe, -ii, s. f. — examen de laborator al urinei. /fr. *uroscopie*/

urotropínă, -e, s. f. — substanță folosită ca antiseptic al căilor urinare. /fr. *urotropine*/

urseálă, -eli, s. f. — ursire. /din *ursi* + suf. *-eală*/

ursí (-esc) vb. — 1. a meni, a prevesti. 2. a face farmece sau vrăji. /cf. ngr. *orizo*/

ursítă, -e, s. f. — destin, soartă, fatalitate. /din *ursi*/

ursitoáre s. f. — 1. ființă închipuită despre care se crede că stabilește încă de la naștere soarta omului. 2. (înv.) soartă, ursită. /din *ursi* + suf. *-(i)toare*/

urticánt, -ă, adj. (rar) — care urzică, usturător. /fr. *urticant*/

urticárie, -ii, s. f. — apariția pe piele a unor bășicuțe roșii, însoțite de mîncărime. /fr. *urticaire*; lat. *urtica* = urzică/

uruí vb. — v. *urlui*.

urzeálă, -i, s. f. — 1. firele de textile întinse pe războaiele de țesut, printre care se trece firul de bătătură pentru a țese. 2. (fig.) alcătuire, conformație, structură. 3. (fig.) intrigă, uneltire, complot. /din *urzi* + suf. *-eală*/

urzí (-esc) vb. — 1. a pregăti urzeala pentru țesut. 2. a clădi, a întemeia, a funda. 3. (fig.) a întocmi, a scorni, a născoci. 4. a plănui în ascuns; a unelti, a complota. 5. a ursi. /lat. *ordire*/

úsnă, -e, s. f. — 1. marginea de sus a unei oale sau a altui vas adînc; gură, buză. 2. marginea răsfrîntă a unui clopot. 3. marginea de

sus a unei luntre. 4. ghizdurile fîntînii. /v. slav./

ustensílă, -e, s. f. — sculă, unealtă, instrument. /fr. *ustensile*/

usúc s. n. — 1. amestec de grăsimi şi de săruri secretate de anumite glande din pielea ovinelor, care acoperă firele de lînă. 2. apa unsuroasă în care s-a spălat întîia dată lîna, întrebuinţată în tratamentul rîiei. /lat. *suc(c)us*+*usuc*/

uşár, -i, s. m. — (în evul mediu în Moldova) dregător de curte care avea în grija sa paza porţii domneşti. /din *uşă*+suf. *-ar*/

uşárnic, -ă, s. m. şi f. (depr.) — persoană căreia nu-i place să stea pe acasă şi tot umblă pe la alţii. /din *uşă*+suf. *-arnic*/

uşér, -i, s. m. (ist.) — dregător în Moldova care avea sarcina de a primi solii şi de a-i conduce la domnul ţării. /din *uşă*+suf. *-er*/

uşiér, -i, s. m. — aprod, portar. /din *uşă*+suf. *-(i)er*/

uşór[1] adv. — 1. încet, domol, lin. 2. lesne, comod, plăcut. 3. fără seriozitate, superficial. 4. puţin. /lat. *levis*+suf. *-şor*/

uşór[2], -i, s. m. — parte laterală de care se prind canaturile uşii, ale porţii etc. (var. *uscior*, *uşcior*). /lat. *osteolum*/

uşór[3], -oară, adj. — I. 1. care are greutate mică. 2. iute, sprinten, vioi. 3. gingaş, fin. 4. fără zgomot. 5. mic ca volum sau ca tărie, redus. 6. (fig.) liniştit, odihnitor. 7. (despre forme de relief) domol, lin. 8. neîncărcat. II, 1. care e lesne de suportat; (despre boli) fără gravitate. 2. care nu prezintă dificultăţi, lesne de înţeles; simplu (ex. muzică uşoară). 3. lipsit de seriozitate; uşuratic. /lat. *levis*+suf. *-şor*/

ut s. m. invar. (muz.) — veche denumire a notei do. /germ. *Ut*/

úter, -e, s. n. — organ al femelei la animalele superioare în care se dezvoltă embrionul (organismul viitoarei fiinţe); mitră. /lat. *uterus*/

uterín, -ă, adj. — privitor la uter. ⊗ *fraţi uterini* = fraţi născuţi de aceeaşi mamă, dar avînd taţi diferiţi. /fr. *utérin*/

útil, -ă, adj. — folositor, necesar. /fr. *utile*/

utilá (-ez) vb. — a înzestra o întreprindere, un atelier etc. cu utilajul necesar. /fr. *outiler*/

utiláj, -e, s. n. — 1. totalitatea uneltelor, a aparatelor, a maşinilor de lucru etc. trebuitoare pentru îndeplinirea unei lucrări într-o întreprindere, într-un atelier etc. 2. secţie într-o uzină unde se fabrică, se repară şi se întreţine utilajul (1). /fr. *outillage*/

utilitár, -ă, adj. — care urmăreşte un scop imediat. /după fr. *utilitaire*/

utilizá (-ez) vb. — a întrebuinţa, a folosi. /fr. *utiliser*/

utopíe, -ii, s. f. — 1. teorie fantezistă care propune o organizare ideală a omenirii, fără a ţine seamă de legile obiective de dezvoltare a societăţii. 2. ceea ce nu se poate realiza; fantezie. /fr *utopie*; gr. *utopia* = loc care nu există nicăieri, din *ou* = nu, *topos* = loc/

utrénie, -ii, s. f. — 1. (în biserica ortodoxă) slujbă religioasă care se face dimineaţa, înaintea liturghiei sau seara, la priveghi şi la denii. 2. (loc. adv.) *pe la utrenie* = dis-de-dimineaţă. /v. slav./

uvertúră, -i, s. f. — 1. compoziţie muzicală pentru orchestră, compusă de obicei ca introducere la o operă; preludiu. 2. (fig.) început, introducere. /fr. *ouverture*/

uvúlă, -e, s. f. — omuşor. /fr. *uvule*, lat. *uvula*/

uz, -uri, s. n. — 1. întrebuinţare, folosire. 2. (înv.) comportare, manieră. /lat. *usus*/

uzá (-ez) vb. — 1. a se folosi, a se întrebuinţa. 2. a (se) strica, a (se) toci prin întrebuinţare. 3. (fig.) a (se) învechi, a se termina, a se consuma. /fr. *user*/

uzáj s. n. — uzură, uz, folosire, întrebuinţare. /fr. *usage*/

uzánţă, -e, s. f. — regulă, obicei, uz. /fr. *usance*/

Scanned with OKEN Scanner

uzină, -e, s. f. — 1. întreprindere industrială în care se produc utilaje, semifabricate sau materiale pentru alte industrii. 2. instalație pentru alimentarea cu energie electrică sau cu apă a unei localități. /fr. *usine*/

uzitá (-ez) vb. — a (se) întrebuința, a (se) folosi în mod obișnuit. /lat. *usitari*/

uzuál, -ă, adj. — 1. folosit în mod obișnuit. 2. de mare uz, frecvent. /fr. *uzuel*, lat. *usualis*/

uzufrúct s. n. — drept prin care cineva poate să se folosească de un lucru care aparține altcuiva, cu obligația de a-l păstra (și a-l restitui la încetarea acestui drept). /lat. *usufructus*, din *usus*=folosire, *fructus*=fruct, venit/

uzúră[1] s. f. — 1. stricare sau degradare a unui obiect prin întrebuințare, prin învechire etc. 2. (fig.) slăbire, oboseală, epuizare. /fr. *usure*, lat. *usura*/

uzúră[2], -i, s. f. (înv.) — camătă, dobîndă. /fr. *usure*, lat. *usura*/

uzúră[3], -i, s. f. — corupție, desfrîu, /fr. *usure*, lat. *usura*/

uzurpá (uzúrp) vb. — a-și însuși prin fraudă sau viclenie un bun, un drept etc. care aparține altuia. /lat. *usurpare*, fr. *usurper*/

uzurpatór, -oare, s. m. și f. — persoană care în mod ilegal a acaparat puterea sau și-a însușit drepturile altuia, dîndu-se drept acesta. /lat. *usurpator*/

Scanned with OKEN Scanner

V

va[1] — (prez. ind. pers. 3 sg. a unui verb defectiv; în expr.) *mai va*=mai așteaptă, mai este mult. /lat. *vadit*/

va[2] — element de compunere care imprimă cuvintelor formate o nuanță nehotărîtă (ex. adv. un*deva*, cînd*va* sau pronumele cine*va*, care*va*). /prez. ind. pers. 3 sg. al lui *vrea*/

vacánt, -ă, adj. — neocupat, liber, disponibil. /fr. *vacant*/

vacárm, -uri, s. n. — zgomot asurzitor, hărmălaie, gălăgie. /fr. *vacarme*/

vacát, -uri, s. n. — pagină a unei lucrări tipărite care a rămas albă, neimprimată. /germ. *Vakat*/

vaccín, -uri, s. n. — substanță care conține microbi slăbiți sau omoriți, toxine diluate și care se introduce într-un organism pentru a preveni sau pentru a vindeca unele boli infecțioase. /fr. *vaccin*/

vacuitáte s. f. — spațiu gol, vid, deșert. /fr. *vacuité*/

vácuum, -uri, s. n. — 1. vid; gol. 2. aparat prin care se face concentrarea unei soluții; prin fierbere la o presiune mai joasă decît presiunea atmosferică. /lat., fr. *vacuum*/

vacuummétru, -e, s. n. — aparat pentru măsurarea presiunilor foarte joase. /după germ. *Vakuummeter*/

vad, -uri, s. n. — 1. loc (adîncit în pămînt) pe unde curge o apă. 2. (fig.) loc de trecere; loc de scăpare. 3. țărm, mal. 4. apă. 5. loc care asigură unei întreprinderi comerciale o clientelă numeroasă; loc de afaceri mari. /lat. *vadum*/

vadeá, -ele, s. f. (înv. și reg.) — termen de plată; scadență. /tc. *vade*/

vademécum s. n. — carte care servește ca ghid, ca îndreptar sau călăuză. /lat. *vade-mecum*=mergi cu mine/

vádră, vedre, s. f. — 1. unitate de măsură pentru lichide, egală (în trecut) cu zece ocale, iar azi cu zece litri. 2. găleată, căldare. /v. slav./

vag, -ă, adj. — neclar, nelămurit, nesigur, confuz. /fr. *vague*/

vagabónd, -ă, adj. — 1. fără domiciliu stabil; hoinar. 2. haimana. /fr. *vagabond*/

vagín, -e, s. n. — canal cilindroid din aparatul genital feminin și al femelelor mamiferelor, care face legătură dintre vulvă (partea exterioară) și uter. /fr. *vagin*, lat. *vagina*=teacă/

vaginítă, -e, s. f. — inflamație a vaginului, provocată mai ales de infecția gonococică. /fr. *vaginite*/

vagmístru, -ștri, s. m. (înv.) — grad în armată, corespunzător sergentului-major. /rus. *vahmistr*/

vagón, -oane, s. n. — 1. vehicul care circulă pe șine. /fr. *vagon*/

vagonét, -e, s. n. — 1. vagon de dimensiuni relativ mici, care circulă pe o cale ferată (mai) îngustă. 2. vehicul de funicular, care circulă suspendat pe un cablu. /fr. *wagonet*/

vagonetáj s. n. (rar) — transport cu ajutorul vagonetelor. /din *vagonet*/

váier, -e, s. n. — 1. vaiet. 2. suferință, durere. /postverbal al lui *văiera*/

vájnic, -ă, adj. — 1. energic, viguros, puternic; aprig, înverșunat; grozav, strașnic. 2. (înv.) grav, important; (despre oameni) însemnat, de seamă /rus., ucr. *važnyj*/

val[1], -uri, s. n. — 1. talaz (de apă). 2. sul, vălătuc. 3. ceea ce sea-

mănă cu un val de apă ca formă sau ca mişcare (ex. val de grîne, val de pămînt etc.). 4. (înv.) încercare grea, cumpănă. 5. (pop.) treabă, motiv, pretext. /v. slav./

val[2], -uri, s. n. — meterez de pămînt care servea în antichitate ca fortificaţie militară. /lat. *vallum*= şanţ./

valábil, -ă, adj. — 1. de valoare, bun, acceptabil. 2. care întruneşte condiţiile cerute. /fr. *valable*./

valáh, -ă. adj., s. m. şi f. (înv.) — 1. (adj.) privitor la Valahia sau la populaţia ei. 2. (s. m. şi f.) nume dat pînă la jumătatea secolului al XIX-lea poporului român de către alte popoare; român, daco-roman.

valdráp s. n. — v. *valtrap*.

valénţă, -e, s. f. — 1. forţă de legătură între doi atomi ai unei molecule; relaţie, combinaţie. 2. (fig.) valoare, semnificaţie. /fr. *valence*/

valét, -ţi, s. m. — 1. tînăr scutier în serviciul unui senior feudal. 2. servitor la casele boiereşti; lacheu. 3. (la cărţile de joc) cavaler. /fr. *valet*/

valíd, -ă, adj. — 1. bun pentru o muncă; sănătos. 2. valabil. /fr. *valide*/

validá (-ez) vb. — a confirma sau a recunoaşte valabilitatea unui act. /fr. *valider*, lat. *validare*/

valíză, -e, s. f. — geamantan, cufăr. /fr. *valise*/

válmă, vălmi, s. f. (înv.) — mulţime, învălmăşeală, hărmălaie. ⊗ (loc.) *de-a valma*=laolaltă; amestecat. /ucr., rus. *valom*/

valoáre, -ori, s. f. — I. 1. măsură în care cineva sau ceva este apreciat; preţ, importanţă, merit. 2. putere, eficienţă, rentabilitate. 3. sens, înţeles, semnificaţie. II. 1. (ec. pol.) muncă socialmente necesară a producătorilor de mărfuri materializată în marfă. 2. exprimare în bani a costului unei mărfi, a unei acţiuni etc. 3. mărime matematică asociată unei mărimi fizice. 4. durata unei note muzicale. /fr. *valeur*, lat. *valor*/

valorá (-ez.) vb. — a avea o anumită valoare; a preţui. /din *valoare*./

valorificá (valorific) vb. — 1. a pune în valoare. 2. a schimba ceva cu contravaloarea lui în bani. /din *valoare*/

valorós, -óasă, adj. — 1. important, preţios. 2. (despre oameni) merituos, capabil; talentat. /cf. fr. *valeureux*/

vals s. n. — dans în trei timpi cu mişcări line de învîrtire. /fr. *valse*, germ. *Walzer*/

valtráp, -uri, s. n. — pătură ce se pune sub şaua calului. /rus. *valitrap*/

valţ[1], -uri, s. n. — v. *vals*.

valţ[2], -uri, s. n. — maşină sau instalaţie formată din una sau mai multe perechi de cilindri cu axurile paralele, care rotindu-se în sensuri opuse, exercită o presiune asupra unor materiale (mărunţindu-le, netezindu-le, presîndu-le etc.). /germ. *Walze*/

valútă, -e, s. f. — 1. unitatea monetară a unui stat. 2. denumire dată mijloacelor de plată exprimate în moneda altui stat, care pot fi folosite în decontările internaţionale. /it. *valuta*/

válvă, -e, s. f. — 1. fiecare dintre cele două carapace ale cochiliei unei scoici, dintre cele două părţi ale unei păstăi etc. 2. întrerupător de circulaţie a unui fluid printr-o conductă. /fr. *valve*, lat. *valva*/

valvîrtéj adv. — 1. vijelios, în iureş. 2. în dezordine, claie peste grămadă. /din *val*+*vîrtej*/

valvolínă s. f. — ulei mineral obţinut la distilarea ţiţeiului. /germ. *Valvolin* (öl)/

válvulă, -e, s. f. — îndoitură membranoasă (ca o clapă) aşezată la orificiul unor organe şi care permite scurgerea unor lichide biologice într-un singur sens împiedicînd întoarcerea lor. /fr. *valvule*, lat. *valvula*/

vámă, vămi, s. f. — 1. instituţie de

stat prin care se exercită controlul şi se încasează taxe asupra mărfurilor importate sau exportate. 2. taxă pentru o marfă care trece dintr-o ţară în alta. 3. uium pentru măciniş. 4. (reg.) preţ (simbolic) pe care mirele trebuie să-l plătească vameşului ca să-şi poată duce mireasa acasă. /magh. *vám*/

vámeş, -i, s. m. — 1. (înv.) strîngător de biruri, de dări. 2. funcţionar care face controlul şi taxarea mărfurilor care trec prin vamă. 3. persoană căreia mirele îi plăteşte vamă cînd pleacă cu mireasa acasă. /magh. *vámos*/

vampír, -i, s. m. — 1. liliac mare care trăieşte în America de Sud şi care suge sîngele oamenilor surprinşi în somn. 2. (în mit. pop.) strigoi (despre care se crede că suge sîngele celor vii).) 3. (fig.) exploatator nemilos. 4. criminal care ucide din dorinţa de a vedea curgînd sînge. /fr. *vampire*/

van, -ă, adj. — zadarnic, degeaba, fără sens. /lat. *vanus*/

vanádiu s. n. — metal alb, dur, cu simbolul V, folosit ca adaos în oţelurile speciale. /fr. *vanadium*/

váná, -e, s. f. — 1. vas mare pentru îmbăiat; cadă. 2. dispozitiv pentru închiderea sau deschiderea unui robinet. /germ. *Wanne*/

vandábil, -ă, adj. — care se poate vinde. /fr. *vendable*/

vandál, -ă, s. m. şi f. — 1. persoană dintr-un trib germanic coborît pe ţărmul Mării Baltice în sec. al V-lea. 2. (fig.) cel care distruge bunurile culturale; devastator, barbar. /fr. *vandale*/

vandalísm s. n. — distrugere sălbatică a bunurilor culturale, artistice etc.; distrugere fără rost. /fr. *vandalisme*/

vandrúg, -i, s. m. — lemn semirotund, lung de 3—4 m folosit pentru susţinerea pereţilor unei mine. /germ. *Wanddruck*/

vanílie s. f. — plantă din regiunile tropicale, cu fruct aromat, folosit pentru a da aromă preparatelor culinare. /ngr. *vanilli*/

vanilínă s. f. — substanţă aromată preparată din fructul vaniliei sau preparată sintetic. /fr. *vaniline*/

vanitáte, -ăţi, s. f. — trufie, înfumurare, îngîmfare. /fr. *vanité*/

vanitós, -oasă, adj. — plin de vanitate; încrezut, înfumurat; (fig.) deşert. /după fr. *vaniteux*/

vapór, -oare, s. n. — navă mare pusă în mişcare de un motor propriu. /după fr. (bateau a) *vapeur*/

vapóri s. m. pl. — stare gazoasă în care se găseşte un corp, cînd temperatura e mai joasă decît temperatura critică a substanţei care-l constituie; aburi. /fr. *vapeur*/

vaporizá (-ez.) vb. — a transforma în vapori. /fr. *vaporiser*/

vaporós, -oasă, adj. — 1. asemănător cu vaporii; aburos; subţire, străveziu. 2. fără contururi precise, neclar. /fr. *vaporeux*, lat. *vaporosus*/

várda interj. (nar) — strigăt al hamalilor, al birjarilor etc., prin care avertizează pe cetăţeni să se dea la o parte. /ngr. *varda*/

vardíst s. m. — v. *gardist*.

vária[1] s. n. (latinism) — 1. culegere de articole diferite. 2. rubrică a unei reviste în care se publică articole scurte, note şi informaţii mărunte. /lat. *varia*/

variá[2] (-iez) vb. — 1. a fi felurit, diferit, deosebit (după locuri, împrejurări, situaţii). 2. a schimba, a da o formă diferită. /pr. -ri-a) /fr. *varier*/

variábil, -ă, adj. — care se schimbă, schimbător. /fr. *variable*/

variábilă, -e, s. f. (mat.) — mărime care poate lua diferite valori. (pr. -ri-a-) /fr. *variable*/

variántă, -e, s. f. — formă (puţin) schimbată faţă de forma de bază sau forma obişnuită; altă formă. /fr. *variante*/

variát, -ă, adj. — diferit, felurit, cu multe aspecte. /din *varia*[2]/

variatór, -oare, s. n. — mecanism schimbător de viteză. /rus. *variator (skorosti)*/

variáție, -ii, s. f. — 1. schimbare, modificare. 2. diversitate, felurime. /fr. *variation*/

varíce s. f. pl. — dilatație bolnăvicioasă a venelor, în special a celor de la picioare. /fr. *varice*/

varicélă s. f. — vărsat-de-vînt. /fr. *varicelle*/

varietáte, -ăți, s. f. — 1. diversitate, felurime. 2. fel, specie, tip, soi. /fr. *variété*/

varietéu, -uri, s. n. — teatru de varietăți (mici comedii, cîntece, dansuri, acrobații, jonglerii etc.) /după fr. (théatre de) *varietés*/

variólă, -e, s. f. — boală infecțioasă și epidemică care lasă pe piele cicatrice deosebite; vărsat. /fr. *variole*/

várta interj. — varda! (pol. *warta*/

varvár, -ă, s. m. și f. (înv.) — barbar. /ngr. *varvaros*/

vas, -e, s. n. — 1. farfurie, strachină, oală. 2. ciubăr, găleată, vadră. 3. corabie, navă, vapor. 4. vînă, arteră. /lat. *vasum*/

vasál, -ă, adj. — supus, dependent, tributar. /fr. *vassal*/

vasculár, -ă, adj. — privitor la vasele sanguine (sau la vase prin care circulă seva la plantele superioare). /fr. *vasculaire*/

vaselínă s. f. — substanță vîscoasă obținută prin distilarea țițeiului. /fr. *vaseline*/

vasílcă, -ci, s. f. — cap de porc împodobit cu flori și cu panglici, purtate pe o tavă de către flăcăii care colindă în ajunul Anului nou. /din *Vasile* (nume propriu)/

vasoconstricție s. f. — strîmtare a vaselor sanguine. /fr. *vaso-constriction*/

vasodilatáție s. f. — dilatare a vaselor sanguine. /din *vaso-dilatation*/

vasomotór, -i, adj. m. — care se referă la mișcările de contracție și de relaxare ale vaselor sanguine. /fr. *vaso-moteur*/

vast, -ă, adj. — 1. foarte întins, foarte mare. 2. bogat; complex. /fr. *vaste*/

vatálă, -e, s. f. — organ mobil al unui război de țesut (alcătuit din două mese; vatala de sus și vatala de jos) care susține spata, /bg. *vatala*/

vátă s. f. — 1. material din fire elastice de bumbac, folosit mai ales pentru pansament. 2. material din fire elastice de natură minerală (de cuarț, de sticlă sau de zgură) folosit ca izolant. /germ. *Watte*/

vatelínă, -e, s. f. — material textil scămoșat pe ambele părți, care se introduce între stofă și căptușeala unor haine. /germ. *Wattelin*/

vatír s. n. — pînză tare, foarte apretată, folosită pentru a întări anumite părți ale hainei. /germ. *Wattier (leinen)*/

vatmán, -i, s. m. — persoană care conduce un tramvai; manipulant. /fr. *wattman*/

vátră, vetre, s. f. — I. 1. locul unui cuptor unde se face focul. 2. partea plană de deasupra cuptorului pe care se poate sta sau dormi. 3. parte a forjei pe care arde combustibilul. II. 1. locuință statornică, casă părintească (în expr.) *a lăsa la vatră* = a da drumul acasă unui militar care și-a terminat stagiul militar. 2. locul central al unei așezări, al unei construcții. /cf. alb. *vatrë*/

vázăˡ s. f. — 1. considerație, stimă, prestigiu, reputație. 2. (rar) vedere, văz. (postverbal al lui *vedea*/

vázăˢ, -e, s. f. — vas de flori. /fr. *vase*/

văcălíe, -ii, s. f. — 1. marginea sitei, a ciurului și a baniței; veșcă. 2. nume dat unor specii de ciuperci care trăiesc pe trunchiul arborilor. /din *veacă* + suf. *-ălie*/

văcărít s. n. (înv.) — (în evul mediu în Țara Românească) bir (dare) ce se plătea pentru fiecare cap de vită. /din *vacă* + suf. *-ărit*/

vădí (-esc) vb. — 1. a dovedi, a arăta. 2. a da pe față, a denunța. /slav/

vădrărít s. n. (înv.) — impozit ca-

re se plătea în Țările Românești pentru fiecare vadră de vin. /din *vadră*+suf. *-ărit*/

văgăúnă, -i, s. f. — 1. înfundătură; scobitură, adâncitură. 2. scorbură, peșteră. /et. nec./

văiérá (vaier) vb. — a se văita. /din *vai*/

văioágă, -e, s. f. — văiugă[1]. /din *văi* (pl. lui *vale*)+suf. *-oagă*/

văitău, -aie, s. f. (reg.) — vas mic, din scoarță de fag, cu care se vămuiesc cerealele la moară.

văiúgă[1], -iugi, s. f. (reg.) — vale îngustă și puțin adâncă. /din *văi*+suf. *-ugă*/

văiúgă[2], -iugi, s. f. (reg.) — cărămidă nearsă; chirpici. /cf. srb. *valjak*/

văl, -uri, s. n. (reg.) — 1. țesătură fină și rară cu care femeile își acoperă capul; voal. 2. aparență, mască, ascunziș, pretext. 3. (în expr.) *vălul palatului*=membrană care acoperă cerul gurii. /lat. *velum*/

văiúgă, -i, s. f. — sul sau cilindru în jurul căruia se înfășoară un lanț sau un odgon. /srb. *valjuga*/

vămeșíe, -ii, s. f. (înv.) — 1. funcția de vameș. 2. vamă. /din *vameș*+suf. *-ie*/

vămuí (-iesc) vb. — 1. a lua vamă, a taxa. 2. (fig.) a fura. /din *vamă*/

văpáie, -păi, s. f. — 1. flacără, pară, foc; dogoare. 2. (fig.) lumină strălucitoare. /cf. alb. *vapë*/

văpáiță, -e, s. f. — 1. opaiț. 2. făclie de lemn sau de rășină cu care se sperie noaptea peștii. /din *văpaie*+*opaiț*(ă)/

vărátic s. n. — 1. loc prielnic pentru șederea animalelor în timpul verii. 2. taxă pentru pășunat. /din *vară*+suf. *-atic*/

vărsământ, -minte, s. n. — depunere a unei sume de bani la o instituție financiară; plată a unei sume de bani. /din *vărsa*+suf. *-(ă)mînt*/

vărvărésc, -ească, adj. — care aparține barbarilor; (fig.) crud, nemilos. /din *varvar*+suf. *-esc*/

vărzáre, -ări, s. f. — plăcintă umplută cu varză (cu ceapă, mărar etc.). /din *varză*+suf. *-are*/

văsár, -i, s. m. — meseriaș care face și vinde vase de lemn (butoaie, ciubere etc.). /din *vas*+suf. *-ar*/

vătáf, -i, s. m. — 1. (în trecut) supraveghetor al argaților de la o moșie boierească; logofăt, administrator. 2. căpetenie a călușarilor, a colindătorilor etc.; cel care conduce alaiul unei nunți. ⊗ *vătaf de agie*=șeful poliției; *vătaf de plai*=șef al plăieșilor dintr-un punct de pază. /ucr. *vataha*/

vătáș s. m. — v. *vătaf*.

vătăjél s. m. — v. *vătășel*.

vătămá (vátăm) vb. (pop.) — 1. a dăuna sănătății, a răni, a lovi. 2. a se îmbolnăvi de hernie. 3. a păgubi, a strica. /lat. *victimare*/

vătămán, -i, s. m. (ist.) — conducător al unui sat domnesc, ajutor al primarului și însărcinat cu strîngerea dărilor. /rus., ucr. *ataman*/

vătămătúră, -i, s. f. (pop.) — numedat unor boli interne (hernie, colice, pelagră etc.) care provoacă brusc dureri puternice. /din *vătăma*+suf. *-(ă)tură*/

vătășél, -ei, s. m. — I. diminutiv al lui vătaf. II. 1. (în trecut) mic slujbaș la primărie. 2. vornicel la nunțile țărănești. /*vătaș*+suf. *-el*/

vătășíe, -ii, s. f. (înv.) — 1. funcție de vătaf. 2. taxă care se plătea la bariera unui sat (sau a unui oraș) pentru trecerea unui vehicul cu marfă. /din *vătaf*+suf. *-ie*/

vătășíță, -e, s. f. (înv.) — 1. soția vătafului. 2. femeie care conducea gospodăria unei case boierești. 3. vornicească. /din *vătaș*+suf. *-iță*/

vătúi, -ie, s. m. și f. — 1. ied (de un an). 2. (fig.) persoană tînără. 3. pui de iepure (între șase și opt luni). 4. pielea prelucrată

a puiului de căprioară. /lat. *vitŭleus*/

văzdúh, -uri, s. n. — 1. înveliș gazos care înconjoară Pămîntul. 2. straturile înalte ale atmosferei. /v. slav. *vŭzduhŭ*/

veac, -uri, s. n. — 1. interval de timp de o sută de ani; secol. 2. veșnicie, eternitate. 3. viață, existență. ⊗ (în expr.) *a-și duce veacul*=a-și petrece timpul, a-și duce viața. /v. slav. *věkŭ*/

vecérnio, -ii, s. f. — 1. slujbă religioasă care se face spre seară. 2. chindie. /v. slav. *večerinja*/

vechíl, -i, s. m. — 1. administrator al moșiei unui proprietar. 2. avocat. 3. (înv.) locțiitor de domn, de împărat. /tc. *vekil*/

vecíe s. f. — eternitate, veșnicie. /din *veac*+suf. *-ie*/

vecín[1], -i, s. m. (Mold., înv.) — țăran supus stăpînului feudal și obligat să facă acestuia zile de muncă sau să-i dea contribuții în natură sau în bani (numit *român* în Țara Românească și *iobag* în Transilvania). /din *vecin*[2]/

vecín[2], -ă, s. m. și f., adj. — (persoană) care este, se află, șade alături sau în apropiere de cineva sau de ceva. /lat. *vicinus*/

vecinicíe s. f. — v. *veșnicie*.

vecuí (-iesc) vb. — a locui sau a petrece vreme îndelungată undeva sau cu cineva. /din *veac*/

vedénie, -ii, s. f. — 1. halucinație, nălucă, fantomă. 2. miraj; arătare. 3. imagine, reprezentare. /v. slav./

vedétă, -e, s. f. — 1. artist, actor (cu renume). 2. navă mică de război. 3. rînd tipărit cu caractere mai groase, spre a fi observat mai bine. /fr. *vedette*/

vedetísm s. n. (depr.) — tendință de a-și scoate în evidență cu orice preț calitățile. /din *vedetă*+suf. *-ism*/

vegetá (-ez) vb. — 1. (despre plante) a crește, a se dezvolta. 2. (depr.) a trăi fără a realiza nimic; a lîncezi. /fr. *végéter*, lat. *vegetare*/

vegetál, -ă, adj. — 1. de plante 2. extras din plante. /fr. *végétal*/

vegetálă, -e, s. f. — plantă. /fr. *végétal*/

vegetarián, -ă, adj. (despre un regim alimentar) — care se bazează numai pe produse vegetale și lactate. (pr. -ri-an) /fr. *végétarien*/

vegetatív, -ă, adj. — 1. (despre procese fiziologice) care au loc în afara controlului conștient și se îndeplinesc într-un sector special al sistemului nervos central. 2. care se referă la organe sau părți ale plantelor. ⊗ *înmulțire vegetativă*=înmulțire prin butași, bulbi etc. (nu prin semințe). /fr. *végétatif*/

vegetáție, -ii, s. f. — 1. totalitatea plantelor dintr-o localitate; floră. 2. creștere și întreținere a vieții unei plante. 2. creștere anormală, polip. /fr. *végétation*/

véghe, -i, s. f. — 1. nedormire, trezire. 2. priveghi, pază. /postverbal al lui *veghea*/

vegheá (-ez) vb. — 1. a sta treaz, a nu dormi. 2 a îngriji un bolnav (în timpul nopții). 3. a păzi, a sta de strajă. /lat. *vigilare*/

vehemént, -ă, adj. — 1. violent, furtunos, furios, năvalnic. 2. înfocat, aprig. 3. dur, de temut, cumplit. /fr. *véhément*/

vehícul, -e, s. n. — mijloc de transport (car, căruță, mașină, tren etc.). /fr. *véhicule*/

vehiculá (-ez) vb. — a face să circule, a transmite, a difuza. /fr. *véhiculer*/

vel- — (în evul mediu în țările române) prefix slav alăturat unui titlu sau unui rang boieresc și însemnînd «mare» (ex. *vel-armaș*). /v. slav./

velár, -ă, adj. n. și f. (despre consoane) — care se pronunță prin apropierea rădăcinii limbii de cerul gurii; gutural (ex. k, g). /fr. *vélaire*/

velatúră, -i, s. f. — pînzele unei nave cu pînze. /it. *velatura*/

vélă, -e, s. f. — 1, pînză de cora-

bie. 2. corabie (barcă) cu pînze. /it. *vela*/

veleánță s. f. — v. *velință*.

veleát, -uri, s. n. (pop.) — 1. timp fixat; dată, termen, an. 2. vreme, epocă. 3. durată a vieții, trai. 4. sfîrșitul vieții, moartea. /v. slav. *vŭleto* = în anul/

veleitár, -ă, adj. — cu aspirații mari, fără temei. /fr. *velléitaire*/

veleitáte, -tăți, s. f. — pretenție nejustificată. /fr. *velléite*/

veliér, -e, s. n. — corabie cu pînze. /it. *veliero*/

velín, -ă, adj. n. și f. (despre hîrtie, carton) — lucios și de calitate foarte bună. /fr. *velin*/

velínță, -e, s. f. — țesătură de lînă întrebuințată ca pătură, cuvertură, lăicer etc. /cf. ngr. *velentza*/

velít, -ți, adj. m. (în evul mediu în țările române; despre boieri) — de rangul întîi, mare. /din *vel-* + suf. *-it*/

velnicér, -i, s. m. (reg.) — proprietar al unei velnițe; rachier, țuicar. /din *velniță* + *vinicer*/

vélniță, -e, s. f. (reg.) — instalație pentru fabricarea rachiului; povarnă. /ucr. *vynnyća*/

velóce adj. — sprinten, ușor, iute. /lat. *velox*, fr. *véloce*/

velocipéd, -e, s. n. (înv.) — bicicletă cu roata din față mult mai mare decît cea din spate. /fr. *vélocipède*/

velodróm, -uri, s. n. — pistă pentru curse de biciclete sau de motociclete. /fr. *vélodrome*/

vélum s. n. — pînză mare care acoperă un circ, o baracă etc. /lat. *velum*/

velúr s. n. — 1. catifea. 2. țesătură din lînă de calitate superioară, cu aspect de catifea. 3. piele de taurine tăbăcită cu săruri de crom, folosită la confecționarea încălțămintei de calitate superioară. /fr. *velours*/

velúră s. f. — v. *velur*.

venál, -ă, adj. — 1. care se vinde și face pentru bani orice faptă imorală. 2. desfrînat, imoral. /fr. *vénal*/

vénă, -e, s. f. — 1. vas sanguin în care sîngele circulă spre inimă. 2. (franțuzism) șansă, noroc (la un joc de noroc). /lat. *vena*, fr. *veine*/

vendétă, -e, s. f. (italienism) — 1. răzbunare sîngeroasă. 2. ură puternică, sete de răzbunare. /it. *vendetta*/

venenifér, -ă, adj. — care poartă otravă. /fr. *vénénifère*/

venerá (-ez) vb. — a cinsti în cel mai înalt grad; a diviniza, a proslăvi, a adora. /fr. *vénérer*/

venerábil, -ă, adj. — care este vrednic de stimă, de considerație; respectabil, onorabil. /fr. *vénérable*/

venerație s. f. — respect adînc, stimă deosebită, cinstire. /fr. *vénération*/

venéric, -ă, adj. (despre boli) — care molipsește organele genitale. /germ. *venerisch*/

venerológ, -i, s. m. — medic specialist în tratarea bolilor venerice. /din *venerologie*/

venesécție, -ii, s. f. — deschidere, pe cale operatorie, a peretelui unei vene, pentru a se elimina o cantitate de sînge. /cf. engl. *venesection*/

venetíc, -ă, s. m. și f., adj. — (persoană) care a venit din alte locuri și este considerată străină în locul unde s-a stabilit. /ngr. *venetikos*/

venghércă, -i, s. f. (înv.) — haină scurtă de postav îmblănită și împodobită cu șireturi. /rus. *vengerka*/

venín s. n. — 1. substanță otrăvitoare secretată de unele animale (șerpi veninoși, unele insecte) sau de unele plante. 2. (fig.) răutate; dușmănie. 3. (pop.) fiere; (fig.) supărare, necaz; furie. /lat. *venenum*/

venít, -uri, s. n. — 1. totalitatea mijloacelor materiale sau bănești care revin unei persoane fizice sau juridice în procesul repartiției. 2. produsul în bani al unei ocupații sau profesiuni; cîștig. /din *veni*/

ventíl, -e, s. n. — organ de închidere a circulației aerului din val-

va camerelor de roți pentru autovehicule; supapă. /germ. *Ventil/*

ventilá (-ez) vb. — 1. a face vînt, a aerisi, a împrospăta aerul dintr-o încăpere. 2. (fig.) a pune în circulație o idee, o știre etc. /fr. *ventiler/*

ventilatór, -oare, s.n. — aparat pentru deplasarea puternică a aerului și a altor gaze. /cf. fr. *ventilateur/*

ventrál, -ă, adj. — privitor la pîntece, din regiunea pîntecelui. /fr. *ventral/*

ventrícul, -e, s.n. — fiecare dintre cele două despărțituri de jos ale inimii. /fr. *ventricule/*

ventrilóc, -ă, s.m. și f. — persoană care poate vorbi fără a mișca buzele și fără a deschide gura, dînd impresia că vorbește din burtă. /fr. *ventriloque/*

venúst, -ă, adj. — grațios, fermecător. /lat. *venustus/*

veracitáte s.f. — adevăr, realitate, veridicitate. /fr. *véracité/*

verándă, -e, s.f. — balcon sau terasă acoperită, protejată lateral cu geamlîc. /fr. *véranda/*

verb, -e, s.n. — parte de vorbire flexibilă care se conjugă și exprimă acțiuni sau stări. /fr. *verbe*, lat. *verbum/*

verbál, -ă, adj. — 1. spus, prin viu grai, oral. 2. privitor la verb. /fr. *verbal/*

verbiáj s.n. (franțuzism) — bogăție de cuvinte inutile; vorbărie, flecăreală. /fr. *verbiage/*

verdíct, -e, s.n. — 1. sentință a unei curți cu jurați. 2. (fig.) hotărîre definitivă, decizie, sentință. /fr. *verdict/*

veresíe s.f. (înv.) — împrumut, credit. ⊗ (loc. adv.) *pe veresie* = fără plată; degeaba, gratis. /tc. *veresiye/*

vérgă, -e, s.f. — bară legată (la mijloc) de un arbore vertical al unei nave, pentru susținerea pînzelor (la navele cu pînze) sau pentru ridicarea unor semnale de navigație. /it. *verga/*

vergeá, -ele, s.f. — 1. vargă, nuia, băț. 2. bară flexibilă. /lat. **virgella/*

vergín, -ă, adj. — v. *virgin.*

vérgură, -e, s.f. (înv.) — fecioară. /lat. **virgula/*

veríc, -i, s.m. (fam.) — diminutiv al lui *văr.*

vericé pron. nehot. (înv.) — orice. /din *veri-* + *ce/*

vericînd adv. (înv.) — oricînd. /din *veri-* + *cînd/*

verídic, -ă, adj. — 1. adevărat, real. 2. (în artă) conform cu adevărul, cu reprezentarea și viziunea comună a realității; reflectare artistică realistă, demnă de încredere, în conformitate cu realitatea, cu adevărul vieții, bazată în întregime pe adevăr. /lat. *veridicus*, fr. *véridique/*

verí s.n. — (în expr.) *în verif* = în diagonală, piezîș (față de firele unei țesături). /bg. *verev/*

verificá (verífic) vb. — a controla, a examina exactitatea, a revizui, a revedea. /fr. *vérifier*, lat. *verificare/*

verighétă, -e, s.f. — inel purtat ca simbol al legăturii dintre logodnici sau soți. /din *verigă/*

verín s.n. — v. *venin.*

verísm s.n. — direcție artistică și literară dezvoltată în Italia la sfîrșitul sec. al XIX-lea, care susține necesitatea reflectării totale a realității, inclusiv a aspectelor ei urîte, vulgare, dezagreabile. /it. *verismo*, fr. *vérisme/*

veritábil, -ă, adj. — adevărat, real, autentic. /fr. *véritable/*

veritáte, -ăți, s.f. (franțuzism înv.) — adevăr. /fr. *vérité/*

vermicíd, -ă, adj., s.n. — (substanță) care omoară viermii. /fr. *vermicide/*

vermifórm, -ă, adj. — care are forma unui vierme. /fr. *vermiforme/*

vermifúg, -ă, adj., s.n. — (medicament) care distruge viermii intestinali. /fr. *vermifuge/*

vermínă s.f. — 1. insecte parazite (păduchi, purici etc.). 2. (fig.) indivizi dăunători societății. /fr. *vermine/*

verminóză s.f. — boală cauzată de

intoxicația organismului cu produșii de dezagregare a paraziților intestinali. /cf. fr. *vermineuse*, lat. *vermis*=vierme/

vermorél, -e, s. n. — aparat portativ cu care se pulverizează soluții speciale pentru distrugerea paraziților pomilor, a arbuștilor, viței de vie etc. /de la numele propriu Vermorel/

vermút s. n. — băutură alcoolică făcută din vin în care s-au pus la macerat plante aromatice. /fr. *vermouth*, germ. *Wermut*/

vernaculár, -ă, adj. (livr.) — care este propriu unei țări. /fr. *vernaculaire*, cf. lat. *vernaculus*=băștinaș/

vernál, -ă, adj. (rar.) — de primăvară, primăvăratic. /fr. *vernal*/

vernalizá (-ez) vb. — a iaroviza. /fr. *vernaliser*/

verniér, -e, s. n. — scară gradată suplimentară la unele instrumente de măsură, care permite citirea unor fracțiuni de diviziuni din scara principală de măsură. /fr. *vernier*/

verníl adj. invar. — verde-pal. /cf. fr. *vert*=verde/

vernís s. n. — 1. soluție incoloră sau colorată a unor rășini, gume etc., care, prin întindere pe suprafața unui obiect, formează un strat ornamental sau protector insolubil în apă, dur, neted și lucios; (p. ext.) lac. 2. smalț, email. 3. (fig.) ceea ce dă o culoare sau un aspect favorabil. /fr. *vernis*/

vernisáj, -e, s. n. — 1. festivitate de deschidere oficială a unei expoziții de pictură (sau de artă). 2. acoperirea unei picturi cu un strat de vernis (lac transparent). /fr. *vernissage*/

verós, -oasă, adj. — care face afaceri necinstite; necinstit, imoral, suspect. /cf. fr. *véreux*/

verosímil, -ă, adj. — care pare adevărat, apropiat de realitate; posibil, credibil. /it. *verosimile*/

vers, -uri s. n. — 1. rînd al unei poezii. 2. poezie. /lat. *versus*, fr. *vers*/

versánt, -e, s. n. — suprafață înclinată a unui munte, deal, acoperiș etc.; povîrniș, coastă. /fr. *versant*/

versát, -ă, adj. — priceput, experimentat, dibaci. /după fr. *versé*/

versét, -e, s. n. — mic paragraf, de obicei numerotat și cu înțeles de sine stătător, dintr-un text religios sau literar. /fr. *verset*/

versificá (versific) vb. — 1. a transpune un text în versuri. 2. a face versuri. /fr. *versifier*, lat. *versificare*/

versificáție, -ii, s. f. — tehnica scrierii versurilor. /fr. *versification*, lat. *versificatio*/

versiúne, -i, s. f. — 1. variantă, formă diferită. 2. traducere dintr-o limbă în alta. /fr. *version*/

vérso s. n. invar. — fața a doua a unei foi scrise sau tipărite, dosul paginii, contrapagină. (articulat: versoul) /fr. *verso*/

vérstă, -e, s. f. — unitate de măsură pentru distanța egală cu 1,067 km. /rus. *versta*/

versuitór, -i, s. m. (înv.) — poet, stihuitor. /din *versul*+suf. *-(i)tor*/

verșóc, -oace, s. n. (înv.) — măsură mică de lungime, avînd circa 3,484 cm. /ucr., rus. *veršok*/

vertebrál, -ă, adj. — referitor la vertebre. /fr. *vertébral*/

vertebrát, -e, s. n., -ă, adj. — 1. (s. n. pl.) încrengătură de animale cu organizare superioară, avînd schelet intern, de obicei osos, a cărui parte principală este coloana vertebrală. 2. (adj.) care are vertebre. /după fr. *vertébré*/

vertébră, -e, s. f. — fiecare dintre oase în formă de inel care alcătuiesc coloana vertebrală. /fr. *vertèbre*, lat. *vertebra*/

verticál, -ă, adj. (despre linii sau planuri) — care este perpendicular pe un plan orizontal; care are direcția firului de ață tras în jos de o greutate atîrnată la capăt. /fr. *vertical*/

verticíl, -e, s. n. — mod de așezare a florilor, a frunzelor sau a ramurilor în formă de cerc, la același nivel, în jurul unei axe. /fr. *verticille*/

vertiginós, -oasă, adj. — amețitor,

foarte repede. /cf. fr. *vertigineux*/

vertij s. n. — senzaţie de oboseală cauzată de vederea abisurilor, de viteze mari şi în special de mişcarea rotatorie. /fr. *vertige*/

vérvă s. f. — însufleţire, avînt; bogăţie de vorbe, uşurinţă de exprimare. /fr. *verve*/

verzálă, -e, adj. f. (despre caractere tipografice; şi s. f.) — literă mare, majusculă. /germ. *Versal* (buchstabe)/

vesélă s. f. — totalitatea vaselor ce se folosesc la masă; văsărie. /fr. *vaisselle*/

vespasiánă, -e, s. f. — closet public. /fr. *vespasienne*/

vest s. n. — apus. /germ. *West* (en)/

vestálă, -e, s. f. — 1. (la romani) preoteasă care întreţinea focul sacru în templul zeiţei Vesta. 2. (fig.) femeie castă, virtuoasă. /fr. *vestale*, lat. *vestalis*/

vestiár, -e, s. n. — 1. garderobă. 2. cameră pentru dezbrăcare. /fr. *vestiaire*/

vestibúl, -uri, s. n. — încăpere de la intrarea într-o locuinţă; antreu. /fr. *vestibule*/

vestígiu, -ii, s. n. — urmă din trecut; rămăşiţă a ceva dispărut de mult; relicvă. /fr. *vestige*, lat. *vestigium*/

véşcă, -şti, s. f. — margine circulară a sitei, a rîşniţei etc., făcută din coajă de copac; coajă din care se fac aceste obiecte. /ucr. *večka*/

veşmînt, -inte, s. n. — 1. obiecte de îmbrăcăminte. 2. (la pl.) odăjdii. /lat. *vestimentum*/

véşnic, -ă, adj. — 1. care există de totdeauna şi va exista întotdeauna; etern. 2. de lungă durată, permanent. 3. (adv.) într-una, mereu, necontenit. /v. slav./

veşnicíe, -ii, s. f. — timp nelimitat, existenţă veşnică; eternitate, vecie. /din *veşnic* + suf. *-ie*/

véşted, -ă, adj. — 1. (despre plante) care şi-a pierdut prospeţimea; ofilit, trecut, uscat. 2. palid, şters, lipsit de vlagă. /lat. **vescidus*/

veşteji (-esc) vb. — 1. a se ofili, a se usca, a se trece, a îmbătrîni. 2. a condamna, a înfiera. /din *veşted*/

veterán, -ă, s. m. şi f. — 1. (s. m.) ostaş bătrîn, luptător vechi. 2. (fig.) persoană care a îmbătrînit în aceeaşi profesiune. /fr. *veteran*, lat. *veteranus*/

veterinár, -ă, s. m. şi f., adj. — persoană care este specalizată în prevenirea, combaterea şi vindecarea bolilor animalelor. /fr. *vétérinaire*/

véto s. n. — cuvînt latin însemnînd «mă opun»; împotrivire, refuz, oprire. /lat., fr. *veto*/

vétrelă -e, s. f. — 1. (înv.) pînză de corabie. 2. corabie. 3. (pop.) pînză. /v. slav. *větrilo*/

vetúst, -ă, adj. — vechi; demodat, învechit, de demult. /fr. *vétuste*/

vexá (-ez) vb. — a jigni, a ofensa, a indispune. /fr. *vexer*/

vezicál, -ă, adj. — al vezicii; de vezică. /fr. *vesical*/

vezicánt, -ă, adj. n. şi f. — care produce băşicarea pielii. /fr. *vésicant*/

vezícă, -i, s. f. — pungă membranoasă cu pereţii musculoşi care colectează temporar unele produse de excreţie sau de secreţie. /lat. *vesica*/

vezículă, -e, s. f. — 1. băşicuţă, umflătură. 2. pungă membranoasă cu funcţie specială în organism (ex. vezicula biliară). /fr. *vésicule*, lat. *vesicula*/

vía[1] prep. — pe drumul, în direcţia; (trecînd) prin... /fr., lat. *via*/

viá[2] (-ez) vb. — 1. a trăi, a vieţui, a exista. 2. (despre sentimente, atitudini etc.) a dura, a dăinui. /lat. *vĭvere*/

viábil, -ă, adj. — capabil să trăiască; rezistent, durabil, trainic. /după fr. *viable*/

viadúct, -e, s. n. — construcţie asemănătoare cu un pod, executată peste o vale adîncă şi uscată, peste un teren cu nivel jos sau deasupra şi în lungul altei căi de comunicaţie. /fr. *viaduc*, germ. *Viadukt*/

viagér, -ă, adj. — care durează toţ

timpul vieţii. (pr. vi-a-) /fr. *viager* < *viage* = cursul vieţii/

viáţă, vieţi, s. f. — 1. faptul de a fi viu, de a trăi; existenţă, trai. ⊗ (loc. adj.) *plin de viaţă* = plin de energie, vioi; vesel. 2. (fig.) vietate, om. 3. mod, fel, condiţii de existenţă; trai zilnic. 4. biografie. /lat. **vivitia/*

vibrá (-ez) vb. — 1. (despre corpuri elastice) a tremura, a trepida 2. (despre sunete) a răsuna (în ecou). 3. (fig.) a pîlpîi. 4. (fig.) a se entuziasma, a palpita de emoţie. /fr. *vibrer*, lat. *vibrare/*

vibránt, -ă, adj. — 1. tremurător, trepidant. 2. sunător, răsunător. 3. palpitant, emoţionant, impresionant. /fr. *vibrant/*

vibratíl, -ă, adj. — care vibrează. /fr. *vibratile/*

vibráţie, -ii, s. f. — 1. mişcare oscilatorie periodică a unui corp în jurul unei poziţii de echilibru, cu o frecvenţă relativ înaltă. 2. vibrare. /fr. *vibration*, lat. *vibratio/*

vibrión, -i, s. m. — bacterie de formă cilindrică şi cu cili. /fr. *vibrion/*

vicár, -i, s. m. — preot sau episcop care ţine locul unui demnitar bisericesc de rang mai înalt. /lat. *vicarius/*

vice- — element de compunere a cuvintelor însemnînd «adjunct», «care ţine locul». /fr. *vice-*, lat. *vice/*

viceamirál, -i, s. m. — grad în marina militară, corespunzător gradului de general-locotenent din armata ţaristă. /fr. *vice-amiral/*

vicecónsul, -i, s. m. — demnitar care înlocuieşte pe consul cînd acesta lipseşte sau care îndeplineşte funcţia consulară într-un oraş unde nu există consulat. /fr. *vice-consul/*

vicepreşedínte, -i, s. m. — cel care ţine locul preşedintelui cînd acesta lipseşte; locţiitor de preşedinte. /din *vice-* + *preşedinte/*

vicerége, -i, s. m. — demnitar care guvernează o ţară sau o provincie în locul unui rege. /din *vice-* + *rege/*

vicevérsa adv. — inversînd situaţiile; invers, reciproc. /lat., fr. *vicevérsa/*

viciá (-ez) vb. — 1. a strica (serul), a infecta, a altera, 2. (fig.) a corupe, a deprava. 3. (jur.) a face ca un act să fie defectuos, nevalabil. /fr. *vicier/*

vicinál, -ă, adj. (despre drumuri) — care leagă două localităţi vecine. /fr. *vicinal/*

viciós, -oásă, adj. — 1. care are defecte; defectuos. 2. (fig.) cu vicii, depravat, destrăbălat. 3. (jur.; despre acte, dispoziţii etc.) care are greşeli (fiind nevalabil). /fr *viceux/*

vicisitúdine, -i, s. f. — succesiune de împrejurări grele; necaz, suferinţă, nenorocire. /fr. *vicissitude*, lat. *vicissitudo/*

víciu, -ii, s. n. — 1. defect, cusur, neajuns, lipsă. 2. pornire spre apucături rele; desfrîu, dezmăţ, destrăbălare. /fr. *vice*, lat. *vitium/*

vicleán, -ă, adj. — 1. făţarnic, ipocrit, perfid, şiret. 2. rău, crud, neîndurător, hain. 3. necredincios, trădător. 4. (s. m.) duh necurat, drac, diavol. /magh. *hitlen/*

vicleím, -uri, s. n. — piesă de teatru popular reprezentînd legenda naşterii lui Hristos, care se joacă cu prilejul Crăciunului şi al Anului nou. /v. slav./

vicleníe, -ii, s. f. — 1. falsitate, trădare. 2. şiretenie, şiretlic. /din *viclean* + suf. *-ie/*

vicleşúg, -uri, s. n. — viclenie. /magh. *hitlenség/*

vicónte, -ţi, s. m. — titlu de nobleţe, inferior celui de *conte* şi superior celui de *baron*. /fr. *vicomte/*

víctimă, -e, s. f. — 1. persoană care suferă chinuri din partea cuiva. 2. fiinţă sacrificată unui zeu; jertfă, sacrificiu. 3. cel care suferă urmările unei nenorociri (accident, boală etc.). /fr. *victime*, lat. *victima/*

victórie, -ii, s. f. — succes, biruinţă, izbîndă, triumf. /lat. *victoria/*

vid[1], -uri, s. n. — spațiu lipsit de materie ponderală (cu greutate). (loc. adv.) *în vid* = a) în gol; b) cu privirea fără țintă; c) fără rezultat. /fr. *vide*/

vid[2], -ă, adj. — 1. gol, deșert. 2. (fig.) fără expresie, șters. /fr. *vide*/

vidá (-ez) vb. (rar) — a goli; a face vid. /fr. *vider*/

vidanjá (-ez) vb. — a curăța latrinele. /fr. *vidanger*/

vídeo — cuvînt latin care arată că anumite mărimi periodice au frecvențele undelor luminoase, că anumite aparate funcționează cu astfel de frecvență sau au un rol funcțional în sistemele de transmisiune a imaginilor (ex. tub videocaptor) /lat. *video* = a vedea/

vídmă, -e, s. f. (reg.) — 1. arătare, fantomă, stafie; strigoi. 2. vrăjitoare. /ucr. *vidmaj* = vrăjitoare/

vídră, -e, s. f. — mamifer carnivor cu corpul lung de circa 120 cm, acoperit cu blană deasă castanie-roșcată; lutră. /v. slav./

viér[1], -i, s. m. — 1. podgorean. 2. îngrijitor, păzitor de vie. /din *vie* + suf. *-ar*/

viér[2], -i, s. m. — 1. porc necastrat. 2. porc mistreț mascul. /lat. *verres*/

viermuí (-iesc) vb. — a se mișca continuu. (fig.) a mișuna, a foi. /din *vierme*/

viers, -uri, s. n. — 1. melodie, cîntec. 2. (pop.) glas, voce. /lat. *versus*/

viersuí (-iesc) vb. (pop.) — a îngîna un cîntec. /din *viers*/

viespár, -e, s. n. — 1. cuib de viespi. 2. (fig.) adunătură, mulțime. /din *viespe* + suf. *-ar*/

vietáte, -ăți, s. f. — ființă, viețuitoare. /din *viu, vie* + suf. *-(ă)tate*/

viețuí (-esc) vb. — 1. a se afla în viață, a fi viu; a trăi, a exista. 2. a locui cu cineva, a conviețui. /din *viață*/

viézure, -i, s. m. — bursuc. /cf. alb. *vjedhullë*/

viforós, -oasă, adj. — 1. furtunos, vijelios. 2. (fig.) agitat, aprig, năvalnic. /din *vifor* + suf. *-os*/

vig, -uri, s. n. (pop.) — val, sul de pînză, de stofă etc. /magh. *vég*/

vigilént, -ă, adj. — cu băgare de seamă, atent. /fr. *vigilant*/

vigoáre s. f. — 1. forță fizică, putere, robustețe. 2. (loc. adj.) *în vigoare* = valabil. /fr. *vigueur*, lat. *vigor*/

vigónie, -ii, s. f. — 1. specie de lamă de talie mică din munții Anzi, acoperită cu blană roșcată, cu păr foarte moale și fin, utilizat pentru tricouri fine. 2. fir textil obținut din deșeuri de bumbac. /fr. *vigogne*/

vigurós, -oasă, adj. — puternic, robust, bine făcut. /cf. fr. *vigoureux*/

viitór, -oare, adj. — 1. care va veni de aici înainte, care va apărea într-un timp mai îndepărtat. 2. stare care urmează. /din *veni* + suf. *(-i)tor*/

viitorologíe s. f. — știință care se ocupă cu activitatea de cercetare a viitorului spre care se îndreaptă omenirea. /din *viitor* + gr. *logos* = știință, vorbire/

viitúră, -i, s. f. — 1. creștere bruscă a nivelului apei dintr-un rîu (ducînd la revărsarea lui); inundație. 2. mîl, pietriș etc. adus de apele curgătoare cînd se revarsă. /din *veni* + suf. *-(i)tură*/

vijelíe, -ii, s. f. — 1. vînt foarte puternic, furtună, vifor. 2. (fig.) furie. /et. nec./

vijeliós, -oasă, adj. — ca vijelia; furtunos, agitat, aprig, năvalnic. /din *vijelie* + suf. *-os*/

vílă, -e, s. f. — locuință spațioasă cu aspect elegant și îngrijit, înconjurată de grădină. /fr. *villa*/

vilbrochén, -uri, s. n. — arbore al unui mecanism cu unul sau mai multe coturi; arbore cotit. /după fr. *vilebrequin*/

vileág, -uri, s. n. (pop.) — mulțime de oameni, lume. ⊗ (loc. adv.) *în vileag* = în fața lumii; în public. /magh. *világ*/

vilegiatúră, -i, s. f. — perioadă de timp (în vacanță sau în concediu) petrecută la țară sau într-o

staţiune balneoclimatérică. /fr. *villégiature*/

vilozitáte, -ăţi, s. f. — încreţitură mărunţă pe suprafaţa anumitor organe sau părţi ale corpului. /fr. *villosité*/

vinárs, -uri, s. n. (reg.) — rachiu. /din *vin*+*ars*/

vinát, -uri, s. n. — varietate de vin. /lat. *vinaceus*/

vínă, -i, s. f. — 1. greşeală, vinovăţie, păcat. 2. faptă pedepsită de lege, infracţiune, delict, crimă. /v. slav. *vina*/

vinci, -uri, s. n. — 1. troliu folosit pe bordul unei nave pentru ridicarea greutăţilor şi manevrarea ancorei. 2. crie. /după it. *vinciglio*/

vinciér, -i, s. m. — manipulant la vinci. /din *vinci*+suf. *-ar*/

vínclu, -uri, s. n. — piesă cu două laturi sau aripi cu ajutorul căreia se pot trasa unghiuri drepte; colţar. /germ. *Winkel*/

vindecá (vindec) vb. — 1. a face sănătos, a însănătoşi, a lecui, a tămădui. 2. (fig.) a face să înceteze o durere, o supărare, un dor etc. /lat. *vindicare*/

vinderéu, -i, s. m. — numele a două specii de şoimi mici. /of. magh. *vándor-sólyom* = şoim călător/

vindicatív, -ă, adj. — răzbunător, neiertător. /fr. *vindicatif*/

vindíctă, -e, s. f. — pedepsire a unei crime; răzbunare. /fr. *vindicte*/

vinícol, -ă, adj. — referitor la vii şi la producţia vinului. /fr. *vinicole*/

viniétă, -e, s. f. — desen sau ornament care se pune la începutul sau la sfîrşitul unei cărţi sau al unui capitol; clişeu folosit în tipografie pentru ornamentaţie. /fr. *vignette*/

vinifér, -ă, adj. — 1. care produce vin; vinicol. 2. pe care se cultivă viţa de vie. /fr. *vinifère*/

vinificá (vinific) vb. — a face operaţiile necesare obţinerii vinului din struguri. /din *vinificaţie*/

vinificáţie s. f. — totalitate de activităţi prin care se obţine, se ameliorează sau se conservă vinul; vinificare. /fr. *vinification*/

vinilín s. n. — masă plastică cu mare rezistenţă, din care se fabrică obiecte de larg consum. /nume comercial/

vínteş, -ă, adj. (rar) — sprinten, iute ca vîntul. /din *vînt*+suf. *-eş*/

vintír, -e, s. n. — unealtă de pescuit în formă de capcană, ca o plasă întinsă pe mai multe cercuri. /rus. *venter*/

víntre s. f. (pop.) — 1. pîntece, abdomen, burtă. 2. (la pl.) măruntaie. 3. dizenterie. 4. diaree. /lat. *venter*/

vintrí vb. — v. *vetri*.

vintrís adv. (pop.) — 1. pe burtă, tîrîş. 2. de-a curmezişul. /din *vintre*+suf. *-iş*/

vinţelér, -i, s. m. (reg.) — paznic sau îngrijitor la vie. /magh. *vincellér*/

vioáră[1], -oare, adj. f. (pop., despre ape curgătoare) — limpede, cristalin, clar. /lat. **vivula*/

vioáră[2], viori, s. f. — violină. (expr.) *vioara întîi* = persoană cu rolul cel mai însemnat într-un colectiv. /lat. **vivula* = care le înviorează/

viól, -uri, s. n. — necinstire, siluire a unei femei; violare. /fr. *viol*/

violá (-ez) vb. — 1. a nesocoti sau a încălca o lege, o dispoziţie etc. 2. a silui o femeie. 3. a pătrunde cu forţa. 4. a pîngări, a profana. /fr. *violer*, lat. *violare*/

violacéu, -ee, adj. — care bate în violet. /fr. *violacé*/

viólă[1], -e, s. f. — vioară mai mare, cu sunete mai grave (acordată cu o cvintă mai jos decît vioara). /it. *viola*/

viólă[2], -e, s. f. (bot.) — viorea (cu flori violete). /lat. *viola*/

violént, -ă, adj. — 1. intens, puternic. 2. vehement, furtunos, nestăpînit. 3. care se face cu forţa; brutal, silnic. /fr. *violent*/

violentá (-ez) vb. — a forţa, a sili, a constrînge. /fr. *violenter*/

violénţă, -e, s. f. — 1. putere mare, intensitate, tărie. 2. nestăpînire în vorbă sau în faptă; vehemenţă. 3. întrebuinţarea forţei brutale; constrîngere, siluire. /fr. *violence*/

violét, -ă, adj. — de culoarea violetei; violiu, mov. /fr. *violet*/

violétă, -e, s. f. (bot.) — viorea, toporaş. /fr. *violette*/

violínă, -e, s. f. — vioară. /it. *violino*/

violoncél, -e, s. n. — instrument muzical cu coarde, mult mai mare decît vioara, cu sunete joase. /fr. *violoncelle*/

violonist, -ă, s. m. şi f. — persoană care cîntă la vioară; violonist. /fr. *violoniste*/

víperă, -e, s. f. — 1. şarpe mic, foarte veninos, avînd pe cap o pată mai închisă, în formă de V, iar pe spate o dungă neagră, în zigzag; năpîrcă. 2. (fig.) persoană rea, perfidă, veninoasă. 3. (în expr.) *pui de viperă*=om rău şi primejdios. /lat. *vipera*/

viperín, -ă, adj. — de viperă. /fr. *vipérin*, lat. *viperinus*/

vípie, -ii, s. f. (reg.) — 1. căldură mare, arşiţă, fierbinţeală. 2. febră. 3. toi, putere /et. nec./

víplă, -e, s. f. — aliaj inoxidabil format din oţel special amestecat cu crom (15—16%) şi cu nichel (7—10%) rezistent la acizi, întrebuinţat în dentistică. /germ. *Wiepla*, nume comercial/

vipt, -uri, s. n. (înv.) — 1. rod al pămîntului, recoltă. 2. găzduire completă a cuiva sau numai masă; pensiune. /lat. *victus*/

vipúşcă, -şti, s. f. — 1. fîşie de postav de altă culoare cusută la unele uniforme, mai ales pe latura exterioară a pantalonilor; fîşie, bandă subţire, bentiţă. 2. frînghie care se întinde spre mijlocul unei ape şi care are însemnate la diferite distanţe locurile unde se aşază cîrligele de prins peşte. /rus. *vypuška*/

virá (-ez) vb. — 1. a schimba direcţia de mers (făcînd o curbă); a coti, a cîrni. 2. (în contabilitate, în finanţe) a trece o sumă de bani de la un cont la altul. 3. a schimba pe cale chimică nuanţa unei culori. /fr. *virer*/

viráj, -e, s. n. — 1. ocolire, cotire, cotitură. 2. schimbare pe cale chimică a culorii unei substanţe. /fr. *virage*/

viramént, -e, s. n. — operaţie contabilă (bancară) prin care se trece scriptic o sumă de bani din contul plătitorului în contul beneficiarului, fără a fi nevoie ca suma să fie plătită în numerar. /it. *viramento*/

virán, -ă, adj. (despre terenuri) — care este fără clădiri şi, de obicei, neîngrădit. /tc. *viran*/

virgát, -ă, adj. (despre ramuri sau tulpini) — lung şi subţire. /lat. *virgatus*/

virgin, -ă, adj. — 1, neprihănit, feciorelnic; (fig.) nevinovat, inocent; neatins. 2. (despre metal) neamestecat, pur. 3. (fig.; despre locuri) nelucrat, neexplorat. /lat. *virgo*/

virginál, -ă, adj. — 1. de fecioară; feciorelnic, virgin. 2. (fig.) pur. /fr. *virginal*/

virginitáte, -ăţi, s. f. — feciorie, castitate, nevinovăţie. /fr. *virginité*/

viríl, -ă, adj. — bărbătesc, viguros. /fr. *viril*/

virilitáte s. f. — bărbăţie, vigoare. /fr. *virilité*/

viroágă, -oage, s. f. — vale mică, rîpă. /et. nec./

virólă, -e, s. f. — inel de metal care strînge mînerul unui cuţit, al unei unelte etc. /fr. *virole*, cf. lat. *viriola*=mică brăţară/

virótic, -ă, adj. — cauzat de un virus, privitor la virus. /din *virus*/

viróză, -e, s. f. — boală provocată de un virus. /fr. *virose*/

virtúal, -ă, adj. — care există numai ca posibilitate, fără a se produce în fapt. /fr. *virtuel*/

virtualitáte, -ăţi, s. f. — posibilitate /fr. *virtualité*/

virtuós[1], -oasă, adj. — cu multe virtuţi; moral, cinstit. /lat. *virtuosus*/

virtuós[2], -oasă, s. m. şi f. — muzician care posedă la perfecţie tehnica unui instrument muzical. /it. *virtuoso*=abil, priceput/

virtuóz, -oázǎ, s. m. şi f. — v. *virtuos*[2].

virtuozitáte, -ăţi, s. f. — 1. însuşire de a fi virtuos[1]. 2. măiestrie, dexteritate, pricepere. /it. *virtuosità*, fr. *virtuosité*/

virtúte, -ţi, s. f. — 1. însuşire morală constantă; tărie de caracter. 2. *în virtutea* = pe baza..., ca urmare a... /lat *virtus*/

virulént, -ă, adj. — 1. cu mare putere otrăvitoare, capabil să producă boli. 2. cauzat de un virus. 3. (fig.) distrugător, nimicitor. /fr. *virulent*/

vírus, -uri, s. n. — 1. agent patogen, invizibil cu microscopul obişnuit, care provoacă boli infecţioase. 2. toxina acestui agent. /lat., fr. *virus*/

vis, -uri, s. n. — 1. înlănţuire de imagini care apar în conştiinţa omului în timpul somnului. 2. reverie, meditaţie. 3. (fig.) iluzie, fantezie, închipuire, idee, plan. /lat. *visum*/

víscere s. n. pl. — organe care se găsesc în cavitatea toracică sau în cea abdominală (ex.: plămîni, ficat, splină etc.). /lat. *viscus, eris* = organ/

viscíd, -ă, adj. (bot.) — care secretă un suc cleios. /lat. *viscidus*/

viscóză s. f. — substanţă vîscoasă obţinută prin tratarea celulozei cu o soluţie de sulfură de carbon şi sodă caustică, servind la prepararea unor fire textile artificiale sub denumirea de fire de mătase vegetală. /fr. *viscose*/

viscozitáte, -ăţi, s. f. — faptul de a fi vîscos; (concr.) substanţă vîscoasă. /după fr. *viscosité*/

viscozimétru, -e, s. n. — aparat pentru măsurarea viscozităţii fluidelor. /fr. *viscosimètre*/

vist s. n. — joc de cărţi jucat de trei sau patru persoane. /fr. *whist*/

vistavói s. m. (înv.) — soldat repartizat unor ofiţeri pentru serviciu personal; ordonanţă. /rus, *vestóvoj*/

vistiér, -i, s. m. (în evul mediu în Ţările Române) — mare demnitar din sfatul domnesc care avea grijă de tezaurul ţării, încasarea şi repartizarea dărilor etc. /lat. *vestiarius*/

vistierie, -ii, s. f. — 1. instituţie care administrează banii publici; localul sau încăperea în care se păstrează tezaurul public. 2. (fig.) sursă de venituri, de bogăţie. /din *vistier* + suf. *-ie*/

vistiérnic, -i, s. m. (înv.) — 1. vistier. 2. (fig.) depozitar. /din *vistier* + suf. *-nic*/

vitál, -ă, adj. — 1. referitor la viaţă; care este esenţial pentru viaţă. 2. foarte important, fundamental, de bază. /fr. *vital*/

vitalísm s. n. — concepţie idealistă despre natura vieţii, după care la baza fenomenelor acesteia s-ar găsi un principiu imaterial (forţă vitală, suflet etc.) a cărui prezenţă în organismele vii le-ar deosebi pe acestea de corpurile lipsite de viaţă. /fr. *vitalisme*/

vitalitáte, -ăţi, s. f. — putere de viaţă, vigoare. /fr. *vitalité*/

vitamínă, -e, s. f. — nume dat unor compuşi organici indispensabili vieţii, prezenţi în cantităţi mici în alimentele naturale sau preparaţi sintetic. /fr. *vitamine*, germ. *Vitamin*/

vítă, -e, s. f. — 1. nume dat animalelor domestice mari, mai ales cornutelor; dobitoc. 2. (fig.) epitet dat unui om nesimţitor. /lat. *vita* = viaţă/

viteáz[1], viteji, s. m. (înv.) — ostaş de curte; curtean. /v. slav./

viteáz[2], -ă, adj. — care dă dovadă de curaj în luptă; curajos, îndrăzneţ, dîrz, inimos. /v. slav./

vitejíe, -ii, s. f. — 1. însuşirea de a fi viteaz; bărbăţie, eroism, voinicie. 2. faptă vitejească. 3. (pop.) haiducie. /din *viteaz*[2] + suf. *-ie*/

vitelínă s. f. — substanţă albuminoidă care conţine şi fosfor, aflată în gălbenuşul de ou. /fr. *vitelline*/

vitéză, -e, s. f. — iuţeală, repeziciune (în deplasare). /fr. *vitesse*/

vitezométru, -e, s. n. — instrument

folosit pentru măsurarea vitezei de deplasare a unui vehicul. /din *viteză*/

viticol, -ă, adj. — 1. referitor la cultura viței de vie. 2. bogat în vii. /fr. *viticole*/

viticultór, -i, s. m. — cultivator de viță de vie; podgorean. /fr. *viticulteur*/

viticultúră, -i, s. f. — 1. știință care se ocupă cu cultura viței de vie. 2. cultivarea viței de vie. /fr. *viticulture*/

vitráj, -uri, s. n. — 1. perete de geam. 2. geamlîc. /fr. *vitrage*/

vitráliu, -ii, s. n. — fereastră sau perete format dintr-o rețea de rame metalice care conturează părțile componente ale unei figuri din plăci de sticlă colorată sau pictată, care completează fiecare dintre aceste părți. /fr. *vitrail*/

vítreg, -ă, adj. — 1. care nu este rudă de sînge, cu care a devenit rudă printr-o nouă căsătorie a unuia dintre părinți. 2. (despre frați și surori) care sînt născuți din căsătorii deosebite ale mamei sau ale tatălui. 3. (fig.) potrivnic, defavorabil. /lat. *vitricus*/

vitregí (-esc) vb. — a trata cu răutate, cu dușmănie. /din *vitreg*/

vitrificá (vitrific) vb. — a schimba structura unei substanțe prin încălzire la o temperatură înaltă, făcînd-o compactă și cu luciu sticlos. /fr. *vitrifier*/

vitrínă, -e, s. f. — 1. spațiu amenajat pentru expunerea obiectelor sau a mărfurilor în expoziții, în magazine etc. 2. dulap special pentru expunerea unor obiecte. /fr. *vitrine*/

vitrióI, -uri, s. n. — acid sulfuric. /fr. *vitriol*/

vitriolá (-ez) vb. — 1. a arde sau a răni cu vitriol. 2. a trata o țesătură cu vitriol. /fr. *vitrioler*/

vitrós, -oasă, adj. — ca sticla, sticlos. /după fr. *vitreux*/

vituperá (-ez) vb. (livr.) — a defăima, a blama. /fr. *vitupérer*/

viță, -e, s. f. — I. 1. vită de vie. 2. curpen, vrej de orice plantă. II. 1. șuviță de păr. 2. descendent, urmaș, vlăstaș; neam. (fig.) soi, fel. /lat. *vitea*/

vițiu s. n. — v. *viciu*.

viu, -e, adj. — 1, care e în viață, care trăiește. 2. plin de viață, energic, vioi. 3. (despre sunete) răsunător, pătrunzător, puternic. 4. (despre culori) aprins, strălucitor. /lat. *vivus*/

viváce adj. invar. — 1. vioi, ager, plin de viață. 2. (despre plante) a cărei vegetație durează mai mulți ani. /(1) it. *vivace*, (2) fr. *vivace*/

vivacitáte s. f. — vioiciune, sprinteneală, energie, dinamism. /fr. *vivacité*/

vivandiéră, -e, s. f. (înv.) — femeie care însoțește armata în deplasare pentru a vinde soldaților alimente și alte articole de consum. /fr. *vivandière*/

vivánt, -ă, adj. — viu, animat. /fr. *vivant*/

vívat interj. — trăiască! unal noroc! /lat., fr. *vivat*/

vivifiánt, -ă, adj. — dătător de putere, însuflețitor. /fr. *vivifiant*/

vivipár, -ă, adj. — 1. (despre animale) care naște pui vii. 2. (despre plante) care dă plante noi prin muguri desprinși din planta-mamă. /fr. *vivipare*, cf. lat. *vivus* = viu, *parère* = a naște/

vivisécție, -ii, s. f. — operație făcută pe un animal viu cu scopul de a studia anumite fenomene fiziologice, efectul unor substanțe asupra organismului etc.; disecție sau tăiere pe viu. /fr. *vivisection*/

vizá (-ez) vb. — I. a pune o viză pe un act oficial; a aproba, a confirma, a considera valabil. II. 1. a prinde în centrul lentilei unui aparat optic imaginea unui punct sau a unui obiect de pe un teren care trebuie observat. 2. a ochi. 3. (fig.) a se referi, a face aluzie. /fr. *viser*/

vizavi adv. — peste drum, în față. /fr. *vis-a-vis*/

víză, -e, s. f. — însemnare făcută de o autoritate pe un act pentru a arăta că a fost văzut, verificat sau rezolvat. /fr. *visa*/

Scanned with OKEN Scanner

vizétă, -e, s. f. — deschidere mică făcută într-o uşă pentru a permite vederea înăuntru sau în afară. /cf. it. *visetta*/

vizíbil, -ă, adj. — 1. care poate fi văzut cu ochiul omenesc. 2. (fig.) clar, limpede, neîndoielnic. /fr. *visible*/

viziéră, -e, s. f. — 1. parte mobilă a unui coif, care putea fi coborîtă în jos pentru a feri faţa de lovituri. 2. cozoroc. 3. vizetă. /fr. *vizière*/

vizigóţi s. m. pl. — ramură veche a neamului germanic al goţilor. /fr. *Visigoth*/

vizioná (-ez) vb. — a privi un film, un spectacol, un program transmis prin televiziune. /fr. *visionner*/

vizionár, -ă, adj. — 1. care prevede şi prevesteşte evenimente viitoare; prezicător, profetic. 2. care se lasă stăpînit de vise, de idealuri. 3. fantastic. /fr. *visionnaire*/

vizír, -i, s. m. (înv., în ţările musulmane) — ministru. ⊗ *mare-vizir* = prim-ministru. /tc. *vezir*/

vizitá (-ez) vb. — 1. a merge la cineva acasă pentru a-l vedea. 2. a se duce undeva pentru a cunoaşte sau a cerceta o localitate, un muzeu, o expoziţie etc. 3. a inspecta, a controla. /fr. *visiter*, lat. *visitare*/

vizítă, -e, s. f. — 1. trecere pe la cineva, cercetare, vedere. 2. control, inspecţie. /fr. *visite*/

vizitíu, -ii, s. m. — persoană angajată pentru a mîna caii la căruţă, la trăsură etc.; birjar, surugiu, căruţaş. /magh. *vezető*/

vizíune, -i, s. f. — 1. percepţie vizuală; imagine, reprezentare. 2. mod de a privi sau de a înţelege lucrurile sau fenomenele; concepţie, opinie. 3. vedenie, închipuire, nălucire. /fr. *vision*/

vizón, -i, s. m. — animal sălbatic din America de Nord, asemănător cu vidra, cu blana brună-închis, foarte preţuită. /fr. *vizon*/

vizór, -oare, s. n. — 1. dispozitiv la unele aparate optice care permite prinderea în cîmpul aparatului a obiectului ce trebuie observat. 2. (la. pl.) ochelarii măştilor de gaze. /fr. *viseur*/

vizuál, -ă, adj. — de vedere; referitor la simţul văzului. ⊗ *memorie vizuală* = memorie care reţine mai ales imaginile vizuale. /fr. *visuel*, lat. *visualis*/

vizuínă, -i, s. f. — 1. adăpost pe care şi-l sapă unele animale sălbatice în pămînt; (fig.) ascunzătoare, bîrlog. 2. cocioabă, bordei. /cf. *viezure*/

vizuníe, -ii, s. f. — vizuină. /din *vizuină*/

vîj, -i. s. m. (reg.) — om bătrîn, moşneag, ghiuj. /ucr. *viji*/

vîjói, -oaie, s. n. (reg.) — 1. apă care curge repede şi cu mult zgomot; şuvoi, torent. 2. avalanşă. /din interj. *vîj*/

vîlcă, -i, s. f. (reg.) — umflătură sub piele.

vîlceá, -ică, s. f. — 1. vale îngustă şi puţin adîncă. 2. pîrîu mic de-a lungul unei văi. /lat. **vallicella*/

vîlnic, -e, s. n. (reg.) — 1. fotă din costumul femeiesc oltenesc, încreţită în talie. 2. pînză ţărănească subţire; văl. /bg. *vălnenik*/

vîltoáre, -ori, s. f. — 1. frămîntare de valuri, clocot de ape; bulboană. 2. (fig.) zarvă. 3. (reg.) vijelie. /lat. **voltoria*/

vîltorí (pers. 3 -reşte) vb. — a învîrteji, a învolbura. /din *vîltoare*/

vîlvă, (3) -e, s. f. — 1. frămîntare, zarvă în jurul unei întîmplări deosebite. 2. (înv.) renume, faimă; alai. 3. (pop.) duh; stimă, zînă. 4. foc mare, vîlvătaie. /v. slav./

vîlvătáie, -tăi, s. f. — flacără mare; pălălaie, /din *vîlvă* (4)/

vîlvoáre, -vori, s. f. — 1. foc mare, vîlvătaie. 2. (fig.) primejdie mare. 3. vîrtej de apă, vîltoare. /din *vîlvă*/

vîlvói adj. invar. (despre păr) — zbîrlit, ciufulit, în dezordine. /et. nec./

vînă (-ez) vb. — 1. a prinde sau a ucide animale şi păsări sălbati-

ce. 2. (fig.) a urmări un om, a hăitui. 3. (fig.) a urmări cu lăcomie şi stăruinţă un folos; a face rost. /lat. **venare/*

vînă, vine, s. f. — 1. vas de sînge. 2. partea piciorului dintre genunchi şi gleznă. 3. (pop.) fibră musculară; muşchi, tendon. 4. şuviţă de lichid; dîră. 5. nervură a unei frunze. 6. ramificaţie a unei rădăcini de copac. /lat. *vena/*

vînăt, -ă, adj. — 1. albastru-închis cu nuanţe violete; plumburiu, întunecat. 2. palid, livid, fără sînge. /lat. *venetus/*

vînătór, -i, s. m. — 1. persoană care vînează. 2. (fig.) cel care caută să obţină cu orice preţ o situaţie bună. 3. *vînător de munte*=soldat infanterist pregătit să lupte în regiuni muntoase. /lat. *venator/*

vînj s. n. (înv.) — putere, vigoare. /cf. v. slav./

vînjós, -oásă, adj. — puternic, viguros, musculos. /din *vînj*+suf. *-os/*

vînteş, -ă, adj. (reg.) — care aleargă repede, iute de picior. /din *vînt*+suf. *-eş/*

vîntoásă, -oase, s. f. — 1. vînt mare, vijelie, furtună. 2. (la pl.) iele. /din *vînt*+suf. *-oasă/*

vîntreá, -ele, s. f. (la pl.) — pînză de corabie. /v. slav./

vînturá (vîntur) vb. — 1. a îndepărta impurităţile din boabele de cereale cu ajutorul vînturătorii sau al vîntului. 2. (fig.) a împrăştia, a risipi; a spulbera. 3. a cutreiera, a colinda. 4. (fig.) a purta vorba, a povesti (peste tot) 5. a sufla peste ceva. /lat. *ventulare/*

vînturátic, -ă, adj. (rar) — neserios, uşuratic, fluşturatic. /din *vînturi*+suf. *-atic/*

vîntură-lúme s. m. — hoinar, aventurier, vagabond. /din *vîntură*+*lume/*

vînzáre, -ări, s. f. — 1. vindere. 2. marfă. 3. trădare. /de la *vinde/*

vînzoleálă, -leli, s. f. — frămîntare, agitaţie, mişcare. /din *vînzoli*+suf. *-eală/*

vîrcát, -ă, adj. (reg.) — cu dungi, dungat, vărgat. /din *vîrcă*+suf. *-at/*

vîrcă, -i, s. f. (reg.) — dungă.

vîrcolác, -i, s. m. — I. 1. (în basme) fiinţă (imaginară) despre care se crede că ar proveni dintr-un copil mort nebotezat, care mănîncă Luna şi Soarele. 2. strigoi, arătare, fantomă. II. peştişor de metal folosit ca nadă la pescuitul cu undiţa. /bg. *vărkolak/*

vîrfár, -é, s. n. — 1. ţăpoi cu coadă lungă cu care se poate ajunge în vîrful stogului. 2. vîrf de munte. /din *vîrf*+suf. *-ar/*

vîrstă, -e, s. f. — 1. numărul de ani de la naşterea unei fiinţe pînă la un moment din viaţa ei; etate. 2. etapă din viaţa unei fiinţe. 3. (în expr.) *vîrsta de mijloc*=evul mediu. /v. slav./

vîrstnic, -ă, adj. — trecut de epoca tinereţii, în vîrstă. /din *vîrstă*+suf. *-nic/*

vîrşár, -i, s. m. — pescar care pescuieşte cu vîrşa. /din *vîrşă*+suf. *-ar/*

vîrşă, -e, s. f. — un fel de capcană de pescuit alcătuită dintr-un coş cu gura îngustă şi întoarsă înăuntru în formă de pîlnie. /srb. *vrša/*

vîrtóp s. n. — v. *hîrtop*.

vîscós, -oasă, adj. — cleios, lipicios. /lat. *viscosus/*

vîşcá (vîşc) vb. (reg.) — 1. a se mişca din loc, a se urni, a se clinti. 2. a se foi, a forfoti. 3. (fig.) a cîrti, a murmura. /et. nec./

vlágă s. f. — putere, forţă, vigoare. /v. slav. *vlaga/*

vlădícă, -i, s. m. — episcop. /v. slav./

vlăguí (-iesc) vb. — 1. a stoarce de puteri, a istovi. 2. a prelucra pielea de tăbăcărie. /din *vlagă/*

vlăjgán, -ă, s. m. şi f. — tînăr foarte voinic. /cf. srb. *vlažan/*

vlăstár, -e, s. n. — 1. lăstar, copăcel tînăr. 2. (fig.) descendent

al unei familii, urmaș. /ngr. *vlastari*/

voál, -uri, s. n. — 1. țesătură fină și transparentă cu care femeile își acoperă capul sau fața. 2. pată neagră slabă produsă pe un material fotografic. /fr. *voile*/

voalá (-ez) vb. — 1. a acoperi cu un voal, a umbri. 2. a masca, a ascunde. 3. (despre sunete) a micșora, a stinge. /fr. *voiler*/

voalát, -ă, adj. — ascuns, umbrit; mascat. (pr. vo-a-) /din *voala*/

voalétă, -e, s. f. — țesătură foarte rară prinsă la pălăriile femeiești, ca garnitură sau pentru a acoperi fața. /fr. *voilatte*/

vocabulár, -e, s. n. — 1. totalitatea cuvintelor unei limbi; lexic. 2. totalitatea cuvintelor folosite în scrierea sau în vorbirea cuiva. /fr. *vocabulaire*/

vocábulă, -e, s. f. — cuvînt, vorbire. /fr. *vocable*/

vocál, -ă, adj. — 1. privitor la voce. 2. (muz.) executat cu vocea, cu glasul, cu gura. /fr. *vocal*/

vocálă, -e, s. f. — sunet al vorbirii care se produce prin scurgerea nestînjenită și continuă a curentului de aer sonor care iese din laringe, fără să întîlnească vreun obstacol în canalul fonator (ex. a, e, o etc.) /lat. *vocalis*/

vocalísm s. n. — sistem al vocalelor unei limbi într-un anumit moment al dezvoltării sale. /fr. *vocalisme*/

vocalizá (-ez) vb. — 1. a face exerciții de cîntare fără cuvinte, înlocuind denumirea notelor muzicale cu vocale. 2. (gram.; despre consoane) a trece de la valoarea de consoană la cea de vocală. /fr. *vocaliser*/

vocatív, -e, s. n. — caz al declinării care exprimă o chemare adresată cuiva, o invocație. /fr. *vocatif*, lat. *vocativus*/

vocáție, -ii, s. f. — înclinare deosebită pentru un anumit domeniu de activitate; aptitudine, predispoziție. /fr *vocation*/

vóce, -i, s. f. — 1. glas, vorbire. 2. aptitudine de a cînta frumos din gură. /lat. *vox, vocis*/

vociferá (-ez) vb. — a vorbi răstit, mînios. /fr. *vociférer*/

vódă s. m. — titlu pe care și-l adăugau domnii țărilor românești după numele lor; domnitor; (p. ext.) principe, rege. /v. slav./

vodevíl, -uri, s. n. — specie de comedie ușoară în al cărei text dramatic sînt intercalate cuplete pe vechi melodii cunoscute, cîntate din gură și acompaniate de orchestră (ex. ciclul Chiriților de V. Alecsandri). /fr. *voudeville*/

vógă s. f. — 1. faimă, trecere. 2. modă. /fr. *vogue*/

voiáj, -uri, — călătorie. /fr. *voyage*/

voiajór, -i, s. m, — 1. călător. 2. comis-voiajor. /cf. fr. *voyageur*/

voievód, -zi, s. m. — 1. titlu dat domnilor Moldovei și ai Munteniei; domn, vodă; principe. 2. (înv.) comandant de oaste, căpitan. 3. mai-marele unei cetăți, al unui ținut; guvernator. /v. slav./

voievodát, -e, s. n. — ținut condus de un voievod. /din *voievod*+suf. *-at*/

voiníc[1], -i, s. m. — 1. tînăr chipeș și curajos. 2. flăcău, fecior. 3. soldat, ostaș. /bg., srb. *vojnik*/

voiníc[2], -ă, adj. — bine făcut, robust, viguros. /din *voinic*[1]/

voinicească s. f. — 1. procedeu de a înota constînd în întinderea alternativă a brațelor în lături, fără a da din picioare. 2. numele unui dans popular românesc. /din *voinicesc*/

voínță, -e, s. f. — 1. latură a psihicului uman care se manifestă prin acțiunile conștiente îndreptate spre realizarea unor scopuri dinainte stabilite pe plan mintal. 2. hotărîre, decizie, vrere. 3. intenție, scop. 4. dorință, poftă. /din *voi*+suf. *-ință*/

volán, -e, s.n. — I. fîșie de țesătură fină sau de dantelă, încrețită sau plisată, aplicată ca garnitură pe obiecte de îmbrăcăminte din țesături ușoare. II. piesă în formă de roată cu spițe montată pe un ax, care permite rotirea axului cu mîna spre a pune în

mişcare un mecanism al unei maşini sau spre a da direcţia dorită unui autovehicul. /fr. *volant*/

volánt[1], -ţi, s. m. — organ de maşină în forma unei roţi mari şi grele, fixat pe arborele unei maşini cu piston pentru a uniformiza viteza de rotaţie şi a permite depăşirea punctelor moarte, datorită faptului că are un moment de inerţie destul de mare. /fr. *volant*/

volánt[2], -ă, adj. — desprins (de o unitate), detaşabil; zburător. /fr. *volant*/

volatíl, -ă, adj. — care se evaporează cu uşurinţă. /fr. *volatil*/

volatilizá (-ez) vb. — I. a se evapora repede (la temperatura şi presiune obişnuite). 2. (fig.) a dispărea fără urme, a se face nevăzut. /fr. *volatiliser*/

vólbură, -i, s. f. — I. 1. furtună, ciclon, vîrtej (de zăpadă, de nisip). 2. vîrtej de apă, vîltoare, bulboană. 3. (fig.) tulburare, învălmăşeală, gălăgie. II. plantă agăţătoare cu flori albe sau roz, cu corola în formă de pîlnie; rochiţa-rîndunelei. /lat. **volvula*/

vólei s. n. — joc sportiv între două echipe de cîte şase jucători care aruncă o minge specială peste o plasă întinsă sus, în mijlocul terenului. /engl. *volley* (-boll)/

vólei-bal s. n. — v. *volei*.

volét, -e, s. n. — oblon de lemn sau de metal montat în interiorul clădirilor. /fr. *volet*/

volintír[1], -i, s. m. — v. *voluntar*

volintír[2], -i, s. m. — soldat intrat de bună voie în cetele lui Ipsilante în timpul zaverei din anul 1821. /rus. *volontĕr*/

volitív, -ă, adj. — voliţional. /fr. *volitif*/

voliţionál, -ă, adj. — privitor la voinţă, determinat de voinţă. /fr. *volitionnel*/

vólnic, -ă, adj. (înv.) — 1. liber, independent. 2. care se impune cu sila. /v. slav./

volnicíe, -ii, s. f. (înv.) — 1. libertate, neatîrnare, independenţă. 2. autorizaţie, încuviinţare/ din *volnic* + suf. *-ie*/

voloc, -oace, s. n. — plasă de pescuit prevăzută la cele două capete cu cîte un băţ gros. /rus. *volok*/

volt, -ţi, s. m. — unitate de măsură a tensiunii electromotoare şi a tensiunii electrice. /fr. *volt*/

voltáic, -ă, adj. — privitor la pilele electrice ale lui Volta (ex. curent voltaic). /fr. *voltaïque*/

voltáj, s. n. — tensiune electrică măsurată în volţi. /fr. *voltage*/

vóltă, -e, s. f. — 1. mişcare circulară, rotire. 2. (fig.) schimbare (bruscă), întorsătură. /fr. *volte*, it. *volta*/

voltíjă, -e, s. f. — încălecare din fuga calului, fără ajutorul scărilor; călărie în picioare pe şa. /fr. *voltige*/

voltmétru, -e, s. n. — instrument de măsurat diferenţa de potenţial electric dintre două puncte. /fr. *voltmètre*/

volúbil, -ă, adj. — 1. care are uşurinţă şi rapiditate în vorbire. 2. mobil, spontan, prompt. 3. (despre plante) care îşi înfăşoară tulpina mlădioasă în jurul unui arac. /fr. *volubile*/

volubilitáte s. f. — 1. uşurinţa de a vorbi mult şi repede. 2. spontaneitate, promptitudine. /fr. *volubilité*/

volúm, -e, s. n. — I. 1. spaţiu pe care îl ocupă un corp; mărime. 2. cantitate de bunuri. 3. forţă, întindere a unui sunet muzical. II. carte, tom. /fr. *volume*/

voluminós, -oasă, adj. — 1. cu volum mare, cuprinzător, încăpător, vast. 2. corpolent, gros, trupeş, mătăhălos. /lat. *voluminosus*/

voluntár[1], -i, s. m. — persoană care intră în armată din propria dorinţă sau se oferă să facă un serviciu de bună voie. /lat. *voluntarius*/

voluntár[2], -ă, adj. — 1. hotărît, energic, decis. 2. (adv.) de bună voie, de la sine, din propria iniţiativă. /lat. *voluntarius*/

voluntarísm s. n. — 1. concepţie filozofică care pune la baza exis-

tenței fie anumite tendințe iraționale ale voinței umane, fie o voință cosmică, oarbă. 2. concepție care consideră voința umană individuală sau colectivă ca factor hotărîtor al dezvoltării sociale, opunînd-o legilor obiective sau negîndu-le pe acestea din urmă. 3. concepție psihologică potrivit căreia în viața psihică rolul hotărîtor îl au voința și acțiunea, nu gîndirea. /fr. *voluntarisme*/

voluptáte s. f. — 1. plăcere mare a simțurilor. 2. desfătare sufletească; încîntare. /fr. *volupté*/

volútă, -e, s. f. — ornament sub formă de spirală folosit în arhitectură. /fr. *volute*/

vomá (-ez) vb. — a vomita. /lat. *vomere*/

vomér, -e, s.n. — osul care desparte nările. /fr. *vomer*/

vomitá (vomít) vb. — a vărsa, a voma. /lat. *vomitare*/

vomitív, -ă, adj. — care produce vomitări (vărsături). /fr. *vomitif*/

voráce, (pl. -i, -e), adj. — lacom, mîncăcios, nesătul. /fr. *vorace*/

vórnic, -i, s.m. — 1. (ist.) mare demnitar însărcinat cu supravegherea curții domnești, cu treburile interne și cu atribuții judecătorești (ministru de interne). 2. (înv.) primar. 3. vornicel. /v. slav./

vorniceásă, -ese, s. f. — 1. (înv.) soția vornicului. 2. prietena cea mai apropiată a miresei; dușcă. /din *vornic*+suf. *-easă*/

vornicél, -i, s. m. — 1. (ist.) ajutor al vornicului. 2. (înv.) vornic. (2). 3. flăcău care la nunțile țărănești poftește pe nuntași, anunță darurile și rostește oratia de nuntă. /din *vornic*+suf. *-el*/

vot, -uri, s. n. — 1. dreptul pe care îl au cetățenii de a alege reprezentanți în organele de conducere. 2. mod de aprobare a unor propuneri, a unor hotărîri etc. /lat. *votum*=dorință/

votá (-ez) — 1. a-și exprima părerea prin vot. 2. a alege pe cineva prin vot. /fr. *voter*/

vótcă, -i, s. f. — rachiu tare, făcut din cereale sau din fructe. /rus. *vodka*/

votív, -ă, adj. — închinat sau hărăzit divinității. /fr. *votif*/

vrac, -uri, s. n. — mod de depozitare și de transportare în grămezi neordonate și fără ambalaj a unor materiale care au formă de pulbere, granule sau bucăți. /et. nec./

vraci s. m. (pop.) — 1. doctor. 2. vrăjitor. /v. slav./

vraf, -uri, s.n. — teanc; grămadă, maldăr; morman. /v. slav./

vráiște s. f. — 1. dezordine, neorînduială, harababură. 2. (despre uși, ferestre) larg deschis. /et. nec./

vrájă, vrăji, s. f. — 1. (în basme și în superstiții) transformare miraculoasă a lucrurilor prin folosirea unor mijloace magice; farmece, vrăjitorie; descîntec. 2. farmec, încîntare. /v. slav./

vrájbă, -e, s. f. — dușmănie, ură, vrăjmășie, ceartă. /v. slav./

vrână, -e, s. f. — 1. gură făcută la butoaiele înfundate, pentru a introduce sau scoate vinul, murăturile etc. 2. parte a morii prin care curge făina. /bg. *vrana*/

vrániță, -e, s. f. (reg.) — poartă de scînduri sau de nuiele împletite. /srb. *vratnice* (pl.)/

vrăbioáră, -e, s. f. — 1. vrăbiuță. 2. bucată de carne de vită din regiunea rinichilor. /din *vrabie*+suf. *-oară*/

vrăciță, -e, s. f. — doftoroaie, vrăjitoare. /din *vraci*+suf. *-iță*/

vrăfui (-iesc) vb. — a răvăși, a împrăștia. /din *vraf*/

vrăji (-esc) vb. — 1. (în basme și în superstiții) a face vrăji. 2. a transforma în mod miraculos lucrurile înconjurătoare. 3. (fig.) a încînta, a fermeca. /v. slav./

vrăjit, -ă, adj. — 1. aflat sub puterea unei vrăji. 2. (fig.) plin de farmec; încîntător, fermecător. /din *vrăji*/

vrăjmáș, -ă, s. m. și f., adj. — 1. (s. m. și f.) dușman, inamic. 2. (adj.) dușmănos, primejdios, potrivnic; rău, crud, cumplit. /din *vrajbă*/

vrăjmășíe, -ii, s. f. — dușmănie, ură. /din *vrăjmaș*+suf. *-ie*/

vreásc, -uri, s. n. — creangă uscată desprinsă de pe copac. /v. slav./

vrédnic, -ă, adj. — 1. harnic, capabil, destoinic. 2. (fig.) demn, cinstit. /v. slav./

vrej, -uri, s. n. — tulpină a unor plante agățătoare sau tîrîtoare. /bg. *vrež*/

vréme, -uri, s. f. — I. 1. timp. 2. interval între două întîmplări; perioadă, răstimp. ⊗ (în expr.) *o vreme*=o bucată de timp. 3. prilej, ocazie; moment. (loc. adv.) *într-o vreme*=la un moment dat; *la vreme*=la timpul potrivit. 4. perioadă determinată istoricește; epocă, veac. ⊗ (loc. adv.) *pe vremea aceea*=pe atunci; *pe vremuri*=odinioară, în trecut; *după vremuri*=în cursul veacurilor. II. stare atmosferică, situație meteorologică. /v. slav./

vremélnic, -ă, adj. — de scurtă durată, trecător, temporar. /v. slav./

vremuí (pers. 3 -ește) vb. — 1. a fi vreme urîtă (cu ploaie, ninsoare, viscol). 2. (despre vreme) a trece, a se scurge. /din *vreme*/

vremuiálă, -ieli, s. f. — vreme rea. /din *vremui*+suf. *-eală*/

vreún, vreo adj. și pronume nehotărît. — 1. un oarecare, careva, cineva. 2. aproximativ, unul, una. /lat. **vere-unus*/

vrilă, -e, s. f. — mișcare de rotație a unui avion în jurul unei axe verticale. /fr. *vrille*/

vrîstă s. f. — v. *vîrstă*

vuí (pers. 3 -iește) vb. — 1. a vîjîi, a mugi. 2. (despre tunet) a bubui. 3. (despre foc) a dudui. 4. (despre sunete) a suna, a răsuna. /*onomatopee*/

vulcán, -i, s. m. — 1. deschidere în scoarța Pămîntului prin care ies la suprafață gaze, lavă etc. 2. (fig.) loc de unde poate izbucni o acțiune primejdioasă; pericol iminent. /it. *vulcan*/

vulcánic, -ă, adj. — 1. format prin acțiunea vulcanilor. 2. (fig.) nestăpînit, năvalnic, aprins. /it. *vulcanico*/

vulcanizá (-ez) vb. — a transforma cauciucul prin încălzire cu sulf în cauciuc vulcanizat (cu mare elasticitate și insolubil în solvenții obișnuiți); a repara (a lipi) prin acest procedeu. /fr. *vulcaniser*/

vulcanologíe s. f. — știință care se ocupă cu studiul fenomenelor vulcanice. /fr. *vulcanologie*/

vulg s. n. (depr.) — popor, norod, omenire (de rînd). /lat. *vulgus*/

vulgár, -ă, adj. — 1. ordinar, grosolan, josnic. 2. lipsit de originalitate; obișnuit. 3. neștiințific. 4. (înv.) vorbit de popor, popular. /lat. *vulgaris*/

vulgarísm, -e, s. n. — expresie vulgară. /fr. *vulgarisme*/

vulgarizá (-ez) vb. — 1. a degrada, a trata în mod simplist, a banaliza. 2. a răspîndi în popor cunoștințe, idei etc.; a populariza. /fr. *vulgariser*/

vulgáta s. f. — traducere latină a Bibliei /lat. (*versio*) *Vulgata*/

vulnerábil, -ă, adj. — care poate fi rănit sau atacat; slab. /fr. *vulnérable*/

vultán, -i, s. m. — 1. vultur. 2. (fig.) om viteaz. /din *vult*(ur)+suf. *-an*/

vurt, -uri, s. n. (pop.) — nachiu prost; poșircă.

vutcár, -i, s. m. — fabricant de votcă. /din *vutcă*+suf. *-ar*/

vuvár, -i, s. m. (reg.) — lăutar care cîntă din vuvă. /din *vuvă*+suf. *-ar*/

vúvă, -e, s. f. — daira, tamburină. /et. nec./

vuvuí (vúvui) vb. — 1. a cînta cu daireaua. 2. a vîjîi, a vui; a zumzăi, a bîzîi. /din *vuvă*/

Scanned with OKEN Scanner

W

watt, waţi, s. m. — unitate de măsură a puterii, egală cu puterea care dezvoltă, în mod uniform, o energie de un joule pe secundă. (pr. vat) /fr. *watt*, după numele inventatorului J. Watt/

wattmétru, -i, s. m. — instrument de măsurat puterea electromagnetică activă dintr-un circuit electric. (pr. vatmetru) /fr. *wattmètre*/

wattóră, -e, s. f. — unitate practică de măsură a energiei electrice active, egală cu 3600 de jouli. (pr. vat-oră) /după fr. *watt-heure*/

wéber, -i, s. m. — unitate de măsură a fluxului de inducţie magnetică. (pr. veber) /fr. *weber*/

week-end, week-enduri, s. n. — timp de odihnă de la sfîrşitul săptămînii, excursie de sîmbătă şi duminică pentru petrecerea timpului liber în afara localităţii. (pr. wik'end) /engl. *week-end*/

whísky s. n. — băutură cu un procent mare de alcool, obţinută prin distilarea cerealelor, mai ales a orzului, a ovăzului sau a secarei. (pr. uischi) /engl. *whisky*/

wolfrám s. n. — metal dur folosit la fabricarea filamentelor pentru becuri electrice, ca metal de adaos în oţeluri speciale etc.; tungsten. (pr. volfram) /germ., fr. *Wolfram*/

wolframít s. n. — wolframat natural de fier şi de mangan cristalizat sub formă de prisme, de culoare brună-închis sau neagră, din care se extrage wolframul. /germ. *Wolframit*/

Scanned with OKEN Scanner

X

x s. m. invar. — literă denumită *ics*, care redă sunetele *cs* şi uneori pe *gz* (numai în poziţie intervocalică, ex. exerciţii, existenţă etc.).

xenofób, -ă, adj. — care urăşte persoanele sau popoarele de altă naţionalitate. /fr. *xénophobe*/

xénon s. n. — gaz incolor şi fără miros, din grupul gazelor nobile, care se găseşte în atmosferă în cantităţi foarte mici. /fr. *xénon*/

xerofíte s. f. pl. — plante adaptate pentru a trăi într-un mediu uscat. /fr. *xérophytes*, cf. gr. *xeros*=sec, uscat+*phyton*=plantă/

xerofórm s. n. — pulbere galbenă folosită ca antiseptic intestinal şi în pansamentele ulcerelor pielii /fr. *xeroforme*/

xilofág, -ă, adj. — care se hrăneşte cu lemn (ex. carii, unele larve). /fr. *xylophage*/

xilofón, -oane, s. n. — instrument muzical de percuţie, alcătuit dintr-o serie de plăci de lemn, care sună diferit cînd sînt lovite cu nişte ciocănaşe. /fr. *xylophone*/

xilográf, -i, s. m. — gravor în lemn. /fr. *xylographe*/

xilografíe s. f. — 1. arta de a grava în lemn. 2. clişeu gravat în lemn. /fr. *xylographie*/

xilogravúră, -i, s. f. — xilografie, /din *xilo* (grafie)+*gravură*/

Scanned with OKEN Scanner

Y

y *(igrec)* s. m. invar. — literă veche grecească, fiind folosită în cuvinte străine care păstrează scrierea limbii de origine (ex. yoga, Ady) pentru a reda diverse valori ale lui *i* (vocală, semivocală sau semn al muierii consoanei precedente).

yacht s. n. — v. *iaht*.

yankéu, -éi, s. m. — denumire folosită în S.U.A. pentru locuitorii din nordul țării; (în afara hotarelor S.U.A.) denumire (ironică) dată uneori cetățenilor Statelor Unite. /pr. ian-ki/ /americanism *yankee*/

yard (simbolul yd.) s. m. — v. *iard*.

yawl, -uri, s. n. — navă cu pînze. (pr. i-aul) /eng. *yawl*/

yen, -i, s. m. — unitate monetară japoneză. (pr. ien) /jap. *yen*/

yóga s. f. — 1. școală a filozofiei indiene fondată în sec. I î. e. n. 2. sistem de educație fizică practicat de yoghini (care constă în încetinirea la maximum a respirației, a bătăilor inimii, realizarea stării de insensibilitate totală etc.). /sanscrită *yoga*=comuniune, contemplație/

york s. m. — denumire dată rasei de porci englezești de culoare albă. /după numele comitatului *yorkshire*, unde s-a format această rasă/

ytérbiu s. n. — element chimic cu nr. atomic 70, din grupa lantanidelor (din familia pămînturilor rare). (pr.-biu) /fr. *ytterbium*/

ýtriu s. n. — element cu nr. atomic 39, din familia pămînturilor rare. /fr. *yttrium*/

Scanned with OKEN Scanner

Z

za, -le, s. f. — 1. ochi de lanț. 2. (la pl.) țesătură făcută din sîrmă cu plăci de metal; (p. ext.) armură (cămașă) făcută din astfel de țesătură, care apăra pe oștean de lovituri. /cf. ngr. *zava*/

zadár s. n. — inutilitate, zădărnicie. ⊗ (loc. adv.) *în zadar* = degeaba, în deșert. /v. slav./

zadárnic, -ă, adj. — fără rost, fără folos, inutil. /din *zadar* + suf. *-nic*/

zádă, -e, s. f. — arbore rășinos cu frunze în formă de ace, care cad toamna, cu lemn tare și durabil. /lat. *daeda*/

zádie, -ii, s. f. (reg.) — catrință, fotă; șorț. /ucr. *zadi*/

zagará, -le, s. f. — blană de animal prelucrată; bandă de blană aplicată la unele obiecte de îmbrăcăminte. /bg., srb. *zagarija*/

zaharát, -ți, s. m. — sare a acidului zaharic. /fr. *saccharate*/

zaharicále s. f. (pl.) — bomboane, cofeturi, acadele; dulciuri. /ngr. *zaharica*/

zaharíde s. f. — nume dat hidraților de carbon care se găsesc în făinurile de grîu și porumb (64%), în orez, în miere (75%), în zahăr (100%), în lapte (7%) etc.; glucide. /fr. *saccharide*/

zaharificá (zaharific) vb. — a transforma în zahăr o substanță care conține amidon. /fr. *saccharifier*/

zaharínă s. f. — substanță sintetică cristalizată, albă, greu solubilă în apă, cu o putere de îndulcire de 500 de ori mai mare decît a zahărului, dar fără nici o valoare nutritivă. /fr. *saccharine*/

zaharisí (-esc) vb. — 1. (despre dulcețuri, miere etc.) a se cristaliza zahărul pe care îl conține, a căpăta un aspect îngroșat. 2. (fam., despre oameni) a-și pierde vigoarea, energia (din cauza bătrîneții). /ngr. *zaharoso*/

zaharóză s. f. — (nume științific pentru zahăr. /fr. *saccharose*; lat., gr. *saccharu* = zahăr/

zaiafét, -uri, s. n. — chef mare, petrecere (cu lăutari). /tc. *ziyafet*/

zalhaná, -le, s. f. — abator. /tc. *salhane*/

zamparagíu, -ii, s. m. — ștrengar; derbedeu. /tc. *zampara*/

zapciálă, -ieli, s. f. (ist.) — încasare cu forța a dărilor sau a datoriilor. /din *zapcii* + suf. *-eală*/

zapcíe, -ii, s. f. (ist.) — subprefectura unei plăși.

zapcíu, -ii, s. m. (în evul mediu, în Țara Românească) — 1. funcționar care conduce o plasă (subdiviziune administrativ-teritorială a județului) ocupîndu-se și de strîngerea dărilor. 2. grad militar; căpitan. 3. agent de poliție; sergent de stradă. /tc. *zabiți*/

zápis, -e, s. n. (înv.) — dovadă scrisă, act. /v. slav./

zaporoján, -eni, s. m. — cazac dintr-o organizație militară ucraineană (din sec. XVI—XVIII). /din *Zaparojie*, s. propriu/

zar[1], -uri, s. n. — joc de noroc în care se folosesc mici cuburi (zaruri) cu 1—6 puncte imprimate pe fiecare față; fiecare din cuburile folosite la acest joc. /tc. *zar*/

zar[2], -uri, s. n. (Trans.) — broasca de la ușă. /magh. *zar*/

zaráf, -i, s. m. (înv.) — 1. persoană care se ocupa cu schimbul banilor în schimbul unui cîștig; cămătar. 2. casier al vistieriei. /tc. *sarraf*/

zarafír, -uri, s. n. (pop.) — fir de aur; stofă țesută cu astfel de fir; brocart. /tc. *zer* (= aur) + *fir*/

zără s. f. — lichid care rămîne după ce s-a ales untul din smîntînă. /cf. alb. *dhallë*/

záre, zări, s. f. — 1. partea cerului sau a pămîntului pe care o măr-

gineşte linia orizontului. 2. lumină slabă. 3. culme, creastă, vîrf. /v. slav./

zărişte, -i, s. f. — 1. zare, orizont. 2. luminiş în pădure. /din *zare*+suf. *-işte*/

zarnacadeá, -ele, s. f. (Mold.) — narcisă. /ngr. *zernekades*/

zárvă s. f. — 1. gălăgie, zgomot. 2. mişcare, agitaţie, tulburare. 3. ceartă, gîlceavă. /cf. ucr. *zarva*/

zaţ[1], -uri, s. n. — text compus cu litere şi semne tipografice. /germ. *Satz*/

zaţ[2], -uri, s. n. — substanţă depusă dintr-un lichid; drojdie (1). /germ. *Satz*/

zavéră, -e, s. f. (înv.) — revoltă, răscoală, răzvrătire. /bg., srb. *zavera*/

zavergíu, -ii, s. m. — revoluţionar grec din 1821; răsculat, răzvrătit. /din *zaveră*+suf. *-giu*/

zavístie, -ii, s. f. (înv.) — 1. invidie, pizmă, gelozie, ură, duşmănie. 2. intrigă, pîră. 3. discordie, gîlceavă. /v. slav./

zavístnic, -ă, adj. (înv.) — invidios, pizmaş, intrigant. /v. slav./

zavragíu, -ii, s. m. — 1. ţigan nomad (ursar sau căldărar). 2. scandalagiu. /din *zavergiu*/

zăbálă, -e, s. f. — 1. parte a frîului care se pune în gura calului pentru a-l struni şi conduce. 2. rană în formă de bubuliţe albicioase, molipsitoare, la colţurile gurii. 3. (pl.) bale. /magh. *zabola*/

zăbávă, -e, s. f. — 1. întîrziere, încetineală, tărăgăneală. 2. răgaz, odihnă. 3. trecere de vreme; distracţie. /v. slav./

zăbávnic, -ă, adj. (înv.) — 1. care întîrzie; zăbovitor. 2. încet, greoi. /v. slav./

zăbălós, -oásă, adj. — 1. cu zăbale la colţurile gurii. 2. bălos; murdar, nespălat. /din *zăbală*+suf. *-os*/

zăbăúc, -ă, adj. — zăpăcit, năuc. /din *zăpăcit*+(hă) *băuc*/

zăblău[1], -aie, s. n. — ţesătură groasă de cîlţi sau de păr de capră; (p. ext.) ţol, pătură. /din bg. *zeblo*/

zăblău[2], -ăi, s. m. — 1. (reg.) vlăjgan. 2. (Trans.) om mîncăcios. 3. (Bucov.) cîine mare, zăvod. /din magh. *zabáló*/

zăboví (-esc) vb. — 1. a întîrzia. 2. a sta prea mult timp într-un loc. 3. a-şi pierde vremea (cu ceva). /v. slav./

zăbránic, -e, s. n. — 1. ţesătură fină (de culoare neagră). 2. văl de doliu, pînză neagră care se pune la casa unde este un mort. /bg. *zabradnik*/

zăbréle s. f. (pl.) — grafii, îngrăditură, grilaj. /v. slav./

zăbún, -e, s. n. — 1. haină de iarnă, vătuită, de obicei lungă pînă la genunchi. 2. anteriu lung purtat de preoţi. /bg. *zabun*/

zăcáre s. f. — boală grea şi îndelungată. /din *zăcea*/

zăcáş, -ă, adj. (Munt., Trans.) — 1. care zace bolnav în pat. 2. leneş, trîndav; 3. (fig.) răutăcios, invidios; răzbunător. /din *jăcaş*/

zăcămînt, -inte, s. n. — acumulare naturală de mineral sau de rocă folositoare în anumite locuri din scoarţa pămîntului. /din *zăcea*/

zăcăşeálă s. f. (reg.) — 1. răutate, ură, invidie, dorinţă de răzbunare. 2. încezeală, boală; nepăsare. /din *zăcaş*+suf. *-eală*/

zăcătoáre, -ori, s. f. — 1. cadă pentru păstrat provizoriu vinul sau rachiul. 2. vas mare de lemn căptuşit cu tinichea, în care se pun la dospit pieile pentru tăbăcit. 3. loc unde stau vitele ziua la odihnă; staniştе. /din *zac*+suf. *-(ă) toare*/

zăceá (zac) vb. — 1. a sta culcat sau întins undeva. 2. a boli (stînd în pat). 3. a fi culcat în mormînt. 4. (despre stări sufleteşti) a sta ascuns. 5. a se afla într-o stare oarecare. /lat. *jacere*/

zăcére s. f. — şedere îndelungată în pat; boală grea şi lungă. /din *zăcea*/

zădăr (-ăsc) vb. — 1. a întăriţa, a provoca, a sîcîi, a necăji. 2. a aţîţa focul. 3. a răscoli, a tulbu-

ra, a hărțui. /bg. *zadirjam*, srb. *zadirati*/

zădărnicí (-esc) vb. — a face să nu se realizeze ceva; a împiedica. /din *zadarnic*/

zăduf, -uri, s. n. — 1. căldură înăbușitoare, arșiță, zăpușeală. 2. (fig.) supărare, necaz. /bg., srb. *zaduh*/

zăgáș, -e, s. n. (înv.) — canal, șanț. /din *zăgaz*+*făgaș*/

zăgáz, -uri, s. n. — 1. opritoare de apă, stăvilar. 2. (fig.) opreliște, îngrădire, piedică. 3. lac sau iaz format de apa pe care barajul o împiedică să curgă. /cf. srb. *zagata, zagatiti*=a stăvili/

zăgăzuí (-iesc) vb. — a stăvili, a îndigui, a opri. /din *zăgaz*/

zăgneátă s. f. (Mold.) — 1. foc de uscătorie la gura cuptorului. 2. (fig.) îndemn. /rus. *zagneta*/

zăhătuí (-iesc) vb. (Mold.) — 1. a sîcîi pe cineva. 2. a se pierde, a se rătăci. /din *zăhai*/

zălíște, -i, s. f. (pop.) — direcția vîntului, bătaia vîntului. /et. nec./

zălóg, -oage, s. n. (înv.) — 1. obiect (uneori persoană) lăsat ca garanție; amanet. 2. sechestru, ipotecă. /v. slav./

zălúd, -ă, adj. — 1. smintit, țicnit, nebun. 2. naiv, nepriceput. 3. prost, tembel. /bg. *zaluden*/

zălúță, -e, s. f. — 1. diminutiv al lui *za*. 2. cusătură de flori în formă de lănțișor. /din *zăluță*+*suf.* *-uță*/

zămislí (-esc) vb. (înv.) — 1. a concepe fătul; a procrea, a face pui. 2. a se naște. 3. (fig.) a crea, a forma, a înmulți. /v. slav./

zămislitór, -oare, adj. (înv.) — care zămislește; creator. /din *zămisli*+suf. *-(i)tor*/

zămorî (-ăsc) vb. — 1. (Mold.) a-și astîmpăra puțin foamea sau setea, a mînca numai atît cît să-și țină zilele. 2. a istovi. /v. slav./

zănátic, -ă, adj. — zăpăcit, smintit, bezmetic. /cf. lat. *dianaticus*/

zănoágă, -e, s. f. — 1. serie de văi adînci dispuse în jurul piscurilor muntoase; depresiune circulară, căldare. 2. poiană înverzită; coastă de deal bună pentru agricultură. 3. ochi larg de apă adîncă. /cf. rus. *zanoga*/

zăpăí (pers. 3 -ie) vb. (Mold.) — a lătra, a hămăi. /*onomatopee*/

zăpîrstea s. m. art. (reg.) — ultimul născut într-o familie; prîslea, mezin. /et. nec./

zăplán, -i, s. m. — om înalt și voinic; vlăjgan. /et. nec./

zăpláz, -uri, s. n. — gard de scînduri; îngrăditură. /et. nec./

zăpór, -oare, s. n. — 1. îngrămădire de sloiuri de gheață într-un anumit punct al unui rîu, care împiedică curgerea normală a apei; (p. ext.) revărsare. 2. puhoi de apă. /bg. *zapor*/

zăpușeálă, -eli, s. f. — căldură mare și înăbușitoare; zăduf, arșiță. /din *zăpuși*+suf. *-eală*/

zărăfíe, (2) -ii, s. f. (înv.) — 1. cămătărie. 2. localul zarafului. /din *zaraf*+suf. *-ie*/

zărgheálă, -eli, s. f. (Mold.) — nebunie, țicneală. /din *zărghi*+suf. *-eală*/

zăstímp, -uri, s. n. — răstimp. /cf. rus. *zastup*/

zăticní (-esc.) vb. — 1. a împiedica, a stingheri. 2. a opri. /v. slav./

zătoácă, -e, s. f. (reg.) — brat de fluviu între malul apei și o insulă mai mare din mijlocul fluviului. /bg. *zatok*/

zătón, -oane, s. n. (reg.) — 1. lac lung și îngust pe litoralul mării. 2. loc cu apă adîncă și domoală unde pot ierna vasele plutitoare. 3. zăgaz care abate sau oprește apa din cursul ei. 4. îngrăditură pentru ținerea sau prinderea peștelui. /rus., ucr. *zaton*/

zătonár, -i, s. m. (reg.) — pescar care pescuiește la zătoane. /din *zăton*+suf. *-ar*/

zăvélcă, -i, s. f. — fotă din costumul național, formată din două bucăți dreptunghiulare brodate cu flori, care se poartă una în față și alta în spate. /cf. bg. *zavivka*/

zăvód[1], -uri, s. n. (Dobrogea) — așezare temporară de pescari. /rus. *zavod*/

zăvód[2], -zi, s. m. — cîine mare; dulău. /et. nec./

zăvói, -oaie, s.n. — pădurice de sălcii sau de plopi pe lîngă o apă; luncă. /v. slav./

zăvór, -oare, s. n. — 1. încuietoare la porți, la uși etc.; ivăr. 2. (pop., la pl.) cătușe, fiare. 3. (reg.) răzlog. /v. slav./

zbanghíu, -ie, adj. — 1. sașiu. 2. neastîmpărat, zvăpăiat. /cf. țig. *bango*=strîmbat/

zbáte (zbat) vb. — 1. a se zvîrcoli, a se smunci, a se zbuciuma. 2. a se strădui, a se chinui. 3. a scădea prețul unei mărfi prin tîrguială. /lat. *exbattere*/

zbeng, -uri, s. n. — 1. zburdălnicie. 2. (înv.) mulțime de oameni în mișcare. /srb. *zbeg*/

zbicí (pers. 3 -ește) vb. — a (se) usca, a (se) zvînta. /et. nec./

zbierá (zbier) vb. — 1. (despre animale) a scoate zbierete; a rage, a behăi. 2. a striga strident; a țipa, a răcni. 3. a plînge tare. /lat. **exbelare*/

zbiéret, -e, s. n. — 1. strigăt specific scos de un animal. 2. țipăt. /din *zbiera*+suf. *-et*/

zbilț, -uri, s. n. — 1. lanț de sîrmă cu care hingherii prind cîinii vagabonzi. 2. unealtă cu cîrlig special cu care se trag din apă peștii mari. /et. nec./

zbir, -i, s. m. — 1. funcționar brutal. 2. (rar) agent fiscal, zăpciu. 3. asupritor; om crunt, brută. /fr. *zbire*/

zbînțuí (zbînțui) vb. — a zbunda, a fi neastîmpărat. /et. nec./

zbîrcióg, -i, s. m. — ciupercă comestibilă cu pălăria zbîrcită. /cf. srb. *smrčak*/

zbîrnîí (pers. 3 -îie) vb. — 1. a bîzîi, a șuiera, a vîjîi, a zumzăi. 2. (rar, despre oameni) a-și arăta nemulțumirea murmurînd; a bombăni, a cîrti. /din *zbîrn*/

zbîrnîitoáre, -ori, s. f. — vîjîitoare la zmeul cu care se joacă copiii. /din *zbîrnîi*+suf. *-(i)toare*/

zbórnic, -e, s. n. (ist.) — carte cuprinzînd culegeri de legende despre viețile sfinților sau alte scrieri de literatură populară. /bg. *sbornik*/

zbránca s. f. art. — (Mold., în expr.) *a face zbranca*=a da năvală distrugînd; a *da cuiva zbranca*=a izgoni. /et. nec./

zdrehúi -ie, adj. (Mold., fam.) — nebunatic, zvăpăiat; ușuratic. /et. nec./

zbúcium s. n. — 1. frămîntare, neliniște, zbuciumare, îngrijorare. 2. agitație, învălmășeală. /postverbal al lui *zbuciuma*/

zbuciumá (zbúcium) vb. — 1. a (se) frămînta sufletește; a (se) neliniști; a (se) chinui, a (se) îngrijora. 2. a (se) mișca cu neastîmpăr; a (se) agita. /din *buciuma*/

zbughí (-esc) vb. — a o lua deodată la fugă. /din *zbughi*/

zburátic, -ă, adj. — 1. iute la fugă; sprinten. 2. ușuratic; nestatornic. /din *zbura*+suf. *-atic*/

zburătăcí (-esc) vb. — 1. (despre păsări) a se risipi bătînd din aripi și înălțîndu-se de la pămînt. 2. a spulbera, a împrăștia. 3. (despre pui sau copii) a se dezvolta, a crește; a căpăta libertate deplină; a se răzleți. 4. (fig.) a ajuta pe cineva să-și facă un rost în viață. /din *zbura*/

zburătór, -i, s. m. — 1. aviator. 2. (în credințele populare românești) ființă închipuită ca un fel de duh rău care coboară noaptea din văzduh și chinuie în somn fetele tinere. 3. (în literatura romantică) personificare a dorului de bărbatul iubit; întruchipare idealizată a iubitului. 4. a) a patra pînză, în înălțime, de la baza catargului unei nave cu pînze. b) bara de care este legată această pînză. /din *zbura*+suf. *-(ă)tor*/

zburătuí (-iesc) vb. — 1. a arunca cu ceva (într-o pasăre, într-un pom etc.). 2. a zburătăci (1). 3. a reteza dintr-o lovitură, făcînd să cadă, să se prăbușească. /din *zbura*/

zburdá (zburd) vb. — 1. a sălta, a alerga sprinten încoace și încoa-

lo. 2. a se zbengui, a se ține de nebunii. /et. nec./

zbúrdă s. f. — zburdare, joacă. /postverbal al lui *zburda*/

zburíș adv. (rar) — ca în zbor; repede. /din *zbura*+suf. *-iș*/

zdélcă, -i, s. f. (înv.; Mold.) — 1. contract, act (de vînzare). 2. orice chitanță sau act oficial. (rus. *sdelka*/

zdrávăn, -ă, adj. — 1. voinic, puternic, vînjos, viguros. 2. sănătos, teafăr, neatins, nevătămat. 3. mare, tare, solid. 4. (adv.) cu putere, tare, voinicește; din plin, mult. /v. slav./

zdrăngănél, -ei, s. m. — clopoțel mic și rotund; zurgălău. /din *zdrăngăni*+(clopoț)*el*/

zdreálă, -ele, s. f. (reg.) — fărîmă, bucățică. /postverbal al lui *zdreli*/

zdrelí (-esc) vb. — a (se) răni ușor prin jupuirea pielii. /et. nec./

zdrențuí (-iesc) vb. — a se rupe, a se sfîșia; a se preface în zdrențe. /din *zdreanță*/

zdroábă, -e, s. f. (reg.) — oboseală; agitație, zbucium. /postverbal al lui *zdrobi*/

zdrobitór, -oare, s.n. — meliță. /din *zdrobi*+suf. *-(i)tor*/

zdrumicá (zdrumic) vb. (pop.) — 1. a face bucățele, a sfărîma, a zdrobi. 2. a nimici, a distruge. /din *dumica* și *zdrobi*/

zdruncinà (zdruncin) vb. — 1. a scutura, a zgîlțîi, a zgudui. 2. a slăbi, a șubrezi. 3. a tulbura. /et. nec./

zdupăí (zdúpăi) vb. (reg.) — a călca cu zgomot; a tropăi. /din *zdup*/

zeámă, zemuri, s. f. — 1. fiertură de cărne sau de legume; apa în care se fierb bucatele. 2. suc de fructe sau de legume. /lat. *zema*/

zebrát, -ă, adj. (rar) — vărgat, dungat. /fr. *zébré*/

zecimál, -ă, adj. — (mat.) calitatea unui sistem de numere de a avea la bază numărul zece (ex. sistemul de numerație zecimal, fracție zecimală etc.). /din *zecime*/

zeciuí (-iesc) vb. (înv.) — 1. a lua a zecea parte; a dijmui. 2. (despre boli, războaie etc.) a face multe victime; a decima. /din *zece*/

zeciuiálă, -ieli, s. f. (ist.) — dare anuală egală cu a zecea parte din cereale, din vite etc.; dijmă. /din *zeciui*+suf. *-eală*/

zefír[1] s. m. — vînt călduț care suflă primăvara dinspre apus; adiere. /fr. *zéphyr*/

zefír[2], -uri, s. n. — țesătură fină de bumbac mercerizat, întrebuințată la confecționarea rufăriei de corp. /fr. *zéphyr*/

zeflemeá, -ele, s. f. — luare în rîs, ironie. /tc. *zevklenme*/

zéghe, -i, s. f. — 1. haină lungă, împodobită uneori cu găitane negre, purtată în ținuturile muntoase. 2. manta din piei de oi, purtată cu lîna în afară. 3. dimie. /et. nec./

zéie s. f. — zeiță. /din *zeu*/

zeitáte, -ăți, s. f. — divinitate păgînă; zeu, zeiță. /din *zeu*/

zel, -uri, s. n. — sîrguință, hărnicie, silință. ⊗ *exces de zel* = exagerare inutilă. /fr. *zèle*/

zelós, -oasă, adj. — plin de zel; sîrguincios, harnic. /din *zel*+suf. *-os*/

zémnic, -e, s. n. (Mold.) — pivniță, beci; bordei săpat în pămînt. /bg. *zemnik*/

zenaná, -le, s. f. — țesătură cu urzeală de mătase și cu bătătură de bumbac, lucioasă pe față și scămoșată pe dos. /fr. *zenana*/

zenít s. n. — 1. punctul de pe sfera cerească care se află, pe verticală, deasupra locului de observație. 2. (fig.) culmea cea mai înaltă la care se poate ajunge. /fr. *zénith*/

zeonifér, -e, s. n. (rar) — funicular aerian cu cablu. (pr. ze-o-) /et. nec./

zepelín, -e, s. n. — balon mare cu mijloace proprii de mișcare în orice direcție, cu numeroase compartimente umplute cu hidrogen. /germ. *Zeppelin*/

zéro, -óuri, s. n. — 1. număr care

în sistemul numerației este situat înainte de 1 și care se notează prin cifra 0; nulă. 2. (fig.) om de nimic, nulitate. /fr. *zéro*/

zestráș, -i, s. m. (reg.) — bărbat care, după căsătorie, se mută în gospodăria soției. /din *zestre*+suf. *-aș*/

zéstre s. f. — 1. avere care se dă unei fete cînd se mărită; dotă. 2. bunurile care formează averea cuiva; inventar. /lat. *dextrae*= făgăduință solemnă/

zețár, -i, s. m. — lucrător dintr-o tipografie care așază literele în culegar, după textul ce trebuie tipărit; tipograf. /germ. *Setz(er)* +suf. *-ar*/

zețărie (2) -ii, s. f. — 1. (înv.) meseria de zețar. 2. sală în care lucrează zețarii într-o tipografie. /din *zețar*+suf. *-ie*/

zeu, -i, s. m. — 1. divinitate păgînă, idol. 2. (fig.) om cu însușiri excepționale. /lat. *deus*/

zevzéc, -eacă, adj. — prost, neghiob. /tc. *zevzek*/

zéxe interj. — 1. atenție! 2. fleacuri! prostii! /et. nec./

zgáibă, -e, s. f. — 1. rană mică care a început să prindă coajă; bubuliță. 2. (pop.) boală de ochi. 3. boală a vitelor în care apar bubulițe pe diferite părți ale corpului. /lat. *scabia*/

zgárdă, -ărzi, s. f. — 1. curelușă în formă de cerc la gîtul cîinilor. 2. (înv.) salbă. /cf. alb. *shkardhë*/

zgîí (-iesc) vb. — a se uita cu ochii mari; a holba ochii. /din *zgău*/

zgîndări (-esc) — 1. a răscoli, a scormoni. 2. (fig.) a aținta, a întărîta, a stîrni. 3. a zdrăngăni coardele unui instrument muzical. /et. nec./

zgîrcí (-esc) vb. — 1. a-și strînge corpul. 2. a se chirci, a se micșora. 3. a se scumpi. /v. slav./

zgîrie-brînză s. m. invar. — poreclă dată unui om zgîrcit. /din *zgîrie* +*brînză*/

zgîrie-nóri s. m. — clădire cu foarte multe etaje. /din *zgîrie*+*nor*/

zgîtie, -ii, s. f. (Mold.) — fată sau femeie tînără, vioaie, drăcoaică, ștrengăriță. /et. nec./

zglăvóc, -i, s. m. — 1. pește mic cu capul turtit, fără solzi, din apele de munte. 2. floare de cînepă (de toamnă). /(2) bg. *glavoč*/

zglobíu, -ie, adj. — vioi, sprinten, zburdalnic; zvăpăiat. /v. slav./

zgrăbúnță, -e, s. f. (pop.) — 1. bubuliță, coș. 2. grăuncioară din ceva. /et. nec./

zgrepțăná (zgreápțăn) vb. — 1. a zgîria, a rîcîi. 2. a ara la suprafață. 3. a (se) cățăra, a (se) agăța, a (se) prinde de ceva. /din *grăpțăna*/

zgrípțor, -i, s. m. — 1. (în basme) animal fantastic în formă de pasăre mare cu două capete. 2. pajură, vultur. 3. (fig.) om rău, hrăpăreț și lacom. /cf. ngr. *gryps*/

zgripțoroáică, -ce, s. f. — babă zgîrcită și rea; cotoroanță. /din *zgripțor*+suf. *-oaică*/

zgripțorói s. m. — om rău și hrăpăreț. /din *zgripțor*+suf. *-oi*/

zgúră s. f. — 1. parte minerală care nu se poate topi, rezultată la arderea cărbunilor de pămînt sau la topirea de minerale. 2. cenușă întărită. /cf. alb. *zgjūrē*, bg. *zgurija*/

ziár, -e, s. n. — publicație care apare de obicei zilnic; gazetă, jurnal. /din *zi*/

ziarist, -ă, s. m. și f. — gazetar. /din *ziar*+suf. *-ist*/

ziarístică s. f. — activitatea de ziarist; gazetărie, jurnalistică. /din *ziarist*+suf. *-ică*/

zibelínă, -e, s. f. — 1. blană de samur. 2. samur. 3. țesătură de lînă cu aspectul blănii de zibelină (dezlînată și scămoșată). /fr. *zibeline*/

zicálă, -e, s. f. — zicătoare, proverb, maximă. /din *zic*+suf. *-ală*/

zicătoáre, -ori, s. f. — 1. comunicare prin care poporul exprimă pe scurt o constatare (de ordin general sau filozofic), fără să cuprindă vreun îndemn (ca într-un proverb). 2. (reg.) bucată muzicală; (p. ext.) instrument muzical. /din *zic*+suf. *-(ă)toare*/

zicătúră, -i, s. f. — 1. zicătoare. 2. (reg.) cîntec, cîntare. /din *zic*+suf. *-(ă)tură*/

zidítór, -oare, s. m. şi f. — 1. persoană care zideşte sau construieşte ceva. 2. (în religie, s. m.) creator al lumii; Dumnezeu. /din *zidi*+suf. *-(i)tor*/

zigómă, -e, s. f. — proeminenţă simetrică a feţei, situată inferior şi lateral faţă de orbită, care corespunde osului molar; (pop.) pometii obrajilor. /fr. *zygoma*/

zigzág, -uri, s. n. — linie frîntă. /fr. *zigzag*/

zigzagát, -ă, adj. — în formă de zigzag. /din *zigzag*+suf. *-at*/

ziláş, -i, s. m. — ziler. /din *zile*+suf. *-aş*/

zilér, -i, s. m. — muncitor angajat şi plătit cu ziua. /din *zile*+suf. *-ar*/

ziliér s. m. — v. *ziler*.

zilişoáră, -e, s. f. — ziulică. /din *zile*+suf. *-işoară*/

zimáză s. f. — substanţă care se găseşte în drojdia de bere şi care transformă zahărul în alcool şi în bioxid de carbon. /fr. *zymase*/

zimberéc, -uri, s. n. — arc de ceasornic; (fig.) maşinărie. /tc. *zemberek*/

zimbíl, -uri, s. n. — coş împletit din papură sau din rogoz. /tc. *zembil*/

zimogén, -ă, adj. (despre fermenţi) — care produce fermentaţie. /fr. *zymogéne*; gr. *zyme*=ferment, *gennan*=a produce/

zimologíe s. f. — ştiinţă care studiază fermentaţiile. /fr. *zymologie*; gr. *zyme*=ferment, *logos*=ştiinţă/

zinc s. n. — metal alb-albăstrui întrebuinţat sub formă de tablă, în aliaje (în special în alamă), la zincarea unor piese etc. /fr. *zinc*/

zincográf, -i, s. m. — lucrător calificat care execută clişee în zinc. /fr. *zincographe*/

zincografíe (2), -ii, s. f. — 1. procedeu de obţinere a clişeelor de zinc, folosite în imprimerie. 2. atelier în care se execută clişee în zinc. /fr. *zincographie*; fr. *zinc*=zinc, gr. *graphein*=a scrie/

zincogravúră s. f. — totalitate de procedee necesare executării unui clişeu din metal (de obicei zinc). /fr. *zincogravure*/

zircón s. n. — piatră semipreţioasă formată dintr-un silicat de zirconiu natural. /fr. *zircon*/

zircóniu s. n. — element chimic cu simbolul Zr, metal de culoare cenuşie, care se găseşte rar în natură. /fr. *zirconium*/

zis, -ă, adj. — numit, poreclit. ⊗ (loc. adj.) *aşa-zis*=pe nedrept numit astfel; fals; aparent. /din *zice*/

zísă, -e, s. f. — 1. vorbă spusă, afirmaţie. 2. proverb, zicătoare. /din *zice*/

zîmbóc, -oace, s. n. (Olt.) — cuiul mobil de la cataramă, care se introduce în gaura curelei. /cf. v. slav. *zonbû*=dinte/

zînă, -e, s. f. — 1. personaj feminin din basmele populare, considerată nemuritoare şi cu puteri miraculoase. 2. zeiţă. /lat. *Diana*/

zîzánie, -ii, s. f. — intrigă, vrajbă, gîlceavă. /ngr. *zizania*/

zlătár, -i, s. m. — 1. (înv.) meşter care se ocupa cu prelucrarea aurului. 2. ţigan (nomad). /bg., srb. *zlatar*/

zloátă, -e, s. f. — ploaie amestecată cu zăpadă; lapoviţă. /v. slav./

zlot, -ţi, s. m. — 1. unitate monetară a Poloniei. 2. denumire dată mai multor monede de aur care au circulat în Europa în sec. XV—XVII. 3. monedă de argint care a circulat în trecut la noi şi care la începutul sec. al XIX-lea valora 30 de parale. 4. (Trans.) nume dat în trecut florinului austriac. /pol. *złoty*/

zlotós, -oásă, adj. — ploios, umed. /din *zloată*+suf. *-os*/

zmăcinà (zmácin) vb. (pop.) — a se agita, a se frămînta, a se zbate. /lat. **ex-machinare*/

známie, -ii, s. f. (reg.) — om slab şi pocit; pocitanie. /et. nec./

zoantropíe s. f. — tulburare a conştiinţei în timpul căreia bolnavul se crede animal. (pr. zo-an-) /fr.

zoanthropie; gr. *zoon*=animal, *anthropos*=om/

zobí (-esc) vb. — a (se) sparge, în bucăți, a (se) zdrobi, a se sfărîma. /din *zob*/

zobón s. n. — v. *zăbun.*

zodiác, -e, s. n. — 1. zonă circulară a sferei cerești în care se află cele douăsprezece constelații (grupuri de stele) corespunzătoare lunilor anului și prin fața cărora trece drumul aparent al Soarelui în cursul unui an. 2. carte de zodii. /ngr. (kiklos) *zodiakos*/

zódie, -ii, s. f. — 1. fiecare dintre cele douăsprezece constelații ale zodiacului (1). 2. constelație care corespunde unei luni în care se naște cineva și care, după credințele populare, ar avea o influență (bună sau rea) asupra viitorului acestuia; (p. ext.) destin, soartă, ursită. 3. (rar) ursitoare. /ngr. *zodion*/

zodiér, -i, s. m. — cititor în stele care pretinde că poate să știe soarta unui om după constelație corespunzătoare lunii în care s-a născut acesta; astrolog. (pr. -di-er) /din *zodie*+suf. *-ar*/

zoíl, -i, s. m. (livr.) — critic invidios și nedrept. /din *Zoil*, critic grec/

zolí (-esc) vb. — a spăla rufele. /cf. bg. *zolja*, ucr. *zolyty*/

zólniță, -e, s. f. (reg.) — ciubăr. /ucr. *zol'nic'a*, pol. *zolnica*/

zónă s. f. — (în expr.) *zona zoster*= boală infecțioasă caracterizată prin erupție de vezicule reunite în grup, apărută de-a lungul ramificațiilor unui nerv. /fr. *zona*; gr. *zone*=centură/

zonáre, -ări, s. f. — împărțire în zone. /din *zonă*/

zónă, -e, s. f. — 1. fiecare dintre cele cinci mari diviziuni ale globului terestru, delimitate de cercurile polare și de tropice. 2. porțiune delimitată dintr-un tot. /fr. *zone*/

zooeconomíe s. f. — disciplină care se ocupă cu aplicarea principiilor de economie rurală la creșterea animalelor. /fr. *zooéconomie*/

zoofág, -ă, adj. — care se hrănește cu carne de animal. (pr. zo-o-) /fr. *zoophage*/

zoografíe, -ii, s. f — 1. parte a zoologiei care se ocupă cu descrierea diferitelor specii de animale. 2. arta picturii animalelor practicată în antichitate. /fr. *zoographie*; gr. *zoon*=animal, *graphein*=a scrie/

zoolatríe, -ii, s. f. — religie bazată pe cultul animalelor. /fr. *zoolâtrie*; gr. *zoon*=animal, *latreia*=cult/

zoolít, -ți, s. m. — parte fosilă sau pietrificată a unui animal. /fr. *zoolithe*; gr. *zoon*=animal, *lithos*=piatră/

zoologíe s. f. — știință care se ocupă cu studiul animalelor. /pr. -zo--o-) /fr. *zoologie*; gr. *zoon*=animal, *logos*=știință/

zoomórfic, -ă, adj. (despre picturi, sculpturi etc.) — care reprezintă animale. (pr. zo-o-) /fr. *zoomorphique*/

zoomorfísm s. n. — 1. reprezentare a zeităților prin animale. 2. credință religioasă care admite posibilitatea metamorfozării oamenilor în animale. (pr. zo-o-) /fr. *zoomorphisme*/

zoospór, -i, s. m. — spor cu cili vibratili, cu ajutorul cărora se poate deplasa într-un lichid. /fr. *zoospore*/

zootehníe s. f. — știință care studiază creșterea și exploatarea animalelor domestice sau a celor care dau produse de utilitate industrială. (pr. zo-o-) /fr. *zootechnie*; gr. *zoon*=animal, *techne*=artă/

zorílă s. m. — luceafăr-de-zori. /din *zori*+suf. *-ilă*/

zvelt, -ă, adj. — 1. cu talia subțire; grațios. 2. sprinten, viol. /fr. *svelte*/

zvîntá (zvînt) vb. — 1. a pierde (sau a face să piardă) din umezeală. 2. a distruge, a nimici. *Făt-Frumos lovea cu pala de zvînta.* 3. a secătui, a epuiza (ex..., *Băntuirile cumplite ale turcilor... zvîntau țara...* A. Vlahuță) /lat. **exventare*/

CITATE ŞI LOCUŢIUNI LATINE FOLOSITE IN LIMBA ROMÂNĂ

ab absurdo — prin absurd.
ab antiquo — din vechime.
ab initio — de la început.
ad gloriam — pentru glorie.
ad honores — pentru onoare, onorific, fără plată.
ad libitum — pe alese, după plac.
ad litteram — vorbă cu vorbă.
ad rem — la obiect (mai precis).
alma mater — mamă hrănitoare; expresie folosită de poeţii latini pentru a desemna patria; nume dat uneori universităţii, considerată ca o mamă care dă hrană spirituală.
alter ego — un «alt eu»; persoană care seamănă întru totul cu alta, încît i se poate substitui; (p. ext.) prieten nedespărţit.
argumentum ad absurdum — reducere la absurd; dovedirea adevărului unei afirmaţii prin demonstrarea faptului că acceptarea tezei contradictorii duce la consecinţe absurde.
ars longa, vita brevis — arta e lungă, viaţa e scurtă (pentru a arăta că un creator supravieţuieşte prin opera sa).
aura sacra fames — odioasa (blestemata) sete de aur.
castigat ridendo mores — îndreaptă moravurile rîzînd (care a devenit deviza comediei).
casus belli — motiv (caz) de război.
cui prodest? — cui foloseşte? cui serveşte?
de facto — de fapt.
de iure — de drept, prin acţiunea legii.
divide et impera — dezbină şi stăpîneşte.
docendo discitur — înveţi, învăţînd (pe alţii).
dura lex, sed lex — legea e aspră, dar e lege.
editio princeps — (despre o carte) prima ediţie.
errare humanum est — omul este supus greşelii.
ex (ab) abrupto — (referitor la atacarea directă a fondului unei probleme) dintr-o dată, pe nepregătite.
ex catedra — de la catedră; (p. ext., iron.) vorbire pedantă sau cu pretenţii de infaibilitate, fără drept de apel, de contestare.
ex officio — din oficiu (ex. apărător ex officio).

ex libris meis — din cărțile mele.
gaudeamus igitur — să ne bucurăm, așadar.
grosso modo (despre o lucrare necompletă sau care tratează probleme generale) — 1. în linii mari; fără a intra în amănunte. 2. în chip neperfect.
honoris cauza — datorită meritelor deosebite.
ibidem (ibid sau ib) (cu privire la un text deja citat) — în același loc, tot acolo.
idem (id) (folosit pentru repetarea întocmai a unor note, titluri etc. reproduse mai înainte) — același, aceeași; la fel, de asemenea, tot așa.
in eternum — pe veci.
in extenso (despre o dare de seamă, un discurs) — pe larg, în întregime.
in extremis — 1. în ultima clipă. 2. în ultima instanță; neavînd altă cale, în caz de nevoie.
in memoriam — în amintirea.
in spe (despre cel care trage nădejde să devină ceva) — în speranța că... (ex. jurist in spe).
magna cum laude — cu cele mai mari laude; cu cel mai mare succes.
mater dolorosa — mamă îndurerată.
mea culpa — e vina mea.
memento mori — adu-ți aminte că vei muri.
mens sana in corpore sano — minte sănătoasă în corp sănătos.
mortua est — a murit, s-a sfîrșit.
mutatis mutandis — schimbînd ceea ce trebuie schimbat.
ne varietur (despre ediții de cărți, manuscrise etc.) — nimic să nu fie schimbat; ediție definitivă.
nolens, volens — vrînd, nevrînd.
non decet — nu se cuvine.
non multa, sed multum — nu multe, ci mult (adică ceva de seamă).
nota bene (pusă pentru a atrage atenția cititorului asupra unei sublinieri) — ia seama cu atenție; (azi) precizare suplimentară. (scris și: N. B.).
nuda veritas — adevărul gol-goluț.
o tempora! o mores! — o timpuri! o moravuri! (folosit pentru a arăta indignarea în fața decăderii moravurilor).
passim (despre note și mențiuni dintr-o lucrare, spre a arăta că acestea se găsesc nu numai la locul indicat, ci risipite în întreaga operă) — în diverse locuri, ici și colo, peste tot.
persona grata (sau non grata) — persoană binevenită (sau persoană care nu poate fi acceptată).
post festum — după sărbătoare.
post mortem — după moarte.
pro domo — pentru propria cauză.

pro forma — de formă (lucru făcut de mîntuială).
pro memoria — spre aducere aminte,
rara avis — pasăre rară.
sine die — fără (a hotărî) ziua; fără termen.
sine qua non (despre o condiţie, un fapt) — fără de care nu se poate.
tabula rasa — tăbliţă curată, nescrisă; a trece cu buretele peste tot ce s-a întîmplat, a o lua de la început; basma curată.
tale quale! — aşa cum el
urbi et orbi (despre răspîndire de ştiri) — în oraş şi în lume; pretutindeni.
vade mecum (despre un lucru sau o carte absolut necesară pe care o porţi cu tine) — mergi cu mine.
verba volant, scripta manent — vorbele zboară, scrisul rămîne.
vulgo (în lucrările ştiinţifice, pentru a arăta denumirea populară) — în graiul obişnuit, popular.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

Academia Română, **Dicţionarul limbii române**, A — Lojniţă, Bucureşti, 1907—1949.

Academia Română, **Dicţionarul limbii române literare contemporane**, vol. I—IV, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1955—1957.

Academia Română, **Dicţionarul limbii române moderne**. Bucureşti, Editura Academiei Române, 1958.

Academia Română, **Dicţionarul limbii române**, Serie nouă, tom. VI, VII, VIII, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1965—1972.

Academia Română, **Dicţionar enciclopedic român**, vol. I—IV, Bucureşti, Editura politică, 1962—1966.

Academia Română, **Indreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie**, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1971.

Mircea Angelescu, Emil Boldan, Margareta Iordan, I. Oana şi Pavel Ruxăndoiu, **Dicţionar de terminologie literară**, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1970.

I. Berg, **Dicţionar de cuvinte, expresii, citate celebre**, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1968.

Gh. Bolocan (redactor responsabil), **Dicţionar rus-român**, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1964.

Vasile Breban, Gh. Bulgăr, Doina Grecu, Ileana Neiescu, Gh. Rusu şi Aurelia Stan, **Dicţionar de expresii şi locuţiuni româneşti**, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1969.

Gh. Bulgăr (sub redacţia), **Dicţionar de sinonime**, Bucureşti, Editura Albatros, 1972.

Ana Cananachi, V. Breban, **Mic dicţionar al limbii române**, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1974.

I. A. Candrea şi Gh. Adamescu, **Dicţionarul enciclopedic ilustrat**, Bucureşti, Editura Cartea românească, 1931.

Constandina Căpleanu, N. Dănilă, Horia Socianu, **Dicţionar francez-român**, Bucureşti, Editura ştiinţifică, 1959.

Al. Cioranescu, **Diccionario etimológico rumano**, La Laguna (Spania), 1958—1961.

Gh. Coman, **Dicţionar elino-român**, Bucureşti, Editura Cartea românească, 1928.

I. Covrig-Nonea, **Noţiuni de compoziţie şi stil**, Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1970.

I. Dima, G. Vasiliu, D. Ciobotaru şi Şt. Muscalu, **Dicţionar de fizică**, Bucureşti, Editura enciclopedică română, 1972.

C. Drapaca, V. Rusnac ş. a. **Dicţionar ucrainean-român**, Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1964.

Nina Faşon (redactor responsabil), **Dicţionar italian-român**, Bucureşti. Editura ştiinţifică, 1971.

Scanned with OKEN Scanner

N. Filipovici și Raul Serrano Pérez, **Dicționar spaniol-român**, București, Editura științifică, 1964.

Gh. Ghiță, C. Fierăscu, **Dicționar de terminologie poetică**, București, Editura Ion Creangă, 1973.

Gh. Goian, **Baza logică a predării și însușirii terminologiei științifice**, București, Editura de stat didactică și pedagogică, 1961.

Al. Graur, **Limba corectă**, București, Editura științifică, 1963.

Al. Graur, **Etimologii românești**, București, Editura Academiei Române, 1963.

Al. Graur, **Gramatica azi**, București, Editura Academiei Române, 1973.

Al. Graur, **Mic tratat de ortografie**, București, Editura științifică, 1974.

Gh. Guțu, **Dicționar latin-român**, București, Editura științifică, 1966.

B. Petriceicu-Hasdeu, **Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor**, București, Stabilimentul grafic «Socec și Teclu», tom. I—II: 1887, tom. III: 1893.

D. I. Hâncu, **Preocupări privind sporirea eficienței muncii didactice**, în «Materiale de informare metodico-științifică», martie 1971, Editura Inspectoratului școlar județean și Casa corpului didactic, Iași.

Ioan Nădejde, Amalia Nădejde-Gesticone, **Dicționar latin-român**, Iași, Editura Viața românească, 1913.

Carol Neuman, Ed. Nicolau, A. Pîrvu, Radu Țițeica, **Dicționar politehnic**, București, Editura tehnică, 1967.

Carol Neuman, Ed. Nicolau, A, Pîrvu, Radu Țițeica și D. Tocan, **Dicționar de termeni tehnici**, București, Editura tehnică, 1972.

Gh. Nicolae, **Cunoașterea vocabularului — condiție a însușirii cunoștințelor**, în «Revista de pedagogie», anul XVII, nr. 7, iulie, 1968.

August Scriban, **Dicționarul limbii românești**, Iași, 1939.

Lazăr Șăineanu, **Dicționar universal al limbii române**, ed. a VIII-a, Craiova, 1930.

Florin Ionescu, **Dicționar de americanisme**, București, Editura științifică, 1972.

Leon Levițchi și Andrei Bantaș, **Dicționar englez-român**, București, Editura științifică, 1971.

D. Macrea, **Limbă și lingvistică română**, București, Editura didactică și pedagogică, 1973.

Florin Marcu și Constant Maneca, **Dicționar de neologisme**, ed. a II-a, București, Editura științifică, 1966.

Barbu Marian, **Dicționar de citate și locuțiuni străine**, București, Editura enciclopedică română, 1973.

N. Mihăescu, **Carte despre limba românească**, București, Editura didactică și pedagogică, 1972.

N. A. Ursu, **Formarea terminologiei științifice românești**, București, Editura științifică, 1962.

Tudor Vianu (red. resp.) și Gh. Bulgăr, I. Gheție, Luiza Seche, Flora Șuteu, **Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu** (premiat de Academia Română), București, Editura Academiei Române, 1968.

*** **Minerva, enciclopedie română**, Cluj, 1930.

*** **Petit Larousse, Dictionnaire encyclopédique pour tous**, Librairie Larousse, Paris, 1967.

Scanned with OKEN Scanner

Prezentul *Dicţionar explicativ şcolar*, care conţine explicarea a circa 13 000 de cuvinte-titlu din fondul de bază al limbii cu aproximativ 20 000 de sensuri, este destinat şcolilor de cultură generală, liceelor, oferindu-i fiecărui elev un instrument sigur de orientare, spre care să se îndrepte cu încredere ori de cîte ori va dori să înveţe mai temeinic înţelesul unui cuvînt, ori de cîte ori va căuta să se clarifice în privinţa scrierii, pronunţării sau posibilităţilor de utilizare a acestuia.

Coli de tipar 27,3.
Coli editoriale 36,8.
Tirajul 20.000. Comanda 753

Intreprinderea editorial-poligrafică «Ştiinţa»
2028, Chişinău, str. Academiei, 3.

Firma editorial-poligrafică «Tipografia Centrală»
2068, Chişinău, str. Florilor, 1.
Departamentul Edituri, Poligrafie
şi Comerţul cu Cărţi.

Scanned with OKEN Scanner